Data publikacji: 01-04-2009

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII KADENCJA

Warszawa, dnia 30 marca 2009 r. **Druk nr 511**

PREZES
Instytutu Pamięci Narodowej
Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko
Narodowi Polskiemu
dr hab. Janusz Kurtyka

Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Szanowny Panie Marszałku,

w załączeniu uprzejmie przekazuję Informację o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w okresie 1 stycznia 2008 r. – 31 grudnia 2008 r.

Z poważaniem

(-) Janusz Kurtyka

UCHWAŁA Nr 1/09

KOLEGIUM INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

z dnia 10 marca 2009 r.

w sprawie zatwierdzenia informacji rocznej o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w okresie od dnia 1 stycznia 2008 r. do dnia 31 grudnia 2008 r.

Na podstawie art. 23 ust. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 424, Nr 64, poz. 432, Nr 83, poz. 561, Nr 85, poz. 571 i Nr 140, poz. 983), uchwala się co następuje:

§ 1.

Zatwierdza się przedłożoną informację roczną o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w okresie od dnia 1 stycznia 2008 r. do dnia 31 grudnia 2008 r., z zaleceniem wprowadzenia poprawek i uzupełnień wskazanych w czasie dyskusji nad nią.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Kolegium

prof. dr hab. Andrzej Paczkowski

.....

Tłoczono z polecenia Marszałka Senatu

.....

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

w okresie 1 stycznia 2008 r. – 31 grudnia 2008 r.

Warszawa 2009

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów 5

Wstęp 9

Część I – Informacja o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu 13

1. Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu 13
2. Współpraca międzynarodowa Instytutu Pamięci Narodowej 15
3. Działalność informacyjna 18
4. Główna Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu 22
   4.1. Wydział Nadzoru nad Śledztwami 22
   4.2. Statystyka 26
5. Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów 34
   5.1. Ewidencja 35
      5.1.1. Wydział Ewidencji 35
      5.1.2. Referaty/Sekcje Ewidencji 38
      5.1.3. Ewidencja – dane statystyczne 44
   5.2. Gromadzenie, opracowywanie i obsługa magazynów 45
      5.2.1. Wydział Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów 45
      5.2.2. Referaty/Sekcje Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów 51
      5.2.3. Gromadzenie, opracowywanie i obsługa magazynów – dane statystyczne 63
   5.3. Udostępnianie i informacja naukowa 73
      5.3.1. Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej 73
      5.3.2. Referaty/Sekcje Udostępniania i Informacji Naukowej 76
      5.3.3. Udostępnianie i informacja naukowa – dane statystyczne 80
   5.4. Obsługa bieżąca 93
      5.4.1. Obsługa bieżąca – dane statystyczne 94
   5.5. Badania archiwalne i edycja źródeł 95
      5.5.1. Opracowanie monograficznych wydawnictw źródłowych 95
      5.5.2. Redakcja czasopisma „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej” 96
      5.5.3. Prace nad przygotowaniem „Informatora o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej” 97
      5.5.4. Współpraca archiwalno-historyczna z archiwum SB Ukrainy 97
      5.5.5. Współpraca archiwalno-historyczna z archiwum Federalnej Służby Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej 98
      5.5.6. Współpraca edytorska z jednostkami terenowymi BUiAD 98
      5.5.7. Inne projekty wydawnicze 99
      5.5.8. Indywidualne prace naukowe 100
   5.6. Działalność naukowa i popularyzatorska 100
   5.7. Współpraca międzynarodowa 108
   5.8. Współpraca z instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami krajowymi 110
6. Biuro Edukacji Publicznej 113
   6.1. Wydział Badań Naukowych, Ekspertyz, Dokumentacji i Zbiorów Bibliotecznych 113
      6.1.1. Działalność naukowo-badawcza 113
   6.2. Wydział Wystaw i Edukacji Historycznej 122
      6.2.1. Działania popularyzatorskie i edukacyjne BEP IPN 122
      6.2.2. Działania wystawiennicze, współpraca z mediami 129
   6.3. Wydział Wydawnictw 130

7. Biuro Lustracyjne 132
7.1. Wydział Ewidencji oraz Przygotowywania i Publikowania Katalogów 133
7.1.1. Sekcja Ewidencji i Sygnalizowania Biura Lustracyjnego 133
7.1.2. Sekcja Przygotowywania i Publikowania Katalogów 136
7.2. Wydział Przygotowywania i Postępowań Lustracyjnych 138
8. Administracja 143
8.1. Biuro Organizacyjne 143
8.2. Biuro Prawne 146
8.3. Wydział Informacji i Komunikacji Społecznej 149
8.4. Biuro Zamówień Publicznych, Mienia i Inwestycji 151
8.5. Gospodarstwo Pomocnicze IPN 153
9. Budżet 155
9.1. Wykonanie dochodów budżetowych 155
9.2. Wykonanie wydatków budżetowych 156
9.2.1. Wykonanie wydatków w poszczególnych działach według klasyfikacji budżetowej 158
9.2.2. Dotacje 158
9.2.3. Świadczenia na rzecz osób fizycznych 159
9.2.4. Wydatki bieżące 159
9.2.5. Wydatki majątkowe 162
9.3. Zatrudnienie 166

Część II – Aneks do Informacji o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu 1

ZAŁĄCZNIK nr 1 INFORMACJE O WYBRANYCH ŚLEDZTWACH PROWADZONYCH W POSZCZEGÓLNYCH ODDZIAŁOWYCH KOMISJACH 5

1. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku 5
2. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku 11
3. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach 14
4. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie 18
5. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Lublinie 25
6. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi 29
7. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Poznaniu 33
8. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Rzeszowie 36
9. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Szczecinie 42
10. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie 46
11. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu we Wrocławiu 55

ZAŁĄCZNIK nr 2 WYDAWNICTWA 61

ZAŁĄCZNIK nr 3 PUBLIKACJE PRACOWNIKÓW IPN 69

ZAŁĄCZNIK nr 4 KONFERENCJE, SESJE NAUKOWE I POPULARNONAUKOWE 121

ZAŁĄCZNIK nr 5 WYSTAWY 125

ZAŁĄCZNIK nr 6 SPOTKANIA KLUBÓW IM. GEN. STEFANA ROWECKIEGO „GROTA” W ROKU 2008 131

WYKAZ SKRÓTÓW

AAN	– Archiwum Akt Nowych
ABTL	– Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (Archiwum Historyczne Państwowych Służb Bezpieczeństwa)
ABW	– Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
AK	– Armia Krajowa
AWL	– Archiwum Wojsk Lądowych
AW	– Agencja Wywiadu
BBN	– Biuro Bezpieczeństwa Narodowego
BCh	– Bataliony Chłopskie
BEP	– Biuro Edukacji Publicznej
BL	– Biuro Lustracyjne
BStU	– Die Bundesbeauftragte für die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes der Ehemaligen Deutschen Demokratischen Republik – Instytut Gaucka (Urząd Pełnomocnika Rządu do spraw Dokumentów Służb Bezpieczeństwa byłej Niemieckiej Republiki Demokratycznej)
BUiAD	– Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
CAW	– Centralne Archiwum Wojskowe
CBA	– Centralne Biuro Adresowe
CNSAS	– Consiliul National pentru Studierea Arhivelor Securitatii (Zarząd Narodowej Rady ds. Badania Archiwów Securitate)
COMDOS	– The Committee for disclosing and announcing affiliation of Bulgarian citizens to the State Security and the intelligence services of the Bulgarian national Army (Komisja dla odtajnienia materiałów i ustalenia związków bułgarskich obywateli z poprzednim państwowym aparatem bezpieczeństwa i wywiadem bułgarskiej armii ludowej)
cyt.	– cytowany
DABW	– Delegatura Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego
Dep.	– Departament
DUOP	– Delegatura Urzędu Ochrony Państwa
Dz. U.	– Dziennik Ustaw
EPL-ED	– Europejska Partia Ludowa – Europejscy Demokraci
EZAN	– Ewidencja Zarządzeń i innych Aktów Normatywnych [organów bezpieczeństwa państwa]
FSB FR	– Federalna Służba Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej
GAP	– Główne Archiwum Policji
GKBZH	– Główna Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich
GKBZpNP	– Główna Komisja Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
GKŚZpNP	– Główna Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
GL	– Gwardia Ludowa
GZI WP	– Główny Zarząd Informacji Wojska Polskiego
IICCR	– Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România (Instytut Ścigania Zbrodni Komunistycznych w Rumunii)
IPN (IPN-KŚZpNP)	– Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
ISP	– Instytut Studiów Politycznych
j.a.	– jednostka archiwalna
KBW	– Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego

KC PZPR	– Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KC WKP(b)	– Komitet Centralny Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii Bolszewików
KGB	– Komitet Gosudarstwiennoj Biezopasnosti (Komitet Bezpieczeństwa Państwowego ZSRR)
KGP	– Komenda Główna Policji
kk	– kodeks karny
KL	– Konzentrationslager (obóz koncentracyjny)
KM MO	– Komenda Miejska Milicji Obywatelskiej
KMP	– Komenda Miejska Policji
KOI	– Kartoteka Ogólnoinformacyjna
kpk	– kodeks postępowania karnego
KPP	– Komenda Powiatowa Policji
KŚZpNP	– Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
KUL	– Katolicki Uniwersytet Lubelski
KW	– Komitet Wojewódzki
KW MO	– Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej
KWP	– Komenda Wojewódzka Policji
mb	– metr bieżący
MEN	– Ministerstwo Edukacji Narodowej
MHP	– Muzeum Historii Polski
MO	– Milicja Obywatelska
MON	– Ministerstwo Obrony Narodowej
MSW	– Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSWiA	– Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
MSBUDN	– Małopolski Słownik Biograficzny Uczestników Działań Niepodległościowych
NARA	– National Archive and Records Administration (Archiwum Narodowe Zarządu Dokumentacji)
NDAP	– Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
NIK	– Najwyższa Izba Kontroli
NKWD	– Narodnyj Komissariat Wnutriennich Dieł (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRR)
NOMO	– Nieetatowe Oddziały Milicji Obywatelskiej
NRD	– Niemiecka Republika Demokratyczna
NSZ	– Narodowe Siły Zbrojne
OBEP	– Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej
OBL	– Oddziałowe Biuro Lustracyjne
OBUiAD	– Oddziałowe Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
OGPU	– Obiedinionnoje Gosudarstwiennoje Politiczeskoje Uprawlenije (Zjednoczony Państwowy Zarząd Polityczny)
OKBZpNP	– Okręgowa Komisja Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
OKŚZpNP	– Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
ORMO	– Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej
OUN	– Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów
OZI	– osobowe źródło informacji
PAN	– Polska Akademia Nauk
PKWN	– Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
PPR	– Polska Partia Robotnicza

PRL	– Polska Rzeczpospolita Ludowa
PSZ	– Polskie Siły Zbrojne
PUBP	– Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
RAF	– Royal Air Force, RAF (Królewskie Siły Lotnicze)
RFN	– Republika Federalna Niemiec
RGO	– Rada Główna Opiekuńcza
RGOiOM	– Referat Gromadzenia, Opracowania i Obsługi Magazynów
RIP	– Rzecznik Interesu Publicznego
ROMO	– Rezerwowe Oddziały Milicji Obywatelskiej
ROPCiO	– Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela
ROPWiM	– Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa
RP	– Rzeczpospolita Polska
SB	– Służba Bezpieczeństwa
SBU	– Służba Bezpieczeństwa Ukrainy
SED	– Fundacja Badania Dyktatury Socjalistycznej Partii Jedności
SEiS	– Sekcja Ewidencji i Sygnalizowania
SEP	– System Ewidencji Paszportów
SD	– Sicherheitsdienst des Reichsführers SS (Służba Bezpieczeństwa Przywódcy SS)
SKW	– Służba Kontrwywiadu Wojskowego
Smiersz	– Smiert' szpionom – tajna służba policyjna, której zadaniem była inwigilacja Armii Czerwonej, a także kontrwywiadu
SS	– Die Schutzstaffeln der Nationalsozialistischen Deutschen Arbeiterpartei (Sztafety Ochronne NSDAP)
SUSW	– Stołeczny Urząd Spraw Wewnętrznych
SW	– Służba Więzienna
SWW	– Służba Wywiadu Wojskowego
ŚZŻAK	– Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej
UB (UBP)	– Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
UEN	– Union for a Europe of the Nations (Unia na rzecz Europy Narodów)
UNESCO	– United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation; (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury)
UMK	– Uniwersytet Mikołaja Kopernika (w Toruniu)
UOP	– Urząd Ochrony Państwa
UPA	– Ukraińska Powstańcza Armia
UPN	– Ústav pamäti národa, UPN (słowacki Instytutu Pamięci Narodu)
USTR	– Instytut Badania Reżimów Totalitarnych
TEOK	– teczka ewidencji operacyjnej księdza
TK	– Trybunał Konstytucyjny
TW	– tajny współpracownik
WBAiEŹ	– Wydział Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł
WBBH	– Wojskowe Biuro Badań Historycznych
WBNDEiZB	– Wydział Badań Naukowych, Dokumentacji, Ekspertyz i Zbiorów Bibliotecznych
WiN	– Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość"
WOP	– Wojska Ochrony Pogranicza
WP	– Wojsko Polskie
WPA SBU	– Wydzielone Państwowe Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy

WSI	– Wojskowe Służby Informacyjne
WSR	– Wojskowy Sąd Rejonowy
WUBP	– Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
WUiAD	– Wydział Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
WUiIN	– Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej
WUSW	– Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych
WWiEH	– Wydział Wystaw i Edukacji Historycznej
WZZ	– Wolne Związki Zawodowe
ZHP	– Związek Harcerstwa Polskiego
ZHR	– Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
ZK	– Zakład Karny
ZOMO	– Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej
ZSKO	– Zintegrowany System Kartotek Operacyjnych
ZSRR	– Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ŻIH	– Żydowski Instytut Historyczny

WSTĘP

W roku sprawozdawczym 2008 Instytut Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu działał w nowej formule organizacyjnej, wprowadzonej w konsekwencji zmian prawnych, które weszły w życie w 2007 r. Prowadzona była digitalizacja materiałów archiwalnych, która w 2008 r. objęła przede wszystkim zasób kartoteczny oraz najczęściej wykorzystywane materiały aktowe. Udało się znacząco zmniejszyć rozmiary tzw. zbioru zastrzeżonego. Prace w archiwum ukierunkowywano na usprawnienie kwerend i skrócenie czasu oczekiwania na zamówione dokumenty. W pionie edukacyjnym zaawansowano prace nad wielotomowym, syntetycznym ujęciem dziejów komunistycznego aparatu bezpieczeństwa w latach 1944–1990, prowadzono szerokie badania o charakterze źródłoznawczym. Realizowano projekty związane z rocznicami przypadającymi na lata 2009–2010. W roku 2008 ukazało się w IPN ponad 150 książek i broszur, wydano tomy czasopism naukowych „Pamięć i Sprawiedliwość", „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989", „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej", a także kolejne numery „Biuletynu Instytutu Pamięci Narodowej", który w nakładzie 15 tys. egzemplarzy trafiał do wszystkich liceów i wybranych gimnazjów. Pracownicy Instytutu opublikowali ponad czterysta prac o charakterze naukowym oraz ponad pięćset artykułów popularnonaukowych. Udostępniono w internecie roczniki „Bibliografii Historii Polskiej" za lata 1990–2005 (www.bibliografia.ipn.gov.pl). Kontynuowano nowe formy edukacji poprzez historyczne portale internetowe. Pion ścigania IPN doprowadził m.in. do rozpoczęcia procesu osób oskarżonych o bezprawne wprowadzenie stanu wojennego oraz przeprowadził łącznie 1179 postępowań. Rok 2008 był pierwszym pełnym rokiem funkcjonowania czwartego pionu IPN – Biura Lustracyjnego. Znacznie zwiększona została aktywność Instytutu na arenie międzynarodowej.

* * *

Największą strukturą, działającą w ramach Instytutu, pozostawało Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów, kierowane w okresie sprawozdawczym przez dr. Zbigniewa Nawrockiego. Najistotniejszymi zadaniami realizowanymi przez BUiAD oraz jednostki podległe pozostawały: porządkowanie, konserwacja, digitalizacja oraz udostępnianie zasobu archiwalnego, który na koniec 2008 r. osiągnął rozmiary 87,2 kilometrów bieżących. W roku sprawozdawczym zbiory archiwalne Instytutu powiększyły się o ponad czterysta metrów bieżących dokumentów. Priorytetowe znaczenie miał proces digitalizacji materiałów archiwalnych, który w 2008 r. objął przede wszystkim zasób kartoteczny oraz najczęściej wykorzystywane materiały aktowe. W jego ramach wykonano m.in. kopie cyfrowe ponad 9,2 tysiąca papierowych jednostek archiwalnych oraz blisko 5,6 tys. mikrofilmów (mikrofisz).

We współpracy ze służbami ochrony państwa doprowadzono do znaczącego zmniejszenia rozmiarów tzw. zbioru zastrzeżonego, wyłączając z niego ponad tysiąc jednostek archiwalnych. Kontynuowano też prace nad tworzeniem elektronicznych pomocy ewidencyjno-informacyjnych, w szczególności dotyczących byłego Departamentu I MSW oraz wojskowych służb specjalnych. W związku z przygotowaniem zintegrowanej bazy zasobu IPN wprowadzono prawie 800 tys. rekordów i osiągnięto poziom blisko 2,5 miliona. W pewnym stopniu usprawniło to przeprowadzanie kwerend i skróciło czas oczekiwania na poszukiwane dokumenty, chociaż Instytut wciąż nie dysponuje zintegrowanym systemem komputerowym, w którym znalazłyby się dane o wszystkich posiadanych jednostkach archiwalnych. Na coraz większą skalę udostępniano dokumenty w formie cyfrowych kopii, co docelowo ma się stać podstawową metodą działania w tym zakresie. Jest to tym bardziej uzasadnione, że kopie cyfrowe dokumentacji archiwalnej umożliwiają jednoczesny dostęp do materiału archiwalnego większej liczbie użyt-

kowników. Kierownictwo BUiAD starało się również doskonalić poziom merytoryczny swojej kadry. Pracownicy pionu archiwalnego przygotowali m.in. kilkanaście naukowych publikacji źródłowych, a w połowie 2008 r. wydano pierwszy tom nowego czasopisma podejmującego problematykę archiwalną pt. „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej".

Mimo licznych problemów natury prawnej oraz wynikających z tego ograniczeń i opóźnień, pion archiwalny na bieżąco starał się wykonywać zadania związane z udostępnianiem materiałów dla podmiotów zewnętrznych oraz pracowników Instytutu, realizując w 2008 r. ponad 63 tys. wniosków w tym zakresie (wzrost o blisko 30 proc. w stosunku do roku poprzedniego). Równolegle komórki ewidencji BUiAD dokonały ponad 200 tys. sprawdzeń. Miniony rok był kolejnym, w którym wzrosła liczba wniosków o dostęp do dokumentów składanych przez naukowców i dziennikarzy (z 4283 do 6102), co świadczy o tym, że zgromadzone w Instytucie materiały archiwalne stają się coraz powszechniej wykorzystywanym źródłem, zarówno w pracach badawczych, jak i publicystyce historycznej. Z samej tylko czytelni akt jawnych, znajdującej się w centrali IPN w Warszawie, skorzystało w okresie sprawozdawczym ponad 2,7 tys. osób, którym udostępniono ponad 21 tys. jednostek archiwalnych.

Pion edukacyjno-naukowy IPN, kierowany przez dr. hab. Jana Żaryna, kontynuował w 2008 r. realizację ogólnopolskich i regionalnych projektów badawczych, wśród których szczególnie istotne znaczenie ma przygotowanie wielotomowego, syntetycznego ujęcia dziejów komunistycznego aparatu bezpieczeństwa w latach 1944–1990, a także projekt „Śladami zbrodni", dokumentujący miejsca zbrodni komunistycznych, popełnionych w latach 1944–1956, którego wyniki prezentowane są na bieżąco w specjalnie w tym celu stworzonym portalu internetowym (www.slady.ipn.gov.pl).

Do priorytetowych zadań pionu edukacyjno-badawczego należało też prowadzenie licznych projektów związanych z rocznicami przypadającymi na lata 2009–2010: upadku rządów komunistycznych, wybuchu II wojny światowej oraz narodzin NSZZ „Solidarność". W ich ramach prowadzono prace nad przygotowaniem wielu publikacji źródłowych, monograficznych i albumowych. Pracownicy BEP i OBEP włączyli się też aktywnie w przygotowanie trzytomowej *Encyklopedii Solidarności*, która – z racji planowanych rozmiarów – ma szansę stać się głównym źródłem wiedzy na temat całego ruchu opozycyjnego w Polsce w latach 1976–1989. Trwały też prace nad kilkutomową syntezą dziejów „Solidarności", której uzupełnienie będą stanowić realizowane równolegle podprojekty badawczo-dokumentacyjne, poświęcone Solidarności Walczącej, Niezależnemu Zrzeszeniu Studentów i niezależnemu ruchowi chłopskiemu.

W okresie sprawozdawczym zakończono obszerną publikacją projekt badawczy, dotyczący wydarzeń w Bydgoszczy z 3–4 września 1939 r. (przez nazistowską propagandę zwanych „krwawą niedzielą"), a także pierwszą fazę badań nad dziejami polskiego wywiadu i kontrwywiadu w okresie II wojny światowej. Ponadto zainicjowano nową serię wydawniczą „Polskie Państwo Podziemne w dokumentach" oraz kontynuowano program „Index Polaków zamordowanych i represjonowanych przez hitlerowców za pomoc Żydom", realizowany we współpracy z Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych, Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau i Instytutem Yad Vashem. W jego ramach zgromadzono już dane blisko pięciu tysięcy Polaków, którzy zginęli bądź w inny sposób zostali poddani represjom, ponieważ ratowali Żydów w latach II wojny światowej. Kontynuowane też były, we współpracy z partnerami zewnętrznymi, takie wieloletnie projekty, jak: „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką 1939–1945" oraz „Indeks Represjonowanych na Wschodzie".

Równolegle prowadzony był projekt dotyczący działań aparatu bezpieczeństwa wobec Kościoła katolickiego i innych wyznań, w którego ramach przygotowano m.in. obszerny tom studiów dotyczących zwalczania kurii biskupich (publikacja przewidziana w 2009 r.). Kontynuowano też prace nad słownikiem biograficznym *Konspiracja i opór społeczny 1944–1956*, którego czwarty tom zostanie wydany w 2009 r., przygotowano tom studiów poświęcony po-

lityce władz PRL wobec mniejszości narodowych oraz kontynuowano badania nad różnymi aspektami inwigilacji emigracji i Polonii przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa.

Łącznie w okresie sprawozdawczym pracownicy BEP opublikowali ponad czterysta prac o charakterze naukowym, a także ponad pięćset artykułów popularnonaukowych. Sam Instytut opublikował zaś ponad 150 książek i broszur, a także kolejne numery „Biuletynu Instytutu Pamięci Narodowej", który w nakładzie 15 tys. egzemplarzy trafia m.in. do wszystkich liceów i wybranych gimnazjów. Do nauczycieli pracujących w szkołach średnich skierowano też kolejne pakiety i pomoce edukacyjne, czemu towarzyszyła organizacja kursów doskonalenia zawodowego dla nauczycieli historii. W 2008 r. wydawano również kolejne numery periodyków naukowych „Pamięć i Sprawiedliwość" oraz „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989", które zyskują coraz mocniejszą pozycję w środowisku historycznym.

W okresie sprawozdawczym pion edukacyjny IPN zorganizował – samodzielnie i we współpracy z różnymi partnerami (także zagranicznymi) – 45 sesji i konferencji naukowych oraz popularnonaukowych. Wielu z nich towarzyszyły otwarcia wystaw, a także różne okolicznościowe spotkania. Instytut kontynuował też organizację konkursów dla młodzieży, wśród których z największym zainteresowaniem spotkał się projekt „Opowiem Ci o wolnej Polsce – spotkania uczniów ze świadkami historii", realizowany wspólnie z Centrum Edukacji Obywatelskiej i Muzeum Powstania Warszawskiego. Wzięli w nim udział uczniowie z ponad dziewięciuset szkół z całej Polski, a nawet z zagranicy. Z kolei dla studentów i doktorantów zorganizowano w 2008 r. już po raz drugi Letnią Szkołę Historii Najnowszej oraz konkurs na Debiut Historyczny Roku im. Władysława Pobóg-Malinowskiego (przeznaczony dla autorów prac magisterskich i doktorskich). Instytut kontynuował też przyznawanie ustanowionej w 2002 r. nagrody Kustosza Pamięci Narodowej oraz stał się – wraz z Polskim Radiem i Telewizją Polską – patronem konkursu Książka Historyczna Roku im. Oskara Haleckiego, w którym pierwsze nagrody przyznano w 2008 r.

W działalności Biura Edukacji Publicznej oraz jego jednostek terenowych istotne znaczenie miała intensyfikacja współpracy z różnymi podmiotami zewnętrznymi, dzięki której zwiększono zasięg oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć IPN. Do najważniejszych krajowych partnerów Instytutu należą: Narodowe Centrum Kultury, Fundacja Ośrodka KARTA, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Stowarzyszenie Wolnego Słowa, ZHP, ZHR, MEN, MON, BBN, Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, Muzeum Historii Polski oraz Muzeum Powstania Warszawskiego. We współpracy z Instytutem Historii PAN w Warszawie udostępniono w internecie roczniki „Bibliografii Historii Polskiej" za lata 1990–2005 (www.bibliografia.ipn.gov.pl).

Rok 2008 był okresem coraz większej aktywności IPN na arenie międzynarodowej. Kontynuowano współpracę z instytucjami partnerskimi, przede wszystkim z Czech, Słowacji, Niemiec, Danii, Izraela, Ukrainy, Węgier i USA. Współpraca ta obejmowała nie tylko wspólną organizację konferencji naukowych, ale i realizację wspólnych przedsięwzięć badawczych. Za przykład może posłużyć przygotowana wraz z partnerami ukraińskimi obszerna publikacja źródłowa, poświęcona wielkiemu głodowi z lat 1932–1933, w której znalazły się przedmowy prezydentów Ukrainy i Polski. Współpraca międzynarodowa dotyczyła też sfery edukacji, a dobrą tego ilustracją może być zorganizowana we wrześniu 2008 r. w Słubicach międzynarodowa konferencja „Obraz sąsiada w polskich i niemieckich podręcznikach do historii (1918–1990)". Konferencji towarzyszyła wystawa prezentowana uczestnikom „Podręczniki szkolne pomiędzy polityką a nauką. 35 lat Wspólnej Polsko-Niemieckiej Komisji Podręcznikowej".

W przypadku działalności Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, kierowanej w okresie sprawozdawczym przez prokuratora Dariusza Gabrela, uwaga opinii publicznej koncentrowała się wokół rozpoczęcia procesu osób oskarżonych o bezprawne wprowadzenie stanu wojennego oraz śledztwa dotyczącego śmierci gen. Władysława Sikorskiego, w którego ramach przeprowadzono ekshumację i badanie jego zwłok. W cieniu tych wydarzeń

pozostały 42 inne postępowania, zakończone skierowaniem aktów oskarżenia wobec 102 osób. Przeważały wśród nich zarzuty wobec byłych funkcjonariuszy UB, SB i MO, którzy znęcali się w różny sposób nad osobami zatrzymanymi bądź aresztowanymi. Trzeba jednak zauważyć, że znacząca część postępowań prokuratorów IPN, zamkniętych w 2008 r., miała charakter tzw. śledztw historycznych, ponieważ aż 344 zostały zakończone umorzeniem wobec niewykrycia sprawców przestępstwa, zaś kolejnych 411 zakończono umorzeniem z innych powodów, takich jak śmierć podejrzanego bądź też brak ustawowych znamion czynu zabronionego. Łącznie, w 1179 postępowaniach przeprowadzonych w okresie sprawozdawczym, prokuratorzy IPN przesłuchali ponad sześć tysięcy świadków. Zgromadzony tą drogą materiał źródłowy może się okazać w przyszłości pomocny w prowadzeniu badań historycznych.

W okresie sprawozdawczym sądy rozpoznające akty oskarżenia wniesione przez prokuratorów IPN wydały orzeczenia wobec 71 oskarżonych, z czego wobec 31 zapadły wyroki skazujące, 32 skorzystało z amnestii, a pozostałych uniewinniono lub umorzono postępowania.

Rok 2008 był pierwszym pełnym rokiem funkcjonowania czwartego pionu IPN, na którego czele stoi Biuro Lustracyjne. W tym czasie napłynęło do niego ponad 130 tysięcy oświadczeń od osób podlegających procedurom sprawdzającym. Do najważniejszych problemów stojących przez pionem lustracyjnym należała niewielka – w stosunku do liczby oświadczeń – ilość prokuratorów BL badających ich prawdziwość (w sumie było ich 22) oraz ograniczone możliwości BUiAD w zakresie przeprowadzania kwerend zlecanych przez BL. Oprócz weryfikacji oświadczeń, podstawowym zadaniem pionu lustracyjnego IPN było tworzenie internetowych katalogów tematycznych (funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa, ludzi piastujących najwyższe stanowiska w hierarchii partyjno-państwowej PRL i osób rozpracowywanych) oraz wykazu osób pełniących funkcje publiczne. We wszystkich tych kategoriach opublikowano w Biuletynie Informacji Publicznej IPN dane blisko 10 tysięcy osób, przy czym największą grupę stanowią funkcjonariusze aparatu bezpieczeństwa PRL (6231 nazwisk).

W roku sprawozdawczym zintensyfikowano działalność informacyjną poprzez modyfikację strony internetowej www.ipn.gov.pl (redagowanej także w języku angielskim). Ponieważ internet zaczął odgrywać szczególną rolę w popularyzacji wiedzy o najnowszej historii Polski, uruchomiono kolejne portale o charakterze edukacyjnym: www.marzec1968.pl, www.sierpien1980.pl oraz www.pilecki.ipn.gov.pl.

W ramach współpracy między IPN a środkami masowego przekazu – media wielokrotnie nawiązywały w swoich relacjach do przygotowywanych przez IPN akcji społeczno-informacyjnych, takich jak „Życie za życie" – o Polakach ratujących Żydów w czasie II wojny światowej, „Odważni na szlaku Machabeuszy" – w związku z 65. rocznicą powstania w getcie warszawskim oraz „Solidarność jest jedna" – w związku z rocznicą powstania „Solidarności".

* * *

17 września 2008 r. Sejm RP przyjął uchwałę w sprawie upamiętnienia ofiar „Golgoty Wschodu", w której stwierdzono: „Na wschodzie Europy II wojna światowa przybrała szczególnie brutalny i ludobójczy charakter. Współpraca w ramach paktu Hitler–Stalin, a następnie wojna dwóch totalitaryzmów, narzucona narodom tej części kontynentu, budziły i prowokowały narodowe i etniczne konflikty. Spirala przemocy wciągała poszczególne narody i stała się źródłem cierpień, o których obowiązani jesteśmy pamiętać". Kultywowanie tej pamięci, podobnie jak dokumentowanie prześladowań, którym Polacy podlegali w czasach PRL, pozostaje najważniejszym zadaniem Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu.

Część I
INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ – KOMISJI ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

1. Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

W 2008 r. Kolegium działało w składzie: prof. dr hab. Andrzej Chojnowski, prof. dr hab. Jan Draus, dr Barbara Fedyszak-Radziejowska, Andrzej Gwiazda, Jacek Niemir, prof. dr hab. Andrzej Paczkowski, prof. dr hab. Bogusław Polak, dr Sławomir Radoń, dr hab. Mieczysław Ryba, Andrzej Urbański, dr hab. Teofil Wojciechowski.

W związku z upływem kadencji na posiedzeniu w dniu 14 października odbyły się wybory władz Kolegium na kadencję 2008–2009. W wyniku tajnego głosowania przewodniczącym został Andrzej Paczkowski, zastępcami przewodniczącego: Andrzej Chojnowski, Bogusław Polak i Sławomir Radoń. Kolegium odbyło 18 posiedzeń. We wszystkich posiedzeniach oprócz członków Kolegium uczestniczył Prezes Instytutu lub delegowany przez niego wiceprezes, a w zależności od tematu obrad brali w nich udział dyrektorzy lub wicedyrektorzy odpowiednich pionów Instytutu oraz pracownicy merytoryczni.

Najczęściej przedmiotem obrad był problem archiwów oraz przekazywania dokumentów przez instytucje ustawowo do tego zobowiązane. W tym celu na posiedzenia Kolegium byli zapraszani szefowie (lub upoważnieni oficerowie) Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (29 kwietnia), Służby Kontrwywiadu Wojskowego (27 maja) oraz Agencji Wywiadu (10 czerwca i 5 sierpnia). Na spotkaniach tych omawiano m.in. harmonogramy prac oraz ustalano terminy zakończenia poszczególnych etapów przekazywania. Do końca roku sprawozdawczego nie zostały w pełni dotrzymane zobowiązania ustawowe, dotyczące przekazania archiwaliów. Kolegium rozpatrzyło zażalenia na dwie decyzje Prezesa odnoszące się do zbioru zastrzeżonego. Ponadto na osobnym posiedzeniu (16 grudnia) omawiano ogólne zagadnienia związane z udostępnianiem dokumentów i problemem tzw. otwartego archiwum. Na prośbę Kolegium wprowadzenie do dyskusji wygłosił Dariusz Grot naczelnik Wydziału Organizacji i Udostępniania w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Jedno posiedzenie (8 kwietnia) odbyło się w pomieszczeniach archiwum przy ul. Kłobuckiej i było połączone z ich wizytacją. Na posiedzeniu w dniu 11 marca omawiano projekt zarządzenia Prezesa w sprawie regulaminu czytelni akt jawnych.

Poza sprawami archiwalnymi omawiano sprawy:

− działalności Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (15 stycznia i 8 lipca),

− funkcjonowania katalogów prowadzonych przez Biuro Lustracyjne (18 listopada), w tym problem kolejności ogłaszania zapisów dotyczących osób pełniących funkcje we władzach samorządowych,

− przedyskutowano kształt i program „Biuletynu Instytutu Pamięci Narodowej" (9 września),

− omówiono profil wydawnictw Instytutu (19 lutego).

Jedno posiedzenie poświęcono sprawom pracowniczym i stanowi kadr Instytutu (4 listopada). Kontynuowano omawianie problemów kolejnych oddziałów terenowych – lubelskiego (13 maja), gdańskiego (24 czerwca) i białostockiego (28 października) – z udziałem kierownictwa oddziałów oraz dyrektorów odpowiednich biur. Na posiedzeniu w dniu 11 marca

omówiono i zatwierdzono „Informację o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w okresie 1 stycznia – 31 grudnia 2007 r.”. Na każdym posiedzeniu Prezes (lub jego zastępca) przedstawiał bieżące sprawy Instytutu oraz odpowiadał na pytania i interpelacje.

2. Współpraca międzynarodowa Instytutu Pamięci Narodowej

Aktywność Instytutu Pamięci w roku 2008 na arenie międzynarodowej znacząco wzrosła w porównaniu do lat wcześniejszych. Koncentruje się ona wokół realizacji umów podpisanych z organizacjami i archiwami zagranicznymi oraz rozpoznania zasobów archiwów zagranicznych, w których jest przechowywana dokumentacja będąca w ustawowym zainteresowaniu IPN. Rezultatem kwerend i badań nad stanem archiwaliów są liczne publikacje, konferencje naukowe i wystawy.

W dniu 30 stycznia 2008 r. w Instytucie Polskim w Londynie została podpisana umowa o współpracy pomiędzy Instytutem Pamięci Narodowej a Studium Polski Podziemnej i Muzeum im. gen. Sikorskiego. Umowa reguluje współpracę w zakresie dokumentacji oraz badań naukowych. Strony zobowiązały się do opracowywania zespołów, zbiorów i kolekcji archiwalnych, będących w posiadaniu Studium Polski Podziemnej, oraz do edycji źródeł znajdujących się w obu instytucjach w formie serii wydawniczych. W ramach tej umowy pozyskano do zasobu archiwalnego 63 306 obrazów cyfrowych.

Kolejną umowę o współpracy IPN podpisał w dniu 2 maja 2008 r. z Muzeum Holokaustu w Waszyngtonie. Reguluje ona wymianę i dostęp do materiałów fotograficznych obu instytucji zgodnie z regulacjami, które obowiązują u każdego z sygnatariuszy. Zgodnie z tą umową pracownicy Instytutu przeprowadzali kwerendę w zasobie IPN, której celem było wyselekcjonowanie, weryfikacja i opracowanie materiałów na temat wojennych i powojennych losów obywateli polskich narodowości żydowskiej, a także eksterminacyjnych działań III Rzeszy przeciwko Żydom.

Z kolei w dniu 8 września 2008 r. w Pradze podpisano umowę o współpracy z Instytutem Badania Reżimów Totalitarnych. Umowa ta dotyczy współpracy w dziedzinie badań naukowych i przedsięwzięć naukowych. Obejmuje ona: wspólne programy badawcze i wzajemną pomoc w upowszechnianiu wyników badań naukowych, organizację seminariów i konferencji, organizację pobytów naukowych, staży oraz szkoleń pracowników umawiających się stron, wspólne edycje opracowań i dokumentów historycznych, przedsięwzięcia edukacyjne i wymianę doświadczeń z tego zakresu. Umowa ta zobowiązuje także do nieodpłatnego przekazywania umawiających się stron po jednym egzemplarzu wszystkich wydawnictw własnych. W związku z podpisaniem umowy odbyło się otwarcie plenerowej wystawy „Inwazja 1968" przygotowanej przez pracowników Instytutu Pamięci Narodowej, której towarzyszyła międzynarodowa konferencja naukowa „Aparat bezpieczeństwa, propaganda a Praska Wiosna", zorganizowana przez Instytut Badania Reżimów Totalitarnych, Instytut Pamięci Narodowej – Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Instytut Historii Rewolucji Węgierskiej 1956 Roku (Instytut 1956), Instytut Polski w Pradze i Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Karola. Ponadto sygnatariusze umowy uczestniczyli w uroczystościach 40. rocznicy inwazji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji.

W dniu 23 września 2008 r. na zaproszenie Instytutu Ścigania Zbrodni Komunistycznych w Rumunii (Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România – IICCR) w siedzibie Rumuńskiego Instytutu Dyplomatycznego w Bukareszcie gościli przedstawiciele Instytutu Pamięci Narodowej. Podczas spotkania podpisano umowę o wzajemnej współpracy pomiędzy obiema instytucjami. Strony w tej umowie zobowiązały się m.in. do: współpracy w dziedzinie dokumentacji, badań naukowych i edycji źródeł, będących w posiadaniu Instytutu Pamięci Narodowej oraz IICCR; współpracy w zakresie edukacji historycznej, w tym: prowadzenia wspólnych programów badawczych i upowszechniania ich rezultatów, organizacji wystaw, seminariów i konferencji organizacji pobytów naukowych, staży oraz szkoleń, wspólnych edycji opracowań i dokumentów historycznych, innych przedsięwzięć edukacyjnych.

16 grudnia 2008 r. w Berlinie została podpisana umowa o współpracy multilateralnej z niemieckim BStU, bułgarskim COMDOS, rumuńskim CNSAS, słowackim UPN, czeskim USTR i węgierskim ABTL i utworzeniu „Sieci instytucji archiwalnych, zajmujących się aktami tajnych służb".

Instytut Pamięci podpisał również porozumienie w dniu 30 października 2008 r. z Urzędem Pełnomocnika Federalnego do Spraw Dokumentów Służb Bezpieczeństwa byłej NRD (BStU) w sprawie realizacji projektu: „Słownik pojęć archiwalnych, wykorzystywanych przez służby specjalne PRL i NRD".

Przedstawiciele IPN uczestniczyli także w spotkaniu Komisji Europejskiej w Brukseli nt. „Crimes committed by totalitarian regimes" (zbrodni systemów totalitarnych).

Podczas wizyty w Brześciu na Białorusi (6–8 października 2008 r.) przedstawiciele IPN przebywali w szkole w Brześciu, gdzie spotkali się z polską społecznością. Brali udział w projekcji filmu historycznego, zrealizowanego przez tamtejszych uczniów, pt. „Był taki czas" (film wyróżniono podczas mazowieckiego podsumowania projektu edukacyjnego „Opowiem Ci o wolnej Polsce – spotkania młodzieży ze świadkami historii"), a także odbyli spotkanie z władzami lokalnymi Brześcia i obwodu brzeskiego, odwiedzili polskie miejsca pamięci na terenie Brześcia, Kobrynia, Janowa Poleskiego i Pińska oraz otworzyli wystawę „Z największą brutalnością – zbrodnie Wehrmachtu w Polsce, wrzesień–październik 1939".

Należy również wspomnieć o udziale delegacji IPN w spotkaniu zorganizowanym przez rząd Republiki Czeskiej i Instytut Badania Reżimów Totalitarnych, poświęconym przygotowaniu koncepcji europejskiej instytucji zajmującej się badaniem reżimów totalitarnych i upowszechnianiem wiedzy o nich, które miało miejsce w Pradze w dniach 10–11 listopada 2008 r.

Kontynuowano trwającą od 2001 r. współpracę z Wydzielonym Państwowym Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy i z Federalną Służbą Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej w zakresie prac archiwalno-historycznych. Wspólnie ze stroną ukraińską opublikowano obszerny dwujęzyczny wybór źródeł pt. *Wielki głód na Ukrainie 1932–1933*, będący już siódmym tomem serii „Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku". W dniach 20–23 listopada 2008 r. w Kijowie, na Ukrainie odbyła się jej prezentacja. Zorganizowane było również spotkanie i omówienie współpracy z kierownictwem ukraińskiego Instytutu Pamięci Narodu oraz z kierownictwem Służby Bezpieczeństwa Ukrainy (w tym głównie z pionem archiwalnym SBU).

Ważne było także spotkanie (w dniach 5–7 listopada 2008) z bułgarską delegacją „Komisji dla odtajnienia materiałów i ustalenia związków bułgarskich obywateli z poprzednim państwowym aparatem bezpieczeństwa i wywiadem bułgarskiej armii ludowej" (Komisja ds. Tajnych Dokumentów lub COMDOS), podczas którego podzielono się doświadczeniami zdobytymi w czasie powstawania IPN.

IPN współpracuje także z Yad Vashem w dziedzinie wymiany archiwalnej oraz wydawniczej. W ramach tej współpracy odbyło się kolejne spotkanie w dniu 17 listopada 2008 r. W spotkaniu tym uczestniczyli: Prezes IPN Janusz Kurtyka, Przewodniczący Yad Vashem Avner Shalev, Ambasador Izraela w Polsce David Peleg, dr Havi Dreifuss (z Hebrew University w Jeruzalem) oraz Zbigniew Nawrocki, Grzegorz Berendt i Mateusz Szpytma z IPN. Podczas godzinnego spotkania omówiono przede wszystkim kwestię współpracy archiwalnej, wynikającej z umowy podpisanej w 2006 r., oraz poruszono zagadnienie publikacji IPN, dotyczących spraw żydowskich. Uzgodniono także, iż przedstawiciele obu instytucji powinni spotkać się w najbliższym czasie, aby omówić najbardziej sporne i kontrowersyjne kwestie z wspólnej historii naszych narodów podczas tzw. warsztatów roboczych.

Rok 2008 r. to także uczestnictwo dyrektora Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w dniach 30 listopada–1 grudnia w uroczystościach z okazji 50-lecia utworzenia Centrali Krajowych Administracji Wymiaru Sprawiedliwości Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych. Instytut Pamięci Narodowej zajmował się również organizacją lub współorganizacją międzynarodowych konferencji naukowych, wśród których najważniejsze to:

– międzynarodowa konferencja naukowa „Aparat bezpieczeństwa, propaganda a Praska Wiosna", zorganizowana przez Instytut Badania Reżimów Totalitarnych, Instytut Pamięci Na-

rodowej, Instytut Historii Rewolucji Węgierskiej 1956 Roku, Instytut Polski w Pradze i Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Karola – Praga, 7–9 września 2008 r.

− międzynarodowa konferencja naukowa „Europa Środkowo-Wschodnia w zimnej wojnie, 1945–1989", zorganizowana przez Instytut Pamięci Narodowej, Instytut Studiów Politycznych PAN, Cold War International History Project of the Woodrow Wilson International Center for Scholars w Waszyngtonie i międzynarodową sieć akademicką EurhistXX – Warszawa, 16–18 października 2008 r.

− międzynarodowa konferencja naukowa „Tajny oręż czy ofiary zimnej wojny? Emigracje polityczne z Europy Środkowej i Wschodniej", zorganizowana przez Instytut Pamięci Narodowej, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie, Ústav pro studium totalitních režimů – Instytut Badania Reżimów Totalitarnych (Praga), Ústav pamäti národa – Instytut Pamięci Narodu (Bratysława) i Fundację Badania Dyktatury SED (Berlin) – Lublin, 13–15 listopada 2008 r.

− międzynarodowa konferencja naukowa „Działalność NKWD/KGB i ich współpraca z tajnymi służbami innych państw Europy Środkowej i Wschodniej w latach 1945–1989", zorganizowana przez Instytut Pamięci Narodowej, Ústav pro studium totalitních režimů – Instytut Badania Reżimów Totalitarnych (Praga) i Instytut Historyczny Słowackiej Akademii Nauk – Praga, 19–21 listopada 2008 r.

Należy również zauważyć, iż Instytut Pamięci Narodowej przygotowywał liczne wystawy, do najważniejszych można zaliczyć:

− wystawę „The Expelled" („Wygnańcy"), która odbyła się w dniach 3–7 marca 2008 r. w Parlamencie Europejskim w Brukseli. W uroczystym otwarciu wystawy udział wzięli m.in. prof. dr Dieter Bingen (dyrektor Polsko-Niemieckiego Instytutu w Darmstadzie), Sławomir Czarlewski (Jego Ekscelencja Ambasador RP w Królestwie Belgii), dr hab. Janusz Kurtyka (prezes Instytutu Pamięci Narodowej), prof. dr hab. Wojciech Roszkowski (UEN – poseł do Parlamentu Europejskiego), Bogusław Sonik (EPL-ED – poseł do Parlamentu Europejskiego), Jan Tombiński (Jego Ekscelencja Ambasador RP przy Unii Europejskiej), dr Kazimierz Wóycicki (dyrektor oddziału IPN w Szczecinie) oraz liczni eurodeputowani i zaproszeni goście. Wystawa była prezentowana w języku angielskim, (towarzyszył jej folder w tym języku) i francuskim. W listopadzie zaprezentowano ją w Pałacu Sprawiedliwości, Rennes (Francja),

− wystawę „Inwazja 1968" („Invasion 1968") – Plac Palacha, Praga (Republika Czeska – 7–22 września 2008,

− wystawę „PRL – tak daleko, tak blisko..." – Instytut Polski, Praga (Republika Czeska) – 25 lutego – 2 marca 2008), Ryga (Łotwa – 19 maja – 5 czerwca 2008), Ateny (Grecja – listopad 2008),

− wystawę „Z największą brutalnością... Zbrodnie Wehrmachtu w Polsce, wrzesień–październik 1939 r." – Narodowe Muzeum Historii i Kultury, Mińsk (Białoruś – 9–31 lipca 2008), Konsulat Generalny RP, Grodno (Białoruś – sierpień 2008),

− wystawę „Dni Powstania – Warszawa 1944" – Polskie Centrum Kultury, Monachium (Niemcy – wrzesień–październik 2008), Centrum Kultury, Norymberga (Niemcy – październik 2008),

− wystawę „Marzec 1968" – Uniwersytet Katolicki, Leuven (Belgia – marzec 2008),

− wystawę „Zbrodnia Katyńska" – Wilno (Litwa – 15 kwietnia – 6 maja 2008),

− wystawę „Arcybiskup Ignacy Tokarczuk – Kościół, władza i opór społeczny" – Winnica, (Ukraina) (kwiecień 2008), Drohobycz (Ukraina) (listopad 2008).

Instytut podejmował także współpracę z następującymi instytucjami: Polish Institute of Arts and Sciences, New Jersey (Stany Zjednoczone); Memorial de la Shoah, Paryż (Francja), Simon Wiesenthal Center, Snider Social Action Institute (Stany Zjednoczone), archiwum federalne w Koblencji (Bundesarchiv Koblenz, Niemcy) oraz Muzeum Polskie w Rapperswil (Szwajcaria).

Szczegóły dotyczące form współpracy zostały zaprezentowane w sprawozdaniach poszczególnych pionów.

3. Działalność informacyjna

Instytut Pamięci Narodowej podejmuje starania, aby dotrzeć do jak najszerszych kręgów społecznych z informacją na temat działalności w zakresie realizacji zadań, mających na względzie:

• zachowanie pamięci o ofiarach i stratach poniesionych przez Polaków w czasie drugiej wojny światowej i po jej zakończeniu,

• patriotyczne tradycje zmagań narodu polskiego z okupantami, nazizmem i komunizmem,

• czyny obywateli, dokonane na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego, w obronie wolności oraz godności ludzkiej,

• obowiązek ścigania zbrodni przeciwko pokojowi, ludzkości i zbrodni wojennych,

• powinność zadośćuczynienia przez państwo polskie wszystkim pokrzywdzonym przez państwo łamiące prawa człowieka,

Instytut prowadzi różnorodną działalność informacyjną, m.in. poprzez nawiązywanie coraz rozleglejszych kontaktów ze środowiskami medialnymi.

Działalność informacyjna Instytutu Pamięci Narodowej realizowana jest przez Wydział Informacji i Komunikacji Społecznej, który wykorzystuje zarówno tradycyjne, jak i najnowsze (elektroniczne) narzędzia informacji. Stara się dotrzeć do jak najszerszych kręgów społecznych z misją Instytutu oraz kształtować poprzez media i inne środki komunikacji jego pozytywny wizerunek w przestrzeni publicznej.

W ramach zadań informacyjnych w 2008 r. zorganizowano różnego rodzaju imprezy promocyjne, akcje edukacyjne, podejmowano współpracę z nowymi podmiotami, a także uruchomiono we współpracy z BEP nowe portale historyczne.

Wspólnie z Polskim Radiem i TVP ogłoszony został konkurs „Książka Historyczna Roku", którego celem jest upowszechnienie roli książki historycznej w edukacji społecznej. W bieżącym roku nagrodę otrzymały publikacje: *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego w latach 1944–1956*, *Miecz i tarcza komunizmu. Historia aparatu bezpieczeństwa w Polsce 1944–1990* autorstwa Ryszarda Terleckiego, *Enigma. Bliżej prawdy* autorstwa Marka Grajka. Patronat nad uroczystością objął Prezydent RP, zaś gala była transmitowana przez TVP SA i Polskie Radio SA.

Podjęto współpracę z Narodowym Centrum Kultury przy projekcie „Życie za życie" – o Polakach ratujących Żydów w czasie II wojny światowej, w ramach którego zorganizowano akcję społeczno-edukacyjną, wraz z TVP (spoty informacyjne) oraz konferencję prasową i uruchomiono portal internetowy www.zyciezazycie.pl.

W związku z 65. rocznicą powstania w getcie warszawskim przygotowano akcję edukacyjno-informacyjną pod hasłem „Odważni na szlaku Machabeuszy", a w rocznicę powstania „Solidarności" wspólnie z NSZZ „Solidarność" – akcję pod hasłem „Solidarność jest jedna".

Zorganizowano dzień otwarty dla mediów, połączony ze zwiedzaniem archiwum IPN oraz promocją książki Filipa Musiała *Podręcznik bezpieki.*

W związku z 60. rocznicą zamordowania rotmistrza Witolda Pileckiego uruchomiono portal historyczny – www.pilecki.ipn.gov.pl. Ponadto opracowano kolejne portale historyczne www.marzec1968.pl, www.sierpien1980.pl. Podjęto współpracę przy tworzeniu strony internetowej www.slady.ipn.gov.pl w ramach projektu edukacyjnego „Śladami zbrodni" – dokumentującego ślady zbrodni komunistycznego aparatu bezpieczeństwa. Uruchomiono przeznaczony dla naukowców inwentarz internetowy „Bibliografia Historii Polskiej" www.bibliografia.ipn.gov.pl.

Niektóre z portali funkcjonują także w wersji angielskiej, np. www.13grudnia81.pl, www.en.pilecki.ipn.gov.pl.

Ponadto Instytut przygotowuje cotygodniowe kalendaria wydarzeń dla mediów, a także współpracuje z gazetami, przygotowując dodatki historyczne do: „Niezależnej Gazety Polskiej" (*„Czerwona" Zielona Góra 1945–1981*, *Powstańcy 1944–1956*, *Wokół marca 1968*, *Katyń i Palmiry 1940*, *Niezłomni*, *Esbecy a nauka*, *Pogrom kielecki – oczami świadka*, *Brygada*

Świętokrzyska NSZ, *W walce o wielką Polskę 1945–1956*, *Narodowcy w PRL*, *Dziennikarze czy propagandyści na etacie?*, *Zapomniane powstanie*), „Rzeczpospolitej" (*Artyści w pętli PRL*, *Marzec '68*, *Najnowsza historia Polaków. Oblicza PRL*, *Pilecki*, *Życie za życie*), „Gościa Niedzielnego" (*Pielgrzym w PRL*, *Budowanie kościołów w PRL*, *Życie codzienne katolika w PRL*, *Papież w Polsce w dokumentach SB*), „Naszego Dziennika" (*Życie za życie*, *Po 1944 roku: nie wojna domowa, lecz powstanie*, *Sąsiedzkie ludobójstwo*, *PRL – wymiar niesprawiedliwości*, *Czas deportacji i przesiedleń*, *Po Zagładzie – Rzeszów 1945*, *Po Zagładzie – Kielce 1946*, *Okupacja niemiecka – rekonstrukcja zbrodni*, *Polacy i Żydzi – dobre sąsiedztwo*, *Po wojnie – w kleszczach wolności*, *Konspiracja i kolaboracja pod okupacją sowiecką*, *Polska Ludowa od frontu i od kuchni*), „Dziennika" (*Mamy Niepodległość* – z okazji 90. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości).

W grudniu 2008 r. Instytut nawiązał współpracę z „Tygodnikiem Powszechnym", w ramach której opracowano zasady przygotowywania cyklu dodatków historycznych.

Współorganizował promocje wydawnictw IPN lub pozycji wydanych we współpracy z innymi podmiotami, m.in.: *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego w latach 1944–1956*, *Operacja Sejm*, *Częstochowa. Dzieje miasta i klasztoru Jasnogórskiego*, *Żołnierze Batalionu AK „Zośka" represjonowani w latach 1944–1945* autorstwa Agnieszki Pietrzak, *Rotmistrz Witold Pilecki 1901–1948* autorstwa Jacka Pawłowicza, a także konferencji i sesji naukowych.

Koordynował prace w związku z rocznicami historycznymi, np. rocznicą wybuchu Powstania Warszawskiego (projekty ulotek, kolportaż, siatka edukacyjno-informacyjna na budynku Pasty w Warszawie).

Przygotowywał udział IPN w Międzynarodowych Targach Książki w Paryżu, Frankfurcie, Jerozolimie, Moskwie oraz w XIV Targach Wydawnictw Katolickich, XVII Targach Książki w Krakowie czy 53. Międzynarodowych Targach Książki w Warszawie.

Współpracował: z TVP Historia przy realizacji cyklu „Z archiwum PRL-u" , z Radiem BIS w ramach II Pikniku Historycznego i Pikniku Polskiego, z bibliotekami mokotowskimi, ze środowiskami studenckimi (spotkania Prezesa IPN ze studentami), z Fundacją „Odpowiedzialność Obywatelska" przy akcji „Młodzi pamiętają" w związku z rocznicą 13 grudnia, z Narodowym Bankiem Polskim z okazji 90. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, z Centrum Animacji Horyzonty przy projekcie „Solidarność 1980".

W związku z rocznicą 13 grudnia IPN współorganizował koncert z zespołem muzycznym Lombard.

W ramach realizacji filmowych, przygotowywanych przez pracowników IPN, upowszechniano film *Zawód: Prymas Polski*.

IPN angażuje się ponadto we współpracę z różnymi instytucjami: Klubem Historycznym im. gen. Stefana Roweckiego „Grota", Narodowym Centrum Kultury, Stowarzyszeniem Wolnego Słowa (współpraca przy organizowaniu debat historycznych), Muzeum Powstania Warszawskiego, Fundacją Imago Mundi, Stowarzyszeniem Dziennikarzy Polskich, Ośrodkiem KARTA, Fundacją Pomoc Polakom na Wschodzie, Instytutem Książki, Krajowymi i Międzynarodowymi Targami Książki, Polskim Radiem, Konsulatem w Grodnie (organizacja wyjazdów historyków na Białoruś), Monolith Film, Instytutem Teatralnym im. Zbigniewa Raszewskiego, Sekretariatem Episkopatu Polski, Narodowym Bankiem Polskim, Stowarzyszeniem Pokolenie, Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwem Spraw Zagranicznych, Biurem Bezpieczeństwa Narodowego, TVP Historia (cykl audycji „Z archiwum PRL-u"). Organizuje imprezy różnego rodzaju. Przykładem takiego ważniejszego wydarzenia może być uroczystość wręczenia Nagrody Prezesa IPN Kustosz Pamięci Narodowej.

Poprzez prowadzenie różnorodnych form działalności informacyjnej Instytut Pamięci Narodowej pragnie docierać do jak najszerszej publiczności i w ten sposób upowszechniać wiedzę o najnowszej historii Polski.

NAGRODA KUSTOSZ PAMIĘCI NARODOWEJ

Nagroda została ustanowiona w lipcu 2002 r. przez Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej. Ma charakter honorowy, a jej laureaci otrzymują tytuł Kustosza Pamięci Narodowej. Nagroda ma przywrócić szacunek dla narodowej przeszłości, chroniąc wartości, dzięki którym Polska przetrwała przez lata zniewolenia.

Kapituła przyznaje Nagrodę corocznie. Kapitule przewodniczy Prezes Instytutu Pamięci Narodowej. W skład Kapituły wchodzą m.in. kolejni laureaci nagrody.

Nagroda przyznawana jest instytucjom, organizacjom społecznym i osobom fizycznym za szczególnie aktywny udział na rzecz upamiętniania historii polskiego narodu w latach 1939–1989, a także za działalność publiczną zbieżną z ustawowymi celami Instytutu Pamięci Narodowej.

Laureaci 2008 r.
Helena Filipinek (Łotwa),
Irena i Jadwiga Zappe
(Ukraina, Lwów),
Zygmunt Walkowski, Związek Polaków
na Białorusi

Projekt i wykonanie
statuetki
Paweł Erazmus

Dotychczasowi Laureaci

w roku 2002

- prof. Elżbieta Zawacka
- prof. Tomasz Strzembosz
- Andrzej Zagórski

w roku 2003

- prof. Janusz Kazimierz Zawodny (USA)
- Komisja Historii Kobiet w Walce o Niepodległość
- Studium Polski Podziemnej (Wielka Brytania)

w roku 2004

- prof. Władysław Bartoszewski
- Zespół redakcyjny edycji „Zrzeszenie »Wolność i Niezawisłość« w dokumentach"
- Zofia Leszczyńska

w roku 2005

- prof. Barbara Otwinowska
- gen. Bolesław Nieczuja-Ostrowski
- ppłk Stanisław Dąbrowa-Kostka
- o. Józef Mońko
- Stowarzyszenie „Archiwum Solidarności"

w roku 2006

- Czesława i Eugeniusz Cydzikowie (Ukraina, Lwów)
- Andrzej Krzysztof Kunert
- Zofia i Zbigniew Romaszewscy
- Zakon oo. paulinów

w roku 2007

- Halina Martinowa (Wielka Brytania)
- ks. prałat Wacław Karłowicz
- Obywatelski Komitet Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny Zaginionych w Lipcu 1945 r.
- Paweł Jasienica (pośmiertnie).

4. Główna Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

4.1. Wydział Nadzoru nad Śledztwami

Praca Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w 2008 r. skoncentrowała się na działaniach zmierzających do podnoszenia efektywności prowadzonych postępowań karnych. Przedstawione w sprawozdaniu dane wskazują na kontynuację zapoczątkowanych w 2007 r., pozytywnych zmian w bieżącej pracy Komisji.

Dzięki inwestycjom w infrastrukturę Komisji usprawniono prokuratorom dostęp do bazy Powszechnej Ewidencji Systemu Ewidencji Ludności i Krajowego Centrum Informacji Kryminalnej, poprawiono również koordynację działań prokuratorów Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z policją i Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego w ramach zakreślonych normami kodeksu postępowania karnego, co pozwoliło na skrócenie okresu oczekiwania na informacje pomocne w prowadzonych śledztwach oraz realizowanie zlecanych czynności śledczych.

Rozszerzono zakres współpracy prokuratorów Komisji Ścigania z pozostałymi pionami Instytutu Pamięci Narodowej to jest z Biurem Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów i Biurem Edukacji Publicznej. Wyrazem tej współpracy jest aktywna pomoc i udział prokuratorów w realizacji statutowych działań tych jednostek organizacyjnych IPN oraz włączenie się w programy badawcze i publikacje instytutowe.

Zmodyfikowano stany etatowe Oddziałowych Komisji z uwzględnieniem rzeczywistego obciążenia prokuratorów prowadzących śledztwa, które w realiach ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu są wszystkie śledztwami osobistymi i prowadzonymi wyłącznie przez prokuratora.

Ukończono w grudniu 2008 r. prace porządkowe w ramach „skontrum" obszernych materiałów śledczych pozostałych jako zasób aktowy po byłych: Głównej i Oddziałowych Komisjach Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce. Pozwoliło to na ustalenie, że w czasie działania Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce przekazano za granicę 62 937 różnorakich dokumentów wytworzonych w toku prowadzonych postępowań karnych, w tym do Niemiec przekazano 59 130 takich dokumentów. Stwierdzono utratę (brak zachowania dokumentów w Polsce) w przypadku 6913 dokumentów z postępowań przygotowawczych, w tym 6037 dokumentów, które zostały przekazane do Niemiec.

Dzięki zakończonym pracom „skontrum" po raz pierwszy w historii działania pionu śledczego IPN dojdzie do pełnego skatalogowania przeprowadzonych wcześniej postępowań karnych w sprawach zbrodni nazistowskich. Ponadto wyniki tychże prac umożliwią w blisko 5000 postępowaniach karnych, prowadzonych w latach 1945–1999 w byłej Komisji Badania Zbrodni, które nie zostały merytorycznie zakończone, podjęcie decyzji procesowo kończących postępowanie.

Podjęto działania zmierzające do usystematyzowania i opracowania dotychczasowego orzecznictwa w sprawach zbrodni komunistycznych, opracowania wytycznych w sprawach dotyczących stanu wojennego czy też przygotowywania wytycznych dotyczących zbrodni nazistowskich.

Wskazując na konkretne działania organizacyjne, należy równocześnie wymienić zmianę polityki ścigania, wyrażającą się w położeniu większego nacisku na sprawność postępowań dotyczących zbrodni komunistycznych, a zwłaszcza przestępstw popełnionych w związku z wprowadzeniem w grudniu 1981 r. stanu wojennego. Gromadzone są dane, które pozwalają wykorzystać dotychczas wydane wyroki unieważniające orzeczenia sądowe na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjo-

nowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego – w celu identyfikacji sprawców zbrodni komunistycznych i podjęcie w tym zakresie ścigania sprawców zbrodni z urzędu. Prokuratorzy OKŚZpNP są zobligowani do możliwie jak najszerszego dokumentowania i gromadzenia danych, wskazujących na zaistnienie wielu przestępstw popełnianych w trakcie wprowadzania i obowiązywania stanu wojennego, ujawnianych w toku prowadzonych postępowań. Mimo zintensyfikowania śledztw dotyczących zbrodni komunistycznych utrzymana jest aktywność śledcza w ściganiu zbrodni nazistowskich.

Podkreślić należy, że 106 prokuratorów OKŚZpNP na dzień 31 grudnia 2008 r. prowadziło 1217 postępowań przygotowawczych (905 dot. zbrodni komunistycznych, 258 dot. zbrodni nazistowskich, 54 dot. zbrodni przeciwko ludzkości, pokojowi i zbrodni wojennych).

W okresie sprawozdawczym prokuratorzy pionu śledczego skierowali do sądów 42 akty oskarżenia oraz wystąpili z 12 apelacjami od orzeczeń sądów I instancji. Skierowano również do Sądu Najwyższego cztery kasacje od prawomocnych orzeczeń sądów II instancji.

Na uwagę zasługują następujące postępowania karne, w których prokuratorzy pionu śledczego skierowali akty oskarżenia:

- W dniu 7 lipca 2008 r. prokurator OKŚZpNP w Warszawie skierował do Sądu Rejonowego w Ostrowi Mazowieckiej akt oskarżenia przeciwko Włodzimierzowi K., oskarżonemu o to, że: w okresie od 10 listopada 1949 r. do 8 czerwca 1951 r. w Ostrowi Mazowieckiej, będąc szefem Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Ostrowi Mazowieckiej, a tym samym będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi funkcjonariuszami komunistycznymi, dopuścił się podczas urzędowania i w związku z nim z powodów politycznych, w celu rozprawienia się z przeciwnikami politycznymi ówczesnej władzy, zbrodni komunistycznej, polegającej na stosowaniu represji, będącej jednocześnie zbrodnią przeciwko ludzkości, w ten sposób, że przekraczając swą władzę, pozbawił Władysława J., Aleksandra K., Stanisława J., Leona G., Józefa O., Mariana D., Stanisława J., Kazimierza T., Józefa J., Stefana K., Stanisława Ch., Włodzimierza T., Tadeusza Ch. wolności na czas przekraczający 14 dni, w ten sposób, iż pomimo upływu terminu zastosowania środka zapobiegawczego nie zarządził zwolnienia wymienionych i bezprawnie przetrzymywanych w areszcie PUBP w Ostrowi Mazowieckiej, tj. o przestępstwo z art. 248 § 2 kk z 1932 r. w związku z art. 2 ust. 1 oraz art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Sprawa pozostaje na etapie postępowania sądowego.
- W dniu 15 lutego 2008 r. prokurator OKŚZpNP we Wrocławiu skierował do Sądu Rejonowego w Lubinie akt oskarżenia przeciwko Kazimierzowi F., oskarżonemu o to, że: w okresie od 13 grudnia 1981 r. do 19 lutego 1982 r. w Lubinie i Głogowie, jako funkcjonariusz Wydziału VI Służby Bezpieczeństwa Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Legnicy, znęcał się fizycznie i psychicznie nad zatrzymanym, a następnie internowanym, Franciszkiem M., w ten sposób, że naruszał jego nietykalność cielesną, groził pozbawieniem życia, popełnieniem przestępstwa na szkodę osób najbliższych oraz wyzywał słowami wulgarnymi i obelżywymi, chcąc w ten sposób zmusić go do udzielenia informacji oraz podjęcia współpracy z organami SB, które to zachowanie wyczerpywało znamiona przestępstwa z art. 184 § 1 kk z 1969 r., tj. o przestępstwo z art. 247 § 1 kk w zw. z art. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, oraz o to, że w czerwcu 1982 r. w Lubinie, jako funkcjonariusz Wydziału VI Służby Bezpieczeństwa Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Legnicy, po przewiezieniu do lasu, oddał kilka strzałów z pistoletu w ziemię w pobliżu stóp Franciszka M., czym wzbudził u niego uzasadnioną obawę dokonania gwałtownego zamachu na jego życie lub zdrowie, które to zachowanie wyczerpywało znamiona przestępstwa z art. 166 kk z 1969 r., tj. o przestępstwo z art. 190 § 1 kk w zw. z art. 2 ustawy z dnia

18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Sprawa pozostaje na etapie postępowania sądowego.

- W dniu 20 czerwca 2008 r. prokurator OKŚZpNP w Rzeszowie skierował do Sądu Rejonowego w Przeworsku akt oskarżenia przeciwko byłemu funkcjonariuszowi Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Przeworsku, Józefowi K., zarzucając mu dopuszczenie się w latach 1946–1947 w Przeworsku, województwo podkarpackie, wspólnie i w porozumieniu z nieustalonymi co do liczby i tożsamości funkcjonariuszami tego urzędu, podczas urzędowania i w związku z nim dwóch zbrodni komunistycznych, będących jednocześnie zbrodniami przeciwko ludzkości, polegających na przekroczeniu swej władzy poprzez fizyczne i moralne znęcanie się nad pozbawionymi wolności i przetrzymywanymi w areszcie tego urzędu Tadeuszem G. i Heleną R. Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że Józef K. w celu wymuszenia na Tadeuszu G. i Helenie R. złożenia określonych wyjaśnień dokonywał wielokrotnych przesłuchań tych osób, trwających bez chwili przerwy wobec różnych zmieniających się funkcjonariuszy, w trakcie których bił ich. Ponadto polewał Tadeusza G. zimną wodą i umieszczał go w specjalnym, nieoświetlonym, zawilgoconym pomieszczeniu, używał wobec Heleny R. wulgarnych i obraźliwych słów oraz wkładał jej między palce dłoni ołówki, a następnie ściskał je, tj. o czyn z art. 286 § 1 kk z 1933 r. i 246 kk z 1932 r. w zw. z art. 36 kk z 1932 r. i z art. 2 ust.1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Wyrokiem z dnia 7 listopada 2008 r. Sąd Rejonowy w Przeworsku uznał oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu aktem oskarżenia czynu i skazał go na łączną karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, warunkowo zawieszając jej wykonanie na okres 3 lat.
- W dniu 25 czerwca 2008 r. prokurator OKŚZpNP w Białymstoku skierował do Sądu Rejonowego w Białymstoku akt oskarżenia przeciwko Januszowi M., oskarżonemu o to, że: w dniu 26 stycznia 1949 r. w Białymstoku, jako funkcjonariusz miejscowego WUBP, a więc funkcjonariusz państwa komunistycznego, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi nieustalonymi osobami przekroczył swą władzę w ten sposób, że podczas przesłuchania zatrzymanego w tym dniu Lucjana B., domagając się, aby ten przyznał się do udziału w nielegalnym związku, pobił go, uderzając bykowcem po całym ciele i doprowadzając do stanu nieprzytomności, co stanowiło jednocześnie poważne prześladowanie wspomnianego pokrzywdzonego z powodu jego przynależności do określonej, opozycyjnej grupy politycznej, tj. o przestępstwo z art. 286 § 1 kk z 1932 r. w zw. z art. 291 kk z 1932 r. w zw. z art. 2 ust.1 oraz art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Wyrokiem z dnia 27 października 2008 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku uznał oskarżonego za winnego i skazał go na karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem na okres dwóch lat.
- W dniu 23 kwietnia 2008 r. prokurator OKŚZpNP w Lublinie skierował do Sądu Rejonowego w Szydłowcu akt oskarżenia przeciwko Zdzisławowi B., Ryszardowi B., Wojciechowi C., Marianowi D., Tadeuszowi D., Andrzejowi G., Ryszardowi G., Wiesławowi G., Ferdynandowi G., Józefowi J., Leszkowi J., Eugeniuszowi K., Edwardowi K., Bogdanowi K., Dariuszowi K., Grzegorzowi L., Witoldowi O., Jerzemu P., Tadeuszowi P., Mieczysławowi P., Janowi P., Czesławowi S., Jerzemu S., Jerzemu S., Ryszardowi S., Cyprianowi S., Wiesławowi S., Tadeuszowi Sz., Janowi W., Stanisławowi Z., oskarżonych o to, że: w nocy z 25 na 26 czerwca 1976 r. w Szydłowcu jako funkcjonariusze Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej w Lublinie, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi imiennie ustalonymi funkcjonariuszami tegoż ZOMO Lublin oraz dotychczas nieustalonymi funkcjonariuszami Komisariatu Milicji Obywatelskiej w Szydłowcu, podczas wykonywania czynności służbowych związanych z konwojowaniem i osadzeniem w areszcie Ko-

misariatu Milicji Obywatelskiej w Szydłowcu zatrzymanych: Zbigniewa A., Wiesława A., Danuty B., Marianny Ch., Marka D., Józefa G., Janusza G., Waldemara G., Ireneusza G., Wojciecha I., Wiesława K., Artura K., Grzegorza M., Gustawa M., piętnastoletniego Witolda M., Maksymiliana O., Mirosława P., Janiny S., piętnastoletniego Andrzeja S., Marka S., Andrzeja S., Krzysztofa S., szesnastoletniego Mirosława S., Mariana Sz., Janusza T., Wiesława W., czternastoletniego Dariusza W. i Mariana W. – osób zatrzymanych w związku z protestem społecznym mającym miejsce w dniu 25 czerwca 1976 r. w Radomiu, wykorzystując powstały w następstwie czynności zatrzymania stosunek zależności, znęcali się nad nimi fizycznie i psychicznie w ten sposób, iż wzięli udział w pobiciu częściowo skrępowanych w parach kajdankami pokrzywdzonych, przechodzących pomiędzy grupami funkcjonariuszy ustawionych w dwóch kordonach, tj. w tzw. ścieżce zdrowia, poprzez zadawanie uderzeń pałkami służbowymi określanymi w terminologii służbowej jako pałki szturmowe, jak również rękoma zaciśniętymi w pięści i nogami obutymi w ciężkie buty typu wojskowego po głowie, tułowiu i kończynach, czym narazili ich na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia, jak również używali wobec nich słów wulgarnych i gróźb pobicia, tj. o przestępstwo z art. 247 § 1 kk i art. 158 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Sprawa pozostaje na etapie postępowania sądowego.

- W dniu 28 kwietnia 2008 r. prokurator OKŚZpNP w Szczecinie skierował do Sądu Rejonowego dla Warszawy Mokotowa akt oskarżenia przeciwko Czesławowi K. oskarżonemu o to, że: w dniu 11 lipca 1985 r. w Warszawie, działając jako funkcjonariusz publiczny państwa komunistycznego, będąc ministrem spraw wewnętrznych, dopuścił się zbrodni komunistycznej, polegającej na zastosowaniu represji – w postaci dyskryminacji wyznaniowej – w ten sposób, że przekraczając swoje uprawnienia wydalił ze służby porucznika Romualda K. z Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Koszalinie rozkazem personalnym nr 02190 z dnia 11 lipca 1985 r. na podstawie art. 65 ust. 2 pkt 7 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o służbie funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej z uwagi na ważny interes służby, mimo że rzeczywistą podstawą wydalenia pokrzywdzonego było wysłanie córki do I Komunii Świętej, czym działał na szkodę pokrzywdzonego, co stanowiło przestępstwo według polskiej ustawy karnej obowiązującej w czasie jego popełnienia, tj. o przestępstwo, z art. 231 § 1 kk i art. 194 kk w związku z art. 11 § 2 kk oraz w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Postępowanie toczy się przed Sądem Okręgowym w Warszawie.
- W dniu 8 stycznia 2008 r. prokurator OKŚZpNP w Szczecinie skierował do Sądu Rejonowego w Gorzowie Wielkopolskim akt oskarżenia przeciwko Lechowi K., oskarżonemu o to, że w dniu 13 grudnia 1981 r. w Gorzowie Wlkp. jako funkcjonariusz publiczny państwa komunistycznego – komendant Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej, dopuścił się zbrodni komunistycznej, polegającej na zastosowaniu represji w postaci dyskryminacji za przekonania polityczne, w ten sposób, że przekraczając swoje uprawnienia, wydalił ze służby w trybie dyscyplinarnym, rozkazem personalnym starszego sierżanta Tadeusza Dz. z Wydziału Ruchu Drogowego tutejszej Komendy Wojewódzkiej MO i obniżył mu stopień do kaprala MO z powodu odmowy wykonania przez niego w nocy z 12 na 13 grudnia 1981 r. bezprawnego rozkazu zatrzymania o tej porze osoby zakwalifikowanej przez Służbę Bezpieczeństwa do internowania, w razie potrzeby sforsowania drzwi wejściowych do jej mieszkania siłą oraz kwestionowania legalności tego polecenia, jak też z uwagi na wcześniej głoszone przez wyżej wymienionego funkcjonariusza milicji poglądy, w tym odmowę użycia broni palnej w razie otrzymania specjalnych rozkazów i przekonanie o konieczności prowadzenia dialogu pomiędzy władzą a społeczeństwem, pomimo tego, iż wydając

rozkaz personalny o wydalenie tego funkcjonariusza ze służby wiedział o tym, że zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami kodeksu postępowania karnego, wejście do lokalu mieszkalnego i zatrzymanie osoby po godzinie 22.00 było możliwe jedynie w wypadkach niecierpiących zwłoki, co w tym przypadku nie miało miejsca, zaś dekret o stanie wojennym, z uwagi na jego nieopublikowanie w Dzienniku Ustaw nie wszedł jeszcze w życie, czyn działał na szkodę pokrzywdzonego, tj. o przestępstwo z art. 231 § 1 kk w zw. z art. 2 ust.1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Postanowieniem z dnia 5 czerwca 2008 r. Sąd Rejonowy w Gorzowie Wlkp. umorzył postępowanie wobec oskarżonego na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii.

- W dniu 12 maja 2008 r. prokurator OKŚZpNP w Gdańsku skierował do Sądu Rejonowego w Toruniu akt oskarżenia przeciwko byłemu funkcjonariuszowi Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Toruniu, Zbigniewowi B. oskarżonemu o to, że w okresie od 1 stycznia 1982 r. do 24 grudnia 1982 r. w Toruniu, działając jako funkcjonariusz publiczny państwa komunistycznego, pełniąc służbę w Wydziale Kryminalnym, a następnie w Wydziale II Służby Bezpieczeństwa KW MO w Toruniu, w czasie, co najmniej 50 przeszukań dokonanych w dzień i w nocy w mieszkaniu pokrzywdzonych znęcał się fizycznie i psychicznie nad Anną S. i dwojgiem jej dzieci w ten sposób, że popychał ich, uderzał w głowę, kopał w okolice nóg i nerek oraz używał pod ich adresem słów wulgarnych powszechnie uznanych za obelżywe, groził, straszył, demolował mieszkanie w celu uzyskania informacji o miejscu pobytu jej męża Zbigniewa S., działacza NSZZ „Solidarność", ukrywającego się przed internowaniem od dnia 13 grudnia 1981 r., tj. o przestępstwo z art. 246 kk w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Wyrokiem z dnia 10 września 2008 r. Sąd Rejonowy w Toruniu skazał oskarżonego na karę łączną 2 lat pozbawienia wolności w zawieszeniu na 5 lat.

Sprawy o szczególnym wymiarze społecznym ujęte są na stronie internetowej Instytutu Pamięci Narodowej, gdzie prokuratorzy Komisji informują na bieżąco o dokonanych ustaleniach i zapadłych rozstrzygnięciach.

4.2. Statystyka

Od 1 stycznia do 31 grudnia 2008 r., a więc w okresie objętym sprawozdaniem, wpłynęło łącznie 1199 spraw. Prokuratorzy Instytutu zakończyli w roku 2008 – 1179 postępowań, z czego 732 dotyczyły zbrodni komunistycznych, 417 dotyczyło zbrodni nazistowskich, a 30 – zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości, w tym zbrodni ludobójstwa (w praktyce były to postępowania w sprawie zbrodni nacjonalistów ukraińskich, popełnionych na Polakach oraz zbrodni, których ofiarami byli obywatele polscy narodowości ukraińskiej).

Spośród ogólnej liczby postępowań załatwionych w okresie sprawozdawczym 42 z nich zakończono skierowaniem aktów oskarżenia, którymi objęto łącznie 102 oskarżonych. Należy dodać, że od chwili uruchomienia pionu śledczego w Instytucie Pamięci Narodowej, tj. od drugiej połowy 2000 r., skierowano do końca 2008 r. w sumie 232 akty oskarżenia, obejmując nimi łącznie 371 oskarżonych. W roku 2008 w 7 przypadkach skierowano też wniosek do sądu o zastosowanie amnestii (ustawa z dnia 7 grudnia 1989 r.) wobec ustalonego sprawcy przestępstwa.

Większość załatwionych w roku 2008 postępowań zakończyło się wydaniem postanowień o ich umorzeniu; 344 zostały zakończone umorzeniem wobec niewykrycia sprawcy (sprawców) przestępstwa, zaś kolejnych 411 zakończono umorzeniem z innych powodów (np. wobec śmierci podejrzanego, wobec braku ustawowych znamion czynu zabronionego itp.).

Należy wskazać, że art. 45 ust. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN-KŚZpNP wśród celów śledztwa (oprócz wymienionych w art. 297 kodeksu postępowania karnego) wskazuje potrzebę wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy, jak również ustalenia wszystkich osób pokrzywdzonych. Zapis taki obliguje prokuratorów do ustalenia osób bezpośrednio pokrzywdzonych przestępstwem oraz w przypadku śmierci ich prawnych następców, którzy w rozumieniu ustawy są także pokrzywdzonymi.

W okresie sprawozdawczym z uwagi na długotrwałą przeszkodę uniemożliwiającą kontynuowanie postępowań, w 25 śledztwach wydano postanowienia o ich zawieszeniu.

Spośród ogólnej liczby postępowań 1179 załatwionych w 2008 r. – 227, po przeprowadzeniu postępowania sprawdzającego – zostało zakończonych decyzją o odmowie wszczęcia śledztwa. Kolejne 123 postępowania załatwiono w inny sposób (np. połączono z innymi, prowadzonymi już postępowaniami, przekazano według właściwości do innego organu itd.).

Prokuratorzy Instytutu Pamięci Narodowej przesłuchali w 2008 r. łącznie 7766 świadków, z czego 6312 świadków przesłuchano w ramach własnych śledztw, prowadzonych w poszczególnych Oddziałowych Komisjach, zaś kolejnych 1454 świadków – w ramach pomocy prawnej na rzecz innych komisji.

W okresie sprawozdawczym prokuratorzy IPN przedstawili zarzuty i przesłuchali w charakterze podejrzanych łącznie 119 osób.

Prowadzone przez prokuratorów pionu śledczego Instytutu Pamięci Narodowej postępowania, zakończone umorzeniem śledztwa bądź też odmową wszczęcia śledztwa są przedmiotem merytorycznej oraz formalno-procesowej kontroli ze strony właściwych sądów – w wyniku zażaleń wnoszonych w sposób prawem przewidziany przez osoby do tego uprawnione. W roku 2008 z prawa tego skorzystało 89 osób, które złożyły zażalenia od decyzji kończącej postępowanie karne w tym 56 środków wniesiono od postanowienia o umorzeniu śledztwa, zaś 33 na postanowienia o odmowie wszczęcia śledztwa.

Zgodnie z procedurą obowiązującą w kodeksie postępowania karnego – zażalenie wniesione na decyzję o umorzeniu śledztwa bądź odmowę jego wszczęcia jest początkowo przedmiotem merytorycznego rozpoznania przez naczelnika Oddziałowej Komisji, który może je uwzględnić i zaskarżoną decyzję uchylić lub też – w przypadku nieuwzględnienia – przedstawić właściwemu sądowi do rozpoznania (rozwiązanie to zostało przyjęte nowelą kpk z maja 2007 r.). Spośród 89 wniesionych zażaleń 5 z nich zostało uwzględnionych w trybie art. 463 § 1 i 465 § 1 kodeksu postępowania karnego przez prokuratora. Pozostałe 84 zażalenia zostały skierowane do rozpoznania przez właściwe sądy: 9 z nich uwzględniono (7 – decyzje o umorzeniu postępowania i 2 – postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa).

Zmiana kodeksu postępowania karnego, która weszła w życie w dniu 12 lipca 2007 r. (Dz. U z 2007 r. Nr 64, poz. 432) sprawiła, że kontrolę orzeczniczą nad decyzjami procesowymi wydawanymi przez prokuratora przejęły sądy.

W roku 2008 sądy, rozpoznające akty oskarżenia wniesione przez prokuratorów pionu śledczego IPN, wydały orzeczenia łącznie wobec 71 oskarżonych (w roku 2007 orzeczenia zapadły wobec 48 oskarżonych). Wobec 31 oskarżonych zapadły w roku 2008 wyroki skazujące, gdy w 2007 r. wyroki skazujące zapadły wobec 34 oskarżonych. W czterech sprawach w stosunku do czterech osób zapadły wyroki uniewinniające. Dotyczą one spraw:

– Sądu Rejonowego w Toruniu, który wyrokiem z dnia 27 października 2008 r. o sygn. II K 212/08 uniewinnił Jerzego R., byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa oskarżonego o psychiczne znęcanie się w październiku 1982 r. w Toruniu w czasie internowania i po jego uchyleniu nad Elżbietą B.-Ł., tj. o czyn z art. 246 kk i inne. W sprawie tej prokurator wywiódł i w dniu 1 grudnia 2008 r. skierował apelację od zapadłego orzeczenia.

– Sądu Rejonowego w Bydgoszczy, który wyrokiem z dnia 9 września 2008 r. o sygn. II K 14/08 uniewinnił Sławomira W., byłego funkcjonariusza kompanii patrolowej Rejonowe-

go Urzędu Spraw Wewnętrznych w Bydgoszczy, oskarżonego o pobicie we wrześniu 1985 r. w Bydgoszczy wspólnie z innym funkcjonariuszem Tadeusza J., tj. o czyn z art.158 §1 kk z 1969 r. i inne. W tej sprawie również została wniesiona apelacja.

– Sądu Rejonowego w Koszalinie, który wyrokiem z dnia 4 listopada 2008 r. o sygn. II K 23/07 uniewinnił Ryszarda M., byłego funkcjonariusza SB, oskarżonego o fizyczne i psychiczne znęcanie się w listopadzie i grudniu 1982 r. nad zatrzymanym, a następnie tymczasowo aresztowanym Stanisławem D., tj. o czyn z art. 231 § 1 kk i inne.

– Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu, który wyrokiem z dnia 1 grudnia 2008 r. o sygnaturze II K 156/08 uniewinnił Jana Z., byłego funkcjonariusza Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Tarnobrzegu, oskarżonego o to, że w czerwcu 1953 r. znęcał się fizycznie i moralnie nad zatrzymanym Bronisławem Z., tj. o czyn z art. 286 § 1 i 246 kodeksu karnego z 1932 r.

Zapadłe wyroki uniewinniające stanowiące w stosunku do liczby osób osądzonych (71 osób) nieznaczny odsetek (5,9%), zostały jednakże wydane w sprawach, których przedmiotem są zbrodnie komunistyczne, popełnione czy to w latach 1944–1956, czy też później, tj. w okresie stanu wojennego. Zgromadzony w tych sprawach materiał dowodowy, nie licząc dokumentów archiwalnych, sprowadza się w większości do relacji (zeznań) osób pokrzywdzonych, będących ofiarami popełnionych na ich szkodę przestępstw i wyjaśnień oskarżonych funkcjonariuszy państwa komunistycznego, zaprzeczających z reguły stawianym im zarzutom. Te dowody podlegają prawnokarnej ocenie orzekającego sądu, który każdą niedającą się usunąć wątpliwość – zgodnie z procesową zasadą *in dubio pro reo* – musi tłumaczyć na korzyść oskarżonego. Czyny, od których zarzutów popełnienia oskarżeni zostali uniewinnieni, dotyczą zdarzeń z przeszłości, często sprzed kilkudziesięciu lat, co sprawia, że relacjonujący je pokrzywdzeni, z uwagi na swój wiek, ograniczone możliwości percepcyjne, nie zawsze są w stanie dokładnie opisać, zwłaszcza dotyczy to sprawców, którzy – postawieni przed sądem – korzystają z fundamentalnych zasad procesowych, przestrzeganych zawsze przez państwo prawa.

Podobną uwagę należy odnieść do innej grupy, kolejnych 32 oskarżonych, sprawców, w większości funkcjonariuszy aparatu przemocy państwa komunistycznego, którzy – oskarżeni o swoje czyny stanowiące zbrodnie komunistyczne – skorzystali w 2008 r. z dobrodziejstwa ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii (Dz. U. z 1989 r., Nr 64, poz. 389) do czego zobowiązuje przepis art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Jednocześnie należy dodać, że w stosunku do kolejnych 4 oskarżonych sądy umorzyły postępowanie na podstawie art. 17 § 1 pkt 1–11 kpk.

Ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2007 r., Nr 63, poz. 424 z późn. zm.) w art. 45 ust. 1 i 2 określiła, iż do kompetencji prokuratorów Instytutu Pamięci Narodowej należy wszczynanie i prowadzenie śledztw w sprawach (art. 1 pkt 1 lit. a), popełnionych na osobach narodowości polskiej lub obywatelach polskich innych narodowości w okresie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 31 lipca 1990 r. zbrodni nazistowskich, zbrodni komunistycznych i innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne oraz potwierdziła ich uprawnienia procesowe przewidziane dla prokuratorów w kpk, w tym także w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych.

Powyższa ustawa nie reguluje kompetencji prokuratorów IPN w kwestii obsadzania postępowań przed sądami powszechnymi zawisłymi na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U., Nr 34, poz. 149 z późn. zm.).

Należy jednak zauważyć, że ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. z 2008 r., Nr 7, poz. 39 z późn. zm.) w art. 1 ust. 1 przyjęła zasadę jednolitości prokuratury,

określając, że prokuraturę stanowią Prokurator Generalny oraz podlegli mu prokuratorzy powszechnych i wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz prokuratorzy Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Na podstawie tego unormowania należy przyjąć, że art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U., Nr 34, poz. 149 z późn. zm.) upoważnia do składania wniosków o unieważnienie orzeczeń (do właściwego sądu), zarówno prokuratorów powszechnych, jak i wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz prokuratorów Instytutu Pamięci Narodowej.

W okresie sprawozdawczym OKŚZpNP w Białymstoku prowadziła, jako jedyna w kraju, sprawy dotyczące postępowań o stwierdzenie nieważności orzeczeń wobec osób represjonowanych, określone w ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. W 2008 r. zarejestrowano 133 postępowań dotyczących stwierdzenia nieważność orzeczeń wobec osób represjonowanych, z których załatwiono 78. Aktualnie w biegu pozostaje 55 postępowań zarejestrowanych w 2008 r.

Dokonując oceny statystycznej, można zauważyć, że istnieje stały porównywalny poziom aktywności śledczej prokuratorów wyrażający się liczbowo kierowanymi aktami oskarżenia w liczbie ponad czterdziestu rocznie oraz merytorycznego kończenia śledztw w postaci 1200 postanowień o umorzeniu.

W roku 2008 prokuratorzy Instytutu Pamięci Narodowej przygotowali i wydali w ramach materiałów pomocniczych IPN drugi numer własnego biuletynu pt. *Zbrodnie przeszłości*, dotyczący przeglądu najważniejszych problemów z zakresu prawa karnego materialnego i procesowego, z którymi prokuratorzy pionu śledczego spotykają się w codziennej pracy. Publikacja ta jest poświęcona przede wszystkim problematyce zbrodni ludobójstwa. Prezentacja tej publikacji stała się istotnym punktem konferencji naukowej, zorganizowanej z okazji 65. rocznicy eksterminacji ludności polskiej na Kresach Wschodnich.

W roku 2008 stan kadrowy prokuratorów Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu przedstawiał się następująco:

a) w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2008 r. powołano:
   - 8 prokuratorów Oddziałowych Komisji.

b) z końcem okresu sprawozdawczego w Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – IPN pracowało 114 prokuratorów, w tym:
   - w Głównej Komisji: 8 prokuratorów;
   - w Białymstoku: naczelnik prok. Zbigniew Kulikowski oraz 8 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 8 postępowań, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 18,7 postępowania);
   - w Gdańsku: naczelnik prok. Maciej Schulz oraz 8 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 11,9 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 21,5 postępowania);
   - w Katowicach: naczelnik prok. Ewa Koj oraz 10 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 17,1 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 29,9 postępowania);
   - w Krakowie: naczelnik prok. Piotr Piątek oraz 10 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 7,3 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 16, 7 postępowania);
   - w Lublinie: naczelnik prok. Jacek Nowakowski oraz 11 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 9,75 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 20,5 postępowania);

- w Łodzi: naczelnik prok. Anna Gałkiewicz oraz 7 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 9,5 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 20 postępowań);
- w Poznaniu: naczelnik prok. Józef Krenz oraz 6 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 12,6 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 25,85 postępowania);
- w Rzeszowie: naczelnik prok. Grzegorz Malisiewicz oraz 7 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 14,6 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 27,5 postępowania);
- w Szczecinie: naczelnik prok. Dariusz Wituszko oraz 6 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 14 postępowań, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 28 postępowań);
- w Warszawie: naczelnik prok. Bogusław T. Czerwiński oraz 14 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 9,6 postępowania, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 20,1 postępowania);
- we Wrocławiu: naczelnik prok. Tomasz Rojek oraz 8 prokuratorów (średnio jeden prokurator zakończył 10 postępowań, średnie obciążenie referatu prokuratora wynosiło 23,9 postępowania);

W stan spoczynku przeszło czterech prokuratorów: jeden z Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz trzech z OKŚZpNP w Gdańsku i Lublinie.

Z urlopu bezpłatnego w dalszym ciągu korzysta prokurator OKŚZpNP w Warszawie.

Jeden prokurator wystąpił z wnioskiem do ministra sprawiedliwości o odwołanie ze stanowiska prokuratora Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W latach 2000–2006 z OKŚZpNP w Warszawie odeszło sześciu prokuratorów. Dlatego też w 2007 r. przyjęto tam czterech prokuratorów, a w 2008 r. jednego prokuratora. Mając na uwadze wagę i zawiłość prowadzonych postępowań, a także średnie obciążenie śledztwami na jednego prokuratora w Oddziałowej Komisji w Warszawie, należy stwierdzić, że w najbliższym czasie konieczne będzie zatrudnienie kolejnych trzech–czterech prokuratorów w tej komisji.

Wśród istotnych i budzących szerokie zainteresowanie społeczne śledztw prowadzonych przez prokuratorów IPN należy wymienić m.in. postępowania karne prowadzone w:

– Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu **w Warszawie:**

- **sygn. akt S 70/07/Zn** w sprawie zbrodni ludobójstwa popełnionych w obozie koncentracyjnym w Warszawie „Konzentrationslager Warschau" (patrz s. 47 Aneks – Załącznik nr 1);
- **sygn. akt S 51/01/Zk** w sprawie przekroczenia uprawnień służbowych przez funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych, działających na szkodę wymiaru sprawiedliwości w latach 1983–1984 w związku z prowadzonym przez Prokuraturę Wojewódzką w Warszawie śledztwem dotyczącym śmierci Grzegorza Przemyka, oraz kierowanie gróźb bezprawnych przez funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych w celu wywarcia wpływu na czynności, w tym zeznania świadków występujących przez sądem w sprawie śmierci Grzegorza Przemyka (patrz s. 48 Aneks – Załącznik nr 1);
- **sygn. akt S 38/04/Zk** w sprawie Zbrodni Katyńskiej stanowiącej zbrodnię wojenną i zbrodnię przeciwko ludzkości, zabójstw nie mniej niż 21 768 obywateli polskich dokonanych w okresie od dnia 5 marca do bliżej nieustalonego dnia i miesiąca 1940 r. na terytorium ZSRR przez funkcjonariuszy tego państwa, działających zgodnie z podjętą w Moskwie w dniu 5 marca 1940 r. uchwałą Biura Politycznego Komitetu Centralnego Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików). Przedmiotowe śledztwo jest prowadzone przez OKŚZpNP w Warszawie od dnia 30 listopada 2004 r. (patrz s. 50 Aneks – Załącznik nr 1);

- **sygn. akt S 17/06/Zk** w sprawie funkcjonowania w okresie od 28 listopada 1956 r. do 31 grudnia 1989 r. w strukturach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie związku, w którego skład wchodzili funkcjonariusze byłej Służby Bezpieczeństwa, kierowanego przez osoby zajmujące najwyższe stanowiska państwowe, który miał na celu dokonywanie przestępstw, a w szczególności zbrodni zabójstw osób – działaczy opozycji politycznej i duchowieństwa (patrz s. 53 Aneks – Załącznik nr 1);

– Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu **w Katowicach:**

- **sygn. akt S 135/08/Zk** w sprawie zbrodni komunistycznej polegającej na sprowadzeniu niebezpieczeństwa katastrofy w komunikacji powietrznej w dniu 4 lipca 1943 r. w Gibraltarze w celu pozbawienia życia premiera i Naczelnego Wodza Sił Zbrojnych RP, generała broni Władysława Sikorskiego, przez co doszło do katastrofy samolotu „Liberator" Mk II nr ew. AL 523, należącego do 511. dywizjonu brytyjskich Królewskich Sił Powietrznych, w wyniku czego śmierć ponieśli generał broni Władysław Sikorski i towarzyszący mu obywatele RP: Zofia Leśniowska, generał brygady Tadeusz Klimecki, płk dypl. Andrzej Marecki, por. mar. Józef Ponikiewski, Adam Kułakowski oraz Jan Gralewski (patrz s. 15 Aneks – Załącznik nr 1);

– Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu **w Białymstoku**:

- **sygn. akt S 49/08/Zk** w sprawie przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy byłej Służby Bezpieczeństwa, polegającego na podrobieniu (w celu użycia jako autentycznych) w okresie od 1982 r. do 1983 r. (w nieustalonym miejscu) dokumentów dotyczących rzekomej współpracy Lecha Wałęsy z organami resortu spraw wewnętrznych PRL, przedłożonych następnie Komitetowi Pokojowej Nagrody Nobla w Oslo w Norwegii w celu uniemożliwienia przyznania pokrzywdzonemu tego wyróżnienia, oraz przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy byłej Służby Bezpieczeństwa, polegającego na wytworzeniu w 1982 r. w nieustalonym miejscu nieprawdziwego co do treści nagrania rozmowy Lecha Wałęsy z bratem Stanisławem Wałęsą, dotyczącej konfliktu Lecha Wałęsy z hierarchią Kościoła katolickiego oraz zadysponowania w interesie prywatnym poza granicami Polski zebranej z różnych źródeł kwoty około jednego miliona dolarów USA (patrz s. 8 Aneks – Załącznik nr 1);

– Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu **w Krakowie:**

- **sygn. akt S 35/08/Zk** w sprawie śmiertelnego pobicia w Krakowie w dniu 7 maja 1977 r. Stanisława Pyjasa (patrz s. 21 Aneks – Załącznik nr 1);

– Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu **w Poznaniu:**

- **sygn. akt S 29/04/Zk** w sprawie przestępczych działań funkcjonariuszy państwa komunistycznego, to jest represji – sprowadzających się między innymi do bezprawnego pozbawienia wolności wielu osób, stosowania gróźb bezprawnych podczas tzw. wydarzeń zielonogórskich, mających miejsce w dniu 30 maja 1960 r., oraz ograniczeń w przysługujących prawach wobec mieszkańców Zielonej Góry i powiatu zielonogórskiego w związku z wyznawaniem i praktykowaniem wiary katolickiej (patrz s. 34 Aneks – Załącznik nr 1);

– Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu **w Łodzi**:

- **sygn. akt S 10/08/Zk** w sprawie stosowania wobec uczestników protestów studenckich w marcu 1968 r. represji, polegających na bezprawnym pozbawianiu ponad 128 pokrzywdzonych wolności (patrz s. 32 Aneks – Załącznik nr 1);

W dalszej części sprawozdania zawarto krótkie informacje o wyżej wymienionych śledztwach jak również o innych wybranych śledztwach, spośród 1217 prowadzonych w poszczególnych Oddziałowych Komisjach, przedstawiono także postępy poczynione w tych sprawach w okresie sprawozdawczym (**Aneks – Załącznik nr 1 INFORMACJE O WYBRANYCH ŚLEDZTWACH PROWADZONYCH W POSZCZEGÓLNYCH ODDZIAŁOWYCH KOMISJACH**).

INFORMACJA STATYSTYCZNA
z działalności Oddziałowych Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu za okres styczeń–grudzień 2008 r.

Jednostka	Pozostało z poprzedniego okresu	w tym			Wpływ	w tym			Załatwiono	w tym			Pozostało	w tym			Zastosowano aresztowanie	Skierowano do sądu		Zawieszono	Odmówiono wszczęcia / Załatwiono w inny sposób	Umorzono na podst. art. 17 § 1 pkt 1–11 kpk	Umorzono na podst. art. 322 kpk
		Zk	Zn	Zi		Zk	Zn	Zi		Zk	Zn	Zi		Zk	Zn	Zi		Akt oskarżenia w tym osób	Wniosek o amnestię				
0		1a	1b	1c	2	2a	2b	2c	3	3a	3b	3c	4	4a	4b	4c	5	6	7	8	9	10	11
Bi	90	59	30	1	79	65	12	2	72	53	18	1	97	71	24	2	-	3/3	1	5	7/4	18	34
Gd	94	68	26	-	100	72	27	1	107	76	31	-	87	64	22	1	-	15/21	-	-	43/5	15	29
Ka	121	95	26	-	208	51	156	1	188	43	145	-	141	103	37	1	-	1/1	-	2	19/7	140	19
Kr	108	83	25	-	76	53	20	3	80	56	22	2	104	80	23	1	-	1/3	1	2	12/17	26	21
Lu	139	91	36	12	107	68	34	5	117	74	36	7	129	85	34	10	-	2/31	-	6	19/11	12	67
Łd	78	58	20	-	82	59	23	-	76	52	24	-	84	65	19	-	-	-	-	2	27/1	17	29
Po	99	47	52	-	82	52	30	-	88	38	50	-	93	61	32	-	-	1/1	-	1	8/9	29	40
Rz	97	68	21	8	123	74	32	17	117	63	36	18	103	79	17	7	-	5/5	-	-	17/6	51	38
Sz	87	80	6	1	109	105	3	1	99	94	4	1	97	91	5	1	-	5/21	4	1	23/7	33	26
Wa	182	144	37	1	120	75	44	1	145	99	45	1	157	120	36	1	1	3/8	-	3	41/46	39	13
Wr	102	68	4	30	113	102	11	-	90	84	6	-	125	86	9	30	2	6/8	1	3	11/10	31	28
Razem	**1197**	**861**	**283**	**53**	**1199**	**776**	**392**	**31**	**1179**	**732**	**417**	**30**	**1217**	**905**	**258**	**54**	**3**	**42/102**	**7**	**25**	**227/123**	**411**	**344**

Zk – zbrodnie komunistyczne; Zn – zbrodnie nazistowskie, Zi – zbrodnie inne.

INFORMACJA STATYSTYCZNA
z działalności Oddziałowych Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu za okres styczeń–grudzień 2008 r.

Jednostka	Liczba przesłuchanych świadków w śledztwach własnych			Liczba przesłuchanych świadków w drodze pomocy prawnej dla innych Oddziałowych Komisji			Liczba przesłuchanych podejrzanych w śledztwach własnych			Liczba przesłuchanych podejrzanych w drodze pomocy prawnej dla innych Oddziałowych Komisji			Zażalenia skierowane do sądu	Zażalenia uwzględnione przez prokuratora w trybie art. 463 §1 i 465 §1 kpk	Zażalenia uwzględnione przez sąd		Prawomocne postanowienia		Osądzono osób	Uniewinniono osób	Skazano osób	Zastosowano amnestię co do osób	Umorzono na podstawie art. 17 § 1 pkt 1–11 kpk	Wniesiono apelację		Wnioskowano kasację	Zastosowano art. 160 § 4 kpk
	Zk	Zn	Zi	Zk	Zn	Zi	Zk	Zn	Zi	Zk	Zn	Zi	na umorzenie	na odmowę wszczęcia	na umorzenie	na odmowę wszczęcia	345 kpk	397 kpk							Sąd Okręgowy	Sąd Apelacyjny		
0	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38
Bi	312	64	1	63	13	-	7	-	-	-	-	-	3/1	2/-	-	-	-	-	6	-	1	3	2	-	-	-	-
Gd	429	57	-	91	36	16	19	-	-	1	-	-	3/1	4/-	1	1	-	1	21	2	11	8	-	2	-	-	-
Ka	423	150	-	116	34	16	3	-	-	-	-	-	11/-	1/-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kr	401	56	1	75	14	10	6	-	-	1	-	-	3/-	3/-	-	-	-	-	4	-	3	1	-	1	-	-	-
Lu	589	218	121	53	6	5	13	-	-	-	-	-	7/-	1/1	-	-	-	-	3	-	2	-	1	-	2	2	-
Łd	217	29	1	53	20	13	3	-	-	3	-	-	2/-	2/-	-	-	-	-	3	-	2	1	-	-	-	-	-
Po	229	118	-	79	15	20	-	-	-	1	-	-	7/-	1/-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Rz	741	163	153	36	9	17	9	-	-	-	-	-	4/2	4/-	1	-	-	-	7	1	5	-	1	-	1	-	-
Sz	387	3	5	154	19	22	23	-	-	1	-	-	4/-	5/-	1	1	-	-	15	1	6	8	-	2	-	1	-
Wa	591	291	2	200	56	6	16	-	-	2	-	-	6/-	9/-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Wr	368	24	168	146	29	12	10	-	-	1	-	-	6/-	1/-	-	-	-	-	11	-	-	11	-	3	-	-	-
Razem	**4687**	**1173**	**452**	**1066**	**251**	**137**	**109**	-	-	**10**	-	-	**56/4**	**33/1**	**7**	2	-	1	**71**	**4**	**31**	**32**	**4**	**9**	**3**	-	-
Σ	**6312**			**1454**			**109**			**10**			**89/5**		**7**	2	-	1	**71**	**4**	**31**	**32**	**4**	**12**		**4**	-

Zk – zbrodnie komunistyczne; Zn – zbrodnie nazistowskie, Zi – zbrodnie inne.

5. Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów

Zgodnie z ustawą z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Instytut ewidencjonuje, gromadzi i udostępnia dokumenty organów bezpieczeństwa państwa, wytworzone oraz zgromadzone od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r., a także dokumenty organów bezpieczeństwa III Rzeszy Niemieckiej i ZSRR, dotyczące zbrodni nazistowskich, komunistycznych i innych, stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne, oraz odnoszące się do innych represji z motywów politycznych popełnionych na osobach narodowości polskiej i obywatelach polskich innych narodowości w okresie od dnia 1 września 1939 r. do dnia 31 lipca 1990 r.

Zadania te Instytut wypełnia w pionie archiwalnym, który tworzą: Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów (BUiAD), oddziałowe biura udostępniania i archiwizacji dokumentów (OBUiAD) oraz wydziały udostępniania i archiwizacji dokumentów w delegaturach (WUiAD).

W skład Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów wchodzą:

1. Wydział Ewidencji;
2. Wydział Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów;
3. Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej;
4. Wydział Obsługi Bieżącej;
5. Wydział Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł.

Odpowiednio w oddziałowych biurach udostępniania i archiwizacji dokumentów funkcjonują referaty: ewidencji; gromadzenia, opracowywania i obsługi magazynów; udostępniania i informacji naukowej oraz stanowiska edycji źródeł i obsługi kancelaryjnej. Odmienną strukturę, ze względu na brak własnego zasobu, ma OBUiAD w Warszawie, które składa się z dwóch referatów: Reprografii i Digitalizacji oraz Udostępniania i Informacji Naukowej.

Zasób archiwalny Instytutu, według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r., wynosił 87 219,82 mb, co oznacza wzrost w stosunku do poprzedniego roku o ponad 443 mb. Największa część zasobu została zgromadzona w archiwum BUiAD – 30 315,99 mb akt. Nabytki są przede wszystkim rezultatem przeglądu materiałów archiwalnych w różnych instytucjach (archiwa policji, sądów i prokuratur, archiwa wojskowe), w trakcie którego wytypowano jednostki, które powinny znaleźć się w zasobie IPN. Ponadto przekazywano materiały pomiędzy jednostkami organizacyjnymi Instytutu, zgodnie z zasadą pertynencji terytorialnej.

Zainteresowanie materiałami zgromadzonymi w archiwum IPN zwiększyło się w stosunku do 2007 r. W okresie sprawozdawczym do wydziału oraz referatów udostępniania i informacji naukowej wpłynęło 63 665 spraw, czyli o 30% więcej niż w roku 2007. Odnotować należy zwłaszcza kilkakrotnie większą liczbę wniosków składanych przez sądy, co było związane przede wszystkim z nowelizacją ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2007 r., Nr 191, poz. 1372). Wzrosło także zainteresowanie badaczy i dziennikarzy dokumentacją z zasobu IPN – suma wniosków wpływających wyniosła 6102 w 2008 r., natomiast rok wcześniej złożono 4283 wniosków. Zwiększyła się również liczba sprawdzeń dokonanych przez wydział i referaty ewidencji – w 2008 r. odpowiednio łącznie na ponad 200 tys. zapytań.

Pion archiwalny rozwija działalność edytorską i badawczą, mającą na celu popularyzację zasobu zgromadzonego w IPN. W 2008 r. ukazały się trzy obszerne książkowe wydawnictwa źródłowe (w tym jedno dwujęzyczne), przygotowane przez Wydział Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł, wydano także pierwszy numer nowego periodyku „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej". Pracownicy wydziału koordynowali i nadzorowali pracę nad 12 publikacjami wydanymi w 2008 r., które przygotowali archiwiści OBUiAD. Trwają po-

nadto, prace nad przygotowaniem kolejnych edycji źródeł, których wydanie jest planowane w latach 2009–2010.

Obecnie działania pionu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej są ukierunkowane na szeroko rozumianą komputeryzację i digitalizację zasobu archiwalnego. Rozbudowanie środowiska cyfrowego ma umożliwić bliższy i szybszy kontakt wnioskodawców z zasobem archiwalnym. Stworzenie zintegrowanej bazy danych oraz udostępnienie dokumentów w formie kopii cyfrowych pozwoli na samodzielne prowadzenie badań i szybkie dotarcie do poszukiwanych materiałów. Wzrost ilości dostępnych informacji powinien też spowodować zwiększenie zainteresowania badaczy historią Polski z lat 1944–1990. Dodać należy, że kopie cyfrowe dokumentacji archiwalnej umożliwiają jednoczesny dostęp do materiału archiwalnego większej liczbie użytkowników. Z uwagi na fakt, iż Instytut Pamięci Narodowej pełni rolę opiekuna „pamięci zbiorowej", przechowując i chroniąc dokumentację archiwalną byłych organów represji państwa komunistycznego, świadectw krzywd doznanych przez naród polski, cyfryzacja zasobu pozwala uchronić ten unikatowy materiał przed niszczeniem związanym z częstym udostępnianiem, umożliwiając przetrwanie tych materiałów dla przyszłych pokoleń.

5.1. Ewidencja

Wydział Ewidencji oraz referaty ewidencji w oddziałowych biurach udostępniania i archiwizacji dokumentów wykonywały zadania w zakresie:

– gromadzenia, porządkowania i opracowywania zbiorów kartotecznych i pomocy ewidencyjnych z zasobu IPN;

– współpracy z wydziałem oraz referatami udostępniania i informacji naukowej w zakresie udzielania informacji na podstawie powierzonego zasobu;

– udzielania informacji innym jednostkom IPN oraz podmiotom prawnym na podstawie powierzonego zasobu;

– współpracy z Biurem Lustracyjnym i oddziałowymi biurami lustracyjnymi w zakresie udzielania informacji na podstawie zbiorów ewidencyjnych, udostępniania materiałów bądź ich kopii, koordynacji prac na rzecz BL i oddziałowych biur lustracyjnych, prowadzonych przez oddziałowe biura udostępniania i archiwizacji dokumentów;

– udzielania informacji uprawnionym służbom specjalnym na podstawie materiałów ewidencyjnych, udostępniania materiałów bądź ich kopii.

5.1.1. Wydział Ewidencji

5.1.1.1. Wielkość zasobu kartotecznego i ewidencyjnego

Zasób kartoteczny i ewidencyjny pozostający w dyspozycji Wydziału Ewidencji obejmuje **6303,49 mb**. W 2008 r. Wydział przejął **4,83 mb** pomocy ewidencyjnych:

– 4,47 mb kartoteki WOP, przekazanej przez Straż Graniczną, w tym karty ewidencyjne żołnierzy Zwiadu WOP;

– 0,36 mb (po komasacji i ponownym obliczeniu metrażu) kart kartotecznych przekazanych do zbioru wyodrębnionego przez oddziałowe biura udostępniania i archiwizacji dokumentów.

W okresie sprawozdawczym zwrócono do ABW **0,2 mb** omyłkowo przekazanych do IPN kart.

5.1.1.2. Porządkowanie oraz zabezpieczanie zasobu ewidencyjnego

Prace związane z porządkowaniem i zabezpieczaniem zasobu objęły ok. 735 mb. Polegały one na układaniu kartotek, wkładaniu kart w kieszenie foliowe i ich opisywaniu (opis każdej

z nich zawierał dane osobowe i – w przypadku kartoteki WOP – sygnaturę IPN oraz nazwę brygady). Do najważniejszych prac należało:

– scalenie Kartoteki WOP, składającej się pierwotnie z 12 części;

– uporządkowanie układu i opisanie kartoteki paszportowej SUSW (387 mb);

– scalenie sześciu części kartoteki paszportowej według dzielnic Warszawy;

– ułożenie według jednego systemu części kartoteki odtworzeniowej b. Biura „C" MSW (102 mb);

– wyjęcie z worków i ułożenie kartoteki paszportowej repatriantów ze Wschodu (15 mb) oraz kartoteki anulowanych zastrzeżeń wyjazdów (11 mb);

– posegregowanie 30 mb różnego rodzaju kart poprzez nadanie im układu alfabetycznego;

– ułożenie z rozsypu kartoteki odmów powrotu do kraju (54,1 mb).

Poddano konserwacji 3 tomy dzienników rejestracyjnych Departamentu I MSW.

5.1.1.3. Digitalizacja zasobu kartotecznego

Digitalizację zasobu kartotecznego rozpoczęto dopiero 13 października 2008 r. po długiej przerwie spowodowanej kontynuowaniem prac związanych z wyłączeniem przez ABW kart odnoszących się do zbioru wyodrębnionego. W pierwszej kolejności digitalizacją objęto część kartoteki ogólnoinformacyjnej b. Biura „C" MSW, liczącej 410,84 mb. Do 31 grudnia 2008 r. zeskanowano **60 mb**, co daje **112 883 karty** (225 766 skanów), a także zweryfikowano poprawność opisu 5592 kart. Ponadto, wyłączono 6 mb kart zawierających rejestracje milicyjne. Podczas skanowania dokonywano anonimizacji zapisów niejawnych podlegających ochronie, co miało wpływ na tempo wykonywanych prac. Początkowo zespół skanujący liczył 8 osób, w grudniu osiągnął stan 10 osób.

W ostatnim kwartale okresu sprawozdawczego przeprowadzono także test nowego systemu skanowania. Brały w nim udział 3 osoby, zeskanowano 1500 kart z kartoteki odtworzeniowej b. Biura „C" MSW. Testowano również nową aplikację służącą do opisu skanowanych kart. Z jej zastosowaniem zeskanowano i opisano **1504** karty z kartoteki cywilnych pracowników wojska z terenu Dowództwa Okręgu Korpusu IX oraz **1450** kart z kartoteki odtworzeniowej b. Biura „C" MSW.

5.1.1.4. Tworzenie pomocy ewidencyjnych

W 2008 r. w Wydziale Ewidencji funkcjonowały 32 bazy, które liczyły **1 551 844** rekordy. W roku sprawozdawczym do już istniejących baz wprowadzono **42 965** rekordów. W omawianym okresie powstało pięć nowych baz: „Protokoły brakowania b. Dep. I MSW", „Kryptonimy b. Dep. I MSW", „Fundusz operacyjny Biura Studiów b. MSW" oraz „Baza Wojskowa" obejmująca materiały b. Wojskowej Służby Wewnętrznej i b. Zarządu II Sztabu Generalnego WP, które liczą ogółem **64 782** rekordy. Ponadto została stworzona pomocnicza baza zawierająca informacje o materiałach przekazywanych m.in. do oddziałowych biur udostępniania i archiwizacji dokumentów. Baza ta liczy 530 pozycji.

Przeprowadzono prace związane z uporządkowaniem spisów zdawczo-odbiorczych. Opisano, uporządkowano i zabezpieczono wszystkie spisy. Ponadto zostały wszczęte prace nad stworzeniem jednolitego układu tematycznego spisów zdawczo-odbiorczych.

5.1.1.5. Zbiór zastrzeżony

W omawianym okresie sprawozdawczym kontynuowano prace związane z wyłączaniem z kartotek znajdujących się w zbiorze zastrzeżonym i ogólnym IPN kart ewidencji operacyjnej,

odnoszących się do dokumentów aktowych, przekazanych do wyodrębnionego, tajnego zbioru w archiwum IPN przez UOP/ABW oraz UOP/AW, połączone z przeglądem dokumentów aktowych pod kątem stwierdzenia zasadności dalszego przechowywania ich w zbiorze wyodrębnionym. Nie udało się ich zakończyć w okresie sprawozdawczym z uwagi na fakt, że żadna ze służb (ani ABW, ani AW) nie przedstawiła BUiAD IPN jednolitego wykazu, na podstawie którego byłaby możliwa weryfikacja informacji umieszczonych na kartach zakwalifikowanych przez te służby do zbioru zastrzeżonego, a tym samym potwierdzenie zasadności zastrzeżeń dostępu do nich. W związku z tym prace są kontynuowane. Czynności te odbywały się przy udziale pracowników Wydziału Ewidencji. W 2008 r. uchylono zastrzeżenia w stosunku do 61% akt osobowych funkcjonariuszy b. Departamentu I MSW. W ostatnim kwartale okresu sprawozdawczego do przeglądu zbioru zastrzeżonego przystąpiła SKW w zakresie dokumentów po b. Wojskowej Służbie Wewnętrznej przekazanych przez MON do zbioru wyodrębnionego. Przegląd ten nie skutkował skierowaniem do Prezesa IPN wniosków w sprawie uchylenia zastrzeżenia dostępu do dokumentów.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2008 r. Prezes IPN wydał ogółem **133** decyzje odnoszące się do wyodrębnionego, tajnego zbioru w archiwum IPN, w tym 123 decyzje uchylające zastrzeżenia dostępu do dokumentów, 7 decyzji umarzających postępowanie w przedmiocie uchylenia zastrzeżenia dostępu do dokumentów, 3 decyzje zatwierdzające zastrzeżenie dostępu do dokumentów. W wyniku decyzji uchylających zastrzeżenie dostępu do dokumentów ze zbioru wyodrębnionego do zbioru ogólnego wyłączono 1011 j.a.

5.1.1.6. Wewnętrzne procedury dotyczące realizacji wniosków

Opracowano procedurę dotyczącą weryfikacji i udostępniania materiałów ze zbioru wyodrębnionego na potrzeby prokuratorów z OKŚZpNP oraz pionu lustracyjnego.

Wydział Ewidencji współpracował z Biurem Ochrony w tworzeniu procedury określającej sposób oznaczania klauzulami niejawności przekazywanych do Biura Lustracyjnego i oddziałowych biur lustracyjnych wypisów i kopii zapisów sporządzanych z pomocy ewidencyjnych. Procedura ta wejdzie w życie w 2009 r.

5.1.1.7. Kwerendy i sprawdzenia

Wydział Ewidencji realizował w 2008 r. wnioski osób ubiegających się o wgląd w zanonimizowane kopie dokumentów (prokuratorskie, naukowo-badawcze oraz innych uprawnionych organów), a także zapytania kierowane z Biura Lustracyjnego, oddziałowych biur lustracyjnych oraz uprawnionych służb. Od 1 stycznia do 31 grudnia 2008 r. do Wydziału Ewidencji wpłynęło łącznie **76 382** zapytań, tj. o 42% więcej niż w 2007 r. W okresie tym udzielono **78 048** odpowiedzi, przy czym 33 521 służbom specjalnym, 29 577 wydziałowi, referatom oraz sekcjom udostępniania i informacji naukowej, a 14 950 pionowi lustracyjnemu[1].

W okresie sprawozdawczym Wydział Ewidencji udostępnił lub wypożyczył służbom ochrony państwa, organom lustracyjnym oraz prokuratorom z OKŚZpNP **3184 j.a.** Znalazły się wśród nich także materiały z tajnego, wyodrębnionego zbioru w archiwum IPN, z których wykonywano kserokopie dla prokuratorów z oddziałowych komisji.

W trakcie bieżących prac kwalifikowano do wybrakowania druki K-3, zawierające wypisy z pomocy ewidencyjnych zgodnie z procedurą stworzoną w 2007 r. Powołana komisja brakowania zakwalifikowała do zniszczenia 2727 kart K-3 o charakterze manipulacyjnym.

[1] W celu zachowania płynności w realizacji sprawdzeń przy rosnącej liczbie zapytań kierowanych do Wydziału Ewidencji, konieczne było ustalenie limitu liczby zapytań kierowanych w sprawach lustracyjnych.

W 2008 r. przysłano do Wydziału Ewidencji 629 dokumentów w celu zniesienia klauzul niejawności. Zniesiono klauzule z 624 dokumentów.

5.1.2. Referaty/Sekcje Ewidencji

5.1.2.1. OBUiAD w Białymstoku

Referat Ewidencji OBUiAD w Białymstoku dysponuje ok. **210 mb** kart ewidencyjnych. W 2008 r. pozyskano **20 mb** kart ewidencyjnych członków ORMO i **4,43 mb** kart do kartotek odtworzeniowych paszportowych wyłączonych z dokumentacji w trakcie porządkowania materiałów archiwalnych, przekazano natomiast do zbioru wyodrębnionego BUiAD w Warszawie **0,001 mb** kart ewidencyjnych z kartotek b. Wydziału „C" KW MO/WUSW Olsztyn.

Prace nad porządkowaniem zasobu kartotecznego sprowadzały się do uzupełniania kartotek o nowe karty oraz do korygowania ich układu. Równocześnie ze skanowaniem kart ewidencyjnych kontynuowano pracę nad łączeniem podkartotek w kartoteki ogólnoinformacyjne. Dotychczas uporządkowano w ten sposób z jednoczesnym włożeniem kart w nowe kieszenie foliowe łącznie 118,45 mb (w tym ponad połowę w 2008 r.).

W minionym roku na dwóch stanowiskach pracy digitalizowano kartoteki ogólnoinformacyjne b. WUSW Białystok, Łomża, Olsztyn i Suwałki. W okresie sprawozdawczym zeskanowano **26,6 mb kartotek**, co z materiałami digitalizowanymi wcześniej daje łączną wartość **74,70 mb** kartotek (168 253 karty).

Referat Ewidencji korzystał z 49 baz zawierających **1 500 000** rekordów, przy czym wprowadzono **99 735** nowych rekordów i utworzono 3 bazy. Kontynuowano prace nad tworzeniem kartoteki pomocniczej – aktualnie liczy ona około 42 mb, opracowano 20 indeksów i skorowidzów oraz zeskanowano część pomocy ewidencyjnych – łącznie 58 j.a. Referat Ewidencji dysponuje również 523 oryginałami protokołów i spisów zdawczo-odbiorczych, z czego 26 zarejestrowano w minionym roku.

5.1.2.2. OBUiAD w Gdańsku

Całość zasobu kartotecznego wynosi **126,75 mb**. W 2008 r. przejęto z KWP w Gdańsku **2,25 mb** kartoteki członków ORMO oraz pozyskano w trakcie prac porządkowych ok. **2 mb** kart. Do zbioru wyodrębnionego przekazano **0,02 mb**.

Zabezpieczono ok. 30 mb kartoteki ogólnoinformacyjnej poprzez włożenie kart do kieszeni foliowych.

W roku 2008 zeskanowano ok. **45,11 mb** (131 798 kart), z czego większość stanowiła kartoteka ogólnoinformacyjna (33,09 mb). Oprócz tego digitalizowano kartoteki: odtworzeniową, MOB Słupsk, członków rodzin kandydatów MOB i kartotekę członków ORMO. Prace związane z digitalizacją zasobu kartotecznego są wykonywane na trzech stanowiskach komputerowych na zmianę przez wszystkich pracowników Referatu Ewidencji.

Referat korzysta do celów służbowych z 5 baz danych, liczących **429 567** rekordów (w tym **10 636** nowych).

5.1.2.3. OBUiAD w Katowicach

Referat Ewidencji posiada **772,8 mb** kartotek. Do zbioru zastrzeżonego przekazano 16 kart. Z kartotek operacyjnych wyłączono 2,5 mb kart wytworzonych przez MO. Odzyskano z makulatury 0,35 mb kart.

Zeskanowano łącznie **131,8 mb** (269 090 kart), w tym w całości sześć kartotek, a wśród nich wszystkie kartoteki operacyjne. Największe z nich to: kartoteka MOB (49,7 mb) i kartoteka WUSW Katowice (45,8 mb). Blisko połowę zdigitalizowano w 2008 r. – **62,75 mb** kartotek (118 033 kart). Skanowanie jest prowadzone na 5 stanowiskach, a jego intensywność zależy od liczby kwerend, które referat musi wykonać.

Bazy danych użytkowane przez Referat Ewidencji zostały połączone w jedną, która aktualnie liczy **294 982** rekordów.

5.1.2.4. OBUiAD w Krakowie

Zasób kartoteczny obejmuje łącznie **506,82 mb**, natomiast inne pomoce ewidencyjne (dzienniki rejestracyjne, archiwalne, koordynacyjne, mikrofilmów) to 5,7 mb OBUiAD pozyskał **105,46 mb** kartotek paszportowych i kartotek członków ORMO. Przekazano: **64,67 mb** pomocy ewidencyjnych do Delegatury IPN w Kielcach oraz **0,02 mb** kart do zbioru wyodrębnionego.

W okresie sprawozdawczym ułożono i zabezpieczono 23,8 mb kart.

Digitalizacja zasobu ewidencyjnego jest prowadzona od października 2008 r. na pięciu stanowiskach. W ciągu roku zeskanowano **71,59 mb** kartotek, dzięki czemu formę cyfrową uzyskały w całości kartoteki: ogólnoinformacyjne WUSW w Krakowie, Tarnowie, Nowym Sączu, tzw. zniszczeniowa WUSW w Krakowie, kart rejestracyjnych, pseudonimów i kryptonimów wycofanych WUSW w Krakowie, Tarnowie, Nowym Sączu, odtworzeniowa kryptonimów WUSW w Krakowie i odtworzeniowa akt administracyjnych Wydziałów II i III WUSW w Krakowie.

Referat Ewidencji korzysta z 7 baz danych zawierających **470 836** rekordów. Do 6 baz danych, tworzonych w referacie, wprowadzono w roku sprawozdawczym **32 231** rekordów.

5.1.2.5. OBUiAD w Lublinie

Zasób kartoteczny OBUiAD w Lublinie wynosi **161,75 mb**. Pozyskano **0,01 mb** kopii kart ewidencyjnych funkcjonariuszy i pracowników WUSW, pochodzących z KWP w Lublinie. Do zbioru wyodrębnionego w BUiAD w Warszawie przekazano **0,01 mb** kart.

Czynności porządkowe objęły w okresie sprawozdawczym ok. 30 mb kartoteki ogólnoinformacyjnej. Polegały one na: komasowaniu kart znajdujących się w zasadniczej części KOI z jej częścią tzw. odtworzeniową, włączaniu kart aktualizacyjnych i zastępczych oraz zabezpieczeniu części kart poprzez umieszczenie w kieszeniach foliowych.

W 2008 r. na dwóch stanowiskach kontynuowano digitalizację kartoteki ogólnoinformacyjnej KW MO/WUSW Lublin–Biała Podlaska–Chełm–Zamość (**44,64 mb**, 85 438 kart). Obecnie przeprowadzana jest weryfikacja zeskanowanego materiału i danych wprowadzonych do bazy.

W Referacie Ewidencji wykorzystuje się łącznie 33 bazy danych, odnoszące się zarówno do zasobu aktowego, jak i stanowiące opracowanie posiadanych środków ewidencyjnych, obejmujące łącznie **613 151** rekordów. W roku sprawozdawczym wprowadzono **7510** rekordów, z czego 3018 rekordy należą do dwóch nowo utworzonych baz.

5.1.2.6. OBUiAD w Łodzi

Referat Ewidencji OBUiAD w Łodzi posiada w swoim zasobie **220,14 mb** kartotek. W opisywanym okresie przejęto z OBUiAD w Poznaniu część kartoteki ogólnoinformacyjnej i odtworzeniowej b. WUSW w Kaliszu w wielkości **1,14 mb**. Równocześnie z zasobu wyłączono **0,04 mb** kartotek, w tym 0,01 mb przekazano do wyodrębnionego zbioru IPN, a 0,03 mb zwrócono do Delegatury ABW w Łodzi.

W okresie sprawozdawczym zakończono prace nad zabezpieczeniem kart z kartoteki ogólnoinformacyjnej i zniszczeniowej oraz zabezpieczono kartotekę przejętą w grudniu 2008 r. z OBUiAD w Poznaniu. Do tego celu wykorzystano kieszenie foliowe o wymiarach karty kartotecznej.

W ramach programu digitalizacji zasobu kartotecznego rozpoczęto i w całości zeskanowano kartoteki: odtworzeniową b. Wydziału „C" WUSW w Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim, Sieradzu i Skierniewicach oraz ogólnoinformacyjną i odtworzeniową b. WUSW w Kaliszu (łącznie 5,14 mb). Ponadto zdigitalizowano część kartotek pomocniczych (0,6 mb) oraz zakończono skanowanie kartoteki „czynu" z b. KW MO w Łodzi (5,36 mb). Nad realizacją wspomnianego zadania w 2008 r. pracowało dwóch pracowników Referatu Ewidencji. Łącznie wielkość zeskanowanego zbioru w okresie sprawozdawczym wyniosła 13 500 skany, co daje **11,1 mb**.

Referat Ewidencji posiada 12 baz. W opisywanym okresie uzupełniono je o **14 654** rekordy i łączna ich liczba wyniosła **918 180**.

5.1.2.7. OBUiAD w Poznaniu

Referat Ewidencji OBUiAD w Poznaniu dysponuje kartotecznym zasobem ewidencyjnym liczącym **138,92 mb**. W 2008 r. wyodrębniono i przekazano do Oddziału IPN w Łodzi **1,14 mb** kart odnoszących się do zbioru aktowego b. KW MO/WUSW w Kaliszu. Do Oddziału IPN w Szczecinie przekazano **0,04 mb** kart odnoszących się do zbioru aktowego b. KW MO/WUSW w Gorzowie Wielkopolskim. W okresie sprawozdawczym do ewidencyjnego zbioru zastrzeżonego przekazano **0,01 mb** kartotek.

W okresie sprawozdawczym kontynuowano prace porządkowe w kartotece pomocniczej (tzw. „piotrusie"). Podczas skanowania i sprawdzania kartoteki ogólnoinformacyjnej i odtworzeniowej prowadzono na bieżąco porządkowanie alfabetycznego ułożenia kart (47,16 mb). Rozpoczęto także oznaczanie kart dotyczących rejestracji MO, znajdujących się w tej kartotece. We współpracy z OBL w Poznaniu zeskanowano karty ewidencyjne funkcjonariuszy (8,6 mb) i zabezpieczono je, wkładając w kieszenie foliowe.

W okresie sprawozdawczym pracownicy OBUiAD w Poznaniu wykonali skany 132 942 kart z kartoteki ogólnoinformacyjnej i odtworzeniowej b. KW MO/WUSW w Poznaniu, Pile, Lesznie, Kaliszu, Koninie, Zielonej Górze, co stanowi ok. **43,99 mb.** Proces digitalizacji prowadzili pracownicy ze wszystkich referatów początkowo na trzech, a później na czterech stanowiskach.

Kontynuowano tworzenie indeksu elektronicznego pseudonimów i kryptonimów kartotek tematycznych i pomocniczych oraz bazy spisów zdawczo-odbiorczych. Łącznie utworzono lub uzupełniono **27 821** rekordów baz elektronicznych.

5.1.2.8. OBUiAD w Rzeszowie

Zasób kartoteczny OBUiAD w Rzeszowie liczy **269,32 mb.** W roku 2008 przejęto kartoteki członków ORMO w Rzeszowie, Krośnie, Przemyślu i Tarnobrzegu, przekazane przez BUiAD w Warszawie (**11,6 mb**) oraz kartotekę paszportową woj. tarnobrzeskiego przekazaną przez Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie (**29,72 mb**). Łącznie przejęto **41,32 mb**.

Jednocześnie przekazano do zbioru zastrzeżonego IPN w Warszawie ok. **0,85 mb** kart kartotecznych**.**

Sprawdzenie prawidłowości układu kartotek trwa na bieżąco wraz z zabezpieczaniem kart przed zniszczeniem za pomocą kieszeni foliowych.

W roku 2008 zeskanowano **15,6 mb** kartoteki ogólnoinformacyjnej b. WUSW Rzeszów i **13 mb** kartoteki odtworzeniowej b. WUSW Rzeszów, Przemyśl, Krosno. Prace były prowadzone na zmianę na 4 stanowiskach.

Referat korzysta z 14 baz komputerowych wytworzonych w oddziale oraz 3 przejętych z innych instytucji zawierających **426 562** rekordy. Łączna liczba rekordów wprowadzonych w ubiegłym roku wynosi **124 246**, z czego większość przypada na nową bazę obejmującą ewidencję całości zasobu OBUiAD w Rzeszowie z wyjątkiem akt paszportowych („Wyszukiwarka 2").

5.1.2.9. OBUiAD w Szczecinie

Referat Ewidencji OBUiAD w Szczecinie dysponuje zasobem kartotecznym liczącym **112,60 mb.** W 2008 r. przejęto z BUiAD w Warszawie 5 mb kartoteki członków ORMO, z OBUiAD w Poznaniu 0,04 mb kart odnoszących się do zbioru aktowego KW MO/WUSW w Gorzowie Wlkp. Z RGOiOM w Szczecinie pozyskano 6,75 mb kart. Do zbioru wyodrębnionego BUiAD w Warszawie przekazano 0,15 mb kart, natomiast 0,04 mb kart zwrócono Delegaturze ABW w Szczecinie.

W związku z digitalizacją zasobu dokonano ponownego pomiaru kartotek i skorygowano metraż kartoteki zagadnieniowej b. Wydz. „C" KW MO/WUSW w Koszalinie (stan obecny – 4,5 mb). Sprawdzono także prawidłowość układu 23,33 mb zeskanowanych kart oraz zabezpieczono je, wkładając w kieszenie foliowe. Około 5000 kart poddano procesowi konserwacji. Z kartotek ogólnoinformacyjnych wyodrębniono karty UOP, Straży Granicznej i KWP w Koszalinie i Szczecinie. Dobiega końca proces wydzielania kart ewidencyjnych MO.

Prace scaleniowe objęły dwie kartoteki MOB b. Wydz. „C" KW MO/WUSW w Koszalinie i kartotekę ogólnoinformacyjną b. Wydz. „C" KW MO/WUSW w Gorzowie Wlkp., ułożono też alfabetycznie kartotekę członków ORMO.

W okresie sprawozdawczym zdigitalizowano **23,33 mb**, co stanowi 38 529 kart przede wszystkim z kartotek ogólnoinformacyjnych. Digitalizację prowadzono na dwóch stanowiskach.

Referat Ewidencji korzysta z 10 baz elektronicznych, liczących w sumie **264 258** rekordów. W roku 2008 dodano łącznie **62 877** rekordów oraz uzupełniono ok. 20 000 już istniejących pozycji, rozpoczęto także tworzenie trzech nowych baz (11 582 rekordy).

5.1.2.10. OBUiAD we Wrocławiu

Stan ogólny zasobu kartotecznego wynosi **956,17 mb**. W 2008 r. zwiększył się o 104,13 mb kartotek: funkcjonariuszy ORMO w Opolu i we Wrocławiu, funkcjonariuszy SB WUSW w Opolu i paszportowej WUSW w Opolu. Ubyło 3,37 mb z kartoteki osobowej Śląskiego Okręgu Wojskowego, które zwrócono do Archiwum Wojsk Lądowych – Filii nr 2 w Oleśnicy. W 2008 r. do zbioru wyodrębnionego przekazano kilka kart.

Prace porządkowe polegały na: włączaniu odsyłaczy do właściwych kartotek WUSW w Opolu, włączaniu kart tzw. kartoteki sieci agenturalnej WUBP we Wrocławiu do kartoteki odtworzeniowej WUSW we Wrocławiu, wkładaniu kart kartoteki funkcjonariuszy MO WUSW we Wrocławiu do zabezpieczających kieszeni foliowych, układaniu alfabetycznym kartoteki poległych funkcjonariuszy UB/SB i MO WUSW we Wrocławiu, włączaniu kart wyjętych z akt do kartotek odtworzeniowych WUSW w Opolu i we Wrocławiu, porządkowaniu kartotek pomocniczych i zagadnieniowych WUSW we Wrocławiu i w Opolu, porządkowaniu i scalaniu kartotek paszportowych WUSW w Legnicy i w Wałbrzychu, porządkowaniu kart z WUSW w Legnicy i Wałbrzychu przekazanych jako nieuporządkowane ciągi kartoteczne, dokładaniu do kartotek paszportowych kart wyjętych z akt.

W 2008 r. kartoteki zaczęto poddawać digitalizacji. Łącznie na 4 stanowiskach zeskanowano **90,82 mb** kartotek operacyjnych (187 881 kart). W całości zdigitalizowano kartoteki: ogólnoinformacyjną, odtworzeniową oraz czynnych rejestracji/zainteresowań WUSW Opole

i WUSW Wrocław. Ponadto zeskanowano ponad 70% kartotek ogólnoinformacyjnej i odtworzeniowej WUSW Wrocław.

Łącznie użytkowanych jest 11 baz danych zawierających **1 104 954** rekordów. W roku sprawozdawczym wprowadzono **288 992** rekordy.

5.1.2.11. Delegatura w Bydgoszczy

Aktualny stan zasobu ewidencyjnego Delegatury to **135,17 mb.** Około 0,5 mb z kartoteki ogólnoinformacyjnej oraz odtworzeniowej przekazano do Delegatury ABW w Bydgoszczy i do BUiAD w Warszawie (59 kart w celu włączenia do zbioru wyodrębnionego).

Po zeskanowaniu karty są zabezpieczane odpowiednimi kieszeniami foliowymi. Podczas skanowania kartoteki są również porządkowane poprzez włączanie kart do odpowiednich kartotek.

W roku 2008 zeskanowano **58,59 mb** kartotek (88 906 kart). W całości zdigitalizowano 13 kartotek, w tym kartotekę ogólnoinformacyjną (34,37 mb) i kartotekę odtworzeniową (14,85 mb). Do digitalizacji są wykorzystywane dwa skanery.

Sekcja Ewidencji korzysta z 9 baz (w tym jednej nowo utworzonej) zawierających **423 019** rekordów. W roku sprawozdawczym wprowadzono **20 626** rekordów.

5.1.2.12. Delegatura w Kielcach

Zasób kartoteczny został przekazany do Delegatury w Kielcach przez OBUIAD w Krakowie na początku lipca 2008 r. Łączna wielkość kartotek wynosi **69,61 mb**. Do zbioru wyodrębnionego przekazanych zostało 20 kart, co stanowi 0,013 mb.

Po przejęciu zasobu kartotecznego trwały intensywne prace porządkowe i skontrowe. W tym czasie dokonano scalenia kartoteki MO, po przekazaniu jej części z OBUIAD w Krakowie, z częścią znajdującą się dotychczas w kieleckiej Delegaturze IPN. Prowadzono również prace związane z porządkowaniem i ułożeniem kartotek w szafach kartotecznych.

Proces digitalizacji zbiorów kartotecznych został rozpoczęty w połowie września 2008 r. po skompletowaniu niezbędnego sprzętu i oprogramowania oraz utworzeniu dwóch stanowisk do skanowania. Digitalizacji są poddawane kartoteki operacyjne o łącznym metrażu ok. 55 mb, co stanowi ok. 119 100 kart. Spośród nich zostało zeskanowanych 11 580 kart, to jest ponad **4 mb**.

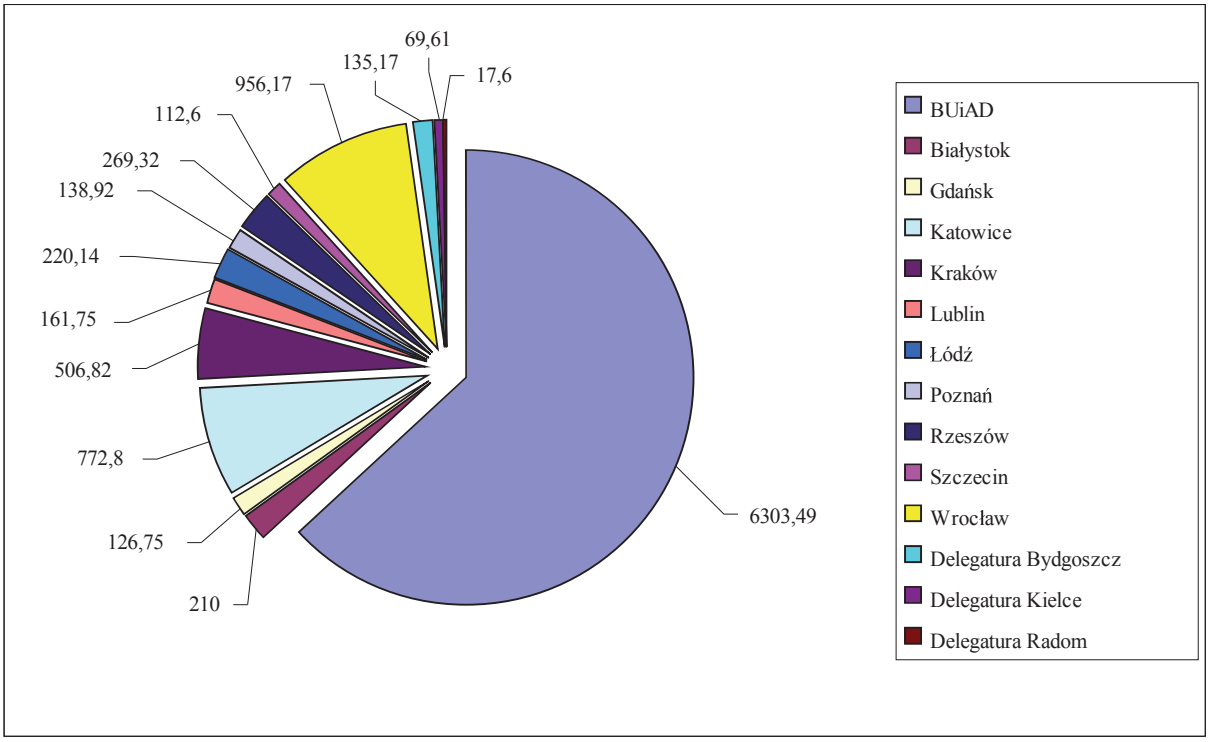
5.1.2.13. Delegatura w Radomiu

Wielkość zasobu kartotecznego w Delegaturze IPN w Radomiu wynosi **17,6 mb.** W 2008 r. pozyskano 1,85 mb kartotek. Delegatura posiada tylko śladową część kartoteki ogólnoinformacyjnej Radom (274 karty), która została przekazana z BUiAD w Warszawie. Stanowi to duże utrudnienie w odpowiadaniu na zapytania odnoszące się do zasobu radomskiej delegatury. Delegatura w Radomiu będzie stopniowo przejmować z Kielc kartotekę ogólnoinformacyjną, dotyczącą regionu radomskiego.

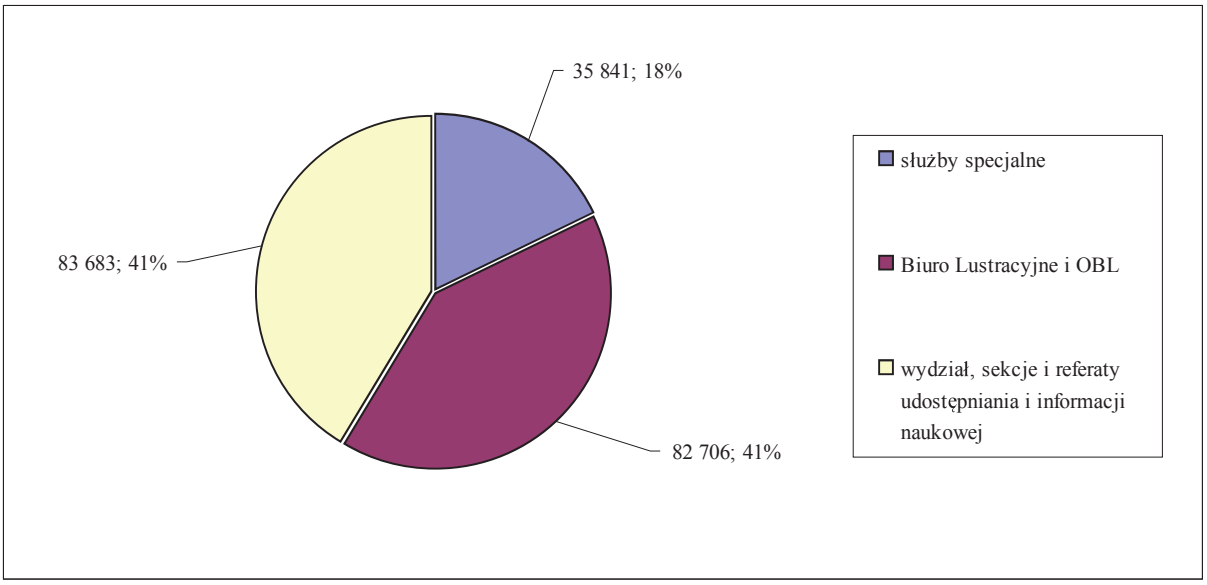
Prace porządkowe objęły całość zasobu kartotecznego, w tym zabezpieczono 1,05 mb przez umieszczenie ich w kieszeniach foliowych. W związku z digitalizacją pewną ilość kart przełożono do odpowiednich działów.

Do 31 grudnia 2008 r. zeskanowano oraz powtórnie sprawdzono wszystkie rekordy dotyczące kartotek operacyjnych oraz kartoteki pomocnicze i karty ewidencyjne MO i SB, łącznie **8 mb** (19 019 kart). Delegatura IPN w Radomiu posiada na stałe jedno stanowisko do skanowania kartotek oraz korzysta z jednego skanera wypożyczonego z OBUiAD w Lublinie.

W 2008 r. utworzono 11 baz zawierających **16 291** rekordów. Poza nimi Delegatura korzystała z wcześniej utworzonych 9 baz z **158 664** rekordami.

Wykres 1. Zasób kartoteczny (wartości w mb)

Wykres 2. Liczba zrealizowanych zapytań

5.1.3. Ewidencja – dane statystyczne

Tabela 1. Liczba zapytań oraz udostępnionych akt*

Oddział	Liczba zapytań wpływających				Liczba zapytań zrealizowanych				Liczba j.a. udostępnionych/wypożyczonych			
	ogółem	służby specjalne	Biuro Lustracyjne i OBL	wydział, sekcje i referaty udostępniania i informacji naukowej	ogółem	służby specjalne	Biuro Lustracyjne i OBL	wydział, sekcje i referaty udostępniania i informacji naukowej	ogółem	służby specjalne	Biuro Lustracyjne i OBL	prokuratorzy**
BUiAD	76 382	39 246	15 777	21 359	78 048	33 521	14 950	29 577	3 184	1 155	1 945	84
Białystok	9 460	400	5 636	3 424	9 610	403	5 777	3 430	64	34	30	0
Gdańsk	11 025	173	5 750	5 102	10 468	177	5 522	4 769	1 098	0	1 098	0
Katowice	13 699	269	5 093	8 337	14 358	243	5 270	8 845	126	121	5	0
Kraków	9 869	253	5 367	4 249	11 667	250	5 240	6 177	29	9	20	0
Lublin	8 404	163	5 198	3 043	7 900	163	4 922	2 815	485	15	470	0
Łódź	8 616	145	5 366	3 105	8 501	165	5 269	3 067	54	17	37	0
Poznań	10 242	184	5 288	4 770	10 301	184	5 158	4 959	59	49	10	0
Rzeszów	11 172	56	7 560	3 556	12 252	55	7 234	4 963	969	9	960	0
Szczecin	10 953	177	5 555	5 221	11 166	177	5 745	5 244	628	0	628	0
Wrocław	11 700	351	6 219	5 130	11 603	349	5 893	5 361	305	20	285	0
Delegatura Bydgoszcz	8 999	193	5 058	3 748	7 806	148	4 158	3 500	0	0	0	0
Delegatura Kielce	4 393	0	3 595	798	4 313	0	3 623	690	205	0	205	0
Delegatura Olsztyn	55	0	2	53	53	0	2	51	0	0	0	0
Delegatura Radom	4 332	6	4 088	238	4 184	6	3 943	235	48	7	41	0
Razem	**201 298**	**41 616**	**85 552**	**72 133**	**202 230**	**35 841**	**82 706**	**83 683**	**7 254**	**1 436**	**5 734**	**84**

* Sprawy realizowane na rzecz innych podmiotów niż służby specjalne i BL oraz OBL są przekazywane do referatów ewidencji za pośrednictwem wydziału, sekcji i referatów udostępniania i informacji naukowej.

** Rubryka dotyczy wyłącznie spraw realizowanych przez Wydział Ewidencji BUiAD dla prokuratorów OKŚZpNP i odnosi się do realizacji art. 39a ustawy o IPN.

Tabela 2. Digitalizacja kartotek

Oddziały	Liczba zdigitalizowanych kart	Wielkość zdigitalizowanego zasobu w metrach bieżących
BUiAD	115 837	62
Białystok	64 373	26,6
Gdańsk	131 798	45,11
Katowice	118 033	62,75
Kraków	234 522	71,59
Lublin	85 438	44,64

Łódź	13 500	11,1
Poznań	132 942	43,99
Rzeszów	60 687	28,60
Szczecin	38 529	23,33
Wrocław	187 881	90,82
Delegatura Bydgoszcz	88 906	58,59
Delegatura Kielce	11 580	4,07*
Delegatura Radom	19 019	8
Razem	**1 303 045**	**581,19**

* Ze względów technicznych brak danych z grudnia.

5.2. Gromadzenie, opracowywanie i obsługa magazynów

Wydział Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów, jak również referaty i sekcje gromadzenia, opracowywania i obsługi magazynów w oddziałowych biurach udostępniania i archiwizacji dokumentów i delegaturach wykonywały zadania w zakresie:

− przejmowania dokumentów do zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej;

− porządkowania i archiwalnego opracowywania przejętej dokumentacji;

− tworzenia pomocy archiwalnych w formie inwentarzy, w tym inwentarzy elektronicznych;

− zabezpieczania i konserwacji dokumentów zgromadzonych w zasobie archiwalnym;

− bieżącej obsługi magazynów archiwalnych, a w szczególności dbania o właściwe warunki przechowywania dokumentów;

− digitalizacji zasobu archiwalnego;

− prowadzenia archiwów zakładowych, przejmujących dokumentację spraw zakończonych z komórek organizacyjnych Instytutu Pamięci oraz jej udostępniania.

5.2.1. Wydział Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów

5.2.1.1. Stan zasobu

Zasób archiwalny Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów, według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r., wynosił **30 315,99 mb**, przy czym w roku 2008 pozyskano **144,44 mb** nabytków.

Największą grupę nabytków (**4298 j.a.**, **65,24 mb)** stanowiły akta personalne żołnierzy Ludowego Wojska Polskiego, pełniących służbę w wojskowych organach bezpieczeństwa państwa oraz dokumentacja wojskowego wymiaru sprawiedliwości z lat 1944–1990, w tym m.in. żołnierzy represjonowanych z przyczyn politycznych podczas pełnienia służby wojskowej. Wzbogacenie zasobu archiwalnego o tę grupę materiałów archiwalnych było wynikiem kwerend prowadzonych w okresie od listopada 2006 do grudnia 2007 r. w Centralnym Archiwum Wojskowym w Rembertowie. Wśród omawianego materiału znajdują się m.in. akta mjr. Zefiryna Machalli, skazanego w tzw. procesie Tatara na karę śmierci w 1951 r., akta płk. Kazimierza Drohomireckiego, byłego sędziego Najwyższego Sądu Wojskowego, który w 1948 r. skazał na karę śmierci rotmistrza Witolda Pileckiego, czy też akta byłego zastępcy dyrektora Departamentu III MSW, Tadeusza Walichnowskiego.

Inną ciekawą grupę nabytków (**62 j.a**., tj. **0,48 mb)**, pozyskaną w trakcie kwerendy przeprowadzonej we francuskich archiwach departamentalnych we Foix, w Tuluzie, Pau i Marsylii

stanowią obrazy cyfrowe dokumentów, wydrukowane następnie na potrzeby śledcze Instytutu, dotyczących obywateli polskich, którzy opuścili kraj w 1939 r. W dokumentacji tej można odnaleźć m.in. listy Polaków internowanych i przetrzymywanych we francuskich obozach internowania, dotyczące ich listy transportowe oraz kartoteki. Nie bez znaczenia są również wykazy Polaków pochowanych na cmentarzu w Le Vernet.

W okresie kwiecień–lipiec 2008 r. do zasobu archiwalnego włączono kopie materiałów archiwalnych, wyodrębnionych w trakcie kwerendy przeprowadzonej w Studium Polski Podziemnej oraz Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie (**63 306** obrazów cyfrowych). Dokumentacja ta dotyczy m.in. problematyki katyńskiej i zawiera wykazy i listy polskich jeńców wojennych zamordowanych w Katyniu, notatki i pamiętniki znalezione przy ciałach polskich oficerów, radiogramy i meldunki do Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych w Londynie, dotyczące położenia polskich jeńców wojennych w łagrach NKWD, oraz sprawozdania sytuacyjne. W obrębie tej samej partii materiałów można także znaleźć opracowania dotyczące działalności Rządu RP na uchodźstwie, poszczególnych stronnictw politycznych oraz instytucji państwowych w kraju w latach 1944–1946. Znajdują się tutaj również raporty z działalności Komisji Weryfikacyjnej Narodowych Sił Zbrojnych oraz korespondencja Żydowskiego Komitetu Narodowego z Rządem RP, a także liczne charakterystyki spraw polsko-żydowskich. Interesujące informacje zawierają dokumenty Oddziału Informacyjnego Sztabu II Korpusu PSZ na Zachodzie z lat 1945–1947, uwidaczniające zainteresowanie dowództwa korpusu sytuacją w kraju. Do tej części materiałów należą także protokoły przesłuchań uciekinierów z Polski, będące często świadectwem dramatycznych losów ludzi represjonowanych przez władze komunistyczne.

Rok 2008 pozwolił na sfinalizowanie działań zapoczątkowanych jeszcze w latach 2006––2007, a związanych z wartościowaniem zasobu archiwalnego zgromadzonego w poprzednim okresie. W wyniku kwerend przeprowadzonych na materiałach sądów i prokuratur wojskowych, użyczonych Instytutowi Pamięci Narodowej przez Archiwum Wojsk Lądowych w Warszawie, wyodrębniono grupę akt m.in. Prokuratury Warszawskiego Okręgu Wojskowego, Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego czy też Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Warszawie, które nie pozostają w ustawowym zainteresowaniu Instytutu. Konsekwencją tego było wyłączenie z zasobu archiwalnego BUiAD i zwrot do AWL w Warszawie **34 350 j.a.**, co stanowi **385,53 mb** akt (wartość zwiększona w stosunku do zapowiadanej w 2007 r. o 2312 j.a., tj. 24,48 mb). Z ilości tej na 2008 r. przypadło **2605 j.a.**, co stanowi **26,01 mb** akt.

W 2008 r. podjęto wiele interwencji w sprawie doniesień medialnych, dotyczących materiałów archiwalnych, które zgodnie z zapisami ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej powinny znajdować się w jego zasobie archiwalnym. W toku podjętych czynności sprawdzających uzyskano liczne oświadczenia i relacje dotyczące dokumentów, które w latach 90. oraz w okresie po utworzeniu Instytutu znajdowały się w rękach prywatnych, i które mogły zawierać cenne informacje, niedostępne dzisiaj wnioskodawcom Instytutu. W jednym przypadku zawiadomiono prokuraturę powszechną o możliwości popełnienia przestępstwa, co w konsekwencji doprowadziło do wszczęcia śledztwa i ujawnienia okoliczności sprawy.

W dalszym ciągu trwa zainicjowany jeszcze w 2006 r. przegląd zasobu archiwalnego Centralnego Archiwum Policji i archiwum Komendy Stołecznej Policji w Warszawie oraz wszystkich podległych jej komend powiatowych. Procedura przeglądu uzgodniona z komendantem głównym policji, zakłada iż każdorazowa zgoda Głównego Archiwum Policji na zniszczenie dokumentacji wytworzonej do dnia 31 lipca 1990 r. będzie uwarunkowana stosownym protokołem jej oceny, stworzonym przez pracowników IPN. Dokumentację ocenioną jako przydatną do zadań ustawowych Instytutu włącza się tym samym do zasobu archiwalnego BUiAD. Do dnia 31 grudnia 2008 r. pracownicy BUiAD dokonali oceny **9179 j.a.**

5.2.1.2. Opracowywanie zasobu archiwalnego

Z uwagi na zadania Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów, wymuszające pilne udostępnianie dokumentacji, przebieg procesu opracowywania akt obrał kilka torów.

1. Pierwszy wymusza opracowanie jednostek archiwalnych, wytypowanych w toku kwerend do udostępnienia. Czynność ta jest prowadzona w oderwaniu od struktury zespołu archiwalnego i polega na zabezpieczeniu teczki w taki sposób, aby uchronić ją przed zniszczeniem, kradzieżą bądź zagubieniem. Jednocześnie przyjęta praktyka w tym zakresie zakłada odbudowę (nadanie) układu akt wewnątrz teczki.

Należy dodać, iż analogicznej procedurze są poddawane również materiały przekazane do zasobu IPN w workach ewakuacyjnych w stanie tzw. rozsypu. Dokumentację tę po wstępnej selekcji i wyodrębnieniu tematu scala się, tworząc zwartą jednostkę archiwalną. Materiał, który nie został skompletowany w teczki spraw układa się w fascykuły, przyjmując zasadę przyporządkowania dokumentów poszczególnym komórkom i jednostkom organizacyjnym. W 2009 r. planowane jest zakończenie prac nad materiałami po byłym Stołecznym Urzędzie Spraw Wewnętrznych, przekazanymi do IPN w 2002 r. w **121** workach. Dotychczas udało się scalić **4450 j.a.**, co daje ok. **90 mb** Do opracowania pozostało ok. **60 mb** materiałów archiwalnych.

W roku 2008 opracowano technicznie łącznie **19 835 j.a.** Ponadto w specjalistycznej pracowni BUiAD przeprowadzono pełną konserwację 268 j.a. dokumentacji aktowej, 660 sztuk plakatów i map, 1681 negatywów i 501 j.a. materiałów filmowych.

2. Inny przebieg ma opracowanie merytoryczne. Towarzyszy mu mianowicie osadzenie opracowywanych jednostek archiwalnych w strukturze danego zespołu archiwalnego przy użyciu możliwych do zastosowania metod porządkowania. Zwiększa się wówczas głębię informacyjną pomocy ewidencyjnych, jak również podejmuje zabiegi zabezpieczające. Metody porządkowania poszczególnych zespołów archiwalnych są dobierane w zależności od stopnia zachowania materiałów archiwalnych oraz istnienia bądź też dostępności pierwotnych inwentarzy archiwalnych. Działania te są poprzedzane opracowaniem struktury organizacyjnej aktotwórcy oraz studiami wstępnymi nad przebiegiem procesów archiwotwórczych. Ten model działań został zastosowany już w roku 2006 przy opracowywaniu operacyjnych akt cywilnych organów bezpieczeństwa państwa, przy czym jako możliwą do zastosowania obrano metodę rekonstrukcji pierwotnego układu sygnatur. W taki sposób opracowano całość spuścizny mikrofilmowej Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych w Ciechanowie i Ostrołęce. Działania powyższe były kontynuacją prac prowadzonych w 2007 r., kiedy to zostały opracowane serie akt osobowych źródeł informacji zarchiwizowane w komórkach organizacyjnych tych dwóch aktotwórców.

3. Kolejnym aspektem opracowywania zasobu archiwalnego BUiAD są prace związane z elektroniczną inwentaryzacją dokumentacji. Zamiarem Instytutu jest bowiem włączenie w obieg elektronicznych sprawdzeń wewnętrznych i zewnętrznych informacji o każdej jednostce archiwalnej z zasobu BUiAD i OBUiAD. Działania te polegają na konwersji danych zawartych w odseparowanych dotychczas systemach bazodanowych oraz na zasileniu elektronicznej ewidencji informacjami o jednostkach archiwalnych nieposiadających dotąd rekordów bazodanowych. W roku 2008 stworzono opisy dla **95 779 j.a.** Zinwentaryzowano m.in. akta 167 zespołów archiwalnych po b. GKBZpNP, w tym m.in. akta niemieckich sądów obwodowych, dotyczące Polaków – robotników przymusowych, akta polskich prokuratur i sądów powszechnych, rozpatrujących sprawy w trybie Dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o zbrodniarzach faszystowsko-hitlerowskich i zdrajcach Narodu Polskiego, akta obozów i więzień hitlerowskich. Inną grupą akt była dokumentacja operacyjna cywilnych i wojskowych organów reżimu komunistycznego.

Działania powyższe zmierzają w kierunku budowy środowiska centralnego i zintegrowanego, obejmującego zasoby archiwalne BUiAD (na dzień 31 grudnia 2008 r. ponad **361 tys.** re-

kordów), oddziałowych biur udostępniania i archiwizacji dokumentów oraz delegatur Instytutu (**1,7 mln** rekordów).

Dla akt paszportowych i akt cudzoziemców opracowano studium zakładające zmianę orientacji danych z systemów SEP (System Ewidencji Paszportów) i MEMEX, przystosowując je do udostępnienia według opracowanego w tym celu kwestionariusza. Tym sposobem zostanie udostępniona hurtownia danych obejmująca ok. **13 mln** rekordów.

4. Inną metodą porządkowania i opracowywania akt jest włączenie informacji o aktach (dokumentach) do aplikacji EZAN (Ewidencja Zarządzeń i innych Aktów Normatywnych [organów bezpieczeństwa państwa]), stanowiącej rejestrację aktów kierownictwa wewnętrznego jednostek komunistycznego aparatu represji, umożliwiającej jednoczesny podgląd obrazów cyfrowych tych normatywów. W 2008 r. wprowadzono do systemu **1045** rekordów.

5.2.1.3. Skontrum zasobu archiwalnego

W październiku 2008 r. zostało zakończone skontrum dokumentacji zawierającej akta niezakończonych śledztw prowadzonych przez b. Główną Komisję Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz jej placówki terenowe. Te prace trwające od lipca 2006 r., prowadzone wspólnie z Główną Komisją Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, miały na celu ustalenie ilości i identyfikację śledztw nie zakończonych decyzjami merytorycznymi, które w momencie powstania Instytutu Pamięci Narodowej, zostały przyjęte do zasobu archiwalnego IPN. W ramach tego projektu ustalono jednocześnie wielkość i zakres dokumentacji śledczej, przekazanej w ubiegłych latach do Centrali Krajowych Administracji Wymiarów Sprawiedliwości w Ludwigsburgu.

Skontrum powyższe objęło akta dochodzeniowo-śledcze oraz akta nadzoru znajdujące się w zasobie Archiwum Zakładowego Instytutu Pamięci, akta przekazane do zbioru ogólnego przez b. GKBZpNP oraz akta pozostające w dyspozycji prokuratorów GKŚZpNP i OKŚZpNP. Liczba wszystkich spraw, co do których podjęto czynności skontrowe wynosiła **15 373,** co stanowi **34 225 j.a.**, tj. **399,82 mb.** Z uwagi na organizację prac zespołów roboczych, składających się archiwistów i prokuratorów oraz metodykę prac, informacje o skontrum nie weszły do sprawozdań statystycznych.

Zakończone na dzień dzisiejszy prace będą skutkować przesunięciami w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej. Obecnie z poszczególnych jednostek organizacyjnych pionu archiwalnego Instytutu Pamięci zwracane są akta nadzoru. Akta dochodzeniowe-śledcze rozdzielone są odpowiednio:

1. Akta śledztw zakończonych do 1999 r. – włączone do zasobów ogólnych oddziałowych biur udostępniania i archiwizacji dokumentów oraz BUiAD;

2. Akta śledztw zakończonych po 1999 r. – włączone do zasobów archiwów zakładowych oddziałów IPN lub Archiwum Zakładowego w BUiAD;

3. Akta śledztw nie zakończonych – przekazane do dyspozycji OKŚZpNP w celu prawomocnego zakończenia.

Inny charakter mają prace skontrowe zasobu archiwalnego, polegające na sprawdzeniu zgodności zasobów magazynowych z nośnikami ewidencyjnymi. W takim trybie dokonano skontrum **17 746 j.a.**, tj. **228,89 mb**.

5.2.1.4. Digitalizacja zasobu archiwalnego

Digitalizację zasobu archiwalnego w BUiAD rozpoczęto w grudniu 2007 r., tuż po rozstrzygniętych postępowaniach przetargowych na zakup urządzeń skanujących. Zakupiono wówczas profesjonalny skaner służący do digitalizacji materiałów mikrofilmowych (Zeutschel

OM 1500) oraz 3 skanery, na których jest dokonywana digitalizacja materiałów aktowych (2 optyczne skanery firmy Scamax ® 402 CD oraz 1 skaner do digitalizacji jednostek zwartych Zeutschel OS 10000 TT). We wrześniu 2008 r. pracownię digitalizacji zasilił kolejny przemysłowy skaner Scamax ® 402 CD.

Selekcja materiałów archiwalnych, przeznaczonych do digitalizacji jest dokonywana według następujących kryteriów:

1. W przypadku materiałów mikrofilmowych przyjęto zasadę, iż digitalizacji zostaną poddane serie mikrofilmów tych aktotwórców, których spuścizna jest najmniejsza. Przyjęcie takiej procedury miało na celu sprawdzenie i weryfikację przyjętych założeń dotyczących skanowania, zbadanie wielkości przyrostu danych, wykreowanie wytycznych do projektowanych aplikacji pomocniczych.

2. W przypadku dokumentacji aktowej selekcję oparto na kilku założeniach. Dokonuje się zatem cyfryzacji materiałów dotąd nieudostępnianych o złym stanie zachowania. Dodatkowo skanowane są wszystkie jednostki archiwalne zabezpieczane przez konserwatorów BUiAD. Cyfryzacji podlegają jednostki archiwalne zawierające normatywy włączane do systemu EZAN. Kolejnym czynnikiem decydującym o cyfryzacji danej grupy akt jest ich przydatność w prowadzonych sprawdzeniach (wykazy, rejestry, skorowidze itd.) oraz zapotrzebowanie badawcze.

Mając na uwadze powyższe kryteria, digitalizacji poddano dokumentację mikrofilmową WUSW w Ostrołęce i Ciechanowie, rejestry spraw operacyjnych Departamentu I MSW, księgi (rejestry) osadzonych w centralnych więzieniach Warszawy oraz dokumentację spraw obiektowo-zagadnieniowych MSW.

Podsumowując, w roku 2008 zdigitalizowano **1222 j.a**. (**ok. 5,5 TB**) dokumentacji aktowej i **3481 j.a.** (**ok. 2,2 TB**) materiałów mikrofilmowych.

Próbą zintensyfikowania prac związanych z budową cyfrowego archiwum Instytutu Pamięci było zaangażowanie pracowników Wydziału Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów w opracowanie studium wykonalności, stanowiącego załącznik do wniosku IPN o dofinansowanie procesu komputeryzacji i digitalizacji zasobu archiwalnego, pt. *Digitalizacja zabytkowych zasobów archiwalnych Instytutu Pamięci Narodowej*, z unijnych środków w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko" – priorytetu XI „Kultura i dziedzictwo kulturowe" – działania 11.1. „Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym".

Podstawowym celem tego projektu, zakładającego digitalizację 10 km akt oraz 11 km kartotek z zasobu BUiAD, oddziałowych biur udostępniania i archiwizacji dokumentów oraz delegatur Instytutu jest ochrona i efektywne wykorzystanie dziedzictwa historycznego i kulturowego, stanowiącego zasób archiwalny IPN. Realizacja projektu powinna przyczynić się do szerszej dostępności, większej efektywności działalności IPN, ale także do zachowania polskiego i europejskiego dziedzictwa historycznego i kulturowego poprzez utrwalenie na nośnikach cyfrowych archiwaliów pochodzących z okresu funkcjonowania w tej części Europy reżimów totalitarnych.

Wnioskowana suma o dofinansowanie unijne do projektu *Digitalizacja zabytkowych zasobów archiwalnych* wynosi 60 mln PLN.

5.2.1.5. Opracowywanie, konserwacja i digitalizacja dokumentacji audiowizualnej

Audiowizualny zasób Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów tworzą materiały fotograficzne, filmowe i dźwiękowe. W jego skład wchodzi ok. **3,5 mln** zdjęć, **1259 j.a.** materiałów filmowych oraz **270 j.a**. nagrań dźwiękowych.

Działania skupione wokół opracowywania dokumentacji audiowizualnej przebiegały kilkoma oddzielnymi, ale ściśle powiązanymi ze sobą nurtami. Pierwszy polegał na digitalizacji,

opracowaniu technicznym i merytorycznym materiałów audiowizualnych, z uwzględnieniem podziału na filmy, fotografie i nagrania foniczne. Drugi zmierzał do budowy odpowiedniego środowiska informatycznego, pozwalającego na cyfrowe opracowanie materiałów. Trzeci był nakierowany na rozszerzenie wiedzy o materiałach audiowizualnych, wytworzonych i gromadzonych przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa, znajdujących się obecnie w zasobie IPN.

1. W wypadku materiałów filmowych, to przeprowadzona jeszcze w 2007 r. konserwacja techniczna oraz czyszczenie chemiczne sfinalizowane w 2008 r. umożliwiły zakończenie w ostatnich dniach grudnia 2008 r. procesu digitalizacji. Obecnie wszystkie filmy zapisane na taśmach filmowych 8 mm, 16 mm, 35 mm mają kopie cyfrowe. Działania BUiAD w tym zakresie będą się koncentrować w roku 2009 wokół problematyki ujednolicenia zapisów w postaci plików na wspólnym serwerze oraz merytorycznego opracowania ww. materiałów. W tym celu rozpoczęto zgrywanie materiałów zapisanych na kasetach DVcam do systemu cyfrowej archiwizacji AVID. Do końca roku zgrano blisko 1/3 materiałów.

2. Działania związane z opracowaniem dokumentacji fotograficznej są prowadzone na pięciu stanowiskach systemu elektronicznej archiwizacji ZEUS, które umożliwiają nadawanie fotografiom formy cyfrowej oraz służą do tworzenia archiwalnego opisu dokumentacji zdjęciowej. Dlatego też organizacja pracy podzielona jest na dwa etapy: digitalizacja i opis archiwalny. I tak formę cyfrową nadano **11 035** obrazom fotograficznym (**238,27 GB**). Do systemu archiwizacji elektronicznej ZEUS wprowadzono i opisano **4934** obrazy fotograficzne, a ogólna liczba fotografii znajdujących się w systemie osiągnęła poziom **6915** rekordów. Obrazy wprowadzone do systemu obejmują tematy: marzec 1968, wydarzenia w Poznaniu w 1956 r., NSZZ „Solidarność", powstanie warszawskie, komplet posiadanych zdjęć dotyczących KL Auschwitz-Birkenau oraz część fotografii przedstawiających kampanię wrześniową.

W początkach grudnia 2008 r. została uruchomiona aplikacja pozwalająca na przeglądanie fotografii i opisów wprowadzanych do systemu ZEUS przez oddziały i delegatury Instytutu. Udostępnianie danych w sieci rozległej jest elementem programu informatyzacji pionu archiwalnego IPN.

3. Materiały audiowizualne w znacznej części były rozproszone wśród dokumentacji aktowej. Wymusiło to konieczność identyfikacji tego nośnika oraz scalenia audiogramów w jeden odrębny zbiór. Dokumentacji tej jest nadawana następnie forma cyfrowa. Zdigitalizowano **190 j.a.** zawierających nagrania dźwiękowe (**190,64 GB**). Wszystkie materiały zostały wcześniej opracowane technicznie w zakresie oczyszczenia i wykonania sklejek.

5.2.1.6. Magazyny archiwalne

Na dzień 31 grudnia 2008 r. Wydział Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów sprawował opiekę nad 24 pomieszczeniami magazynowymi. W 2008 r. kontynuowano prace porządkowe i reorganizacyjne. Po zakończonym w latach 2006–2007 procesie wyodrębniania i zgrupowania akt poszczególnych aktotwórców w ramach jednego (sąsiednich) pomieszczeń magazynowych, rok 2008 przyniósł dalsze działania dyslokacyjne. Zrezygnowano z dzierżawy magazynu archiwalnego zlokalizowanego na pl. Krasińskich, w którym przechowywano akta b. GKBZpNP, a zgromadzone w nim zespoły archiwalne przeniesiono do centralnych magazynów zlokalizowanych przy ul. Kłobuckiej. Pozwoliło to na sprawniejsze administrowanie rozproszonym dotąd zasobem archiwalnym oraz włączenie go do zintegrowanego systemu wypożyczeń.

Jednocześnie pod kontrolą Sekcji Obsługi Magazynów jedenastoosobowa grupa stażystów (osób niepełnosprawnych zatrudnionych przez Urząd Pracy w Warszawie) wykonywała prace porządkowe w zbiorze akt paszportowych, polegające na odbudowie układu pierwotnego

sygnatur w ramach poszczególnych serii, włączaniu kwestionariuszy paszportowych do odpowiadających im teczek spraw oraz elektronicznej inwentaryzacji akt. Tym sposobem uporządkowano **4300 mb** zbioru akt paszportowych. Dalsze prace z nim będą polegały na konfrontacji danych o teczkach, zawartych w systemie SEP, z danymi zawartymi w jednostkach archiwalnych. Prace te zasilą budowany obecnie zintegrowany system informacji archiwalnej jako osobny moduł bazodanowy.

Równocześnie w obiektach magazynowych zostały wykonane prace adaptacyjne i budowlane. Stworzono m.in. wyodrębniony magazyn filmowy, którego warunki klimatyczne odpowiadają międzynarodowym standardom przechowywania tej dokumentacji.

W okresie 1 stycznia–31 grudnia 2008 r. magazyny archiwalne BUiAD zrealizowały ogółem **90 935** wniosków (zamówień) o wypożyczenie jednostek archiwalnych. Na stan magazynu przyjęto ponownie **91 584 j.a.**

5.2.1.7. Archiwum Zakładowe

Archiwum Zakładowe Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie w okresie styczeń–grudzień 2008 r. przejęło dokumentację następujących jednostek organizacyjnych Instytutu: Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów, Biura Edukacji Publicznej, Biura Lustracyjnego (Biura Rzecznika Interesu Publicznego), Sekretariatu Prezesa IPN i jego Zastępców, Biura Prawnego, Biura Budżetu, Finansów i Kadr, Biura Zamówień Publicznych, Mienia i Inwestycji oraz Biura Ochrony. W omawianym okresie do zasobu Archiwum włączono **6471 j.a.**, co stanowi **62,47 mb** (z czego kategorii „A" **4588 j.a.**, **26,85 mb,** natomiast kategorii „B" **1883 j.a.**, **35,62 mb**), zarejestrowanych na **107** spisach zdawczo-odbiorczych. Cały zasób Archiwum Zakładowego liczy **31 824 j.a**., co stanowi **380,07 mb** (z czego kategorii „A" **18 714 j.a., 174,66 mb**, a kategorii „B" **13 110 j.a., 205,41 mb**), zarejestrowanych na **616** spisach zdawczo-odbiorczych. W roku 2008 r. wydano zgodę na wybrakowanie dokumentacji kategorii „BC" łącznie **63 j.a. (1,97 mb)**. W okresie sprawozdawczym Archiwum wypożyczyło **678 j.a.** oraz udostępniło **1111 j.a.**

W celu lepszej administracji zasobem Archiwum Zakładowego jest prowadzona ewidencja baz danych, do której wprowadzono do dnia 31 grudnia 2008 r. **23 665** rekordów.

Pracownicy Archiwum Zakładowego sprawowali kontrolę nad przestrzeganiem przepisów kancelaryjnych i archiwalnych przez jednostki i komórki organizacyjne Instytutu poprzez konsultacje i szkolenia wewnętrzne, jak również dokonując kontroli obiegu dokumentów (Biuro Lustracyjne oraz Biuro Edukacji Publicznej).

W 2008 r. zakończony został proces dyslokacji zasobu Archiwum Zakładowego. Całość akt przewieziono do specjalnie na ten cel wydzielonej części magazynów przy ul. Towarowej 28.

5.2.2. Referaty/Sekcje Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów

5.2.2.1. OBUiAD w Białymstoku

Ogólny stan zasobu na koniec 2008 r. osiągnął wielkość **3325,91 mb** akt. W okresie sprawozdawczym pozyskano 50,69 mb materiałów archiwalnych, z których większość, tj. 41,84 mb akt, przejęto z jednostek organizacyjnych policji. W związku z zakończeniem prac nad skontrum akt b. OKBZpNP w Białymstoku zwrócono do OKŚZpNP IPN w Białymstoku 6,28 mb akt spraw nie zakończonych prawomocnym orzeczeniem.

Najciekawszym nabytkiem wydaje się zbiór dokumentacji osobowej żołnierzy KBW, które są jedynymi materiałami dotyczącymi tej formacji w całym zasobie Oddziału IPN w Białymstoku. Z kolei zespół akt Zakładu Karnego w Barczewie został wzbogacony o akta więźnia kar-

nego Stefana Myszkiewicza-Niesiołowskiego, obecnego wicemarszałka Sejmu RP. Nietypowy nabytek stanowi zbiór skanów wykonanych z klisz zawierających zdjęcia zrobione przez inż. Władysława Karczewskiego i dokumentujące przebieg tzw. Marszu biedy w sierpniu 1981 r. w Białymstoku. Spośród materiałów otrzymanych z darów osób prywatnych na wzmiankę zasługuje darowizna Jerzego Zieleniewskiego w postaci notatników służbowych funkcjonariuszy posterunku MO w Sokółce z lat 1976–1982 oraz dokumenty przekazane przez Wandę Sobolewską, zawierające korespondencję dotyczącą wywózki w głąb Rosji Sowieckiej.

W okresie sprawozdawczym kontynuowano prace związane z przeglądem archiwów zakładowych jednostek organizacyjnych policji. Zakończono przegląd archiwum KMP w Suwałkach i Grajewie. Dokonano ponownego przeglądu archiwum KWP w Białymstoku oraz rozpoczęto prace w KPP w Mońkach i Sokółce.

RGOiOM podjął zadanie uporządkowania dokumentacji członków ORMO z b. województw białostockiego, łomżyńskiego, suwalskiego i olsztyńskiego. Całość tych materiałów została poddana skontrum oraz uporządkowaniu poprzez wydzielenie jednostek aktowych odpowiadających poszczególnym osobom. Kontynuowano opracowywanie dokumentów ludności autochtonicznej powiatu Mrągowo, polegające na posegregowaniu dokumentów i utworzeniu jednostek aktowych. Rezultaty prac zostały odnotowane w elektronicznych bazach danych.

Na potrzeby BUiAD kontynuowano prace nad modułem bazodanowym ewidencji spisów zdawczo-odbiorczych. Pod koniec 2008 r. baza ta liczyła 117 878 rekordów, z czego 109 310 było dziełem archiwistów Referatu Gromadzenia. W okresie sprawozdawczym bazy danych, prowadzone przez RGOiOM uzupełniono o **107 624** rekordy.

Czynnościom skontrowym poddano zespoły akt oparte na ewidencji charakteryzującej się niskim stopniem szczegółowości, przy której tworzeniu nie uczestniczyli archiwiści OBUiAD. W roku 2008 skontrum objęło **40,9 mb** i **15 281 j.a.** Sprawdzeń dokonano na podstawie 39 spisów zdawczo-odbiorczych.

W ramach referatu powołano sekcję digitalizacji i reprografii złożoną z trzech pracowników. W OBUiAD w Białymstoku zdigitalizowano **143 j.a.** o łącznej pojemności plików 549,93 GB, **8** mikrofilmów i mikrofisz – 4,37 GB oraz **278** obrazów dokumentacji fotograficznej – 12,2 GB.

Zasób archiwalny OBUiAD w Białymstoku przechowywany jest w 10 magazynach o łącznej pow. 523,4 m^2. W omawianym okresie przeprowadzono generalne porządkowanie magazynów, polegające na odkurzeniu pudeł i wiązek aktowych oraz oczyszczeniu z kurzu półek regałów.

5.2.2.2. OBUiAD w Gdańsku

Stan zasobu wynosi **3345,41 mb**. W ubiegłym roku pozyskano 103,10 mb, najwięcej z KWP w Gdańsku i jednostek podległych (66,91 mb) oraz z Archiwum Wojsk Lądowych w Toruniu (31,93 mb). Do najciekawszych nabytków można zaliczyć kasety magnetofonowe z nagraniami dotyczącymi strajku w stoczni Gdańskiej w 1980 r., działalności Lecha Wałęsy, ks. Henryka Jankowskiego oraz strajku studentów Uniwersytetu Gdańskiego w 1988 r. Inne wartościowe nabytki to m.in. materiały dotyczące wyborów do Sejmu i Senatu w 1989 r. oraz działalności Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego, dokumentacja działalności NSZZ „Solidarność" Regionu Słupskiego, akta spraw karnych dotyczących ukrywania i niszczenia materiałów archiwalnych b. WUSW w Gdańsku, wspomnienia Władysława Uchnalewicza odnoszące się do partyzantki antysowieckiej w okolicach Wołkowyska.

We współpracy z KWP w Gdańsku oraz w Olsztynie wraz z jednostkami podległymi, dokonano przeglądu spisów zdawczo-odbiorczych oraz protokołów brakowania. Przejrzano 14 227 j.a. i wytypowano do przejęcia 7620 j.a. Dotychczas przejęto 3684 j.a.

Sądy i prokuratury Apelacji Gdańskiej, a także areszty śledcze i zakłady karne w województwie pomorskim, przeprowadziły na potrzeby IPN kwerendy, które pozwoliły na przeję-

cie 112 j.a. W Archiwum Wojsk Lądowych w Toruniu oraz Archiwum Marynarki Wojennej w Gdyni dokonano przeglądu spisów zdawczo-odbiorczych, a następnie wytypowano i przejęto akta wojskowych organów wymiaru sprawiedliwości oraz akta osobowe żołnierzy jednostek wojskowych różnego szczebla łącznie w liczbie 6145 j.a.

W okresie sprawozdawczym wprowadzono do baz danych **26 865** rekordów. Opracowywano też inne pomoce ewidencyjne, takie jak: informator i przewodniki po zasobie archiwalnym Oddziału IPN w Gdańsku, księga nabytków i inwentarz topograficzny magazynów archiwalnych.

W roku 2008 Sekcja Reprografii, dysponująca czterema skanerami, zdigitalizowała **700 j.a.** dokumentacji aktowej i **61 j.a.** dokumentacji dźwiękowej. Od początku prac nad digitalizacją zeskanowano 808 j.a. dokumentacji aktowej i 62 j.a. dokumentacji dźwiękowej. Zdigitalizowano całość materiałów filmowych na kasetach VHS, tj. 29 j.a oraz 2 j.a. materiałów wideo na taśmie 16 mm.

Zasób filmowy liczący 73 j.a. jest sukcesywnie digitalizowany, obecnie w postaci cyfrowej znajduje się 35 j.a. Ponadto 6 j.a. zostało przesłanych do BUiAD w celu konserwacji i wykonania kopii cyfrowych. Prawie w całości zdigitalizowano dokumentację dźwiękową, która łącznie obejmuje 64 j.a. Od kwietnia 2008 r. fotografie są skanowane i katalogowane przy wykorzystaniu aplikacji ZEUS. Do końca tego roku postać cyfrową nadano 1186 fotografiom. Ponadto w ramach zabezpieczania zasobu zdigitalizowano 3070 fotografii, które również zostaną skatalogowane w programie ZEUS. Zostały opracowane katalogi materiałów audiowizualnych oraz mikrofilmów i negatywów znajdujących się w zasobie oddziału.

Zasób OBUiAD w Gdańsku jest zgromadzony w 4 magazynach archiwalnych.

5.2.2.3. OBUiAD w Katowicach

Ogółem zasób OBUiAD w Katowicach liczy **11 540,03 mb.** W 2008 r. przejęto 163,18 mb akt, wśród których największy nabytek stanowią akta ORMO pozyskane z MSWiA i przekazane za pośrednictwem BUiAD (135 mb). Zasób zmniejszył się o 124,82 mb. Większość tej liczby stanowią akta zwrócone do Filii nr 2 Archiwum Wojsk Lądowych w Oleśnicy (117,13 mb). Pozostałe zmiany wynikają z przeprowadzanego skontrum oraz przemieszczenia materiałów w obrębie własnego zasobu.

Do najciekawszych nabytków należą: materiały przejęte z KWP w Katowicach, będące zbiorem wydawnictw okolicznościowych, fotografii i eksponatów z byłej Izby Pamięci WUSW w Katowicach; wydawnictwa i publikacje resortowe przekazane z jednostek policji; podarowane wspomnienia wojenne ppłk. Władysława Krzyściaka.

Przegląd materiałów typowanych do przejęcia jest prowadzony w instytucjach wymiaru sprawiedliwości (w tym w organach więziennictwa) oraz w poszczególnych komendach Policji. Wytypowano do przejęcia ok. 4300 j.a. z organów więziennictwa (akta osobowe funkcjonariuszy zatrudnionych w latach 1945–1956) oraz z jednostek policji ok. 1000 j.a. (głównie wydawnictwa i publikacje resortowe). Ponadto wytypowano 40 j.a. spraw prokuratorskich. Pracownicy OBUiAD wykonali 13 spisów zdawczo-odbiorczych.

W trakcie porządkowania materiałów odzyskanych z worów ewakuacyjnych pozyskano 9,4 mb akt m.in. operacyjnych, materiałów administracyjnych Wydziału „B" i akt TEOK. Ponadto wydzielono i odpowiednio pogrupowano 55 mb druków, formularzy i pustych teczek.

W 2008 roku wprowadzono **38 635** rekordów do używanych przez OBUiAD w Katowicach baz danych, liczących łącznie 318 247 rekordów. Z tej liczby większość należy do bazy zasobu materiałów archiwalnych, tworzonej według formularza opracowanego w BUiAD Warszawa.

Prace skontrowe w pierwszej kolejności objęły materiały o sygnaturze I i II WUSW Katowice. Skontrum poddano 43 spisy (**192,35 mb,** tj. **22 259 j.a.**). Ponadto pracownicy OBUiAD Katowice wykonywali czynności skontrowe materiałów archiwalnych po byłej OKBZpNP w Ka-

towicach i Powiatowej Delegaturze Badania Zbrodni Hitlerowskich w Częstochowie. Objęło ono **11,45 mb,** tj. **1246 j.a.**

Planowej digitalizacji, ze względu na powstanie w Częstochowie punktu konsultacyjnego, podlegał spis IPN Ka 0026, którego aktotwórcą był WUSW w Częstochowie. Skanowane są także inne jednostki z zasobu OBUiAD, w zależności od zapotrzebowania oraz możliwości technicznych. Od momentu rozpoczęcia digitalizacji formę cyfrową nadano 428 j.a. dokumentacji aktowej, natomiast w okresie sprawozdawczym na dwóch stanowiskach wykonano kopie **327 j.a.** Digitalizowano również dokumentację audiowizualną z zasobu oddziału.

OBUiAD Katowice dysponuje w jednym budynku sześcioma magazynami o łącznej powierzchni 10 583 mb (w tym archiwum zakładowe). Ponadto wynajmowane są od Archiwum Państwowego w Katowicach dwa pomieszczenia magazynowe o łącznej powierzchni 1500 mb, w których są przechowywane akta paszportowe.

5.2.2.4. OBUiAD w Krakowie

Stan zasobu OBUiAD w Krakowie wynosi **5867,92 mb**. Największą grupę materiałów spośród nabytków (łącznie 160,83 mb) stanowi 129,1 mb materiałów paszportowych, przekazanych z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego. Ubytki to 392,62 mb dokumentacji aktowej, mikrofilmowej i kartotecznej przekazanych do Delegatury IPN w Kielcach.

Do najciekawszych nabytków należą: akta dotyczące więziennictwa, użyczone z Archiwum Państwowego w Krakowie; materiały pozyskane z KWP w Krakowie, wyłączone z akt osobowych funkcjonariuszy SB, dotyczące śmierci Stanisława Pyjasa, zabezpieczenia uroczystości oraz akta przekazane przez Prokuraturę Okręgową w Krakowie, dotyczące śmierci Ryszarda Smagura, który zginął 1 maja 1983 r. podczas tłumienia przez ZOMO demonstracji antyreżimowych w Nowej Hucie. Najciekawsze dary to przekazane przez ks. Wiesława Alickiego i Annę Wojnę materiały, na które składają się prasa, druki ulotne i wydawnictwa drugoobiegowe z lat osiemdziesiątych.

W okresie sprawozdawczym wykonywano przeglądy materiałów archiwalnych w KWP w Krakowie i podległych jej jednostkach. Łącznie w 2008 r. przeglądowi poddano 28 723 j.a. i 71,9 mb kartotek, a do przejęcia zakwalifikowano 2444 j.a. Pracownicy OBUiAD poddali również przeglądowi materiały archiwalne, wytypowane do przekazania przez Sąd Okręgowy w Krakowie – 80 j.a. i Sąd Rejonowy w Dąbrowie Tarnowskiej – 62 j.a.

W zakresie opracowania i porządkowania zasobu budowano bazy danych, zawierające informacje znajdujące się w aktach osobowych źródeł informacji oraz opracowywano materiały archiwalne technicznie i merytorycznie (tworzenie baz danych). Merytorycznie opracowano 15 643 j.a. przede wszystkim spośród akt ORMO Kraków, Tarnów i Nowy Sącz oraz materiałów przejętych z KWP w Krakowie i jednostek podległych.

W Referacie funkcjonuje 7 baz danych, w tym: baza „Zasób OBUiAD" (243 523 rekordów, z których w 2008 r. wprowadzono **14 913**) oraz „Indeks osób i spraw" (334 084 rekordy).

Prowadzone w okresie sprawozdawczym prace skontrowe były związane z przygotowaniami do przekazania zespołu byłego WUSW w Kielcach do Delegatury IPN w Kielcach. Łącznie poddano przeglądowi w ramach skontrum **55 422 j.a.**, tj. **326,07 mb.**

W okresie sprawozdawczym zeskanowano **1801 j.a.,** tj. 554 j.a. akt i mikrofilmów oraz 1247 fotografii i materiałów dźwiękowych (łącznie dotąd zdigitalizowano w całości 1828 j.a.). Pracami tymi objęto przede wszystkim dokumentację szczególnie narażoną na zniszczenie oraz jednostki archiwalne, przeznaczone do udostępnienia poza krakowskim Oddziałem IPN. Do grudnia 2008 r. wykorzystywano łącznie 6 skanerów.

Dokumentacja filmowa na taśmach 16 mm oraz nośnikach VHS, a także dokumentacja dźwiękowa na taśmach magnetofonowych została zdigitalizowana w 2007 r., do BUiAD w Warsza-

wie w celu konserwacji przesłano dokumentację filmową na taśmach 16 mm i 8 mm. W okresie sprawozdawczym zwrócono z BUiAD zdigitalizowane taśmy 8 mm w liczbie 6 j.a. W ciągu roku 2008 opracowywano zdigitalizowany materiał dźwiękowy – łącznie 79 j.a. Dokumentacja fotograficzna jest skanowana i opracowywana systematycznie w ramach bazy ZEUS.

Referat dysponuje łącznie 3 magazynami, w których jest przechowywana dokumentacja aktowa, mikrofilmowa i kopie cyfrowe materiałów archiwalnych oraz dokumenty składane do Archiwum Zakładowego.

5.2.2.5. OBUiAD w Lublinie

Ogólny stan zasobu na dzień 31 grudnia 2008 r. wynosi **2879,83 mb**, w tym przejęto 10,96 mb akt. Większość nabytków stanowią akta wytworzone przez Sądy Rejonowe w Lublinie i Włodawie oraz Wojskowy Sąd Rejonowy w Lublinie. Do najciekawszych można zaliczyć darowizny prywatne, w tym zapiski sporządzone prawdopodobnie przez Edwarda Taraszkiewicza „Żelaznego", przekazane przez lubelski Oddział TVP.

W okresie sprawozdawczym dokonano przeglądu ok. 5000 j.a. w archiwum Sądu Rejonowego w Lublinie, KPP w Krasnymstawie i KMP w Lublinie.

Rozpoczęto prace nad przełożeniem do pudeł bezkwasowych materiałów archiwalnych i ich opisem, które objęły 27 854 j.a. o metrażu 300,4 mb.

Wprowadzono **12 288** rekordów do tworzonej bazy akt paszportowej z WUSW Lublin i **8420** rekordów do bazy ORMO.

W ramach skontrum, na podstawie 5 spisów zdawczo-odbiorczych, dokonano przeglądu **24 554 j.a.,** co stanowi **34,75 mb.** Zakończono skontrum akt śledczych (3900 j.a. – 4 spisy) przekazanych z Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

W trakcie prac prowadzonych na 2 stanowiskach zeskanowano w okresie sprawozdawczym **375 j.a.** (41 563 plików) o pojemności 1102,24 GB. Ogółem od rozpoczęcia procesu digitalizacji wykonano kopie cyfrowe 651 j.a.

W zasobie OBUiAD znajdują się 22 kasety VHS i 2 mikrokasety, które zostały już przeniesione na nośniki cyfrowe.

Materiały archiwalne są zgromadzone w 3 magazynach.

5.2.2.6. OBUiAD w Łodzi

W okresie sprawozdawczym zasób archiwalny OBUiAD w Łodzi liczył **4144,31 mb**. Przejęto do zasobu 68,41 mb materiałów archiwalnych. Z zasobu wyłączono 0,04 mb kart kartotecznych. Wśród przejętych materiałów największą grupę stanowi dokumentacja pozyskana z archiwów wojskowych (łącznie ponad 20 mb). Drugi pod względem wielkości zbiór (12,32 mb) tworzą akta spraw Sądu Okręgowego w Ostrowie Wielkopolskim (dotyczące osób wpisanych na niemiecką listę narodowościową), przejęte z Sądu Rejonowego w Ostrowie Wielkopolskim.

W ramach współpracy z policją pracownicy RGOiOM zaopiniowali 82 protokoły brakowania z KWP w Łodzi oraz z jednostek podległych. W trakcie tych prac do przejęcia zakwalifikowano 43 j.a. Dokonano również przeglądu materiałów archiwalnych w Sądzie Rejonowym w Łowiczu oraz w Prokuraturze Okręgowej w Łodzi (łącznie ze 138 j.a. poddanych przeglądowi do przejęcia zakwalifikowano 33 j.a.).

Do ciekawszych nabytków należy zaliczyć fotografie, przekazane przez darczyńców prywatnych, dotyczące tzw. marszu głodowego zorganizowanego w dniu 30 lipca 1981 r. w Łodzi oraz pacyfikacji w dniu 13 grudnia 1981 r. Zarządu Regionalnego NSZZ „Solidarność" w Łodzi.

W referacie łącznie opracowano pod względem merytorycznym 9699 j.a. (materiały archiwalne opisano w elektronicznej bazie zasobu). W ramach opracowywania zasobu archiwalnego dokonano transferu danych z dotychczas użytkowanej bazy zasobu do nowego formularza bazy zasobu materiałów archiwalnych i uzupełniono ją o nowe spisy zdawczo-odbiorcze oraz informacje, które nie były ujęte w starej bazie. Łącznie do nowej bazy zasobu archiwalnego wprowadzono **30 822** rekordy i obecnie liczy ona **126 171** rekordów. Inne bazy uzupełniono o **8824** rekordy.

W okresie sprawozdawczym zostało zakończone skontrum śledztw byłej Okręgowej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi. W ramach przygotowań do digitalizacji dokumentacji mikrofilmowej w grudniu 2008 r. rozpoczęto prace skontrowe zbioru mikrofilmowego, podczas których dokonano przeglądu **4050 j.a.** (**4 mb**).

Prace digitalizacyjne prowadzono początkowo na jednym, a od połowy 2008 r. na dwóch stanowiskach. W okresie sprawozdawczym procesowi digitalizacji poddano **234** j.a., co stanowi 1234,04 GB (od lipca 2007 r. zeskanowano razem 311 j.a. o pojemności 1629,08 GB).

OBUiAD w Łodzi dysponuje 5 pomieszczeniami magazynowymi o łącznej powierzchni 426 m^2.

Oddział posiada 37 filmów na taśmach 16 mm, które znajdują się obecnie w depozycie BUiAD w Warszawie, gdzie poddawane są konserwacji chemicznej i digitalizacji. Szacunkowa liczba fotografii znajdujących się w zasobie wynosi 2 038 000, w tym większość z nich to zdjęcia portretowe w aktach paszportowych i osobowych. W tej liczbie mieści się też 3245 fotografii z wyodrębnionych spisów dokumentacji fotograficznej, zebranej w ramach działalności byłej Okręgowej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi.

5.2.2.7. OBUiAD w Poznaniu

Stan ogólny zasobu archiwalnego, znajdującego się w Oddziale IPN w Poznaniu, na dzień 31 grudnia 2008 r. wynosił **4795,31 mb.** W okresie sprawozdawczym do zasobu archiwalnego przyjęto 39,49 mb, z czego największą grupę stanowią akta więziennictwa (ponad 35 mb).

Najciekawsze nabytki to materiały pozyskane od osób prywatnych, m.in. dokumentacja dotycząca historii „Radia Solidarność Regionu Wielkopolska". Inne warte odnotowania nabytki to kolekcja dotycząca zbrodni katyńskiej i unikatowy zbiór materiałów ikonograficznych, ilustrujących wydarzenia z okresu okupacji niemieckiej na terenie Kraju Warty.

W roku 2008 archiwiści poznańskiego Oddziału IPN uczestniczyli w przeglądzie dokumentacji zgromadzonej w archiwach policji, Zakładu Karnego w Rawiczu, Aresztów Śledczych w Szamotułach i Poznaniu oraz w Archiwum Wojsk Lądowych w Toruniu Filia nr 1. Łącznie przejrzano ponad 225 mb akt, z czego przejęto ok. 38 mb.

W roku 2008 archiwiści RGOiOM prowadzili komputerowe bazy danych, związane z bieżącą pracą Referatu oraz bazy, które zostały stworzone na potrzeby prowadzonych kwerend. Ogółem w okresie sprawozdawczym w referacie wprowadzono do wszystkich baz **157 545** rekordów na ogólną sumę wpisanych dotychczas 607 884 rekordów.

Archiwiści RGOiOM od roku 2007 prowadzą skontrum w zasobie archiwalnym poznańskiego Oddziału IPN. Po zakończeniu pierwszego etapu tych prac, który objął dokumentację operacyjną oraz administracyjną, w roku 2008 rozpoczęto prace przy skontrum materiałów „jawnych". Dotychczas skontrum poddano **12 851 j.a.**, co stanowi **177,76 mb** akt. W trakcie prac duża część dokumentacji aktowej została przepakowana w nowe pudła archiwalne.

Pracownia Reprografii korzysta obecnie z sześciu skanerów. W okresie sprawozdawczym zdigitalizowano **823 j.a.,** co stanowi **184,68 GB**. Od początku prac związanych z digitalizacją zasobu postać cyfrową nadano 1122 j.a., co stanowi 284,704 GB.

Dokumentacja aktowa znajdująca się pod opieką archiwistów poznańskiego Oddziału IPN jest przechowywana w 12 pomieszczeniach magazynowych o łącznej powierzchni 524,48 m^2.

5.2.2.8. OBUiAD w Rzeszowie

Stan zasobu rzeszowskiego Oddziału IPN na dzień 31 grudnia 2008 r. wynosił **2762,94 mb**. W okresie sprawozdawczym przejęto łącznie 47,48 mb akt w tym 22,8 mb materiałów dotyczących ORMO, otrzymanych z BUiAD i 18,1 mb dokumentów przekazanych przez Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie.

Jednym z ciekawszych nabytków uzyskanych w minionym roku jest dokumentacja dotycząca ORMO. Są to zarówno materiały administracyjne, jak również akta osobowe członków ORMO, pochodzących z terenów byłych województw: rzeszowskiego, krośnieńskiego, tarnobrzeskiego i przemyskiego.

W okresie sprawozdawczym został zakończony przegląd materiałów archiwalnych przejętych z Archiwum Wojsk Lądowych w Warszawie. Po przeprowadzeniu oceny dokumentów pod względem ich przydatności do zadań ustawowych IPN dokonano zwrotu wytypowanych 3549 j.a. (31,65 mb) do AWL Filia nr 3 w Krakowie.

Ponadto zakończono przegląd akt osobowych, znajdujących się w dyspozycji tego archiwum. Ogółem do przejęcia wytypowano 472 j.a. W okresie sprawozdawczym dokonano też przeglądu materiałów w komendach policji, w wyniku którego przejęto 34 j.a., co stanowi 0,37 mb akt.

Używane dotąd bazy zostały uzupełnione o **124 246** rekordów. Wszystkie funkcjonujące w OBUiAD w Rzeszowie elektroniczne pomoce ewidencyjne liczą w sumie 423 982 rekordy.

W okresie sprawozdawczym zostały zakończone prace prowadzone nad skontrum zasobu b. Okręgowej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Rzeszowie. Łącznie czynnościom skontrowym poddano **2545** j.a., co stanowi **23,9** mb akt.

Oddział IPN w Rzeszowie proces digitalizacji materiałów archiwalnych rozpoczął w sierpniu 2007 r. W okresie sprawozdawczym procesowi digitalizacji poddano (z wykorzystaniem trzech skanerów) **488 j.a.** o łącznej pojemności 1548,73 GB. Natomiast począwszy od 2007 roku formę cyfrową nadano w sumie 694 j.a., co stanowi 2595,92 GB.

Wypożyczenia materiałów archiwalnych w OBUiAD w Rzeszowie odbywają się w obrębie czterech magazynów archiwalnych o łącznej powierzchni 524,1 m^2.

W styczniu 2008 r. OBUiAD w Rzeszowie rozpoczęło prace nad projektem ZEUS, mającym na celu digitalizację i archiwizację fotografii. Większość z nich pochodzi ze zbioru b. OKBZp -NP w Rzeszowie. W okresie sprawozdawczym do systemu ZEUS wprowadzono łącznie 1534 zdjęcia w obrębie 675 obrazów o pojemności 11,24 GB.

5.2.2.9. OBUiAD w Szczecinie

Stan zasobu OBUiAD w Szczecinie zwiększył się o 144,83 mb i wynosił w końcu 2008 r. **3187,84 mb.** Wśród nabytków do najciekawszych należą akta sądów i prokuratur wojskowych oraz akta osobowe oficerów i podoficerów politycznych przekazane przez Archiwum Wojsk Lądowych w Toruniu.

W okresie sprawozdawczym dokonano przeglądu materiałów archiwalnych w jednostkach policji w Szczecinie. Przejrzano łącznie 18 910 j.a., ale nie wytypowano materiałów do przejęcia.

W związku z weryfikacją klauzul niejawnych przejrzano i odtajniono 5857 j.a. oraz 7008 mikrofisz. Technicznie opracowano 3630 j.a. i 6313 mikrofisz. Uporządkowano 10 620 j.a. nabytków poprzez sygnowanie akt i opisanie kartonów z aktami. Ułożono według starych sygnatur 320 mb akt paszportowych.

W 2008 r. wprowadzono **8130** nowych rekordów do baz elektronicznych. Łącznie bazy uzupełnione w roku sprawozdawczym zawierają 16 450 rekordów.

Kontynuowano skontrum zasobu archiwalnego, rozpoczęte w 2007 r. Sprawdzono 207 spisów zdawczo-odbiorczych **(659,5 mb, 64 031 j.a.)** oraz sporządzono 354 protokoły skontrowe.

Skanowaniu w pierwszej kolejności są poddawane jednostki najbardziej zniszczone oraz akta najczęściej wypożyczane. Dotychczas z zastosowaniem dwóch skanerów poddano digitalizacji 169 j.a. o pojemności 438,88 GB, z czego w roku 2008 zeskanowano **141 j.a.** o pojemności 329,27 GB.

Oprócz 8 pomieszczeń magazynowych wyposażonych w regały stacjonarne i przesuwne, mogące pomieścić łącznie 3336 mb akt, w grudniu 2008 r. zaadoptowano na magazyn archiwalny nowe pomieszczenie, które zostało wyposażone w regały o pojemności 72 mb.

OBUiAD w Szczecinie posiada w swym zasobie znikomą ilość dokumentacji dźwiękowej i filmowej. Opracowanie zasobu fotograficznego polegało głównie na skanowaniu i katalogowaniu zdjęć w aplikacji ZEUS.

5.2.2.10. OBUiAD we Wrocławiu

Stan ogólny zasobu wynosił w dniu 31 grudnia 2008 r. **9559,82 mb.** W okresie sprawozdawczym zasób powiększył się o 216,20 mb, przy czym najwięcej akt pozyskano z organów administracji publicznej – 98,58 mb i z policji – 87,91 mb. W 2008 r. ubyło 252,88 mb, z czego większość zwrócono do archiwów wojskowych (252,30 mb). Ponadto dokonano korekt w metrażu w związku z pracami porządkowymi oraz przekazywaniem akt dotychczasowym dysponentom.

Do najciekawszych nabytków należy zaliczyć materiały pochodzące od osób prywatnych. Pan Paweł Bryszkowski użyczył na czas zdigitalizowania 12 taśm magnetofonowych, zawierających wywiady przeprowadzone z kobietami z terenu dawnego woj. wałbrzyskiego, internowanymi w okresie stanu wojennego. Płk Czesław Jasiński przekazał materiały dotyczące oddziałów wileńskiej AK, w tym interesujący materiał ikonograficzny.

W okresie sprawozdawczym prace nad typowaniem materiałów w celu ich przejęcia do zasobu Oddziału IPN we Wrocławiu odbywały się: w archiwach KWP we Wrocławiu i Opolu, w Filii nr 2 AWL w Oleśnicy (wyodrębniono 3602 j.a. podlegające przekazaniu do wrocławskiego Oddziału IPN lub przeznaczone dla pozostałych oddziałów), w Archiwach Państwowych w Opolu i we Wrocławiu (skopiowano 6530 kart dokumentów dotyczących PPR i PZPR), w Opolskim Urzędzie Wojewódzkim, w Sądzie Rejonowym w Strzelinie i w Prokuraturze Okręgowej we Wrocławiu.

W ramach prac nad merytorycznym opisem zasobu wrocławskiego archiwum OBUiAD opracowano łącznie w bazach danych 339 371 j.a., w tym w okresie sprawozdawczym 3915 j.a. Pracownicy RGOiOM wykonywali również 21 spisów zdawczo-odbiorczych (zawierających 3264 pozycje), dotyczących materiałów pozyskanych z różnych instytucji oraz od osób prywatnych.

W okresie sprawozdawczym przeprowadzono skontrum akt operacyjnych i mikrofilmów WUSW w Opolu i we Wrocławiu, akt osobowych funkcjonariuszy więziennictwa z terenu Opolszczyzny oraz akt administracyjnych Wojewódzkiego Komitetu Obrony we Wrocławiu.

Łącznie, od momentu rozpoczęcia digitalizacji do końca 2008 r., wykonano skany 262 j.a., w tym w okresie sprawozdawczym **196** kopii cyfrowych całych j.a. (zajmujących 937,12 GB pamięci). W digitalizacji wykorzystywano pięć skanerów.

Zasób jest zgromadzony w dwóch pomieszczeniach magazynowych o łącznej powierzchni 766 m^2. Magazyny mają rezerwę na przejęcie od 1500 do 2000 mb akt.

Ze względu na brak specjalistycznego sprzętu digitalizacyjnego we wrocławskim archiwum IPN całość (37 j.a.) dokumentacji filmowej przesłano w 2007 r. do BUiAD w celu nadania jej postaci cyfrowej. W zasobie archiwalnym znajdują się ponad 4 600 000 sztuk dokumentacji fotograficznej, z czego w okresie statystycznym zeskanowano 948 (14,95 GB), w tym kopii wzorcowych 905 (11,711 GB) i użytkowych 43 (3,24 GB). Spośród 83 j.a. dokumentacji dźwiękowej łącznie zdigitalizowano 64 j.a., w tym 3 j.a. (5,84 GB) w 2008 r.

5.2.2.11. Delegatura w Bydgoszczy

Stan zasobu Delegatury pod koniec 2008 r. wynosił **3058,14 mb** akt. Pozyskano 173,99 mb – największym nabytkiem była dokumentacja przejęta od organów administracji publicznej (98 mb). Na 243,64 mb ubytków złożyły się akta przekazane do innych oddziałów IPN oraz zwrócone do Archiwum Wojsk Lądowych w Toruniu (194,74 mb).

Do najciekawszych nabytków można zaliczyć akta prokuratur wojskowych z lat 1946–1955, akta administracyjne Wojskowego Sądu Rejonowego w Bydgoszczy oraz przekazane jako darowizna zdjęcia ze strajku w sierpniu 1980 r. w Zakładach TOWIMOR w Toruniu.

Zakończono przegląd materiałów archiwalnych w Archiwum Wojsk Lądowych w Toruniu. W roku sprawozdawczym przejrzano 3268 j.a. i wytypowano do przejęcia 484 j.a. W wyniku dokonanego przeglądu ogółem w roku sprawozdawczym przejęto z AWL 2848 j.a. Trwa przegląd materiałów archiwalnych w archiwach policyjnych. W 2008 roku przejrzano tam 51 275 j.a., z czego do przejęcia zakwalifikowano 378 j.a.

Opracowano merytorycznie 2716 j.a. poprzez nadanie układu wewnątrz teczki, nadanie tytułu lub jego uzupełnienie, określenie dat skrajnych, ustalenie aktotwórcy. Prace te obejmowały dokumentację WUSW w Bydgoszczy 1945–1984, PUBP w Toruniu, Szubinie, Mogilnie, Sępólnie, Świeciu 1945–1956, Zakładu Karnego w Grudziądzu 1977–1989 i Sądu Okręgowego w Bydgoszczy 1945–1950.

Ogółem w roku sprawozdawczym wprowadzono do baz elektronicznych **149 033** rekordy. Łącznie bazy te zawierają 351 154 rekordy.

W celu zabezpieczenia zasobu są digitalizowane głównie materiały często wypożyczane oraz będące w złym stanie technicznym. W okresie sprawozdawczym zeskanowano **282 j.a.**, o pojemności 980 GB, a od początku prac nad digitalizacją 302 j.a. Obecnie w tych pracach wykorzystywane są trzy skanery.

Delegatura dysponuje 5 magazynami materiałów archiwalnych.

5.2.2.12. Delegatura w Kielcach

Stan zasobu archiwalnego Delegatury IPN w Kielcach wynosi **1610,92 mb.** Z OBUiAD w Krakowie przejęto dokumentację archiwalną dotyczącą byłego WUSW w Kielcach w liczbie 326,58 mb. Ponadto pozyskano dokumentację archiwalną z KWP w Kielcach oraz z Sądu Okręgowego w Kielcach.

Nabytki z archiwów policji to w większości materiały wytypowane w wyniku przeglądu w komendach powiatowych województwa świętokrzyskiego. Ogółem przejrzano ok. 15 000 j.a., spośród których do przejęcia zakwalifikowano 95 j.a. W okresie sprawozdawczym dokonano również przeglądu w Sądzie Okręgowym w Kielcach i wytypowano do przejęcia 26 j.a.

Ubytki w okresie sprawozdawczym to 11 j.a. pochodzących z Sądu Wojewódzkiego w Kielcach Ośrodek w Radomiu, które zostały przekazane do Delegatury IPN w Radomiu. W związku z przenoszeniem dokumentacji archiwalnej do nowego magazynu, jak też w wyniku prac porządkowych i skontrum, dokonano korekty metrażu w niektórych spisach zdawczo-odbiorczych. Zmianie uległ głównie metraż materiału paszportowego, ponadto akt przejętych z po-

licji oraz sądów i prokuratur powszechnych. Wspomniane skontrum objęło 431,05 mb, to jest 65 095 j.a.

W styczniu 2008 r. dokonano uporządkowania zasobu archiwalnego, poprzez ułożenie dokumentacji w pudła archiwalne, opisanie ich i przeniesienie całości zasobu archiwalnego do nowego magazynu. Kolejne prace porządkowe były związane z przejęciem archiwaliów z OBUiAD w Krakowie.

Wraz z dokumentacją byłego WUSW w Kielcach OBUiAD w Krakowie przekazał bazę danych w celu samodzielnego opracowywania, która następnie została zaktualizowana o ok. 12 000 rekordów. W związku z przejmowaniem dokumentacji archiwalnej zostało utworzonych 15 spisów zdawczo-odbiorczych.

Digitalizacja została częściowo rozpoczęta w marcu 2008 r. Pracownia digitalizacji uzyskała kompletne wyposażenie we wrześniu 2008 r. (obecnie m.in. cztery skanery). Zeskanowano łącznie **103 j.a.** dokumentacji aktowej oraz **71** mikrofilmów i mikrofisz.

W Delegaturze IPN w Kielcach znajduje się następująca dokumentacja audiowizualna (głównie w zasobie byłej OKBZpNP w Kielcach): filmowa – 5 szpul 16 mm, dźwiękowa – 1 kaseta magnetofonowa oraz fotograficzna, m.in. zbiór obejmujący 631 fotografii związanych ze śledztwami prowadzonymi przez OKBZpNP. W Delegaturze opracowywano wyłącznie dokumentację fotograficzną za pomocą systemu ZEUS. W roku 2008 wykonano 316 skanów i pełnych opisów fotografii, co daje łącznie 7,97 GB.

5.2.2.13. Delegatura w Olsztynie

Stan zasobu w stosunku do poprzedniego okresu sprawozdawczego nie zmienił się i wynosił **96,99 mb.**

Dokonano przeglądu materiałów archiwalnych komend policji województwa warmińsko-mazurskiego. W 2008 roku przejrzano 24 569 j.a., z których przekazano do OBUiAD w Białymstoku 1323 j.a. Na bieżąco jest dokonywane opiniowanie materiałów brakowanych przez komendy policji. Podjęto też współpracę z sądami i prokuraturami województwa warmińsko-mazurskiego w celu przejęcia pozostałych materiałów archiwalnych, które są w zainteresowaniu IPN.

Dokonano przesygnowania ewidencji materiałów archiwalnych, znajdujących się w magazynach Delegatury IPN w Olsztynie poprzez nadanie nowych sygnatury IPN Ol. Jednostki przeznaczone do udostępnienia lub wypożyczenia są na bieżąco opracowywane technicznie.

Brak stanowiska komputerowego uniemożliwia prowadzenie digitalizacji zasobu archiwalnego zgodnie z wyznaczonymi standardami. Dotychczas zeskanowano 253 mikrofisze (29 GB w plikach jpg) znajdujące się w KWP w Olsztynie.

Delegatura dysponuje 2 magazynami ze stacjonarnymi regałami.

5.2.2.14. Delegatura w Radomiu

Do zasobu Delegatury należy **728,47 mb** akt. W roku sprawozdawczym przejęto m.in. materiały dotyczące ORMO oraz dokumentację wytworzoną przez ZOMO, ROMO, NOMO i Bataliony Centralnego Przyporządkowania w Radomiu.

Ciekawym nabytkiem jest podarowana przez osobę prywatną dokumentacja dotycząca „cichociemnego", ppor. Bolesława Aleksandra Odrowąża-Szukiewicza.

W okresie sprawozdawczym porządkowano magazyn akt paszportowych (324 mb), rozpoczęto też proces porządkowania książeczek paszportowych.

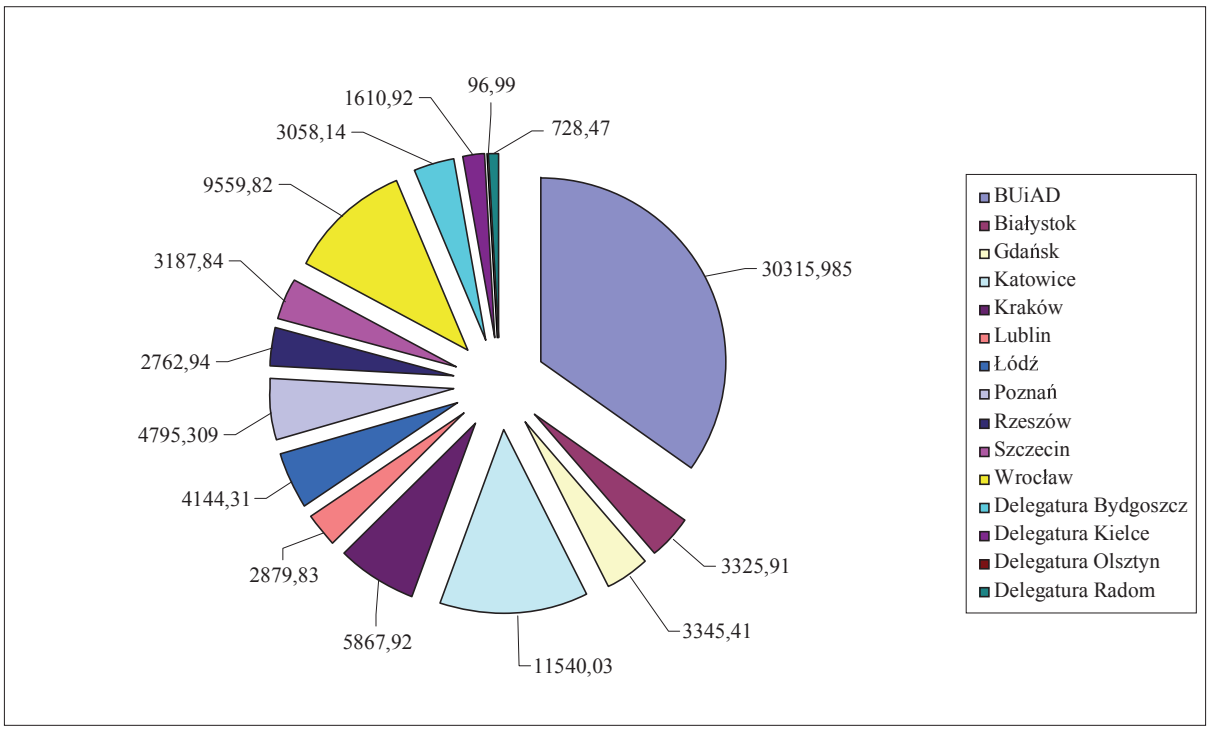
Po przejęciu materiałów z centrali IPN w 2007 r. Delegatura otrzymała bazy sporządzone w BUiAD, liczące obecnie 154 801 rekordów. Ponadto dysponuje własnymi bazami zawiera-

jącymi 3863 rekordy. W 2008 roku rozpoczęto tworzenie bazy ewidencji zasobu. W okresie sprawozdawczym wprowadzono do niej **1280** rekordów.

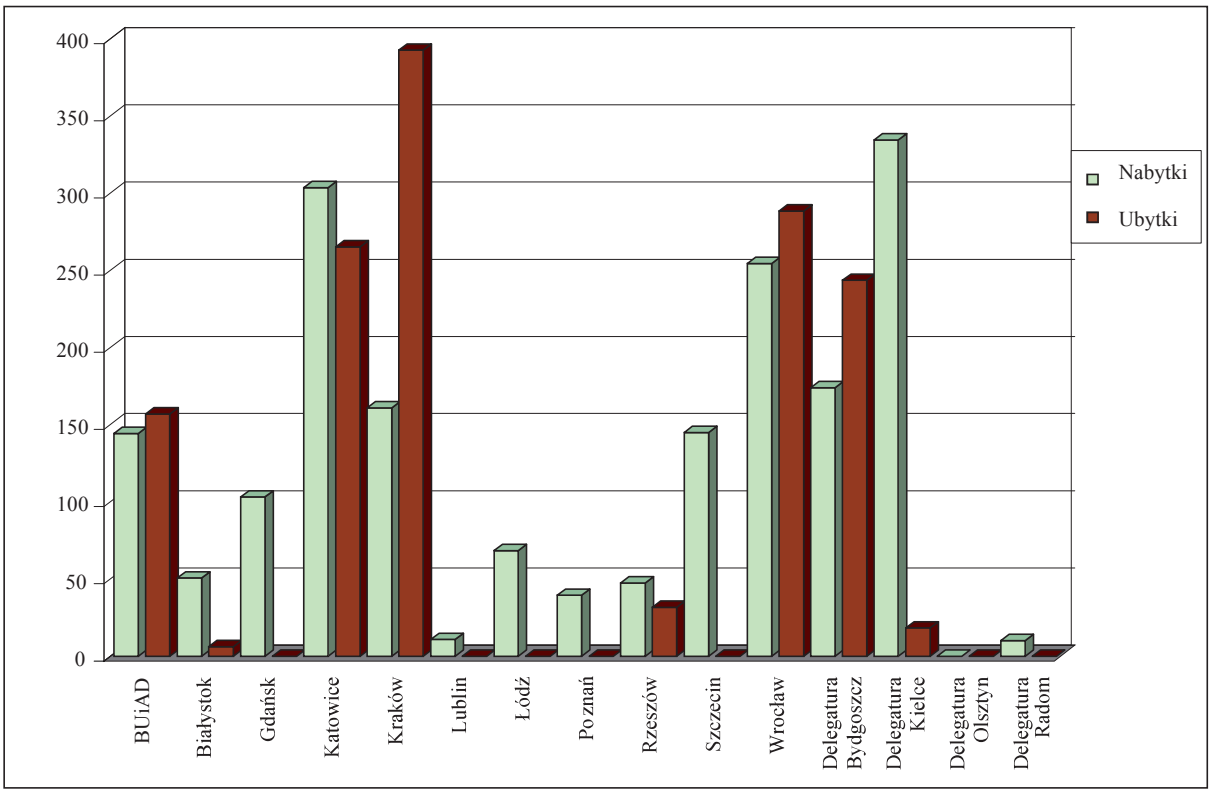
Prace nad digitalizacją dokumentacji aktowej w Delegaturze IPN w Radomiu rozpoczęto w drugiej połowie 2007 r. Obecnie są prowadzone z zastosowaniem dwóch skanerów. Od początku digitalizacji zeskanowano 114 j.a., o łącznym rozmiarze skanów wzorcowych 392,41 GB, w tym w 2008 r. – **104 j.a.** dokumentacji aktowej i zmikrofilmowanej**.**

Delegatura IPN w Radomiu dysponuje jednym magazynem znajdującym się w strefie bezpieczeństwa oraz dwoma magazynami poza tą strefą. Łącznie pojemność magazynów wynosi około 1 km akt.

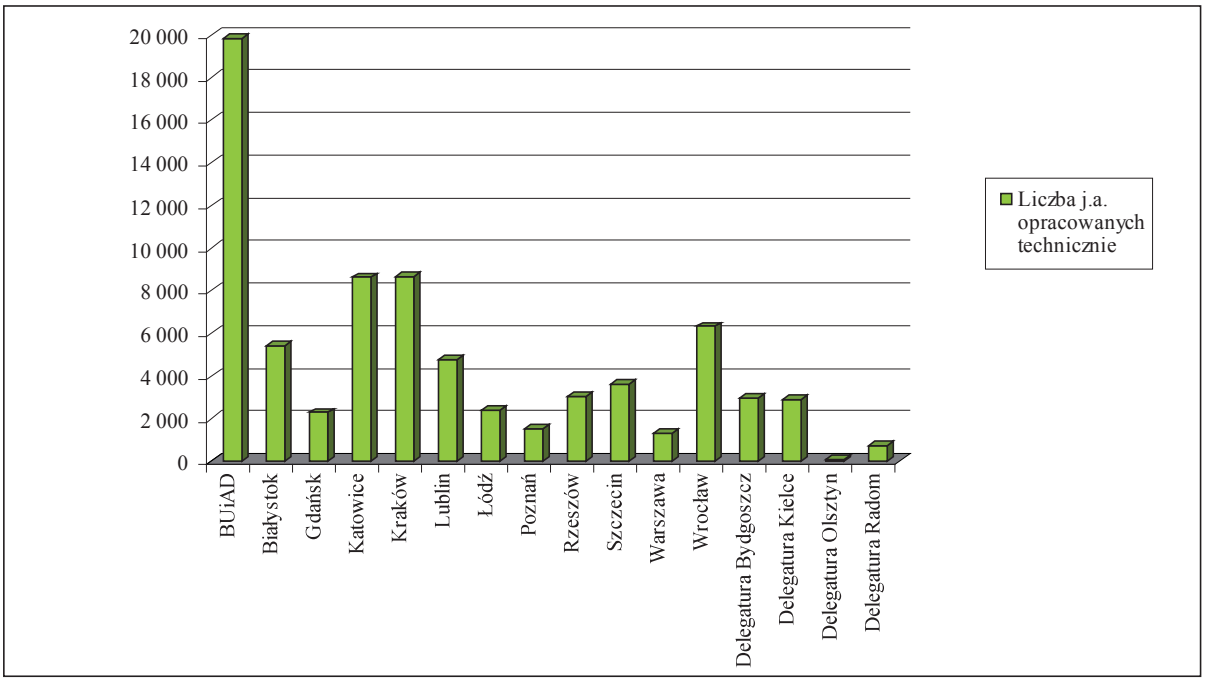
Na dokumentację audiowizualną składają się 3 kasety magnetofonowe, przekazane przez osobę prywatną, zawierające relacje osób zesłanych z rejonu Białegostoku w głąb ZSRR w latach 1939–1941. Fotografie, które znajdują się w zasobie delegatury, stanowią integralną część dokumentacji aktowej.

Wykres 3. Wielkość zasobu archiwalnego IPN wg stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. wynosi 87 219,82 mb

Wykres 4. Nabytki i ubytki w okresie sprawozdawczym wg stanu na dzień 31 grudnia 2008 r.

Wykres 5. Opracowanie zasobu archiwalnego

5.2.3. Gromadzenie, opracowywanie i obsługa magazynów – dane statystyczne

Tabela 1. Gromadzenie zasobu archiwalnego

	Okres sprawozdawczy	W mb															Zasób (mb)
		UOP (zlikwidowany) ABW	AW	*WSI (zlikwidowane)* SKW SWW	MSWiA	Policja	Policja (materiały paszportowe)	Więziennictwo	OKŚZpNP	Archiwa państwowe	Archiwa wojskowe	Straż Graniczna	Organy administracji publicznej	Sądy i prokuratury powszechne	Sądy i prokuratury wojskowe	Dary i kolekcje prywatne	Razem:
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
BUiAD	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	7463,15	311,92	1337,38	7437,353	182,81	7406,06	24,47	2096,782	146,01	1325,2	407,19	1931,47	124,06	123,48	11,24	**30 328,575**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	1,83	0,03	0,9	0,1	16,77	0	0,1	0,22	0	72,58	47,03	0,04	2,34	0	2,5	**144,44**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0,34	0,25	0,01	130,09	0,26	0	0	0,07	0	26,01	0	0	0	0	0	**157,03**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	7464,64	311,7	1338,27	7307,363	199,32	7406,06	24,57	2096,932	146,01	1371,77	454,22	1931,51	126,4	123,48	13,74	**30 315,985**
Białystok	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	532,05	0	0	0	253,31	1796,34	126,61	33,55	88,5	197,63	24,88	149,34	63,9	9,05	6,34	**3281,50**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	41,84	0	0,02	0	5,92	1,54	0	0	0,12	0	1,25	**50,69**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	6,28	0	0	0	0	0	0	0	**6,28**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	532,05	0	0	0	295,15	1796,34	126,63	27,27	94,42	199,17	24,88	149,34	64,02	9,05	7,59	**3325,91**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	19
Gdańsk	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	526,95	0	0	0	237,66	2239,54	15,78	21,25	10,77	124,42	14,8	8,57	36,2	0	6,37	**3242,31**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	1,05	0	0	0	67,07	0	0,75	0	0,26	31,93	0	0,02	1,3	0	0,72	**103,10**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	528	0	0	0	304,73	2239,54	16,53	21,25	11,03	156,35	14,8	8,59	37,5	0	7,09	**3345,41**
Katowice*	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	1325,23	0	0	0	397	9038	20,75	19,06	76,72	140,56	20	244,35	212,38	0,02	7,6	**11 501,67**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,53	0	0	135	149,86	0	0	0	0	6,05	0	5,4	0,46	0	6,28	**303,58**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	7,63	0	0	0	135	0,06	0	0	0	117,13	0	0	0	0	5,4	**265,22**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	1318,13	0	0	135	411,86	9037,94	20,75	19,06	76,72	29,48	20	249,75	212,84	0,02	8,48	**11 540,03**
Kraków	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	1054,61	0	0	27,8	433,98	4016,4	22,95	53	66,93	39,28	13	257,38	50,44	2,13	61,81	**6099,71**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	21,61	0	0,01	0	6,16	1,2	0	129,1	2,29	0	0,46	**160,83**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	283,02	0	0	0	109,6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**392,62**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	771,59	0	0	27,8	345,99	4016,4	22,96	53	73,09	40,48	13	386,48	52,73	2,13	62,27	**5867,92**

Lublin	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	538,59	0	0	0	366,21	1654,57	13,7	15	11	128,22	6,5	12,2	111,65	0	11,23	**2868,87**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0,09	0,01	0	0	0	0	0	0	10,8	0	0,06	**10,96**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	538,59	0	0	0	366,3	1654,58	13,7	15	11	128,22	6,5	12,2	122,45	0	11,29	**2879,83**
Łódź	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	373,83	0	0	0	424,09	2855,57	3,7	167,4	20,65	0	0	96,21	128,86	2,07	3,56	**4075,94**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	7,46	0	0	8	0	20,17	0	19,3	13,41	0	0,07	**68,41**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0,04	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,04**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	373,79	0	0	0	431,55	2855,57	3,7	175,4	20,65	20,17	0	115,51	142,27	2,07	3,63	**4144,31**
Poznań	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	642,88	0	0	0	273,735	3150,6	28,56	53,03	0,3	11	18,14	434,36	108,825	0,785	33,602	**4755,817**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	1,66	0,025	35,615	0,09	0	0,6	0	0	0,662	0	0,84	**39,492**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	642,88	0	0	0	275,395	3150,625	64,175	53,12	0,3	11,6	18,14	434,36	109,487	0,785	34,442	**4795,309**

1	2	3	4	5	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Rzeszów	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	350,11	0	0	0	157,93	1913,35	23,25	14,26	60	43,2	5,2	119,3	55,38	0	5,13	**2747,11**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,01	0	0	22,8	1,83	0	0	1,1	0	1,1	0	18,1	0,06	0	2,48	**47,48**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	31,65	0	0	0	0	0	**31,65**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	350,12	0	0	22,8	159,76	1913,35	23,25	15,36	60	12,65	5,2	137,4	55,44	0	7,61	**2762,94**
Szczecin	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	489,11	0	0	0	247,6	1922,69	22,41	7,27	11	0	9,2	219,27	106,63	0	7,83	**3043,01**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	58,8	0,48	0	0,03	0	0	83,91	0	1,2	0,4	0	0,01	**144,83**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	489,11	0	0	58,8	248,08	1922,69	22,44	7,27	11	83,91	9,2	220,47	107,03	0	7,84	**3187,84**
Wrocław*	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	1550,17	0	0	0	476,49	5759,69	84,46	83	18,82	333,42	36,94	978,7	242,35	16,09	13,73	**9593,86**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	87,88	34	0	0	1,4	24,67	0	98,58	0,03	0	7,85	**254,41**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0,52	0	0	0	0	33,98	1,6	0,02	0	252,3	0	0	0,03	0	0	**288,45**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	1549,65	0	0	0	564,37	5759,71	82,86	82,98	20,22	105,79	36,94	1077,28	242,35	16,09	21,58	**9559,82**

Delegatura Bydgoszcz	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	541,5	0	0	2,83	230,92	1380,1	60,1	49,91	2,86	555,95	0	46	224,58	32,2	0,84	**3127,79**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,04	0	0	35	5,42	0	4,66	0	0	30,2	0	98	0,25	0	0,42	**173,99**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	243,64	0	0	0	0	0	**243,64**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	541,54	0	0	37,83	236,34	1380,1	64,76	49,91	2,86	342,51	0	144	224,83	32,2	1,26	**3058,14**
Delegatura Kielce*	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	0	0	0	27	68,84	804,03	2,65	17,6	21,01	3,35	0	299,1	51,2	0	0	**1294,78**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	326,69	0	0	0	7,19	0	0	0	0	0	0	0	0,6	0	0	**334,48**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	16,53	0	0	0	0	0	0	1,81	0	0	**18,34**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	326,69	0	0	27	76,03	787,5	2,65	17,6	21,01	3,35	0	299,1	49,99	0	0	**1610,92**
Delegatura Olsztyn	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	0	0	0	0	0	0	0	4,12	0	0	0	0	92,87	0	0	**96,99**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	0	0	0	0	0	0	0	4,12	0	0	0	0	92,87	0	0	**96,99**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Delegatura Radom	Stan zasobu na dzień: 01.01.08	174,33	0	0	7,5	40,92	324	1,5	0	0	0	0	126,7	43,4	0	0,06	**718,41**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	0,84	0	0	0,11	8,69	0	0	0	0	0	0	0	0,4	0	0,02	**10,06**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**0,00**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	175,17	0	0	7,61	49,61	324	1,5	0	0	0	0	126,7	43,8	0	0,08	**728,47**
Razem	**Stan zasobu na dzień: 01.01.08**	**15 562,51**	**311,92**	**1337,38**	**7502,483**	**3791,495**	**44 260,94**	**450,89**	**2635,232**	**534,57**	**2902,23**	**555,85**	**4922,95**	**1652,725**	**185,825**	**169,342**	**86 776,342**
	Nabytki w okresie sprawozdawczym	**330,99**	**0,03**	**0,9**	**251,81**	**417,85**	**34,035**	**41,185**	**9,41**	**13,74**	**273,95**	**47,03**	**369,74**	**33,122**	**0**	**22,96**	**1846,752**
	Ubytki w okresie sprawozdawczym	**291,55**	**0,25**	**0,01**	**130,09**	**244,86**	**50,57**	**1,6**	**6,37**	**0**	**670,73**	**0**	**0**	**1,84**	**0**	**5,4**	**1403,27**
	Stan zasobu na dzień: 31.12.08	**15 601,95**	**311,7**	**1338,27**	**7624,203**	**3964,485**	**44 244,41**	**490,475**	**2638,272**	**548,31**	**2505,45**	**602,88**	**5292,69**	**1684,007**	**185,825**	**186,902**	**87 219,824**

* Różnice pomiędzy wartościami nabytków i ubytków podanymi w tekście a danymi w tabeli, wynikają z przesunięć w obrębie zasobu.

Tabela 2. Tworzenie archiwalnych pomocy ewidencyjno-informacyjnych*

Oddział	Nazwa bazy danych	Liczba rekordów wprowadzonych	Łączna liczba rekordów w bazie
BUiAD	Baza ewidencji zasobu	95 779	95 779
	ZEUS	4 934	6 915
	EZAN	1 045	1 045
Białystok	Baza ewidencji zasobu	107 624	107 624
	ZEUS	241	241
	EZAN	58	58
Gdańsk	Baza ewidencji zasobu	26 865	83 647
	ZEUS	1 186	1 186
	EZAN	125	125
Katowice	Baza ewidencji zasobu	25 336	294 982
	ZEUS	960	960
	EZAN	528	528
Kraków	Baza ewidencji zasobu	14 913	243 523
	ZEUS	1 052	1 052
	EZAN	349	349
Lublin	Baza ewidencji zasobu	20 708	45 191
	ZEUS	399	399
	EZAN	18	18
Łódź	Baza ewidencji zasobu	30 822	126 171
	ZEUS	920	920
	EZAN	220	220
Poznań	Baza ewidencji zasobu	154 143	607 601
	ZEUS	302	302
	EZAN	0	0
Rzeszów	Baza ewidencji zasobu	120 992	120 992
	ZEUS	1 534	1 534
	EZAN	0	0
Szczecin	Baza ewidencji zasobu	6 614	34 878
	ZEUS	1 156	1 156
	EZAN	428	428
Wrocław	Baza ewidencji zasobu	3 915	339 371
	ZEUS	867	867
	EZAN	70	70
Delegatura Bydgoszcz	Baza ewidencji zasobu	147 193	349 314
	ZEUS	1 243	1 243
	EZAN	28	28
Delegatura Kielce	Baza ewidencji zasobu	11 747	11 747
	ZEUS	316	316
	EZAN	0	0
Delegatura Olsztyn	Baza ewidencji zasobu	0	0
	ZEUS	0	0
	EZAN	0	0
Delegatura Radom	Baza ewidencji zasobu	1 280	1 280
	ZEUS	0	0
	EZAN	0	0
Razem	**Baza ewidencji zasobu**	**767 931**	**2 462 100**
	ZEUS	**15 110**	**17 091**
	EZAN	**2 869**	**2 869**

* Dane sumaryczne, dotyczące liczby rekordów znajdujących się we wszystkich bazach prowadzonych przez oddziałowe biura udostępniania i archiwizacji dokumentów oraz delegatury IPN, znajdują się w tekście sprawozdania.

Tabela 3. Wypożyczenia magazynowe

Oddział	Liczba j.a. wypożyczonych z magazynów	Liczba j.a. zwróconych do magazynów
BUiAD	90 935	91 584
Białystok	18 020	17 406
Gdańsk	11 511	10 247
Katowice	14 811	13 164
Kraków	28 394	25 562
Lublin	12 321	10 738
Łódź	31 910	31 814
Poznań	8 556	7 133
Rzeszów	18 369	17 423
Szczecin	15 757	15 631
Wrocław	11 989	12 284
Delegatura Bydgoszcz	12 651	10 016
Delegatura Kielce	2 896	2 103
Delegatura Olsztyn	242	167
Delegatura Radom	3 165	2 310
Razem	**281 527**	**267 582**

Tabela 4. Skontrum

Oddział	SKONTRUM			
	objęło (mb)	dokonano przeglądu (j.a.)	na podstawie spisów zdawczo-odbiorczych	sporządzono protokołów skontrowych
BUiAD	228,89	17 746	54	7
Białystok	40,905	15 281	39	16
Gdańsk	0	0	0	0
Katowice	192,35	22 259	43	43
Kraków	326,07	55 422	30	30
Lublin	34,75	24 554	5	1
Łódź	4	4 050	3	3
Poznań	177,76	12 851	36	0
Rzeszów	0	0	0	0
Szczecin	659,485	64 031	207	354
Wrocław	15,33	4 233	12	0
Delegatura Bydgoszcz	0	0	0	0
Delegatura Kielce	431,05	65 095	88	88
Delegatura Olsztyn	0	0	0	0
Delegatura Radom	0	0	0	0
Razem	**2110,59**	**285 522**	**517**	**542**

Tabela 5. Opracowanie techniczne zasobu archiwalnego

Oddział	Liczba j.a. opracowanych technicznie
BUiAD	19 835
Białystok	5 411
Gdańsk	2 297
Katowice	8 634
Kraków	8 657
Lublin	4 751
Łódź	2 393
Poznań	1 571
Rzeszów	3 081
Szczecin	3 630
Warszawa	1 352
Wrocław	6 330
Delegatura Bydgoszcz	2 955
Delegatura Kielce	2 906
Delegatura Olsztyn	104
Delegatura Radom	735
Razem	**74 642**

Tabela 6. Digitalizacja (wykonanie kopii wzorcowych)*

Oddziały	Rodzaj dokumentacji	j.a./obrazy**	GB
BUiAD	dokumentacja aktowa	1 222	5548,4
	mikrofilmy i mikrofisze	3 481	2 204,97
	dokumentacja fotograficzna	11 035	238,27
	dokumentacja filmowa	266	781,09
	dokumentacja dźwiękowa	190	190,64
Białystok	dokumentacja aktowa	143	549,93
	mikrofilmy i mikrofisze	8	4,37
	dokumentacja fotograficzna	278	12,2
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Gdańsk	dokumentacja aktowa	700	1 505,45
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0
	dokumentacja fotograficzna	4 256	104,87
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	61	20,85
Katowice	dokumentacja aktowa	327	552,2
	mikrofilmy i mikrofisze	136	47
	dokumentacja fotograficzna	2 451	35,98
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	20	2,24
Kraków	dokumentacja aktowa	478	1 299,14
	mikrofilmy i mikrofisze	76	89,675
	dokumentacja fotograficzna	1 170	14,48
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	77	6,14

Oddziały	Rodzaj dokumentacji	j.a./obrazy**	GB
Lublin	dokumentacja aktowa	375	1 102,24
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0
	dokumentacja fotograficzna	399	25,04
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Łódź	dokumentacja aktowa	234	1 234,04
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0
	dokumentacja fotograficzna	920	23,5
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Poznań	dokumentacja aktowa	823	184,68
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0
	dokumentacja fotograficzna	302	11,3
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Rzeszów	dokumentacja aktowa	488	1 548,73
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0
	dokumentacja fotograficzna	843	13,231
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Szczecin	dokumentacja aktowa	141	329,272
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0
	dokumentacja fotograficzna	1 156	18,35
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Wrocław	dokumentacja aktowa	196	937,12
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0
	dokumentacja fotograficzna	905	11,711
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	3	5,84
Delegatura Bydgoszcz	dokumentacja aktowa	282	980,11
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0
	dokumentacja fotograficzna	1 243	31,028
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Delegatura Kielce	dokumentacja aktowa	103	131,49
	mikrofilmy i mikrofisze	71	29,864
	dokumentacja fotograficzna	316	7,97
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Delegatura Olsztyn	dokumentacja aktowa	0	0
	mikrofilmy i mikrofisze	0	0
	dokumentacja fotograficzna	0	0
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0
Delegatura Radom	dokumentacja aktowa	99	315,63
	mikrofilmy i mikrofisze	5	2,37
	dokumentacja fotograficzna	0	0
	dokumentacja filmowa	0	0
	dokumentacja dźwiękowa	0	0

Razem	dokumentacja aktowa	**5 611**	**16 218,4**
	mikrofilmy i mikrofisze	**3 777**	**2 378,25**
	dokumentacja fotograficzna	**25 274**	**547,93**
	dokumentacja filmowa	**266**	**781,09**
	dokumentacja dźwiękowa	**351**	**225,71**

* Skanowana dokumentacja aktowa jest zapisywana w trzech rodzajach plików, tj. w plikach wzorcowych tiff dla każdej skanowanej karty, strony lub klatki mikrofilmu, w pliku użytkowym PDF, wykonanym dla całej skanowanej jednostki archiwalnej oraz jako elektroniczna karta inwentarzowa w postaci pliku XML. Standard skanowania dokumentacji aktowej zakłada wykonywanie kopii wzorcowych przy zachowaniu rozdzielczości 300 dpi, 24 bitowej głębi kolorów oraz zapis danych w formacie tiff. Skanowanie dokumentacji fotograficznej odbywa się przy zachowaniu formatu tiff, rozdzielczości 600 dpi oraz 24 bitowej głębi kolorów dla zdjęć kolorowych i 8 bitowej dla zdjęć czarno-białych. Obrazy cyfrowe fotografii otrzymują rozmiar nie mniejszy niż 13 na 18 cm.

** W wypadku dokumentacji fotograficznej liczba digitalizowanych jednostek podawana jest w obrazach.

5.3. Udostępnianie i informacja naukowa

5.3.1. Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej

W okresie sprawozdawczym rytm pracy Wydziału Udostępniania i Informacji Naukowej wyznaczały następujące przepisy prawne, regulujące zasady udostępniania dokumentów z zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej:

1) ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2007 r., Nr 63, poz. 424 z późn. zm.),

2) ustawa o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007, Nr 63, poz. 425 z późn. zm.).

Zakres zadań oraz funkcjonowanie Wydziału regulowały także wydane przez Prezesa IPN-KŚZpNP przepisy wewnętrzne, które doprecyzowały i ujednoliciły zasady udostępniania dokumentów:

1) Zarządzenie nr 6/08 z dnia 20 lutego 2008 r. w sprawie Regulaminu załączania do dokumentów zgromadzonych w zasobie archiwalnym IPN-KŚZpNP i udostępniania uzupełnień, sprostowań, uaktualnień, wyjaśnień oraz dokumentów lub ich kopii.

2) Zarządzenie nr 8/08 z dnia 7 marca 2008 r. w sprawie Regulaminu zastrzegania danych osobowych, informacji oraz danych w dokumentach zgromadzonych w zasobie archiwalnym IPN-KŚZpNP.

3) Zarządzenie nr 14/08 z dnia 9 kwietnia 2008 r. w sprawie Regulaminu udostępniania dokumentów w czytelniach akt jawnych IPN-KŚZpNP.

4) Zarządzenie nr 19/08 z dnia 20 czerwca 2008 r. w sprawie instrukcji postępowania z wnioskami kierowanymi do IPN-KŚZpNP.

W związku z zarządzeniem nr 6/08 powstała aplikacja „Zbiór uzupełnień, sprostowań, uaktualnień, wyjaśnień oraz dokumentów lub ich kopii". Rejestr ten w formie elektronicznej jest prowadzony przez właściwe w sprawach ewidencji komórki organizacyjne IPN, natomiast dokumenty w formie papierowej są archiwizowane w odrębnym zbiorze przez komórki IPN właściwe w sprawach gromadzenia zasobu. Dokumenty archiwalne każdorazowo udostępnia się wraz z załączonymi uzupełnieniami.

W związku z zarządzeniem nr 8/08 powstała aplikacja „Zastrzeżenia", która stanowi zbiór informacji o wniesionych zastrzeżeniach danych osobowych oraz innych informacji i danych ujawniających pochodzenie etniczne lub rasowe, przekonania religijne, przynależność wyznaniową oraz dane o stanie zdrowia lub stanie majątkowym osoby składającej zastrzeżenie. W bazie ewidencjonuje się dane o zastrzeżeniach w udostępnionych dokumentach pochodzących z różnych jednostek organizacyjnych Instytutu Pamięci Narodowej.

Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej w roku 2008 wykonywał również ustawowe zadania związane z tworzeniem oraz publikacją elektronicznego, tematycznego inwentarza archiwalnego akt spraw karnych z okresu stanu wojennego (akta sądowe, prokuratorskie, śledcze, akta kolegiów ds. wykroczeń), przechowywanych w archiwach IPN na terenie całego kraju. WUiIN gromadził i systematycznie uzupełniał dane w aplikacji, koordynował wykonywanie powyższych zadań przez oddziały i delegatury IPN oraz przeprowadzał weryfikację danych przekazywanych do publikacji w inwentarzu.

Kolejnym zadaniem wydziału była realizacja projektu badawczego dla Pełnomocnika Prezesa Rady Ministrów do spraw Muzeum II Wojny Światowej. W jego ramach przeprowadzono ogólnopolską kwerendę archiwalną do tematów badawczych wskazanych przez pełnomocnika. Praca nad ww. projektem będzie kontynuowana w roku 2009.

W 2008 r. wydział rozpoczął, na wniosek Muzeum Holokaustu w Waszyngtonie, realizację bardzo pracochłonnego projektu naukowego. W jego ramach przeprowadzono kwerendę w zasobie archiwalnym, przekazanym do IPN przez byłą Główną Komisję Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Celem prowadzonych poszukiwań archiwalnych było m.in.: wyselekcjonowanie, weryfikacja i opracowanie materiałów na temat wojennych i powojennych losów obywateli polskich narodowości żydowskiej, a także archiwaliów dokumentujących skierowane przeciwko Żydom eksterminacyjne działania organów administracji III Rzeszy w okresie II wojny światowej. Dokumentacja związana z projektem była przenoszona na nośniki w postaci mikrofilmów. Docelowo w ramach realizacji ww. wniosku przewiduje się udostępnienie ponad **24 000** jednostek aktowych. Praca nad kwerendą będzie kontynuowana w 2009 r.

Ponadto, w okresie sprawozdawczym prowadzono kwerendy archiwalne w związku z:

1) uruchomieniem portalu internetowego „Sierpień 1980", w którym udostępniono nieznane dokumenty Służby Bezpieczeństwa, galerie zdjęć z narodzin i karnawału „Solidarności", fragmenty filmów, relacje uczestników tamtych dni, kalendarium wydarzeń – oraz wiele innych ciekawych materiałów;

2) projektem wystaw multimedialnych pt. „Marzec '68", „Działalność *Solidarności* do momentu wprowadzenia stanu wojennego", „Kultura niezależna";

3) przygotowywanymi przez IPN publikacjami albumów „Zbrodnia katyńska" i „Wydarzenia w Rumunii w grudniu 1989 roku".

W okresie sprawozdawczym do Wydziału Udostępniania i Informacji Naukowej wpłynęły **12 542** sprawy, z czego zrealizowano łącznie **12 252.** Różnica pomiędzy tymi wartościami liczbowymi wyniosła 290 spraw. Sytuacja taka jest skutkiem napływu w ostatnim kwartale roku dużej liczby wniosków o udostępnienie dokumentów potwierdzających fakt internowania i prowadzenie działalności opozycyjnej przez osoby wnoszące do sądów wnioski na mocy ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2007 r., Nr 191, poz. 1372).

Należy również podkreślić, że czas realizacji wniosków rozpatrywanych przez IPN skrócił się w sposób znaczący w stosunku do lat ubiegłych i wynosił od kilku do kilkunastu dni, a w przypadku spraw szczególnie skomplikowanych – do 2 miesięcy.

W roku 2008 Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej opracowywał wyniki kwerend oraz udostępniał materiały archiwalne do wniosków służbowych w następujących kategoriach:

a) wnioski prokuratorów GKŚZpNP i OKŚZpNP;

b) wnioski prokuratorów Biura Lustracyjnego i oddziałowych biur lustracyjnych;

c) wnioski prowadzących badania naukowe pracowników Biura Edukacji Publicznej i oddziałowych biur edukacji publicznej;

d) wnioski pracowników Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów, oddziałowych biur i delegatur IPN oraz innych jednostek i komórek organizacyjnych Instytutu Pamięci Narodowej.

Zakończono realizację łącznie **1982** wniosków. W toku rozpatrywania ww. kategorii wniosków: udostępniono **6857** jednostek akt, wypożyczono do wykorzystania służbowego **4642** jednostki aktowe oraz **237** płyt CD i **35** płyt DVD.

W 2008 r. realizowano także kwerendy archiwalne na potrzeby osób występujących do Prezesa IPN z wnioskami o wydanie decyzji potwierdzających uwięzienie w latach 1944–1956 bez wyroku za działalność polityczną lub religijną, związaną z walką o suwerenność i niepodległość Polski oraz z wnioskami o potwierdzenie faktu eksterminacji lub przymusowego wynarodowienia, co stanowi realizację art. 8 ust. 2 lit. „a" i „b" ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2002 r., Nr 42, poz. 371 z późn. zm.).

Ponadto opracowywano kwerendy archiwalne na potrzeby osób występujących do Prezesa IPN z wnioskami o wydanie decyzji potwierdzających okres osadzenia w więzieniach lub innych miejscach odosobnienia na terytorium Polski po dniu 31 grudnia 1956 r. za działalność polityczną, co stanowi realizację art. 117 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353 z późn. zm.).

W okresie sprawozdawczym Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej przeprowadzał kwerendy na wnioski organów sprawiedliwości i ścigania, tj. do wniosków składanych przez sądy okręgowe, wojskowe sądy okręgowe w związku z prowadzonymi przez ww. instytucje postępowaniami na mocy przepisów ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2007 r., Nr 191, poz. 1372). W tym trybie zakończono realizację **418** wniosków, udostępniono lub wypożyczono **366** jednostek aktowych, **2** płyty DVD oraz opracowano i wydano **17 561** kart kopii, odpisów, wypisów i wyciągów z dokumentacji aktowej.

W roku 2008 opracowywano kwerendy do **779** wniosków złożonych przez organy administracji publicznej oraz do **1146** wniosków złożonych przez osoby fizyczne.

Ponadto wydział realizował wnioski z art. 29a ustawy o IPN, na mocy którego Prezes Instytutu Pamięci Narodowej informuje w ciągu 14 dni w formie zaświadczenia, czy dane osobowe wnioskodawcy są tożsame z danymi osobowymi, które znajdują się w katalogu funkcjonariuszy, współpracowników, kandydatów na współpracowników organów bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 5, oraz innych osób, udostępnionym w Instytucie Pamięci od dnia 26 listopada 2004 r. W tym trybie zrealizowano **112** wniosków (na 112 wpływających).

Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej zajmował się także wypożyczaniem materiałów archiwalnych na potrzeby oddziałowych biur oraz wydziałów udostępniania i archiwizacji dokumentów IPN.

Należy podkreślić, iż w 2008 roku w sposób znaczący wzrosła liczba zamówień na materiały archiwalne z zasobu BUiAD. W trybie realizacji ww. wniosków Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej udostępnił lub wypożyczył **29 576** jednostek archiwalnych, **1454** płyt CD oraz **7** płyt DVD, a także opracował i wydał **69 440** kart oraz **20** płyt CD zawierających kopie, odpisy, wypisy i wyciągi z dokumentów archiwalnych.

W trosce o stan archiwaliów Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej, realizując zamówienia jednostek organizacyjnych IPN, zamiast dokumentów oryginalnych wypożyczał ich kopie w formie elektronicznej, wykonane z akt właściwych lub w postaci fotografii cyfrowych, zapisane na nośnikach optycznych (CD-R, DVD).

Dzięki postępującej digitalizacji zasobu było możliwe znaczne skrócenie czasu oczekiwania na akta, szczególnie takie, które były zamawiane przez kilku wnioskodawców równocześnie. Zdigitalizowanie akt umożliwia bowiem jednoczesne wykonanie i udostępnienie wielu kopii.

Do zadań wydziału należał również nadzór nad terminowym przekazywaniem do właściwych komórek organizacyjnych Instytutu dokumentacji administracyjnej i archiwalnej, niezbędnej do rozpatrzenia przez Prezesa IPN wniosków o ponowne rozpatrzenie spraw, zakończonych w pierwszej instancji wydaniem postanowienia lub decyzji administracyjnej.

W tym trybie koordynowano przekazanie dokumentacji do **389** wniosków. W toku realizacji postępowań odwoławczych prowadzono korespondencję manipulacyjną z Biurem Prawnym IPN oraz sądami administracyjnymi. Łącznie wysłano **289** pism.

W roku 2008 Wydział Udostępniania zajmował się także rozpatrywaniem skarg na tryb realizacji wniosków z art. 30, 31, 33, 35, 35c, 36, 37 ustawy o IPN-KŚZpNP oraz z art. 25 ustawy o ujawnianiu informacji… W okresie sprawozdawczym poddano merytorycznej analizie i udzielono odpowiedzi na **212** skarg na sposób realizacji wniosków rozpatrywanych przez Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów oraz oddziały IPN.

WUiIN administruje Czytelnią Akt Jawnych w BUiAD, w której udostępnia się dokumenty na potrzeby realizacji wniosków służbowych, wniosków naukowych i dziennikarskich. Czytelnia została wyposażona w scentralizowaną bazę komputerową, dzięki której użytkownicy mogą samodzielnie prowadzić kwerendy, a także w stanowiska komputerowe, umożliwiające przeglądanie dokumentów zapisanych na płytach CD/DVD oraz stanowiska z czytnikami mikrofilmów. Użytkownicy czytelni mogą również korzystać z księgozbioru podręcznego, który zawiera m.in. wydawnictwa Instytutu Pamięci Narodowej. W trosce o zwiększenie komfortu pracy czytelników wydłużono czas pracy czytelni. Obecnie można z niej korzystać od poniedziałku do piątku, w godzinach od 8.30 do 19.30.

W okresie sprawozdawczym czytelnię odwiedziły **2763** osoby, którym udostępniono **21 521** jednostek archiwalnych.

Dodatkowo wydział obsługuje Czytelnię Tajną, w której udostępnia się dokumenty niejawne osobom uprawnionym – głównie prokuratorom pionu śledczego IPN oraz pracownikom pionu lustracyjnego IPN.

W maju 2008 r. rozpoczęła działalność Pracownia Naukowa BUiAD, w której materiały archiwalne są udostępniane do realizacji celów służbowych pracownikom Biura Edukacji Publicznej, oddziałowych biur edukacji publicznej oraz innych jednostek IPN. Pracownia, oprócz stanowisk umożliwiających lekturę akt w formie papierowej, została wyposażona w stanowiska komputerowe do odczytu dokumentów na nośnikach elektronicznych oraz czytniki mikrofisz.

Szczegółowe dane statystyczne dotyczące zadań wykonanych przez Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej w okresie sprawozdawczym znajdują się w załączonych tabelach.

5.3.2. Referaty/Sekcje Udostępniania i Informacji Naukowej

Referaty Udostępniania i Informacji Naukowej w oddziałowych biurach udostępniania i archiwizacji dokumentów wraz z sekcjami w delegaturach realizowały następujące kategorie wniosków:

– wnioski, o których mowa w art. 29a ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej;

– wnioski o udostępnienie dokumentów dotyczących wnioskodawcy na zasadach określonych w art. 30–35c;

– wnioski o udostępnienie dokumentów na zasadach określonych w art. 36 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej organom władzy publicznej oraz innym instytucjom, organizacjom i osobom w celach wykonywania zadań ustawowych, prowadzenia badań naukowych i publikacji materiału prasowego;

– wnioski o udostępnienie dokumentów osób publicznych na zasadach określonych w art. 22–28 ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów;

– wnioski o udostępnienie do wglądu kopii akt spraw lustracyjnych zakończonych prawomocnym wyrokiem sądu na podstawie art. 18 ust. 5 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji...;

– wnioski o udostępnienie dokumentów do celów służbowych uprawnionym pracownikom Instytutu Pamięci.

W stosunku do 2007 r. wzrosła ogólna liczba spraw wpływających i zrealizowanych w związku z udostępnianiem dokumentów zgromadzonych w zasobie IPN. Razem referaty i sekcje udostępniania w oddziałowych biurach i delegaturach przyjęły **51 213** wniosków, a zrealizowały **57 082**. Największa liczba wpływających spraw przypadła na OBUiAD w Warszawie, Krakowie, Katowicach i we Wrocławiu.

W okresie sprawozdawczym szczególnie licznie napływały do oddziałów i delegatur wnioski i zapytania z sądów oraz podania osób fizycznych, związane z potwierdzeniem represji doznanych w okresie od 1 stycznia 1944 r. do 31 grudnia 1989 r. Sytuacja ta była skutkiem wejścia w życie z dniem 18 listopada 2007 r. nowelizacji ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, która m.in. umożliwiła ubieganie się o odszkodowanie i zadośćuczynienie za działalność prowadzoną po 31 grudnia 1956 r., przy jednoczesnym ograniczeniu terminu składania wniosków do sądów z tytułu internowania w stanie wojennym do dnia 18 listopada 2008 r. (ustawa uchwalona 19 grudnia 2008 r. znosi to ograniczenie – proces legislacyjny jeszcze trwa). W kategorii spraw kierowanych przez organy wymiaru sprawiedliwości i ścigania odnotowano więc sześciokrotny wzrost w porównaniu do 2007 r. (**5977** spraw wpływających). Konieczność realizacji tak dużej liczby wniosków w krótkim terminie wymagała niejednokrotnie zaangażowania wszystkich pracowników referatów udostępniania i informacji naukowej.

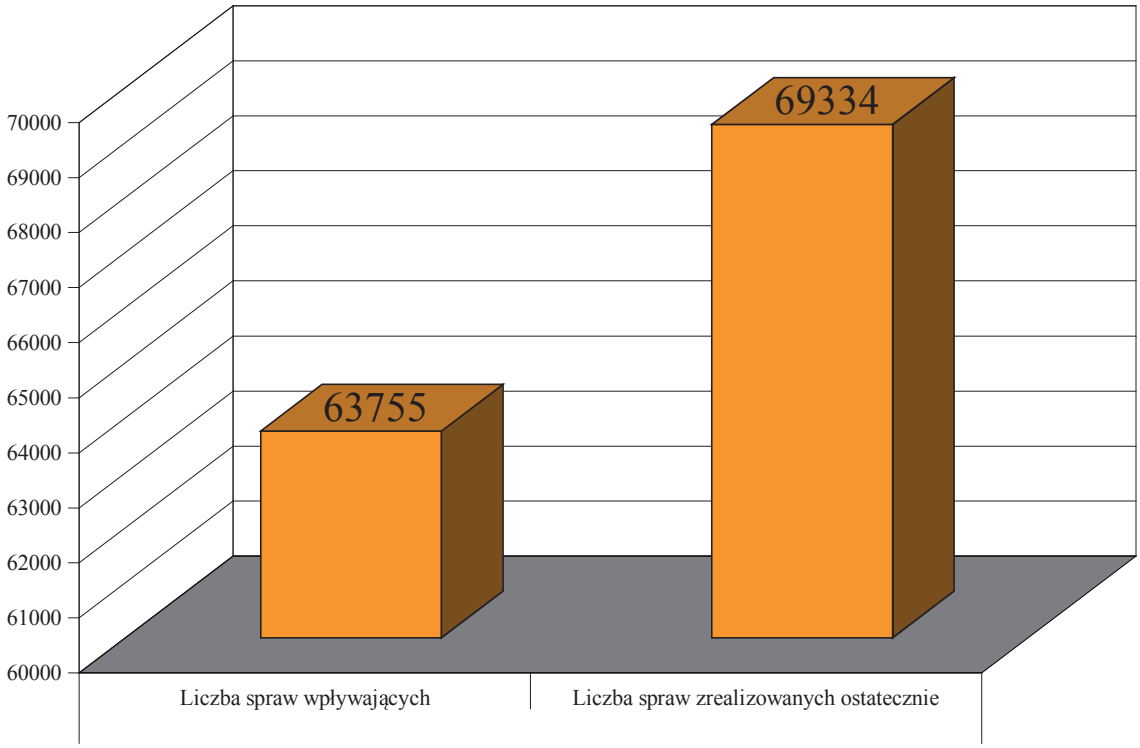
Po ustabilizowaniu się sytuacji prawnej w odniesieniu do udostępniania dokumentów badaczom i dziennikarzom, również te grupy użytkowników w większym zakresie korzystają z zasobu IPN. W oddziałach i delegaturach naukowcy złożyli **4266** wniosków, czyli o 68% więcej niż w roku 2007, a dziennikarze **1411** wniosków (wzrost o 130%).

Liczba spraw realizowanych dla innych pionów Instytutu Pamięci Narodowej utrzymuje się na podobnym poziomie, jak w poprzednim okresie sprawozdawczym. Podwojeniu jednak uległa liczba wniosków realizowanych w ramach pionu archiwalnego (8287 spraw wpływających), co jest związane z wysyłką akt i ich kopii na potrzeby kwerend prowadzonych na terenie całego kraju.

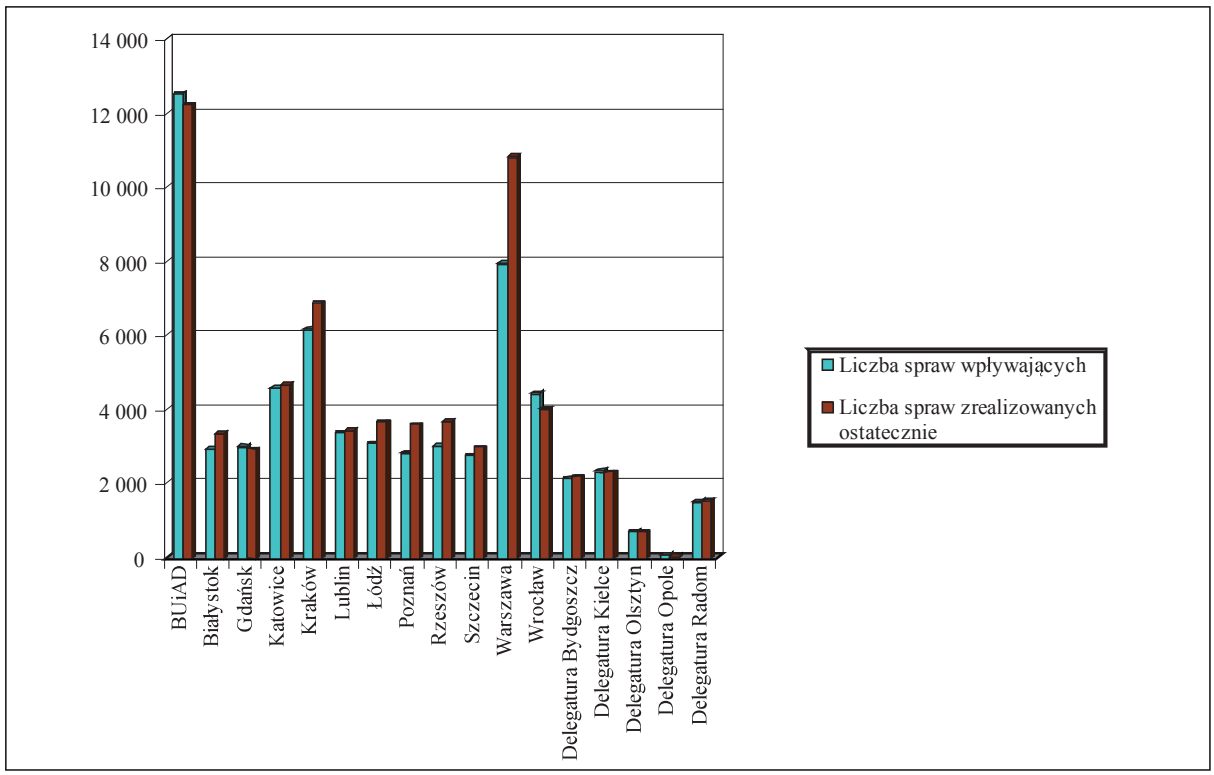
Zmniejszyła się natomiast liczba składanych w Instytucie wniosków o udostępnienie kopii dokumentów, choć liczba spraw zrealizowanych zwiększyła się, co było związane również z odrabianiem zaległości z 2007 r. Znacząco zmniejsza się także liczba wniosków z art. 29a ustawy o IPN.

W przypadku większości kategorii wniosków zauważalny jest znaczny przyrost liczby kopii sporządzanych na potrzeby użytkowników – łącznie na potrzeby wnioskodawców przygotowano ponad dwukrotnie więcej kopii kart niż w poprzednim okresie sprawozdawczym.

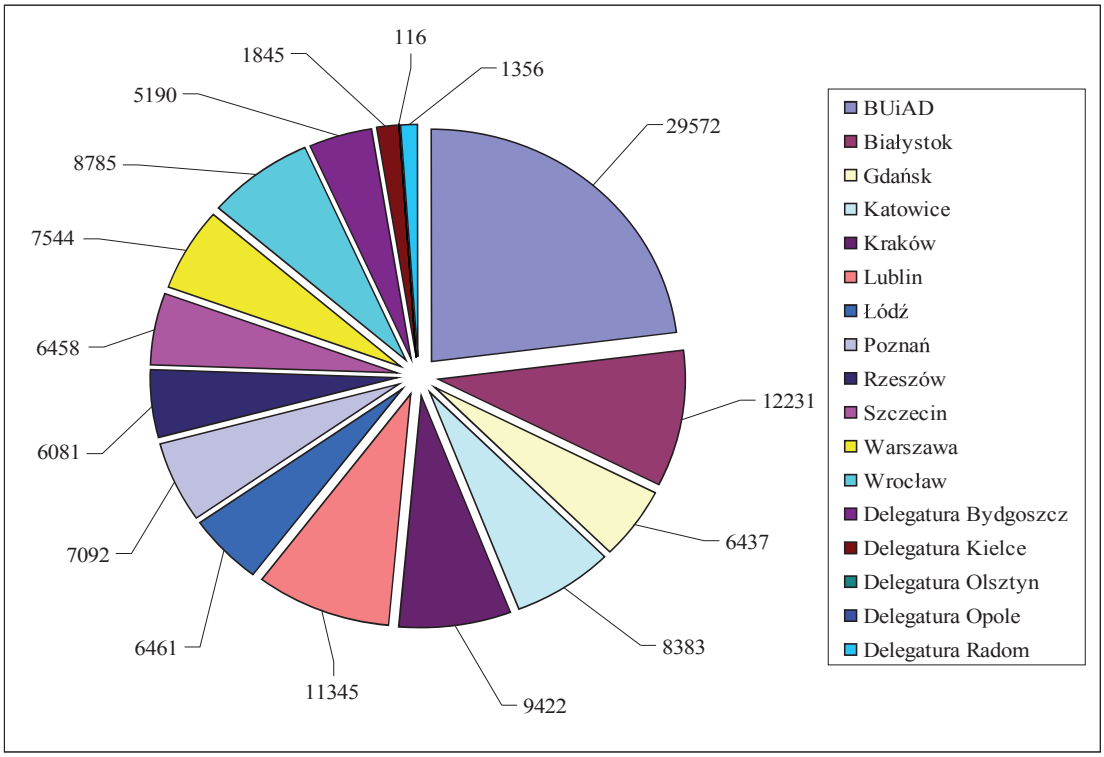
Materiały archiwalne są udostępniane użytkownikom w czytelniach akt jawnych i tajnych. W większości czytelni akt jawnych ich użytkownicy mają do dyspozycji czytniki mikrofilmów oraz stanowiska komputerowe (z dostępem do bazy „Czytelnia" oraz z możliwością korzystania z kopii cyfrowych materiałów archiwalnych). Ogółem czytelnie akt jawnych znajdujące się w OBUiAD i delegaturach odwiedziło w 2008 r. **7199** osób, którym udostępniono **83 468** jednostek archiwalnych.

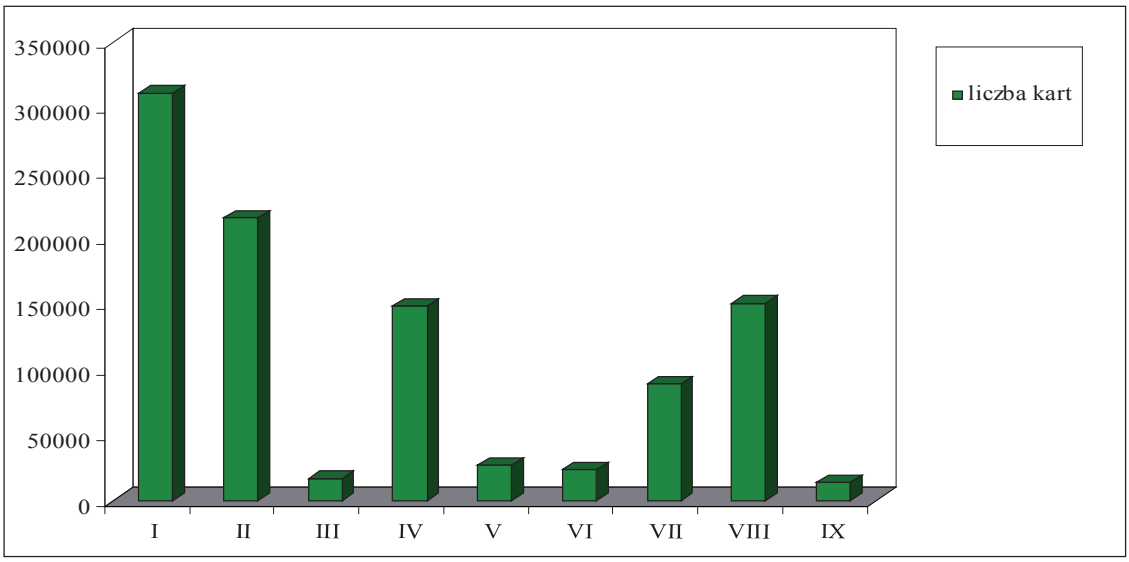
Wykres 6. Udostępnianie dokumentów - liczba spraw (dane ogólne)

Wykres 7. Udostępnianie dokumentów - liczba spraw (dane szczegółowe)

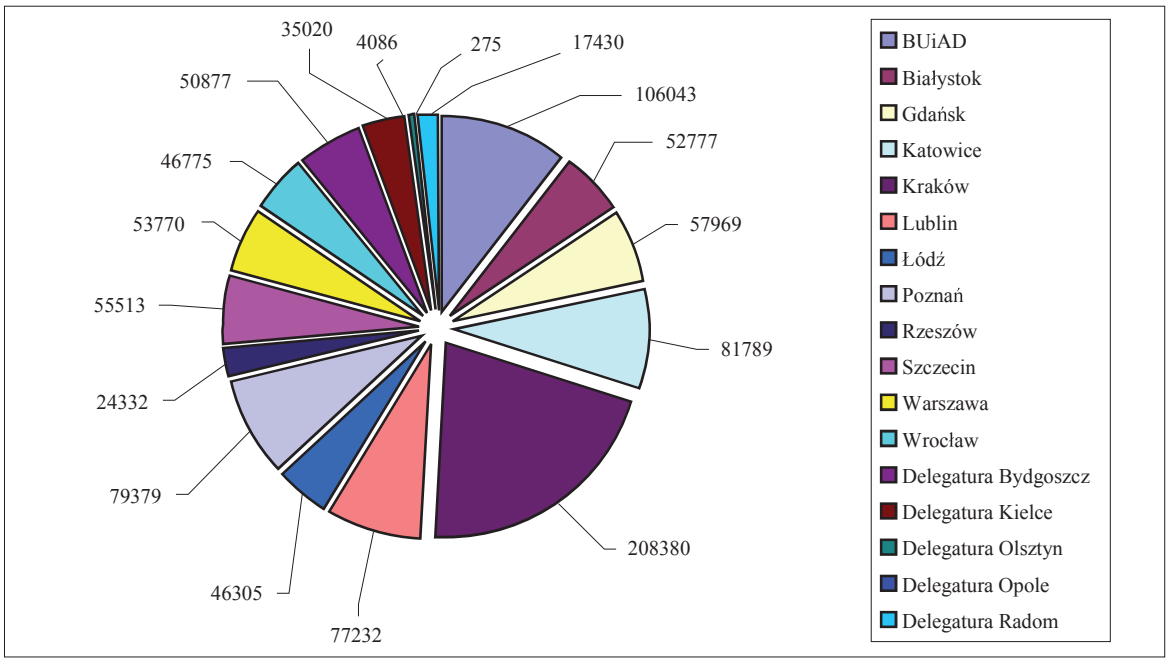
Wykres 8. Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych*

I - wnioski o wydanie niezanonimizowanych kopii dokumentów
II - wnioski naukowo-badawcze
III - wnioski dziennikarskie
IV - wnioski organów sprawiedliwości i ścigania
V - wnioski administracji publicznej
VI - wnioski osób fizycznych
VII - wnioski pionu śledczego IPN
VIII - wnioski pionu edukacyjnego IPN
IX - wnioski służbowe realizowane dla innych jednostek i komórek organizacyjnych IPN

Wykres 9. Kopie wydane wnioskodawcom – główne kategorie wniosków

* Nie uwzględniono podawanej w sprawozdaniu w kartach liczby materiałów archiwalnych udostępnianych w związku z realizacją wniosków o udostępnienie dokumentów z art. 30 i 33 ustawy o IPN.

Wykres 10. Kopie wydane wnioskodawcom (liczba kart) – BUiAD, OBUiAD i delegatury.

5.3.3. Udostępnianie i informacja naukowa – dane statystyczne

Tabela 1. Dane ogólne

Oddziały	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie
BUiAD	12 542	2 158	12 252
Białystok	2 959	684	3 380
Gdańsk	3 010	643	2 941
Katowice	4 609	1 556	4 701
Kraków	6 181	2 445	6 904
Lublin	3 402	1 730	3 458
Łódź	3 115	430	3 691
Poznań	2 846	1 115	3 610
Rzeszów	3 046	1 059	3 705
Szczecin	2 789	1 275	2 984
Warszawa	7 949	3 779	10 819
Wrocław	4 457	2 857	4 035
Delegatura Bydgoszcz	2 156	584	2 204
Delegatura Kielce	2 341	561	2 335
Delegatura Olsztyn	730	50	714
Delegatura Opole*	90	56	31
Delegatura Radom	1 533	429	1 570
Razem	**63 755**	**21 411**	**69 334**

* W tabeli uwzględniono wnioski o udostępnienie dokumentów. Pozostałe kategorie wniosków wpływających do Delegatury w Opolu realizuje OBUiAD we Wrocławiu.

Tabela 2. Realizacja wniosków o udostępnienie dokumentów (art. 30–35 ustawy o IPN)

Oddział	Wnioski o udostępnienie kopii zanonimizowanych dokumentów						Wnioski o udostępnienie niezanonimizowanych kopii lub oryginałów dokumentów				Wnioski o wydanie niezanonimizowanych kopii dokumentów					Wnioski o wydanie przedmiotów				Wnioski o podanie nazwisk i danych pracowników, funkcjonariuszy i TW								
	Przyjęte	W trakcie realizacji	Zrealizowane	Liczba wnioskodawców, którym udostępniono dokumenty	Liczba udostępnionych kopii (karty)	Liczba decyzji odmownych w trybie art. 31 ust. 1 ustawy o IPN	Przyjęte	W trakcie realizacji	Zrealizowane	Liczba udostępnionych kopii (karty)	Przyjęte	W trakcie realizacji	Zrealizowane	Liczba wydanych kopii (karty)		Przyjęte	W trakcie realizacji	Zrealizowane	Liczba wydanych przedmiotów	Przyjęte	W trakcie realizacji	Zrealizowane	Liczba not ujawniających dane funkcjonariuszy i TW	Liczba funkcjonariuszy ujawnionych w notach	Liczba TW ujawnionych w notach	Liczba decyzji odmawiających podania danych funkcjonariuszy i TW	Liczba funkcjonariuszy, których podania danych odmówiono	Liczba TW, których podania danych odmówiono
														Uwierzytelnionych	Nieuwierzytelnionych													
Białystok	276	408	767	215	17166	61	169	1	171	14192	114	0	131	10378	0	0	0	0	0	27	6	24	17	3	45	9	0	47
Gdańsk	398	185	635	376	39989	45	341	0	342	39475	234	3	227	6980	13819	0	0	0	0	28	24	20	23	18	72	19	6	56
Katowice	462	637	971	506	55220	61	434	0	434	53572	299	8	291	33022	0	0	0	0	0	72	26	93	94	32	169	79	5	357
Kraków	386	1081	1578	806	80965	104	194	40	188	13141	557	32	569	23649	47397	3	2	1	0	53	192	42	224	168	56	61	1	79
Lublin	426	818	822	237	16969	45	185	0	185	14608	170	0	170	13011	0	0	0	0	0	14	77	27	25	16	30	0	0	2
Łódź	347	245	958	335	16223	23	225	0	227	29692	229	4	225	24258	0	0	0	0	0	173	32	164	124	60	189	90	16	265
Poznań	312	564	1325	310	28651	87	212	0	212	28527	226	3	220	17409	6168	0	0	0	0	30	17	30	25	4	39	21	3	114
Rzeszów	327	769	819	298	16499	79	298	0	298	16730	222	0	222	9567	3889	0	0	0	0	61	19	91	96	824	186	50	0	256
Szczecin	404	499	892	493	27289	110	468	0	468	29156	390	0	390	23172	1146	1	1	0	0	27	11	16	27	38	20	17	5	30
Warszawa	1884	1747	5222	865	84967	227	339	25	336	28663	248	9	239	22478	1204	0	0	0	0	114	144	143	188	215	288	120	48	458
Wrocław	450	1744	652	374	16984	64	125	0	125	13584	116	0	116	21782	1205	2	0	2	2	26	9	20	46	14	82	22	1	140
Delegatura Bydgoszcz	209	195	499	138	20712	30	65	0	65	12581	76	0	76	8693	0	0	0	0	0	14	3	16	17	94	29	12	0	34
Delegatura Kielce	99	343	256	210	16458	1	164	10	163	15092	161	9	161	8666	5153	0	0	0	0	9	11	0	6	3	3	1	0	0
Delegatura Olsztyn	98	3	95	161	4999	0	38	0	38	2202	31	0	31	1726	0	1	1	0	0	7	0	9	1	0	2	0	0	0
Delegatura Opole	70	56	11	10	275	0	10	0	10	275	10	0	10	275	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	130	245	263	149	10277	12	61	0	61	6874	51	0	51	1891	3841	0	0	0	0	5	47	2	6	0	13	0	0	0
Razem	**6278**	**9539**	**15765**	**5483**	**453643**	**949**	**3328**	**76**	**3323**	**318364**	**3134**	**68**	**3129**	**226957**	**83822**	**7**	**4**	**3**	**2**	**660**	**618**	**697**	**919**	**1489**	**1223**	**501**	**85**	**1838**

Tabela 3. Realizacja art. 29a ustawy o IPN

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	
			Dane są tożsame	Dane nie są tożsame
BUiAD	112	0	6	106
Białystok	4	1	0	3
Gdańsk	11	1	0	10
Katowice	21	1	0	27
Kraków	20	4	0	17
Lublin	6	0	0	6
Łódź	11	0	0	11
Poznań	11	1	0	10
Rzeszów	12	4	0	8
Szczecin	8	0	0	10
Warszawa	35	0	5	32
Wrocław	7	0	0	7
Delegatura Bydgoszcz	7	0	1	6
Delegatura Kielce	13	0	5	9
Delegatura Olsztyn	0	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0
Delegatura Radom	1	1	0	0
Razem	**279**	**13**	**17**	**262**

Tabela 4. Realizacja art. 35b ustawy o IPN (uzupełnienia do zbioru dokumentów dotyczących wnioskodawcy)

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych, do których dołączono uzupełnienia	Liczba pomocy ewidencyjnych, do których dołączono uzupełnienia
Białystok	9	0	9	6	8
Gdańsk	1	0	2	1	0
Katowice	5	2	3	3	0
Kraków	1	0	1	1	0
Lublin	1	1	0	0	0
Łódź	3	0	5	17	1
Poznań	2	0	2	2	0
Rzeszów	14	0	15	8	7
Szczecin	5	0	5	5	5
Warszawa	15	0	15	33	13
Wrocław	0	0	0	0	0
Delegatura Bydgoszcz	1	0	1	1	0
Delegatura Kielce	8	0	8	8	0
Delegatura Olsztyn	0	0	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	0	0	0	0	0
Razem	**65**	**3**	**66**	**85**	**34**

Tabela 5. Realizacja art. 35c ustawy o IPN (udostępnianie dokumentów osobowych pracowników lub funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa)

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych	Liczba wniosków funkcjonariuszy i pracowników organów bezpieczeństwa o wydanie kopii dokumentów	Liczba kopii dokumentów wydanych pracownikom i funkcjonariuszom organów bezpieczeństwa (karty)
Białystok	6	6	9	2	0	126
Gdańsk	20	4	16	6	2	0
Katowice	41	4	49	28	10	265
Kraków	14	2	15	0	13	726
Lublin	22	30	29	12	0	0
Łódź	9	1	8	12	3	40
Poznań	34	11	31	13	4	3
Rzeszów	5	3	4	1	0	0
Szczecin	28	18	21	13	1	9
Warszawa	78	38	96	44	15	208
Wrocław	19	2	27	14	4	43
Delegatura Bydgoszcz	34	4	30	12	2	36
Delegatura Kielce	4	2	5	4	5	103
Delegatura Olsztyn	0	0	0	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	0	0	0	0	0	0
Razem	**314**	**125**	**340**	**161**	**59**	**1 559**

Tabela 6. Realizacja art. 37 ustawy o IPN (zastrzeżenie danych osobowych oraz innych informacji i danych)

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Informacja o zastrzeżeniu danych osobowych (art. 37 ust. 1)		Informacja o zastrzeżeniu innych informacji i danych (art. 37 ust.2)	
				Liczba jednostek archiwalnych, w których dokonano zastrzeżeń	Liczba pomocy ewidencyjnych, w których dokonano zastrzeżeń	Liczba jednostek archiwalnych, w których dokonano zastrzeżeń	Liczba pomocy ewidencyjnych, w których dokonano zastrzeżeń
Białystok	5	0	5	7	0	7	1
Gdańsk	11	11	0	24	0	0	4
Katowice	1	0	1	2	0	0	0
Kraków	2	0	2	4	4	0	1
Lublin	0	0	0	0	0	0	0
Łódź	5	0	5	14	0	1	0
Poznań	5	3	4	2	0	2	0
Rzeszów	3	1	2	0	0	2	0
Szczecin	3	0	3	4	1	5	0

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Informacja o zastrzeżeniu danych osobowych (art. 37 ust. 1)		Informacja o zastrzeżeniu innych informacji i danych (art. 37 ust.2)	
				Liczba jednostek archiwalnych, w których dokonano zastrzeżeń	Liczba pomocy ewidencyjnych, w których dokonano zastrzeżeń	Liczba jednostek archiwalnych, w których dokonano zastrzeżeń	Liczba pomocy ewidencyjnych, w których dokonano zastrzeżeń
Warszawa	11	5	6	5	0	6	0
Wrocław	1	0	1	3	0	3	0
Delegatura Bydgoszcz	2	2	0	16	0	15	0
Delegatura Kielce	9	1	10	13	0	13	0
Delegatura Olsztyn	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	1	0	1	0	0	1	0
Razem	**59**	**23**	**40**	**94**	**5**	**55**	**6**

Tabela 7. Realizacja wniosków w trybie art. 25–28 ustawy o ujawnianiu... (udostępnianie informacji o osobach publicznych)

Oddział	Liczba wniosków wpływających	Liczba wniosków w trakcie realizacji	Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie	Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych (w tym udostępnione kopie, odpisy, wypisy i wyciągi)	Liczba decyzji odmownych w trybie art. 27 ust.1 ustawy o ujawnianiu
Białystok	12	4	13	188	2
Gdańsk	1	3	7	2	1
Katowice	9	26	61	14	17
Kraków	3	2	27	392	0
Lublin	4	6	5	0	0
Łódź	4	0	12	106	0
Poznań	5	0	12	11	0
Rzeszów	4	19	7	72	0
Szczecin	4	5	15	10	0
Warszawa	137	75	359	636	26
Wrocław	21	19	26	56	8
Delegatura Bydgoszcz	4	3	1	25	0
Delegatura Kielce	2	1	1	45	0
Delegatura Olsztyn	1	0	1	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	14	5	10	2	5
Razem	**225**	**168**	**557**	**1559**	**59**

Tabela 8. Wnioski naukowo-badawcze

Oddział	Liczba wniosków wpływających		Liczba wniosków w trakcie realizacji		Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie		Liczba badaczy, którym udostępniono dokumenty	Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych	Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)
	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych			
BUiAD*	281	62	57	2	349	64	1 952	14 881	112
Białystok	75	0	31	0	83	0	360	2 631	12 187
Gdańsk	104	1	63	0	96	1	218	3 114	5 129
Katowice	264	5	125	1	208	4	299	1 937	4 601
Kraków	1 245	0	294	0	1 184	3	350	2 079	102 339
Lublin	326	5	186	5	264	2	413	6 579	14 978**
Łódź	97	1	30	1	86	0	63	2 852	4 748
Poznań	142	2	122	1	74	4	315	2 957	22 539
Rzeszów	154	0	16	0	228	0	259	2 949	1 301
Szczecin	65	2	75	1	36	1	201	2 310	18 816
Warszawa	1 314	197	490	66	1 239	135	129	3 578	629
Wrocław	112	1	136	0	79	2	274	2 911	8 909
Delegatura Bydgoszcz	80	0	57	0	63	0	137	1 657	11 419
Delegatura Kielce	21	0	9	0	17	0	58	385	2 107
Delegatura Olsztyn	19	0	7	0	13	0	5	71	330
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	34	0	37	0	8	0	36	402	5 658
Razem	**4 333**	**276**	**1 735**	**77**	**4 027**	**216**	**5 069**	**5 1293**	**215 802**

* Podane wielkości odnoszą się do spraw przekazanych zgodnie z właściwością miejscową do oddziałów IPN.
** Ponadto wydano 220,074 GB skanów.

Tabela 9. Wnioski dziennikarskie

Oddział	Liczba wniosków wpływających		Liczba wniosków w trakcie realizacji		Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie		Liczba dziennikarzy, którym udostępniono dokumenty	Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych	Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)
	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych			
BUiAD*	80	2	5	0	80	2	451	2 782	0
Białystok	23	0	6	0	24	0	24	156	438
Gdańsk	31	0	11	0	23	0	19	161	315
Katowice	113	0	29	0	95	0	63	226	512

Oddział	Liczba wniosków wpływających		Liczba wniosków w trakcie realizacji		Liczba wniosków zrealizowanych ostatecznie		Liczba dziennikarzy, którym udostępniono dokumenty	Liczba udostępnionych jednostek archiwalnych	Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)
	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych	krajowych	zagranicznych			
Kraków	362	1	83	0	338	1	57	261	8 172
Lublin	20	5	20	4	7	1	24	144	892**
Łódź	48	1	7	0	49	1	15	102	25
Poznań	35	0	29	0	26	0	59	1 104	3 890
Rzeszów	27	0	3	0	35	0	5	12	63
Szczecin	30	0	10	0	22	0	21	110	884
Warszawa	656	0	122	0	618	3	6	35	0
Wrocław	34	0	22	0	31	0	27	213	498
Delegatura Bydgoszcz	19	1	4	0	17	1	13	113	1 016
Delegatura Kielce	3	0	0	0	1	0	2	8	0
Delegatura Olsztyn	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	1	1	1	1	0	0	2	18	28
Razem	**1 482**	**11**	**352**	**5**	**1 366**	**9**	**788**	**5 445**	**16 733**

* Podane wielkości odnoszą się do spraw przekazanych zgodnie z właściwością miejscową do oddziałów IPN.
** Ponadto wydano 0,045 GB skanów.

Tabela 10. Realizacja spraw dla pionu śledczego IPN

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba przejrzanych j.a.
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD*	961	279	1 006	217	3 207	32 080	7 686
Białystok	235	18	240	1 427	200	3 552	1 637
Gdańsk	217	32	209	441	104	1 968	696
Katowice	377	56	385	291	836	347	936
Kraków	229	125	207	4	1 168	11 689	1 809
Lublin	370	110	387	301	1 464	2 141	2 090
Łódź	216	10	231	252	53	2 717	366
Poznań	307	72	329	376	467	8 037	1 274
Rzeszów	411	37	411	743	64	5 176	1 866
Szczecin	358	146	339	51	1 683	5 386	1 381
Warszawa	1	0	1	0	0	0	0
Wrocław	353	120	265	299	401	372	609

Delegatura Bydgoszcz	173	35	156	0	890	11 543	890
Delegatura Kielce	46	0	46	96	36	0	110
Delegatura Olsztyn	74	19	69	0	26	2 019	1
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	108	12	101	376	26	2 276	483
Razem	**4 436**	**1 071**	**4 382**	**4 874**	**10 625**	**89 303**	**21 834**

* Ponadto: wypożyczono 14 CD i 1 DVD, wydano 57 CD z kopiami materiałów archiwalnych.

Tabela 11. Realizacja spraw dla pionu edukacyjnego IPN

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba przejrzanych j.a.
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD*	774	175	845	6 173	1 224	42 039	6 606
Białystok	189	29	184	3 857	671	6 657	4 234
Gdańsk	97	26	86	2 062	155	25 082	1 963
Katowice	133	56	122	1 516	169	1 370	820
Kraków	692	3	692	3 015	646	0	3 255
Lublin	60	59	29	726	534	6 472	1 374
Łódź	158	6	157	1 980	332	2 290	1 312
Poznań	102	43	90	993	53	11 865	1 157
Rzeszów	271	18	309	1 512	66	1 847	345
Szczecin	101	123	87	1 646	286	3 983	1 965
Warszawa	142	72	133	3 169	0	26 948	3 267
Wrocław	334	174	300	2 008	805	5 448	5 076
Delegatura Bydgoszcz	285	33	276	1 443	0	15 223	1 643
Delegatura Kielce	29	4	28	976	36	60	1 000
Delegatura Olsztyn	4	1	3	0	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	13	3	12	105	0	1 423	105
Razem	**3 384**	**825**	**3 353**	**31 181**	**4 977**	**150 707**	**34 122**

* Ponadto: udostępniono 70 CD i 1 DVD, wypożyczono 132 CD i 33 DVD, wydano 155 CD, przejrzano 51 CD i 1 DVD z kopiami materiałów archiwalnych.

Tabela 12. Realizacja spraw dla organów wymiaru sprawiedliwości i ścigania

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba przejrzanych j.a.
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD*	680	302	418	45	321	17 561	929
Białystok	342	46	297	100	115	14 155	585
Gdańsk	496	172	326	84	292	1 695	851
Katowice	796	351	462	46	785	39 860	1 348
Kraków	464	213	274	22	476	8 435	1 094
Lublin	424	156	291	0	89	35 182	3 617
Łódź	449	42	417	0	54	10 356	470
Poznań	411	123	303	61	879	6 116	1 268
Rzeszów	419	108	315	0	459	1 390	1 100
Szczecin	264	141	134	12	233	1 357	252
Warszawa	139	51	95	5	4	91	9
Wrocław	736	209	557	220	1 544	1 833	1 017
Delegatura Bydgoszcz	309	91	225	0	316	2 464	551
Delegatura Kielce	201	37	164	0	68	6 956	202
Delegatura Olsztyn	20	7	14	0	19	4	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	507	50	458	130	289	1 066	417
Razem	**6 657**	**2 099**	**4 750**	**725**	**5 943**	**148 521**	**13 710**

* Ponadto: wypożyczono 2 DVD z kopiami materiałów archiwalnych.

Tabela 13. Realizacja spraw dla organów administracji publicznej

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba przejrzanych j.a.
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD*	708	56	779	42	2	8 457	1 500
Białystok	222	12	214	72	129	1 930	205
Gdańsk	62	5	60	5	11	422	52
Katowice	321	51	332	7	59	137	357
Kraków	319	234	221	0	15	4 345	287
Lublin	82	10	93	0	33	484	379
Łódź	313	13	317	95	4	1 508	352
Poznań	80	8	84	10	8	596	165
Rzeszów	48	8	56	0	10	141	84
Szczecin	95	33	75	0	54	663	146

Warszawa	1 293	460	1 187	64	0	2 204	664
Wrocław	1 271	175	1 149	107	207	5 885	813
Delegatura Bydgoszcz	45	5	43	0	0	235	60
Delegatura Kielce	14	1	15	0	0	176	5
Delegatura Olsztyn	11	0	11	0	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	9	1	8	0	3	0	3
Razem	**4 893**	**1 072**	**4 644**	**402**	**535**	**27 183**	**5 072**

* Podane wielkości odnoszą się do spraw przekazanych zgodnie z właściwością miejscową do oddziałów IPN.

Tabela 14. Realizacja spraw dla osób fizycznych

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba przejrzanych j.a.
BUiAD*	1 115	66	1 146	2 299	1 729
Białystok	229	23	221	767	426
Gdańsk	220	36	191	1 526	663
Katowice	521	109	444	1 480	859
Kraków	135	73	90	1 295	133
Lublin	315	85	275	402	1 365
Łódź	376	15	377	363	661
Poznań	312	40	298	525	426
Rzeszów	260	14	364	952	1 085
Szczecin	123	25	123	51	157
Warszawa	651	124	543	8	45
Wrocław	307	64	260	800	222
Delegatura Bydgoszcz	135	25	132	248	300
Delegatura Kielce	400	28	380	11 429	423
Delegatura Olsztyn	56	4	59	7	24
Delegatura Opole	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	163	10	162	1 247	105
Razem	**5 318**	**741**	**5 065**	**23 399**	**8 623**

* Podane wielkości odnoszą się do spraw przekazanych zgodnie z właściwością miejscową do oddziałów IPN, dane obejmują także pisma ogólnoinformacyjne.

Tabela 15. Realizacja spraw dla BUiAD, OBUiAD i WUiAD

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba przejrzanych j.a.
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD*	6 746	1181	6 430	26 806	2 770	69 440	22 171
Białystok	625	68	606	266	495	6 543	2 799
Gdańsk	733	67	686	288	812	3 972	3 386
Katowice	521	32	541	22	1 293	4 643	1 489
Kraków	822	34	806	0	649	10 136	2 524
Lublin	631	105	596	0	820	6 607	2 645
Łódź	318	18	314	0	382	1 172	773
Poznań	494	69	437	102	1 074	2 885	1 122
Rzeszów	504	39	514	827	422	2 477	1 900
Szczecin	353	167	307	1	358	2 798	1 557
Warszawa	677	350	395	4 200	0	5 804	4 202
Wrocław	542	183	416	228	600	3 932	1 250
Delegatura Bydgoszcz	333	39	306	0	509	579	690
Delegatura Kielce	949	55	906	28	473	6 434	532
Delegatura Olsztyn	367	7	369	1	68	0	13
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	418	15	418	47	228	311	302
Razem	**15 033**	**2 429**	**14 047**	**32 816**	**10 953**	**127 733**	**47 355**

* Ponadto udostępniono 1 CD, wypożyczono 1453 CD i 7 DVD, wydano 20 CD, przejrzano 2 CD z kopiami materiałów archiwalnych.

Tabela 16. Realizacja pozostałych wniosków służbowych (dotyczy spraw realizowanych dla innych jednostek i komórek organizacyjnych IPN)

Oddział	Liczba spraw wpływających	Liczba spraw w trakcie realizacji	Liczba spraw zrealizowanych ostatecznie	Liczba jednostek archiwalnych		Liczba wydanych kopii, odpisów, wypisów i wyciągów (karty)	Liczba przejrzanych j.a.
				udostępnionych	wypożyczonych		
BUiAD*	138	21	131	467	211	3 495	795
Białystok	397	25	379	2 483	200	2 587	2 623
Gdańsk	4	0	4	0	0	1 033	25
Katowice	201	42	165	473	1 996	195	1 090
Kraków	670	31	639	1 261	83	333	1 917
Lublin	333	58	266	0	1 463	3 670	2 822
Łódź	351	27	326	579	40	0	655

Poznań	121	9	116	116	44	2231	355
Rzeszów	5	1	6	150	43	6	72
Szczecin	33	8	25	38	12	46	128
Warszawa	18	1	17	6	3	0	9
Wrocław	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Bydgoszcz	366	88	290	266	468	0	0
Delegatura Kielce	208	50	158	21	170	370	225
Delegatura Olsztyn	3	1	2	0	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0	0	0	0	0
Delegatura Radom	16	1	15	0	5	0	6
Razem	**2 864**	**363**	**2 539**	**5 860**	**4 738**	**13 966**	**10 722**

* Ponadto udostępniono 11 CD, wypożyczono 10 CD, wydano 4 CD i 2 DVD, przejrzano 21 CD z kopiami materiałów archiwalnych.

Tabela 17. Działalność czytelni akt jawnych

Oddział	Liczba osób	Liczba wizyt	Liczba udostępnionych j.a.
BUiAD	2 763	4 240	21 521
Białystok	409	1 345	9 723
Gdańsk	408	988	8 551
Katowice	671	1 594	5 509
Kraków	511	1 076	2 486
Lublin	466	1 155	7 063
Łódź	436	892	7 717
Poznań	460	1 078	5 267
Rzeszów	573	896	4 196
Szczecin	543	1 093	4 905
Warszawa	1 429	2 728	14 026
Wrocław	551	625	7 642
Delegatura Bydgoszcz	215	645	3 512
Delegatura Kielce	60	188	316
Delegatura Olsztyn	156	215	531
Delegatura Opole	40	290	712
Delegatura Radom	271	340	1 312
Razem	**9 962**	**19 388**	**104 989**

Tabela 18. Odwołania i skargi (Sekcja Realizacji Skarg, Zażaleń i Odwołań BUiAD)

Odwołania od decyzji o odmowie udostępnienia dokumentów w celu wykonywania zadań ustawowych, prowadzenia badań naukowych, publikacji materiału prasowego (art. 36 ust. 1 pkt.1, 2, 3 ustawy o IPN)			Odwołania od decyzji o odmowie uwzględnienia wniosku w zakresie udostępnienia dokumentów (art. 31 ust. 1 ustawy o IPN)			Odwołania od decyzji o odmowie podania nazwisk i dalszych danych identyfikujących informatorów, pracowników i funkcjonariuszy (art. 35 ustawy o IPN)			Odwołanie od decyzji o odmowie udostępnienia dokumentów osoby publicznej (art. 25–28 ustawy o ujawnianiu...)			Zażalenia na postanowienia w toku postępowania administracyjnego		
wpływające	przekazane do BP	w trakcie realizacji	wpływające	przekazane do BP	w trakcie realizacji	wpływające	przekazane do BP	w trakcie realizacji	wpływające	przekazane do BP	w trakcie realizacji	wpływające	przekazane do BP	w trakcie realizacji
5	**5**	**0**	**273**	**274**	**2**	**45**	**46**	**0**	**56**	**56**	**0**	**4**	**4**	**0**

Odwołania od decyzji odmownych na wnioski osób nieuprawnionych			Korespondencja w związku z rozpatrywaniem odwołań od decyzji i zażaleń na postanowienia			Skargi na sposób realizacji wniosków, opieszałość działania		
wpływające	załatwione	w trakcie realizacji	wpływające	załatwione	w trakcie realizacji	wpływające	załatwione	w trakcie realizacji
4	**4**	**0**	**283**	**289**	**2**	**213**	**212**	**10**

Tabela 19. Skargi na sposób realizacji wniosków, na które udziela odpowiedzi Dyrektor Oddziału IPN

Oddział	Skargi		
	wpływające	w trakcie realizacji	załatwione
Białystok	0	0	0
Gdańsk	0	0	0
Katowice	13	0	13
Kraków	9	0	9
Lublin	3	0	3
Łódź	0	0	0
Poznań	3	0	3
Rzeszów	1	0	1
Szczecin	27	12	15
Warszawa	0	0	0
Wrocław	0	0	0
Delegatura Bydgoszcz	0	0	0
Delegatura Kielce	1	0	1
Delegatura Olsztyn	0	0	0
Delegatura Opole	0	0	0
Delegatura Radom	0	0	0
Razem	**57**	**12**	**45**

5.4. Obsługa bieżąca

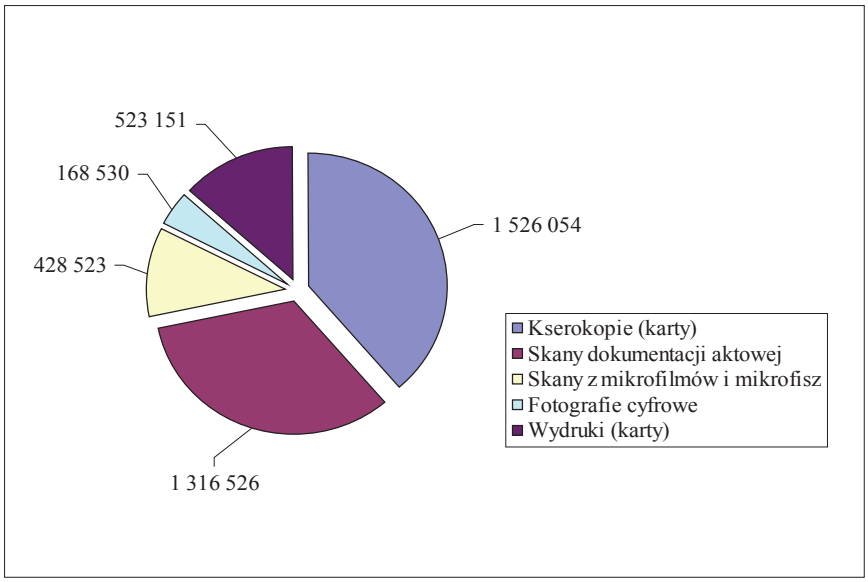
W ramach Wydziału Obsługi Bieżącej funkcjonują: Sekcja Reprografii i Zaopatrzenia, Sekcja Obsługi Kancelaryjnej, Stanowisko Sprawozdawcze, Stanowisko Bieżącej Obsługi Prawnej i Stanowisko Bieżącej Obsługi Informatycznej.

W 2008 r. zakupiono następujące urządzenia niezbędne do wydajniejszego funkcjonowania Pracowni Reprografii: trzy skanery Fujitsu 6770, skaner do mikrofisz oraz trzy dyski sieciowe.

W okresie od stycznia do grudnia 2008 r. wykonano kopie cyfrowe 3635 j.a. dokumentacji aktowej i 1856 j.a. w formie mikrofisz. Nadal stosowano zasadę digitalizacji całości akt przekazywanych do Pracowni Reprografii, które w formie plików z rozszerzeniem tiff i pdf są przechowywane na bezpiecznej macierzy dyskowej. Jednostki zdigitalizowane w pracowni, zgodnie z zasadami wykonania kopii wzorcowych zajmują, łącznie około 22 TB.

W okresie sprawozdawczym zespół informatyczny wdrożył aplikację *digi-search,* która jest wyszukiwarką zeskanowanych jednostek archiwalnych na macierzy dyskowej.

Sekcja Obsługi Kancelaryjnej w 2008 r., mimo braku profesjonalnego oprogramowania kancelaryjnego, koordynowała obieg korespondencji kompetentnie i terminowo. W okresie sprawozdawczym wpłynęło 77 028 pism (w tym 48 606 to poczta zewnętrzna, a 28 422 to poczta wewnętrzna), wysłano zaś 46 830 pism (w tym 27 078 to poczta zewnętrzna, a 19 752 to poczta wewnętrzna). Szczegółowe dane dotyczące działalności kancelarii zawiera tabela zamieszczona w części statystycznej.

Wykres 11. Reprografia zasobu archiwalnego IPN

5.4.1. Obsługa bieżąca – dane statystyczne

Tabela 1. Reprografia

Oddział	Kserokopie (karty)	Skany dokumentacji aktowej		Skany z mikrofil-mów i mikrofisz		Fotografie cyfrowe		Wydruki (karty)
		pliki	Liczba CD i DVD	pliki	Liczba CD i DVD	pliki	Liczba CD i DVD	
BUiAD	126 868	736 550	3 346	343 357	1 373	0	0	194 989
Białystok	92 937	15 072	45	0	0	460	10	5 078
Gdańsk	35 363	82 283	1 255	0	0	5 238	42	0
Katowice	369 713	11 547	541	9 708	68	29 376	104	120 258
Kraków	257 406	32 960	653	9 558	90	0	0	15 626
Lublin	26 536	84 259	432	3 697	20	2	0	3 746
Łódź	133 146	64 206	397	740	1	0	0	3 681
Poznań	114 620	134 346	880	0	0	0	0	6 732
Rzeszów	15 986	634	34	0	0	17	2	1 480
Szczecin	44 948	15 807	169	0	0	0	0	3 249
Warszawa	56 117	14 870	78	50 144	193	128 026	598	146 127
Wrocław	85 115	41 258	510	128	1	43	1	10 716
Delegatura Bydgoszcz	89 684	56 291	854	0	0	798	29	3 098
Delegatura Kielce	34 982	7 519	15	1 891	0	285	1	2 518
Delegatura Olsztyn	4 690	0	0	9 300	0	330	0	0
Delegatura Opole	3 695	0	0	0	0	3 955	6	5 100
Delegatura Radom	34 248	18 924	53	0	0	0	0	753
Razem	**1 526 054**	**1 316 526**	**9 262**	**428 523**	**1 746**	**168 530**	**793**	**523 151**

Tabela 2. Obsługa korespondencji

Oddziały	Korespondencja wpływająca	Korespondencja wysyłana
BUiAD	77 028	46 830
Białystok	5 190	5 220
Gdańsk	10 548	8 660
Katowice	15 834	16 475
Kraków	20 705	16 729
Lublin	9 427	9 555
Łódź	7 543	8 661
Poznań	9 255	9 475
Rzeszów	9 275	6 562
Szczecin	6 930	8 350
Warszawa	20 170	28 867
Wrocław	15 766	9 574
Delegatura Bydgoszcz	10 928	10 037
Delegatura Kielce	6 678	6 540
Delegatura Olsztyn	714	609
Delegatura Opole	532	548
Delegatura Radom	10 850	9 643
Razem	**237 373**	**202 335**

5.5. Badania archiwalne i edycja źródeł

Wydział Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł prowadzi w ramach pionu archiwalnego działalność edytorską i badawczą, mającą na celu popularyzację zasobu zgromadzonego w IPN. Wydział ten w omawianym okresie realizował następujące zadania:

− opracowanie monograficznych wydawnictw źródłowych;
− redakcja czasopisma „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej";
− prace nad przygotowaniem *Informatora o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej*;
− współpraca archiwalno-historyczna z archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy;
− współpraca archiwalno-historyczna z archiwum Federalnej Służby Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej;
− współpraca edytorska z jednostkami terenowymi BUiAD;
− inne projekty wydawnicze;
− indywidualne prace naukowe.

5.5.1. Opracowanie monograficznych wydawnictw źródłowych

Wydawnictwa opublikowane

Marzec 1968 w dokumentach MSW, t. 1: ***Niepokorni***, red. nauk. Franciszek Dąbrowski, Piotr Gontarczyk, Paweł Tomasik, Warszawa 2008, s. 956 (seria „Dokumenty", t. 23).

W tomie pierwszym wydawnictwa *Marzec 1968 w dokumentach MSW* skupiono się na szerszym ukazaniu kilku aspektów genezy Marca '68. Tom składa się z trzech rozdziałów poświęconych klubom dyskusyjnym (rozdział I), środowisku literackiemu (rozdział II) i opozycji na Uniwersytecie Warszawskim (rozdział III). Zamieszczono w nim 255 dokumentów, w tym: informacje i notatki funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa, doniesienia informatorów oraz – sporadycznie – dokumenty sporządzone przez innych wytwórców, a zgromadzone przez SB.

Publikowane dokumenty zostały zaopatrzone w przypisy rzeczowe i tekstowe. Lekturę ułatwiają liczne przypisy biograficzne. Dzięki nim czytelnik otrzymuje podstawowe informacje o osobach wymienionych w publikowanych dokumentach, zarówno o zaangażowanych w działalność opozycyjną, jak i o funkcjonariuszach SB.

Działania Służby Bezpieczeństwa wobec organizacji „Ruch”, wstęp, wybór i oprac. Piotr Byszewski, Warszawa 2008, s. 732 (seria „Dokumenty”, t. 27).

„Ruch” był największą tajną organizacją antykomunistyczną działającą w okresie rządów Władysława Gomułki. Powstał z inicjatywy Andrzeja i Benedykta Czumów, Stefana Niesiołowskiego i Mariana Gołębiewskiego, których łączyły bardzo zbliżone poglądy polityczne: radykalny antykomunizm, wrogi stosunek do ZSRR i głębokie przywiązanie do idei niepodległości. Kilkuletnią działalność organizacji przerwały aresztowania, rozpoczęte 20 czerwca 1970 r., w przeddzień przygotowywanej przez członków „Ruchu” akcji podpalenia Muzeum Lenina w Poroninie. Publikacja zawiera 198 dokumentów, w większości nieznanych dotąd historykom. Dotyczą one rozpracowania operacyjnego organizacji, jej rozbicia, śledztwa i procesów uczestników. W pracy wykorzystano różnorodny materiał źródłowy, m.in. meldunki operacyjne SB, donosy tajnych współpracowników, plany działań operacyjnych i śledczych, materiały sprawozdawcze i analityczne i protokoły przesłuchań.

Wydawnictwa w przygotowywaniu

W WBAiEŹ kontynuowano prace nad projektami edytorskimi rozpoczętymi w roku 2007, ponadto przeprowadzono kwerendy źródłowe i selekcję materiału archiwalnego do następnych projektów wydawniczych. Spośród nich należy wymienić:

- *Aparat represji wobec księdza Jerzego Popiełuszki (1982–1984)*, t. 1, oprac. Jakub Gołębiewski, Jolanta Mysiakowska, Anna K. Piekarska, Jan Żaryn (seria „Dokumenty”);
- *Marzec 1968 roku w dokumentach MSW*, t. 2 (część 1 i 2): *Kronika wydarzeń*, red. nauk. Franciszek Dąbrowski, Piotr Gontarczyk, Paweł Tomasik (seria „Dokumenty”);
- *Stanisław Mikołajczyk w dokumentach aparatu bezpieczeństwa (1945–1966)*, oprac. Jerzy Bednarek, Franciszek Dąbrowski, Janusz Gmitruk, Franciszek Gryciuk, Antoni Kura (seria „Dokumenty”);
- *Biuletyny Komitetu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego (grudzień 1954–listopad 1956)*, oprac. Wanda Chudzik, Mirosław Filipiak, Jakub Gołębiewski (seria „Dokumenty”);
- *Niezależna Oficyna Wydawnicza „Nowa” w latach 1977–1989*, t. 1, oprac. Mirosław Biełaszko, Justyna Błażejowska, Tadeusz Ruzikowski, Cyprian Wilanowski (seria „Dokumenty”);
- *Polacy w Rumunii (1939–1948)* (tytuł roboczy), oprac. zbiorowe (seria „Dokumenty”);
- *Procesy polityczne stanu wojennego* (tytuł roboczy), oprac. zbiorowe (seria „Dokumenty”);
- *Układ Warszawski 1955–1991. Dokumenty* (tytuł roboczy), oprac. Władysław Bułhak, Łukasz Kamiński, Wojciech Kujawa, Zbigniew Nawrocki (seria „Dokumenty”).

5.5.2. Redakcja czasopisma „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej”

W czerwcu 2008 r. ukazał się pierwszy numer przygotowywanego przez WBAiEŹ nowego czasopisma naukowego IPN pt.: „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej”. Podstawowym założeniem periodyku jest prezentacja zagadnień dotyczących szeroko rozumianej archiwistyki w kontekście funkcjonowania archiwum IPN i charakteru zgromadzonego w nim zasobu. Ważne miejsce zajmuje też popularyzacja zgromadzonego zasobu poprzez krytyczne omówienia oraz edycje najciekawszych dokumentów archiwalnych. Formuła pisma umożliwia

zamieszczanie na jego łamach prac przygotowanych przez badaczy z innych ośrodków naukowych i archiwów. W chwili obecnej trwają prace redakcyjne nad materiałem do drugiego tomu. Jego publikacja jest planowana na czerwiec 2009 r.

W skład redakcji czasopisma wchodzą: Jerzy Bednarek (WBAiEŹ), Paweł Perzyna (OBUiAD w Łodzi), Rafał Leśkiewicz (BUiAD w Warszawie), Rafał Dyrcz (OBUiAD w Krakowie), Tomasz Balbus (OBUiAD we Wrocławiu), Bartłomiej Noszczak (BEP w Warszawie).

5.5.3. Prace nad przygotowaniem „Informatora o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej"

Prawidłowe funkcjonowanie archiwów i bibliotek wymaga sprawnego systemu informacji naukowej bądź archiwalnej. W przypadku budowanego od podstaw archiwum IPN, obarczonego od samego początku głównie bieżącymi i doraźnymi zadaniami administracyjno-urzędniczymi, opracowanie jego zasobu będzie trwało przez wiele lat. W takiej sytuacji podstawową funkcję informacyjną w odniesieniu do archiwum IPN może spełnić *Informator o zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej*. Jego celem będzie ogólna charakterystyka całości zasobu archiwalnego Instytutu zgromadzonego w latach 2000–2008, zawierająca przede wszystkim usystematyzowany opis rodzajów i ilości przejętej dokumentacji (w podziale na aktotwórców).

W okresie sprawozdawczym został przygotowany schemat i poziom szczegółowości opisu poszczególnych materiałów archiwalnych, według którego opracowano informacje o posiadanym zasobie archiwalnym w poszczególnych oddziałach IPN.

Projektem kierują dr Jerzy Bednarek – naczelnik WBAiEŹ i dr Rafał Leśkiewicz – zastępca dyrektora BUiAD. Od listopada 2008 r. trwa redagowanie i uzupełnianie przesłanych materiałów, które liczą łącznie ponad 1000 stron maszynopisu. Zakończenie prac redakcyjnych i korekt jest planowane na kwiecień 2009 r.

5.5.4. Współpraca archiwalno-historyczna z archiwum SB Ukrainy

Instytut Pamięci Narodowej kontynuował rozpoczętą w 2001 r. współpracę z Wydzielonym Państwowym Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy w zakresie prac archiwalno-historycznych. Rezultatem wspólnych działań edytorskich w okresie sprawozdawczym był siódmy tom serii „Polska i Ukraina w latach trzydziestych – czterdziestych XX wieku" poświęcony tragedii Wielkiego Głodu na Ukrainie w latach 1932–1933.

Wielki Głód na Ukrainie 1932–1933, oprac. zbiorowe, Warszawa–Kijów 2008, s. 1296 (seria „Polska i Ukraina w latach trzydziestych – czterdziestych XX wieku", t. 7)

Głównym celem wydawnictwa jest przedstawienie niepublikowanych wcześniej dokumentów, pochodzących z zasobu Wydzielonego Państwowego Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy (WPA SBU), archiwów państwowych Ukrainy, Centralnego Archiwum Wojskowego (CAW) oraz Archiwum Akt Nowych (AAN), dotyczących tragedii głodu na terenie sowieckiej Ukrainy w pierwszej połowie lat trzydziestych, a także reakcji mniejszości ukraińskiej w II Rzeczypospolitej Polskiej na napływające informacje zza granicy wschodniej. Dokumenty te zostały wytworzone przez sowieckie służby specjalne (OGPU/NKWD), aparat partii komunistycznej oraz polski wywiad (Oddział II Sztabu Głównego), Policję Państwową i polską administrację państwową (Wydziały Bezpieczeństwa Urzędów Wojewódzkich). Wydawnictwo zawiera 230 dokumentów publikowanych w językach polskim, rosyjskim i ukraińskim, z czego ponad połowa pochodzi z archiwów SB Ukrainy. W tomie zastosowano układ chronologiczny. Książka jest zaopatrzona ponadto w indeksy oraz wkładkę ilustracyjną.

Opisana wyżej publikacja była dwukrotnie prezentowana publicznie. Po raz pierwszy w dniu 21 listopada 2008 r. w Kijowie, podczas obchodów rocznicy Wielkiego Głodu, z udziałem kierownictwa IPN, przedstawicieli władz państwowych Ukrainy, ukraińskiego Instytutu Pamięci Narodu, władz Służby Bezpieczeństwa Ukrainy oraz przedstawicieli polskich placówek dyplomatycznych i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji RP. Po raz drugi w dniu 9 grudnia 2008 r. we Wrocławiu, w audytorium Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego, z udziałem członków Komitetu Redakcyjnego serii wydawniczej.

W 2008 r. rozpoczęto także prace nad kolejnymi dwiema książkami, które powinny ukazać się drukiem w 2009 r. Będą to:

– *Wielki Głód na Ukrainie 1932–1933*, oprac. zbiorowe (tom 7 serii – wydanie anglojęzyczne);
– *Wielki Terror na Ukrainie. Operacja polska 1937–1938*, oprac. zbiorowe (tom 8 serii).

5.5.5. Współpraca archiwalno-historyczna z archiwum Federalnej Służby Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej

Instytut Pamięci Narodowej od 2001 r. współpracuje również z Federalną Służbą Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej (FSB FR) w zakresie prac archiwalno-historycznych. W skład polsko-rosyjskiej grupy roboczej wchodzą: dyrektor BUiAD IPN, przedstawiciel MSWiA RP, pracownicy WBAiEŹ oraz pracownicy archiwum FSB FR.

W planach wydawniczych na rok 2008 r. było przygotowanie tomu źródeł, dotyczącego Polskiej Organizacji Wojskowej w latach 1914–1921. Pracownicy WBAiEŹ przeprowadzili kwerendę w archiwach polskich, typując i gromadząc dokumenty do publikacji. Z kolei strona rosyjska zobowiązała się przeprowadzić kwerendę w archiwum FSB FR. Z przyczyn niezależnych od IPN strona rosyjska nie zrealizowała swojego zobowiązania i nie przekazała na potrzeby wydawnictwa oczekiwanych dokumentów. W rezultacie w 2008 r. współpraca archiwalno-historyczna IPN i MSWiA RP ze stroną rosyjską *de facto* została zawieszona. Od strony rosyjskiej też zależy, czy w najbliższym czasie zostanie ona wznowiona.

5.5.6. Współpraca edytorska z jednostkami terenowymi BUiAD

Do zadań wydziału należy nadzór i koordynacja prac naukowo-badawczych podejmowanych przez poszczególne jednostki terenowe BUiAD.

Przez cały 2008 r. w oddziałowych biurach udostępniania i archiwizacji dokumentów trwały prace nad przygotowaniem edycji materiałów źródłowych. Każda z nich była oceniania pod względem edytorskim w WBAiEŹ. Pracownicy Wydziału przeprowadzali także na potrzeby publikacji oddziałowych prace redakcyjne i korekty. W efekcie, przy pomocy i nadzorze wydawniczym WBAiEŹ, zostały opublikowane następujące książki w centralnych seriach wydawniczych IPN:

− OBUiAD w Katowicach – *Z „Archiwum Pawła Cierpioła »Makopola«" 1941–1948*. Wybór źródeł, wstęp A. Badura, wybór i oprac. A. Badura, M. Dendra, R. Michalski, Ł. Wiecha, E. Zajchowska, Warszawa–Katowice 2008 (seria „Dokumenty" t. 30);
− OBUiAD w Lublinie – Edmund Edward Taraszkiewicz „Żelazny", *Trzy pamiętniki*, wstęp i oprac. A.T. Filipek, B. Janocińska, Warszawa–Lublin 2008 (seria „Relacje i wspomnienia" t. 12);
− OBUiAD w Łodzi – *Strajki łódzkie w lutym 1971 r. Geneza, przebieg i reakcje władz*, oprac. E. Mianowska, K. Tylski, Warszawa–Łódź 2008 (seria „Dokumenty", t. 24);
− OBUiAD w Łodzi – *Stan wojenny w regionie łódzkim*, wstęp R. Rabiega, wybór i oprac. M. Kopczyński, R. Rabiega, Warszawa–Łódź 2008 (seria „Dokumenty", t. 31);

- OBUiAD w Poznaniu – *Z archiwum poznańskiego IPN. Studia nad zasobem*, red. R. Kościański, R. Leśkiewicz, Warszawa–Poznań 2008 (seria „Studia i materiały", t. 13);
- OBUiAD w Rzeszowie – *Kryptonim „Ośmiornica". Służba Bezpieczeństwa wobec Rzeszowskiego Oddziału Solidarności Walczącej 1982–1990*, wybór i oprac. J. Borowiec, Warszawa–Rzeszów 2008 (seria „Dokumenty", t. 25);
- OBUiAD w Rzeszowie – E. Rączy, *Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej na Rzeszowszczyźnie 1939–1945*, Rzeszów 2008 (seria „Kto ratuje jedno życie", t. 2);
- OBUiAD w Szczecinie – *Jan Paweł II w Szczecinie. Meldunki operacyjne Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych z 1987 roku*, wstęp Z. Stanuch, wybór i oprac. M. Semczyszyn, A. Sitkowska, Z. Stanuch, Warszawa–Szczecin 2008 (seria „Dokumenty", t. 22);
- OBUiAD w Gdańsku – *Operacja „Zorza II". Służba Bezpieczeństwa i Komitet Wojewódzki PZPR wobec wizyty Jana Pawła II w Trójmieście (czerwiec 1987)*, wstęp i red. nauk. S. Cenckiewicz, M. Kruk, oprac. S. Cenckiewicz, A. Chmielecki, M. Kruk, M. Krzencessa-Trichet, P. Semków, P. Wójtowicz, Warszawa–Gdańsk 2008 (seria „Dokumenty", t. 28).

Kilka wydawnictw źródłowych oddziałowych biur udostępniania i archiwizacji dokumentów, przy których pracownicy WBAiEŹ wykonywali prace redakcyjne i korekty, zostało opublikowanych w oddziałowych seriach wydawniczych. Były to następujące książki:

- *Początki niezależnego ruchu chłopskiego (1978–1980)*, wstęp, wybór i oprac. M. Choma-Jusińska, M. Krzysztofik, Lublin 2008;
- T. Balbus, K. Stróżyna, *„Ojczyznę wolną racz nam wrócić Panie…". Komunistyczna bezpieka wobec kardynała Henryka Gulbinowicza w latach 1970–1990*, Wrocław 2008;
- *Marzec '68 w Białymstoku*, Wybór źródeł, wstęp, wybór i oprac. U. Gierasimiuk, Białystok 2008.

W okresie sprawozdawczym zostały rozpoczęte prace nad kolejnymi wydawnictwami oddziałowych biur udostępniania i archiwizacji dokumentów, które ukażą się w latach 2009–2010.

5.5.7. Inne projekty wydawnicze

Oprócz typowych prac edytorskich, w WBAiEŹ rozpoczęto realizację projektów wydawniczych o innym charakterze (monografie, albumy, prace popularnonaukowe). Z najważniejszych należy wymienić:

- *Okaleczona Warszawa. Fotografie Antoniego Bończy-Snawadzkiego z 1939 r.*, oprac. M. Majewski (wydawnictwo albumowe, prezentujące unikatowe fotografie odnalezione w zasobie archiwalnym IPN, które przedstawiają pierwsze miesiące drugiej wojny światowej w Warszawie).
- *Działalność i organizacja Biura „W" MSW*, red. Z. Nawrocki (zbiorowe wydawnictwo o charakterze monograficznym, przedstawiające organizację i metody pracy pionu SB, zajmującego się perlustracją korespondencji).
- *Działalność i organizacja Biura „C" MSW*, red. J. Bednarek (zbiorowe wydawnictwo o charakterze monograficznym, przedstawiające organizację i metody pracy pionu SB zajmującego się ewidencją operacyjną i archiwizowaniem dokumentacji aparatu bezpieczeństwa).
- *Zatrzymani, aresztowani i więzieni w latach 1944–1956* (projekt realizowany z BEP, którego celem jest sporządzenie na podstawie dostępnej dokumentacji wykazu osób zatrzymanych, aresztowanych i więzionych w latach 1944–1956 przez cywilny i wojskowy aparat bezpieczeństwa).
- K. Iranek-Osmecki, *Kto ratuje jedno życie... Polacy i Żydzi 1939–1945* (przygotowanie znanej publikacji do wydania drukiem w nowej serii wydawniczej IPN „Z archiwum emigracji").

− *Zawołać po imieniu*, red. B. Otwinowska, J. Żaryn (pracownicy WBAiEŹ prowadzą kwerendę archiwalną i przygotowują na potrzeby wydawnictwa biogramy kobiet więzionych w okresie stalinowskim).

5.5.8. Indywidualne prace naukowe

Równolegle do wykonywania zadań wynikających z zakresu obowiązków i kompetencji WBAiEŹ, jego pracownicy uczestniczyli w projektach badawczych realizowanych przez BEP, konferencjach, sesjach naukowych i wykładach związanych tematycznie z problematyką pozostającą w ustawowym zainteresowaniu IPN, przygotowywali na potrzeby wydawnictw IPN edycje pojedynczych dokumentów oraz artykuły naukowe i popularnonaukowe. Ponadto kontynuowali badania związane z przygotowywaniem dysertacji doktorskich z zakresu najnowszej historii Polski. Szczegółowe dane dotyczące publikacji pracowników wydziału zostały zamieszczone w aneksie.

5.6. Działalność naukowa i popularyzatorska

5.6.1. BUiAD

1. Udział w konferencjach:

A. Marcinkiewicz-Gołaś, *Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej wobec powrotu żołnierzy II Korpusu Polskiego do kraju* (konferencja naukowa „II Korpus Polski w kampanii włoskiej i losy jego żołnierzy po wojnie", Centralna Biblioteka Wojskowa, Warszawa, 6 maja 2008 r.).

M. Biełaszko, *Środowisko muzyki klasycznej w dokumentach MSW* (konferencja naukowa „»Twórczość obca nam klasowo«. Aparat represji wobec środowisk twórczych w okresie Polski Ludowej", Warszawa, 10–12 września 2008 r.).

A.K. Piekarska, *Jan Pietrzak w »Tercecie«*, (konferencja naukowa „»Twórczość obca nam klasowo«. Aparat represji wobec środowisk twórczych w okresie Polski Ludowej", Warszawa, 10–12 września 2008 r.).

P. Tomasik, *Działalność tajnego współpracownika SB ps. „X", konsultanta ps. „Rybak" w świetle własnych doniesień* (konferencja naukowa „Nurt narodowy opozycji demokratycznej w PRL 1955–1990", Warszawa, 25 października 2008 r.).

Na konferencji „Fotografia w nowoczesnym archiwum" (Warszawa, 27 października 2008 r.) referaty wygłosili: T. Stempowski, *Zasób fotograficzny IPN i jego cechy specyficzne* (współautor K. Ślusarski), R. Morawski, *Digitalizacja i opracowanie fotografii z zasobu IPN w systemie ZEUS* (współautor P. Chojnacki).

M. Majewski, komunikat nt. współpracy archiwalno-historycznej IPN z archiwum SB Ukrainy (międzynarodowa konferencja „Wspólne dziedzictwo – wspólna odpowiedzialność", Kraków, 6–7 listopada 2008 r.).

A.K. Piekarska, *Gospodarka na łamach pism satyrycznych oficjalnego obiegu* (konferencja „Budujmy socjalizm... Aparat władzy a gospodarka w systemie totalitarnym", Lubin, 6–7 listopada 2008 r.).

J. Karbarz-Wilińska, komunikat *Problematyka Wielkiego Głodu na Ukrainie w latach 1932––1933 w badaniach archiwalnych Instytutu Pamięci Narodowej* (konferencja naukowa „75. rocznica Wielkiego Głodu na Ukrainie w latach 1932–33", Kraków, 14 listopada 2008 r.).

M. Biełaszko, *Środowisko „Tygodnika Warszawskiego" w aktach bezpieki* (konferencja naukowa „Obserwacja, manipulacja, współpraca. Dziennikarze i naukowcy a aparat bezpieczeństwa w Polsce Ludowej", Wrocław, 19–21 listopada 2008 r.).

Na konferencji naukowej „»Dokumenty zniszczyć!« Proces niszczenia dokumentacji Służby Bezpieczeństwa PRL w latach 1989–1990" (Wrocław, 1 grudnia 2008 r.) referaty wygłosili: S. Koller, *Niszczenie akt pionu SB do walki z Kościołem* i *Niszczenie dokumentacji w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Zarządzenia i instrukcje wykonawcze 1956–1990*; K. Ostrowska, M. Żuławnik, *Niszczenie kartotek Biura „C" MSW w latach 1989–1990*; W. Sawicki, *Niszczenie akt pionu SB do walki z „Solidarnością"* oraz *Niszczenie akt wywiadu cywilnego PRL*.

J. Bednarek przygotował wykład *Likwidacja Komendy Powiatowej Konspiracyjnego Wojska Polskiego w Sieradzu przez aparat bezpieczeństwa i Informację Wojskową w 1946 r.* (spotkanie Klubu Historycznego im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" w Sieradzu, Sieradz, 15 grudnia 2008 r.).

2. Projekty badawcze

Słownik biograficzny *Konspiracja i opór społeczny 1944–1956* (projekt BEP – J. Bednarek, J. Mysiakowska).

„Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych i naukowych" (projekt BEP – M. Biełaszko, Anna K. Piekarska).

„Aparat bezpieczeństwa wobec polskich ruchów i środowisk politycznych w latach 1944––1990" (projekt BEP – J. Mysiakowska).

Kampania społeczno-edukacyjna „Życie za Życie" (projekt BEP – M. Biełaszko).

3. Publikacja katalogów archiwalnych

W 2008 r. pion archiwalny rozpoczął publikację katalogów archiwalnych, które prezentują zgromadzony zasób archiwalny w porządku rzeczowym (zgodnie z wybranym zagadnieniem).

3.1. *Elektroniczny inwentarz archiwalny akt spraw karnych z okresu stanu wojennego*.

Celem publikacji było zebranie danych o wszystkich osobach, które były represjonowane z przyczyn politycznych w okresie trwania stanu wojennego. Inwentarz powstał wyłącznie na podstawie dokumentów znajdujących się w archiwach Instytutu. Składają się na nie akta spraw karnych, akta postępowań prokuratorskich, dokumentacja dochodzeniowo-śledcza Służby Bezpieczeństwa, jak również akta kolegiów do spraw wykroczeń.

3.2. *Żydzi polscy i Żydzi w Polsce. Katalog materiałów archiwalnych z zasobu Instytutu Pamięci Narodowej (stan na dzień 5 grudnia 2008 r.)*.

Katalog prezentuje jednostki archiwalne, których zawartość wprost lub pośrednio dotyczy działań wymierzonych w Żydów w latach 1939–1945. Jest on wynikiem zaawansowanej, ale nie ukończonej jeszcze kwerendy. Jej końcowym rezultatem ma być kompletny katalog materiałów archiwalnych, zachowanych w zasobie IPN dotyczących Żydów i ich historii na terenie Polski w latach 1939–1989.

5.6.2. OBUiAD w Białymstoku

1. Referaty:

U. Gierasimiuk, *Marzec '68 w Białymstoku* (spotkanie rocznicowe, zorganizowane przez Centrum Edukacji Europejskiej Polska–Izrael).

U. Gierasimiuk, *Białystok w marcu 1968* (spotkanie rocznicowe, zorganizowane przez Centrum Edukacji Europejskiej Polska–Izrael, Białystok 13 marca 2008 r.).

Gierasimiuk U., *Marzec 1968 r. w Białymstoku* (konferencja „Wydarzenia marcowe 1968 r. w Białymstoku w świetle źródeł archiwalnych IPN", zorganizowana przez Oddział IPN w Białymstoku – Białystok, 28 marca 2008 r.).

P. Czyżewski, *Zakres i zasady udostępniania zasobu archiwalnego IPN* (prelekcja dla członków Sekcji Historii Najnowszej Studenckiego Koła Naukowego Historyków Uniwersytetu w Białymstoku – Białystok, 22 stycznia 2008 r.).

P. Czyżewski, *Polityka władz sowieckich wobec ludności polskiej na Grodzieńszczyźnie w pierwszych latach po II wojnie światowej* (międzynarodowa konferencja naukowa „Relacje nowych krajów Unii Europejskiej z Federacją Rosyjską (w aspekcie politycznym, ekonomicznym, kulturowym i społecznym)", zorganizowana przez Wyższą Szkołę Finansów i Zarządzania w Białymstoku – Białystok, 14 czerwca 2008 r.).

2. Współpraca z mediami:

U. Gierasimiuk – udział w programach TVP Białystok i Polskiego Radia Białystok – 7 i 25 marca 2008 r.

Udostępnianie dokumentów na potrzeby programów telewizyjnych, poświęconych żołnierzom podziemia, przygotowywanych przez TVP Lublin.

5.6.3. OBUiAD w Gdańsku

1. Referaty:

M. Kruk, *Niszczenie akt gdańskiej służby bezpieczeństwa w latach 1989–1990 w Gdańsku* (konferencja naukowa „»Dokumenty zniszczyć!« Proces niszczenia dokumentacji Służby Bezpieczeństwa PRL w latach 1989–1990", zorganizowanej przez Oddział IPN we Wrocławiu, 1 grudnia 2008 r.).

2. Promocja książki:

Operacja „Zorza II". Służba Bezpieczeństwa i Komitet Wojewódzki PZPR wobec wizyty Jana Pawła II w Trójmieście (czerwiec 1987), 26 listopada 2008 r.

3. Współpraca z mediami

A. Nadarzyńska i R. Chrzanowski – udział w programie przygotowanym przez TVP Gdańsk w związku z rocznicą Wydarzeń Grudnia '70.

R. Chrzanowski – udział w przygotowaniach do realizacji filmu Krzysztofa Brożka dla TVN Historia pt. *Gra o Nobla*.

M. Kruk – udział w programie Adama Hlebowicza „Ja jestem" poświęconym wizycie Jana Pawła II w Gdańsku w 1987 r.

5.6.4. OBUiAD w Katowicach

1. Referaty:

A. Brzezina, *Co kryją archiwa IPN* (wykład otwarty w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Częstochowie, 17 grudnia 2008 r.).

M. Mrzyk, A. Dziuba, *Skala i metody inwigilacji Uniwersytetu Śląskiego w latach 80-tych* (konferencja „Obserwacja, manipulacja, współpraca. Dziennikarze i naukowcy a aparat bezpieczeństwa w Polsce Ludowej", Wrocław 19–21 listopada 2008 r.).

2. Działalność dydaktyczna:

Cykliczne zajęcia z młodzieżą gimnazjalną i ponadgimnazjalną, przybliżające zasób i działalność archiwum oraz pracę archiwistów (A. Drozdowski, T. Marszałek).

Zajęcia metodyczne z nauczycielami szkół częstochowskich: *Zasób archiwum IPN i jego udostępnianie* (A. Brzezina).

3. Udział w programach badawczych:

Twarze bezpieki. Kadra kierownicza województw śląskiego/katowickiego (stalinogrodzkiego), bielskiego i częstochowskiego w latach 1945–1990. (we współpracy z OBEP Katowice).

Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944–1956 (we współpracy z OBEP Katowice).

Śladami zbrodni (we współpracy z OBEP Katowice).

Ruch pielgrzymkowy do sanktuarium jasnogórskiego w okresie PRL (projekt OBEP Katowice, Muzeum Częstochowskiego i Uniwersytetu Rzeszowskiego – A. Brzezina).

5.6.7. OBUiAD w Krakowie

1. Referaty:

A. Czocher, W. Świątek – prelekcja na temat zasobu archiwalnego OBUiAD i zasad jego udostępniania, połączona z prezentacją materiałów archiwalnych dla studentów historii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wieliczka 30 maja i 6 czerwca 2008 r.

A. Czocher, M. Konieczna, T. Gołdyn, *Wykorzystanie zasobów Instytutu Pamięci Narodowej w pracy nauczyciela historii* (wykład dla nauczycieli z gminy Wieliczka, zorganizowany we współpracy z Wydziałem Edukacji Urzędu Miasta i Gminy w Wieliczce, 31 marca 2008 r.).

M. Kapusta, *Działalność Szarych Szeregów w Małopolsce* – wykład z okazji 90. rocznicy odzyskania niepodległości w Zespole Szkół im. Jana Pawła II w Zielonkach k/Krakowa.

M. Konieczna, prelekcja na temat zasobu archiwalnego IPN i zasad jego udostępniania dla uczniów II Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Konopnickiej w Nowym Sączu, 5 listopada 2008 r.

M. Konieczna, prelekcja na temat zasobu archiwalnego IPN i zasad jego udostępniania połączone z prezentacją materiałów archiwalnych dla studentów z USA, Kanady i krajów Unii Europejskiej, Instytut Amerykanistyki i Studiów Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wieliczka 4 grudnia 2008 r.

P. Nagel, wystąpienie na temat przesiedleń Polaków z Archangielska na Ukrainę i Powołże w 1944 r., Klub Historyczny im. Stefana Roweckiego – „Grota", Kraków 18 listopada 2008 r.

2. Współpraca z mediami:

realizacja kwerend archiwalnych i konsultacja merytoryczna na potrzeby cyklu TVP „Cienie PRL" (R. Dyrcz).

5.6.8. OBUiAD w Lublinie

1. Referaty:

L. Popek, *Zbrodnie OUN-UPA na ludności Wołynia w 1943 r.* (Klub Historyczny im. gen. S. Roweckiego „Grota", Łódź 18 czerwca 2008 r.).

L. Popek, *Zbrodnie OUN-UPA w latach 1939–1945* (Klub Historyczny im. gen. S. Roweckiego „Grota"; Kalisz, Sieradz, Opoczno 6 i 7 października 2008 r.).

M. Krzysztofik, *Komitet Samoobrony Chłopskiej Ziemi Grójeckiej 1978–1980* (konferencja Oddziału IPN w Lublinie w ramach obchodów 30-ecia Komitetu Samoobrony Ziemi Grójeckiej, Komitetu Samoobrony Chłopskiej Ziemi Rzeszowskiej, Zbrosza Duża 6–7 września 2008 r.).

G. Joniec, *Wojewódzki Urząd Informacji i Propagandy w Lublinie 1944–1947* (II Sympozjum Dziejów Biurokracji, Roskosz 19 września 2008 r.).

L. Popek, *Zbrodnie OUN-UPA w 1943 r. na Wołyniu* (sesja zorganizowana przez Towarzystwo Miłośników Wołynia i Polesia Oddział w Olsztynie, 29 listopada 2008 r.).

L. Popek – cykl wykładów z historii najnowszej dziejów Wołynia 1939–1945 dla grupy młodzieży uczestniczącej w akcji porządkowania mogił na Ukrainie, 18–29 sierpnia 2008 r.

2. Spotkania ze studentami i uczniami szkół ponadpodstawowych Lubelszczyzny:

„Wołyńskie Zaduszki". Spotkanie poświęcone polskim miejscom pamięci na Wołyniu (Klub Historyczny im. gen. S. Roweckiego „Grota" – Lublin, 4 listopada 2008 r.).

Porządkowanie mogił na Ukrainie wraz z osiemnastoosobową grupą młodzieży z Lubelskiej Wojewódzkiej Komendy OHP, 18–29 sierpnia 2008 r. (L. Popek).

3. Współpraca z mediami:

L. Popek – udział w realizacji filmów: *Przebraże* dla TVP „Historia" i oddziału TVP w Lublinie, *Bitwa KOP we wrześniu 1939 r. pod Szackiem* dla Telewizji Polskiej w Lublinie i *Wołyń 1943* dla Telewizji Kijów.

5.6.9. OBUiAD w Łodzi

1. Referaty:

K. Kolasa (wspólnie z Ł. Jaworskim), *Dokumentacja audiowizualna (fotografie, filmy, nagrania) w zespołach akt PZPR w zasobie Archiwum Państwowego w Łodzi – problemy opracowania* (konferencja metodyczna „Problemy opracowania materiałów audiowizualnych w archiwach państwowych", zorganizowana przez Naczelną Dyrekcję Archiwów Państwowych, Warszawa 3–4 kwietnia 2008 r.).

P. Perzyna, *Prawne aspekty funkcjonowania i udostępniania zasobu archiwalnego IPN*, (Klub Historyczny im. gen. Stefana Roweckiego „Grota", Sieradz 21 stycznia 2008 r.).

P. Perzyna, *Struktura zasobu archiwalnego Oddziału IPN w Łodzi* (Klub Historyczny im. gen. Stefana Roweckiego „Grota", Łódź 2 kwietnia 2008 r.).

P. Perzyna, wykład na temat zasobu archiwalnego Oddziału IPN w Łodzi oraz zasad jego udostępniania (Klub Historyczny im. gen. Stefana Roweckiego „Grota", Kalisz 19 maja 2008 r.).

S. Pilarski, *Polskie ugrupowania polityczne wobec Czechosłowacji w latach 1938–1939* – wykład, Uniwersytet Trzeciego Wieku im. Heleny Kretz, Łódź 23 października 2008 r.

R. Rabiega, *Stan wojenny w regionie łódzkim* – wykład, Uniwersytet Trzeciego Wieku im. Heleny Kretz w Łodzi, 27 listopada 2008 r.

2. Szkolenie dotyczące zasobu archiwalnego IPN, siedziba OBUiAD w Łodzi, 22 lutego 2008 r. (R. Rabiega i M. Tomaszewski):

Prezentacja książki *Strajki łódzkie w lutym 1971 r. Geneza, przebieg i reakcja władz,* Muzeum Fabryki w Centrum Manufaktura w Łodzi, 28 kwietnia 2008 r.

Prezentacja książki S. Pilarskiego *Polskie ugrupowania polityczne wobec Czechosłowacji 1938–1939,* Śródmiejskie Forum Kultury 5 maja 2008 r. i Instytut Historii PAN w Warszawie 24 czerwca 2008 r.

Promocja książki S. Pilarskiego *Zarys stosunków polsko-czechosłowackich 1918–1933*, Śródmiejskie Forum Kultury 15 października 2008 r.

3. Współpraca z mediami:

E. Mianowska i K. Tylski – wywiad dla Radia „VOX" i Radia „Łódź" w związku z prezentacją książki. *Strajki łódzkie w lutym 1971*, 25 i 28 kwietnia 2008 r.

P. Perzyna – wywiad dla Polskiego Radia na temat inwigilacji przez SB uczestników Festiwalu Muzyków Rockowych w Jarocinie (źródło: www.polskieradio.pl/historia/miejsca/artykul59248.html), 21 lipca 2008 r.

E. Mianowska i K. Tylski – wywiad dla TVP 3 i TV „TOYA", 28 kwietnia 2008 r.

S. Pilarski – wywiad dla TV„Ret-Sat 1" na temat książki *Zarys stosunków polsko-czechosłowackich 1918–1933*, 15 października 2008 r.

Prezentacja książek S. Pilarskiego *Polskie ugrupowania polityczne wobec Czechosłowacji 1938–1939* oraz *Zarys stosunków polsko-czechosłowackich 1918–1933*, 7 i 14 września 2008 r. w telewizji lokalnej „Tele-Top" w Tomaszowie Mazowieckim.

4. Programy badawcze:

S. Pilarski – ogólnopolski program badawczy „Działania aparatu bezpieczeństwa wobec polskich ruchów i środowisk politycznych" oraz „Proces transformacji politycznej w Polsce w latach 1988–1990".

5.6.10. OBUiAD w Poznaniu

1. Referaty:

Na konferencji naukowej poświęconej „Solidarności Walczącej" w Poznaniu, zorganizowanej przez OBEP w Poznaniu (9–10 października 2008 r.) referaty wygłosili: A. Małyszka, *Relacje*

„Solidarności Walczącej" z innymi organizacjami opozycyjnymi w Poznaniu w latach 1983–1990 i E. Wojcieszyk, *SB wobec „Solidarności Walczącej" w woj. konińskim w latach 1984–1990*.

Na konferencji „Władze wobec kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1956–1970", zorganizowanej przez OBEP w Poznaniu (21 listopada 2008 r.) referaty wygłosili: R. Reczek, *Laicyzacja szkół w Wielkopolsce w okresie rządów Władysława Gomułki* i E. Wojcieszyk, *Niższe Seminarium Duchowne w Wolsztynie 1949–1960 w dokumentach aparatu bezpieczeństwa PRL*.

E. Wojcieszyk, *Kościół poznański w latach 1945–1990 w dokumentach organów bezpieczeństwa PRL – rekonesans po zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej* (sesja naukowa „Kościół poznański w dziejach. Stan, potrzeby i perspektywy badań" na Wydziale Teologicznym UAM, Poznań 4–5 listopada 2008 r.).

R. Kościański, R. Leśkiewicz, *Brakowanie i niszczenie dokumentów Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Poznaniu w latach 1989–1990* („»Dokumenty zniszczyć!« Proces niszczenia dokumentacji Służby Bezpieczeństwa PRL w latach 1989–1990", Wrocław, 1 grudnia 2008 r.).

5.6.11. OBUiAD w Rzeszowie

1. Referaty:

Na międzynarodowej konferencji naukowej „Z dziejów stosunków polsko-żydowskich 1939–1989" (Rzeszów 11–12 marca 2008 r.) referaty wygłosili: J. Borowiec, *Zbrodnia oddziału GL „Iskra," popełniona na Żydach w świetle dokumentów sądowych*, P. Fornal, *Żydzi w strukturach aparatu bezpieczeństwa na Rzeszowszczyźnie w latach 1944–1956,* E. Rączy, *Zbrodnie na ludności żydowskiej w województwie rzeszowskim w latach 1944–1947 w świetle dokumentów UB i MO*, P. Szopa, *Stosunek żołnierzy konspiracji niepodległościowej do Żydów we wschodniej części dystryktu krakowskiego w świetle wybranych wspomnień i dokumentów*.

E. Rączy – udział w panelu dyskusyjnym w związku z otwarciem wystawy „Sprawiedliwi wśród narodów świata", Kraków 27 stycznia 2008 r.

E. Rączy – udział w panelu dyskusyjnym pt. „Życie za życie", Muzeum na Majdanku 26 kwietnia 2008 r.

2. Udział w programach badawczych:

„Encyklopedia Solidarności" (J. Borowiec).

„Aparat bezpieczeństwa w Polsce, kadra kierownicza" (BEP Warszawa – D. Byszuk).

„Indeks Polaków zamordowanych i represjonowanych za pomoc Żydom" (BEP Warszawa – E. Rączy).

„Procesy polityczne z okresu stanu wojennego" (BUiAD Warszawa – J. Borowiec, B. Wójcik).

3. Współpraca z mediami:

E. Rączy, P. Fornal, I. Witowicz – udział w programach dotyczących losów ludności żydowskiej w czasie wojny oraz stosunków polsko-żydowskich (TVP 3, Radio Via, Polskie Radio dla Zagranicy).

R. Witalec – prezentacja dokumentów dot. arcybiskupa Ignacego Tokarczuka (TV Trwam).

J. Borowiec, R. Witalec – udział w programach dotyczących działalności Solidarności Walczącej (TVP 3, Radio Rzeszów, Radio Via).

P. Szopa – udział w programach dotyczących Polskiego Państwa Podziemnego i ośrodka wywiadowczo-dywersyjnego „Ruch" (Radio Rzeszów).

4. Inne formy popularyzacji:

R. Witalec – warsztaty archiwalno-metodyczne dla pracowników bibliotek i archiwów wojskowych wojsk lądowych – 19 listopada 2008 r.

E. Rączy – promocja książki *Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej na Rzeszowszczyźnie 1939–1945*, Warszawa 16 maja 2008 r.

5.6.12. OBUiAD w Szczecinie

1. Referaty:

Na konferencji naukowej „Rok 1968 na Pomorzu Zachodnim" (Koszalin 25 września 2008 r.) referaty wygłosili: R. Marciniak*, Wpływ koszalińskiej służby bezpieczeństwa na walki frakcyjne w łonie nomenklatury partyjnej w 1968 r.* i Z. Stanuch, *Kościół katolicki w województwie koszalińskim wobec wydarzeń z 1968 r. w świetle dokumentów z archiwum szczecińskiego IPN*.

Z. Stanuch, *UB/SB wobec nauczania religii na Pomorzu Zachodnim* – wykład z cyklu: „Z badań IPN", Szczecin 3 czerwca 2008 r.

M. Semczyszyn*, Grudzień 1970 r. – styczeń 1971 r. w dokumentach SB, przechowywanych w zasobie OBUiAD IPN w Szczecinie* (konferencja „Grudzień 1970 r.–styczeń 1971 r. Perspektywa szczecińska", Szczecin 18 grudnia 2008 r.).

2. Promocja książki *Jan Paweł II w Szczecinie. Meldunki operacyjne Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych z 1987 roku*, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego, 4 czerwca 2008 r.

3. Współpraca z mediami:

R. Marciniak – komentarze do reportaży J. Rudnik *Śladami Oskara Willnera* i *Rok 1968*, Polskie Radio Koszalin.

4. Projekty badawcze:

Z. Stanuch – dzieje Kościoła na Pomorzu Zachodnim.

T. Błaszak – akta Ośrodka Odosobnienia w Wierzchowie Pomorskim w zasobie archiwalnym szczecińskiego Oddziału IPN (przygotowano do złożenia do druku); Mieczysław Boruta-Spiechowicz w świetle dokumentów IPN; zasób archiwalny KW MO/WUSW w Szczecinie 1945–1990 (rozprawa doktorska).

R. Marciniak – hasła do *Encyklopedii Solidarności*: *NSZZ Solidarność w województwie koszalińskim w latach 1980–1989*; *Społeczeństwo województwa koszalińskiego wobec wydarzeń grudniowych 1970 r. – demonstracje na ulicach Słupska w grudniu 1970 r.*; *Darłowo 1988–1989. Demonstracje przeciw planom budowy elektrowni atomowej w Kopaniu pod Darłowem – działalność Ruchu „Wolność i Pokój"*.

M. Semczyszyn – działalność Wydziału III WUBP w Szczecinie w latach 1945–1954; działalność aparatu bezpieczeństwa wobec mniejszości narodowych na Pomorzu Zachodnim.

M. Dźwigał – „Strajk 1988 r. w Szczecinie" – projekt realizowany w ramach OBEP.

B. Kościelna – opozycja przedsierpniowa w Szczecinie w latach 1975–1980.

5.6.13. OBUiAD we Wrocławiu

1. Referaty:

Podczas prelekcji „Komunistyczna bezpieka w Legnicy 1945–1956" (Legnica 13 lutego 2008 r.) referaty wygłosili: B. Kruk, *Geneza i działalność Urzędu Bezpieczeństwa w Legnicy* i T. Matkowski, *Zwalczanie Kościoła katolickiego przez Urząd Bezpieczeństwa w Legnicy*.

K. Pawlak-Weiss, *Nieznane losy obozów pracy w Dzierżoniowie podczas drugiej wojny światowej* (konferencja „Dzierżoniów – wieki minione", Dzierżoniów 25–29 maja 2008 r.).

Podczas konferencji „Budujmy Socjalizm…" (Lubin 6–7 listopada 2008 r.) referaty wygłosiły: B. Kruk, *Ekspozytura kolejowa MBP* i K. Pawlak-Weiss, *Ekonomiczne aspekty wykorzystania więźniów podczas II wojny światowej*.

T. Balbus, *Komunistyczne służby bezpieczeństwa wobec Kościoła katolickiego w Polsce (1944–1990)* (konferencja „Martyrologia Kościoła katolickiego w XX wieku na świecie", Kijów, Ukraina, 19 listopada 2008 r.).

2. Promocje książek:

Promocja *Atlasu polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956* – Wrocław 4 lutego 2008 r., Opole 11 lutego 2008 r. (T. Balbus).

Promocja książki T. Balbusa, K. Stróżyny, *„Ojczyznę wolną racz nam wrócić Panie…". Komunistyczna bezpieka wobec kardynała Henryka Gulbinowicza w latach 1970–1990*, Wrocław 12 września 2008 r.

Promocja książek T. Balbusa, *„Jurandowcy". Powstańcy wileńscy 1944. Historia i życie codzienne 1. Brygady Wileńskiej Armii Krajowej* oraz T. Balbusa, K. Stróżyny, *„Ojczyznę wolną racz nam wrócić Panie…". Komunistyczna bezpieka wobec kardynała Henryka Gulbinowicza w latach 1970–1990*, Wrocław 30 września 2008 r.

3. Współpraca z mediami:

T. Balbus – udział w realizacji filmu dokumentalnego dotyczącego kardynała Henryka Gulbinowicza „*Po stronie Boga jest zwycięstwo!",* w reżyserii J. Lipskiego i P. Mielecha.

T. Balbus, K. Stróżyna i K. Pawlak-Weiss – kilkanaście wywiadów telewizyjnych, radiowych i prasowych oraz udział w filmach dokumentalnych dotyczących działalności komunistycznych służb bezpieczeństwa.

4. Popularyzacja:

Prezentacje zasobu dla członków Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, studentów Uniwersytetu Wrocławskiego, gości z Białorusi, Ukrainy, Litwy i Rosji.

5.6.14. Delegatura w Bydgoszczy

1. Referaty:

P. Rybarczyk, *Z dziejów bydgoskiej szkoły realnej (Die Realschule zu Bromberg) w latach 1851–1920* (konferencja „Bydgoszcz – miasto wielu kultur i narodowości" zorganizowana przez Uniwersytet w Bonn i Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 20–21 listopada 2008 r.).

5.6.15. Delegatura w Kielcach

1. Referaty:

T. Domański, *Władze carskie wobec duchowieństwa katolickiego w Królestwie Polskim 1864–1914 (na przykładzie diecezji kieleckiej)* (konferencja „Kielecczyzny drogi do niepodległości", Kielce 4 listopada 2008 r.).

M. Jedynak, *Pogrzeb „Ponurego" w mediach* (konferencja „Wpływ pogrzebu mjr. Jana Piwnika „Ponurego" na przemiany społeczne", Kielce 30 maja 2008 r.).

2. Prowadzenie zajęć i seminariów dla studentów Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach.

5.6.16. Delegatura w Radomiu

1. Referaty:

M. Sołtysiak, *Struktury wojskowe Polskiego Państwa Podziemnego i ich akcja scaleniowa na przykładzie powiatu iłżeckiego* (konferencja „Polskie Państwo Podziemne między Wisłą a Pilicą 1939–1945", Radom 27 listopada 2008 r.).

M. Sołtysiak, *Generał Antoni Heda „Szary". Zarys biografii* (konferencja „«Szary». Antoni Heda", Kielce 15 grudnia 2008 r.).

2. Projekty badawcze:

„Encyklopedia Solidarności" (K. Busse, P. Ciaputa, M. Sołtysiak).

K. Busse, „Instytucje władzy PRL a społeczeństwo Ziemi Radomskiej – media pod lupą władzy 1945–1990".

M. Sołtysiak, „Antoni Heda „Szary" – biografia dowódcy oddziału partyzanckiego AK" (wspólnie z S. Piątkowskim – BEP Delegatura IPN Radom); „Jan Tadeusz Sońta «Ośka» – biografia dowódcy oddziału partyzanckiego BCh"; „Inspektorat Radomski WiN krypt. «Związek Zbrojnej Konspiracji»".

5.7. Współpraca międzynarodowa

Współpraca międzynarodowa pionu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej koncentruje się wokół realizacji umów podpisanych z organizacjami i archiwami zagranicznymi oraz rozpoznania zasobów archiwów zagranicznych, w których jest przechowywana dokumentacja wchodząca w ustawowe zainteresowania IPN. Wspólne przedsięwzięcia obejmują także przygotowanie wydawnictw źródłowych. Przejawem działalności międzynarodowej jest również popularyzacja zasobu archiwalnego oraz doświadczeń Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów podczas podejmowanych delegacji zagranicznych.

Delegacja pionu archiwalnego IPN pod kierownictwem dyrektora BUiAD, dr. Zbigniewa Nawrockiego, odwiedziła w dniach 27–30 października 2008 r. Urząd Pełnomocnika Rządu Federalnego ds. Dokumentów Służby Bezpieczeństwa byłej NRD (BStU). Rezultatem wizyty było podpisanie porozumienia dotyczącego współpracy w opracowaniu wspólnego polsko-niemieckiego słownika terminologii stosowanej przez organy bezpieczeństwa państwa PRL i NRD. Polskim zespołem kieruje dr Franciszek Dąbrowski, natomiast niemieckim dr Hanna Labrenz-Weiß. Wydanie słownika w wersji polsko-niemiecko-angielskiej jest planowane na rok 2010.

Wydział Gromadzenia, Opracowywania i Obsługi Magazynów:

W ramach wypełnienia zapisów umowy podpisanej w dniu 12 września 2006 r. z Instytutem Pamięci Męczenników i Bohaterów Holocaustu Yad Vashem przesłano do Jerozolimy informacje o 7565 j.a., wytypowanych w toku kwerend prowadzonych w IPN i odpowiadających zainteresowaniom Yad Vashem. Jednocześnie wnioskowano o przekazanie do Instytutu Pamięci Narodowej kopii 1253 j.a. z zasobu archiwum Instytutu Pamięci Męczenników i Bohaterów Holocaustu.

W ramach współpracy nakreślonej umową ze Studium Polski Podziemnej w Londynie z dnia 30 stycznia 2008 r. pozyskano do zasobu archiwalnego 63 306 obrazów cyfrowych.

W trakcie samodzielnie prowadzonych kwerend we francuskich archiwach departamentalnych Foix, Tuluzy, Pau i Marsylii pozyskano łącznie ok. 15 tys. obrazów cyfrowych.

Wnioskowano o pomoc MSZ Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie pozyskania materiałów dotyczących Polaków zesłanych do Kazachskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej. Do ministerstwa został przekazany jednocześnie wykaz jednostek archiwalnych z zasobów kazachskich archiwów centralnych i obwodowych, których pozyskaniem zainteresowany jest IPN. Prowadzono również rozpoznanie zasobów kazachskich archiwów rejonowych.

Podjęto starania o pozyskanie kopii dokumentacji z zasobu Federalnego Archiwum w Koblencji, wytworzonej przez Ministerstwo Finansów Republiki Federalnej Niemiec. Instytut interesowała w szczególności dokumentacja dotycząca Polaków poddawanych eksperymentom pseudomedycznym w hitlerowskich obozach koncentracyjnych. Wskutek niemieckich ograniczeń prawnych, a zwłaszcza zapisu ustawy o ochronie danych osobowych, nie przystąpiono do szczegółowych kwerend.

Przeprowadzono kwerendę archiwalną w National Archive and Records Administration (NARA) w College Park (Maryland, USA), w trakcie której zdigitalizowano 1822 obrazów fotograficznych, dotyczących kampanii wrześniowej 1939 r.

Podczas podejmowania delegacji Federalnej Służby Bezpieczeństwa Ukrainy oraz bułgarskiej COMDOS (ang. *The Committee for disclosing and announcing affiliation of Bulgarian citizens to the State Security and the intelligence services of the Bulgarian national Army*) zaprezentowano doświadczenia BUiAD w zakresie udostępniania, opracowywania i digitalizacji dokumentów.

Wydział Udostępniania i Informacji Naukowej:

Na wniosek Muzeum Holokaustu w Waszyngtonie pracownicy Wydziału przeprowadzali kwerendę w zasobie IPN, której celem było wyselekcjonowanie, weryfikacja i opracowanie materiałów na temat wojennych i powojennych losów obywateli polskich narodowości żydowskiej, a także eksterminacyjnych działań III Rzeszy przeciwko Żydom.

Wydział Badań Archiwalnych i Edycji Źródeł:

Wydział kontynuował trwającą od 2001 r. współpracę z Wydzielonym Państwowym Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy i z Federalną Służbą Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej w zakresie prac archiwalno-historycznych. Wspólnie ze stroną ukraińską opublikowano obszerny dwujęzyczny wybór źródeł pt. *Wielki głód na Ukrainie 1932–1933,* będący już siódmym tomem serii „Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku". Publikacja była prezentowana w Kijowie z okazji obchodów rocznicy Wielkiego Głodu oraz we Wrocławiu. Trwają prace nad kolejnymi polsko-ukraińskimi wydawnictwami źródłowymi.

OBUiAD:

Kontakty ze stroną ukraińską nawiązały też oddziałowe biura w Krakowie i we Wrocławiu. Przedstawiciele OBUiAD w Krakowie (A. Czocher, R. Dyrcz) uczestniczyli w spotkaniu roboczym z delegacją Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy i Archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, dotyczącym funkcjonowania IPN ze szczególnym uwzględnieniem zasad gromadzenia, opracowania i digitalizacji dokumentacji archiwalnej, które odbyło się w Wieliczce 18 kwietnia 2008 r. OBUiAD we Wrocławiu uczestniczył w przygotowaniu wspomnianej wyżej promocji książki *Wielki głód na Ukrainie 1932–1933*, która miała miejsce w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego 9 grudnia 2008 r., z udziałem delegacji Wydzielonego Archiwum Państwowego Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, Instytutu Badań Politycznych i Narodowościowych Narodowej Akademii Ukrainy, Uniwersytetu Wrocławskiego i BUiAD IPN.

Kontakty z BStU utrzymują OBUiAD we Wrocławiu i Poznaniu. W dniach 17–21 października 2008 r. w Berlinie przebywała kadra kierownicza OBUiAD we Wrocławiu z naczelnikiem dr. T. Balbusem. Kierownik Referatu Udostępniania i Informacji Naukowej, K. Pawlak-Weiss, uczestniczyła w spotkaniu dotyczącym przygotowania wspomnianego słownika terminów archiwalnych komunistycznych służb bezpieczeństwa. Ponadto w dniach 11–13 listopada 2008 r. w Berlinie przebywała delegacja pracowników wrocławskiego OBUiAD, zapoznając się z zasadami funkcjonowania, strukturą, zasobem oraz działalnością naukową BStU. Współpracę na poziomie archiwalnym z Oddziałem BStU we Frankfurcie nad Odrą prowadzi OBUiAD w Poznaniu.

5.8. Współpraca z instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami krajowymi

5.8.1. BUiAD

W zakresie współpracy krajowej przygotowano konferencję „Fotografia w nowoczesnym archiwum", która odbyła się w Światowy Dzień Dziedzictwa Audiowizualnego ustanowiony przez UNESCO (27 października 2008 r.). Konferencja pozwoliła na zaprezentowanie zasobu fotograficznego IPN oraz porównanie standardów i rozwiązań przyjętych w różnych instytucjach krajowych.

5.8.2. OBUiAD w Białymstoku

Kontynuowano współpracę z Archiwum Państwowym w Białymstoku, m.in. w związku z przygotowywaniem publikacji Urszuli Gierasimiuk *Białostocki wymiar marca 1968 r. Wybór źródeł*. Natomiast w trakcie prac nad kolejnym wydawnictwem (album *„ …takich było nas tysiące…" Żołnierze podziemia niepodległościowego w Polsce Północno-Wschodniej w latach 1944–1957 i ich dalsze losy*) kontaktowano się z oddziałami Światowego Związku Żołnierzy AK w Białymstoku i Łomży.

5.8.3. OBUiAD w Katowicach

Instytucje i organizacje, z którymi OBUiAD bezpośrednio współpracuje to:
– Stowarzyszenie „Pokolenie";
– Archiwum Państwowe w Katowicach;
– NSZZ „Solidarność" Region Częstochowski.

5.8.4. OBUiAD w Krakowie

– Instytut Amerykanistyki i Studiów Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego (prezentacja zasobu i działalności IPN dla studentów);
– Klub Historyczny im. Stefana Roweckiego – „Grota" (prelekcje dotyczące historii najnowszej);
– Związek Harcerstwa Rzeczpospolitej i Muzeum Armii Krajowej im. gen. Emila Fieldorfa – „Nila" w Krakowie (organizacja wystawy *Organizacje młodzieżowe z terenu Małopolski w antykomunistycznej konspiracji 1944/45–1956*);
– Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego (współpraca przy przygotowaniu wydawnictwa *Stawiliśmy opór… Antykomunistyczne organizacje młodzieżowe w Małopolsce w latach 1944–1956*).

5.8.5. OBUiAD w Lublinie

Pracownicy OBUiAD biorą udział w spotkaniach Klubu Historycznego im. gen Stefana Roweckiego „Grota"

5.8.6. OBUiAD w Łodzi

– Klub Historyczny im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" (wykłady o zasobie archiwalnym IPN).

– Uniwersytet Trzeciego Wieku im. Heleny Kretz (wykłady na temat historii Polski).

– Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi (przygotowanie materiałów do wystaw organizowanych przez muzeum).

– Uniwersytet Łódzki – porozumienie w sprawie prowadzenia stałych praktyk zawodowych, archiwalnych studentów kierunku historia Wydziału Filozoficzno-Historycznego UŁ (28 stycznia 2008 r.).

5.8.7. OBUiAD w Poznaniu

– Federacja Rodzin Katyńskich – Stowarzyszenie Katyń w Poznaniu – współpraca w przejmowaniu do zasobu archiwalnego IPN materiałów upamiętniających ofiary zbrodni popełnionych na obywatelach polskich.

5.8.8. OBUiAD w Rzeszowie

– Inspektorat Towarzystwa Salezjańskiego w Krakowie i Towarzystwo Salezjańskie Dom Zakonny w Przemyślu – współpraca w przygotowaniu ekspozycji „Salezjańska Szkoła Organistowska w Przemyślu i jej likwidacja w 1963 roku", prezentowanej w Rzymie, Krakowie i Przemyślu.

– Uniwersytet Rzeszowski – organizacja międzynarodowej konferencji naukowej „Z dziejów stosunków polsko-żydowskich 1939–1989", 11–12 marca 2008.

Gmina Miasta Krakowa – organizacja wystawy „Sprawiedliwi wśród narodów świata" otwartej 27 stycznia 2008 r. w Krakowie.

5.8.9. OBUiAD w Szczecinie

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Archiwum Kurii Metropolitalnej w Szczecinie – współpraca w zakresie wspólnej promocji publikacji źródłowej poświęconej wizycie Jana Pawła II w Szczecinie. W przyszłości planowane są wspólne badania źródłowe odnoszące się do dziejów Kościoła na Pomorzu Zachodnim.

5.8.10. OBUiAD we Wrocławiu

Stowarzyszenie Archiwistów Polskich Oddział we Wrocławiu.

Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej – publikacja pracy Z.K. Wójcika, *Aleksy Gilewicz-historyk nieprowincjonalny,* Przemyśl–Wrocław 2008.

Kontynuowana była współpraca z Zarządem Głównym WiN, Oddziałem Dolnośląskim ŚZŻAK, Ośrodkiem „Pamięć i Przyszłość" we Wrocławiu.

5.8.11. Delegatura w Bydgoszczy

W roku 2008 Delegatura IPN w Bydgoszczy współpracowała z następującymi instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami:

– Komitet Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa Województwa Kujawsko-Pomorskiego;

– Stowarzyszenie „Dziedzictwo Bydgoszczy";

– Rodzina Katyńska Bydgoszcz;

– Kuria Diecezjalna w Bydgoszcz;

– Oddział Narodowego Banku Polskiego w Bydgoszczy (organizacja uroczystej gali z okazji 90. rocznicy odzyskania niepodległości).

5.8.12. Delegatura w Kielcach

– Stowarzyszenie Działaczy NSZZ „Solidarność” 1980–1989 w Ostrowcu Świętokrzyskim (współorganizowanie konferencji naukowej „Lata nadziei, lata walki. NSZZ «Solidarność» Regionu Świętokrzyskiego 1980–1989”).

– Suchedniowski Ośrodek Kultury „Kuźnica” (organizacja konferencji popularnonaukowej „W obliczu zła. Żołnierze Polski Podziemnej wobec niemieckiego okupanta i powojennej rzeczywistości”).

– Środowisko Żołnierzy Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury”–„Nurt” (organizacja panelu historycznego „Wpływ pogrzebu mjr. Jana Piwnika „Ponurego” na przemiany społeczne”).

5.8.13. Delegatura w Radomiu

Pracownicy Delegatury współpracują ze Światowym Związkiem Żołnierzy AK Oddział w Radomiu oraz NSZZ „Solidarność” Ziemia Radomska w związku z programami badawczymi i przygotowywaniem edycji źródeł.

6. BIURO EDUKACJI PUBLICZNEJ

Zgodnie z art. 53 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, jednym z głównych zadań Instytutu jest prowadzenie badań z zakresu najnowszej historii Polski i upowszechnianie ich wyników w postaci wydawnictw naukowych, popularnonaukowych, zbiorów dokumentów, a także za sprawą działalności wystawienniczej i szeroko rozumianej edukacji historycznej. Szczególnym zadaniem IPN jest informowanie społeczeństwa o strukturach i metodach działania instytucji, w których ramach zostały popełnione zbrodnie nazistowskie i komunistyczne, a także o strukturach, obsadzie personalnej i sposobach działania organów aparatu represji.

W strukturze Instytutu zadania wynikające z zapisów art. 53 ustawy realizuje przede wszystkim Biuro Edukacji Publicznej, na które składają się trzy wydziały:

- Wydział Badań Naukowych, Dokumentacji, Ekspertyz i Zbiorów Bibliotecznych (a także 11 odpowiednich referatów w oddziałach IPN);
- Wydział Wystaw i Edukacji Historycznej (a także 11 odpowiednich referatów w oddziałach IPN);
- Wydział Wydawnictw (który jest centralnym wydawnictwem IPN i jednocześnie strukturą kontrolującą działania wydawnicze oddziałów IPN w terenie).

6.1. Wydział Badań Naukowych, Ekspertyz, Dokumentacji i Zbiorów Bibliotecznych

6.1.1. Działalność naukowo-badawcza

W skali ogólnopolskiej pion badań naukowych Biura Edukacji Publicznej obejmuje Wydział Badań Naukowych, Ekspertyz, Dokumentacji i Zbiorów Bibliotecznych BEP oraz referaty badań naukowych, działające we wszystkich jedenastu OBEP. Obecnie jego w kompetencjach znajduje się również udzielanie informacji o charakterze ekspertyz na potrzeby własne (pionów prokuratorskiego, lustracyjnego i archiwalnego), a także instytucji państwowych i osób prywatnych.

6.1.1.1. Ogólnopolskie projekty badawcze

Właściwie od początku istnienia Instytutu najważniejszą formą realizacji jego zdań związanych z badaniami nad historią najnowszą były wieloletnie ogólnopolskie i ponadregionalne projekty badawcze, prowadzone przez zespoły naukowców z centrali w Warszawie i regionalnych ośrodków objętych działaniem poszczególnych oddziałów IPN. Aktualnie realizowane zadania poszczególnych zespołów zostały określone w zatwierdzonym przez władze IPN planie prac BEP na lata 2006–2010. W pracach nad poszczególnymi projektami, poza historykami, edukatorami i archiwistami z IPN, uczestniczy także szereg badaczy na co dzień związanych z innych ośrodkami naukowymi (uczelnie wyższe, instytuty PAN itp.). W wielu przypadkach historycy z innych niż IPN ośrodków badawczych pełnią rolę koordynatorów i kierowników zespołów badawczych.

W roku sprawozdawczym realizowane były następujące ogólnopolskie projekty badawcze:

6.1.1.1.1. Struktura i metody działania aparatu bezpieczeństwa Polski Ludowej

Koordynator – dr Łukasz Kamiński (BEP Centrala).

W 2008 r. zakończyła się ostatecznie realizacja ogólnopolskiego projektu odtwarzającego obsadę personalną na kierowniczych stanowiskach w aparacie bezpieczeństwa PRL w latach

1944–1990. Ukazał się drukiem trzeci i ostatni tom z serii *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra Kierownicza, 1975–1990*. Redaktorem tomu i koordynatorem tej części projektu był Paweł Piotrowski z OBEP we Wrocławiu. W realizacji projektu uczestniczyli historycy ze wszystkich oddziałów IPN, w tym także z BUiAD. Ważnym osiągnięciem, w ramach projektu, była także zbiorowa publikacja metodologiczna OBEP w Krakowie *Osobowe źródła informacji – zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze* pod redakcją dr. Filipa Musiała (Kraków 2008).

W aktualnej jego fazie celem projektu jest przygotowanie opracowań monograficznych, poświęconych podstawowym strukturom operacyjnym aparatu bezpieczeństwa: wywiadowi (koordynator dr Władysław Bułhak), kontrwywiadowi (koordynator dr Krzysztof Persak), pionom walki z opozycją (dr Łukasz Kamiński) i pionowi do walki z Kościołem (dr Adam Dziurok).

Pierwszy z serii tomów dokumentów, powstały w ramach tego projektu, w opracowaniu i redakcji dr. Patryka Pleskota, *Tarcza partii i narodu. Cywilny pion kontrwywiadu Polski Ludowej w latach 1945–1956. Zarys struktur i wybór źródeł* znajduje się obecnie w obróbce redakcyjnej.

W roku 2009 jest planowana skierowanie do publikacji kolejnych zbiorów dokumentów (odnoszących się do poszczególnych pionów bezpieki). Zakończenie projektu (w postaci najpierw konferencji podsumowujących, a następnie publikacji poszczególnych opracowań) przewidziane jest na 2010 r.

6.1.1.1.2. Aparat bezpieczeństwa w walce z podziemiem politycznym i zbrojnym 1944–1956

Koordynator – dr Tomasz Łabuszewski (OBEP Warszawa).

Wydany w 2007 r. *Atlas podziemia niepodległościowego 1944–1956* został uhonorowany w 2008 r. nagrodą im. Oskara Haleckiego przyznaną w konkursie „Książka historyczna roku". W ramach działań promocyjnych *Atlasu* w roku sprawozdawczym kontynuowano, z udziałem uczestników projektu, szeroką kampanię informacyjno-edukacyjną poświęconą „żołnierzom wyklętym". Spotkania z autorami *Atlasu*, odbyły się w Londynie, Lublinie, Warszawie, Poznaniu, Sopocie, Płocku, Łodzi, Katowicach, Białymstoku, Olsztynie, Szczecinie, Radomiu, Kielcach, Zamościu, Kraśniku, Włodawie i Hrubieszowie.

Pod koniec 2006 r. zainicjowano nową fazę prac badawczych, której najważniejszym elementem jest prowadzony obecnie projekt „Śladami zbrodni", dokumentujący miejsca zbrodni komunistycznych, popełnionych w latach 1944–1956, którego wyniki są prezentowane na odpowiednim portalu internetowym (omówionym w części sprawozdania poświęconej działalności edukacyjnej BEP). W opracowaniu znajduje się album, który ukaże się drukiem w roku 2009.

W realizacji projektu poświęconego zwalczaniu podziemia niepodległościowego przez komunistycznych aparat represji duży nacisk kładzie się nie tylko na jego wymiar naukowy, ale także popularyzację, której służą np. wydawnictwa ikonograficzne m.in. album autorstwa Jacka Pawłowicza z OBEP Warszawa, poświęcony postaci rotmistrza Witolda Pileckiego czy album zbiorowego autorstwa pracowników OBEP Lublin *Zaplute karły reakcji. Polskie Podziemie Niepodległościowe 1944–1956*. Ponadto w ramach projektu prowadzone są badania poświęcone m.in. dziejom Narodowego Zjednoczenia Wojskowego, polskiemu powojennemu podziemiu na Kresach, roli operacji amnestyjnych z 1945 i 1947 r. w zwalczaniu podziemia niepodległościowego, działalności siatek wywiadowczych polskich organizacji niepodległościowych i ich likwidacji przez aparat bezpieczeństwa. Członkowie zespołu badawczego zajmują się także wieloma indywidualnymi i regionalnymi projektami, w tym np. monografiami lokalnych struktur konspiracyjnych, a także minimonografiami przedstawiającymi sylwetki poszczególnych „żołnierzy wyklętych".

Prowadzone są też badania nad działaniami komunistycznego aparatu represji (powstają kolejne minimonografie poszczególnych powiatowych UB). Najważniejszym z takich przedsięwzięć jest rozpoczęcie w oddziale białostockim prac nad trzecim z serii tomów dokumentów

opisujących tworzenie aparatu bezpieczeństwa w poszczególnych makroregionach tzw. Polski lubelskiej (w latach 1944–1945), pod wspólnym tytułem *Rok pierwszy*. Powstający tom będzie się odnosił do Białostocczyzny i zamknie jednocześnie serię. Tomy dotyczące Lubelszczyzny i Rzeszowszczyzny ukazały się odpowiednio latach 2004 i 2005.

6.1.1.1.3. Aparat bezpieczeństwa w walce z Kościołem i wolnością wyznania

Koordynator – dr Konrad Białecki (OBEP Poznań).

W latach 2006–2008 r. w ramach drugiej fazy projektu przygotowano tom studiów, dotyczący działań aparatu bezpieczeństwa wobec kurii biskupich i instytucji kurialnych w Polsce w latach 1945–1989. Odpowiedni tom studiów jest w druku.

Ostatnio zaś ukazała się, opracowana w ramach projektu, znacząca praca dr. Bartłomieja Noszczaka *Polityka państwa wobec Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w okresie internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego 1953–1956*.

Warto też wspomnieć o prowadzonych przez OBEP w Białymstoku i Rzeszowie pracach dotyczących działań SB, podejmowanych wobec Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (sprawa kryptonim „Bizancjum").

W trzeciej fazie projektu, która rozpoczyna się obecnie, zespół badawczy zajmie się przede wszystkim zaangażowaniem Kościoła we wsparcie kultury niezależnej w latach 80. XX w.

6.1.1.1.4. Władze PRL wobec kryzysów społecznych i opozycji demokratycznej

Koordynator – dr Łukasz Kamiński (BEP Centrala).

W roku 2006 rozpoczęto realizację nowej fazy projektu, podzielonej na dwa etapy.

Celem pierwszego etapu, który został zrealizowany w latach 2006–2008, było opisanie działalności opozycyjnej w PRL w latach 1976–1980 w skali ogólnopolskiej. Do druku jest przygotowywany podsumowujący prace w ramach tego etapu tom studiów *Opozycja w PRL. 1976–1980* pod red. Ł. Kamińskiego i G. Waligóry. W ramach projektu, wysiłkiem OBEP Łódź, w roku 2008 ukazała się m.in. monografia Krzysztofa Lesiakowskiego *Strajki robotnicze w Łodzi 1945–1976*, a także tom relacji uczestników opozycji demokratycznej w Łodzi *Niezależność najwięcej kosztuje. Relacje uczestników opozycji demokratycznej w Łodzi 1976–1980*, pod red. L. Próchniaka, S. M. Nowinowskiego i M. Filip.

Teraz jest realizowany projekt badawczo-dokumentacyjny, poświęcony dziejom NSZZ „Solidarność". W ramach tego projektu zostanie przygotowana pięciotomowa synteza dziejów „Solidarności" i opublikowanych ponad 50 tomów poświęconych jej dokumentów (każdy region w dwóch tomach zawierających: dokumenty własne związku i dokumenty wytworzone przez aparat władzy i represji). Na zlecenie i pod nadzorem merytorycznym IPN zakończono realizację pierwszej fazy prac nad monumentalną *Encyklopedią Solidarności* (projekt omówiony niżej w punkcie „Dotacje celowe"). Ponadto w ramach tego projektu ukaże się (w 2009 r.) przygotowywana właśnie do druku monografia Grzegorza Majchrzaka poświęcona rozpracowaniu „Solidarności" przez SB w latach 1980–1981.

Równolegle są realizowane podprojekty badawczo-dokumentacyjne, poświęcone odpowiednio „Solidarności Walczącej" (centrala BEP i OBEP we Wrocławiu), Niezależnemu Zrzeszeniu Studentów (OBEP Lublin, Katowice) i niezależnemu ruchowi chłopskiemu (OBEP Lublin). W Szczecinie natomiast powstaje biografia legendarnego przywódcy robotniczego, Edmunda Bałuki.

6.1.1.1.5. Aparat bezpieczeństwa wobec emigracji i Polonii

Koordynator – prof. dr hab. Krzysztof Tarka (Uniwersytet Opolski).

Celem nowej fazy projektu, uruchomionej w roku 2008, jest przygotowanie obszernego tomu studiów monograficznych, poświęconych różnym aspektom inwigilacji emigracji i Polonii przez komunistyczny aparat bezpieczeństwa.

W roku sprawozdawczym dr Janusz Wróbel z OBEP w Łodzi zakończył prace nad monografią *Na rozdrożu historii. Problem repatriacji Polaków z Zachodu (1945–1953)*; wydanie jej jest planowane w ramach oddziałowej serii wydawniczej w pierwszej połowie 2009 r.

6.1.1.1.6. Aparat bezpieczeństwa wobec mniejszości narodowych

Koordynator – dr Jarosław Syrnyk (OBEP Wrocław).

W 2006 roku rozpoczęto (wówczas pod kierunkiem dr. hab. Grzegorza Motyki) realizację nowego etapu projektu. Następnie jego koordynację przejął dr Jarosław Syrnyk. W jego ramach ukazała się w roku sprawozdawczym monografia autorstwa Igora Hałagidy (*Szpieg Watykanu. Kapłan greckokatolicki ks. Bazyli Hrynyk 1896–1977*, Warszawa 2008).

W ramach realizacji aktualnego etapu projektu, realizowanego w latach 2006–2008, powstał obszerny tom studiów, poświęcony polityce władz PRL wobec mniejszości narodowych. Tom ten został właśnie skierowany do prac redakcyjnych i recenzji. Zamknięciem tego etapu prac w ramach projektu będzie międzynarodowa konferencja naukowa „Internacjonalizm czy...? Służby bezpieczeństwa krajów »demokracji ludowej« wobec mniejszości narodowych" przygotowywana na przełomie 2009 i 2010 r.

6.1.1.1.7. Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych i naukowych

Koordynator – dr Sebastian Ligarski (OBEP Szczecin).

Jest to realizowany od 2006 r. projekt badawczy z udziałem historyków z IPN, a także badaczy z Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego i Instytutu Historii PAN. Jego celem jest przedstawienie miejsca, które zajmował aparat bezpieczeństwa w polityce władz komunistycznych w odniesieniu do trzech ważnych środowisk: twórców kultury (koordynator prof. Andrzej Chojnowski, współpraca dr S. Ligarski), naukowców (koordynator prof. Piotr Franaszek) i dziennikarzy (koordynator prof. Tadeusz Wolsza).

W ramach projektu zostały przygotowane dwa tomy źródeł poświęcone odpowiednio rozpracowaniu i inwigilacji środowiska literatów (red. S. Ligarski) i środowiska pracowników PAN (red. P. Pleskot, T. Rutkowski). Teraz obydwa tomy są w redakcji, ukażą się w roku 2009. W przygotowaniu są dwa kolejne tomy źródeł poświęcone rozpracowaniu dziennikarzy i rozpracowaniu naukowców.

W związku z realizacją projektu i dużym zarówno środowiskowym, jak i społecznym zainteresowaniem jego wynikami w okresie sprawozdawczym odbyły się dwie duże otwarte konferencje naukowe – najpierw w Warszawie w dniach od 10 do 12 września 2008 r. „Twórczość obca nam klasowo. Aparat represji wobec środowisk twórczych w okresie Polski Ludowej", a następnie we Wrocławiu w dniach od 19 do 21 listopada 2008 r.: „Obserwacja, manipulacja, współpraca. Dziennikarze i naukowcy a aparat bezpieczeństwa w Polsce Ludowej".

6.1.1.1.8. Wojna i okupacja 1939–1945

Koordynacja – komisja ekspertów w składzie: prof. Tomasz Szarota (przewodniczący), dr Waldemar Grabowski (sekretarz), dr Andrzej K. Kunert, dr Andrzej Chmielarz.

W pracy nad tym projektem korzysta się szeroko z doświadczeń i dorobku badaczy z innych ośrodków naukowych, współpracujących z IPN. W jego ramach równolegle realizowano kilka istotnych tematów badawczych.

W latach 2006–2007 były prowadzone prace merytoryczne (stworzonego z inicjatywy IPN0 zespołu badawczego, w skład którego wchodzili historycy z różnych ośrodków naukowych w kraju, badającego sprawę wydarzeń w Bydgoszczy z 3–4 września 1939 r. (przez goebbelsowską propagandę zwaną „krwawą niedzielą"). Prace te zostały ostatnio ukończone; w koń-

cu września 2008 r. ukazał się tom *Bydgoszcz 3–4 września 1939. Studia i dokumenty* (red. P. Machcewicz, T. Chińciński) odnoszących się do tej sprawy.

W latach 2006–2008 zakończył się pierwszy etap prac zespołu badawczego zajmującego się polskim wywiadem i kontrwywiadem epoki II wojny światowej. Na początku 2008 r. ukazał się drukiem tom studiów *Wywiad i kontrwywiad AK*, zawierający m.in. pierwszą w polskiej historiografii minimonografię podziemnego kontrwywiadu AK. Redaktorem tomu i koordynatorem projektu był dr Władysław Bułhak.

W roku 2008 rozpoczęto realizację programu „Rok Korbońskiego – 2009". W jego ramach zostaną wznowione trzy książki Stefana Korbońskiego: *W imieniu Rzeczypospolitej*, *W imieniu Polski Walczącej*, *W imieniu Kremla* (w opracowaniu dr. Waldemara Grabowskiego). Koordynatorem projektu jest dr Małgorzata Ptasińska-Wójcik, która ze swej strony przygotowuje (do wydania w roku 2009) tom korespondencji Korboński–Giedroyc.

W roku 2008 w ramach projektu rozpoczęła się praktyczna realizacja edycji „Polskie Państwo Podziemne w dokumentach". Stanowi ona uzupełnienie dotychczasowych wydawnictw źródłowych, z fundamentalnym wydawnictwem Studium Polski Podziemnej w Londynie – *Armia Krajowa w dokumentach 1939–1945*. Ponadto w roku 2008 przygotowane zostały do druku dwa opracowania dr. Waldemara Grabowskiego: pierwszy tom serii *Protokoły posiedzeń Komitetu dla Spraw Kraju* i tom dokumentów *Kierownictwo Walki Cywilnej*.

Na zlecenie i pod nadzorem merytorycznym IPN jest też realizowany projekt dokumentacyjny „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką 1939–1945" (omówiony niżej w punkcie „Dotacje celowe").

6.1.1.1.9. Słownik dwóch okupacji

Słownik biograficzny Polskiego Państwa Podziemnego jest przygotowywany przez dr. Andrzeja Chmielarza, dr. Andrzeja K. Kunerta, dr. Marka Gałęzowskiego i dr. Waldemara Grabowskiego (koordynator ze strony BEP IPN).

Program „Słownik biograficzny Polskiego Państwa Podziemnego" („Słownik dwóch okupacji") jest realizowany od 2007 r. W jego ramach w kilku tomach zostanie opublikowanych około 1500 biogramów żołnierzy oraz pracowników różnych struktur Polskiego Państwa Podziemnego 1939–1945. Pierwszy tom, zawierający biogramy osób od litery A do J, zostanie wydany we wrześniu 2009 r. Kolejne tomy będą się ukazywały sukcesywnie. Po zakończeniu wydawania „Słownika biograficznego PPP" planowane jest opracowanie i wydanie tomów encyklopedycznych (problemowych) „Słownika dwóch okupacji".

6.1.1.1.10. Słownik biograficzny „Konspiracja i opór społeczny 1944–1956"

Koordynator – rotacyjnie, przedstawiciel BEP Warszawa, OBEP w Krakowie i we Wrocławiu.

W roku 2008 trwały prace nad czwartą fazą realizacji projektu (czyli nad tomem IV „Słownika"). Redaktorem odpowiedzialnym za tom jest Kazimierz Krajewski z Oddziału IPN w Warszawie. Tom właściwie jest zamknięty i znajduje się w obróbce redakcyjnej. Ukaże się w roku 2009.

6.1.1.1.11. Polacy ratujący Żydów

Koordynacja – dr Aleksandra Namysło (OBEP Katowice), współpraca dr hab. Grzegorz Berendt (OBEP Gdańsk).

Projekt jest realizowany przede wszystkim poprzez program „Index Polaków zamordowanych i represjonowanych przez hitlerowców za pomoc Żydom", stworzony we współpracy z Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych, Państwowym Muzeum Auschwitz-

Birkenau i Instytutem Yad Vashem. Jego celem jest zbadanie skali nazistowskich represji wobec Polaków, udzielających pomocy Żydom w czasie okupacji, ustalenie ich nazwisk i biogramów. Wykonawcą projektu jest Instytut Studiów Strategicznych w Krakowie. Na koniec 2008 r. „Index" obejmuje ok. 5000 rekordów, zawierających dane osobowe Polaków, którzy zginęli bądź w inny sposób zostali poddani represji, ponieważ ratowały Żydów w latach II wojny światowej; do końca 2008 r. pozytywnie zweryfikowano 640 osób.

Poza tym w ramach projektu w 2008 r. ukończono pracę nad kolejnymi dwoma książkami w serii „Kto ratuje jedno życie", a także realizowano projekt badawczo-edukacyjny „Życie za życie" wraz z Narodowym Centrum Kultury; m.in. wydano tekę edukacyjną o Polakach ratujących Żydów i uruchomiono stronę internetową „Życie za życie". W okresie sprawozdawczym ukazała się ponadto praca Ewy Rogalewskiej (OBEP Białystok) *Getto białostockie. Doświadczenie Zagłady – świadectwa literatury i życia*.

Odrębnym, ważnym wkładem IPN w realizację projektu jest dokumentowanie miejsc kaźni i pochówku polskich Żydów. W roku 2009 jest planowane wyodrębnienie tego wątku prac w postaci odrębnego podprojektu badawczo-edukacyjnego. Rozpoczynając realizację podprojektu w 2008 r., pracownicy BEP IPN m.in. przeprowadzili nadzór i zweryfikowali dane osobowe umieszczone na pomniku „Polskich Sprawiedliwych wśród Narodów Świata", który zostanie odsłonięty w Łodzi w 2009 r.

6.1.1.1.12. Regionalne i ponadregionalne projekty badawcze

Oprócz wspomnianych wyżej projektów centralnych w centrali BEP i OBEP realizowane są regionalne i ponadregionalne projekty badawcze. Np. w centrali BEP i oddziale warszawskim jest prowadzony ponadregionalny projekt poświęcony represjom skierowanym przeciwko działaczom tradycyjnych polskich partii, nurtów i ugrupowań politycznych o orientacji niepodległościowej (ludowcy, socjaliści, narodowcy, chadecy, piłsudczycy). Projekt został rozpoczęty w 2008 r.; przygotowano do druku pracę źródłową *Prasa narodowa w latach 1939–1947*. Ukazał się też pierwszy zeszyt *Listy strat osobowych ruchu narodowego 1939–1955*, pod redakcją Wojciecha Muszyńskiego i Jolanty Mysiakowskiej. W opracowaniu znajduje się prasa ludowa tego okresu i kilka studiów dotyczących ruchu piłsudczykowskiego.

OBEP w Rzeszowie koordynuje rozpoczęty w 2006 r. program „Osobowy wykaz ofiar konfliktu polsko-ukraińskiego 1939–1948", w którym uczestniczą pracownicy OBEP w Gdańsku, Lublinie i Rzeszowie, delegatury IPN w Kielcach oraz historycy z innych ośrodków naukowych, a także realizuje projekt „Represje wobec Kościoła Katolickiego trzech obrządków na terenie metropolii lwowskiej 1939–1953".

Pracownicy BEP i OBEP realizują także wiele indywidualnych projektów, których celem jest m.in. uzyskanie odpowiednich stopni i tytułów naukowych.

6.1.1.2. Publikacje naukowe pracowników BEP

Wyniki prowadzonych prac naukowych (a także prac teoretycznych z dziedziny edukacji historycznej) są publikowane w formie opracowań cząstkowych (artykuły, studia, edycje źródeł), syntez i monografii. Wydawane są one zarówno w pismach naukowych IPN i w formie książek publikowanych przez Wydział Wydawnictw BEP oraz oddziały, jak i w wydawnictwach zewnętrznych. Dokładniejsze omówienie poszczególnych wydawnictw znajduje się w Aneksie, w części poświęconej działalności wydawniczej IPN.

W 2008 r. pracownicy BEP opublikowali ok. 473 prac o charakterze naukowym, a także ok. 512 tekstów i artykułów popularnonaukowych.

6.1.1.3. Dotacje celowe dla podmiotów zewnętrznych; nadzór merytoryczny nad projektami realizowanymi przez podmioty zewnętrzne (także w formie współpracy)

W roku 2008 wspierano następujące projekty naukowe i dokumentacyjne:

1. „Index Polaków zamordowanych i represjonowanych przez hitlerowców za pomoc Żydom" (omówiony wyżej).

2. „Encyklopedia Solidarności. Ludzie, struktury i wydawnictwa opozycji politycznej w Polsce w latach 1976–1989". Celem tego projektu jest opracowanie trzytomowej encyklopedii obejmującej swym zasięgiem całość niezależnego ruchu społeczno-politycznego i związkowego w schyłkowym okresie władzy komunistycznej w Polsce w latach 1976–1989. *Encyklopedia Solidarności* będzie zawierać ok. 8500 biogramów i haseł merytorycznych, opracowywanych przez kilkanaście regionalnych zespołów badawczych, pracujących przy bardzo dużym społecznym zaangażowaniu środowisk dawnych działaczy związkowych i opozycyjnych. Realizatorem pierwszej fazy w latach 2007–2008 było Stowarzyszenie „Pokolenie" z siedzibą w Katowicach. Druga, końcowa, faza projektu będzie realizowana w roku 2009. Publikacja encyklopedii jest przewidziana w pierwszym kwartale 2010 r. Projekt jest objęty patronatem NSZZ „Solidarność".

3. „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką 1939–1945". Zadaniem tego projektu jest stworzenie imiennej bazy danych, obejmującej obywateli państwa polskiego, którzy utracili życie lub zostali poddani wszelkiego rodzaju represjom ze strony okupanta niemieckiego. Dotychczasowe prace, wykonywane na zlecenie i pod nadzorem IPN przez dokumentatorów z Fundacji Ośrodka KARTA polegały na scalaniu baz danych dostępnych już i opracowanych przez inne podmioty (AAN, Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej i Wojskowej Służby Polek, Bibliotekę Narodową, Bibliotekę Jagiellońską, Centralną Bibliotekę Wojskowa, Centralne Archiwum Wojskowe, Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach, Instytut Hoovera (Stanford University), Instytut Polski i Muzeum im. gen. Władysława Sikorskiego w Londynie, Instytut Zachodni, Muzeum Auschwitz-Birkenau, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy, Muzeum Historii Polski, Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum Więzienia Pawiak, Muzeum Wojska Polskiego, Państwowe Muzeum na Majdanku, Państwowe Muzeum Stutthof, PCK, ROPWiM, Romski Instytut Historyczny, Stałą Konferencję Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, Światowy Związek Żołnierzy AK, Urząd ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, WBBH, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Zakład Systemów Totalitarnych i Dziejów II Wojny Światowej Instytutu Historii PAN, Żydowski Instytut HistorycznyI. Dziś baza centralna liczy ok. 1,5 miliona rekordów (nazwisk). Można ją przeglądać (np. poszukując informacji o losach członków swojej rodziny w okresie II wojny światowej) w internecie (www.straty.pl). Koordynatorem prac ze strony IPN jest dr Waldemar Grabowski. Prace nadzoruje Komisja Ekspertów oraz Rada Programowa powołana przez IPN i MKiDN. W latach 2009–2011 przewidziana jest kontynuacja projektu po rozstrzygnięciu odpowiednich procedur zamówień publicznych.

4. „Indeks Represjonowanych na Wschodzie". Jest to projekt realizowany od wielu lat przez Fundację Ośrodka KARTA we współpracy z rosyjskim Stowarzyszeniem „Memoriał". Decyzją Parlamentu RP projekt ten, o wielkim znaczeniu społecznym, jest wspierany przez państwo polskie m.in. w formie dotacji celowej uchwalanej corocznie w budżecie IPN. W jego ramach są zbierane i udostępniane (m.in. przez internet i w formie publikacji książkowych) dane o obywatelach polskich represjonowanych przez władze sowieckie w latach 1939–1959. Aktualny, trzyletni okres realizacji projektu (za lata 2006–2008) zakończył się w roku sprawozdawczym. Prace te z ramienia IPN koordynował dr Władysław Bułhak (wraz z kierowaną przezeń komisją). W latach 2009–2011 przewidywana jest kontynuacja projektu po rozstrzygnięciu odpowiednich procedur zamówień publicznych.

5. „Bibliografia Historii Polskiej". W latach 2007–2008 IPN zakupił i przystosował do udostępniania drogą elektroniczną (internet) roczniki „Bibliografii Historii Polskiej" za lata 1990–2005 (www.bibliografia.ipn.gov.pl). Bibliografia ta powstaje w Pracowni Bibliografii Bieżącej IH PAN w Krakowie i jest podstawowym narzędziem pracy wszystkich badaczy zajmujących się historią Polski (w tym regionalistów i badaczy zagranicznych), a także – co nie mniej istotne – najważniejszą pomocą dydaktyczną w kształceniu studentów historii. Dotąd była ona dostępna (właściwie jedynie w większych bibliotekach) w formie drukowanych roczników. W grudniu 2008 r. nastąpiło publiczne uruchomienie wersji internetowej wraz z wyszukiwarką, co spotkało się z entuzjastyczną reakcją całego środowiska historycznego. W latach 2009–2010 planowane jest udostępnienie w internecie roczników „Bibliografii Historii Polskiej" za lata 1970–1987 (po ich przepisaniu do postaci elektronicznej) oraz udostępnienie aktualnych roczników 2007–2008. Koordynacja dr Władysław Bułhak, współpraca dr Wojciech Frazik (OBEP Kraków), dr Krzysztof Persak (BEP Centrala).

6.1.1.4. Konferencje naukowe

Międzynarodowe konferencje, sesje i kongresy naukowe, organizowane przez IPN, gromadzą historyków należących do światowej czołówki badaczy dziejów XX w. Przygotowanie tego typu wydarzeń wymaga wielkiego wysiłku organizacyjnego, a także – w praktyce – poszukiwania źródeł finansowanie innych niż budżet IPN. W centrali BEP zajmuje się tym specjalny zespół koordynatorów (Anna Piekarska, dr Krzysztof Persak).

Równie istotne są konferencje o wymiarze krajowym, organizowane przez koordynatorów odpowiednich projektów badawczych, omówionych powyżej, a także przez pracowników poszczególnych OBEP. Dzięki nim są popularyzowane wyniki badań historyków IPN i innych badaczy dziejów najnowszych. Sprzyjają one także otwartej dyskusji naukowej i wyznaczaniu nowych kierunków i tematów badawczych. W okresie sprawozdawczym centrala BEP i poszczególne OBEP zorganizowały 59 sesji i konferencji naukowych i popularnonaukowych; samodzielnie i we współpracy z różnymi podmiotami społecznymi i naukowymi (wykaz 45 najważniejszych konferencji w załączniku). Do konferencji naukowych zorganizowanych wysiłkiem IPN w roku 2008 o szczególnym znaczeniu merytorycznym zaliczyć należy:

1. Międzynarodową konferencję naukową „Aparat bezpieczeństwa, propaganda i Praska Wiosna" (we współpracy z Urzędem Badania Reżimów Totalitarnych w Pradze, 8–9 września 2008 r., Praga, Uniwersytet Karola, współorganizator centrala BEP);
2. Konferencję naukową „Twórczość obca nam klasowo. Aparat represji wobec środowisk twórczych w okresie Polski Ludowej" (10–12 września 2008 r., Warszawa, centrala BEP).
3. Międzynarodową konferencję naukową „Europa Środkowo-Wschodnia w zimnej wojnie 1945–1989" (Warszawa, 16–18 października 2008 r., zorganizowaną we współpracy z ISP PAN, Cold War International History Project oraz Międzynarodową Siecią Historii Najnowszej EurhistXX)
4. Międzynarodową konferencję naukową „Tajny oręż czy ofiary zimnej wojny? Emigracje polityczne z Europy Środkowej i Wschodniej (Lublin, 13–15 listopada 2008, wspólnie z partnerami z Czech, Słowacji i Niemiec, OBEP w Lublinie i centrala BEP).
5. Międzynarodową konferencję naukową (druga z serii) „NKVD/KGB Activities and its Cooperation with other Secret Services in Central and Eastern Europe 1945–1989" („Działalność NKWD/KGB i ich współpraca z tajnymi służbami innych państw Europy Środkowej i Wschodniej 1945–1989") – (19–21 listopada 2008, Praga, centrala BEP we współpracy z partnerami z Czech i Słowacji).
6. Konferencję naukową „PZPR jako machina władzy" – Warszawa, 11–13 grudnia 2008 r. (zorganizowaną wspólnie z Instytutem Studiów Politycznych PAN).

6.1.1.5. Współpraca międzynarodowa

W roku 2008 Biuro Edukacji Publicznej kontynuowało współpracę z instytucjami partnerskimi przede wszystkim z Republiki Czeskiej, RFN, Danii, Izraela, Słowacji, Węgier i USA. Współpraca ta obejmowała organizację konferencji naukowych i realizację przedsięwzięć badawczych.

Poza międzynarodowymi konferencjami (wymienionymi wyżej) przykładem takiej współpracy realizowanej w roku 2008 był projekt międzynarodowej edycji dokumentów Układu Warszawskiego razem z Woodrow Wilson International Center for Scholars w Waszyngtonie (Cold War International History Project). W jego ramach pracownicy centrali BEP i BUiAD, prowadzą kwerendę w materiałach Układu Warszawskiego (ze strony BEP za koordynację projektu i redakcję tomu odpowiadają dr Łukasz Kamiński i dr Władysław Bułhak). Aktualnie strona amerykańska tłumaczy pierwszy zestaw dokumentów. Planowane jest także przygotowanie w 2009 r. odrębnego tomu poświęconego udziałowi wojsk PRL w interwencji w Czechosłowacji, czyli operacji „Dunaj".

6.1.1.6. Uroczystości rocznicowe, portale edukacyjne i inne niestandardowe działania naukowców BEP

Nową formą pracy naukowców BEP (połączonej z działaniem publicznym i prezentacją wyników badań naukowych) są organizowane przez BEP działania publiczne, polegające na spotkaniach świadków historii w związku z kolejnymi znaczącymi rocznicami w historii Polski. W roku 2008 BEP uczestniczyło w organizacji, względnie zorganizowało samodzielnie spotkania poświęcone: 30. rocznicy powstania WZZ (8 września 2008 r., Gdańsk) i 20. rocznicy strajków 1988 r. (2 września 2008 r., Szczecin). Planowane są dalsze tego typu spotkania związane z rocznicami lat 1939 i 1989.

Pracownicy naukowi BEP i OBEP we współpracy z Sekretariatem Prezesa IPN przygotowali i prowadzą (stale uzupełniają o nowe materiały) specjalne portale edukacyjne (zostały one omówione poniżej przy opisie działalności edukacyjnej BEP). Część z nich ma również charakter rocznicowy.

6.1.1.7. Współpraca ze szkołami wyższymi

IPN współpracuje z uczelniami na terenie całego kraju. Na prośbę i z udziałem przedstawicieli kadry uniwersyteckiej odbywają się pokazy, wykłady, warsztaty i prelekcje dla studentów, m.in. Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytetu Szczecińskiego, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, Wyższej Szkoły Europejskiej im. J. Tischnera w Krakowie, Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach, Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum" w Krakowie, Przykarpackiego Narodowego Uniwersytetu w Iwano-Frankowsku (Ukraina) i innych uczelni. Przedsięwzięcia te przyjmują różnorodne formy, zgodne z możliwościami IPN i potrzebami naszych partnerów. Uczestniczymy również w organizowanych przez środowiska naukowe różnorodnych działaniach popularyzujących naukę. Oddziały IPN współpracują ze szkołami wyższymi na swoim terenie. Wspólnie są organizowane wystawy, konferencje naukowe, dyskusje panelowe, seminaria i warsztaty dla nauczycieli, wykłady dla studentów, naukowcy biorą udział w pracach komisji konkursów organizowanych przez BEP.

6.1.1.8. Letnia Szkoła Historii Najnowszej

W roku 2007 Biuro Edukacji Publicznej siłami swoich naukowców uruchomiło Letnią Szkołę Historii Najnowszej. II edycja projektu odbyła się w dniach 15–20 września 2008 r. w Żabiej

Woli k. Warszawy. Szkoła jest przeznaczona dla doktorantów, a w wyjątkowych przypadkach także studentów starszych lat, podejmujących w swoich badaniach problematykę związaną z najnowszymi dziejami Polski. W programie szkoły znajdują się wykłady znawców historii najnowszej (m.in. dr hab. Antoniego Dudka, prof. dr hab. Jerzego Eislera, dr hab. Andrzeja Friszke i dr hab. Jana Żaryna), dyskusje, zajęcia seminaryjne oraz warsztaty (m.in. związane z wykorzystaniem w pracy badawczej akt aparatu bezpieczeństwa czy też z innej strony materiałów ikonograficznych). Każdy z uczestników szkoły był zobowiązany także do przygotowania i zaprezentowania ok. dwudziestominutowego referatu na temat własnych planów badawczych lub aktualnie realizowanych prac. W zajęciach uczestniczyło 19 osób reprezentujących placówki naukowe z całego kraju.

6.1.1.9. Konkurs na Debiut Historyczny Roku 2008 im. Władysława Pobóg-Malinowskiego

W 2008 r. IPN we współpracy z Instytutem Historii PAN ogłosił konkursu na Najlepszy Debiut Historyczny Roku 2008 im. Władysława Pobóg-Malinowskiego. Regulamin konkursu przewidywał nagrody finansowe i ułatwienia w publikacji nagrodzonych prac. Wspólna Komisja IPN i IH PAN przyznała w kategorii prac magisterskich dwie II nagrody za prace: Kamili Drzymały *Oddział partyzancki o kryptonimie Żbik z obwodu Gorlice Armii Krajowej* i Andrzeja Malika *Komitet (Komisja) Robotniczy(a) Hutników NSZZ Solidarność Kombinatu Huta im. Lenina (sierpień–grudzień 1981)*. Ponadto wyróżniono pracę Krzysztofa Michalskiego *Działalność Komisji Wspólnej przedstawicieli Rządu PRL i Episkopatu Polski w latach 1980–1989*. W kategorii prac doktorskich przyznano II nagrodę Marcinowi Kruszyńskiemu za pracę za pracę pod tytułem *Ambasada RP w Moskwie w latach 1921–1939*. Wyróżniono dwie prace: Cecylii Kuty *Organizacje katolików świeckich w Małopolsce w latach 1957–1989* oraz Tomasza Gajownika *Działalność polskiego wywiadu wojskowego na Litwie w latach 1929–1939*. Wręczenie nagród miało miejsce 27 stycznia 2009 r.

6.2. Wydział Wystaw i Edukacji Historycznej

6.2.1. Działania popularyzatorskie i edukacyjne BEP IPN

Działalność edukacyjną prowadzi głównie Wydział Wystaw i Edukacji Historycznej oraz referaty edukacyjne w OBEP IPN. Aktywność ta ma na celu głównie wspieranie kształcenia historycznego Polaków oraz upowszechnianie w różnych formach wiedzy o najnowszej historii Polski. W ramach tej aktywności w każdym miesiącu jest realizowanych przynajmniej kilkadziesiąt (często ok. 100) inicjatyw, skierowanych do szeroko pojętych środowisk szkolnych i akademickich. Na początku roku szkolnego 2008/2009 przygotowano w WWiEH BEP IPN specjalną broszurę z całościową prezentacją oferty edukacyjnej Instytutu. Wydawnictwo to szeroko kolportowano wśród nauczycieli wszystkich typów szkół. BEP IPN posiada także dużą gamę propozycji skierowanej do ogółu społeczeństwa.

Wydział Wystaw i Edukacji Historycznej Biura Edukacji Publicznej działa przede wszystkim poprzez:

1. Współpracę z MEN, szkołami, nauczycielami, wychowawcami oraz placówkami doskonalenia zawodowego pedagogów; organizowanie i prowadzenie lekcji, wykładów, warsztatów;
2. Opracowywanie i prezentowanie wystaw historycznych, a także prowadzenie związanych z nimi lekcji, konwersatoriów, warsztatów i wykładów;
3. Przygotowywanie centralnych i regionalnych konkursów historycznych dla uczniów, nauczycieli, studentów oraz innych adresatów;

4. Przygotowywanie projektów edukacyjnych dla uczniów, nauczycieli, studentów oraz innych adresatów;

5. Organizowanie różnorodnych form doskonalenia zawodowego dla nauczycieli historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego i innych przedmiotów;

6. Współpracę z polonijnymi ośrodkami edukacyjnymi oraz kulturalnymi;

7. Współpracę z innymi instytucjami zainteresowanymi popularyzacją historii najnowszej, takimi jak: radio, telewizja, prasa, samorządy lokalne, muzea, fundacje, organizacje harcerskie czy stowarzyszenia kombatanckie.

6.2.1.1. Współpraca z Ministerstwem Edukacji Narodowej oraz instytucjami zajmującymi się kształceniem nauczycieli

W pierwszej połowie 2008 r. kontynuowano, wspierany przez MEN, bezpłatny kolportaż do szkół ponadpodstawowych „Biuletynu Instytutu Pamięci Narodowej". Po wycofaniu się ministerstwa z tej inicjatywy wysyłka „Biuletynu" była kontynuowana w ograniczonym stopniu (tylko do szkół licealnych i wybranych gimnazjów) siłami IPN.

W roku 2008 była nadal rozwijana szeroka współpraca z Ośrodkami Doskonalenia Nauczycieli i Ośrodkami Metodycznymi w całym kraju. W jej ramach organizowano różnorodne formy doskonalenia zawodowego związane z historią najnowszą. Głównymi odbiorcami tych propozycji byli nauczyciele historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego, religii i innych przedmiotów. W ramach działań doskonalenia zawodowego organizowano konferencje, sesje, wykłady, warsztaty i kursy, w tym metodyczne, wśród których ważne miejsce zajmują cykle seminaryjno-warsztatowe w formie ponad dwudziestogodzinnych kursów doskonalenia, podnoszących kwalifikacje zawodowe. Godny podkreślenia jest fakt, że współpraca z Ośrodkami Doskonalenia Nauczycieli ma charakter stały, a w trakcie konferencji metodycznych, organizowanych dla nauczycieli przez doradców metodycznych historii, wiedzy o społeczeństwie i języka polskiego regularnie informujemy o naszych propozycjach edukacyjnych oraz promujemy działania.

W 2008 r. pracownicy BEP IPN prowadzili także zajęcia dla nauczycieli kierowanych do pracy poza granice kraju przez Zespół ds. Polonii Centralnego Ośrodka Kształcenia Nauczycieli. Nauczyciele ci otrzymywali także pełny pakiet propozycji edukacyjnych BEP IPN oraz ofertę współpracy ze strony IPN.

Kontynuowano także współpracę z instytucjami międzynarodowymi i zagranicznymi, zajmującymi się doskonaleniem nauczycieli, m.in. z polsko-niemiecką Fundacją „Krzyżowa" czy Ministerstwem Edukacji, Młodzieży i Sportu Brandenburgii (RFN). Przygotowywane są ponadto wspólne polsko-niemieckie konferencje i warsztaty dla nauczycieli.

We wrześniu 2008 r. odbyła się w Słubicach międzynarodowa konferencja „Obraz sąsiada 1918–1990 w polskich i niemieckich podręcznikach do historii". Konferencji towarzyszyła wystawa prezentowana uczestnikom „Podręczniki szkolne pomiędzy polityką a nauką. 35 lat Wspólnej Polsko-Niemieckiej Komisji Podręcznikowej". W czasie konferencji odbyły się warsztaty tematyczne dla uczestników oraz objazdy studyjne do miejsc pamięci zarówno w Polsce, jak i Niemczech. Ponadto uczestnicy zostali zapoznani z podstawami programowymi przedmiotu historii obowiązującymi w gimnazjach i liceach w Polsce i Niemczech. Konferencję przygotował OBEP Lublin.

6.2.1.2. Inne działania edukacyjne skierowane do nauczycieli

W 2008 r. centrala i oddziały BEP IPN kontynuowały różne formy działań edukacyjnych, skierowane bezpośrednio do nauczycieli historii, wiedzy o społeczeństwie i języka polskiego oraz uczniów wszystkich poziomów kształcenia. Wśród propozycji dla nauczycieli znalazły się:

1. Konferencje edukacyjne (np. „Szczecin – od archeologii do czasów najnowszych. Źródła wiedzy o historii miasta" zrealizowana przez OBEP Szczecin; „Edukacja historyczno-polityczna – metody i tematy zajęć w miejscach pamięci i muzeach historii najnowszej w polsko-niemieckich spotkaniach młodzieży" – OBEP Gdańsk);

2. Cykle seminaryjno-warsztatowe (np. „Z kamerą po PRL-u" czy „Spacerkiem po Warszawie" – obie propozycje OBEP Warszawa);

3. Kursy doskonalenia zawodowego, przygotowujące do pracy z pakietami edukacyjnymi wydanymi przez IPN (m.in. „Stan wojenny", „Prymas Tysiąclecia", „KL Auschwitz", „Zagłada Żydów polskich w czasie II wojny światowej", „Polskie Państwo Podziemne w latach 1939–1941");

4. Warsztaty i lekcje przedmiotowo-metodyczne, przygotowujące do prowadzenia lekcji muzealnych w związku z wystawami (np.: „Ostatni leśni. Mazowsze i Podlasie w ogniu 1948–1953"; „Dni Powstania – Warszawa 1944"; „Zaplute karły reakcji – polskie podziemie niepodległościowe 1944–1953" – propozycje OBEP Warszawa);

5. Cykle tematyczne warsztatów przedmiotowo-metodycznych (m.in. „Lata 1939–1989 w obrazach – film jako źródło informacji historycznej"; „PRL w literaturze" – OBEP Warszawa);

6. Warsztaty przedmiotowo-metodyczne tematyczne (m.in. „Wrzesień 1939", „Dlaczego należy uczyć o Holokauście?", „Deportacje Górnoślązaków do ZSRR w 1945 r." – propozycje OBEP Katowice);

7. Wykłady i cykle wykładów (m.in. „Z materiałów IPN" w Gdańsku, „Wykłady otwarte" w Katowicach czy „Poniedziałki z historią najnowszą" w Warszawie).

6.2.1.3. Publikacje edukacyjne BEP IPN

Z niezmiernie dużym zainteresowaniem pedagogów spotkała się najnowsza Teka Edukacyjna IPN *Polacy ratujący Żydów w latach II wojny światowej*. Jest to zbiór materiałów dydaktycznych oraz źródeł historycznych, przeznaczonych dla nauczycieli i uczniów, a dotyczących zagadnień związanych z próbami ratowania Żydów podejmowanymi przez Polaków podczas II wojny światowej. Teka zostanie przekazana bezpłatnie do szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

W końcu 2007 r. z myślą o nauczycielach przygotowano także płytę „PRL w filmie", na której znalazł się zbiór krótkich fragmentów kilkudziesięciu najlepszych polskich filmów fabularnych, przedstawiających najrozmaitsze aspekty rzeczywistości PRL. Załączona do płyty broszura zawiera propozycje metodyczne, ułatwiające nauczycielowi omówienie najistotniejszych wydarzeń z historii PRL. W 2008 r. ta pozycja wydawnicza IPN dotarła bezpłatnie do szkól gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Spotkała się ona z bardzo dobrym przyjęciem wśród nauczycieli, co skłoniło zespół wydziału do kontynuacji pracy nad materiałami tego typu. W grudniu 2008 r. światło dzienne ujrzało kolejne wydawnictwo – „Wojna w filmie". Publikacja ta zostanie rozesłana do szkół w 2009 r.

Również publikacje oddziałów IPN spotkały się z pozytywnym przyjęciem w środowiskach pedagogów. W 2008 r. ukazała się m.in. seria broszur dydaktycznych wydanych przez OBEP w Poznaniu (*Śladami zbrodni. PUBP Kościan*; *Śladami zbrodni. Specłagier NKWD nr 2 Poznań, 1945*; *Śladami poznańskiego Czerwca 1956*; *Ksiądz Jerzy Popiełuszko*). OBEP w Katowicach w serii Teki Edukacyjne IPN wydał *Deportacje Górnoślązaków do ZSRS w 1945 roku*.

6.2.1.4. Portale edukacyjne

Szczególne miejsce w szeroko pojętych działaniach edukacyjnych i popularyzatorskich zajęły próby dotarcia do maksymalnie szerokiego grona odbiorców. Temu służyła rozpoczęta

w 2007 r. i kontynuowana w 2008 r. akcja uruchamiania przez IPN (a następnie ich promowania i aktualizacji) kolejnych portali edukacyjnych:

1. „Sierpień 1980" (www.sierpien1980.pl) – poświęcony dziejom NSZZ „Solidarność" w latach 1980–1981.

2. „Stan wojenny 1981 r." (www.13grudnia81.pl) – poświęcony wprowadzeniu stanu wojennego, jego ofiarom i bohaterom „solidarnościowego" podziemia.

3. „Marzec 1968" (www.marzec1968.pl) – poświęcony wydarzeniom marcowym 1968 we wszystkich regionach kraju.

4. „Rtm. Witold Pilecki" (www.pilecki.ipn.gov.pl) – poświęcony sylwetce bohaterskiego rtm. Witolda Pileckiego słynnego „ochotnika do Auschwitz", zamordowanego po wojnie przez władze komunistyczne.

5. „Śladami zbrodni" (www.slady.ipn.gov.pl) – związany z projektem dokumentacyjnym, którego celem jest zachowanie i upublicznienie wiedzy o miejscach związanych z działaniami komunistycznego aparatu represji z lat 1944–1989.

Ponadto pracownicy BEP IPN współtworzyli lub nadzorowali od strony merytorycznej portale: www.straty.pl; www.zyciezazycie.pl.

Pracownicy BEP i OBEP byli też zaangażowani w akcje kolportażu druków ulotnych, przypominających o ważnych rocznicach obchodzonych w 2008 r., np. powstania w getcie warszawskim.

6.2.1.5. Działania edukacyjne skierowane do uczniów

Bezpośrednio do uczniów skierowano m.in. następujące propozycje:

1. Lekcje, warsztaty i wykłady dotyczące najważniejszych wydarzeń i zagadnień z historii najnowszej (prowadzone zarówno w siedzibach BEP i OBEP, jak i w szkołach);

2. Lekcje, warsztaty i wykłady dotyczące najważniejszych wydarzeń i zagadnień z regionalnej historii najnowszej (prowadzone zarówno w siedzibach BEP i OBEP jak i w szkołach);

3. Lekcje, warsztaty i wykłady muzealne, połączone z ekspozycją wystaw IPN, prezentowanych w kilkudziesięciu miejscach w Polsce oraz w środowiskach polonijnych (prowadzone zarówno w siedzibach BEP i OBEP, jak i w szkołach);

4. Udział uczniów w sesjach naukowych, organizowanych przez IPN;

5. Kursy historii najnowszej, organizowane dla uczniów przygotowujących się do egzaminu maturalnego;

6. Specjalny program wycieczek historycznych dla uczniów szkół polonijnych, odwiedzających Warszawę;

7. Przeglądy filmowe poprzedzone wprowadzającymi wykładami, a podsumowywane różnymi formami dyskusji (formuła Dyskusyjnych Klubów Filmowych) – np. w Białymstoku, Gdańsku, Wrocławiu, Warszawie;

8. Wykłady otwarte i cykle wykładów, prowadzone przez historyków z BEP (w siedzibie BEP i OBEP IPN), a także na zaproszenie domów kultury, muzeów, klubów, stowarzyszeń i innych placówek oświatowych w całym kraju.

Dużym zainteresowaniem cieszą się też organizowane przez IPN spotkania ze świadkami historii – np. w Rzeszowie w 2008 r. młodzież miała okazję spotkać się z byłymi więźniami niemieckich obozów koncentracyjnych, osobą represjonowaną przez ZSRR oraz z łączniczką z powstania warszawskiego.

6.2.1.6. Rajdy i terenowe lekcje historii

Szczególną popularnością cieszyły się różnego rodzaju imprezy propagujące wiedzę na temat najnowszej historii Polski (np. gry miejskie, terenowe lekcje historii, konwersatoria te-

renowe itp.); m.in. OBEP Lublin zorganizował rajd „Szlakiem autorów porozumień polsko-ukraińskich 1945–1947" oraz rajd rowerowy „Śladami historii najnowszej", który odbył się w okolicach Szydłowca i Niekłania; OBEP Katowice przygotował rajd „Szlakiem miejsc pamięci – Śląsk i Żywiecczyzna 1939–1947"; rajd „Śladami kpt. Kazimierza Kamieńskiego »Huzara«" zorganizował OBEP Białystok; OBEP Łódź przygotowywał lekcję historii w terenie – m.in. „Śladami wolnego słowa w Łodzi", a także zorganizował kolejną (już dwunastą) terenową lekcję historii nawiązującą do dziejów Konspiracyjnego Wojska Polskiego. OBEP Gdańsk kontynuował działalność Historycznego Klubu Turystycznego, organizując w 2008 r. szóstą już edycję rajdu „Szlakiem Żołnierzy V Wileńskiej Brygady AK mjr Zygmunta Szendzielarza »Łupaszki«".

6.2.1.7. „Lekcje z historii PRL"

W 2008 r. na skalę ogólnopolską rozszerzono program „Lekcje z historii PRL". Przeszkoleni przez edukatorów IPN nauczyciele prowadzili w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych cykl czterech lekcji dotyczących najnowszych dziejów Polski („PRL – państwo totalitarne?", „Prześladowani i aparat terroru 1944–1989", „Sztuka w służbie propagandy", „Dzieje pewnego eksperymentu – gospodarka PRL"). W końcu roku do proponowanego zestawu zajęć dołączono lekcję przeznaczoną dla uczniów szkół podstawowych (klas IV–VI) „Z flagą narodową poprzez najnowszą historię Polski". Jest to zarys najnowszych dziejów Polski, ukazanych poprzez fotografie i krótkie teksty źródłowe. Na zajęciach uczniowie poznają najważniejsze wydarzenia z okresu historii najnowszej, dowiadują się, kiedy i po co używa się barw narodowych, ćwiczą spostrzegawczość i czytanie ze zrozumieniem. W ramach projektu w 2008 r. w całym kraju zrealizowano łącznie 995 lekcji.

6.2.1.8. Konkursy historyczne

Na początku roku szkolnego 2008/2009 rozpoczął się organizowany przez WWiEH ogólnopolski konkurs historyczny „»Na drodze ku wolności«. Społeczeństwo polskie w latach 80. Doświadczenia świadka historii". Uczestnicy konkursu poprzez dotarcie do świadków historii oraz pozostawionych przez nich świadectw (zdjęć, dokumentów, relacji, pamiętników, listów itp.) opiszą losy Polaków na tle burzliwej epoki lat 80. XX w. Honorowy patronat nad najbliższą edycją konkursu objął Marszałek Sejmu Bronisław Komorowski, Przewodniczący KK NSZZ „Solidarność" Janusz Śniadek i Prezes IPN Janusz Kurtyka. Oprócz tego Oddziały BEP IPN organizują konkursy lokalne – w Szczecinie w roku szkolnym 2008/2009 realizowany jest konkurs „Historia nie z podręcznika. Zwykli ludzie w niezwykłych czasach", w Rzeszowie zrealizowano konkurs na projekt monety lub banknotu upamiętniających 90. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości.

Równolegle w całym kraju trwały edycje konkursów regionalnych organizowanych przez OBEP. Wśród nich warto wymienić m.in. konkurs „»Był taki dzień…«. Moja społeczność lokalna wobec ważnych wydarzeń w historii Polski w latach 1945–1989. Doświadczenia świadka historii", zorganizowany przez OBEP Poznań; OBEP Kraków we współpracy z samorządem województwa małopolskiego kontynuował konkurs „Patroni naszych ulic, placów, osiedli…". OBEP Łódź przygotował konkurs „Od konspiracji do akceptacji. Postawy młodzieży wobec rzeczywistości Polski Ludowej 1944–1989"; konkursy: „Ocalić od zapomnienia", „Namaluj historię dziadków", „Projekt monety lub banknotu upamiętniających 90. rocznicę odzyskania niepodległości" zorganizował OBEP Rzeszów. OBEP Białystok przygotował konkurs „Epoka Prymasa Tysiąclecia".

6.2.1.9. Projekt badania świadomości historycznej współczesnej młodzieży

W 2008 r. kontynuowano realizację kolejnej fazy projektu mającego na celu zbadanie świadomości historycznej współczesnej młodzieży gimnazjalnej i licealnej. Po przeprowadzonej w 2007 r. w całym kraju akcji ankietowej trwały pracy nad opracowaniem całościowych wyników badania. Jego wyniki pozwolą poznać zainteresowania, poziom wiedzy i poglądy historyczne młodzieży i w świetle tych informacji lepiej ukierunkować działania edukacyjne IPN. W 2009 r. ukaże się drukiem całościowy raport na temat świadomości historycznej młodzieży polskiej.

6.2.1.10. Projekt edukacyjny „Opowiem Ci o Wolnej Polsce"

W czerwcu 2008 r. zakończyła się pierwsza edycja projektu edukacyjnego pt. „Opowiem Ci o wolnej Polsce – spotkania uczniów ze świadkami historii". Jest on realizowany wspólnie z Centrum Edukacji Obywatelskiej i Muzeum Powstania Warszawskiego. Celem programu jest przybliżenie młodym ludziom wydarzeń związanych z najnowszą historią Polski, pokazanie w jaki sposób na przestrzeni 50 lat kształtowało się społeczeństwo obywatelskie.

Realizacja projektu zakończyła się ogromnym sukcesem. Udział w projekcie zgłosiło ponad 900 szkół (zarówno z kraju, jak i z zagranicy), pełne sprawozdania z przebiegu projektu – włącznie z utrwaloną na nośnikach elektronicznych relacją świadków historii – złożyły 432 szkoły. Wśród nich były prace powstałe na podstawie źródeł nieznanych bądź uznawanych za zaginione. Relacje świadków historii, tworzące bogaty materiał źródłowy, zostaną opracowane i zarchiwizowane – najciekawsze są dostępne na stronie internetowej projektu. W roku szkolnym 2008/2009 trwa II edycja tego projektu.

6.2.1.11. Wymiar edukacyjny projektu „Śladami Zbrodni"

W listopadzie 2008 r. zakończono realizację aktualnej fazy projektu edukacyjnego „Śladami zbrodni". Przygotowany przez OBEP Warszawa ogólnopolski projekt adresowany był do uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, zainteresowanych najnowszą historią Polski. Jego celem było udokumentowanie „śladów zbrodni" komunistycznego aparatu bezpieczeństwa, dokonywanych w latach 1944–1956. Uczniowie biorący udział w projekcie gromadzili materiały dokumentacyjne: fotografie, nagrania audio i wideo oraz relacje ofiar i świadków oraz inne materiały archiwalne. Podczas spotkania zorganizowanego w warszawskim Belwederze zaprezentowano najlepsze prace powstałe w ramach projektu.

6.2.1.12. Współpraca z Ministerstwem Obrony Narodowej, Biurem Bezpieczeństwa Narodowego oraz z instytucjami kultury

Część działalności edukatorów BEP i OBEP jest skierowana także na pracę wśród żołnierzy. W ramach zajęć dla tej grupy odbiorców są organizowane m.in. wykłady, prelekcje, ekspozycje wystaw i inne działania popularyzujące wiedzę o dziejach najnowszych. Duże osiągnięcia w tej dziedzinie mają zwłaszcza odziały terenowe IPN, np. OBEP Poznań.

Przedstawiciel WWiEH uczestniczy także w spotkaniach organizowanych przez Biuro Bezpieczeństwa Narodowego. Mają one na celu koordynację działań w kwestii promocji patriotyzmu jako formy działania na rzecz obronności państwa. Pracownicy WWiEH zaangażowali się w koordynowany przez BBN program „Ku przyszłości".

Biuro Edukacji Publicznej kontynuowało ścisłą współpracę z Muzeum Historii Polski i Muzeum Powstania Warszawskiego. BEP IPN uczestniczyło m.in. w zorganizowanym przez MHP „Pikniku historycznym", a także współorganizowało z MPW oraz Centrum Edukacji Obywatelskiej projekt edukacyjny „Opowiem Ci o wolnej Polsce".

6.2.1.13. Współpraca z samorządami

Szczególnie ważna i bogata jest współpraca BEP i OBEP IPN z samorządami wszystkich szczebli. Wspólnie organizujemy konferencje historyczne, cykle wykładów, promujemy związki z „małą Ojczyzną", m.in. poprzez przybliżanie historii najnowszej. Wyróżnić w tych działaniach można propozycje skierowane do wszystkich mieszkańców oraz środowisk szkolnych, znajdujących się w gestii władz lokalnych. Współpraca jest realizowana za pośrednictwem różnorodnych instytucji samorządowych oraz przyjmuje rozmaite formy. Szczególne wsparcie władz samorządowych różnego szczebla otrzymały szkoły realizujące przygotowane przez IPN projekty edukacyjne „Opowiem Ci o wolnej Polsce" oraz „Śladami zbrodni", a także konkursy regionalne. Podczas prezentacji ich wyników bardzo często uczniów wspierali organizacyjnie przedstawiciele władz lokalnych. Szczegółowe informacje na temat współpracy poszczególnych komórek IPN z samorządami zawierają sprawozdania poszczególnych OBEP IPN.

6.2.1.14. Program polonijny

Rok 2008 był kolejnym okresem działania Programu Polonijnego BEP IPN. Jest on skierowany do nauczycieli polonijnych oraz nauczycieli polskich, pracujących poza krajem. W ramach jego realizacji nawiązano i utrzymywano szerokie kontakty z pedagogami. W sierpniu 2008 r. odbyły się II Polonijne Spotkania z Historią Najnowszą – dwutygodniowy, intensywny kurs najnowszej historii Polski i nowoczesnych metod jej nauczania. W kursie wzięli udział nauczyciele z polskich placówek edukacyjnych na Białorusi, Litwie, Ukrainie, Węgrzech, w Rosji, Grecji, Wielkiej Brytanii, Francji, Kanadzie i USA. Pracownicy BEP i OBEP IPN docierali także z zajęciami poza granice kraju, m.in. do Szwecji, Grecji, na Białoruś i Ukrainę. Za działalność na rzecz Polonii BEP IPN został w grudniu 2008 r. uhonorowany nagrodą im. Ireny i Franciszka Skowyrów, przyznawaną przez Instytut Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym KUL.

6.2.1.15. Notacje

Konsekwentnie Biuro Edukacji Publicznej IPN realizuje także projekt „Notacje" – filmowe nagrania relacji świadków historii. Znajdujące się w BEP (centrali i oddziałach) zarchiwizowane i zdigitalizowane nagrania są wykorzystywane w celach naukowych i edukacyjnych. Planujemy udostępnianie skrótów z najciekawszych materiałów na płytach DVD – jako pomocy dydaktycznych dla nauczycieli historii. Obecnej w BEP – zarówno w centrali, jak i w oddziałach – znajduje się ok. 400 relacji świadków historii. W pierwszej kolejności są nagrywane notacje osób związanych z walką o niepodległość w czasie II wojny światowej i bezpośrednio po jej zakończeniu. W kolejnych latach w coraz większym stopniu będą dokumentowane działania opozycji antykomunistycznej w PRL i przebieg kryzysów w dziejach Polski powojennej – aż do jej ostatniej dekady. Projekt „Notacje" realizują pracownicy Biura Edukacji Publicznej, a także specjalnie przeszkoleni wolontariusze.

6.2.2. Działania wystawiennicze, współpraca z mediami

6.2.2.1. Wystawy historyczne

Tematyka wystaw, na których jest prezentowana bogata, często unikatowa dokumentacja fotograficzna i materiały archiwalne, jest bardzo różnorodna. Wystawy mają charakter objazdowy i są eksponowane z dużym powodzeniem, zwłaszcza w niewielkich miejscowościach na terenie całego kraju, a także poza jego granicami. Pełen wykaz wystaw prezentowanych przez Centralę BEP i OBEP w okresie sprawozdawczym zawiera załącznik do niniejszego sprawozdania.

Ekspozycje są poprzedzane rozbudowaną akcją informacyjną, prowadzoną w lokalnych mediach i skierowaną m.in. do szkół. Niemal wszędzie wystawy są odbierane jako ważne wydarzenia kulturalne i medialne. Często powstają przy współudziale regionalnych placówek muzealnych, organizacji kombatanckich, szkół czy uczelni i samorządów. Ekspozycje uzupełniają lekcje muzealne dla młodzieży, prowadzone przez pracowników IPN oraz formy doskonalenia, skierowane do nauczycieli. Na ogół otwarcia wystaw są połączone z przygotowaniem sesji naukowych, w których oprócz pracowników IPN biorą udział przedstawiciele środowisk naukowych i „świadkowie" historii.

W marcu w budynku Parlamentu Europejskiego w Brukseli, a w listopadzie i grudniu 2008 r. w gmachu Pałacu Sprawiedliwości w Rennes zaprezentowano wystawę „The Expelled" („Wygnańcy"). Składa się ona z kilkudziesięciu wielkoformatowych plansz ukazujących przymusowe deportacje i wysiedlenia, które dotknęły obywateli polskich po wybuchu II wojny światowej ze strony dwóch okupantów: niemieckiego i sowieckiego. Tekst uzupełniają dużego formatu zdjęcia i mapy oraz prezentowane na trzech monitorach LCD relacje świadków tych wydarzeń.

Aby zaakcentować ważność wysiedleń w polskiej pamięci o II wojnie światowej, na monitorze w centrum wystawy jest pokazana prezentacja multimedialna, mówiąca o martyrologii obywateli polskich (przedstawia ona zbrodnie na ludności cywilnej i jeńcach wojennych w 1939 r., egzekucje, zbrodnie w Katyniu i Palmirach, obozy koncentracyjne itp.).

W kwietniu 2008 r. w Wilnie zaprezentowano wystawć „Katynės Ţudynes" („Zbrodnia katyńska"). Przygotowywano jŕ w jćzyku litewskim. Uroczyste otwarcie było połączone z premierą na Litwie filmu „Katyń" w reżyserii Andrzeja Wajdy. Prezentację przygotowano we współpracy z Instytutem Polskim w Wilnie jako jeden z elementów popularyzowania wiedzy o zbrodni katyńskiej na Litwie.

W sierpniu 2008 r. BEP i OBEP IPN w Krakowie zaprezentowały wystawę plenerową „Inwazja 1968". Na wystawie przygotowanej w dwóch wersjach (polsko-angielsko-czeskiej wersji językowej oraz polsko-angielsko-słowackiej) wykorzystano materiał fotograficzny, pokazujący przebieg interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji, rozpoczętej 21 sierpnia 1968 r., ze szczególnym uwzględnieniem postaw solidarności społeczeństwa polskiego wobec wydarzeń lata 1968 r. Wystawa była prezentowana w Warszawie, Krakowie, Pradze.

W Warszawie zaprezentowano także wystawę „W objęciach Wielkiego Brata. Sowieci w Polsce 1944–1993", przygotowaną przez OBEP Warszawa. Ekspozycja obejmuje lata 1944–1993, jednak jej autorzy zaprezentowali szerszy kontekst stosunków polsko-radzieckich, począwszy od wojny polsko-bolszewickiej 1919–1920 r., poprzez pakt Ribbentrop–Mołotow, represje sowieckie z lat 1939–1943, zbrodnię katyńską, konferencję w Jałcie, porwanie 16 przywódców Polskiego Państwa Podziemnego, aż po opuszczenie terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez ostatnie oddziały Północnej Grupy Wojsk Armii Radzieckiej w 1993 r.

Wystawy IPN były prezentowane także poza granicami kraju, m.in.: w Belgii, Francji, Grecji, Niemczech, na Białorusi, Łotwie.

Równolegle w oddziałach IPN przygotowano kilkanaście wystaw. Listę wszystkich wystaw z 2008 r. zawiera załącznik nr 5 do niniejszego sprawozdania).

6.2.2.2. Współpraca z mediami

Podobnie jak w latach ubiegłych pracownicy WWiEH BEP IPN oraz referatów edukacyjnych w oddziałach IPN współpracowali z mediami. Zakres współpracy obejmował przede wszystkim tematykę historyczną, „rocznicową", bieżące wydarzenia z pracy IPN (sesje naukowe, konferencje, wystawy itd.). Szczególnie ważne były kontakty z mediami lokalnymi i regionalnymi. Większość OBEP IPN jest zaangażowana w przygotowywanie lokalnych wkładek historycznych do prasy oraz audycji radiowych i telewizyjnych, propagujących wiedzę o najnowszej historii regionalnej.

Kontynuowano dotychczasową współpracę między IPN a Polskim Radiem SA. W czerwcu 2008 r. BEP po raz siódmy wzięło udział w przygotowywanym przez Polskie Radio Pikniku Naukowym w Warszawie. Ponadto należy podkreślić bieżącą współpracę pracowników całego pionu edukacyjnego IPN z programami Polskiego Radia (zwłaszcza Programem 1), ogólnopolskimi stacjami komercyjnymi oraz regionalnymi rozgłośniami publicznymi i komercyjnymi. Zakres powyższej współpracy to głównie komentarze nt. ważnych rocznic historycznych, wydarzeń z dziedziny najnowszej historii Polski, a także tematyki lustracyjnej. Na antenie Radia Józef kontynuowana była również emisja „Tygodnika Historycznego".

Historycy z IPN byli stałymi gośćmi programów realizowanych przez TVP Historia. Prasa – zarówno ogólnopolska, jak regionalna – niejednokrotnie relacjonowała tematy, poruszane przez autorów „Biuletynu Instytutu Pamięci Narodowej". Pracownicy pionu edukacyjnego IPN współpracowali w 2008 r. z wieloma tytułami ogólnopolskimi. Były to m.in. „Tygodnik Solidarność", „Gość Niedzielny", „Gazeta Polska", „Newsweek", „Tygodnik Powszechny", „Niedziela", „Wprost", „Polityka", „Nowe Państwo", a także ogólnopolskie dzienniki – „Dziennik", „Gazeta Wyborcza", „Nasz Dziennik", „Rzeczpospolita".

W związku z realizacją Programu Polonijnego BEP IPN informacje o projekcie, a także misji edukacyjnej Instytutu ukazały się w mediach polonijnych m.in. w TV Polonia, Radiu Polonia, „Tygodniku Wileńszczyzna", „Kurierze Polskim" (Minnesota), „Echu Polesia" (Brześć), „Myśli" (Toronto), „Panoramie Ateńskiej", a także na wielu polonijnych stronach internetowych.

Regularnie ukazywały się wkładki historyczne przygotowywane we współpracy z różnymi ogólnopolskimi tytułami prasowymi. Powstały publikacje poświęcone m.in. rocznicy Marca 1968 r., akcji upamiętnienia Polaków ratujących Żydów podczas II wojny światowej – „Życie za życie", wreszcie kolejnej rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę.

6.3. Wydział Wydawnictw

Wydział Wydawnictw zajmuje się przygotowaniem do druku wszelkich publikacji ukazujących się pod firmą IPN (książek, zbiorów dokumentów, relacji, czasopism itd.). Prace te obejmują każdorazowo redakcję merytoryczną i techniczną, redakcję językową i korektę, opracowanie projektu graficznego, skład komputerowy, wreszcie kontrolę etapu druku (wykonywanego przez drukarnie wyłonione w odpowiednich procedurach przetargowych).

W okresie sprawozdawczym wydano ze środków IPN 156 publikacji staraniem Biura Edukacji Publicznej IPN i Oddziałowych Biur Edukacji Publicznej IPN. W poszczególnych seriach centralnych ukazało się 36 książek:

- w serii „Dokumenty" – 11 pozycji,
- w serii „Relacje i wspomnienia" – 2 pozycje,
- w serii „Konferencje" – 3 pozycje,

- w serii „Monografie” – 11 pozycji,
- w serii „Studia i materiały” – 1 pozycja,
- w serii „Kto ratuje jedno życie...” – 1 pozycja,
- w serii „Letnia szkoła historii najnowszej” – 1 pozycja,
- w serii „Polskie Państwo Podziemne w dokumentach” – 1 pozycja,
- w serii „Z Biblioteki Biuletynu IPN” – 1 pozycja,
- w serii „Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku, nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych” – 1 pozycja,
- poza seriami – 3 pozycje.

W roku 2008 BEP IPN rozpoczęło wydawanie dwóch nowych tematycznych serii wydawniczych:

1. „Letnia szkoła historii najnowszej” (1 pozycja). W serii będą się ukazywały teksty referatów wygłoszonych przez uczestników corocznych seminariów Letniej Szkoły Historii Najnowszej organizowanej przez Instytut Pamięci Narodowej.

2. „Polskie Państwo Podziemne w dokumentach” (1 pozycja). W serii będą się ukazywały dokumenty obrazujące poszczególne wycinki dziejów Polskiego Państwa Podziemnego z czasów II wojny światowej.

Ponadto ukazały się periodyki: dwa tomy półrocznika naukowego „Pamięć i Sprawiedliwość”, 8 numerów „Biuletynu Instytutu Pamięci Narodowej” (w tym 4 numery podwójne), jeden numer periodyku IPN – „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989” oraz nowy periodyk BUiAD „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej”.

Szczegółowy wykaz pozycji wydanych przez Wydział Wydawnictw i oddziały IPN znajduje się w Aneksie w załączniku nr 2.

7. Biuro Lustracyjne

Pion lustracyjny został utworzony zgodnie z ustawą z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r., Nr 63, poz. 425 z późn. zm.), zwaną dalej ustawą lustracyjną i wraz z przekazaniem Instytutowi Pamięci Narodowej kompetencji w tym obszarze. Podwaliny organizacyjne pionu lustracyjnego ustawodawca zwarł w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (tj. Dz. U. z 2007 r., Nr 63, poz. 424 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą o IPN.

Biuro zajmuje się realizacją zadań ustawowych poprzez:

- przyjmowanie i rejestrację oświadczeń lustracyjnych (art. 52a pkt 1 ustawy o IPN);
- sygnalizowanie odpowiednim organom o niewywiązywaniu się z obowiązków nałożonych przez ustawę (art. 52 a pkt.4 ustawy o IPN);
- opracowanie i publikacje katalogów (art. 52a pkt 6, 7 i 8 ustawy o IPN) oraz informacji w Biuletynie Informacji Publicznej IPN (art. 22 i 23 ustawy lustracyjnej);
- analizę oświadczeń lustracyjnych i zbieranie materiałów niezbędnych dla ich prawidłowej oceny, a także przygotowywanie i obsługę postępowań lustracyjnych (art. 52a pkt 3 ustawy o IPN).

Podkreślić należy, że z uwagi na treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 r., sygn. K 2/07, orzekającego o zgodności z Konstytucją wielu przepisów wymienionej ustawy lustracyjnej, w którym to wyroku m.in. zakwestionowano treść wzoru oświadczenia lustracyjnego, stanowiącego załącznik do przedmiotowej ustawy, działalność biura w dwóch istotnych płaszczyznach, tj. przyjmowania i rejestracji oświadczeń, przygotowywania i obsługi postępowań lustracyjnych została zahamowana czy wręcz wstrzymana do czasu nowelizacji tej ustawy, co nastąpiło w dniu 7 września 2007 r. (Dz. U. z dnia 14 września 2007 r., Nr 165, poz. 1171).

Nowelizacja wprowadziła nowy wzór oświadczenia lustracyjnego, a jednocześnie określiła **trzymiesięczny** termin dla organów właściwych do zgromadzenia, a następnie przekazania do IPN wypełnionych oświadczeń lustracyjnych i powiadomienia osób podlegających lustracji, zgodnie z treścią art. 4, o obowiązku ich złożenia. Określono również **trzymiesięczny** termin do złożenia oświadczeń przez te osoby.

Z tych względów dopiero **z początkiem marca 2008 r**. zaczęły spływać do Biura Lustracyjnego pierwsze oświadczenia – wcześniej były to jedynie pojedyncze przypadki. To pozwoliło na ich rejestrację w aplikacji, weryfikację i zatwierdzenie, a następnie udostępnienie oddziałowym biurom lustracyjnym w celu podjęcia czynności zmierzających do sprawdzenia ich prawdziwości.

Należy też w tym miejscu zaznaczyć, iż ustawą z dnia 24 sierpnia 2007 r. znowelizowano ustawę o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2007 r., Nr 176, poz. 1242). W przedmiotowej ustawie na mocy art. 9 wprowadzono obowiązek składania oświadczeń lustracyjnych przez żołnierzy zawodowych, zajmujących stanowiska służbowe w stopniach pułkownika (komandora) i generała (admirała) oraz komendantów wojskowych komend uzupełnień i ich zastępców. Pierwsze oświadczenia z tego tytułu zaczęły napływać **po 15 maja 2008 r.**

Trzeba też przypomnieć o szczególnej procedurze wynikającej z art. 7a ustawy lustracyjnej. Artykuł ten szczegółowo opisuje sytuację osób pełniących służbę w ABW, AW, SKW, SWW, wykonujących czynności operacyjno-rozpoznawcze poza granicami państwa w celu ochrony jego bezpieczeństwa – osoby te w wypełnianym oświadczeniu nie podają informacji o służbie lub pracy w organach bezpieczeństwa państwa b. PRL. Są jednak zobowiązane

do złożenia deklaracji zawierającej takie informacje z zachowaniem przepisów o ochronie informacji niejawnych.

Szczegółowe zestawienie danych dotyczących działalności Biura Lustracyjnego i podległych mu oddziałowych biur lustracyjnych za rok 2008 wygląda następująco:

7.1. Wydział Ewidencji oraz Przygotowywania i Publikowania Katalogów

7.1.1. Sekcja Ewidencji i Sygnalizowania Biura Lustracyjnego

Procedura związana z przyjmowaniem, wstępnym sprawdzeniem i rejestrowaniem napływających oświadczeń lustracyjnych jest realizowana właściwie wyłącznie przez Sekcję Ewidencji i Sygnalizowania Biura Lustracyjnego, przy niewielkim zaangażowaniu oddziałowych biur lustracyjnych. Wynika to wprost z regulacji ustawowych, które działania te przekazały do wyłącznej kompetencji Biura Lustracyjnego, a przedstawia się w następujący sposób:

1. Numerowanie i wstępna weryfikacja

Pracownicy sekcji numerowali oświadczenia lustracyjne, wpływające do Biura Lustracyjnego, za pomocą automatycznych numeratorów (sekcja posiada trzy takie numeratory). Numerowanie oznaczało także liczenie oświadczeń i ustalenie faktycznej ich liczby oraz ocenę pod względem formalnym prawidłowości wypełnienia oświadczenia.

2. Rejestracja elektroniczna

Rejestracja oświadczeń w aplikacji *Oświadczenie*, stanowiącej elektroniczny zapis oświadczenia. Wpisów dokonywali wszyscy pracownicy sekcji.

3. Weryfikacja i zatwierdzanie

Weryfikacja wpisanych do aplikacji oświadczeń lustracyjnych i ich zatwierdzanie w aplikacji oznaczało możliwość pobrania danych przez wyznaczonych pracowników OBL i pracowników innych sekcji BL.

Łącznie do chwili obecnej wpłynęło **142 014** oświadczeń (w tym 6461 wpłynęło w okresie od września do grudnia 2007).

W aplikacji *Oświadczenia* zarejestrowano dotychczas **128 051** oświadczeń, z czego zatwierdzonych zostało **47 319** oświadczeń.

Powyższe obrazują zamieszczone tabele.

Tabela 1. Wpływ oświadczeń lustracyjnych do BL – stan na dzień 31 grudnia 2008 r.

L.p.	Wpływ oświadczeń do BL	liczba	Uwagi
1.	Nadesłanych i ponumerowanych	142 014	w tym 6461 szt., które wpłynęły w 2007 r. oraz 1117 szt. nadesłanych przez OBL
2.	Zarejestrowano w aplikacji *Oświadczenie*	128 051	w tym **1289** oświadczeń potwierdzających fakt pracy, służby lub współpracy z organami bezpieczeństwa państwa b. PRL
3.	Zatwierdzone	47 319	jak wyżej

Tabela 2. Oświadczenia nadesłane przez oddziałowe biura lustracyjne – stan na 31 grudnia 2008 r.

L.p.	OBL	Liczba oświadczeń przekazanych do BL	Liczba oświadczeń zwróconych nadawcy
1.	Białystok	57	7
2.	Gdańsk	77	17
3.	Katowice	35	9
4.	Kraków	180	8
5.	Lublin	53	2
6.	Łódź	57	15
7.	Poznań	96	28
8.	Rzeszów	157	16
9.	Szczecin	195	10
10.	Warszawa	22	0
11.	Wrocław	188	0

Podsumowując, można zauważyć, iż OBL nadesłały łącznie do centrali 1117 sztuk oświadczeń, a zwróciły nadawcom 112 sztuk.

4. Korespondencja i zwrot oświadczeń lustracyjnych

Korespondencja z organami przesyłającymi oświadczenia lustracyjne, związana z ich zwrotem do nadawcy, wynikała z następujących przyczyn:

- oświadczenie lustracyjne zostało wypełnione na niewłaściwym druku (zakwestionowanym wyrokiem TK);
- oświadczenie złożono w innej formie niż określona we wzorze zawartym w załączniku nr 1a ustawy zmieniającej bądź też według nieprawidłowego wzoru (np. osoba składająca oświadczenie z tytułu pełnienia funkcji wskazanej w art. 4 pkt. 45 złożyła oświadczenie wg wzoru z załącznika nr 3 lub 4 ustawy);
- oświadczenie lustracyjne zawierało błędy formalne, np. nie było podpisane, w oświadczeniu nie wskazano funkcji, z powodu pełnienia której zostało ono złożone, a nie wynikało to z pisma przewodniego;
- oświadczenie zostało wypełnione w taki sposób, że nie można było ustalić, jakiego rodzaju deklarację zawierało, np. została wypełniona część pierwsza i druga części A, co powodowało, iż takie oświadczenie było sprzeczne w treści.

Ponadto do BL wpływały oświadczenia lustracyjne osób pełniących funkcje, które nie podlegały procedurze lustracyjnej.

Prowadzono także korespondencję z osobami prywatnymi, które przesyłały swoje oświadczenia lustracyjne z pominięciem organu wymienionego w art. 8 ustawy lustracyjnej. Takie oświadczenia zwracano nadawcom z pouczeniem, że powinni czekać na wezwanie właściwego organu. W okresie sprawozdawczym zwrócono z wyżej wymienionych przyczyn **5949** oświadczeń lustracyjnych.

Tabela 3. Zwrot oświadczeń lustracyjnych – stan na dzień 31 grudnia 2008 r.

L.p.	Powód zwrotu	liczba	Uwagi
1.	SPRZECZNE W TREŚCI	1341	
2.	DRUK OŚWIADCZENIA ZAKWESTIONOWANY WYROKIEM TK	587	
3.	DRUK „ŚCIŚLE TAJNE”	460	
4.	DRUK „ŚCIŚLE TAJNE” – DODATKOWY	378	

5.	INNE: • funkcje • wiek • inf. o ośw. „starym”, ośw. „prywatne”, brak podpisu	3183, w tym: 2940 117 126	
6.	SUMA ZWROTÓW	5949	plus **112** szt. odesłanych przez OBL

5. Wykonywanie kserokopii oświadczeń lustracyjnych

W sekcji wykonywano poświadczone za zgodność z oryginałem kserokopie oświadczeń lustracyjnych, aby przekazać je do oddziałowych biur lustracyjnych na potrzeby przygotowywanych postępowań lustracyjnych. Czynności kopiowania oświadczeń towarzyszy prowadzenie rejestru wykonanych kopii, co pozwala uniknąć wielokrotnego kopiowania tego samego oświadczenia.

W sumie do dnia 31 grudnia 2008 r. wysłano **3968** szt. kserokopii.

6. Sygnalizowanie

Bardzo ważnym zadaniem, nakazanym ustawowo, jest sygnalizowanie organom wymienionym w art. 8 ustawy lustracyjnej o niewywiązywaniu się z obowiązku nadesłania do Biura Lustracyjnego oświadczeń lustracyjnych.

Dyrektor BL zwrócił się pismami informującymi o braku oświadczeń lustracyjnych do następujących organów:

- Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów,
- Ministra Sprawiedliwości Prokuratora Generalnego (dot. prokuratorów w stanie spoczynku, Okręgowej Rady Adwokackiej w Krakowie oraz Okręgowej Izby Radców Prawnych w Gdańsku),
- Ministra Obrony Narodowej,
- Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (dot. braku jakichkolwiek oświadczeń z następujących uczelni: Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku, Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Państwowej Wyższej Szkoły Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży, Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Jarosławiu, Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Raciborzu, Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sandomierzu, Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Zamościu, Podhalańskiej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Targu, Uniwersytetu Medycznego w Łodzi oraz Uniwersytetu Szczecińskiego),
- Państwowej Komisji Wyborczej,
- wojewodów (dot. m.in. osób wymienionych w art. 22 pkt 20 ustawy lustracyjnej),
- Kuratorium Oświaty w Warszawie,
- Politechniki Częstochowskiej oraz Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej.

W sumie wymieniona korespondencja dotyczyła ponad **10 000** osób. Na skutek podejmowanych interwencji większość oświadczeń lustracyjnych wpłynęła do Biura Lustracyjnego.

Zauważyć jednak należy, iż Minister Sprawiedliwości Prokurator Generalny (podobnie jak Krajowa Rada Sądownicza w stosunku do sędziów w stanie spoczynku) nie podzielił poglądu IPN i podtrzymał swoje stanowisko, iż pod rządami obecnie obowiązującej ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów prokuratorzy w stanie spoczynku nie są objęci obowiązkiem lustracyjnym. Z tych względów prokuratorzy i sędziowie w stanie spoczynku nie zostali objęci lustracją – odmiennie niż to miało miejsce pod rządami ustawy lustracyjnej z 1997 r.

Nadmienić też trzeba, że pracownicy tej sekcji dodatkowo zajmują się obsługą bazy PESEL, co jest niezbędne przy procesie weryfikacji prawidłowości wypełnienia przedmiotowych

oświadczeń. Ponadto selekcjonują oświadczenia pod kątem art. 22 i informują o tym fakcie Sekcję Katalogów.

Na bieżąco prowadzona jest także baza organów przesyłających oświadczenia lustracyjne, a także baza informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego (w sumie do BL wpłynęły **5563 szt**. informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia).

Ponadto do dnia 6 lutego 2008 r. zgromadzono i spakowano oświadczenia lustracyjne przesyłane do biura do września 2007 r., a składane na uprzednio obowiązującym formularzu. Zostały one przekazane w depozyt Dyrektorowi Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN.

W listopadzie 2008 r. powołano czteroosobowy zespół, który przystąpił do opracowania szczegółowego wykazu organów zobowiązanych do nadesłania do BL oświadczeń lustracyjnych. Na dzień 31 grudnia 2008 r. wykaz liczy 3340 rekordów. W przyszłości wykaz stanie się podstawą do planowego działania mającego na celu szczegółowe określenie, czy wszystkie osoby zobowiązane ustawą złożyły oświadczenia lustracyjne.

7.1.2. Sekcja Przygotowywania i Publikowania Katalogów

Kontynuując zadania określone zapisami w art. 52a pkt 6, 7 i 8, w art. 52aa pkt 3 oraz w art. 52b pkt 1 i 2a ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, a także zapisami w art. 23 ust. 1 i 2 oraz w art. 24 ust. 1 i 2 *ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów*, Biuro Lustracyjne wraz z OBL przygotowywało i publikowało katalogi tematyczne (funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa, nomenklatury partyjno-państwowej PRL i osób rozpracowywanych) oraz wykaz osób pełniących funkcje publiczne.

Aplikacja portalowo-katalogowa, obsługująca przygotowanie i publikowanie katalogów tematycznych oraz wykazu osób pełniących funkcje publiczne, była w minionym roku w ograniczonym zakresie modyfikowana i rozbudowywana. Z powodu braku podpisanej umowy z firmą IBM, dotyczącej wsparcia technicznego aplikacji portalowo-katalogowej, nie wszystkie postulaty związane z jej funkcjonowaniem mogły zostać zrealizowane.

W 2008 r. dzięki zdobytemu doświadczeniu podczas pracy z aplikacją katalogową i portalem katalogowym ostatecznie ustalono i utrwalono metody opracowywania poszczególnych katalogów tematycznych oraz wykazu osób pełniących funkcje publiczne. W maju zostały zaakceptowane przez Dyrektora BL i Prezesa IPN wskazówki metodologiczne (instrukcje) dotyczące zasad prac nad trzema katalogami i wykazem osób publicznych. W opracowaniu instrukcji uczestniczyli zastępcy naczelników OBL w Katowicach, Łodzi i Poznaniu.

W okresie od stycznia do grudnia 2008 r. Biuro Lustracyjne przygotowało łącznie 6 publikacji (w miesiącach: styczniu, marcu, lipcu, wrześniu, październiku i grudniu), które obejmowały **12 638** osób. Z tej liczby w Biuletynie Informacji Publicznej IPN w 2008 r. zostało opublikowanych **9469** osób, a kolejnych 3169 osób przygotowano do publikacji. Ponadto dokonano 375 modyfikacji związanych m.in. z uzupełnianiem wpisów o zarządzenia prokuratorskie, dopisywaniem opublikowanych już osób do innych katalogów oraz wprowadzaniem poprawek.

Tabela 4. Liczba osób opublikowanych w poszczególnych katalogach w 2008 r.

L.p.	Rodzaj katalogu	Liczba wpisów
1.	w katalogu funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa	6231
2.	w katalogu osób zajmujących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe w b. PRL	1342
3.	w katalogu osób rozpracowywanych przez organy bezpieczeństwa	1602
4.	w wykazie osób pełniących funkcje publiczne	294
	Razem	**9469**

Należy podkreślić, że przygotowywanie wpisów do katalogu osób rozpracowywanych oraz do wykazu osób publicznych wymaga przeprowadzenia w zasobie archiwalnym IPN pełnej kwerendy, co ma bezpośredni wpływ na liczbę opublikowanych osób (przede wszystkim w katalogu rozpracowywanych). Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN na potrzeby Biura Lustracyjnego realizuje liczbę kwerend, które muszą obejmować również osoby podlegające lustracji.

Katalog osób zajmujących kierownicze stanowiska w byłej PPR, byłej PZPR oraz ZSL i SD, a także członków Rady Ministrów PRL i osób, które były w tym okresie kierownikami centralnych organów administracji państwowej, jest opracowywany głównie na podstawie kwerend prowadzonych poza Instytutem (m.in. AAN), natomiast wpisy do katalogu funkcjonariuszy są przygotowywane na podstawie zgromadzonych w zasobie archiwalnym IPN akt osobowych. W obu katalogach, ze względu na obiektywne możliwości BUiAD, jest obecnie pomijana przy publikacji część informacji określonych w zapisie ustawowym (art. 52d ust. 1 pkt 5 *ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu*), dotyczących zapisów ewidencyjnych, tj. informacji zawartych w dziennikach rejestracyjnych i archiwalnych, kartotekach i dokumentach o podobnym charakterze. W przyszłości katalogi będą uzupełniane o te informacje.

Kolejne, nowe wpisy obejmujące wszystkie katalogi tematyczne oraz wykaz osób pełniących funkcje publiczne są przygotowywane i wstępnie weryfikowane przede wszystkim w 11 Oddziałach Biura Lustracyjnego. Wykonaną w 2008 r. pracę OBL IPN przedstawia tabela:

Tabela 5. Zestawienie liczby wpisów do aplikacji portalowo-katalogowej, dokonanych przez OBL przy przygotowywaniu publikacji katalogów.

	Białystok	**Warszawa**	**Gdańsk**	**Katowice**	**Szczecin**	**Łódź**	**Lublin**	**Poznań**	**Rzeszów**	**Kraków**	**Wrocław**	*razem w katalogach*
osoby pełniące funkcje publiczne wymienione w art.22 ustawy z 18.10.2006 r.												
łącznie wprowadzono w 2008	**218**	**156**	**203**	**251**	**169**	**274**	**251**	**140**	**257**	**217**	**426**	**2 562**
osoby rozpracowywane przez organy bezpieczeństwa państwa PRL												
łącznie wprowadzono w 2008	**81**	**170**	**578**	**153**	**120**	**115**	**196**	**141**	**296**	**251**	**153**	**2 254**
kierownicze stanowiska partyjne i państwowe w b. PRL												
łącznie wprowadzono w 2008	**745**	**611**	**1 108**	**588**	**432**	**877**	**317**	**343**	**475**	**110**	**508**	**6 114**
funkcjonariusze organów bezpieczeństwa państwa												
łącznie wprowadzono w 2008	**956**	**1 291**	**1 658**	**2 280**	**4 702**	**950**	**919**	**1 363**	**982**	**741**	**623**	**16 465**
Łącznie	**2 000**	**2 228**	**3 547**	**3 272**	**5 423**	**2 216**	**1 683**	**1 987**	**2 010**	**1 319**	**1 710**	**27 395**

Tabela 6. Liczba wpisów w aplikacji portalowo-katalogowej w poszczególnych katalogach.

L.p.		
1.	w katalogu funkcjonariuszy	24 584
2.	w katalogu osób rozpracowywanych przez org. bezp. państwa	3 080
3.	w katalogu osób pełniących stanowiska partyjne i państwowe w b. PRL	7 760
4.	w wykazie osób pełniących funkcje publiczne określone ustawą lustracyjną	4 512
Razem		**39 936**

Ponadto z działań i prac OBL, wykonywanych w 2008 r., należy wymienić:
- opracowywanie schematu struktury organizacyjnej oraz najważniejszych stanowisk na szczeblu wojewódzkim PZPR w latach 1975–1990;
- analizy materiałów archiwalnych, zlecone przez Biuro Lustracyjne i inne OBL;
- udział w konferencjach naukowych, projektach badawczych i szkoleniach;
- publikacje pracowników.

W minionym roku Biuro Lustracyjne oraz OBL kontynuowały wysyłanie pism z prośbą o wyrażenie zgody przez osoby rozpracowywane na opublikowanie w katalogu ich danych. W dalszym ciągu adresatami są osoby, którym IPN przyznał we wcześniejszym okresie i pod rządami uchylonego w 2006 r. zapisu ustawowego (art. 6) status osoby pokrzywdzonej. W roku 2008 wysłano pisma do 2928 osób, wpłynęło do IPN 1707 pozytywnych odpowiedzi (zawierających zgodę na publikacje danych).

Tabela 7. Zestawienie statystyczne korespondencji dotyczącej uzyskania zgody na publikację danych w katalogu osób rozpracowywanych.

Liczba wysłanych pism	Liczba pozytywnych odpowiedzi	Liczba negatywnych odpowiedzi	Ilość osób zmarłych przed otrzymaniem pisma
7989	5618	207	176

Biuro Lustracyjne prowadzi i na bieżąco uzupełnia w formie arkusza Excel wykaz osób, do których Instytut zwrócił się o wyrażenie zgody na publikację.

W 2008 r. z katalogu osób pełniących funkcje publiczne wycofano 42 osoby, które z różnych przyczyn przestały pełnić swoje funkcje. Podczas przygotowywania kolejnych publikacji katalogu przy 190 osobach dopisano zarządzenia prokuratorskie, spośród których 111 opublikowano w BIP w 2008 r., a 79 na początku 2009.

W ubiegłym roku Biuro Lustracyjne wraz z OBL rozpoczęło prace nad publikacją kolejnej grupy osób pełniących funkcje publiczne (pkt 20 art. 22 *ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów*), tzn. członków zarządów województw, prezydentów miast, burmistrzów, członków zarządów powiatów oraz wójtów. Nadmienić należy, że procedura publikacji tych danych została poddana analizie przez Kolegium IPN, które w pełni ją zaakceptowało. W uzgodnieniu z Kolegium IPN publikacja ze względu na znaczną liczbę osób (ponad 4 tys.) jest przygotowywana partiami w obrębie poszczególnych funkcji. Publikacji pierwszej puli liczącej w sumie 508 osób dokonano już w 2009 r., niemniej prace do tej publikacji zakończyły się w roku 2008.

W ramach innych systematycznych czynności służbowych przekazano z Biura Lustracyjnego do poszczególnych OBL w celach lustracyjnych (wg miejsca stałego zameldowania osób opublikowanych w katalogu art. 22) ok. 730 kompletów uwierzytelnionych kwerend katalogowych. Ponadto do OBUiAD w Warszawie przekazano 53 kopie kwerend w celu realizacji wniosków o udostępnienie informacji dotyczących osób pełniących funkcje publiczne, wymienione w art. 22 obowiązującej ustawy lustracyjnej.

7.2. Wydział Przygotowywania Postępowań Lustracyjnych

Zakres zadań o charakterze prokuratorskim przypadających Biuru Lustracyjnemu w udziale, został wyznaczony przepisami ustawy lustracyjnej z dnia 18 października 2006 r. Na tej podstawie można wyodrębnić dwa obszary działań prokuratorów w okresie sprawozdawczym:

− postępowania wszczęte pod rządami poprzednio obowiązującej ustawy lustracyjnej i nie zakończone przed wejściem w życie ustawy z 2006 r., przejęte po byłym urzędzie Rzecznika Interesu Publicznego (art. 63a ust. 2 ustawy lustracyjnej).

− sprawy zainicjowane na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów.

1. Sprawy przejęte po byłym urzędzie Rzecznika Interesu Publicznego

Tabela 8. Obciążenie poszczególnych jednostek sprawami przejętymi po RIP w 2008 r.

Działania / Jednostka	Liczba wszystkich spraw zostających w biegu	Wyrok I instancji	Odwołania	Wyrok II instancji	Posiedzenia dot. odtajnienia akt postępowań lustracyjnych
OBL Kraków	1	-	-	-	-
OBL Gdańsk	1	-	-	-	-
OBL Poznań	-	-	-	-	-
OBL Katowice	10	1	1	-	-
OBL Łódź	2	-	-	-	-
OBL Warszawa	8	2	1	1	124
OBL Rzeszów	1	1	1	1	-
OBL Białystok	-	-	-	-	-
OBL Wrocław	4	2	1	1	-
OBL Szczecin	-	-	-	-	-
OBL Lublin	-	-	-	-	-

Na podkreślenie zasługuje fakt, że w sprawach tych prokuratorzy wykazują znaczną inicjatywę, każdorazowo odwołując się od wyroków uznających, że lustrowany złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne.

W sprawie OBL w Warszawie (sygn. PplWa 3/08) adw. Barbary K. Sąd Apelacyjny po rozpoznaniu odwołania prokuratora uchylił wyrok sądu I instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. OBL w Warszawie wykazało także prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego w sprawie o sygn. PplWa 1/08, utrzymujący wyrok sądu I instancji, uznający, iż adw. Stanisław Lisowski złożył niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne.

W sprawie OBL w Rzeszowie (sygn. PplRz 1/08) Józefa Michalika Sąd Apelacyjny w odpowiedzi na złożone przez prokuratora odwołanie utrzymał wyrok sądu I instancji, uznający, że wymieniony złożył oświadczenie zgodne z prawdą. Uzasadnienie wyroku nie zostało przesłane do chwili obecnej, co uniemożliwia podjecie decyzji odnośnie do ewentualnego wystąpienia z kasacją do Sądu Najwyższego.

W sprawie OBL we Wrocławiu (sygn. PplWr 4/07) sędziego Jerzego Nowińskiego Sąd Apelacyjny w odpowiedzi na złożone przez prokuratora odwołanie utrzymał w mocy wyrok sądu I instancji, stwierdzający, że lustrowany złożył oświadczenie zgodne z prawdą. Uzasadnienie orzeczenia nie zostało przesłane do chwili obecnej, co uniemożliwia podjęcie decyzji odnośnie ewentualnego wystąpienia z kasacją do Sądu Najwyższego.

Na odnotowanie zasługuje też sprawa z OBL w Katowicach (sygn. PplKa 10/08) sędzi Moniki T.-S., w której sąd I instancji orzekł, iż złożyła ona niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne. Pomimo korzystnego rozstrzygnięcia prokurator tego oddziału wystąpił z apelacją, ponieważ sąd nieprawidłowo zastosował przepisy obowiązującej obecnie ustawy lustracyjnej.

Zapadłe orzeczenia prawomocne, rozstrzygające o zgodności z prawdą złożonych oświadczeń lustracyjnych, stanowią w chwili obecnej znaczny odsetek w stosunku do liczby osób

poddanych postępowaniu lustracyjnemu w następstwie złożenia wniosku przez RIP. Podkreślić jednak należy, że zostały one wydane w sprawach, których przedmiotem są zdarzenia mające miejsce w przeszłości (tj. w latach 80. XX w.).

Zgromadzony w tych sprawach materiał dowodowy, nie licząc dokumentów archiwalnych, sprowadza się w większości do relacji (zeznań) byłych funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa, którzy wielokrotnie zaprzeczają treści tych dokumentów, bagatelizują rolę tajnego współpracownika i treść przekazywanych przez niego informacji. Często też ze względu na zaawansowany wiek lub nie najlepszy stan zdrowia mają problemy z odtworzeniem faktów sprzed kilkudziesięciu lat. Z kolei osoba lustrowana, która jest żywotnie zainteresowania uzyskaniem korzystnego dla siebie rozstrzygnięcia, na ogół zaprzecza informacjom wynikającym ze zgromadzonego materiału. Dowody te przede wszystkim podlegają prawno-karnej ocenie orzekającego sądu, który każdą nie dającą się usunąć wątpliwość – zgodnie z procesową zasadą *in dubio pro reo* – musi tłumaczyć na korzyść lustrowanego.

Sprawa o sygn. Ppl Wr 2/07 Antoniego Olejniczaka została w okresie sprawozdawczym zakończona decyzją sądu o umorzeniu postępowania na podstawie art.17 §1 pkt. 5 w zw. z art. 19 ustawy lustracyjnej z dnia 11 kwietnia 1997 r. wobec śmierci lustrowanego.

Odrębną kategorię spraw, obsługiwaną przez OBL w Warszawie były posiedzenia Sądu Apelacyjnego w Warszawie w przedmiocie jawności akt postępowań lustracyjnych, zakończonych pod rządami poprzedniej ustawy z 1997 r., stosownie do regulacji art. 63b obecnej ustawy lustracyjnej. Łącznie obsadzono 124 posiedzenia tego typu.

Prokuratorzy Biura Lustracyjnego (centrali) także podejmowali działania w sprawach przejętych po RIP. I tak w okresie sprawozdawczym sporządzono i skierowano do Sądu Najwyższego **2** odpowiedzi na kasacje (sprawa posła Jerzego Zawiszy i Jerzego Jaskierni), a z udziałem prokuratorów Biura Lustracyjnego rozpoznano **4** kasacje osób lustrowanych. We wszystkich przypadkach Sąd Najwyższy oddalił kasacje jako oczywiście bezzasadne.

Biuro Lustracyjne objęło nadzorem służbowym zarówno pozostające w biegu sprawy przejęte po RIP, jak i sprawy inicjowane przez prokuratorów zgodnie z przepisami nowej ustawy lustracyjnej. W roku 2008 spraw objętych nadzorem było **30**.

2. Sprawy zainicjowane zgodnie z przepisami nowej ustawy lustracyjnej z 18 października 2006 r.

W ocenie przedstawionych poniżej danych statystycznych, dotyczących liczby spraw, w których zainicjowano czynności zmierzające do weryfikacji prawdziwości oświadczeń lustracyjnych, należy uwzględniać dwa zasadnicze czynniki decydujące o tempie podejmowanych działań i decyzji końcowych, a także o liczbie wniosków kierowanych do sądu o wszczęcie postępowania lustracyjnego. Jest to niewątpliwie uzależnione od rytmu zapytań kierowanych do BUiAD i OBUiAD, a także od czasu prowadzenia kwerendy w zasobach archiwalnych i udostępniania odnalezionych dokumentów. Trzeba bowiem zauważyć, że Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów określiło limit zapytań kierowanych w sprawach lustracyjnych przyjmując, że każde z 11 oddziałowych biur lustracyjnych może wystąpić **raz w miesiącu** z zapytaniem o przeprowadzenie kwerendy wstępnej w zasobach archiwalnych, zarówno BUiAD, jak i OBUiAD, wobec **40 osób** zamieszkałych na terenie podlegającym właściwości miejscowej biura (na listach po **20 osób**). Przyjęte także zostało, iż dopiero udzielenie odpowiedzi z chociażby jednego OBUiAD pozwala na zarejestrowanie sprawy w repertorium Ppl i przekazanie prokuratorowi prowadzącemu.

Wielokrotnie pierwsza dokumentacja archiwalna nadesłana w odpowiedzi nie wystarczała do oceny prawdziwości przedmiotowego oświadczenia, co wiązało się z koniecznością kierowania dalszych, szczegółowych zapytań zarówno do archiwów IPN, jak i innych instytucji – jak chociażby Centralnego Archiwum Wojskowego czy ABW.

Drugim czynnikiem mającym wpływ na liczbę załatwianych spraw jest obsada prokuratorska we wszystkich oddziałowych biurach lustracyjnych. I tak w roku 2008 stan kadrowy prokuratorów przedstawiał się następująco:

- w OBL w Gdańsku 2 prokuratorów prowadziło 380 spraw (średnio na prokuratora przypadały do prowadzenia 190 sprawy),
- w OBL w Białymstoku 2 prokuratorów prowadziło 483 sprawy (średnio na prokuratora przypadało do prowadzenia 241,5 sprawy),
- w OBL w Katowicach 3 prokuratorów prowadziło 219 spraw (średnio na prokuratora przypadały do prowadzenia 73 sprawy), jeden prokurator pozostawał w delegacji służbowej przez pół roku w OKŚZpNP IPN w Katowicach,
- w OBL w Krakowie do końca czerwca 2008 r. było zatrudnionych 3 prokuratorów, a od 1 lipca 4 prokuratorów. Prowadzili oni 849 spraw (średnio na prokuratora przypadało 212,2 sprawy),
- w OBL Lublinie 1 prokurator prowadził 335 spraw,
- w OBL w Łodzi 1 prokurator i od lipca do grudnia prokurator delegowany z OKŚZpNP IPN w Warszawie prowadzili 558 spraw (średnio na prokuratora przypadało 279 spraw),
- w OBL w Poznaniu 1 prokurator prowadził 184 sprawy,
- w OBL w Rzeszowie 2 prokuratorów prowadziło 243 sprawy (średnio na prokuratora przypadało 121,5 sprawy),
- w OBL w Szczecinie 2 prokuratorów prowadziło 361 spraw (średnio na prokuratora przypadało 180,5 sprawy),
- w OBL w Warszawie 3 prokuratorów prowadziło 459 spraw (średnio na prokuratora przypadały 153 sprawy)
- w OBL we Wrocławiu 1 prokurator prowadził 673 sprawy.

Tabela 9. Szczegółowe zestawienie liczby spraw zainicjowanych i zakończonych – z wyszczególnieniem sposobu zakończenia

OBL	Pozostałość z poprzedniego okresu	Wpływ do Ppl	Zakończono ogółem	Sposób zakończenia			postępowanie przed Sądem I instancji			
				Skierowanie wniosku o wszczęcie postępowania lustracyjnego /stanowisko w postępowaniu autolustracyjnym	Zarządzenie o pozostawieniu sprawy bez biegu	Załatwiono w inny sposób	Wszczęte	Odmowa wszczęcia	Orzeczenie stwierdzające o zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego	Orzeczenie stwierdzające niezgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**
Białystok		483	269	2	264	3	5	0	0	0
Gdańsk		380	217	4	210	3	1	0	0	1
Katowice		219	133	1	126	6	1	0	0	0
Kraków		849	216	3	206	7	2	0	1	0
Lublin		335	114	1	112	1	0	0	0	0
Łódź		558	230	0	230	0	0	0	0	0
Poznań		184	91	2	86	3	0	0	0	0
Rzeszów		243	76	5	68	3	3	0	0	1
Szczecin		361	305	2	301	2	0	0	0	0
Warszawa		459	295	1	288	6	0	0	1	0
Wrocław		673	351	3	346	2	0	0	0	0
RAZEM		**4 744**	**2 297**	**24**	**2 237**	**36**	**12**	**0**	**2**	**2**

W okresie sprawozdawczym prokuratorzy brali również udział w posiedzeniach sądu związanych z kierowaniem przez samych zainteresowanych wniosków o wszczęcie postępowania lustracyjnego w trybie art. 20 ust 5 ustawy lustracyjnej (tzw. autolustracjach). Zanotowano **17** takich wniosków. Większości spraw, w których postępowanie zostało zainicjowane w tym trybie, została zakończona skierowaniem stanowiska prokuratora. W **4** przypadkach prokurator wnosił o uznanie, iż osoba lustrowana złożyła zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne.

8. Administracja

8.1. Biuro Organizacyjne

Biuro Organizacyjne działa w ramach czterech komórek organizacyjnych:
1. Wydziału Projektów i Opracowań,
2. Wydziału Informatyzacji i Zarządzania Aplikacjami,
3. Wydziału Zarządzania Siecią Komputerową,
4. Wydziału Kancelarii Ogólnej i Organizacji Pracy.

I. Wydział Projektów i Opracowań sporządza projekty aktów kierownictwa wewnętrznego, Prezesa oraz Dyrektora Generalnego, i uzgadnia je w ramach IPN. Projekty uzgodnione pod względem merytorycznym i prawnym zgodnie z § 6 zarządzenia nr 10/04 w sprawie opracowywania i opiniowania projektów aktów prawnych w IPN, przesył następnie do Biura Prawnego w celu sporządzenia tekstu ostatecznego i parafowania za zgodność pod względem redakcyjnym i prawnym. Wydział opracowuje również projekty porozumień i umów, które zgodnie z § 6 ust. 6 zarządzenia nr 23/07 w sprawie Regulaminu Organizacyjnego IPN przesyła do Biura Prawnego w celu uzgodnienia treści i uzyskania potwierdzenia uzgodnień podpisem radcy prawnego zatrudnionego w Biurze Prawnym.

W ramach wyżej opisanego zakresu zadań wydział:

1. Opracowywał projekty i koordynował podpisanie 207 umów i porozumień, w tym m.in. w sprawie:
   1) ze Słowem Niezależnym sp. z o. o. o współpracy przy wydaniu wkładek tematycznych do miesięcznika „Niezależna Gazeta Polska”;
   2) z Ossenberg&Schneider – dotyczącej zakupu systemu informatycznego do wykorzystania danych otrzymanych z międzynarodowej służby poszukiwawczej w Bad Arolsen;
   3) z Urzędem Pełnomocnika Federalnego do Spraw Dokumentów Służby Bezpieczeństwa byłej Niemieckiej Republiki Demokratycznej w sprawie współpracy przy realizacji projektu „Słownik pojęć archiwalnych wykorzystywanych przez służby specjalne PRL i NRD” ;
   4) z Instytutem Badania Reżimów Totalitarnych w Pradze o współpracy przy konferencji naukowej „Służba Bezpieczeństwa, propaganda i Praska Wiosna” odbywającej się w dniach 7–9 września 2008 r. w Pradze;
   5) ze Studium Polski Podziemnej w Londynie;
   6) z czeskim Instytutem Badania Reżimów Totalitarnych i Archiwum Organów Bezpieczeństwa;
   7) o współpracy z Instytutem Ścigania Zbrodni Komunistycznych (Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România) w Rumunii;
   8) o współpracy z Narodową Radą ds. Badania Archiwów Securitate (Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii) w Rumunii;
   9) z Muzeum Holocaustu w Waszyngtonie;
   10) o wykorzystanie materiałów na portalach: www.13grudnia81.pl, www.sierpień1980.pl, www.pilecki.gov.pl, ww.marzec1968.pl.;
   11) o wykorzystanie materiałów w działalności BEP: inserty do „Biuletynów Instytutu Pamięci Narodowej” i tek edukacyjnych *Wojna w filmie*, *Polacy ratujący Żydów w latach II wojny światowej*, zdjęć na wystawach „Wygnańcy”, „Inwazja 1968”;
   12) z DGA Doradztwo Gospodarcze – dotyczącej pomocy przy sporządzeniu wniosku o fundusze europejskie przez Instytut Pamięci (projekt „Digitalizacja zasobu archiwalnego IPN” realizowany w ramach programu operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”).

2. Opracowywał projekty i koordynował podpisanie aktów kierownictwa wewnętrznego Prezesa oraz Dyrektora Generalnego, w tym m. in. w sprawie:

1) regulaminu pracy IPN;
2) Instrukcji Kancelaryjnej IPN;
3) instrukcji postępowania z wnioskami kierowanymi do IPN;
4) regulaminu udostępniania dokumentów w czytelniach akt jawnych IPN;
5) regulaminu zastrzegania danych osobowych, informacji oraz danych w dokumentach zgromadzonych w zasobie archiwalnym IPN;
6) regulaminu załączania do dokumentów zgromadzonych w zasobie archiwalnym IPN-KŚZpNP i udostępniania uzupełnień, sprostowań, uaktualnień, wyjaśnień oraz dokumentów lub ich kopii;
7) zakładowego funduszu świadczeń socjalnych;
8) Zespołu Metodycznego IPN;
9) ustanowienia nagrody Kustosza Pamięci Narodowej;
10) rankingu pracowników BEP;
11) funduszu premiowego dla pracowników Gospodarstwa Pomocniczego IPN;
12) składu Komisji Ekspertów, oceniającej realizację przez Ośrodek „Karta" programu „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką";
13) wprowadzenia instrukcji bhp postępowania z materiałami skażonymi szkodliwymi czynnikami biologicznymi;
14) przeprowadzenia oceny ryzyka zawodowego.

3. Ponadto wydział realizował zadania w zakresie:

1) Opracowywał teksty ujednoliconych zarządzeń w sprawie:
   a) zakładowego funduszu świadczeń socjalnych;
   b) regulaminu pracy.
2) Opiniował przesłany do IPN projekt ustawy o zmianie ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących działania publiczne oraz niektórych innych ustaw.
3) Zapewniał prawidłową informację i prowadził centralne rejestry IPN:
   a) rejestr upoważnień i pełnomocnictw;
   b) aktów kierownictwa wewnętrznego.
4) Przygotowywał projekty i koordynował udzielanie 1600 upoważnień i pełnomocnictw:
   a) do przetwarzania danych osobowych;
   b) innych udzielanych pracownikom IPN.

II. Wydział Informatyzacji i Zarządzania Aplikacjami realizował zadania w zakresie:

1. Zamawiania i wdrażania systemów informatycznych na potrzeby IPN w tym:

1) przygotowania i uruchomienia aplikacji wewnętrznej do wprowadzania danych oraz wyszukiwarki przeznaczonej do publikacji na stronie internetowej – elektronicznego inwentarza archiwalnego akt spraw karnych z okresu stanu wojennego;
2) przygotowania i wdrożenia aplikacji wewnętrznej „Zastrzeżenia", służącej do ewidencjonowania zastrzeżeń dokumentów;
3) przygotowania i uruchomienia aplikacji MEMEX;
4) przygotowania i uruchomienia aplikacji pozwalającej na przeszukiwanie i opisywanie zdigitalizowanego zasobu archiwalnego;
5) zwiększenie bezpieczeństwa, dostępności oraz niezawodności baz danych BUiAD (w ramach prac wykonano m.in. konwersję baz danych do nowego środowiska oraz udostępniono je w sieci rozległej);
6) przygotowanie aplikacji umożliwiającej udostępnianie dokumentów archiwalnych w postaci zdigitalizowanej w czytelni Instytutu Pamięci;

7) przygotowanie aplikacji umożliwiającej opisywanie i przeszukiwanie zdigitalizowanego zasobu kartotecznego;
8) współuczestnictwo w zakupie systemu przetwarzającego i udostępniającego dane przekazane z archiwum ITS w Bad Arolsen (uruchomienie i wdrożenie nastąpi w roku 2009);
9) uczestnictwo w pracach zespołu do przygotowania projektu digitalizacji zasobu archiwalnego w sporządzeniu wniosku o dofinansowanie projektu digitalizacji zasobu archiwalnego Instytutu z funduszy Unii Europejskiej;
10) zmodernizowanie aplikacji, użytkowanej wcześniej przez Urząd Rzecznika Interesu Publicznego;
11) wdrożenie systemu informatycznego wspomagającego pracę BBFiK.

2. Utrzymania/administracji systemami informatycznymi Instytutu Pamięci.
3. Zarządzania licencjami na oprogramowanie.
4. Organizowania szkoleń informatycznych dla pracowników Instytutu.
5. Zapewnienia wsparcia technicznego dla użytkowników systemów informatycznych.

III. Wydział Zarządzania Siecią Komputerową realizował zadania w zakresie:
1. Administracji i modernizacji sieci komputerowych Instytutu Pamięci:
1) zakup urządzeń macierzowych wraz z systemem wykonywania kopii zapasowych w celu stworzenia warunków do przechowywania zdigitalizowanej kopii dokumentów archiwalnych;
2) modernizacja sieci rozległej Instytutu Pamięci w celu stworzenia warunków do digitalizacji zasobu archiwalnego i wdrożeń nowych systemów informatycznych;
3) prowadzenie prac zmierzających do przygotowania sieci lokalnych na przyjęcie nowych systemów informatycznych;
4) przystąpienie do projektu ARAKIS-GOV prowadzonego przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, przeznaczonego do wsparcia ochrony zasobów teleinformatycznych administracji państwowej;
5) uruchomienie usług pozwalających na przesyłanie za pomocą sieci rozległej zdigitalizowanych dokumentów archiwalnych pomiędzy BUiAD i OBUiAD;
6) włączenie do sieci rozległej nowych lokalizacji IPN, w tym Biura Lustracyjnego;
7) uruchomienie lokalnej sieci komputerowej nowych lokalizacji, w tym Biura Lustracyjnego;

2. Nadzorowania funkcjonowania sieci komputerowych w Oddziałach Instytutu.
3. Zapewnienia bezpiecznego połączenia systemów informatycznych IPN z sieciami publicznymi (internet, PESEL-NET).
4. Zabezpieczania infrastruktury technicznej na potrzeby strony internetowej IPN.
5. Zapewnienia wsparcia technicznego dla użytkowników administrowanych sieci komputerowych.

IV. Wydział Kancelarii Ogólnej i Organizacji Pracy realizował zadania w zakresie:
1. Prowadzenia Kancelarii Ogólnej IPN w tym:
1) obsługi punktów informacyjnych IPN;
2) rejestracji korespondencji przychodzącej i wychodzącej;
3) przekazywania korespondencji poszczególnym jednostkom organizacyjnym Centrali w tym przewóz pomiędzy lokalizacjami Centrali;
4) obsługi głównego adresu poczty elektronicznej IPN.

2. Przygotowania organizacyjnego i koordynacji szkolenia z aplikacji „Kancelaria", przeprowadzonej przez firmę ZETO Koszalin dla pracowników Centrali IPN.

3. Administracji merytorycznej aplikacji „Kancelaria" i wdrożenia aplikacji w Audycie Wewnętrznym oraz służbie BHP.

4. Udziału w pracach przy dokumentowaniu procesów operacyjnych dla Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów.

5. Realizacji zamówień bieżących.

8.2. Biuro Prawne

I. Wydział Obsługi Prawnej

Wydział Obsługi Prawnej w okresie sprawozdawczym realizował zadania ujęte w § 13 ust. 2 Zarządzenia nr 23/07 w sprawie Regulaminu Organizacyjnego IPN w zakresie:

1. Opinie prawne – 94, w tym m.in.:
   - opinia w sprawie wysokości wynagrodzenia zasadniczego prokuratorów Biura Lustracyjnego;
   - opinia w sprawie trybu postępowania w sytuacji nielegalnego przetrzymywania dokumentów organów bezpieczeństwa państwa przez osoby prywatne;
   - opinia w sprawie uprawnień emerytalnych;
   - opinia w sprawie pobierania opłat za kserokopie materiałów archiwalnych;
   - opinia w sprawie możliwości odtajnienia informacji zastrzeżonych w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego;
   - opinia w sprawie możliwości zwrotu kosztów wyposażenia stanowisk dla osób niepełnosprawnych.
2. Projekty umów – 236, w tym m.in.:
   - umowa o współpracy z Instytutem Studiów Politycznych PAN przy organizacji konferencji naukowej „PZPR jako machina władzy";
   - umowa o współpracy z Instytutem Badania Reżimów Totalitarnych z siedzibą w Pradze przy organizacji konferencji naukowej „Służba Bezpieczeństwa, propaganda i Praska Wiosna";
   - umowa o współpracy pomiędzy IPN a Narodową Radą ds. Badania Archiwów Securitate z siedzibą w Rumunii;
   - umowa pomiędzy IPN a Ossenberg & Schneider GmbH w przedmiocie wykorzystania danych i dokumentów Międzynarodowej Służby Poszukiwawczej w Bad Arolsen;
   - umowa o współpracy z Presspublica Sp. z o.o. przy organizacji kampanii edukacyjnej o rotmistrzu Witoldzie Pileckim;
   - umowa z Polskim Radiem S.A. dotycząca patronatu medialnego nad uroczystością wręczenia nagrody „Kustosz Pamięci Narodowej".
3. Spraw w postępowaniu sądowym – 22, w tym m.in.:
   - sprawy pracownicze;
   - sprawy o ochronę dóbr osobistych;
   - sprawy z postępowań o udzielenie zamówienia publicznego.
4. Projektów upoważnień – 5, w tym m.in.:
   - projekty pełnomocnictw procesowych dla radców prawnych oddziałów IPN;
   - projekt upoważnienia dla Dyrektora Generalnego IPN do zawierania umów rachunku bankowego.

II. Wydział Legislacyjny

Wydział Legislacyjny realizował zadania wynikające § 13 ust. 3 Zarządzenia nr 23/07 w sprawie Regulaminu Organizacyjnego IPN w zakresie:

1. Opiniowania przesyłanych do IPN projektów ustaw w ramach uzgodnień międzyresortowych, w szczególności projektów ustaw:

- o uprawnieniach kombatantów, uczestników walki cywilnej lat 1914–1945, działaczy opozycji wobec dyktatury komunistycznej oraz niektórych ofiar represji systemów totalitarnych;
- o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin;
- o zmianie ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących działania publiczne oraz niektórych innych ustaw;
- o zmianie ustawy o orderach i odznaczeniach;
- o miejscach pamięci narodowej.

2. Opracowywania projektów zarządzeń Prezesa IPN i ich nowelizacji m.in. w sprawie:
   - regulaminu pracy;
   - wprowadzenia w IPN instrukcji prowadzenia dokumentacji stanowiącej politykę bezpieczeństwa;
   - zasad rachunkowości;
   - zakładowego funduszu świadczeń socjalnych;
   - instrukcji postępowania z wnioskami kierowanymi do IPN;
   - funduszu premiowego dla pracowników Gospodarstwa Pomocniczego;
   - instrukcji kancelaryjnej, wykazu akt i wykazu symboli literowych komórek i jednostek organizacyjnych;
   - rankingu pracowników BEP w latach 2006–2008;
   - udzielania zamówień publicznych w IPN;
   - udostępniania dokumentów w czytelniach akt jawnych;
   - podróży służbowych poza granicami kraju oraz przyjmowania delegacji zagranicznych.
3. Opracowywania projektów decyzji Dyrektora Generalnego i ich nowelizacji m.in. w sprawie:
   - przeprowadzenia inwentaryzacji;
   - powoływania komisji do odbioru robót budowlanych;
   - wprowadzenia instrukcji bezpieczeństwa i higieny pracy;
   - powołania zespołu do przygotowania projektu digitalizacji zasobu archiwalnego IPN.
4. Opiniowania decyzji dyrektorów oddziałów m.in. w sprawie:
   - przeprowadzania inwentaryzacji;
   - zasad (polityki) rachunkowości;
   - przeprowadzenia kontroli rocznej ochrony informacji niejawnych;
   - regulaminu pracy komisji przetargowej;
   - regulaminu korzystania z pokoi gościnnych;
   - określenia wewnętrznej struktury organizacyjnej Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów.

Ponadto Wydział Legislacyjny:
- wydawał opinie w sprawach związanych z zakresem działalności jednostek i komórek organizacyjnych IPN;
- uczestniczył w konferencjach uzgodnieniowych;
- uczestniczył w pracach Komisji Prawniczej Rządowego Centrum Legislacji.

III. Wydział Orzecznictwa

Realizował zadania ujęte § 13 ust. 4 Zarządzenia nr 23/07 w sprawie Regulaminu Organizacyjnego IPN w zakresie prowadzenia postępowań administracyjnych w sprawach wynikających z:

a) ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2007 r., Nr 63, poz. 424 z późn. zm.)

Udostępnienie dokumentów						**Udostępnienie nazwisk i dalszych danych osobowych, identyfikujących tożsamość osób przekazujących informacje organom bezpieczeństwa państwa**				**Udostępnienie dokumentów do badań naukowych**		**Udostępnienie dokumentów osobowych dot. pracownika lub funkcjonariusza organu bezpieczeństwa państwa**	
Decyzje													
II instancja													
Utrzymujące w mocy	Uchylające i przekazujące do ponownego rozpatrzenia	Uchylające i umarzające postępowanie	Umarzające	Odmowa stwierdzenia nieważności	Stwierdzenie nieważności	Utrzymujące w mocy	Uchylające i przekazujące do ponownego rozpatrzenia	Uchylające i umarzające postępowanie	Uchylające i orzekające co do istoty	Utrzymujące w mocy	Uchylające i umarzające postępowanie	Utrzymujące w mocy	Uchylające i umarzające postępowanie
297	**47**	**9**	**3**	**1**	**1**	**62**	**3**	**5**	**3**	**1**	**3**	**1**	**5**
Postanowienia													
II instancja													
Uchybienie terminu	Odmowa przywrócenia terminu	Odmowa wyznaczenia dodatkowego terminu	Wyznaczenie dodatkowego terminu	Sprostowanie omyłki	Niedopuszczalność odwołania	Uchylenie i przekazanie do ponowego rozpatrzenia	Utrzymanie w mocy	Zażalenie nieuzasadnione	Uchylenie i umorzenie	Uchybienie terminu	Odmowa przywrócenia terminu	Sprostowanie omyłki	Zawieszenie postępowania	Przekazania zgodnie z właściwością	Uchybienie terminu		
16	**4**	**2**	**2**	**1**	**2**	**3**	**2**	**1**	**2**	**8**	**1**	**4**	**1**	**1**	**1**		
Suma: 491																	

b) Ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2002 r., Nr 42, poz. 371 z późn. zm.)

Decyzje administracyjne			
I instancja			**II instancja**
Pozytywnych	Negatywnych	Umarzających postępowanie	Utrzymujących w mocy rozstrzygnięcie I instancji
16	**44**	**8**	**26**

Postanowienia							
Zwrot kosztów	Wyznaczenie terminu załatwienia sprawy	Uchybienie terminu	Przekazanie zgodnie z właściwością	Wznowienie postępowania	Sprostowanie omyłki	Umorzenie postępowania	Uchylenie i umorzenie
1	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**

92

c)

Skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w tym skargi na:			
Decyzje	Postanowienia	Bezczynność	Inne
92	**9**	**5**	**2**
108			

d) Nadto w wyniku realizacji ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r., Nr 63, poz. 425), Wydział Orzecznictwa sporządził 5 decyzji utrzymujących w mocy rozstrzygnięcie I instancji oraz 2 decyzje uchylające i przekazujące wnioski do ponownego rozpatrzenia.

e) Wydział Orzecznictwa sporządził także 36 opinii prawnych oraz 133 decyzji zastrzeżonych.

8.3. Wydział Informacji i Komunikacji Społecznej

Wydział Informacji i Komunikacji Społecznej IPN został powołany w 2006 r. Kieruje nim Dyrektor Sekretariatu Prezesa IPN, zatrudnionych jest w nim jedenaście osób. W ramach wydziału zostało powołane stanowisko rzecznika prasowego IPN, natomiast w oddziałach Instytutu Pamięci Narodowej zostali na podobnych stanowiskach zatrudnieni asystenci prasowi.

Celem wydziału jest prowadzenie profesjonalnej polityki komunikacyjnej, dotarcie do jak najszerszych kręgów społecznych z misją Instytutu, tym samym kształtowanie poprzez media i inne środki komunikacji pozytywnego wizerunku Instytutu w przestrzeni publicznej. Zespół realizuje w ramach wydziału następujące zadania związane z komunikacją zewnętrzną oraz wewnętrzną Instytutu:

1) informacyjne:

- relacje z mediami;
- środowiskami;
- szeroko pojętą publicznością;
- z poszczególnymi pionami wewnątrz Instytutu;

2) promocyjne:

- związane ściśle z działaniami BEP w zakresie wydawnictw, sesji, wystaw;
- związane z działaniami podjętymi przez Sekretariat Prezesa IPN.

W ramach prac zespołu prowadzone są działania związane z bieżącymi relacjami z mediami, monitorowaniem mediów, prowadzeniem stron internetowych, obsługą wydarzeń specjalnych, obsługą wydarzeń zagranicznych, obsługą bieżącą, współpracą z oddziałowymi komórkami informacyjnymi, doradztwem strategicznym.

Media relations:

- przygotowywanie bieżących informacji do mediów, obsługa konferencji prasowych, briefingów itp.;
- inicjowanie artykułów i audycji o IPN;
- przygotowywanie cotygodniowego kalendarium wydarzeń dla mediów;
- koordynacja działań przy powstawaniu dodatków historycznych do „Gazety Polskiej", „Rzeczpospolitej", „Gościa Niedzielnego", „Naszego Dziennika", „Dziennika", „Tygodnika Powszechnego";

Zapoznawanie się na bieżąco z zawartością prasy ogólnopolskiej i regionalnej, i propozycjami stacji radiowych i telewizyjnych oraz mediów elektronicznych:

- codzienne przeglądy prasy;
- katalogowanie informacji dotyczących działań IPN w centrali oraz w oddziałach.

Internet:

- prowadzenie strony internetowej IPN;
- prowadzenie strony Biuletynu Informacji Publicznej IPN;
- tworzenie i obsługa portali historycznych;
- modernizacja strony IPN wg nowego projektu o charakterze interaktywnym.

Wydarzenia specjalne

Przygotowywanie lub współpraca przy organizacji różnego rodzaju imprez, m.in.: uroczystość wręczenia Nagrody Prezesa IPN Kustosz Pamięci Narodowej.

W ramach działań zespołu kontynuowana była współpraca m.in. z organami administracji państwowej, z organami administracji rządowej (w tym z placówkami dyplomatycznymi RP za granicą), państwowymi instytucjami kultury, fundacjami, stowarzyszeniami oraz mediami.

Obsługa bieżąca

Komórki Wydziału Informacji i Komunikacji Społecznej regularnie informują opinię publiczną o bieżących działaniach Prezesa IPN, Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Biura Edukacji Publicznej, Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w centrali oraz w oddziałach IPN.

Ponadto współpracują z:

- Redakcją „Biuletynu Instytutu Pamięci Narodowej";
- Wydziałem Wydawnictw BEP przy opracowaniu katalogu bieżącego wydawnictw IPN;

- Gospodarstwem Pomocniczym przy koordynacji działań dotyczących dystrybucji wydawnictw IPN.

Współpraca z oddziałowymi komórkami informacyjnymi (asystenci prasowi)

Do zadań Wydziału Informacji i Komunikacji Społecznej należy ścisła współpraca z oddziałami IPN w zakresie polityki medialnej, m.in. współpraca z mediami; inicjowanie i koordynacja programów o IPN w radiu i telewizji oraz publikacji w czasopismach; udrożnienie kanałów informacyjnych pomiędzy poszczególnymi pionami w oddziałach a centralą.

Obsługa wydarzeń zagranicznych

- wizyty Prezesa IPN;
- monitoring mediów zagranicznych;
- prowadzenie strony internetowej w języku angielskim;
- współpraca m.in. z placówkami zagranicznymi.

Działalność Klubów Historycznych im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" w 2008 r.

Kluby Historyczne im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" zaczęły powstawać na początku 2002 r. w wyniku porozumienia o współpracy między Światowym Związkiem Żołnierzy Armii Krajowej a Instytutem Pamięci Narodowej.

Celem klubów jest dotarcie do jak najszerszych kręgów społecznych, w tym do młodzieży (poprzez spotkania z wykorzystaniem przekazu multimedialnego, internetu), z wiedzą o Polskim Państwie Podziemnym oraz SZP-ZWZ-AK i innych formacjach niepodległościowych, o zbrodniach obu okupantów, dramacie drugiej konspiracji i oporze społecznym do 1989 r.

Inicjatorami kierowało przekonanie, że wiedza ta powinna być upowszechniana wieloma różnymi kanałami, także przez ruch społeczny, którym są kluby, ponieważ jest ważnym elementem tożsamości narodowej oraz mądrego, otwartego na innych, oświeconego patriotyzmu.

Organizacją klubów w całej Polsce zajmują się oddziały IPN razem z okręgami ŚZŻAK, natomiast koordynacją całej działalności klubowej w Polsce i klubem warszawskim zajmuje się Zastępca Prezesa IPN-KŚZpNP, Maria Dmochowska, korzystając z pomocy Sekretariatu Prezesa.

Na początku 2008 r. działało 17 klubów: w Białymstoku, Brzegu, Gorzowie Wielkopolskim, Kaliszu, Katowicach, Koszalinie, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Poznaniu, Sieradzu, Szczecinie, Trójmieście, Warszawie, Wieluniu i Wrocławiu. W 2008 r. powstały 3 nowe kluby: w Opolu, Pabianicach i Piotrkowie Trybunalskim.

W sumie w 2008 r. odbyło się 149 spotkań Klubów Historycznych im. gen. Stefana Roweckiego „Grota" z udziałem od kilkudziesięciu do niemal trzystu osób, co stanowi znaczący wzrost w porównaniu z 2007 r. (90 spotkań).

Wiele spotkań było nagrywanych i emitowanych przez różne stacje telewizyjne i radiowe, a wykłady wygłaszane przez wybitnych polskich historyków udostępniono w internecie (www.ipn.gov.pl/klub_grota). Pełny wykaz tematów i miejsc spotkań zawiera Aneks.

8.4. Biuro Zamówień Publicznych Mienia i Inwestycji

Biuro Zamówień Publicznych Mienia i Inwestycji realizuje zadania w ramach:

1. Wydziału Zamówień Publicznych;
2. Wydziału Administracyjno-Gospodarczego;
3. Wydziału Inwestycji;
4. Wydziału Transportu;
5. Samodzielnego Stanowiska ds. Telefonii.

Najważniejsze zadania realizowane w okresie sprawozdawczym przedstawiają się następująco:

I. Wydział Zamówień Publicznych

1. Wszczęto 36 postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, w tym:
   a) 24 w trybie przetargu nieograniczonego,
   b) 3 w trybie przetargu ograniczonego,
   c) 1 w trybie dialogu konkurencyjnego,
   d) 8 w trybie z wolnej ręki.

Łącznie w wyniku przeprowadzonych postępowań zawarto umowy na kwotę 13,5 mln złotych brutto.

2. Prowadzono rejestr wniosków o udzielenie zamówienia publicznego. Łącznie zaewidencjonowano 1355 wniosków, wcześniej je opiniując w zakresie wyboru trybu zamówienia publicznego.

3. Na podstawie zapotrzebowań zgłaszanych przez komórki organizacyjne przygotowano projekt rocznego planu wydatków majątkowych w zakresie zakupów majątkowych.

4. Przygotowano wstępny projekt zarządzenia Prezesa IPN-KŚZpNP w sprawie udzielania zamówień publicznych w Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

II. Wydział Administracyjno-Gospodarczy

1. Przejęto w trwały zarząd nieruchomość przy ul. Kłobuckiej 21 z przeznaczeniem na budowę centrum digitalizacji Instytutu.

2. Przekazano składniki majątku do Oddziału IPN w Warszawie w związku z otrzymaniem przez ten oddział statusu jednostki budżetowej.

3. Ewidencjonowano w księgach inwentarzowych zakupione środki trwałe i środki trwałe o niskiej jednostkowej wartości początkowej w ilości 598 sztuk, odpowiednio je oznakowano i rozdysponowano wśród użytkowników.

4. Sporządzono ponad 1300 dowodów księgowych OT, PT oraz protokołów przekazania.

5. Dokonano rozliczenia nakładów inwestycyjnych na obiekty będące w trwałym zarządzie Instytutu.

6. Rozliczono inwentaryzację składników majątkowych w centrali Instytutu.

III. Wydział Inwestycji

1. Opracowano plan wydatków inwestycyjnych IPN-KŚZpNP na rok 2008.
2. W związku z realizacją zadań określonych w planie majątkowym:
   a. prowadzono postępowania związane z uzyskaniem warunków zabudowy i zagospodarowania terenu, uzyskaniem warunków przyłączenia obiektów do sieci infrastruktury technicznej, uzyskaniem pozwoleń na budowę, zgłaszaniem zamiaru wykonania robót budowlanych, uzyskiwania pozwoleń na użytkowanie wykonanych obiektów,
   b. opracowano projekty umów, zleceń i porozumień dotyczących wykonania robót budowlanych, usług inwestycyjnych i dostaw (w sumie przygotowano i zawarto 112 umów związanych z realizacją zadań),
   c. opiniowano dokumentację projektową zadań planowanych do realizacji,
   d. nadzorowano i koordynowano realizację zawartych umów oraz prowadzono rozliczenia rzeczowo-finansowe,
3. W 2008 r. zrealizowano m.in. następujące zadania inwestycyjne:
   a. wykonano wielobranżowe roboty budowlane kompleksowej modernizacji i adaptacji budynku IPN w Rzeszowie przy ul. Szopena 23 co umożliwi rezygnację z wynajmowania pomieszczeń,

b. przeprowadzono przebudowę i adaptację lokalu Marszałkowska 21/25 na centrum konferencyjno-wystawiennicze Instytutu,
c. wybudowano parking dla samochodów służbowych oraz przeprowadzono zagospodarowanie terenu zieleni przy siedzibie IPN –Towarowa 28,
d. przeprowadzono kompleksową adaptację pomieszczeń w budynku Towarowa 28C na potrzeby uruchomienia kamery mikrofilmowej,
e. zakończono rozbudowę siedziby Białostockiego Oddziału IPN,
f. zrealizowano przebudowę i rozbudowę budynku przy ul. Sołtysowickiej 21 we Wrocławiu na salę wystawienniczą Wrocławskiego Oddziału IPN,
g. zrealizowano przebudowę sali wystawowej w siedzibie Oddziału w Gdańsku, Polanki 124,
h. wykonano klimatyzację siedziby Lubelskiego Oddziału IPN – ul. Szewska 2,
i. zmodernizowano i rozbudowano system telewizji przemysłowej siedziby centrali IPN (Towarowa 28), co znacznie poprawi system ochrony obiektów oraz pozwoli na ograniczenie wydatków osobowych na ochronę obiektów,
j. wykonano remont posadzek w budynku archiwum w Warszawie, Kłobucka 21, dzięki czemu ograniczono zapylenie pomieszczeń.

4. Na potrzeby zadań przygotowywanych do realizacji w latach następnych wykonano m.in. następujące dokumentacje techniczne:
a. przystąpiono do opracowania dokumentacji centrum digitalizacji IPN – Kłobucka 21,
b. przystąpiono do opracowania dokumentacji rozbudowy Łódzkiego Oddziału IPN,
c. opracowano koncepcję adaptacji części pomieszczeń budynku Towarowa 28C na potrzeby serwerowni,
d. opracowano dokumentację budowlaną i wykonawczą adaptacji części pomieszczeń budynku Towarowa 28C na potrzeby pracowni reprografii,
e. opracowano projekt budowlano-wykonawczy instalacji klimatyzacji magazynów i archiwów oddziału szczecińskiego,
f. wykonano dokumentację projektowo-kosztorysową przebudowy instalacji wodociągowej wewnętrznej, ogólnego zastosowania i instalacji wodociągowej p.poż. Białostockiego oddziału IPN,

Wydział Transportu i Samodzielne Stanowisko ds. Telefonii realizowały zadania określone w Regulaminie Organizacyjnym Instytutu.

8.5. Gospodarstwo Pomocnicze IPN

Gospodarstwo Pomocnicze Instytutu Pamięci Narodowej, utworzone na podstawie zarządzenia Prezesa IPN nr 7/00 z dnia 30 października 2000 r., świadczyło w zakresie sprawozdawczym odpłatne usługi (po kosztach własnych) na rzecz jednostki macierzystej w zakresie:
– gospodarowania nieruchomościami w Warszawie – przy ul. Towarowej, Kłobuckiej, Chłodnej i Hrubieszowksiej;
– usług remontowych, konserwatorskich, porządkowych i zaopatrzeniowych;
– usług reprograficznych.

Przedmiotem działalności Gospodarstwa Pomocniczego IPN jest:
– gospodarowanie nieruchomościami pozostającymi w dyspozycji IPN;
– prowadzenie działalności wydawniczej obejmującej druk publikacji IPN oraz ich sprzedaż.

W 2008 r. Gospodarstwo Pomocnicze osiągnęło przychody ze sprzedaży publikacji w wysokości 4 168 tys. zł. Sprzedaż publikacji realizowana jest przez hurtownie, księgarnie, oddziały IPN, a także punkt sprzedaży przy ul. Towarowej 28 w Warszawie. Gospodarstwo prowadzi

również sprzedaż: wysyłkową publikacji IPN, poprzez księgarnie internetową www.poczytaj.pl oraz bezpośrednio do Instytutu (której kwota wyniosła 707 tys. zł). W związku z powyższym sprzedaż książek dla podmiotów zewnętrznych opiewała na sumę 3 461 tys. zł.

W roku 2008 miała miejsce sprzedaż usług reprograficznych – na kwotę 191 tys. zł. Zrealizowano także odgrzybianie dokumentów, dla podmiotów zewnętrznych – za 6,5 tys. zł – wykorzystując komorę fumigacyjną.

9. Budżet

Budżet Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu został określony ustawą budżetową na rok 2008 w następujących wielkościach:

Tabela 1. Dochody i wydatki IPN-KŚZpNP wg ustawy budżetowej na 2008 r. w tys. zł.

Dochody budżetowe	374
Wydatki budżetowe	209 275
z tego:	
– dotacje	1 515
– świadczenia na rzecz osób fizycznych	2 454
– wydatki bieżące	183 976
– wydatki majątkowe	21 330

9.1. Wykonanie dochodów budżetowych

Wykonanie planu dochodów przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 2. Wykonanie dochodów IPN-KŚZpNP w 2008 r. w tys. zł.

Lp.	Wyszczególnienie	§	Ustawa budżetowa na 2008 r.	Wykonanie w roku 2008
	Dział 751			
1	Grzywny, mandaty i inne kary pieniężne od osób fizycznych	0570	0	11,3
2	Grzywny i inne kary pieniężne od osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych	0580	0	17,1
3	Wpływy ze spłat oprocentowanych pożyczek udzielonych prokuratorom na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych	0700	263,0	305,0
4	Wpływy z usług	0830	8,0	3,9
5	Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych	0870	13,0	16,4
6	Pozostałe odsetki	0920	34,0	46,0
7	Wpływy z różnych dochodów	0970	38,0	571,1
8	Różnice kursowe	1510	0	1,8
9	Wpływy do budżetu części zysku Gospodarstwa Pomocniczego	2380	18,0	970,4
	Ogółem		**374,0**	**1 943,0**

W ustawie budżetowej na 2008 r. prognozowano osiągnięcie dochodów w wysokości 374,0 tys. zł. Dochody tymczasem były wyższe o 1 569,0 tys. zł w stosunku do ustawy budżetowej na 2008 r. i wyniosły 1 943,0 tys. zł, co stanowi 519,5% prognozowanych dochodów. Wynikało to przede wszystkim ze zwiększonej sprzedaży wydawnictw IPN.

Zrealizowane dochody wyszczególnione:

- w § 0570 na kwotę 11,3 tys. zł dotyczyły grzywien i innych kar pieniężnych od osób fizycznych;
- w § 0580 na kwotę 17,1 tys. zł dotyczyły grzywien i innych kar pieniężnych od osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych;

- w § 0700 na kwotę 305,0 tys. zł to wpływy ze spłat pożyczek udzielonych na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych prokuratorów;
- w § 0830 na kwotę 3,9 tys. zł to wpływy z tytułu usług (wykonania kserokopii materiałów archiwalnych);
- w § 0870 na kwotę 16,4 tys. zł dotyczyły wpływów ze sprzedaży składników majątkowych (m. in. samochodów i broni);
- w § 0920 na kwotę 46,0 tys. zł dotyczyły wpłat odsetek od udzielonych pożyczek na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych prokuratorów;
- w § 0970 na kwotę 571,1 tys. zł dotyczyły wpłat z różnych tytułów (głównie obniżenie składki ZUS z tytułu jej terminowej realizacji, tzw. wynagrodzenie płatnika, oraz faktur korygujących niemożliwych do przewidzenia w okresie tworzenia budżetu);
- w § 1510 na kwotę 1,8 tys. zł dotyczyły wpływów z tytułu różnic kursowych;
- w § 2380 na kwotę 970,4 tys. zł dotyczyły wpłaty części zysku Gospodarstwa Pomocniczego IPN.

W 2008 r. Instytut Pamięci Narodowej miał również tzw. dochody własne.

W planie finansowym dochodów własnych na 2008 r. przewidywano wpływy z tytułu spadków, zapisów i darowizn w postaci pieniężnej – § 0960 – w wysokości 0,3 tys. zł oraz wpływy z innych tytułów (odszkodowania i wpłaty za utracone lub uszkodzone mienie będące w zarządzie lub w użytkowaniu Instytutu) – § 0970 – w wysokości 2,7 tys. zł.

Tabela 3. Wykonanie dochodów własnych IPN – KŚZpNP w 2008 r. w tys. zł.

Lp.	Wyszczególnienie	§	Plan na 2008 r.	Wykonanie w roku 2008
	Dział 751			
1	Otrzymane spadki, zapisy i darowizny w postaci pieniężnej	0960	0,3	0,3
2	Wpływy z różnych dochodów	0970	2,7	2,7
	Ogółem		**3,0**	**3,0**

Dochody własne zostały osiągnięte zgodnie z planem, tj. w łącznej wysokości 3,0 tys. zł.

9.2. Wykonanie wydatków budżetowych

Realizacja wydatków Instytutu Pamięci Narodowej w ramach poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej wyglądała następująco:

Dział 751 – urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa, w tym:

– Rozdział 75101 – urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa;
– Rozdział 75112 – jednostki podległe Instytutowi Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;

Dział 753 – obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.

Wielkości w obu rozdziałach działu 751 odzwierciedlają poziom wydatków poniesionych na bieżącą działalność Instytutu, związaną z zatrudnieniem, kosztami utrzymania oraz realizacją zadań określonych ustawą o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Realizacja wydatków w ramach dotacji jest dokonywana tylko w ramach rozdziału 75101.

Największą pozycję stanowią wydatki bieżące, a w tej grupie wydatki na wynagrodzenia.

Strukturę wykonania wydatków budżetowych w części 13 – Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, dział 751 i dział 753, wg grup ekonomicznych, określonych w ustawie budżetowej, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Wykonanie planu wydatków IPN-KŚZpNP w 2008 r. w tys. zł

Wyszczególnienie	**Rok 2007**	Rok 2008				
	Wykonanie	**Ustawa budżetowa**	**Budżet po zmianach**	**Wykonanie**	**5:4**	**5:2**
					proc.	
1	2	3	4	5	6	7
Część 13 – ogółem	**196 191**	**209 275,0**	**209 275,0**	**205 669,1**	**98,3**	**104,8**
Dotacje	830	1 515,0	1 215,0	1 215,0	100,0	146,4
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	1 768	2 454,0	2 331,0	2 213,5	94,9	125,2
Wydatki bieżące	160 813	183 976,0	184 399,0	183 979,3	99,8	114,4
Wydatki majątkowe	32 780	21 330,0	21 330,0	18 261,3	85,6	55,7
z kwoty ogółem sfinansowane zostały wydatki w:						
Dział 751 – urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	**195 509**	**208 180,0**	**208 180,0**	**204 682,2**	**98,3**	**104,7**
Dotacje	830	1 515,0	1 215,0	1 215,0	100,0	146,4
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	1 086	1 359,0	1 236,0	1 226,6	99,2	112,9
Wydatki bieżące	160 813	183 976,0	184 399,0	183 979,3	99,8	114,4
Wydatki majątkowe	32 780	21 330,0	21 330,0	18 261,3	85,6	55,7
w tym:						
Rozdział 75101 – urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa	**105 709**	**94 114,0**	**90 036,0**	**86 777,8**	**96,4**	**82,1**
Dotacje	830	1 515,0	1 215,0	1 215,0	100,0	146,4
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	517	675,0	735,0	734,8	100,0	142,2
Wydatki bieżące	72 477	72 184,0	72 051,0	71 852,2	99,7	99,1
Wydatki majątkowe	31 885	19 740,0	16 035,0	12 975,8*	80,9	40,7
Rozdział 75112 – jednostki podległe Instytutowi Pamięci Narodowej	**89 800**	**114 066,0**	**118 144,0**	**117 904,4**	**99,8**	**131,3**
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	569	684,0	501,0	491,8	98,2	86,4
Wydatki bieżące	88 336	111 792,0	112 348,0	112 127,1	99,8	126,9
Wydatki majątkowe	895	1 590,0	5 295,0	5 285,5	99,8	590,5
Dział 753 – obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	**682**	**1 095,0**	**1 095,0**	**986,9**	**90,1**	**144,7**
w tym:						
Rozdział 75302 – uposażenia prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne	**682**	**1 095,0**	**1 095,0**	**986,9**	**90,1**	**144,7**

* w wykonaniu nie uwzględniono wydatków, które nie wygasają z upływem 2008 r. i przechodzą do realizacji w 2009 r.

Plan wydatków budżetowych po zmianach na rok 2008 wynosił 209 275 tys. zł, z czego:
- zrealizowane wydatki wyniosły 205 669,1 tys. zł, co stanowi 98,3 proc. planu;
- na wydatki nie wygasające przeniesiono kwotę w wysokości 3 047 560 zł;
- wykonanie wydatków łącznie z wydatkami, które nie wygasają z upływem 2008 r. wyniosło 208 716,7 tys. zł, co stanowi 99,7 proc. planu.

Wydatki nie wygasające zostały ujęte w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2008 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w 2008 r. nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. z 2008 r., Nr 224 poz. 1478). Wydatki nie wygasające dotyczą zadań realizowanych przez Instytut w ramach wydatków majątkowych, a mianowicie:
- dokumentacji projektowej budowy Centrum Digitalizacji IPN-KŚZpNP w Warszawie przy ul. Kłobuckiej 21;
- dokumentacji projektowej przebudowy i rozbudowy łódzkiego oddziału IPN-KŚZpNP w Łodzi przy ul. E. Orzeszkowej 31/35;
- dostawy i instalacji zintegrowanego systemu wspierającego pracę centrali, oddziałów i Gospodarstwa Pomocniczego Instytutu.

9.2.1. Wykonanie wydatków w poszczególnych działach według klasyfikacji budżetowej

Dział 751 – urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa

Poniesione w 2008 r. w dziale 751 wydatki Instytutu wyniosły 204 682,2 tys. zł, co stanowi 98,3 proc. budżetu po zmianach na 2008 r. (bez uwzględnienia wydatków, które nie wygasają z upływem 2008 r.) oraz 104,7 proc. w stosunku do wykonania wydatków w 2007 r. Struktura wydatków w poszczególnych grupach ekonomicznych przedstawia się następująco:

9.2.2. Dotacje

	w tys. zł
§ 2810 – dotacja celowa z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji fundacjom	715,0
§ 2820 – dotacja celowa z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie zadań zleconych do realizacji stowarzyszeniom	500,0

Dotacje celowe zostały przeznaczone na:
- kontynuację realizacji projektów „Indeks represjonowanych – weryfikacja i udostępnianie danych o obywatelach polskich represjonowanych przez organa państwowe ZSRR w latach 1939–1959" oraz „Straty osobowe i ofiary represji pod okupacją niemiecką" przez Fundację Ośrodka KARTA;
- realizację programu „Index. Baza danych Polaków zamordowanych i represjonowanych przez hitlerowskie Niemcy i ich sojuszników za pomoc Żydom w okresie II wojny światowej" przez Fundację Instytut Studiów Strategicznych;
- realizację programu dokumentacyjnego „Encyklopedia Solidarności. Ludzie, struktury i wydawnictwa opozycji politycznej w Polsce w latach 1976–1989" przez Stowarzyszenie POKOLENIE.

9.2.3. Świadczenia na rzecz osób fizycznych

Wykonanie w tej grupie wydatków przedstawia się następująco:

	w tys. zł
§ 3020 – nagrody i wydatki osobowe nie zaliczane do wynagrodzeń	498,3
§ 3030 – różne wydatki na rzecz osób fizycznych	641,0
§ 3040 – nagrody o charakterze szczególnym nie zaliczone do wynagrodzeń	9,1
§ 3250 – stypendia różne	78,2

i dotyczy:
- świadczeń wynikających z przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy (zakup ubrań ochronnych dla pracowników archiwów);
- zakupu umundurowania wewnętrznej służby ochrony i wypłaty ekwiwalentu za jego czyszczenie;
- zwrotu kosztów przejazdów biegłych i świadków;
- wypłaty diet dla członków Kolegium Instytutu, zgodnie z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 listopada 2002 r.;
- wynagrodzeń wypłacanych na podstawie odrębnych przepisów, w szczególności biegłym w postępowaniu dochodzeniowym, sądowym, wynagrodzenia tłumaczy przysięgłych.

Ponadto zgodnie z Decyzją Dyrektora Generalnego IPN-KŚZpNP z dnia 19 maja 2006 r. o możliwości ubiegania się o przyznanie stypendium doktoranckiego lub habilitacyjnego, w Instytucie wypłacane są stypendia.

W grupie wydatków na świadczenia na rzecz osób fizycznych nastąpił wzrost wydatków w stosunku do roku 2007 o 13,0 proc.

9.2.4. Wydatki bieżące

Największą pozycję w dziale 751 stanowią wydatki bieżące, które wzrosły w stosunku do 2007 r. o 14,4 proc. Największy udział w wydatkach stanowiły wynagrodzenia w kwocie 121 260,4 tys. zł.

Wykonanie wydatków bieżących w 2008 r. wyniosło 183 979,3 tys. zł, tj. 99,8 proc. budżetu po zmianach.

9.2.4.1. Wynagrodzenia

Wykonanie wydatków w poszczególnych paragrafach wynosi:

	w tys. zł
§ 4010 – wynagrodzenia osobowe pracowników	99 016,6
§ 4030 – wynagrodzenia osobowe prokuratorów	15 295,5
§ 4040 – dodatkowe wynagrodzenie roczne	6 948,3

W Instytucie Pamięci Narodowej przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto z wypłatami z zakładowego funduszu nagród, z tzw. „trzynastką” wyniosło w 2008 r. – 4791 zł (4444 zł z wyłączeniem wynagrodzeń prokuratorów).

Zrealizowane zatrudnienie oraz wykorzystanie środków na wynagrodzenia prezentują dane zawarte w poniższej tabeli.

Tabela 5. Przeciętne zatrudnienie i wynagrodzenie w IPN-KŚZpNP w latach 2007 i 2008 wg Rb-70

Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie 2007 r.			Wykonanie 2008 r.		
		Przeciętne zatrudnienie	Wynagrodzenie (tys. zł)	Przeciętne wynagrodzenie przypadające na 1 pracownika zatrudnionego na pełnym etacie (w zł)	Przeciętne zatrudnienie	Wynagrodzenie (tys. zł)	Przeciętne wynagrodzenie przypadające na 1 pracownika zatrudnionego na pełnym etacie (w zł)
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*
	Część 13 ogółem	1 779	98 824	4 629	2 109	121 259	4 791
	w tym:						
1.1	Osoby nie objęte mnożnikowym systemem wynagradzania § 4010, § 4040	1 661	85 323	4 281	1 969	104 997	4 444
1.2	Prokuratorzy § 4030, § 4040	118	13 501	9 535	140	16 262	9 680

W 2008 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, w porównaniu z 2007 r. wzrosło o 3,5 proc. Jest to związane ze zwiększeniem liczby pracowników w Instytucie, wzrostem wynagrodzeń w 2008 r. o ustalony w ustawie budżetowej średnioroczny wskaźnik wzrostu w wysokości 102,3% oraz ze zwiększeniem liczby osób uprawnionych do otrzymania dodatkowego wynagrodzenia rocznego, tzw. trzynastki.

9.2.4.2. Honoraria

	w tys. zł
§ 4090 – honoraria	347,4

Wydatki dotyczyły wypłaty honorariów za prawa autorskie do materiałów (zdjęć, książek, filmów, itp.) oraz honorariów za przeprowadzone wykłady. Dotyczyły one działań statutowych Instytutu, w głównej mierze działalności edukacyjnej prowadzonej przez Biuro Edukacji Publicznej IPN.

9.2.4.3. Wynagrodzenia bezosobowe

	w tys. zł
§ 4170 – wynagrodzenia bezosobowe	1 640,8

Są to wynagrodzenia wypłacane na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło. Dotyczą przede wszystkim działalności edukacyjnej i wydawniczej oraz prowadzonych prac badawczych.

9.2.4.4. Pochodne od wynagrodzeń

Wykonanie w tej grupie wydatków wynosi:

	w tys. zł
§ 4110 – składki na ubezpieczenie społeczne	15 177,0
§ 4120 – składki na Fundusz Pracy	2 518,1

Składki na ubezpieczenia społeczne i na Fundusz Pracy wyliczono przy zastosowaniu wskaźników określonych w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2007 r., nr 11, poz. 74 z późn. zm.).

9.2.4.5. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych

	w tys. zł
§ 4440 – odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych	1 978,1

Planowany odpis został ustalony zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Wysokość funduszu jest uzależniona od średniorocznego zatrudnienia.

9.2.4.6. Podatki i opłaty na rzecz budżetu państwa

	w tys. zł
§ 4510 – opłata na rzecz budżetu państwa	126,3

Jest to opłata za dzierżawę wieczystą gruntu w Warszawie przy ul. Towarowej 28, gdzie znajduje się siedziba centrali Instytutu.

9.2.4.7. Podatki i opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego

	w tys. zł
§ 4480 – podatek od nieruchomości	234,2
§ 4500 – pozostałe podatki na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego	0,7

Powyższe wydatki dotyczą zapłaty podatku od nieruchomości oraz podatku od środków transportu.

9.2.4.8. Zakup towarów i usług

Pozycja ta dotyczy zakupu towarów i usług związanych z utrzymaniem zajmowanych obiektów oraz prowadzeniem działalności statutowej.

Głównymi pozycjami wydatków w tej grupie były:

	w tys. zł
§ 4400 – opłaty czynszowe za pomieszczenia biurowe	3 180,7
§ 4300 – zakup pozostałych usług	15 212,6

Wydatki zostały poniesione głównie na:
- utrzymanie pomieszczeń biurowych i archiwów w Warszawie oraz w 11 oddziałach;
- usługi pocztowe i inne;
- wydatki związane z organizacją wystaw, konferencji, sesji;
- druk książek.

§ 4210 – zakup materiałów i wyposażenia 7 407,9

Wydatkowana kwota dotyczy zakupu podstawowych materiałów biurowych, materiałów dla potrzeb archiwów (teczki, pudła, itp.), materiałów związanych z działalnością edukacyjną (wystawy, konferencje, itp.), prenumeraty prasy, zakupu środków czystości.

§ 4260 – zakup energii 3 068,0

Wydatki obejmują opłaty za dostawę energii elektrycznej, cieplnej, gazu oraz wody.

§ 4350, § 4360, § 4370 – opłaty z tytułu dostępu do sieci internet, zakupu usług telekomunikacyjnych telefonii komórkowej i stacjonarnej 2 196,6

§ 4270 – wydatki dotyczące zakupu usług remontowych, konserwacji urządzeń, i instalacji wodociągowo-kanalizacyjnej, centralnego ogrzewania, systemów zabezpieczeń elektronicznych, serwerów, itp. 2 000,4

§ 4380, § 4390 – wydatki na zakup usług obejmujących tłumaczenia, wykonanie ekspertyz, analiz i opinii 401,3

§ 4280, § 4240 – wydatki dotyczące zakupu usług zdrowotnych, pomocy naukowych, dydaktycznych i książek 574,9

§ 4740, § 4750 – zakup materiałów papierniczych do sprzętu drukarskiego i urządzeń kserograficznych, akcesoriów komputerowych, w tym programów i licencji 949,5

9.2.4.9. Pozostałe wydatki

§ 4700 – szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej 551,5

§ 4430, § 4140, § 4710 – różne opłaty, wpłaty na PFRON, fundusz dyspozycyjny 2 068,5

Wydatki obejmują:
- ubezpieczenia majątkowe;
- wpłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- wydatki z funduszu dyspozycyjnego Prezesa Instytutu.

§ 4410, § 4420 – podróże krajowe i zagraniczne 1 973,9

Podstawowa część wydatków na podróże to służbowe wyjazdy prokuratorów, związane z prowadzonymi śledztwami, wyjazdy archiwistów związane z przejmowaniem akt oraz wyjazdy związane z prowadzeniem kwerend, prezentowaniem wystaw i organizowaniem sesji naukowych poza siedzibami jednostek organizacyjnych Instytutu.

§ 4450, § 4580, § 4590, § 4610, § 4950 1 110,5

Wydatki te obejmują:
- pożyczki udzielane prokuratorom na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych;
- pozostałe odsetki;
- kary i odszkodowania wypłacone na rzecz osób fizycznych i prawnych;
- koszty postępowania sądowego i prokuratorskiego;
- różnice kursowe.

9.2.5. Wydatki majątkowe

Wydatki majątkowe w 2008 r. były niższe w porównaniu z rokiem 2007 o 44,3 proc., tj. o 14 518,7 tys. zł.

Wydatki majątkowe w 2008 r. zrealizowano na kwotę 18 261,3 tys. zł, co stanowiło 85,6 proc. planu po zmianach na rok 2008. Niski wskaźnik wykonania wydatków majątkowych, które są realizowane centralnie dla całego Instytutu, zgodnie z planem zatwierdzonym przez Dyrektora Generalnego, był spowodowany koniecznością stosowania procedur ustawy o zamówieniach publicznych, do czego zobowiązuje Instytut ustawa o finansach publicznych, oraz koniecznością uzgadniania zakresów prac remontowo-budowlanych i sprawdzania kosztorysów. Spowodowało to przesunięcie terminu wykonania prac inwestycyjnych na następny rok budżetowy, co znalazło odbicie w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2008 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w 2008 r. nie wygasają z upływem roku budżetowego. Na wydatki nie wygasające została przesunięta kwota w wysokości 3 047 560 zł.

Realizacja wydatków majątkowych

§ 6050 – wydatki inwestycyjne w 2008 r. zrealizowano na kwotę 7 657,4 tys.[1] zł, tj. 77,4 proc. środków ujętych na wydatki inwestycyjne w ustawie budżetowej na rok 2008.

§ 6060 – zakupy inwestycyjne zaplanowane na rok 2008 na kwotę 11 435,0 tys. zł zostały zrealizowane na kwotę 10 604 tys. zł, tj. 92,7 proc. planu po zmianach.

Tabela 6. Realizacja wydatków majątkowych IPN-KŚZpNP w 2008 r. w tys. zł

Wyszczególnienie	Rok 2007	Rok 2008			proc.	
	Wykonanie	Ustawa budżetowa	Budżet po zmianach	Wykonanie	5:4 proc.	5:2 proc.
1	2	3	4	5	6	7
Wydatki majątkowe ogółem	32 780	21 330,0	21 330,0	18 261,3*	85,6	55,7
z tego:						
- dział 751	32 780	21 330,0	21 330,0	18 261,3*	85,6	55,7

* W wykonaniu nie uwzględniono wydatków, które nie wygasają z upływem 2008 r. i przechodzą do realizacji w 2009 r.

Tabela 7. Realizacja wydatków majątkowych finansowanych z § 6050 w 2008 r.

LP.	NAZWA INWESTYCJI	Wydatki zrealizowane w 2008 roku	Wydatki do realizacji w 2009 roku z budżetu 2008 roku	Wydatki zrealizowane w 2008 roku z budżetu 2007 roku
1	2	3	4	5
1	**Inwestycje pozostałe, polegające na budownictwie ujęte w par. 6050 w tym :**	**7 657 590,64**	**2 230 160,00**	**3 103 381,85**
1.1	Parking, koncepcja serwerowni, projekt adaptacji pracowni reprografii, adaptacja pomieszczeń fumigacji, wzmocnienie stropów, system automatycznego gaszenia pożaru w Centrali IPN w Warszawie, ul. Towarowa 28	667 388,08		693 082,00**

[1] Kwota zrealizowanych wydatków majątkowych jest mniejsza o kwotę 195,30, tj. składkę ZUS, która została odprowadzona w styczniu 2009 r., w stosunku do kwoty przedstawionej w Tabeli 7. Realizacja wydatków majątkowych finansowanych w § 6050 w 2008 r.

1	2	3	4	5
1.2	Dokumentacja projektowa nowego obiektu IPN – Centrum Digitalizacji, wzmocnienie stropów, badania geotechniczne, wentylacja w Centrali IPN w Warszawie, ul. Kłobucka 21	109 375,88	1 844 640,00*	
1.3	Dokumentacja projektowa, roboty budowlane – przebudowa i adaptacja pomieszczeń, nadzór inwestorski w Warszawie, ul. Marszałkowska 21/25	3 030 802,04		
1.4	Modernizacja systemu kontroli dostępu w Warszawie, ul. Żurawia 4a	8 033,54		
1.5	Rozbudowa systemów zabezpieczeń w Warszawie, pl. Krasińskich 2/4/6	17 567,66		
1.6	Roboty budowlane – dźwig osobowo-towarowy, przebudowa sali wystawowej, instalacje teletechniczne, elektryczne, nadzór inwestorski w Oddziale IPN w Gdańsku	443 041,82		
1.7	Roboty budowlane, instalacja elektryczna i informatyczna, rozbudowa systemów zabezpieczeń w Delegaturze IPN w Bydgoszczy	35 602,28		
1.8	Pierwsze wyposażenie sali konferencyjnej – system audiowizualny, dokumentacja projektowa, zestaw hydroforowy w Oddziale IPN w Białymstoku	378 713,74		1 568 408,21**
1.9	Dokumentacja projektowa budynku wystawienniczo-konferencyjnego w Oddziale IPN w Łodzi	16 607,01	385 520,00*	
1.10	Klimatyzacja, rozbudowa systemów zabezpieczeń, ekspertyza, nadzory inwestorskie w Oddziale IPN w Lublinie	226 971,44		
1.11	Adaptacja pomieszczeń poddasza na potrzeby biurowe w Oddziale IPN w Krakowie	24 462,88		
1.12	Modernizacja dachu, ekspertyza, systemy zabezpieczeń, nadzór inwestorski w Oddziale IPN w Katowicach	79 705,22		
1.13	Wentylacja mechaniczna „bunkra", rozbudowa systemów zabezpieczeń, nadzór inwestorski w Delegaturze IPN w Kielcach	66 445,80		
1.14	Zagospodarowanie terenu zieleni, nadzór inwestorski, nadzór autorski w Oddziale IPN we Wrocławiu	72 895,10		788 211,64**
1.15	Dokumentacja projektowa instalacji alarmowej, p.poż., kontroli dostępu w Delegaturze IPN w Opolu	3 660,00		53 680,00**
1.16	Dokumentacja projektowa modernizacji instalacji wodociągowej – użytkowej, p.poż. w Oddziale IPN w Poznaniu	18 544,00		
1.17	Dokumentacja projektowa wykonania klimatyzacji w Oddziale IPN w Szczecinie	46 360,00		
1.18	Rozbudowa systemów zabezpieczeń, instalacja oddymiająca, multimedia w Delegaturze IPN w Koszalinie	63 905,99		
1.19	Dokumentacja projektowa, roboty budowlane – przebudowa i adaptacja nowego budynku, nadzór inwestorski w Oddziale IPN w Rzeszowie	2 347 508,16		

***** Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2008 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w 2008 r. nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. 2008, Nr 224 poz. 1478).

** Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 2007 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w 2007 r. nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. 2007, Nr 241 poz. 1760).

Tabela 8. Realizacja wydatków majątkowych IPN-KŚZpNP finansowanych z § 606

Poz.	PRZEDMIOT	Wydatki zrealizowane w 2008 r.	Wydatki do poniesienia w 2009 r. z budżetu 2008 r.	Wydatki zrealizowane w 2008 r. z budżetu 2007 r.
1	Sprzęt komputerowy	501 313,32		
2	Oprogramowanie i licencje	1 326 340,63	817 400,00	393 138,90
3	Środki transportu	305 000,00		
4	Pozostały sprzęt	3 185 744,72		850 030,12
	Łączne wydatki majątkowe	**5 318 398,67**	**817 400,00***	**1 243 169,02****

* Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2008 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w 2008 r. nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. Nr 224, poz. 1478).

** Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 2007 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w 2007 r. nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. 2007, Nr 241, poz. 1760)

Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne

W tym dziale Instytut Pamięci Narodowej realizuje wydatki w ramach rozdziału 75302 – uposażenia sędziów i prokuratorów w stanie spoczynku oraz uposażenia rodzinne –

§ 3110 – świadczenia społeczne

Plan – 1 095,0 tys. zł
Plan po zmianach – 1 095,0 tys. zł
Wykonanie wydatków wyniosło 986,9 tys. zł, co stanowi 90,1 proc. planu. Liczba świadczeniobiorców wg stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. wynosiła 14.

Wykonanie wydatków z dochodów własnych

Zrealizowane w 2008 r. dochody własne na łączną kwotę w wysokości 3,0 tys. zł zostały wydatkowane w sposób przedstawiony w tabeli nr 9.

Tabela 9. Wykonanie wydatków z dochodów własnych IPN-KŚZpNP w 2008 r. w tys. zł

Lp.	Wyszczególnienie	§	Plan na 2008 r.	Wykonanie w roku 2008
	Dział 751			
1	Zakup materiałów i wyposażenia	4210	0,1	0,1
2	Zakup usług pozostałych	4300	2,9	2,9
	Ogółem		**3,0**	**3,0**

Środki z osiągniętych dochodów własnych były wydatkowane w sposób następujący:
− § 4210 kwota w wysokości 0,1 tys. zł została przeznaczona na zakup materiałów na wystawę,
− § 4300 kwota w wysokości 2,6 tys. zł została przeznaczona na wykonanie plansz na wystawę, a kwota w wysokości 0,3 tys. zł na współfinansowanie zakupu spektaklu *Pseudonim Anoda* do książki *Żołnierze Batalionu AK Zośka*.

Wykonanie wydatków nie wygasających (wydatki z 2007 r.)

Instytut dysponował w 2008 r. dodatkowo środkami, które nie wygasły z upływem roku 2007 w wysokości 5 473 385 zł. Środki te zostały ujęte w Rozporządzeniu Rady Ministrów

z dnia 11 grudnia 2007 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w 2007 r. nie wygasają z upływem roku budżetowego (Dz. U. z 2007 r., nr 241 poz. 1760). Wydatki nie wygasające zostały przeznaczone na:

- dotację celową dla Stowarzyszenia „Pokolenie" na realizację II etapu projektu „Encyklopedia Solidarności" – kwota 270 tys. zł,
- wydatki inwestycyjne (kwota 3 103 381,85 zł), w tym na:
  - rozbudowę siedziby oddziału IPN-KŚZpNP w Białymstoku,
  - przebudowę i rozbudowę budynku byłego aresztu na cele wystawiennicze, budowę drogi dojazdowej i otwartego parkingu z elementami infrastruktury technicznej w oddziale IPN-KŚZpNP we Wrocławiu,
  - modernizację systemów zabezpieczeń elektronicznych w oddziale IPN-KŚZpNP we Wrocławiu,
  - dokumentację projektową przebudowy i adaptacji delegatury IPN-KŚZpNP w Opolu,
  - modernizację dźwigów osobowych w budynku IPN-KŚZpNP w Warszawie,
- wydatki na zakupy inwestycyjne – modernizację węzła centralnego sieci rozległej IPN-KŚZpNP w wysokości 1 243 169,02 zł.

9.3. Zatrudnienie

Zatrudnienie w Instytucie Pamięci Narodowej, według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r., wyniosło ogółem 2145 etatów, w tym 139 etatów prokuratorskich. W odniesieniu do 2007 r. – na dzień 31 grudnia 2007 r. – 2065 etatów, w tym 135 etatów prokuratorskich – oznacza to przyrost zatrudnienia o 80 etatów. Wzrost zatrudnienia został spowodowany głównie zmianami organizacyjnymi w Instytucie, m. in. przekształceniem Oddziału Instytutu w Warszawie w jednostkę budżetową.

Limit etatów dla pracowników objętych mnożnikowym systemem wynagradzania (prokuratorów) określony w ustawie budżetowej na 2008 r. wynosił 169 etatów. Wykonanie zatrudnienia na dzień 31 grudnia 2008 r. wyniosło 139 etatów.

Największy odsetek pracowników Instytutu stanowią pracownicy zatrudnieni w ustawowych pionach IPN:

- w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów
oraz biurach oddziałowych 40,7 proc.
- w Biurze Edukacji Publicznej oraz biurach oddziałowych 12,4 proc.
- w Biurze Lustracyjnym oraz w biurach oddziałowych 10,2 proc.
- w Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
– i w komisjach oddziałowych 8,5 proc.

co daje łącznie 71,9 proc. ogółu zatrudnionych. Pozostali pracownicy wykonują zadania z zakresu inwestycji, zamówień publicznych, BHP, ochrony obiektów, a także obsługi prawnej i finansowo-księgowej.

ANEKS

do Informacji o działalności

Instytutu Pamięci Narodowej

– Komisji Ścigania Zbrodni

przeciwko Narodowi Polskiemu

Spis treści

Załącznik Nr 1: Informacje o wybranych śledztwach prowadzonych w poszczególnych Oddziałowych Komisjach 5

1. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku . . .5
2. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku 11
3. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach. . .14
4. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie 18
5. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Lublinie 25
6. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi. 29
7. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Poznaniu. 33
8. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Rzeszowie. . . .36
9. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Szczecinie. . . .42
10. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie . . .46
11. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu we Wrocławiu . .55

Załącznik Nr 2: Wydawnictwa 61

Załącznik Nr 3: Publikacje pracowników IPN 69

Załącznik Nr 4: Konferencje, sesje naukowe i popularnonaukowe. 121

Załącznik Nr 5: Wystawy. 125

Załącznik Nr 6: Spotkania klubów im. gen. Stefana Roweckiego „Grota” w roku 2008 131

ZAŁĄCZNIK NR 1: INFORMACJE O WYBRANYCH ŚLEDZTWACH PROWADZONYCH W POSZCZEGÓLNYCH ODDZIAŁOWYCH KOMISJACH

1. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku

Zbrodnie nazistowskie

S 15/01/Zn – śledztwo w sprawie zamordowania przez kilkunastu obywateli polskich w dniach 7 i 8 lipca 1941 r. w Radziłowie, województwo podlaskie, od 100 do 1000 osób narodowości żydowskiej. Zebrany materiał dowodowy niniejszego postępowania przygotowawczego wykazał, iż w dniu 7 lipca 1941 r. w godzinach rannych do Radziłowa przyjechali Niemcy, którzy mieli przedstawicielom miasteczka wydać rozkaz oczyszczenia miejscowości z Żydów, nakazując mieszkańcom Radziłowa rozprawienie się z Żydami. Grupa składająca się z co najmniej kilkunastu mieszkańców Radziłowa zgromadziła Żydów na rynku, a następnie zagnała do pustej stodoły, którą po oblaniu benzyną podpaliła. Osoby uciekające z ognia zabijano przy użyciu broni palnej lub przemocą wrzucano do środka. Broń palna, w postaci radzieckich karabinów, została sprawcom wręczona przez Niemców. Liczby ofiar nie można dokładnie ustalić, ale w przybliżeniu szacuje się, że podczas tych zdarzeń pozbawiono życia od 100 do 1000 osób. Inspiracją tych działań było postępowanie żołnierzy niemieckich wobec Żydów bezpośrednio po wkroczeniu do Radziłowa. Nie można też pominąć nastrojów panujących wśród części ludności, wyrażających nieprzychylny, czy wręcz wrogi stosunek do Żydów, z uwagi na kolaborację części ludności żydowskiej w okresie wcześniejszym z okupantem radzieckim. W zgromadzonym materiale aktowym występują nazwiska sprawców – obywateli polskich uczestniczących w zbrodni w Radziłowie, przy czym ustaleni sprawcy tej zbrodni już nie żyją. Zaznaczyć należy, iż nie zgromadzono dowodów pozwalających na przedstawienie zarzutów udziału w zbrodni żyjącemu sprawcy. Na podstawie analizy materiałów archiwalnych ustalono, że w Niemczech prokuratura w Hamburgu umorzyła w 1965 r. postępowanie przeciwko Hermanowi S. w sprawie zabójstwa Żydów w Radziłowie w 1941 r. Umorzenie zapadło mimo uzyskania z Izraela protokołów przesłuchania w charakterze świadka Chai F., która po okazaniu jej zdjęć przedstawiających Hermana S. zeznała, że był on dowódcą tej akcji eksterminacyjnej. Zwrócono się do prokuratury niemieckiej o materiały z tego postępowania. Strona niemiecka nadesłała odpowiedź, że nie dysponuje aktami tego śledztwa, gdyż zostały one najprawdopodobniej zniszczone. W związku z powyższym opracowano i skierowano wnioski o pomoc prawną do Niemiec i Austrii w celu przesłuchania w charakterze świadków Hermana S. i Marthy F. Strona niemiecka odmówiła przesłuchania Hermana S. z uwagi na jego stan zdrowia. Nadesłana opinia medyczna wyklucza jakikolwiek udział Hermana S. w postępowaniu karnym. Realizacja wniosku o pomoc prawną w Austrii nie doszła do skutku, gdyż Martha F. zmarła. W 2004 r. wystąpiono do Izraela z wnioskiem o międzynarodową pomoc prawną, tj. o przesłuchanie 66 świadków – bliskich ofiar mordu. W dniu 3 listopada 2008 r. otrzymano w ramach pomocy prawnej materiały liczące około 1 500 stron, które zostaną zweryfikowane. Po uzyskaniu tłumaczeń i zaznajomieniu się z całością zgromadzonego materiału dowodowego będą wykonywane dalsze czynności procesowe.

S 79/06/Zn – śledztwo w sprawie zabójstw osób cywilnych i jeńców wojennych, dokonanych przez funkcjonariuszy nazistowskich w 1941 r. oraz w 1944 r. w pobliżu Klonownicy i Szczebry, województwo podlaskie. Zebrany materiał dowodowy wykazał, iż w okresie od 26 czerwca 1941 r. do 3 lipca 1941 r. w okolicach Klonownicy funkcjonariusze nazistowscy dopuścili się zabójstwa około 316 osób narodowości polskiej i żydowskiej. Następnie funkcjonariusze nazistowscy

w dniach od 10 lipca 1941 r. do 9 sierpnia 1941 r. w pobliżu Szczebry pozbawili życia co najmniej 800 osób narodowości żydowskiej oraz osób podejrzewanych o poglądy komunistyczne, a także jeńców radzieckich. Ponadto w dniu 12 września 1941 r. w pobliżu Szczebry funkcjonariusze III Rzeszy Niemieckiej rozstrzelali co najmniej kilkanaście osób niepełnosprawnych umysłowo. Oprócz tego funkcjonariusze nazistowscy wiosną 1944 r. w pobliżu Klonownicy spalili żywcem w piecu kobietę o nazwisku Leśnicka i jej dwie córki. Wiosną 1944 r. rozpoczęto akcję usuwania śladów masowych egzekucji. Do tego celu wykorzystano około 40 więźniów żydowskich, którzy wydobywali zwłoki, a następnie je palili. W śledztwie ustalono, że rozkazy zamordowania ofiar wydawali Hans Joachim Böhme, Wolfgang Robert Ditrich Ilges, Waldemar Artur August Macholl vel Maćpolowski. Postanowieniem z dnia 7 lipca 2006 r. śledztwo umorzono, z uwagi na to, że, Waldemar Artur August Macholl vel Maćpolowski zmarł, a wobec Hansa Joachima Böhme i Wolfganga Roberta Ditricha Ilgesa postępowania karne co do tych samych czynów zostało prawomocnie zakończone w dniu 7 lipca 2008 r. W przypadku innych sprawców postępowanie zakończono z powodu braku podstaw do wniesienia aktu oskarżenia.

Zbrodnie komunistyczne

S 69/01/Zk – śledztwo dotyczące zabójstwa w lipcu 1945 r. w nieustalonym miejscu grupy około 600 osób zatrzymanych podczas tzw. obławy lipcowej, przeprowadzonej przez wojska Armii Czerwonej, NKWD przy współudziale funkcjonariuszy UB, MO oraz żołnierzy Wojska Polskiego, tj. o czyny z art. 225 § 1 kk z 1932 r. i inne. Pierwszą zorganizowaną próbę wyjaśnienia okoliczności zbrodni podjął Obywatelski Komitet Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny, zaginionych w lipcu 1945 r., utworzony w dniu 2 sierpnia 1987 r. Data jego powstania wiąże się z odkryciem masowych grobów pod Gibami, co do których miejscowa ludność twierdziła, iż pochowano w nich osoby zaginione w 1945 r., podczas tzw. obławy augustowskiej. Obywatelski Komitet Poszukiwań Mieszkańców Suwalszczyzny przekazał kopie zgromadzonej dokumentacji Prokuraturze Wojewódzkiej w Suwałkach, która 27 lutego1992 r. wszczęła śledztwo dotyczące obławy. Podjęte przez prokuraturę czynności śledcze zmierzały do potwierdzenia faktu przeprowadzenia tej operacji, jej zasięgu terytorialnego oraz ustalenia osób zaginionych w wyniku tej akcji. Śledztwo w niniejszej sprawie zostało zawieszone przez Prokuraturę Wojewódzką w Suwałkach 5 listopada 1992 r., przy czym kontynuowano czynności niecierpiące zwłoki, zmierzające do zabezpieczenia materiału dowodowego. Materiały zawieszonego postępowania 16 października 2001 r. przekazano do Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku, która podjęła zawieszone według właściwości postępowanie i prowadzi je do dnia dzisiejszego. Operacja wojskowo-policyjna przeprowadzona na terenie północno-wschodniej Polski miała na celu rozbicie podziemia antysowieckiego i została zrealizowana w przeważającej mierze siłami wojskowymi Armii Czerwonej oraz wojsk wewnętrznych NKWD przy współudziale jednostek polskich, które działały jednak w bardzo ograniczonym zakresie. Przez cały okres trwania tzw. obławy augustowskiej żołnierze jednostek Armii Czerwonej, 1 pułku praskiego, NKWD, funkcjonariusze UB i MO zatrzymali w sumie blisko 1878 osób. Aresztowani byli umieszczani w tymczasowych, tworzonych w warunkach polowych miejscach odosobnienia, pełniących rolę obozów filtracyjnych. Zatrzymanych poddawano przesłuchaniom połączonym z biciem i torturami. Przesłuchujący, którymi byli wyłącznie oficerowie sowieccy, zmierzali do ustalenia, czy zatrzymani byli członkami Armii Krajowej bądź innych organizacji o charakterze niepodległościowym, a także uzyskania danych innych osób należących do tych organizacji. Po upływie paru dni następowała kolejna selekcja zatrzymanych i osoby te były przewożone do nowego miejsca odosobnienia. Tam kontynuowano przesłuchania, konfrontacje, okazania, prowadzono dalszą selekcję. Osoby, co do których władze sowieckie powzięły, w swym mniemaniu uzasadnione, podejrzenie przynależności do organizacji podziemnych, były

przewożone do trzeciego w kolejności miejsca uwięzienia, pozostałe zaś osoby po upływie od kilku do kilkunastu dni były zwalniane do domu. Część zatrzymanych w liczbie około 600 osób wywieziono w nieznanym kierunku.

Na podstawie zeznań świadków oraz ujawnionych materiałów archiwalnych ustalono, że operacja była prowadzona siłami 50. armii sowieckiej (81. Korpus) oraz wspomagającymi je jednostkami NKWD z 62. i 64. dywizji wojsk wewnętrznych. Z polskich jednostek zostały użyte dwie kompanie 1. pułku praskiego w sile 160 ludzi, pod dowództwem porucznika Sznepfa. Operację wojsk radzieckich wspierali i często osobiście brali w niej udział polscy działacze komunistyczni. Rola polskich jednostek podczas obławy, w tym także funkcjonariuszy PUBP w Augustowie i Suwałkach, ograniczyła się jedynie do pomocy logistycznej, polegającej na dostarczaniu informacji o polskim podziemiu, oddelegowaniu tłumaczy, przewodników oraz zwerbowanych informatorów. W toku przeprowadzonych kwerend zapoznano się z bardzo obszernym materiałem zgromadzonym zespołami w licznych archiwach. W czasie śledztwa zwrócono się czterokrotnie o pomoc prawną do organów wymiaru sprawiedliwości Rosji; ostatni wniosek został złożony w dniu 17 marca 2006 r. W dniu 4 stycznia 1995 r. Główna Prokuratura Wojskowa Federacji Rosyjskiej w piśmie skierowanym do Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Moskwie podała, iż w wyniku pacyfikacji terenów Polski północno-wschodniej i części terytorium obecnej Litwy zatrzymano czasowo około 7000 osób w ramach unieszkodliwiania formacji „antyradziecko nastawionej Armii Krajowej". Potwierdzono przy tym aresztowanie części osób z tej grupy przez organy „Smiersz" 3. Frontu Białoruskiego, grupa ta liczyła 592 osoby, których dalszy los, zgodnie z treścią wzmiankowanej informacji, jest nieznany. Dane te są w znacznej mierze zgodne z ustaleniami faktycznymi, poczynionymi w toku śledztwa.

Strona rosyjska w kolejnych odpowiedziach usztywniła stanowisko i stwierdziła, że nie dysponuje żadnymi materiałami związanymi z losem osób zaginionych podczas obławy i nie udostępniła dokumentów żądanych w odezwach prawnych. Do chwili obecnej przesłuchano ponad 600 świadków, m.in. spośród członków rodzin osób aresztowanych i ich sąsiadów będących niejednokrotnie bezpośrednimi obserwatorami zatrzymań, a także osób zatrzymanych, a następnie zwolnionych, po przejściu tzw. pierwszych punktów filtracyjnych. Dziś, aby odtworzyć losy osób zaginionych w obławie i wskazać miejsce ich pochówku, niezbędne jest dotarcie do informacji zawartych w archiwach rosyjskich, dotyczących działalności 62. dywizji Wojsk Wewnętrznych NKWD oraz jednostek wchodzących w skład 50. armii, w tym przede wszystkim 81. Korpusu. Wobec braku dalszych materiałów źródłowych w Polsce, jedynie pozyskanie danych z archiwów rosyjskich może bezspornie wyjaśnić okoliczności śmierci osób zaginionych podczas obławy, a także wskazać rozkazodawców i wykonawców ich zabójstwa. Termin zakończenia postępowania nie może zostać obecnie określony z uwagi na konieczność kontynuowania kwerend w archiwach Republiki Litwy. Potrzeba wykonania kwerendy materiałów archiwalnych w tych zespołach archiwalnych wynika z faktu, iż w 1945 r. żołnierze Armii Czerwonej podobną akcję pacyfikacyjną przeprowadzili na terenie Litwy.

S 74/07/Zk – śledztwo przeciwko Bogdanowi M., Waldemarowi P., Gedyminowi Z., podejrzanym o popełnienie zbrodni komunistycznych na szkodę Sławomira K., zostało wszczęte w dniu 2 stycznia 2008 r. Postępowanie zostało zainicjowane zeznaniami Sławomira K., osoby zaangażowanej w kolportaż publikacji KSS „KOR" i innych organizacji opozycyjnych. Sławomir K. zeznał, że po zatrzymaniu go w związku przeprowadzoną akcją rozklejenia ulotek w dniu 23 czerwca 1978 r. na terenie Giżycka, funkcjonariusz MO Bohdan M. uderzył go ręką w twarz i groził mu pozbawieniem życia. Z zeznań pokrzywdzonego wynikało też, że kilkakrotnie pozbawiano go wolności oraz został niesłusznie zatrzymany i skazany przez Kolegium do spraw Wykroczeń na karę 90 dni aresztu. Stosowanie działań represyjnych wobec Sławomira K. potwierdziły dokumenty SB KW MO w Suwałkach, oznaczone jako sprawa operacyjnego rozpracowania kryptonim „Osiedle". Z materiałów tam zgromadzonych wynika, iż zarówno Sławomira K., jak i jego kole-

gów zatrzymywano prewencyjnie na czas nieprzekraczający 48 godzin, pod pozorem wyjaśniania różnych zdarzeń kryminalnych. Takie zatrzymania miały miejsce w Giżycku w dniu 24 maja 1980 r., kiedy to prewencyjnie pozbawiono wolności 4 osoby: Sławomira K., Henryka J., Leszka B., Andrzeja Ż., w celu uniemożliwienia im wyjazdu na spotkanie działaczy organizacji opozycyjnych w Warszawie oraz w dniu 19 czerwca 1980 r. w Giżycku, kiedy to zatrzymano 3 osoby: Sławomira K., Stanisława P., Leszka B., w celu uniemożliwienia tym razem wyjazdu na spotkanie członków wolnych związków zawodowych w Gdańsku. Przejęte przez IPN materiały pozwoliły nie tylko na ujawnienie okoliczności stosowania represyjnych działań SB, ale także pozwoliły na wskazanie, że odpowiedzialni za ich realizację byli Naczelnik Wydziału III KW MO w Suwałkach, Gedymin Z. i pracownik operacyjny tego wydziału, Waldemar P. W dokumentacji sprawy operacyjnego rozpracowania kryptonim „Osiedle" znalazły się też dokumenty wskazujące, że to Waldemar P. przy pomocy tajnego współpracownika usiłował w dniu 1 marca 1979 r. sprowokować zakłócenie porządku publicznego przez Sławomira K., w celu niedopuszczenia przywiezienia z Gdańska materiałów KSS „KOR" i SKS. W wyniku zaplanowanej „kombinacji operacyjnej" niezwłocznie zatrzymano i skazano Sławomira K. w trybie doraźnym na zastępczą karę 90 dni aresztu. Opisane działania były działaniami niezgodnymi z ówczesnym prawem, ponieważ w tym czasie organy państwowe miały obowiązek zapobiegać czynom zabronionym, a nie wywoływać je, nawet w wyniku stosowanie kombinacji operacyjnych. Funkcjonariusze Milicji Obywatelskiej i Służby Bezpieczeństwa w tym czasie nie mieli też uprawnień do zastosowania zatrzymania prewencyjnego. Podejrzani o popełnienie zarzuconych im zbrodni komunistycznych: Bohdan M., Gedymin Z., Waldemar P. nie przyznali się do winy. Śledztwo przeciwko nim zostanie zakończone w 2009 r.

S 48/06/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych, polegających na przekroczeniu uprawnień służbowych oraz stosowanie represji z powodów politycznych przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, poprzez bezprawne pozbawienie wolności działaczy opozycji antykomunistycznej, dokonane w Suwałkach oraz innych miejscowościach ówczesnego województwa suwalskiego w związku z wprowadzeniem stanu wojennego w dniu 13 grudnia 1981 r. na mocy decyzji o internowaniu, wydanych na podstawie art. 42 nieobowiązującego w tym czasie dekretu o stanie wojennym. W tej sprawie w bieżącym roku przesłuchano w charakterze świadków łącznie 16 świadków, w tym 13 osób internowanych. Przeprowadzono także oględziny zachowanych akt paszportowych osób internowanych. Z analizy tych dokumentów wynika, iż 36 osób, to jest ponad 1/3 internowanych w województwie suwalskim, następnie z przyczyn politycznych opuściło PRL. Aktualnie prowadzone działania skupiają się na gromadzeniu zachowanych dokumentów archiwalnych, obrazujących czynności przygotowujące wprowadzenia stanu wojennego, w tym przepisów prawnych, co zmierza do potwierdzenia, iż działania te miały charakter niezgodny z ówczesnymi normami konstytucyjnych i można je porównywać z zamachem stanu.

S 49/08/Zk – śledztwo w sprawie przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy byłej Służby Bezpieczeństwa, polegającego na podrobieniu (w celu użycia jako autentycznych) w okresie od 1982 r. do 1983 r. (w nieustalonym miejscu) dokumentów dotyczących rzekomej współpracy Lecha Wałęsy z organami resortu spraw wewnętrznych PRL, przedłożonych następnie Komitetowi Pokojowej Nagrody Nobla w Oslo w Norwegii w celu uniemożliwienia przyznania pokrzywdzonemu tego wyróżnienia, oraz przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy byłej Służby Bezpieczeństwa, polegającego na wytworzeniu w 1982 r. w nieustalonym miejscu nieprawdziwego co do treści nagrania rozmowy Lecha Wałęsy z bratem Stanisławem Wałęsą, dotyczącej konfliktu Lecha Wałęsy z hierarchią Kościoła katolickiego oraz zadysponowania w interesie prywatnym poza granicami Polski zebranej z różnych źródeł kwoty około jednego miliona dolarów USA. Nagranie to zostało następnie wyemitowane w środkach masowego przekazu, co stanowiło pomówienie pokrzywdzonego o takie postępowanie i właściwości, które mogły poniżyć go w opinii publicznej

lub narazić na utratę zaufania potrzebnego do prowadzonej przez niego działalności opozycyjnej. Przedmiotem śledztwa jest ustalenie: czy faktycznie w latach 1982–1983 Służba Bezpieczeństwa prowadziła działania zmierzające do utrudnienia przyznania Lechowi Wałęsie nagrody Nobla oraz (poprzez sfałszowanie nagrania) do poniżenia go w oczach opinii publicznej, jakie zostały wytworzone wówczas dokumenty, kiedy i przez kogo, kto zlecił i nadzorował prowadzenie tej operacji. Chodzi także o odnalezienie oryginałów lub kopii powyższych dokumentów. W toku prowadzonego śledztwa zlecono wiele kwerend, których celem jest udzielenie odpowiedzi na postawione wyżej kwestie. Na podstawie już pozyskanych materiałów źródłowych ustalono w przybliżeniu krąg funkcjonariuszy b. SB, których należy przesłuchać w celu ustalenia, co jest im wiadomo na temat akcji prowadzonej na szkodę Lecha Wałęsy. Jednym z funkcjonariuszy jest E. G., który – jak wynika z zebranego materiału dowodowego – miał w grudniu „...zwerbować Lecha Wałęsę jako TW »Bolek«". W dniu 18 grudnia 2008 r. prokurator referent przy udziale pokrzywdzonego i jego pełnomocnika przesłuchał w charakterze świadka E. G. W toku prowadzonego postępowania przygotowawczego przesłuchano już około 15 świadków, uzyskano materiały w ramach pomocy prawnej w Królestwie Norwegii. W najbliższym czasie zostaną przesłuchani kolejni świadkowie dysponujący wiedzą o tych wydarzeniach.

S 3/08/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych, polegających na fizycznym i psychicznym znęcaniu się nad działaczami opozycyjnymi, członkami NSZZ „Solidarność", w okresie od listopada 1982 r. do lutego 1983 r., przez żołnierzy zawodowych Ludowego Wojska Polskiego, w jednostce wojskowej nr 3466 w Czerwonym Borze, poprzez zmuszanie pokrzywdzonych do przebywania w niedostatecznie ogrzewanych pomieszczeniach, wykonywania ciężkich prac i ćwiczeń wojskowych w warunkach stanowiących zagrożenie dla ich zdrowia, znieważanie, kierowanie gróźb karalnych, co stanowiło represję wobec pokrzywdzonych. Przedmiotowe postępowanie zainicjowały zeznania świadka Waldemara Z., jednego z założycieli NSZZ „Solidarność" Centrali Pomorskiej DOKP w Szczecinie. Podał, że w listopadzie 1982 r. został skierowany przez WKU w Szczecinie do odbycia ćwiczeń wojskowych. Po przybyciu na miejsce zorientował się, że wraz z nim osadzono w obozie około 400 mężczyzn, którzy tak jak on byli działaczami „Solidarności" z dawnych województw: gdańskiego, szczecińskiego, lubelskiego, krakowskiego, rzeszowskiego. Część mężczyzn nie kwalifikowała się ogóle do tego rodzaju służby z uwagi na zły stan zdrowia i wiek. Niektórzy osadzeni poruszali się o kulach i laskach. Warunki bytowo-socjalne w obozie były złe. Działaczy osadzono w nieogrzewanych barakach zrobionych z wagonów towarowych. Waldemar Z. wielokrotnie podczas pobytu był przesłuchiwany przez prokuratora wojskowego. Osadzeni byli szykanowani przez nadzorujących ich żołnierzy zawodowych poprzez urządzanie marszobiegów, żołnierze zawodowi nadto wyzywali pokrzywdzonych słowami wulgarnymi oraz grozili im pobiciem. W toku postępowania przeprowadzono kwerendy materiałów archiwalnych, dotyczących przedmiotowej jednostki wojskowej. Zapoznano się także z dostępnymi publikacjami prasowymi na temat obozów przygotowanych dla opozycjonistów. Na podstawie analizy dostępnych akt ustalono dane osobowe i adresy niektórych działaczy opozycyjnych, którzy przebywali wówczas w przedmiotowej jednostce. Przesłuchano w charakterze świadków Władysława K., Marka Z., Zdzisława Andrzeja D., Roberta G., Andrzeja K., Józefa S. Zabezpieczono od nich w formie kserokopii dokumentację dotyczącą sprawy. W dalszym toku śledztwa planowane jest kontynuowanie przesłuchań świadków oraz kolejne kwerendy w celu poszukiwania materiałów dotyczących śledztwa.

S 55/06/Zk – śledztwo w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa w dniu 30 kwietnia 1982 r. w Białymstoku studentów białostockich uczelni, między innymi Sławomira P., Andrzeja Ch., Olega Ł. W toku śledztwa, wszczętego 8 września 2006 r., ustalono, iż w okresie od lutego 1982 r. do kwietnia 1982 r. funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa aresztowali w jednej sprawie 22 studentów białostockich uczelni, pod zarzutami kontynu-

owania przez nich działalności związkowej po 13 grudnia 1981 r. oraz kolportażu nielegalnej prasy podziemnej. Sławomir P. – jeden z aresztowanych przesłuchany w charakterze świadka – podał, iż funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa pozbawili go w sposób bezprawny wolności, ponieważ po upływie ustawowego czasu zatrzymania nadal był przetrzymywany w Komendzie Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Białymstoku, a następnie został przewieziony do Wojskowej Prokuratury Rejonowej w Białymstoku i tam tymczasowo aresztowany na okres 3 miesięcy. Sławomir P. wskazał, iż podobne nieprawidłowości mogły dotyczyć również innych współaresztowanych. W sprawie podjęto czynności mające na celu weryfikację okoliczności podanych przez pokrzywdzonego. Przesłuchano w charakterze świadków 13 spośród aresztowanych wówczas studentów na okoliczność ich pobytu w aresztach i metod śledczych stosowanych wobec nich przez funkcjonariuszy SB. Wystosowano wnioski o zagraniczną pomoc prawną w celu przesłuchania w charakterze świadków pozostałych pokrzywdzonych zamieszkałych na terenie Kanady i Australii. Przeprowadzana jest kwerenda mająca na celu odnalezienie dokumentacji dotyczącej śledztwa oraz ustalenie nazwisk funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa, którzy wykonywali czynności z zatrzymanymi. Ustalono, iż akta główne postępowania karnego, prowadzonego w 1982 r., przeciwko pokrzywdzonym, zostały zniszczone w 1995 r., po upływie okresu przechowywania. Kontynuowane są czynności, w tym przesłuchania dalszych świadków w sprawie.

S 43/08/Zk – śledztwo przeciwko Mirosławowi R. podejrzanemu o to, że w okresie od 14 lipca 1982 r. do 15 stycznia 1986 r. w Białymstoku, jako funkcjonariusz SB Komendy Wojewódzkiej MO w Białymstoku, dopuścił się zbrodni komunistycznej polegającej na poświadczeniu nieprawdy w teczce personalnej tajnego współpracownika o pseudonimie „Jasia" i teczce pracy tego tajnego współpracownika poprzez wpisanie, że Henryka G. zobowiązała się do współpracy pod pseudonimem „Jasia" oraz przekazywała informacje Służbie Bezpieczeństwa. W dniu 13 czerwca 2008 r. Henryka G. złożyła do Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Białymstoku zawiadomienie dotyczące sfałszowania dokumentów dotyczących jej współpracy z organami bezpieczeństwa. Po podjęciu czynności wstępnych w tej sprawie ujawniono, że w posiadanych dokumentach Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN w Białymstoku znajduje się teczka osobowa i teczka pracy tajnego współpracownika o pseudonimie „Jasia", w których brak było pisemnego zobowiązania Henryki G. do współpracy, osobiście pisanych przez nią meldunków, a także pokwitowań odbioru wypłat nagród pieniężnych lub rzeczowych. W wyniku przeprowadzonych czynności ustalono, iż znaczna część informacji znajdujących się w akta TW „Jasia", nie zgadza się z rzeczywistością. Analiza treści sporządzonych dokumentów wykazała też, że informacje zawarte w tych dokumentach nie mogły pochodzić od Henryki G. Mirosławowi R., który sporządził dokumenty zawarte w tej teczce, przedstawiono zarzut popełnienia czynu poświadczenia nieprawdy, wyczerpujący ustawowe znamiona przestępstwa określonego art. 266 § 1 kk z 1969 r. Czyn taki stanowi zbrodnię komunistyczną zgodnie z przepisem art. 2 ust. 1 – zdanie drugie ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o IPN. Podejrzany w złożonych wyjaśnieniach formalnie nie przyznał się do winy. W toku wyjaśnień oświadczył jednak, że Henryka G. nie była żadnym tajnym współpracownikiem i nigdy nie zobowiązała się do współpracy, a nawet nie mogła dowiedzieć się o charakterze, w jakim była wykorzystana, przy czym pozorne pozyskanie wymienionej było elementem gry prowadzonej wobec środowiska działaczy opozycji politycznej na wsi. Takie wyjaśnienia nie podważają jednak w najmniejszym stopniu faktu popełnienia przez Mirosława R. przestępstwa. Wszystkie bowiem dokumenty wytworzone przez funkcjonariusza państwa komunistycznego, którym był pracownik SB Mirosław R., zostały wytworzone bez wiedzy i udziału Henryki G. Dokumentacja taka była zatem całkowicie fikcyjna. Ponieważ z okoliczności sprawy wynikało, że realnie wymierzona kara za to przestępstwo nie przekroczyłaby 2 lat pozbawienia wolności, stosownie do treści przepisu art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii, w dniu 30 grudnia 2008 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Białymstoku wniosek o zastosowanie wobec Mirosława R. amnestii i umorzenie postępowania.

Zbrodnie przeciwko ludzkości

S 42/08/Zi – śledztwo w sprawie zbrodni zabójstwa dwóch polskich ułanów, dokonanej we wrześniu 1939 r. w Połowcach, gmina Czeremcha, województwo podlaskie, przez mieszkańca sąsiedniej wsi i zwolennika władzy radzieckiej. Żołnierze mieli zostać pochowani w dwóch grobach w pobliżu miejscowości, w której ich zamordowano. Przeprowadzone czynności sprawdzające nie potwierdziły faktu zaistnienia tych zbrodni i w sprawie wydano postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa. Ustalono bowiem, że w jednym z grobów został pochowany żołnierz Andrzej Świrski, który zmarł we wrześniu 1939 r. w jednym z przejeżdżających pociągów transportujących oddziały Wojska Polskiego do Brześcia. Bezpośredniej przyczyny śmierci Andrzeja Świrskiego nie ustalono. Drugi z grobów najprawdopodobniej pochodził z okresu I wojny światowej. Mężczyzna, wskazywany jako ewentualny sprawca zabójstw polskich żołnierzy, był w późniejszym czasie członkiem radzieckiego oddziału partyzanckiego i w 1945 r. wyjechał z Polski do ZSRR. Jego wyjazd z kraju mógł być spowodowany tym, że w 1944 r. dopuścił się z przyczyn czysto kryminalnych zabójstwa siedmiu mężczyzn.

2. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Gdańsku

Zbrodnie nazistowskie

S 22/00/Zn – śledztwo w sprawie masowych deportacji mieszkańców Gdyni w okresie od 11 października 1939 r. do końca 1942 r. przez funkcjonariuszy niemieckich władz okupacyjnych. Postępowanie wszczęto na podstawie zawiadomienia Stowarzyszenia Gdynian Wysiedlonych, do którego załączono listę 258 osób pokrzywdzonych. W trakcie śledztwa członkowie stowarzyszenia nadesłali kolejne wykazy osób pokrzywdzonych, z których już ponad 500 zostało przesłuchanych w charakterze świadków. Zlecono wykonanie licznych kwerend w archiwach polskich i zagranicznych, które dostarczyły nowego materiału dowodowego, np. w Bundesarchiv w Berlinie odnaleziono pisma gdyńskiego oddziału niemieckiej Centrali Przesiedleńczej, informujące o przypadkach zachorowania deportowanych na tyfus i zawierające dane o poszczególnych transportach kolejowych. Oddziałowa Komisja w Gdańsku w toku śledztwa ustaliła, iż deportowano około 60 000 Polaków – mieszkańców Gdyni i okolic. Jak wynika z zeznań pokrzywdzonych, byli oni zmuszeni do pozostawienia całego swojego dobytku i zamieszkania na terenie Generalnej Guberni. Deportacji dokonano siłami władz okupacyjnych, a brali w nich udział funkcjonariusze policji, SS, NSDAP, formacji paramilitarnych i żołnierze Wehrmachtu. Wyniki śledztwa były przedstawiane przez prokuratora prowadzącego i historyka podczas sesji popularnonaukowych organizowanych przez stowarzyszenie, a następnie publikowane w wydawnictwach okolicznościowych. W chwili obecnej prokurator referent i historyk współpracują z Muzeum Miasta Gdyni w realizacji wystawy „Gdynia w 1939 roku – losy miasta i ludzi".

S 128/04/Zn – podjęte z zawieszenia w dniu 1 lutego 2005 r., śledztwo w sprawie zabójstw (w okresie od lutego 1940 r. do lipca 1943 r. w Toruniu), osób osadzonych w miejscowym obozie przesiedleńczym, dokonanych przez członków jego załogi. Obóz został utworzony w budynkach nieczynnej wytwórni smalcu przy ul. Grudziądzkiej, dlatego potocznie nazywano go „Szmalcówką". Od września 1942 r. został filią Obozu Pracy w Potulicach. Osadzano w nim głównie rodziny rolników z terenu Okręgu Gdańsk–Prusy Zachodnie, którzy odmówili podpisania listy narodowościowej. Tutaj dokonywano wstępnej ich selekcji na osoby uznane za rasowo nadające się do zniemczenia, które zmuszano do zmiany narodowości i kierowano do obozów w Jabłonowie i Nowym Mieście Lubawskim, oraz na osoby rasowo nie nadające się do zniemczenia i te były wywożone

na roboty przymusowe do Niemiec lub do obozów koncentracyjnych. Pomieszczenia po byłej fabryce nie były przystosowane do pełnienia roli więzienia, dlatego też osadzeni spali na betonowej posadzce w halach fabrycznych, brak było również podstawowych urządzeń socjalnych. Złe warunki lokalowe i sanitarne, głód, przeludnienie, brak opieki lekarskiej spowodowały, że wśród więźniów wybuchła epidemia tyfusu, która zdziesiątkowała zatrzymanych. W toku postępowania przesłuchano ponad stu świadków i dokonano oględzin wielu dokumentów, w tym akt sprawy karnej Sądu Okręgowego w Toruniu przeciwko Oskarowi Gohli strażnikowi „Szmalcówki". Zdołano ujawnić okoliczności dotyczące licznych dokonanych zabójstw i innych zbrodni popełnionych przez członków załogi na szkodę osób osadzonych w tym obozie. Prowadzone kwerendy pozwoliły ustalić zasady organizacji obozu, a także składu osobowego załogi oraz listę zmarłych więźniów. W chwili obecnej postępowanie znajduje się w końcowym etapie i po uzupełnieniu zgromadzonych materiałów archiwalnych oraz zapoznaniu się z literaturą historyczną, zostanie podjęta decyzja merytoryczna kończąca śledztwo.

Zbrodnie komunistyczne

S 137/04/Zk – śledztwo w sprawie zabójstw i znęcania się nad osobami osadzonymi w więzieniu w Starej Wilejce, byłe województwo wileńskie, przez funkcjonariuszy NKWD w okresie od września 1939 r. do czerwca 1941 r. W toku wszczętego w dniu 30 listopada 2004 r. postępowania na podstawie zeznań złożonych przez ponad stu dwudziestu świadków, oględzin materiałów archiwalnych i dostępnych publikacji historycznych ujawniono istotne okoliczności zbrodni popełnionych na Polakach – uznanych za więźniów politycznych, osadzonych w więzieniu w Starej Wilejce. Do masowych zabójstw doszło podczas ewakuacji więzienia po wybuchu wojny sowiecko-niemieckiej. W dniu 23 czerwca 1941 r. pozostawiono w celach kilkudziesięciu osadzonych, a z około 1400 więźniów uformowano kolumnę marszową, którą ze względu na zbombardowanie linii kolejowych pognano pieszo na wschód. Po drodze konwojenci mordowali rannych, chorych i tych, którzy opóźniali marsz oraz podejmowali próby ucieczki. Do zbiorowych egzekucji doszło koło wsi Kasuty i Pleszczenice. Po pięciu dniach kolumna dotarła do Borysławia, gdzie więźniów załadowano do wagonów i skierowano transportem kolejowym do Riazania. Po przybyciu do celu doliczono się 871 więźniów. W więzieniu w Starej Wilejce pozostawiono grupę kobiet i mężczyzn. Mężczyźni zostali rozstrzelani przez funkcjonariuszy NKWD, a ich zwłoki zakopano na dziedzińcu więzienia. Uciekając przed wojskami niemieckimi, strażnicy podpalili budynki więzienia. Oprawcy nie zdążyli zamordować grupy kobiet, które uwolnili mieszkańcy miasta. W toku śledztwa zidentyfikowano część ofiar, a liczbę zamordowanych ocenia się na co najmniej 500 osób. Zdołano także ustalić nazwiska niektórych funkcjonariuszy z załogi więzienia i miejscowej placówki NKWD. Postępowanie znajduje się w końcowym stadium i w najbliższych dniach zostanie wydana decyzja merytoryczna kończąca śledztwo.

S 17/04/Zk – śledztwo w sprawie stosowanych represji, w tym bezprawnego pozbawienia wolności, pobić i znęcania się przez funkcjonariuszy MO i Służby Więziennej, wobec osób zatrzymanych na terenie Elbląga podczas pacyfikacji strajków i masowych manifestacji w dniach 16–23 grudnia 1970 r. Zostało ono wszczęte na podstawie zawiadomienia Stowarzyszenia Osób Represjonowanych i Poszkodowanych 1980–1990 Regionu Elbląskiego, do którego załączono pisemne relacje części pokrzywdzonych. Ujawniono, że często osoby zatrzymane pozbawiano wolności przez okres przekraczający 48 godzin, bito pałkami i znęcano się na nimi. Do zdarzeń tych dochodziło głównie w budynku Komendy Powiatowej i Miejskiej MO w Elblągu, Areszcie Śledczym w Elblągu i Zakładzie Karnym w Sztumie. Łącznie na terenie Elbląga zatrzymano wówczas 404 osoby. Do dnia dzisiejszego zgromadzono obszerny materiał dowodowy, w tym przesłuchano 264 świadków, dokonano oględzin licznych dokumentów, których kopie dołączono do akt śledztwa. W chwili

obecnej prowadzone są czynności mające na celu wykrycie sprawców poszczególnych przestępstw i przedstawienie im zarzutów.

S 113/07/Zk – śledztwo w sprawie przekroczenia uprawnień i fizycznego znęcania się od 14 do 31 grudnia 1981 r. w Toruniu przez funkcjonariusza SB, Zbigniewa B. nad Ateną S. i dwójką jej dzieci. W toku śledztwa ujawniono, iż w nocy z 13 na 14 grudnia 1981 r. do mieszkania Zbigniewa S. działacza NSZZ „Solidarność" wtargnęła grupa funkcjonariuszy SB, chcąc dokonać jego zatrzymania, a następnie umieszczenia w obozie dla internowanych. On jednak ukrył się w pokoju za zasłonami. W trakcie przeszukania funkcjonariusze znęcali się fizycznie i psychicznie nad jego żoną i dziećmi, chcąc zmusić ich do wyjawienia miejsca pobytu poszukiwanego, między innymi bili ich rękami po głowie, kopali po nogach i brzuchu, grozili zastosowaniem różnych represji, znieważali słowami powszechnie uznanymi za obraźliwe oraz demolowali mieszkanie. W późniejszych dniach jeszcze co najmniej 50 razy funkcjonariusze SB dokonywali przeszukania mieszkania i zachowywali się w podobny sposób. Na podstawie zeznań pokrzywdzonych, okazanych zdjęć funkcjonariuszy i oględzin materiałów archiwalnych ustalono dane personalne jednego ze sprawców, tj. Zbigniewa B. W dniu 12 maja 2008 r. skierowano przeciwko niemu akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Toruniu. Oskarżony został uznany za winnego popełnienia zarzuconych mu przestępstw i skazany na karę łączną 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat i 3000 zł grzywny. Wyrok ten jest prawomocny.

S 33/07/Zk – śledztwo w sprawie represji stosowanych przez funkcjonariuszy MO i Rezerwowe Oddziały Milicji Obywatelskiej, w tym pobić i znęcania się, wobec osób zatrzymanych pod zarzutem udziału w demonstracjach przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego na terenie Tczewa w dniu 31 sierpnia 1982 r. W toku postępowania ujawniono, iż w dniu 1 września 1982 r. zatrzymano w Miejskim Domu Kultury grupę co najmniej 24 młodych osób podejrzewanych o uczestniczenie w dniu poprzednim w ulicznym proteście. Zatrzymani przed przewiezieniem do Komendy Miejskiej MO w Tczewie zostali przez funkcjonariuszy MO i Rezerwowych Oddziałów Milicji Obywatelskiej pobici w trakcie zorganizowanych tzw. „ścieżek zdrowia". W Komendzie Miejskiej MO funkcjonariusze państwa komunistycznego w celu wymuszenia przyznania się do udziału w demonstracji i wskazania organizatorów oraz pozostałych uczestników w dalszym ciągu bili zatrzymanych pałkami i grozili im. Zgromadzono w sprawie obszerny materiał dowodowy, w tym przesłuchano kilkunastu pokrzywdzonych i dokonano oględzin materiałów archiwalnych. W chwili obecnej trwają czynności mające na celu wykrycie sprawców poszczególnych przestępstw i przedstawienie im zarzutów.

S 123/07/Zk – śledztwo w sprawie fizycznego i psychicznego znęcania się w nocy z 2 na 3 maja 1987 r. w Żninie nad nieletnimi Waldemarem P. i Piotrem K. oraz poświadczenia nieprawdy w dokumentach przez funkcjonariuszy Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Żninie. Ujawniono, iż dwaj licealiści w nocy malowali na terenie miasta hasła związane z NSZZ „Solidarność" i „Polską Walczącą". Zostali oni zatrzymani przez funkcjonariuszy MO i osadzeni w celi Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Żninie. Faktu tego jednak nie odnotowano w książce wydarzeń i książce kontroli zatrzymanych. Pokrzywdzonych, bezprawnie pozbawionych wolności, przez kilka godzin bito pałką milicyjną, kazano im stać z rękoma wyciągniętymi do przodu, straszono wyrzuceniem ze szkoły, a także znieważano słowami powszechnie uznanymi za obelżywe. W ten sposób chciano zmusić ich do podania inicjatorów malowania haseł na murach budynków Żnina. Zgromadzony materiał dowodowy dał podstawy do przedstawienia zarzutów dwóm byłym funkcjonariuszom MO, Januszowi F. (o fizyczne i psychiczne znęcanie się nad zatrzymanymi Waldemarem P. i Piotrem K.) oraz Janowi S. (o poświadczenie nieprawdy w dokumentach służbowych). W dniu 21 maja 2008 r. skierowano akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Żninie. Postępowanie w sprawie nie zostało jeszcze zakończone.

S 13/05/Zk – śledztwo w sprawie przekroczenia uprawnień, pobić, bezprawnego pozbawienia wolności i gróźb karalnych wobec działaczy MKK NSZZ „Solidarność" Pomorza Środkowego Koszalin–Słupsk przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego w Słupsku w latach 1987–1988. W toku postępowania ujawniane są okoliczności represji stosowanych wobec członków podziemnych struktur związkowych, mających na celu uniemożliwienie im prowadzenia działalności opozycyjnej; między innymi bezprawnego rozwiązania zebrania działaczy „Solidarności", odbywającego się w mieszkaniu prywatnym w Słupsku w dniu 9 października 1988 r., czemu towarzyszyło użycie przemocy wobec dwóch jego uczestników, a następnie oskarżenie ich i skazanie za czynną napaść na interweniujących funkcjonariuszy MO. Działania te były prowadzone według szczegółowego planu opracowanego przez SB z udziałem urzędników Urzędu Miejskiego w Słupsku i funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Słupsku. Zgromadzony materiał dowodowy dał podstawy do przedstawienia zarzutów przekroczenia uprawnień i niedopełnienia obowiązków Czesławowi D., byłemu naczelnikowi Wydziału Dochodzeniowego-Śledczego Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Słupsku i Barbarze S., ówczesnej zastępcy kierownika Wydziału Społeczno-Administracyjnego UM w Słupsku oraz sprawstwa kierowniczego Maciejowi K., prezydentowi miasta Słupska. Śledztwo pozostaje w toku.

Zbrodnie przeciwko ludzkości

S 50/08/Zi – śledztwo w sprawie publicznego i negującego fakty zaprzeczania nazistowskim zbrodniom holocaustu na internetowym forum dyskusyjnym w okresie od 18 grudnia 2007 r. do 30 czerwca 2008 r. na portalu www.prawda2.info przez osobę podpisującą się Jerzy Ulicki-Rek. Postępowanie karne wszczęto w wyniku zawiadomienia złożonego przez jednego z internautów korzystających z portalu. W toku śledztwa zapoznano się z całością materiałów opublikowanych przez sprawcę i dokonano ich utrwalenia w formie elektronicznej. Ustalono numer IP komputera, z którego wysyłano materiały, a także fakt, że miejsce nadawania znajduje się poza granicami Polski. W wyniku wykonywanych czynności śledczych ustalono, że osoba o takim imieniu i nazwisku była zameldowana na terenie Polski, lecz wyemigrowała. Postępowanie jest nadal prowadzone i trwają czynności mające na celu wykrycie sprawcy. W chwili obecnej trwają czynności zmierzające do ustalenia, do którego kraju wyemigrował Jerzy Ulicki-Rek.

3. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach

Zbrodnie nazistowskie

S 81/07/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni wojennej będącej, zbrodnią przeciwko ludzkości, popełnionej przez funkcjonariuszy gestapo i SS, polegającej na zabójstwach, poddawaniu torturom, okrutnemu i nieludzkiemu traktowaniu więźniów podobozów KL Auschwitz-Gleiwitz I, II, III, IV. Ze względu na stale rosnące zapotrzebowanie niemieckiego przemysłu na siłę roboczą na Górnym Śląsku, na terenie Gliwic utworzono cztery podobozy oświęcimskie: I przy przedsiębiorstwie kolejowym Wagenwerk, II przy fabryce sadzy Gasrusswerke, III przy stalowni gliwickiej Oberhütten-Sthal-u.Presswerk, IV przy koszarach Keithkaserne i Schlageterkaserne. Wśród więźniów podobozów gliwickich przeważali Polacy, Rosjanie i Żydzi z różnych części Europy. W fabryce sadzy pracowały głównie kobiety, więźniarki tych obozów. Warunki lokalowe w tych podobozach były nieco lepsze niż w KL Auschwitz, natomiast wyżywienie znacznie gorsze. Więźniów chorych i niezdolnych do pracy wywożono z powrotem do obozu w Oświęcimiu. Na podstawie zebranego materiału dowodowego ustalono, że postępowanie esesmanów wobec więźniów było brutalne,

a za najmniejsze wykroczenie lub bez powodu więźniowie byli bici, zmuszani do karnych ćwiczeń. W ramach śledztwa podjęto próbę ustalenia tożsamości więźniów oraz ustalenia danych funkcjonariuszy SS, pełniących funkcje w podobozach i będących odpowiedzialnymi za zbrodnie przeciwko ludzkości.

Zbrodnie komunistyczne

S 135/08/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej polegającej na sprowadzeniu niebezpieczeństwa katastrofy w komunikacji powietrznej w dniu 4 lipca 1943 r. w Gibraltarze w celu pozbawienia życia premiera i Naczelnego Wodza Sił Zbrojnych RP, generała broni Władysława Sikorskiego, przez co doszło do katastrofy samolotu „Liberator" Mk II nr ew. AL 523, należącego do 511. dywizjonu brytyjskich Królewskich Sił Powietrznych, w wyniku czego śmierć ponieśli generał broni Władysław Sikorski i towarzyszący mu obywatele RP: Zofia Leśniowska, generał brygady Tadeusz Klimecki, płk dypl. Andrzej Marecki, por. mar. Józef Ponikiewski, Adam Kułakowski oraz Jan Gralewski. Jedną z przyjętych wersji śledztwa jest spowodowanie wypadku lotniczego przez sabotaż dokonany przez funkcjonariuszy służb specjalnych ZSRR. W toku przeprowadzonych czynności poczyniono następujące ustalenia faktyczne. Jedynym oficjalnym dokumentem ustalającym okoliczności śmierci generała Władysława Sikorskiego w dniu 4 lipca 1943 r. w Gibraltarze jest komunikat brytyjskiego Ministerstwa Lotnictwa, wydany na podstawie raportu z prac komisji ds. badania wypadków lotniczych, nadzorowanej przez dowódcę RAF Coastall Command Air Marshall, Johna Slessora, badającej sprawę wypadku samolotu typu Consolidated RLB-30B „Liberator" Mk II nr ew. AL 523, należącego do 511 RAF squadron. Komisja ta zakończyła prace w dniu 11 sierpnia 1943 r., komunikat Ministerstwa Lotnictwa zaś przekazano w dniu 1 września 1943 r. ambasadorowi hr. Raczyńskiemu. Zgodnie z jego treścią, przyczyną wypadku, w którym zginął generał Władysław Sikorski wraz z towarzyszącymi mu osobami, było zablokowanie sterów wysokości samolotu, zaistniałe z przyczyn niemożliwych do ustalenia. Raport stanowczo wykluczył możliwość sabotażu jako przyczyny wypadku, choć nie podał żadnych okoliczności, które prowadziły do takiego wniosku. W dniu 3 września 1943 r. na posiedzeniu Rady Ministrów Rządu RP na uchodźstwie po zapoznaniu się z raportem komisji powołanej przez Główny Inspektorat Polskich Sił Powietrznych, wskazującym na nieuprawnione wykluczenie sabotażu jako przyczyny wypadku, zdecydowano o odrzuceniu treści komunikatu. Oficjalny komunikat brytyjskiego Ministerstwa Lotnictwa wydany w dniu 21 września 1943 r. był praktycznie powtórzeniem pierwotnego tekstu bez uwzględnienia zastrzeżeń komisji Inspektoratu Polskich Sił Powietrznych. W związku z niedostępnością materiałów brytyjskiej komisji powypadkowej, nieprzeprowadzeniem dokładnych oględzin zwłok oraz brakiem wskazania, co legło u podstaw wykluczenia sabotażu, śmierć generała broni Władysława Sikorskiego pozostaje jedną z tajemnic XX wieku i przedmiotem licznych publikacji autorstwa Davida Irwinga, Dariusza Baliszewskiego, Tadeusza Kisielewskiego i innych, wskazujących na popełnienie w związku z nią zbrodni. Spośród wielu czynności wykonanych w niniejszym śledztwie (przesłuchania świadków, gromadzenia dokumentów) za najistotniejszą należy uznać ekshumację zwłok generała Sikorskiego, dokonaną w celu uzyskania z Instytutu Ekspertyz Sądowych im. prof. dr. Jana Sehna w Krakowie, działającego we współpracy z Katedrą i Zakładem Medycyny Sądowej Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie oraz Katedrą i Zakładem Radiologii Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie kompleksowej opinii sądowo-lekarskiej w przedmiocie ustalenia przyczyn i mechanizmu jego zgonu.

S 139/08/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych, polegających na bezprawnych aresztowaniach w latach 1944–1945 na terenie Warszawy, Anina, Grochowa, Wawra i Włoch – przez podporucznika Józefa Ś., byłego funkcjonariusza Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie, szefa Służby Śledczej w Wojewódzkiej Komendzie Milicji Obywatelskiej

w Warszawie oraz kapitana Mieczysława G. – byłego funkcjonariusza Miejskiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego we Włochach – żołnierzy Armii Krajowej, w tym redaktorów pisma „Alarm", oraz innych obywateli polskich, i bezpodstawnym wyrażeniu zgody na ich wywożenie do obozów pracy znajdujących się na terenie byłego ZSRR. Dotychczas ustalono, iż Józef Ś. wraz grupą funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa dokonał aresztowania Józefa Henryka L. – żołnierza Armii Krajowej – oraz jego ojca – 63-letniego Józefa L. – właściciela kamienicy przy ul. Mikowej 22 we Włochach, który w piwnicach tego budynku zajmował się szyciem opasek dla żołnierzy AK. Po aresztowaniu Józef L. oraz jego syn, Józef Henryk L. zostali przekazani przebywającym na terenie Polski funkcjonariuszom NKWD, którzy prowadzili przeciwko nim śledztwo w związku z ich przynależnością do Armii Krajowej. Aresztowani w trakcie śledztwa byli bici i torturowani, po czym bez wyroku zostali wywiezieni transportem kolejowym w głąb ZSRR. W trakcie transportu Józef L. zmarł, zaś jego syn, Józef Henryk L. do końca marca 1947 r. przebywał w łagrze w Workucie. Józef Ś. dokonał również na terenie Warszawy oraz Wawra, Grochowa i Anina bezprawnych aresztowań redaktorów podziemnego, antykomunistycznego pisma „Alarm", żołnierzy AK – Jana Wyszomirskiego i Tomasza Malczewskiego, którzy za swoją działalność polityczną, na rozprawie niejawnej bez udziału obrońców, oskarżyciela i bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, zostali skazani wyrokiem Wojskowego Sądu Garnizonu Warszawskiego w dniu 22 stycznia 1945 r. na karę śmierci – bez prawa zaskarżenia wyroku – a następnie straceni w dniu 29 stycznia 1945 r. W związku z wydawaniem „Alarmu" w końcu 1944 r. zostało aresztowanych na Grochowie w Aninie i w Wawrze około 130–150 osób – członków AK, zajmujących się kolportażem pisma. Większość z nich (około 100 osób) została w końcu grudnia 1944 r. wywieziona do Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. W ramach niniejszego śledztwa podjęto próbę ustalenia tożsamości pozostałych aresztowanych.

S 6/08/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych, stanowiących zbrodnie przeciwko ludzkości, popełnionych przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, a polegających na bezprawnym pozbawieniu wolności (w okresie od 1945 r. do 1949 r.) w około 20 obozach pracy na terenie Bytomia jeńców niemieckich, więźniów pochodzenia niemieckiego z Bytomia i okolic oraz volksdeutschów, których przemocą zmuszano do wykonywania pracy. W toku śledztwa ustalono, iż w przedmiotowym okresie na terenie Bytomia i okolic funkcjonowały obozy pracy przy kopalniach zjednoczenia bytomskiego, chorzowskiego, rudzkiego i zabrzańskiego, które pozostawały pod zarządem Centralnego Zjednoczenia Przemysłu Węglowego i kontrolą Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego. Dotychczas ustalono miejsca lokalizacji 10 obozów. Wobec braku opracowań historycznych zostały zlecone kwerendy w celu ustalenia podstaw prawnych na założenie i prowadzenie ww. obozów oraz zasad, którymi kierowano się przy osadzaniu w obozach. Trwają poszukiwania list z danymi personalnymi więźniów, kadry dowódczej, strażników i personelu ww. obozów. Podejmowane są również działania zmierzające do ustalenia śmiertelności i wypadkowości w tych obozach, jak również warunków sanitarno-bytowych w obozach oraz warunków pracy w kopalniach.

S 73/07/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości, polegającej na przekroczeniu uprawnień przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego poprzez zmuszanie obywateli polskich narodowości żydowskiej, mieszkańców województwa śląskiego, do opuszczania na stałe Polski w latach 1968–1969. Z dotychczasowych ustaleń śledztwa wynika, że latach w 1968–1969 z terenu Śląska, na podstawie tzw. „dokumentów podróży", wbrew własnej woli wyjechało z Polski na stałe, głównie do Izraela, co najmniej 1500 osób narodowości żydowskiej. Obecnie czynności śledcze koncentrują się głównie na ustalaniu danych osób pokrzywdzonych, ich miejsc zamieszkania, miejsc pracy i sytuacji rodzinnej w tamtych latach. Prokuratorzy podejmują próby ustalenia okoliczności podjęcia przez pokrzywdzonych decyzji o opuszczeniu na stałe Polski. Do chwili obecnej nie ujawniono przypadku, by któraś z tych osób wróciła do

Polski w następnych latach. Prowadzone są oględziny różnych materiałów archiwalnych z tamtego okresu, między innymi materiały byłego Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Katowicach.

S 51/07/Zk – śledztwo w sprawie przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, których dopuścili się w dniu 15 grudnia 1981 r. funkcjonariusze ZOMO podczas pacyfikacji strajkujących 3 tysięcy górników KWK „Jastrzębie". Z ustaleń postępowania wynika, iż pacyfikację rozpoczęto o godz. 9.30 sforsowaniem bramy zakładu. Zamaskowani, uzbrojeni funkcjonariusze, strzelając z rakietnic i rzucając świece dymne i gaz łzawiący, wtargnęli na teren cechowni i łaźni. Funkcjonariusze państwa komunistycznego po wtargnięciu do tych pomieszczeń zaczęli bić gumowymi pałkami strajkujących. Uciekający strajkujący górnicy zostali zmuszeni do przebiegnięcia przez utworzoną przez funkcjonariuszy ZOMO tzw. „ścieżkę zdrowia". W wyniku agresywnych działań funkcjonariuszy wiele osób doznało obrażeń ciała. Obecnie trwają przesłuchania uczestników zdarzenia w charakterze świadków, w tym bezpośrednio pokrzywdzonych oraz lekarzy udzielających pomocy rannym górnikom. Prowadzone są czynności zmierzające do pozyskania dokumentacji umożliwiającej personalizację funkcjonariuszy biorących udział w opisanym zdarzeniu oraz ustalenie kierowniczych sprawców pacyfikacji kopalni.

S 23/07/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na śmiertelnym postrzeleniu Ryszarda A. przez funkcjonariusza Milicji Obywatelskiej, Tadeusza D. w dniu 27 stycznia 1982 r. w Sosnowcu. Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Gliwicach prowadziła postępowanie karne o sygnaturze Pg.Sl-II-29/82 w sprawie śmiertelnego postrzelenia Ryszarda A., sprawcy rozboju przez funkcjonariusza MO, Tadeusza D., bezpośrednio w pościgu po zdarzeniu w dniu 27 stycznia 1982 r. w Sosnowcu, tj. o czyn z art. 246 § 1 kk. Prokuratura Garnizonowa nie dopatrzyła się przekroczenia uprawnień w zakresie zasadności użycia broni palnej przez funkcjonariusza MO i w związku z tym śledztwo w dniu 11 marca 1982 r. zostało umorzone wobec stwierdzenia, że przestępstwa nie popełniono. W dniu 11 kwietnia 2007 r. Oddziałowa Komisja otrzymała wniosek matki zastrzelonego o podjęcie umorzonego śledztwa w związku z podejrzeniem zaistnienia zbrodni komunistycznej. Po zapoznaniu się ze wcześniej zgromadzonym materiałem dowodowym, a także po wykonaniu szeregu czynności w trybie art. 327 § 3 kpk uznano, że istnieją podstawy do podjęcia umorzonego śledztwa. W oparciu o opinię sądowo-lekarską ustalono, że śmiertelny strzał w głowę pokrzywdzonego został oddany przez funkcjonariusza MO z odległości w granicach kilku, kilkunastu, a co najwyżej kilkudziesięciu centymetrów. Mając na uwadze treść opinii biegłego lekarza, uznano, iż okoliczności śmiertelnego postrzelenia pokrzywdzonego były odmienne niż przyjęte w umorzeniu postępowania prowadzonego bezpośrednio po zdarzeniu. Zebrany materiał dowodowy wskazuje na to, iż strzelający z tak bliskiej odległości funkcjonariusz działał z zamiarem bezpośrednim pozbawienia życia, za czym przemawia fakt, iż strzał z bliskiej odległości w głowę człowieka zazwyczaj pociąga za sobą jego śmierć. W tym stanie rzeczy Tadeuszowi D. przedstawiono zarzut popełnienia zabójstwa. Przesłuchany w charakterze podejrzanego Tadeusz D. nie przyznał się do zarzucanego mu czynu, złożył wyjaśnienia identyczne do zeznań złożonych w trakcie historycznego śledztwa. W chwili obecnej planowane jest przesłuchanie w charakterze świadków kolejnych osób mogących mieć informacje o zdarzeniu.

Zbrodnie przeciwko ludzkości

S 156/08/Zi – śledztwo w sprawie zbrodni przeciwko ludzkości, polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności obywateli polskich na terenie Francji–Vichy w czasie II wojny światowej w obozach w Limoges, Argeles-sur-Mer i Rivesaltes. Przedmiotem tego postępowania są czyny dotyczące bezprawnego osadzania w obozach internowania na terenie Francji–Vichy obywateli

polskich, którzy przed wybuchem II wojny światowej wyemigrowali tam z przyczyn ekonomicznych, obywateli polskich osadzonych w obozach koncentracyjnych na terenie Francji oraz obywateli polskich narodowości żydowskiej osadzonych w obozach koncentracyjnych i internowania z zamiarem późniejszej ich eksterminacji w obozach zagłady. Obszernym źródłem informacji przydatnych w prowadzonym śledztwie są dane zawarte w publikacjach naukowych ks. prof. Bronisława Panka z Uniwersytetu im. kard. S. Wyszyńskiego w Warszawie. Z materiałów tych wynika, że od 1941 r. na terenie Francji istniały tzw. „obozy cywilne", obejmujące polskich emigrantów z terenów przyfrontowych i wysiedlonych przez Niemców z Alzacji i Lotaryngii. Obozy te miały zostać zorganizowane w ramach podjętego do realizacji przez rząd petainowski „programu w zakresie rozwiązania kwestii cudzoziemców", którzy nie mogli wrócić do miejsc swego zamieszkania na skutek okupacji niemieckiej, a jednocześnie w strefie okupowanej (tj. Vichy) stwarzali duży problem z uwagi na brak pracy i trudności mieszkaniowe. Była to grupa około 26 000 Polaków, których ze względów administracyjnych pozbawiono prawa swobodnego poruszania się wraz z zakazem opuszczania miejsca pobytu. W chwili obecnej zgromadzono już wszystkie dowody, które można było pozyskać na terenie Polski (przesłuchania świadków, oględziny polskich archiwaliów). W kontynuowanym po podjęciu z zawieszenia śledztwie są obecnie wykonywane oględziny materiałów pozyskanych przez archiwistów IPN w archiwach francuskich. Są to karty kartoteczne polskich obywateli z obozów w Les Milles, Saint Mitre i Centrum dla Emigrantów w Marsylii. Na podstawie danych osobowych tych osób kierowane są zapytania do bazy PESEL-NET, w celu ustalenia, czy żyją świadkowie tamtych wydarzeń. Kolejne kwerendy prowadzone są w Archiwum Dopo we Francji.

4. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie

Zbrodnie nazistowskie

S 58/05/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni nazistowskich, popełnionych na obywatelach polskich narodowości żydowskiej, na terenie powiatu złoczowskiego byłego województwa tarnopolskiego, w latach 1941–1943. Przedmiotem śledztwa pozostają w szczególności zbrodnie nazistowskie, popełnione na obywatelach polskich narodowości żydowskiej przez funkcjonariuszy niemieckich władz okupacyjnych w lipcu 1941 r. oraz w nieustalonym bliżej czasie 1943 r. Zebrany dotychczas materiał dowodowy pozwolił na wyodrębnienie czterech zasadniczych wątków, na których koncentrują się prowadzone w śledztwie czynności. Pierwszy – dotyczy zabójstwa około 200 mężczyzn narodowości żydowskiej na początku lipca 1941 r. w pobliżu zamku Jana III Sobieskiego w Złoczowie. Drugi wątek, dotyczy zabójstwa nieustalonej liczby obywateli polskich narodowości żydowskiej w lipcu 1941 r. w Gołogórach na terenie powiatu złoczowskiego. Trzeci wątek jest związany z likwidacją getta w Złoczowie, latem 1943 r. Z poczynionych ustaleń wynika, że mieszkańców getta wywożono między innymi do lasu w pobliskich Jelechowicach-Zazulach, gdzie byli oni rozstrzeliwani. Wątek czwarty dotyczy likwidacji obozu dla ludności polskiej narodowości żydowskiej w nieustalonym bliżej czasie 1943 r. w miejscowości Kozaki, zlokalizowanego na terenie kopalni węgla brunatnego. Skutkiem likwidacji tego obozu było zamordowanie około 1000 przetrzymywanych tam mężczyzn, których rozstrzelano w miejscowym lesie. Przedmiotowe śledztwo jest wielowątkowe i wieloosobowe. W jego toku poddano analizie obszerny materiał archiwalny, w tym akta IV i IX Amerykańskiego Trybunału Wojskowego, akta Sądu Specjalnego w Lublinie, materiały Żydowskiego Instytut Historycznego. Przesłuchano także ujawnionych świadków mieszkających w Złoczowie i okolicy w okresie objętym zakresem przedmiotowym postępowania. Dokonano także kompleksowej analizy dostępnych źródeł historycznych. Zwrócono się do Bundesarchiv w Ludwigsburgu o przekazanie kserokopii decyzji merytorycznej, kończącej postępowanie

przeciwko jednemu ze sprawców czynu objętego zakresem przedmiotowym niniejszego śledztwa, jednak do dnia dzisiejszego nie otrzymano tej decyzji.

S 33/08/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni wojennej, stanowiącej zbrodnię przeciwko ludzkości i będącej ludobójstwem, popełnionej w bliżej nieustalonym dniu pod koniec 1943 r. lub na początku 1944 r. w Krakowie przez funkcjonariuszy III Rzeszy, którzy naruszając prawo międzynarodowe, dokonali zabójstwa poprzez rozstrzelanie około 40 funkcjonariuszy Policji Polskiej Generalnego Gubernatorstwa, tzw. policji granatowej i zarazem członków Armii Krajowej, tj. o czyn z art. 123 § 1 pkt 3 kk w zw. z art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. W toku prowadzonego śledztwa zgromadzono obecnie materiał procesowy, w postaci zeznań świadków oraz dokumentacji bibliograficznej, potwierdzający, iż na przełomie lat 1943–1944 w Krakowie doszło do zorganizowanej akcji władz niemieckich, polegającej na aresztowaniu około 40 funkcjonariuszy Policji Polskiej Generalnego Gubernatorstwa, tzw. policji granatowej, którzy w szeregach tej formacji zawiązali struktury konspiracyjne, podporządkowane kierownictwu Armii Krajowej. Aresztowani zostali rozstrzelani przez okupanta w Krakowie, na tzw. Krzemionkach. Do chwili obecnej nie są znane losy pomordowanych, ani nie ustalono ich danych personalnych oraz miejsca pochowania zwłok. Prowadzone śledztwo w dalszym ciągu koncentruje się na dążeniu do wyjaśnienia wszystkich okoliczności popełnienia tej zbrodni.

S 2/00/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni nazistowskich, popełnionych w okresie od 1940 r. do nieustalonego dnia w styczniu 1945 r. w Krakowie i innych miejscowościach województwa małopolskiego na więźniach obozów pracy przymusowej, tzw. Baudienstów. W postanowieniu o wszczęciu śledztwa z dnia 30 października 1997 r., wydanym przez byłą Okręgową Komisję Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie, jako kwalifikację prawną przyjęto art. 1 i 2 Dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych, zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilną i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego (Dz. U. z 1946 r., Nr 69 poz. 377 z późn. zm.). W ramach śledztwa stwierdzono, iż funkcjonowanie Służby Budowlanej (Baudienst) na terenie Generalnego Gubernatorstwa, utworzonej przez Hansa Franka i Otto Wächtera w celu przeprowadzenia inwestycji budowlano-remontowych, takich jak budowanie i remonty dróg, linii kolejowych, regulacje biegu rzek, tworzenie nowych budynków itp., można podzielić na dwa zasadnicze etapy: 1940–1941 i 1942–1944. Teren jej działania został ograniczony do czterech dystryktów: krakowskiego, lubelskiego, radomskiego i od lipca 1941 r. – galicyjskiego. Komendantem Służby Budowlanej został mianowany Heinrich Hinkel, długoletni członek NSDAP, który 27 kwietnia 1940 r. przybył do Krakowa z Rzeszy i rozpoczął pracę nad organizowaniem pierwszego oddziału Baudienstu. Pierwszy oddział Służby Budowlanej podjął pracę w porcie rzecznym na Wiśle, w Krakowie Prokocimiu już w dniu 22 maja 1940 r. W latach 1940–1944 powołano roczniki młodzieży 1919–1926 na roczną służbę. W szczytowym momencie funkcjonowania – w styczniu 1944 r. – organizacja zrzeszała 45 000 junaków, by niecałe 11 miesięcy później osiągnąć pułap zaledwie 1000 pracowników. Przedmiotem niniejszego śledztwa były czyny polegające na bezprawnym pozbawieniu wolności oraz znęcaniu się fizycznym i psychicznym nad junakami poprzez ich umieszczanie w obozach pracy przymusowej na terenie Krakowa i innych miejscowości województwa małopolskiego, w warunkach bytowych, żywieniowych i higienicznych bezpośrednio zagrażających ich życiu; kierowaniu do wykonywania prac przekraczających siły i możliwości więźniów, a także organizowaniu apeli oraz tzw. ćwiczeń, prowadzących do wycieńczenia więźniów. W toku postępowania przygotowawczego przeprowadzono czynności zmierzające do ustalenia kolejnych osób pokrzywdzonych, a następnie przesłuchania ich w charakterze świadków. Zgromadzono dostępne dokumenty archiwalne dotyczące organizacji i funkcjonowania w okresie okupacji hitlerowskiej Służby Budowlanej (Baudienst). Do chwili obecnej, na podstawie analizy całości zgromadzonego materiału dowodowego wyodrębniono

wątki dotyczące zbrodni nazistowskich popełnionych na więźniach Obozów Pracy Przymusowej w Krakowie-Dąbiu, Krakowie-Prokocimiu, a także w Tarnowie, Nowym Sączu, Krzeszowicach i Zakopanem. Następnie postępowania w tym zakresie zakończono wydaniem decyzji o umorzeniu śledztwa. Nadto postanowieniem sygn. S 2/00/Zn z dnia 29 lipca 2008 r. umorzono śledztwo w sprawie zbrodni nazistowskich, popełnionych w okresie od 1940 r. do stycznia 1945 r. na więźniach Obozów Pracy Przymusowej w Krakowie, oznaczonych numerami: „101"i „112" oraz w Niepołomicach, Wojniczu, Popowcu koło Skały, Niegowici koło Gdowa, Rusocicach, Szczucinie, Trzyciążu/Wielmoży, Ostrowie Szlacheckim, Kłaju, Brzeźnicy, Starachowicach i Złoczowie, wcielonych do Służby Budowlanej (Baudienst).

Zbrodnie komunistyczne

S 33/01/Zk – śledztwo w sprawie prowokacyjnej działalności organów bezpieczeństwa państwa w okresie od kwietnia 1948 r. do grudnia 1952 r. na terenie całego kraju, polegającej na podejmowaniu podstępnych zabiegów i tworzeniu fałszywych dowodów wobec członków i sympatyków Zrzeszenia „WiN", zmierzających do skierowania ścigania karnego przeciwko wymienionym osobom. Postępowanie przygotowawcze obejmuje okoliczności przestępnych działań podejmowanych w okresie od 1948 do 1952 r. przez funkcjonariuszy Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, w ramach sprawy agenturalnego rozpracowania o kryptonimie „Cezary". Wskazane działania operacyjne polegały na stworzeniu V zarządu „WiN" i prowadzeniu prowokacyjnych czynności wobec kilkuset osób uważanych za przeciwników ówczesnego ustroju politycznego, w tym byłych żołnierzy AK oraz działaczy „WiN". Czynności te skutkowały między innymi skazaniem w procesach karnych ponad dwustu osób.

W toku przedmiotowego śledztwa są kontynuowane czynności zmierzające do ustalenia i przesłuchania świadków omawianych działań, a także oględzin liczących 212 tomów akt archiwalnych, dotyczących wymienionej sprawy. Wstępnie ustalono, że historyczne postępowanie obejmowało co najmniej dwieście osób, w odniesieniu do których realizowano przestępne działania.

S 22/01/Zk – śledztwo w sprawie wydarzeń w Krakowie-Nowej Hucie, w dniu 27 kwietnia 1960 r., związanych z próbą usunięcia na polecenie organów państwowych i partyjnych krzyża, w trakcie których około 5000 demonstrantów starło się z około 1000 funkcjonariuszy sił porządkowych i bezpieczeństwa. Funkcjonariusze Milicji Obywatelskiej i Służby Bezpieczeństwa, używając broni palnej, gazów łzawiących, pałek i armatek wodnych, spowodowali u bliżej nieustalonej liczby osób trwałe kalectwo oraz chorobę bezpośrednio zagrażającą życiu. W toku śledztwa przeanalizowano obszerny materiał faktograficzny, znajdujący się w archiwach różnych instytucji państwowych i kościelnych, ponadto przesłuchano ponad 100 świadków, głównie pokrzywdzonych. Powołano lekarzy biegłych sądowych, którzy w swoich opiniach dokonali oceny charakteru doznanych przez pokrzywdzonych obrażeń. Do chwili obecnej dokonano oględzin około 200 akt osobowych funkcjonariuszy MO i SB, biorących udział w tych wydarzeniach. W dalszym etapie śledztwa niezbędne będzie ustalenie aktualnych danych osobowych kolejnych pokrzywdzonych, z listy około 500 osób zatrzymanych i przesłuchanie ich w charakterze świadków. Będą kontynuowane czynności zmierzające do ustalenia i zidentyfikowania sprawców kierowniczych i wszystkich bezpośrednich wykonawców popełnionych zbrodni komunistycznych.

S 51/07/Zk – śledztwo w sprawie niedopełnienia obowiązków służbowych przez prokuratorów Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie, którzy w okresie od 13 października 1982 r. do 30 czerwca 1983 r., w trakcie prowadzonego śledztwa, dotyczącego śmiertelnego postrzelenia Bogdana Włosika, w dniu 13 października 1982 r. w Krakowie-Nowej Hucie, przez funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa KW MO w Krakowie, a polegającego na udaremnieniu postępowania

karnego poprzez udzielenie pomocy sprawcy przestępstwa w uniknięciu odpowiedzialności karnej. W toku dotychczasowego postępowania zgromadzono obszerny materiał dowodowy, obejmujący materiały archiwalne, m.in. akta Sądu Wojewódzkiego w Krakowie w sprawie karnej, dotyczącej oskarżonego Andrzeja A., skazanego za dokonanie zabójstwa Bogdana Włosika, akta nadzoru śledztwa Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie w sprawie śmierci Bogdana Włosika, a ponadto akta nadzoru Naczelnej Prokuratury Wojskowej. Przesłuchano w charakterze świadków: rodziców Bogdana Włosika oraz innych świadków, w tym byłych prokuratorów wojskowych z Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie: Jerzego Ch. i Leszka R., na okoliczność przebiegu śledztwa w sprawie śmierci Bogdana Włosika. W charakterze świadka został przesłuchany Zbigniew G., były prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej, sprawujący nadzór nad historycznym śledztwem. W toku przedmiotowego śledztwa powołano biegłego w zakresie badania pisma ręcznego, który na podstawie zachowanego odręcznego egzemplarza postanowienia o umorzeniu śledztwa z 1983 r. wskazał autora tego postanowienia. Obecnie śledztwo jest kontynuowane w celu ustalenia sprawców kierowniczych.

S 42/08/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, popełnionej przez funkcjonariuszy WUBP w Krakowie w trakcie śledztwa prowadzonego w okresie od kwietnia do czerwca 1950 r., a polegającej na znęcaniu się psychicznym i fizycznym w celu wymuszenia wyjaśnień od działaczy organizacji Ligi Walki z Bolszewizmem, założonej przez byłych członków Armii Krajowej. Na podstawie zebranego dotychczas materiału dowodowego, a w szczególności zeznań świadków, oględzin akt i opinii biegłego, przedstawiono byłemu funkcjonariuszowi Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie, Henrykowi C., zarzuty: znęcania się nad Władysławem G., poprzez bicie go ręką po twarzy, grożenie długotrwałym pozbawieniem wolności, a nawet wyrokiem śmierci, wyzywanie słowami wulgarnymi oraz znęcania się nad Józefem L. poprzez bicie go, wkładanie stalówki pióra pod paznokcie, deptanie po paznokciach u nóg, zmuszanie do wielokrotnego powtarzania ćwiczeń fizycznych (przysiadów i tzw. „żabek"), a także wyzywanie słowami wulgarnymi oraz spowodowanie obrażeń ciała w postaci złamania szczęki, jak również poświadczenia nieprawdy w protokole zaznajomienia podejrzanego z aktami, co do przygotowania tej czynności. Przesłuchany w charakterze podejrzanego Henryk C. nie przyznał się do popełnienia zarzucanych mu czynów. W chwili obecnej podejmowane są czynności zmierzające do zakończenia sprawy i skierowania aktu oskarżenia do sądu.

S 35/08/Zk – śledztwo dotyczy śmiertelnego pobicia w Krakowie w dniu 7 maja 1977 r. Stanisława Pyjasa. W dniu 17 maja 1977 r. Prokuratura Wojewódzka w Krakowie wszczęła śledztwo w celu zebrania wszechstronnego materiału dowodowego pozwalającego na ustalenie okoliczności śmierci Stanisława Pyjasa. Po wykonaniu czynności śledczych postępowanie w dniu 15 września 1977 r. zostało umorzone wobec stwierdzenia, że nie popełniono czynu przestępczego. Pomimo wniesienia zażalenia przez matkę zmarłego w dniu 27 września 1977 r. Prokurator Generalny utrzymał zaskarżone postanowienie w mocy. Postanowieniem z dnia 6 czerwca 1991 r. Prokuratura Wojewódzka w Krakowie podjęła na nowo umorzone śledztwo w sprawie śmierci Stanisława Pyjasa. Postępowanie zostało zakończone w dniu 20 października 1992 r. wydaniem postanowienia o umorzeniu śledztwa wobec niewykrycia sprawcy lub sprawców pobicia Stanisława Pyjasa, tj. o czyn z art. 157 § 1 kk z 1969 r. Postanowieniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 lutego 1993 r. decyzja o umorzeniu śledztwa została uchylona i zlecono uzupełnienie postępowania przygotowawczego. Postanowieniem z dnia 30 czerwca 1993 r. śledztwo zostało ponownie umorzone wobec niewykrycia sprawców lub sprawcy przestępstwa, przewidzianego w art. 157 § 1 kk z 1969 r. Postanowieniem z dnia 17 stycznia 1994 r. Prokurator Apelacyjny w Krakowie zmienił postanowienie Prokuratora Wojewódzkiego z dnia 30 czerwca 1993 r. w ten sposób, że jako przyczynę umorzenia przyjął niewykrycie sprawców przestępstwa. W pozostałej części postanowienie zostało utrzymane w mocy. Prokurator Okręgowy w Krakowie postanowieniem z dnia 7 maja 1996 r. po raz kolejny podjął prawomocnie zakończone postępowanie w sprawie pobicia ze skutkiem śmiertelnym Stanisława

Pyjasa z dniu 7 maja 1977 r. w Krakowie. W uzasadnieniu prokurator wskazał, że bezpośrednią przyczyną umorzenia śledztwa w dniu 30 czerwca 1993 r. była niemożność dalszej weryfikacji zakładanych wersji śledczych z uwagi na brak zgody Ministra Spraw Wewnętrznych na odtajnienie danych identyfikacyjnych tzw. TW służby bezpieczeństwa, których należało przesłuchać w trakcie prowadzonego postępowania. Wobec aktualnej zmiany przepisów w tym zakresie istnieje możliwość ustalenia danych TW i ich przesłuchanie. Jednakże postępowanie zostało umorzone postanowieniem z dnia 29 stycznia 1999 r. wobec niewykrycia sprawców pobicia ze skutkiem śmiertelnym Stanisława Pyjasa. W oparciu o uzasadnienie postanowienia o umorzeniu śledztwa V Ds. 37/96/S należy stwierdzić, że w wyniku podjętych działań uzyskano dane personalne jedynie sześciu byłych TW z 16, o których dane personalne Prokuratura Okręgowa w Krakowie się zwróciła. Działania prokuratora wówczas prowadzącego śledztwo doprowadziły do rozszyfrowania 8 pseudonimów, pod którymi kryło się 6 wyżej wspomnianych TW. W trakcie prowadzonego przez prokuraturę powszechną śledztwa nie uzyskano żadnych materiałów dotyczących pracy agenturalnej (ustalonych TW) w stosunku do Stanisława Pyjasa. Prokuratorzy uzyskali z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych informację, że materiały te, jak również inne dotyczące sprawy śmierci Stanisława Pyjasa, zostały zniszczone na przełomie lat 1989/1990 na polecenie ówczesnego kierownictwa resortu spraw wewnętrznych. Prokuratura Okręgowa w Krakowie w latach 2006 do maja 2008 wykonywała czynności przewidziane w trybie art. 327 § 3 kpk. W trakcie wykonywania tych czynności prokurator otrzymał pismo naczelnika Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów z dnia 26 października 2007 r. i posiadł informacje o tym, że jeden z byłych kolegów zmarłego był współpracownikiem Służby Bezpieczeństwa. W dalszej części pisma prokurator został poinformowany, że akta dotyczące współpracy z SB tego kolegi zostały zniszczone w dniu 30 stycznia 1990 r. Nadto w piśmie ujawniono dane kolejnych czterech TW. Prokuratura Okręgowa w Krakowie na wniosek OKŚZpNP w Krakowie postanowieniem z dnia 7 maja 2008 r. podjęła na nowo umorzone śledztwo w sprawie pobicia ze skutkiem śmiertelnym w dniu 7 maja 1977 r. w Krakowie Stanisława Pyjasa. Wniosek ten został złożony w związku z ujawnieniem trzech nowych jednostek archiwalnych „Teczka pracy tajnego współpracownika". W dniu 21 maja 2008 r. prokurator OKŚZpNP w Krakowie wydał postanowienie pod sygnaturą S 35/08/Zk o przejęciu do dalszego prowadzenia śledztwa w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na pobiciu Stanisława Pyjasa w dniu 7 maja 1977 r. w Krakowie, w wyniku którego doznał on złamania żuchwy po stronie lewej, lewego łuku jarzmowego, przedniej ściany zatoki szczękowej lewej, części przypośrodkowej dolnej brzegu oczodołu lewego oraz części chrzęstnej nosa, które to obrażenia spowodowały naruszenie czynności narządów ciała na okres powyżej 7 dni, a w następstwie aspiracji krwi do dróg oddechowych i płuc, broczącej z uszkodzeń twarzoczaszki pokrzywdzonego doprowadzonego do stanu nieprzytomności – nastąpiła śmierć przez uduszenie, tj. o czyn z art. z art. 158 § 3 kk z 1969 r. w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1988 r, o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 1998 r., Nr 155 poz. 1016 z późn. zm.). Sprawa niniejsza koncentruje się na próbie odtworzenia przebiegu zdarzeń, mających miejsce krytycznej nocy 6 na 7 maja 1977 r., skutkujących znalezieniem w godzinach porannych 7 maja 1977 r. w bramie Kamienicy pod Barankiem, przy ulicy Szewskiej 7 w Krakowie, zwłok studenta polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie – Stanisława Pyjasa. Dotychczasowe ustalenia śledcze dają umocowanie tezie, że za badaną zbrodnią mogą stać funkcjonariusze byłej Służby Bezpieczeństwa w Krakowie. Dlatego też podejmowane dziś działania śledcze zmierzają w pierwszej kolejności do jej weryfikacji poprzez analizę obszernej dokumentacji, pozyskanej z zasobów Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN w Krakowie i w Warszawie, tudzież przesłuchania świadków. Pomocna dla ustalenia kręgu osób, które mogą posiadać wiedzę dowodowo doniosłą dla sprawy, a które od roku 1977 nie zostały nigdy przesłuchane, była w szczególności emisja na antenie Telewizji TVN filmu dokumentalnego pt. „Trzech kumpli", autorstwa Ewy Stankiewicz i Anny Ferens. Podjęto przewidziane przepisami działania zmierzające do otrzymania całości materiału „roboczego", niewykorzystanego w ostatecznej wersji tego dokumentu, co w znaczący sposób przyczyni

się, z jednej strony, do poszerzenia podmiotowego kręgu osób, które winny zostać przesłuchane w dalszym toku prowadzonego postępowania z drugiej zaś, do podjęcia decyzji o potrzebie uzupełniającego przesłuchania, żyjących świadków, przesłuchanych w przeszłości. Ponieważ są podstawy do kontestowania rzetelności opinii sądowo-lekarskiej pierwotnie wydanej w sprawie przez zespół prof. Zdzisława Marka, jak również ponieważ druga opinia, wydana przez zespół biegłych z Akademii Medycznej w Katowicach, działający pod przewodnictwem prof. Władysława Nasiłowskiego, jest niepełna, zostaną podjęte działania zmierzające do zweryfikowania obu opinii. Śledztwo obejmuje ponadto wątek o charakterze pobocznym, związany z oceną działań (zaniechań) leżących po stronie organów procesowych tudzież biegłych – odpowiednio – nadzorujących i opiniujących w toku pierwszego śledztwa, prowadzonego w okresie od 7 maja do 15 września 1977 r. przez Prokuraturę Wojewódzką w Krakowie, co skutkowało bezpowrotną utratą dowodów oraz ich zafałszowaniem, niemożliwością ustalenia stanu faktycznego, tj. sprawcy lub sprawców zbrodni popełnionej na szkodę Stanisława Pyjasa.

S 97/05/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności od 13 grudnia 1981 r. do listopada 1982 r. w Nowym Sączu i innych miejscowościach byłego województwa nowosądeckiego oraz Załężu koło Rzeszowa, a także w Kielcach, Łupkowie, Nisku i Gołdapi 77 osób, w tym działaczy NSZZ „Solidarność", na podstawie decyzji o ich internowaniu, wydanych przez Komendanta Wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w Nowym Sączu. Do chwili obecnej przeprowadzono czynności procesowe z udziałem 61 osób pokrzywdzonych, reprezentujących przedstawicieli ówczesnej opozycji demokratycznej, w tym głównie działaczy związkowych NSZZ „Solidarność". Zgromadzono także materiały archiwalne, w tym teczki 73 osób internowanych, i zapoznano się z nimi.

Na podstawie danych z właściwych Urzędów Stanu Cywilnego ustalono, że 10 osób, spośród ówcześnie internowanych już nie żyje. Na podstawie informacji uzyskanych z Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Krakowie, przeprowadzono oględziny dostępnych materiałów archiwalnych, dotyczących osób internowanych z województwa nowosądeckiego, w tym w zakresie obejmującym czynności podejmowane przez Służbę Bezpieczeństwa w okresie poprzedzającym wprowadzenie stanu wojennego, a także czynności przedsiębranych wobec internowanych po jego wprowadzeniu oraz działalności operacyjnej prowadzonej w ośrodkach odosobnienia. Powyższe oględziny pozwoliły na uzyskanie odpisów dokumentów, mających znaczenie dla działań podejmowanych i ustaleń czynionych w niniejszym śledztwie. Nadto zwrócono się do biegłego z zakresu badań porównawczych pisma ręcznego o wykonanie opinii mającej na celu zbadanie autentyczności podpisów widniejących m.in. na zabezpieczonych oryginałach decyzji o internowaniu i ustalenie ich autora. W ramach kontynuowanego śledztwa są realizowane wcześniej zaplanowane przesłuchania pokrzywdzonych, na podstawie treści uzyskanych zeznań, gromadzony jest stosowny materiał dowodowy, pochodzący ze źródeł osobowych i rzeczowych. Przeprowadzenie tych czynności pozwoli na dokonanie ocen, co do zakresu i charakteru odpowiedzialności karnej osób podejmujących decyzje o pozbawieniu wolności pokrzywdzonych, objętych zakresem podmiotowym niniejszej sprawy.

S 7/07/Zk – śledztwo jest prowadzone w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na pobiciu przez funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Krakowie kilkunastu demonstrantów – działaczy różnych organizacji opozycyjnych, w szczególności Konfederacji Polski Niepodległej, NSZZ „Solidarność", Niepodległościowego Ruchu Robotniczego i innych, w dniu 3 maja 1987 r. w czasie manifestacji po mszy św. w katedrze na Wawelu w Krakowie. Przedmiotem śledztwa jest przede wszystkim ustalenie wszystkich pokrzywdzonych oraz wszystkich funkcjonariuszy WUSW w Krakowie, którzy brali udział w pobiciu demonstrantów oraz ustalenie, czy do pobicia doszło na zlecenie kierownictwa WSW. Zadaniem tego śledztwa jest także wyjaśnienie, czy w WUSW Kraków działała nieformalna grupa, tzw. „II szereg", złożona z funkcjonariuszy

WUSW Kraków w tym milicjantów Plutonu Specjalnego ZOMO, której zadaniem miało być rozbijanie manifestacji organizowanych na terenie Krakowa. W toku śledztwa, na podstawie zebranego obszernego materiału dowodowego w postaci zeznań świadków, dokumentów oraz filmów i zdjęć ustalono, iż wyselekcjonowana grupa funkcjonariuszy plutonu specjalnego ZOMO i funkcjonariuszy Wydziałów Kryminalnych, ubrana w cywilne ubrania, znajdowała się w przedniej części pochodu prowadzonego w dniu 3 maja 1987 r. po mszy św. w katedrze na Wawelu. Grupa ta doprowadziła do rozbicia pochodu, bijąc poszczególnych demonstrantów oraz zatrzymała organizatorów oraz osoby prowadzące pochód.

Do chwili obecnej zarzuty udziału w pobiciu tych demonstrantów przedstawiono sześciu funkcjonariuszom WUSW Kraków, a to Tomaszowi W., Kazimierzowi L., Andrzejowi Cz., Kazimierzowi Z., Krzysztofowi H. i Ryszardowi R. W dalszym toku postępowania planowane są przesłuchania świadków i okazywanie im zdjęć funkcjonariuszy WUSW w Krakowie.

S 8/07/Zk – śledztwo w sprawie zaistniałego w dniu 2 maja 1985 r. w Krakowie bezprawnego pozbawienia wolności Agaty M. oraz Ryszarda M., dokonanego przez funkcjonariuszy Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Krakowie pomimo braku podstaw faktycznych oraz prawnych do przeprowadzenia tych czynności. Pokrzywdzeni byli w przeszłości aktywnymi członkami ugrupowań opozycyjnych. Jako działacze opozycyjni uczestniczyli oni często w wielu manifestacjach upamiętniających rocznice patriotyczne, w związku z tym byli doskonale znani krakowskiej służbie bezpieczeństwa. W tym okresie krakowskie środowisko opozycyjne było objęte czynnościami operacyjnymi w ramach między innymi sprawy operacyjnego rozpracowania o kryptonimie „Konspiratorzy". Ugrupowania opozycyjne na dzień 3 maja 1985 r. zaplanowały zorganizowanie demonstracji patriotycznej w Krakowie. Służba Bezpieczeństwa, wiedząc o tych planach, w dniu 2 maja 1985 r. w celu zdezorganizowania tej demonstracji rozpoczęła zatrzymywanie działaczy, organizatorów tej demonstracji, w tym także pokrzywdzonych. Uzasadnieniem zatrzymań było twierdzenie, że mogą oni „powodować zakłócenia ładu, porządku i bezpieczeństwa publicznego w dniu 3 maja 1985 r.".

W toku przeprowadzonych czynności ustalono okoliczności dokonanych zatrzymań, co w konsekwencji dało podstawę do przedstawienia trzem byłym funkcjonariuszom SB w Krakowie: Ryszardowi C., Antoniemu K., Andrzejowi S. zarzutu popełnienia opisanych przestępstw. Zebrane w sprawie dowody, a w szczególności zeznania złożone przez pokrzywdzonych oraz świadków zdarzenia, a także uzyskane materiały archiwalne, pozwoliły na przypisanie wymienionym sprawstwa w zakresie zarzuconych im czynów. W dniu 8 lipca 2008 r. skierowano akt oskarżenia do Sądu Rejonowego dla Krakowa Śródmieścia w Krakowie, w którym Ryszarda C., Antoniego K. i Andrzeja S. oskarżono o to, że w dniu 2 maja 1985 r. w Krakowie, działając wspólnie i w porozumieniu jako funkcjonariusze Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Krakowie i tym samym funkcjonariusze państwa komunistycznego, wraz z innymi nieustalonymi osobami dopuścili się bezprawnego pozbawienia wolności Agaty M. oraz Ryszarda M. w ten sposób, że pomimo braku podstaw faktycznych i prawnych dokonali zatrzymania wyżej wymienionych i osadzenia w areszcie Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Krakowie. Postępowanie sądowe w sprawie nie zostało zakończone.

S 41/07/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, polegającej na bezprawnym pozbawieniu wolności członków NSZZ „Solidarność" w okresie od 12/13 grudnia 1981 r. do końca sierpnia 1982 r., na podstawie decyzji o internowaniu, wydanych przez komendanta wojewódzkiego MO w Kielcach i jego dwóch zastępców. Postępowanie zostało wszczęte postanowieniem z dnia 9 maja 2007 r. Na podstawie materiałów archiwalnych, będących w zasobach OBUiAD Delegatury w Kielcach, ustalono, że z terenu województwa kieleckiego zostało internowanych ponad 360 osób. Zapoznano się z teczkami internowanych, dokonano ich oględzin i do akt sprawy sporządzono kserokopie istotnych dokumentów, w tym decyzji o zatrzymaniu osoby, decyzji o internowaniu

i zwolnieniu z internowania z podpisami osób, które je wydały. Na podstawie istniejącej dokumentacji stwierdzono, że decyzje o internowaniu wydawał komendant wojewódzki MO w Kielcach oraz dwaj jego zastępcy.

W toku śledztwa zapoznano się z teczkami osobowymi tych trzech funkcjonariuszy i włączono do akt sprawy (w czasie przeprowadzonych oględzin) materiały pozwalające w przyszłości na ustalenie autentyczności podpisów poszczególnych komendantów pod decyzjami o internowaniu. W tym zakresie planowane jest w dalszym etapie śledztwa powołanie biegłego z zakresu badania pisma w celu ustalenia autentyczności podpisów.

Ustalono ponadto, że jeden z ówczesnych zastępców komendanta wojewódzkiego MO w Kielcach nie żyje od kilku lat, komendant wojewódzki MO w Kielcach, który wydał największą liczbę decyzji o internowaniu, z uwagi na stan zdrowia, nie może uczestniczyć w czynnościach procesowych i prawdopodobnie stan ten nie zmieni się w czasie trwania śledztwa. Do chwili obecnej przesłuchano w sprawie 68 świadków – osób pokrzywdzonych. Ustalono również osoby pokrzywdzone, które nie żyją oraz pokrzywdzonych, którzy na stałe od lat osiemdziesiątych XX wieku przebywają poza granicami Polski. W ramach kontynuowanego śledztwa są przeprowadzane przesłuchania pokrzywdzonych. Po skompletowaniu materiału dowodowego, pochodzącego ze źródeł osobowych i dokumentów, zostanie dokonana jego analiza pozwalająca ustalić charakter odpowiedzialności karnej funkcjonariuszy podejmujących decyzję o pozbawieniu wolności internowanych. W tej części postępowania jest planowane wykonanie czynności procesowych z udziałem drugiego z zastępców komendanta wojewódzkiego MO w Kielcach, którego stan zdrowia pozwala na uczestnictwo w takich czynnościach.

5. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Lublinie

Zbrodnie nazistowskie

S 80/06/Zn – śledztwo wszczęte w oparciu o materiały wyłączone ze sprawy dotyczącej zbrodni hitlerowskich zaistniałych w latach 1941–1944 w KL Lublin położonym na Majdanku w Lublinie, w zakresie czynów popełnionych przez strażniczkę obozową – Ernę W. W toku postępowania wydano postanowienie o przedstawieniu Ernie W. zarzutu popełnienia zbrodni przeciwko ludzkości. Jako strażniczka na Polu I i V KL Lublin w czasie niemieckiej okupacji Polski, w okresie od 7 października 1942 r. do 15 stycznia 1944 r., traktowała w sposób nieludzki, stosując przemoc i groźbę bezprawną, również z powodu przynależności narodowej i rasowej, wycieńczone fizycznie i psychicznie kobiety i dzieci osadzone w obozie.

Postanowienia o przedstawieniu zarzutów nie zdołano Ernie W. przedstawić. Jak ustalono, podejrzana zmarła 16 lutego 2008 r. W drodze międzynarodowej pomocy prawnej zwrócono się do Ministerstwa Sprawiedliwości Republiki Austrii o urzędowe potwierdzenie zgonu podejrzanej. W dniu 5 grudnia 2008 r. strona austriacka przekazała urzędowe potwierdzenie tego faktu. W związku z tym śledztwo przeciwko strażniczce KL Lublin – Ernie W. zostało umorzone wobec śmierci osoby podejrzanej.

S 27/08/Zn – śledztwo wszczęte 30 czerwca 2008 r. w sprawie zbrodni przeciwko ludzkości, polegającej na zabójstwie nieustalonej bliżej liczby osób narodowości żydowskiej, dokonanym wiosną 1942 r. w trakcie likwidacji getta dla ludności żydowskiej w Lublinie.

W toku śledztwa uzyskano dane potwierdzające przeprowadzenie przez okupanta niemieckiego, w dwóch fazach, akcji likwidacji getta, podczas której w pobliskich obozach zagłady śmierć poniosło minimum 30 000 lubelskich Żydów. Nadto podczas wysiedlania na ulicach Starego Miasta w Lublinie zginęło kilkaset osób. W trakcie likwidacji getta w kwietniu 1942 r. przewieziono

z ochronki i zamordowano na terenie kopalni piachu położonej w pobliżu ul. Łęczyńskiej w Lublinie, nie mniej niż 30 dzieci żydowskich o nieustalonych bliżej danych personalnych.

Zbrodnie komunistyczne

S 185/01/Zk – śledztwo wszczęte 12 marca 2002 r. w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności Wincentego G., członka organizacji niepodległościowej AK „WiN" oraz stosowania wobec niego przez funkcjonariuszy UB we Włodawie i w Lublinie niedozwolonych metod śledczych. Zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwolił na przedstawienie b. funkcjonariuszowi WUBP w Lublinie, Zdzisławowi N., zarzutu przekroczenia uprawnień poprzez bezprawne pozbawienie wolności Wincentego G. i wydanie w dniu 21 czerwca 1945 r. postanowienia o „obraniu" wobec pokrzywdzonego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania. Wincenty G. był bezprawnie, tj. bez decyzji właściwych organów wymiaru sprawiedliwości i bez przedstawienia mu zarzutów przetrzymywany już od 5 czerwca 1945 r. Według ówcześnie obowiązujących przepisów, pokrzywdzonego należało natychmiast zwolnić. W dniu 26 sierpnia 2008 r. skierowano do Sądu Rejonowego IX Wydziału Karnego w Lublinie akt oskarżenia przeciwko Zdzisławowi N. Sprawa pozostaje na etapie postępowania sądowego.

S 33/07/Zk – śledztwo wszczęte 25 kwietnia 2001 r. w sprawie stosowania przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, od 26 czerwca 1959 r. i w okresie późniejszym w Kraśniku, represji oraz ograniczeń w przysługujących prawach w związku z wyznaniem i praktykowaniem przez mieszkańców tego miasta wiary katolickiej.

Ustalono, iż 26 czerwca 1959 r. w Kraśniku Fabrycznym doszło do manifestacji mieszkańców miasta w związku z próbą zlikwidowania krzyża, w którego pobliżu były organizowane nabożeństwa religijne. Protest społeczny został stłumiony przez funkcjonariuszy miejscowej MO, wzmocnionych jednostką ZOMO z Lublina. Zatrzymanych zostało kilkaset osób, a ponad 20 zostało pozbawionych wolności. Represje wobec uczestników protestu były stosowane nawet po opuszczeniu przez nich zakładu karnego. Pokrzywdzonym utrudniano podjęcie ponownego zatrudnienia.

W toku śledztwa podejmowane są działania zmierzające do ustalenia funkcjonariuszy wykonujących czynności z udziałem zatrzymanych.

S 5/04/Zk – śledztwo w sprawie fizycznego i psychicznego znęcania się przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego nad uczestnikami protestu społecznego z dnia 25 czerwca 1976 r. w Radomiu. Postępowanie zostało przejęte 19 stycznia 2004 r. z Prokuratury Okręgowej w Radomiu po zwróceniu tej sprawy przez Sąd Okręgowy w Radomiu w celu uzupełnienia.

W okresie sprawozdawczym w śledztwie koncentrowano się nad wyjaśnieniem wszystkich okoliczności fizycznego i psychicznego znęcania się nad uczestnikami Wydarzeń Radomskich 1976 r. Przesłuchano ponad 50 świadków – uczestników tamtych wydarzeń (łącznie około 850 osób), przeprowadzono liczne kwerendy archiwalne w poszukiwaniu dokumentów źródłowych. Materiał zgromadzony dotychczas pozwolił przedstawić zarzuty popełnienia zbrodni komunistycznych łącznie 42 funkcjonariuszom państwa komunistycznego (ZOMO, MO, słuchaczom Wyższej Szkoły Oficerskiej w Szczytnie).

Zebrany wobec konkretnego funkcjonariusza lub funkcjonariuszy całościowy materiał dowodowy sukcesywnie wyłączano do odrębnych postępowań i kierowano akty oskarżenia.

Tak uczyniono w następujących śledztwach:

S 23/06/Zk w dniu 9 czerwca 2006 r. skierowano akt oskarżenia przeciwko Januszowi D. o pełnienie dwóch zbrodni komunistycznych, polegających na znęcaniu się oraz pobiciu pokrzywdzonych. Sąd Okręgowy w Radomiu wyrokiem z dnia 31 października 2007 r. na podstawie ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii umorzył wobec oskarżonego postępowanie. W skutek wnie-

sienia apelacji w dniu 24 kwietnia 2008 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie uchylił i w części zmienił zaskarżone orzeczenie. Sąd Apelacyjny wskazał – w ocenie prowadzących śledztwo prokuratorów – nietrafną konstrukcję prawną zakładającą przedawnienie ścigania jednego z czynów przypisanych Januszowi D. Od orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Lublinie w dniu 4 września 2008 r. wniesiono do Sądu Najwyższego nadzwyczajny środek zaskarżenia w postaci kasacji. Sąd Najwyższy nie zajął jeszcze stanowiska.

S 63/07/Zk w dniu 16 czerwca 2007 r. skierowano akt oskarżenia przeciwko Stefanowi S. Sąd Rejonowy w Radomiu wyrokiem z dnia 6 września 2007 r. uznał ww. oskarżonego za winnego znęcania się nad pokrzywdzonymi i wymierzył mu karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat próby. W dniu 10 marca 2008 r. Sąd Okręgowy w Radomiu, po rozpoznaniu apelacji oskarżonego, zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, iż uznał, że zachowanie Stefana S. wyczerpywało jedynie znamiona przestępstwa pobicia i wyeliminował z opisu czynu znęcanie się oraz wymierzył karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania orzeczonej kary na okres 3 lat próby. Z uwagi na nieuwzględnienie przy wymiarze kary przepisów ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii, obligującej Sąd orzekający do umorzenia tego postępowania, w tym zakresie 11 września 2008 r. wniesiono do Sądu Najwyższego nadzwyczajny środek zaskarżenia w postaci kasacji. Sąd Najwyższy w tym przedmiocie nie zajął jeszcze stanowiska.

S 100/07/Zk w dniu 10 listopada 2007 r. skierowano akt oskarżenia przeciwko Marianowi F. Sąd Rejonowy w Radomiu wyrokiem z dnia 17 września 2008 r. uznał oskarżonego za winnego znęcania się nad pokrzywdzonymi i wymierzył mu karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat próby. Wyrok jest prawomocny.

S 129/07/Zk w dniu 30 listopada 2007 r. skierowano akt oskarżenia przeciwko Januszowi N. Wyrokiem z dnia 25 czerwca 2008 r. Sąd Okręgowy w Radomiu uznał ww. oskarżonego za winnego jedynie przestępstwa pobicia i wyeliminował z opisu i z kwalifikacji prawnej czynu znamiona przestępstwa znęcania się oraz na podstawie ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii umorzył wobec oskarżonego postępowanie. Wskutek wniesienia apelacji od wyroku w dniu 25 listopada 2008 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie uchylił zaskarżone orzeczenie i wskazał – w ocenie prowadzących śledztwo prokuratorów – nietrafną konstrukcję prawną, zakładającą przedawnienie ścigania czynu przypisanego oskarżonemu oraz umorzył postępowanie.

S 24/08/Zk w dniu 23 kwietnia 2008 r. skierowano akt oskarżenia przeciwko Zdzisławowi B. i innym łącznie 30 b. funkcjonariuszom ZOMO Lublin o fizyczne znęcanie się nad pokrzywdzonymi poprzez wzięcie udziału w biciu ich w tzw. „ścieżce zdrowia" w budynku Komisariatu MO w Szydłowcu koło Radomia. Sąd Okręgowy w Radomiu w dniu 5 listopada 2008 r. rozpoczął przewód sądowy. Sprawa pozostaje na etapie postępowania sądowego.

S 139/04/Zk – śledztwo w sprawie przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego, wchodzących w skład oddziałów ZOMO, MO i wojska, którzy brali udział w pobiciu pałkami służbowymi uczestników strajku, do którego doszło w nocy z 16 na 17 grudnia 1981 r. w Lubelskich Zakładach Naprawy Samochodów w Lublinie. Dotychczasowe ustalenia wskazują, iż akcja strajkowa pracowników ww. zakładu została przeprowadzona spontanicznie jako społeczny protest po ogłoszeniu dekretu o stanie wojennym. W strajku wzięli udział pracownicy zakładu oraz osoby solidaryzujące się z protestującymi robotnikami. Komitet strajkowy wobec obawy, że może dojść do fizycznej konfrontacji z MO i z wojskiem podjął decyzję o zakończeniu strajku i opuszczeniu zakładu. Przed bramą główną protestujący zostali zaatakowani i pobici przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego. W toku śledztwa podejmowane są działania zmierzające do ustalenia osób, które wydały rozkaz zastosowania przemocy wobec robotników opuszczających zakład pracy.

S 83/06/Zk – śledztwo wszczęte 7 lutego 2007 r. w sprawie przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy ZOMO podczas trwania akcji strajkowej w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego

w Świdniku i sprowadzenia w nocy z 15 na 16 grudnia 1981 r. w Świdniku niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia wielu osób na skutek użycia przez funkcjonariuszy broni palnej. W toku śledztwa ustalono, iż na znak protestu po ogłoszeniu dekretu o stanie wojennym i w związku z aresztowaniem działaczy NSZZ „Solidarność" w dniu 13 grudnia 1981 r. w zakładzie WSK Świdnik podjęto decyzję o rozpoczęciu strajku okupacyjnego. W nocy z 15 na 16 grudnia 1981 r. oddziały ZOMO, MO i wojska rozpoczęły akcję zmierzającą do przerwania protestu. Podczas tych działań oddano serię strzałów z amunicji ostrej w mury hali nr 1 oraz w kierunku pobliskiego biurowca.

Aktualnie podejmowane są działania zmierzające do ustalenia osób, które wydały rozkaz użycia broni palnej, jak również dowodzących akcją tłumienia strajku w WSK Świdnik.

S 81/02/Zk – śledztwo wszczęte 24 września 2002 r. w sprawie przekroczenia uprawnień przez b. funkcjonariuszy RUSW w Hrubieszowie, którzy w pierwszej połowie 1986 r. tworzyli fałszywe dowody obciążające działacza opozycji demokratycznej, Janusza W.

W dniu 10 października 2007 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Hrubieszowie akt oskarżenia przeciwko Krzysztofowi Janowi P. i Zdzisławowi Janowi M. Funkcjonariuszy tych oskarżono o przekroczenie uprawnień w trakcie przesłuchań w charakterze świadków Małgorzaty C., Tadeusza P. i Marka M. Chcieli oni wywrzeć wpływ na treść zeznań tych osób i grozili popełnieniem czynów zabronionych na ich szkodę w przypadku innej postawy.

Wyrokiem z dnia 7 grudnia 2008 r. Krzysztof Jan P. i Zdzisław Jan M. zostali uznani za winnych zarzucanych im czynów i wymierzono im kary: Krzysztofowi Janowi P. przy zastosowaniu przepisów ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii – karę łączną 1 rok i 4 miesiące pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat próby oraz zobowiązano skazanego do przeproszenia pokrzywdzonych; Zdzisławowi Janowi M. przy zastosowaniu przepisów ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii – karę 1 rok i 2 miesiące pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 5 lat próby oraz zobowiązano skazanego do przeproszenia pokrzywdzonych. Wyrok nie jest prawomocny, apelację od wyroku wnieśli prokurator i skazani.

Zbrodnie przeciwko ludzkości

S 1/00/Zi – śledztwo podjęte z zawieszenia 27 listopada 2000 r. w sprawie zbrodni ludobójstwa popełnionych na terenie województwa wołyńskiego w latach 1939–1945 przez nacjonalistów ukraińskich, a w szczególności dopuszczenia się zabójstw kilkudziesięciu tysięcy mężczyzn, kobiet i dzieci narodowości polskiej, znęcania się fizycznego, psychicznego nad członkami polskiej grupy narodowej, zniszczenia lub kradzieży ich mienia oraz stosowania innych represji i czynów nieludzkich w celu stworzenia warunków życia grożących im biologicznym wyniszczeniem bądź zmuszających do opuszczenia swoich siedzib i ucieczki z terenów województwa wołyńskiego.

W toku śledztwa kontynuowano przesłuchania świadków oraz rozległe kwerendy materiałów archiwalnych. W dniu 24 stycznia 2008 r. uzyskano materiały przekazane przez Prokuraturę Generalną Ukrainy w związku z realizacją wniosku o międzynarodową pomoc prawną w sprawie mordu osób narodowości polskiej dokonanego 3 sierpnia 1943 r. w miejscowości Iłowica Mała, powiat Krzemieniec. Na podstawie przekazanych dokumentów nie zdołano ustalić sprawców tej zbrodni. Kontynuowane są czynności zmierzające do odnalezienia rozkazu bądź uchwały, które w sposób jednoznaczny wskazywałyby na podjęcie decyzji o eksterminacji osób narodowości polskiej. W tym celu przygotowano kolejny wniosek o udzielenie międzynarodowej pomocy prawnej do ukraińskich organów wymiaru sprawiedliwości, zawierający prośbę o przeprowadzenie uzupełniających sprawdzeń w archiwum Służby Bezpieczeństwa Ukrainy.

6. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi

Zbrodnie nazistowskie

S 6/02/Zn – śledztwo wszczęte w dniu 30 stycznia 2002 r. w sprawie zabójstwa w latach 1942–1944 przez funkcjonariuszy hitlerowskiej policji bezpieczeństwa w Radomsku kilkudziesięciu mieszkańców Radomska i okolic. Postępowanie obejmowało zarówno zbiorowe, jak i pojedyncze egzekucje. Okoliczności dotyczące zdarzeń wyjaśnianych w śledztwie, ustalono w wyniku ujawnienia i przesłuchania wielu osób, w tym naocznych świadków zbrodni i członków rodzin ofiar. Zapoznano się z dokumentami archiwalnymi, takimi jak: akta sądów grodzkich, dokumentacje kancelarii parafialnych, archiwalna księga zatrzymanych „Hauptbuch" administracji więzienia w Radomsku. Uzyskano fotografie z egzekucji na kopcu radomskim. Zdołano również uzyskać obwieszczenie dotyczące jednej z egzekucji oraz zapiski byłego kierownika Aresztu Miejskiego w Radomsku. Zgromadzony materiał dowodowy jest bardzo istotny, ponieważ egzekucje były następstwem wyroków Sądu Doraźnego Komendanta Policji Bezpieczeństwa i SD na dystrykt radomski, którego dokumentacja się nie zachowała. Ustalono łącznie nazwiska 79 ofiar oraz dokładne daty zbiorowych i pojedynczych egzekucji. Ujawniono, iż niektórych osób, których nazwiska widniały na obwieszczeniu o egzekucji, nie rozstrzelano, lecz przetransportowano je do obozu koncentracyjnego. Obszerny materiał dowodowy w zakresie poszczególnych egzekucji, sukcesywnie w latach 2006–2008, wyłączano do odrębnych postępowań. Dotyczyły one wątków: zabójstwa 10 osób w egzekucji dokonanej w dniu 3 maja 1944 r. na kopcu radomskim; zabójstwa 18 osób w dniu 29 grudnia 1944 r. w lesie we wsi Folwarki, koło Radomska oraz zabójstw kilkudziesięciu osób, na cmentarzu żydowskim w Radomsku. Zakończono je postanowieniami o umorzeniu śledztwa z uwagi na niewykrycie sprawców. W dniu 28 października 2008 r. zakończono postanowieniem o umorzeniu wobec niewykrycia sprawców ostatni wątek śledztwa. Dotyczył on zabójstwa 22 osób w egzekucji dokonanej w dniu 23 czerwca 1944 r. na kopcu radomskim.

S 25/08/Zn – śledztwo wszczęte w dniu 25 maja 2008 r. w sprawie zabójstwa 40 mężczyzn jesienią 1939 r. w Łodzi przez nieustalonych funkcjonariuszy niemieckich. Postępowanie wszczęto na podstawie informacji przekazanych przez Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, z których wynikało, iż podczas badań archeologiczno-ekshumacyjnych przeprowadzonych w dniach 13–21 maja 2008 r. na wojskowym poligonie Łódź Brus ujawniono szczątki ofiar mordu dokonanego przez Niemców. Badania antropologiczne szczątków ludzkich wykazały, iż w odkrytej jamie grobowej znajdowały się szkielety 40 mężczyzn w wieku pomiędzy 20. a 55. rokiem życia. Na większości czaszek stwierdzono obrażenia postrzałowe z broni palnej. Pozostałe nosiły ślady uszkodzeń, które można wiązać z postrzałami, bądź ich stan uniemożliwiał dokonanie odpowiednich obserwacji. Lokalizacja otworów wlotowych wskazywała na systematyczny sposób rozstrzeliwania ofiar. Podczas prac ekshumacyjnych, przeprowadzanych w zbiorowej mogile, znaleziono wiele przedmiotów, w tym obrączki z wygrawerowanymi inicjałami, imionami oraz datami oraz portfele z monogramami. W toku prowadzonego śledztw przeprowadzono żmudne poszukiwania dokumentów odnoszących się do przedmiotu postępowania w Archiwum Państwowym w Łodzi, Urzędzie Stanu Cywilnego w Łodzi oraz zasobach archiwalnych IPN. Przesłuchano licznych świadków. Nadto zlecono i przeprowadzono ekspertyzy kryminalistyczne w zakresie mechanoskopii, broni i balistyki oraz badań dokumentów. Na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego dotychczas, ustalono dane trzech spośród czterdziestu ofiar zbrodni. Wśród ustalonych pokrzywdzonych są: Henryk Szulc – członek Rady Miejskiej w Łodzi, Stanisław Sapociński – dziennikarz oraz Władysław Krzemiński – pracownik magistratu w Łodzi. Nie zdołano ustalić żyjących członków rodziny H. Szulca i S. Sapocińskiego. Natomiast syn i córka W. Krzemińskiego ze wzruszeniem

przyjęli informacje dotyczące ojca, o którym od dnia zatrzymania w 1939 r. nie było żadnej wiadomości i odebrali pamiątkę rodzinną w postaci obrączki odnalezionej w mogile zbiorowej na poligonie Łódź Brus. W odniesieniu do pozostałych ofiar wytypowano nazwiska 37 osób, które mogły zostać stracone przez okupanta w dniu 12 listopada 1939 r., którą to datę przyjęto jako najbardziej prawdopodobną dla dokonania przedmiotowej zbrodni. Trwają intensywne czynności mające na celu ustalenie, czy wśród odnalezionych szczątków znajdują się szczątki osób wytypowanych jako ofiary.

Zbrodnie komunistyczne

S 33/01/Zk – śledztwo wszczęte w dniu 16 maja 2001 r. w sprawie przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa publicznego, sprawujących nadzór nad wykonaniem wyroków śmierci na dowódcy Konspiracyjnego Wojska Polskiego, kpt. Stanisławie Sojczyńskim „Warszycu" oraz pięciu członkach jego sztabu w dniu 19 lutego 1947 r. w Łodzi. Celem tego postępowania było ustalenie funkcjonariuszy winnych tego, że po wykonaniu orzeczonych przez Wojskowy Sąd Rejonowy (wyrokiem z dnia 17 grudnia 1946 r.) kar śmierci w stosunku do „Warszyca" polecili zakopanie zwłok rozstrzelanych w nieustalonym miejscu, nie wydali ich rodzinie i nie wskazali miejsca pochówku w obawie przed uczynieniem z niego obiektu kultu i pamięci narodowej. Niezależnie od czynności podejmowanych w tym zakresie przez cały okres trwania postępowania były podejmowane działania mające na celu ustalenie rzeczywistego miejsca pochówku S. Sojczyńskiego i straconych wraz z nim członków sztabu. Kilkakrotnie przeprowadzano próbne wykopy i odwierty w miejscu wskazywanym zarówno przez prokuratora obecnego przy egzekucji, jak i innych świadków, tj. na terenach wokół poligonu wojskowego Brus w Łodzi, gdzie niewątpliwie nastąpiła egzekucja. W toku prowadzonego w tej sprawie śledztwa poddawano analizie i weryfikowano wszystkie możliwe hipotezy odnoszące się do przypuszczalnego miejsca ukrycia zwłok rozstrzelanych. Jedną z nich była wersja zakładająca wykopanie zwłok przez inną, niż pluton egzekucyjny, grupę funkcjonariuszy WUBP w Łodzi i pochowanie ich w innym, nieustalonym miejscu, bądź hipoteza zakładająca przekazanie zwłok straconych żołnierzy KWP do Akademii Medycznej w Łodzi jako materiał badawczy dla studentów. Zarówno te hipotezy, jak również taka, że wśród (ekshumowanych w 1965 r. na poligonie wojskowym Brus) około czterdziestu osób, uznanych wówczas za ofiary zbrodni niemieckiej, znajdowały się szczątki „Warszyca" i jego żołnierzy, nie znalazły potwierdzenia w zgromadzonych materiałach śledztwa i nie doprowadziły do ustalenia miejsca pochowania zwłok S. Sojczyńskiego i członków sztabu KWP. Śledztwo umorzono 9 czerwca 2008 r. w części dotyczącej przekroczenia uprawnień w dniu 19 lutego 1947 r. w Łodzi przez funkcjonariuszy WUBP w Łodzi poprzez wydanie polecenia zakopania zwłok kpt. S. Sojczyńskiego oraz pięciu członków sztabu w nieustalonym miejscu – wobec niewykrycia sprawców, zaś w części niedopełnienia obowiązków w lutym 1947 r. w Łodzi przez naczelnika Wydziału Więziennictwa WUBP w Łodzi, poprzez zaniechanie powiadomienia członków rodziny straconych osób o ich zgonie, jak również miejscu ich pochówku – wobec śmierci sprawcy.

Ponieważ nie można wykluczyć, że w każdym czasie mogą pojawić się nowe, nieznane dowody, które w zasadniczy sposób zmienią ustalenia w zakresie nieznanego obecnie miejsca pochowania zwłok „Warszyca" i jego żołnierzy przed zakończeniem postępowania, od żyjących członków rodziny S. Sojczyńskiego i krewnych straconych wraz z nim żołnierzy KWP pobrano materiał genetyczny, którego zbadanie umożliwi identyfikację ewentualnie znalezionych szczątków.

S 57/05/Zk – śledztwo wszczęte w dniu 14 lutego 2006 r. w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności 236 osób z Łodzi i byłego województwa miejskiego łódzkiego w okresie od 12 grudnia 1981 r. do maja 1982 r., dokonanego poprzez wykonanie bezprawnych decyzji o internowaniu pokrzywdzonych w więzieniach w Łęczycy, Łowiczu i Kwidzynie, wydawanych przez komendanta

wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w Łodzi, co stanowiło akt represji wobec osób uznawanych za przeciwników panującego wówczas w Polsce systemu społeczno-politycznego. Wszystkie zanalizowane decyzje o internowaniu były obiektywnie bezprawne, ponieważ komendant wojewódzki MO w Łodzi lub jego zastępca wydawali je na podstawie nieistniejącego „dekretu z 12 grudnia 1981 r. o ochronie bezpieczeństwa Państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego". W ramach prowadzonego śledztwa odnaleziono i poddano oględzinom kilkanaście tomów dokumentów osób internowanych z Łodzi i województwa łódzkiego. W toku śledztwa przesłuchano dotychczas 87 pokrzywdzonych i nadal przesłuchiwani są kolejni internowani. Poza wyżej wymienionym śledztwem są również prowadzone postępowania dotyczące internowania 208 działaczy opozycji z terenów ówczesnych województw sieradzkiego, kaliskiego, piotrkowskiego i skierniewickiego, w których przesłuchano dotychczas łącznie 136 pokrzywdzonych. Na podstawie zeznań pokrzywdzonych oraz analizy materiałów archiwalnych są ujawniane kolejne przypadki zbrodni komunistycznych, polegających m.in. na stosowaniu wobec internowanych przemocy w ośrodkach odosobnienia, gróźb bezprawnych w celu zmuszenia ich do podpisania tzw. „deklaracji lojalności" lub podjęcia współpracy ze Służbą Bezpieczeństwa, stosowaniu represji wobec osób udzielających pomocy internowanym. Materiały w tych sprawach sukcesywnie wyłączane są do odrębnych postępowań.

S 24/06/Zk – śledztwo wszczęte w dniu 5 czerwca 2006 r. przeciwko byłym funkcjonariuszom Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego dla miasta Łodzi, Sławomirowi P. i Henrykowi P., oskarżonym o fizyczne i moralne znęcanie się w okresie od lipca 1952 r. do grudnia 1952 r. nad dwiema osobami: Henryką R., aresztowaną pod zarzutem przynależności do konspiracyjnej organizacji „Polska Organizacja Podziemna" oraz Eugeniuszem T., aresztowanym członkiem organizacji „Wolna Idea Polski". Z ustaleń śledztwa wynikało, że funkcjonariusze Sławomir P. i Henryk P. wspólnie i w porozumieniu prowadzili przez wiele godzin bez przerwy o różnych porach dnia i nocy przesłuchania pokrzywdzonych. Podczas przesłuchań Eugeniusza T. bili go rękami po twarzy i innych częściach ciała, zmuszali do siedzenia przez wiele godzin na taborecie o bardzo małym siedzisku oraz do stania na ugiętych nogach pod zawieszoną nisko na ścianie szafką. Podczas przesłuchań Henryki R. podejrzani bili ją po rękach i głowie, znieważali słowami obelżywymi, grozili pobiciem oraz odebraniem jej dziecka po uzyskaniu informacji, że jest ona w ciąży. W dniu 24 lipca 2006 r. skierowano przeciwko Sławomirowi P. i Henrykowi P. akt oskarżenia do Sądu Rejonowego dla Łodzi Widzewa w Łodzi. Wyrokiem z dnia 27 marca 2008 r. sąd uznał oskarżonych za winnych znęcania się nad Eugeniuszem T. i skazał ich na kary po 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania tych kar na okres 3 lat oraz wymierzył obydwu oskarżonym kary dodatkowe zakazu zajmowania stanowisk związanych z pełnieniem funkcji publicznych na okres 5 lat i podania wyroku do wiadomości publicznej przez ogłoszenie w gazecie o zasięgu ogólnopolskim. Natomiast sąd uniewinnił oskarżonych od zarzutu znęcania się nad Henryką R., uznając, że materiał dowodowy nie pozwolił na ustalenie w sposób nie budzący żadnych wątpliwości, że to właśnie oskarżeni przesłuchiwali pokrzywdzoną. Sąd Okręgowy w Łodzi, wyrokiem z dnia 24 września 2008 r., utrzymał w mocy wyrok Sądu I instancji, uznając apelacje obrońców oskarżonych za oczywiście bezzasadne.

S 64/07/Zk – śledztwo wszczęte w dniu 10 stycznia 2008 r. w sprawie znęcania się na przełomie lipca i sierpnia 1982 r. w Kaliszu nad Fabianem K., członkiem NSZZ „Solidarność", przez funkcjonariuszy SB KW MO w Kaliszu. W toku śledztwa ustalono, że funkcjonariusze zatrudnieni w Wydziale SB KW MO w Kaliszu zatrzymali na ulicy wracającego z pracy pokrzywdzonego i samochodem służbowym wywieźli go w głąb lasów Gołuchowskich. Używając broni palnej, grozili mu pozbawieniem życia. Następnie zawieźli go do siedziby KW MO w Kaliszu przy ul. Jasnej, gdzie kontynuowali groźby. Kiedy wychodzili z pokoju, pozostawiali na biurku naładowaną broń palną, sugerując tym samym, że sytuacja pokrzywdzonego jest tak beznadziejna, iż powinien

on popełnić samobójstwo. Funkcjonariusze chcieli zastraszyć pokrzywdzonego i nakłonić go do współpracy, a zwłaszcza uzyskać informacje na temat osób wytwarzających w Kaliszu ulotki. Na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego w dniach 6 października 2008 r. i 6 listopada 2008 r. przedstawiono Janowi B. i Bogdanowi K., byłym funkcjonariuszom Wydziału SB KW MO w Kaliszu, zarzuty popełnienia zbrodni komunistycznych, polegających na bezprawnym pozbawieniu wolności na przełomie lipca i sierpnia 1982 r. członka NSZZ „Solidarność", Fabiana K. oraz psychicznym znęcaniu się nad nim. W toku śledztwa podejrzani nie przyznali się do stawianych im zarzutów. Aktualnie wykonywane są ostatnie czynności dowodowe. Po ich przeprowadzeniu planowane jest skierowanie aktu oskarżenia do Sądu Rejonowego w Kaliszu.

S 71/07/Zk – śledztwo wszczęte w dniu 9 czerwca 2008 r. w sprawie złośliwego naruszenia wynikających ze stosunku pracy praw pracowników ZPB „Pamotex" w Pabianicach poprzez bezpodstawne rozwiązanie stosunku pracy z co najmniej ośmioma osobami. W styczniu 1982 r. dyrektor ZPB „Pamotex" w Pabianicach rozwiązał umowy o pracę, bez zachowania okresu wypowiedzenia, z ośmioma pracownikami. Jako powód takiej decyzji podał ciężkie naruszenie obowiązków pracowniczych, polegające na zorganizowaniu w miejscu pracy zbiórki pieniędzy na rzecz internowanych, co zdaniem dyrektora, spowodowało zakłócenie porządku i spokoju w miejscu pracy. W toku dotychczasowego śledztwa przesłuchano pokrzywdzonych i zgromadzono dowody dokumentujące fakty rozwiązania umów o pracę bez wypowiedzenia oraz rozstrzygnięcia Terenowej Komisji Odwoławczej ds. Pracy w Pabianicach i Sądu Pracy w Łodzi. W oparciu o te materiały ustalono tożsamość ówczesnych członków dyrekcji ZPB „Pamotex", w tym zastępców dyrektora, którzy podpisali decyzje o rozwiązaniu umów o pracę z pokrzywdzonymi. Ustalono adresy zamieszkania żyjących członków dyrekcji oraz daty i miejsca zgonu zmarłych. Ponieważ ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że decyzje o zwolnieniu pokrzywdzonych mogły nie być samodzielnymi decyzjami zastępców dyrektora, którzy je podpisali oraz, że na ich podjęcie mogły mieć wpływ osoby spoza dyrekcji, obecnie prowadzone są czynności zmierzające do odtworzenia procesu decyzyjnego w przedmiotowej sprawie i ustalenia tożsamości oraz roli wszystkich osób biorących udział w sprawie lub mających wpływ na podjęcie decyzji o zwolnieniu pokrzywdzonych z pracy.

S 5/08/Zk – śledztwo wszczęte w dniu 23 kwietnia 2008 r. w sprawie zbrodni komunistycznej, dokonanej w dniach od 16 do 18 maja 1977 r. w Łodzi, polegającej na przekroczeniu uprawnień przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego: Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej, którzy stosowali represje wobec Józefa Ś. poprzez bezprawne pozbawienie go wolności oraz znęcanie się. W toku śledztwa ustalono, że Józefa Ś., działacza opozycyjnego, zatrzymano w celu uniemożliwienia mu udziału w mszy żałobnej w intencji zamordowanego krakowskiego studenta, Stanisława Pyjasa, i przygotowywanej w związku z tym manifestacji. Była to zaplanowana akcja SB. Pretekstem do zatrzymania było świadome i fałszywe posądzenie pokrzywdzonego o dokonanie zabójstwa nieznanego dziecka. Funkcjonariusze SB po przewiezieniu pokrzywdzonego do gmachu KD MO Łódź Bałuty przesłuchiwali go. W czasie jednego z przesłuchań Józef Ś. został pobity nogą od stołu po plecach przez funkcjonariusza MO wezwanego specjalnie w tym celu. Na podstawie odnalezionych w toku postępowania dokumentów archiwalnych udowodniono sprawstwo kierownicze Tomaszowi C., funkcjonariuszowi SB, ówczesnemu naczelnikowi Wydziału III „A" KW MO w Łodzi. Śledztwo umorzono w dniu 23 października 2008 r. wobec śmierci sprawcy Tomasza C. i niewykrycia współsprawców.

S 10/08/Zk – śledztwo wszczęte w dniu 7 lipca 2008 r. w sprawie stosowania wobec uczestników protestów studenckich w marcu 1968 r. represji, polegających na bezprawnym pozbawianiu pokrzywdzonych wolności. Postępowanie wszczęto na podstawie materiałów wyłączonych ze śledztwa w sprawie nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych w celu skierowania represji wobec obywateli polskich narodowości żydowskiej w latach 1968–1969 w Łodzi.

Na podstawie analizy wielu materiałów archiwalnych, wytworzonych przez jednostki SB ustalono, że organy bezpieczeństwa prowadziły rozpracowanie operacyjne środowiska studenckiego oraz osób popierających wystąpienia studentów. W ramach przeciwdziałania protestom wobec osób aktywnie w nich uczestniczących stosowano różne formy represji. Między innymi dokonywano tak zwanych „zatrzymań prewencyjnych" na 48 godzin (łącznie zatrzymano 128 osób) i prowadzono rozmowy ostrzegawcze, ponadto SB pozostawała w stałym kontakcie z organami wojskowymi, co skutkowało natychmiastowym wcielaniem do wojska studentów zawieszonych albo relegowanych z uczelni. Ze zgromadzonych materiałów wynika jednocześnie, że powołanie do odbycia czynnej służby wojskowej mogło następować z naruszeniem prawa, a w czasie odbywania służby mogły być stosowane wobec pokrzywdzonych represje nie mające żadnego związku ze szkoleniem wojskowym. Przeciwko 17 osobom najbardziej zaangażowanym w działalność uważaną wówczas za antypaństwową wszczęto postępowania karne i zastosowano wobec nich tymczasowe aresztowanie, zaś wobec 86 osób wszczęto postępowania karno-administracyjne. W toku śledztwa, dzięki materiałom zgromadzonym dotychczas, ustalono dane osobowe 34 osób dotkniętych represjami w związku z wystąpieniami studenckimi. Poddano analizie akta osobowe i akta wojskowe części ustalonych pokrzywdzonych. Obecnie trwają czynności zmierzające do odnalezienia akt pozostałych osób represjonowanych. Podejmowane są czynności zmierzające do ustalenia aktualnych adresów pozostałych pokrzywdzonych. Równolegle kontynuowana jest kwerenda w zasobie archiwalnym IPN, zmierzająca do odszukania dalszych materiałów, pozwalających na uzupełnienie listy pokrzywdzonych, udokumentowanie represji stosowanych wobec uczestników wystąpień oraz ustalenie tożsamości sprawców tych represji. W najbliższym czasie jest planowane rozpoczęcie przesłuchań pokrzywdzonych.

7. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Poznaniu

Zbrodnie nazistowskie

S 70/07/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa, polegającej na zamordowaniu w dniu 21 października 1939 r. w publicznej egzekucji na Rynku w Gostyniu przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego – członków Einsatzgruppe 30 obywateli polskich, mieszkańców Gostynia i okolic. W wyniku prowadzonych czynności ustalono, że ofiarami tej masowej egzekucji byli Polacy – przed wojną aktywni działacze społeczni, członkowie związków żołnierskich, powstańcy wielkopolscy oraz osoby wskazane przez miejscowych Niemców. Egzekucja nie została poprzedzona żadnym postępowaniem sądowym.

Obecnie przesłuchiwani są świadkowie – członkowie rodzin pomordowanych oraz gromadzona jest – przy współpracy z Centralą w Ludwigsburgu – dokumentacja dotycząca zarówno pokrzywdzonych, jak i sprawców.

S 23/08/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa, polegającej na zamordowaniu przez żołnierzy pierwszego batalionu 12. Pułku Straży Granicznej „Regiment Heyne" we wrześniu 1939 r. we wsi Obora, powiat Gniezno, 30 obywateli polskich, mieszkańców Gniezna i okolic. W wyniku prowadzonego postępowania ustalono, że ofiarami tej masowej egzekucji byli cywile, mieszkańcy Gniezna i okolic, którzy wracali, po przejściu frontu, do domu. Wśród nich znalazły się również osoby, które ochotniczo wraz z oddziałami wojska polskiego uczestniczyły w walkach z wojskami niemieckimi w obronie pobliskiego Klecka. W czasie drogi powrotnej zostali zatrzymani przez wkraczający na te tereny oddział żołnierzy niemieckich, a następnie bez przeprowadzenia jakiegokolwiek postępowania sądowego rozstrzelani. Obecnie przesłuchiwani są świadkowie – członkowie rodzin pomordowanych oraz gromadzona jest dokumentacja dotycząca zarówno

pokrzywdzonych, jak i sprawców zbrodni. Zwrócono się również do Centrali w Ludwigsburgu z wnioskiem o pomoc prawną.

Zbrodnie komunistyczne

S 23/00/Zk – śledztwo w sprawie przestępczych działań funkcjonariuszy państwa komunistycznego, sprowadzających się m.in. do pozbawienia życia wielu osób, spowodowania obrażeń ciała, bezprawnych pozbawień wolności i znęcania się nad zatrzymanymi demonstrantami – podczas tzw. wydarzeń poznańskich, mających miejsce w dniach 28–29 czerwca 1956 r., podjęte zostało z zawieszenia w dniu 22 listopada 2000 r. W toku prowadzonego postępowania zgromadzono obszerny materiał dowodowy. W trakcie śledztwa przesłuchano 879 świadków, w tym 122 w okresie sprawozdawczym. W wyniku czynności śledczych zweryfikowano liczbę ofiar śmiertelnych przedmiotowych wydarzeń – na dzień dzisiejszy przyjąć należy, że podczas i w wyniku wydarzeń poznańskich zginęło 58 osób. Liczbę osób pokrzywdzonych (zabici, ranni, zatrzymani, aresztowani, osoby, które bito i nad którymi znęcano się po zatrzymaniu i w trakcie przesłuchań) należy szacować na co najmniej 1100. W śledztwie koncentrowano się nadal między innymi na czynnościach mających na celu wyjaśnienie kwestii fizycznego i psychicznego znęcania się nad zatrzymanymi demonstrantami. Przed Sądem Rejonowym w Poznaniu toczy się obecnie postępowanie przeciwko Marianowi S., byłemu funkcjonariuszowi MO, który znęcał się w trakcie przesłuchań nad zatrzymanym uczestnikiem wydarzeń, Marianem K. Sprawę tę wyłączono z niniejszego postępowania, w trakcie którego zgromadzono stosowne dowody przeciwko ww. funkcjonariuszowi. W toku śledztwa – w celu ustalenia i przesłuchania kolejnych pokrzywdzonych bądź ich najbliższych oraz potencjalnych podejrzanych – są analizowane dalsze materiały archiwalne (przechowywane w różnych archiwach i instytucjach) oraz przesłuchiwani są kolejni świadkowie.

S 29/04/Zk – śledztwo w sprawie przestępczych działań funkcjonariuszy państwa komunistycznego, to jest represji – sprowadzających się między innymi do bezprawnego pozbawienia wolności wielu osób, stosowania gróźb bezprawnych podczas tzw. wydarzeń zielonogórskich, mających miejsce w dniu 30 maja 1960 r., oraz ograniczeń w przysługujących prawach wobec mieszkańców Zielonej Góry i powiatu zielonogórskiego w związku z wyznawaniem i praktykowaniem wiary katolickiej.

W dniu 30 maja 1960 r. w Zielonej Górze miała miejsce demonstracja, podczas której interweniowała Milicja Obywatelska. W toku postępowania ustalono, że powodem zrywu mieszkańców Zielonej Góry i późniejszych starć z milicją i ZOMO była konfiskata przez ówczesne władze Domu Katolickiego i przekazanie go na cele świeckie. W geście oporu ludzie w kilkutysięcznej grupie zorganizowali spontaniczną demonstrację, przeciwko której skierowano znaczne siły milicyjne z Poznania, Zielonej Góry i okolicznych miejscowości. Starcia trwały cały dzień, ostatecznie demonstrację brutalnie spacyfikowano. Wielu uczestników zatrzymano i prowadzono przeciw nim pokazowe procesy, skazując na kary więzienia i wysokie grzywny. O natężeniu walk świadczy fakt, iż w starciach obrażenia odniosło 160 funkcjonariuszy, dokładna zaś liczba poszkodowanych po stronie demonstrantów nie została dotąd ustalona. Spłonęły dwa samochody ciężarowe GAZ-51. Za udział w zajściach zatrzymano 222 osoby, z których ponad połowę postawiono przed sądem, pozostałych zaś przed kolegium. Wyroki sięgały 5 lat więzienia.

Na podstawie materiałów archiwalnych ustalono osoby zatrzymane. Niektórzy z ustalonych pokrzywdzonych zeznali, że zostali pobici przez funkcjonariuszy milicji. Przesłuchane w charakterze świadków osoby, biorące udział w wydarzeniach zielonogórskich, kwestionowały legalność działań funkcjonariuszy, jak również rzetelność procesów prowadzonych w późniejszym okresie. W związku z treścią zeznań świadków są podejmowane obecnie czynności mające na celu ustalenie funkcjonariuszy państwa komunistycznego skierowanych do tłumienia demonstracji, biorących

udział w zatrzymaniach oraz wykonujących dalsze działania. Przeprowadzane są oględziny akt osobowych funkcjonariuszy, sporządzane tablice poglądowe z wizerunkami potencjalnych sprawców, które następnie są okazywane pokrzywdzonym.

S 4/05/Zk – śledztwo wszczęte 13 czerwca 2005 r. w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności Zenona R. i innych osób internowanych w okresie od 13 grudnia 1981 r. do 18 grudnia 1981 r. na podstawie decyzji komendanta wojewódzkiego MO w Poznaniu.

Postępowanie ma na celu wyjaśnienie okoliczności bezprawnego internowania osób na terenie byłego województwa poznańskiego oraz ustalenie funkcjonariuszy odpowiedzialnych za te czyny. W toku śledztwa stwierdzono, że na terenie ówczesnego województwa poznańskiego internowano bądź usiłowano internować 188 osób. W ramach prowadzonego śledztwa odnaleziono i poddano oględzinom kilkadziesiąt tomów akt dotyczących osób internowanych na tym terenie oraz przesłuchano większość pokrzywdzonych lub – w przypadku ich śmierci – osoby dla nich najbliższe. Obecnie są przesłuchiwani pozostali świadkowie, a nadto dokonuje się przeglądów akt dotyczących przygotowań do wprowadzenia stanu wojennego, przebiegu internowań oraz Ośrodka Odosobnienia w Gębarzewie, gdzie osadzono osoby internowane. Kolejne śledztwa o sygnaturach S 123/04/Zk, S 9/05/Zk, S 16/06/Zk, S 17/06/ZK są prowadzone w sprawie bezprawnego pozbawienia wolności osób internowanych w okresie od 13 grudnia 1981 r. do 18 grudnia 1981 r. na mocy decyzji komendantów wojewódzkich MO w Lesznie, Koninie, Pile i Zielonej Górze. Ze spraw tych dokonano wyłączeń do odrębnych postępowań materiałów dotyczących popełnienia innych zbrodni komunistycznych na szkodę działaczy podziemnej „Solidarności".

S 51/06/Zk – śledztwo w sprawie znęcania się przez Ryszarda Z., funkcjonariusza WUBP w Poznaniu w styczniu 1950 r., nad członkami podziemnej organizacji niepodległościowej „Armia Krajowa-Zawisza", Kazimierzem Z. i Wiktorem K., prowadzone na podstawie materiałów wyłączonych 13 września 2006 r. ze sprawy oznaczonej sygnaturą S 55/02/Zk przeciwko Kazimierzowi R. Postępowanie przygotowawcze w tej sprawie zostało zakończone w dniu 23 czerwca 2008 r. skierowaniem aktu oskarżenia do Sądu Rejonowego w Poznaniu, w którym oskarżono Ryszarda Z. o fizyczne i psychiczne znęcanie się w styczniu 1950 r. nad Kazimierzem Z. i Wiktorem K. Obecnie sprawa ta jest na końcowym etapie postępowania sądowego. Przewidywany termin wydania wyroku styczeń 2009 r.

S 21/07/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, popełnionej w latach 1981–1989 w Koninie przez funkcjonariuszy Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej, a następnie Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Koninie oraz innych funkcjonariuszy państwa komunistycznego, polegającej na przekroczeniu uprawnień i niedopełnieniu obowiązków poprzez uniemożliwianie lub utrudnianie Ryszardowi S. leczenia, czym narażony został na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Postępowanie wszczęto na podstawie zawiadomienia Krzysztofa D., działającego wraz z Ryszardem S. w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku w NSZZ „Solidarność". Śledztwo ma na celu ustalenie, czy funkcjonariusze komunistyczni utrudniali lub uniemożliwiali Ryszardowi S. leczenie oraz czy istnieje związek przyczynowy pomiędzy ich działaniami a zgonem pokrzywdzonego. W toku śledztwa przesłuchano świadków posiadających informacje o stanie zdrowia i przebiegu leczenia Ryszarda S., przeprowadzono oględziny materiałów archiwalnych, dotyczących między innymi jego dwukrotnego internowania oraz tymczasowego aresztowania. Obecnie prowadzone są czynności mające na celu skompletowanie dokumentacji dotyczącej leczenia pokrzywdzonego.

S 23/07/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej, popełnionej w okresie od 1978 r. do 1982 r. w Koninie przez funkcjonariusza Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Koninie, Henryka K., polegającej na podrabianiu doniesień tajnych współpracowników oraz pokwitowań odbioru pieniędzy. Postępowanie wszczęto na podstawie materiałów archiwalnych, odnalezionych

w aktach osobowych Henryka K., analizowanych w toku śledztwa prowadzonego w sprawie gróźb bezprawnych, kierowanych przez funkcjonariuszy SB wobec Krzysztofa D. W trakcie śledztwa dokonano przeglądu materiałów archiwalnych, wytworzonych przez funkcjonariusza SB w Koninie, Henryka K. oraz przesłuchano w charakterze świadków osoby, które miały z nim współpracować, a których doniesienia i pokwitowania (podpisywane pseudonimami) zostały w części lub całości podrobione. W najbliższym czasie będą kontynuowane przesłuchania wytypowanych funkcjonariuszy KW MO.

S 37/07/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznych, popełnionych w okresie od kwietnia do czerwca 1982 r. w Zielonej Górze i Warszawie, polegających na przekroczeniu uprawnień przez prokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Zielonej Górze w trakcie postępowania przygotowawczego o sygnaturze Pg.Sl-II-46/82 prowadzonego przeciwko Janowi Lechowi K., Stanisławowi J., Andrzejowi M., Markowi Krzysztofowi N., Krzysztofowi N., Barbarze D. oraz przez sędziów Sądu Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu w trakcie procesu o sygnaturze SoW 359/82, przeprowadzonego przeciwko tym osobom na sesji wyjazdowej w Zielonej Górze, a także przez członków składu orzekającego Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej oraz prokuratora Naczelnej Prokuratury Wojskowej.

Z zebranych materiałów, w tym z akt głównych sprawy karnej, prowadzonej przeciwko działaczom opozycji politycznej przed Sądem Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu, oznaczonej sygnaturą SoW 359/82, oraz dokumentacji z postępowania przygotowawczego wynika, że pokrzywdzeni zostali zatrzymani pod zarzutem sporządzania, przechowywania i kolportażu ulotek o treści antypaństwowej, tj. popełnienia przestępstw z art. 48 ust. 2, 3 i 4 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym i in. W ramach śledztwa, prowadzonego w 1982 r. w trybie doraźnym przez Wojskową Prokuraturę Garnizonową w Zielonej Górze, wskazana grupa osób została tymczasowo aresztowana i postawiona w stan oskarżenia. W wyniku procesu prowadzonego przed Sądem Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu oskarżeni zostali skazani na kary pozbawienia wolności, w tym warunkowo zawieszone.

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu rewizji wniesionej przez oskarżyciela publicznego zmienił wyrok sądu pierwszej instancji, modyfikując nieco przyjętą kwalifikację prawną oraz zaostrzając kary wobec skazanych poprzez orzeczenie bezwzględnych kar pozbawienia wolności. Pokrzywdzeni zostali uniewinnieni przez Sąd Najwyższy wyrokiem z 9 września 1994 r. po rozpoznaniu rewizji nadzwyczajnej wniesionej na ich korzyść przez Naczelnego Prokuratora Wojskowego. Śledztwo jest obecnie na zaawansowanym etapie. Przesłuchiwani są kolejni świadkowie i gromadzona jest dokumentacja dotycząca pokrzywdzonych oraz ewentualnych sprawców. Po skompletowaniu materiału dowodowego zostanie dokonana jego kompleksowa ocena oraz podjęta decyzja w przedmiocie skierowania do Sądu Najwyższego wniosków o uchylenie immunitetów względem podejrzewanych funkcjonariuszy wymiaru sprawiedliwości.

8. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Rzeszowie

Zbrodnie nazistowskie

S 20/07/Zn – śledztwo podjęte z zawieszenia 19 lutego 2007 r. w sprawie zbrodni nazistowskich, popełnionych w okresie od 10 lipca 1943 r. do 12 grudnia 1944 r. w Kurzynie Małej i Średniej, woj. podkarpackie, a polegających na zabójstwie Jana H., Józefa G., Bolesława G., Albina K. i Wojciecha T., Władysława B., Bronisława F., Stanisława F., Karoliny J., Andrzeja K., Józefa O., Rozalii O., Zbigniewa O., Stanisława P., Tadeusza S. i Ludwika T., Józefa P., Tomasza G. przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego.

Przeprowadzone postępowanie pozwoliło na ustalenie, że w dniu 10 lipca 1943 r. Niemcy z nieustalonej jednostki wojskowej przemieszczali się przez miejscowość Kurzyna Mała. Napotkanych przypadkowo po drodze mężczyzn pozbawiali życia. Ustalono, iż tego dnia dokonali oni zabójstwa Jana H., Józefa G., Bolesława G., Albina K. i Wojciecha T.

W dniu 17 grudnia 1943 r. została przeprowadzona przez Niemców kolejna akcja pacyfikacyjna w Kurzynie Małej i Średniej. Wczesnym rankiem oddziały niemieckie okrążyły zabudowania mieszkalne w tych miejscowościach, a następnie rozpoczęto przeszukiwania zabudowań i zatrzymania obecnych w nich mieszkańców. W trakcji akcji zatrzymano około 50 osób. Zostały one zaprowadzone do budynku szkolnego w Kurzynie Średniej. W jednej ze szkolnych sal Niemcy przesłuchiwali te osoby, a w trakcie przesłuchań w sposób nieludzki znęcali się nad nimi. Po przesłuchaniach część zatrzymanych została zwolniona, a pozostałe osoby rozstrzelano. Prowadzone śledztwo ujawniło również inne przypadki jednostkowych zabójstw mieszkańców Kurzyny Małej, dokonanych przez nieustalonych funkcjonariuszy Trzeciej Rzeszy w czasie okupacji niemieckiej. Postępowanie karne zostało umorzone 28 kwietnia 2008 r. z uwagi na stwierdzenie śmierć ustalonych sprawców przestępstwa oraz nieustalenie danych innych sprawców zbrodni.

S 21/07/Zn – śledztwo w sprawie: zbrodni nazistowskich, stanowiących jednocześnie zbrodnie przeciwko ludzkości, a polegających na zabójstwie Edwarda P., Jana D., Mariana S., Ludwika K. i Mieczysława M. w dniu 1 listopada 1943 r. w Jarosławiu, woj. podkarpackie, zabójstwie Mikołaja K., Michała B., Mieczysława B., Antoniego S., Wojciecha S., Aleksandra M., Stanisława Rz., Henryka S., Romana P., Antoniego M., Michała Sz., Jacka M., Michała O., Zygmunta Sz., Emila Rz., Aleksandra W., Ignacego P., Wojciecha P., Stanisława K., Aleksandra B., Mariana G., Piotra M. i Rudolfa P. w dniu 29 stycznia 1944 r. w Pełkiniach, woj. podkarpackie oraz na bezprawnym i długotrwałym pozbawieniu wolności (w nieustalonym okresie czasu, podczas okupacji niemieckiej) Ludwika T. w Rozbórzu Długim, woj. podkarpackie, i Krakowie oraz Antoniego P. w Pruchniku woj. podkarpackie w okresie od 1943 r. do 9 maja 1945 r. w niemieckim obozie przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego.

Materiały dotyczące tych zbrodni wyłączono 20 lutego 2007 r. z akt śledztwa o sygn. S 79/06/Zn w sprawie zbrodni popełnionych przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego w okresie II wojny światowej w powiecie niżańskim.

W toku prowadzonego postępowania przygotowawczego ustalono, iż w dniu 2 listopada 1943 r. zostało opublikowane niemieckie obwieszczenie, z którego treści wynikało, iż Sąd Doraźny Dowódcy Policji Bezpieczeństwa i SD w okręgu krakowskim w dniu 21 października 1943 r. i 2 listopada 1943 r. skazał na karę śmierci 16 osób, w tym: Edwarda P., Jana D., Mariana S., Ludwika K., Mieczysława M., Michała Sz., Jacka M., Michała O., Zygmunta Sz., Emila Rz., Aleksandra W., Ignacego P., Wojciecha P., Stanisława K., Ludwika T. oraz Antoniego P.

Przed ukazaniem się tego obwieszczenia 1 listopada 1943 r. w Jarosławiu, w nieustalonym bliżej miejscu rozstrzelano pięć pierwszych wskazanych wyżej osób. Sprawcami tej zbrodni byli nieustaleni funkcjonariusze państwa niemieckiego.

Jeden z tych skazanych, Antoni P., w nieustalonym dokładnie czasie w 1943 r. został osadzony w więzieniu w Krakowie przy ul. Montelupich. Przetransportowano go stamtąd do obozu w Gross-Rosen, a następnie do obozu w Litomierzycach. Z obozu tego zwolniono go 9 maja 1945 r.

Na podstawie dokumentacji uzyskanej z Archiwum Państwowego w Krakowie ustalono, że inny z tych skazanych, Ludwik T., w czerwcu 1944 r. przebywał w więzieniu w Krakowie przy ul. Montelupich, przy czym jego dalsze losy nie są znane.

29 stycznia 1944 r. pozostali ww. skazani oraz Mikołaj K., Michał B., Mieczysław B., Antoni S., Wojciech S., Aleksander M., Stanisław Rz., Henryk S., Roman P., Antoni M., Rudolf P., Aleksander B. vel B. Marian G. i Piotr M. zostali przekonwojowani z więzienia w Krakowie przy ul. Montelupich i innych placówek więziennych do Pełkiń. Zostali oni tam rozstrzelani przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego i pochowani na miejscu egzekucji.

Z kolejnego niemieckiego obwieszczenia opublikowanego 29 stycznia 1944 r. wynikało, że w Pełkiniach rozstrzelano 20 osób w odwecie za zamordowanie 19 stycznia 1944 r. w tej miejscowości urzędnika Niemieckiej Policji L. i urzędnika Polskiej Policji L. Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika jednak, że w rzeczywistości rozstrzelano wówczas 23 osoby.

Postanowieniem z dnia 2 kwietnia 2008 r. śledztwo to umorzono wobec niewykrycia sprawców, przyjmując, iż dokonane zabójstwa i bezprawne długotrwałe pozbawienie wolności były zbrodniami niemieckimi, stanowiącymi jednocześnie zbrodnie przeciwko ludzkości.

Zbrodnie komunistyczne

S 64/08/Zk – śledztwo przeciwko byłemu funkcjonariuszowi PUBP w Gorlicach, Mieczysławowi G. W dniu 25 czerwca 2008 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Gorlicach akt oskarżenia przeciwko Mieczysławowi G., zarzucając mu dopuszczenie się w okresie od 18 maja 1946 r. do sierpnia 1946 r. w Gorlicach, wspólnie i w porozumieniu z nieustalonymi co do tożsamości i liczby funkcjonariuszami tego Urzędu, podczas urzędowania i w związku z nim sześciu zbrodni komunistycznych, będących jednocześnie zbrodniami przeciwko ludzkości, polegających na przekroczeniu swojej władzy poprzez fizyczne i moralne znęcanie się nad pozbawionymi wolności i przetrzymywanymi w areszcie tego urzędu: Janem M., Józefem Ś., Władysławem B., Kazimierzem K., Ignacym K. i Ludwikiem D., w celu wymuszenia na nich złożenia określonych wyjaśnień i przyznania się do popełnienia zarzucanych im czynów.

Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynikało, że Mieczysław G. dokonywał wielokrotnych, wielogodzinnych przesłuchań tych osób o różnych porach, także nocą, w trakcie których krzyczał na nich, znieważał ich wulgarnymi słowami, wielokrotnie bił ich w najróżniejszy sposób, używając do tego m.in. gumowej pałki, bicza i popielniczki.

Ponadto Mieczysław G. umieszczał Jana M., Władysława B., Kazimierza K., Ignacego K. i Ludwika D. w specjalnej, małej, nieoświetlonej, pozbawionej jakiegokolwiek wyposażenia celi, zwanej ciemnicą lub karcerem, na różne okresy, nie podając w trakcie tych pobytów posiłków i napojów. Mieczysław G. groził również przesłuchiwanym zabójstwem i dopuszczeniem się innych przestępstw na ich szkodę oraz bezprawnie pozbawił wolności Kazimierza K. i Ignacego K. W chwili obecnej sprawa jest rozpoznawana przez sąd.

S 63/07/Zk – śledztwo wszczęte 25 września 2007 r. w sprawie zbrodni komunistycznej, popełnionej w listopadzie 1959 r. w Rzeszowie przez prezesa Sądu Wojewódzkiego Edwarda J. oraz w Warszawie przez ministra sprawiedliwości Mariana R. i członków Rady Państwa Stanisława K. i Juliana H., a polegającej na niedopełnieniu przez wymienionych funkcjonariuszy publicznych obowiązku zastosowania wymaganych prawem procedur wynikających z ustawy „Prawo o ustroju sądów powszechnych" i bezprawnym zwolnieniu z pracy sędziów Sądu Powiatowego w Mielcu: Franciszka J., Bronisława B. i Jerzego B., co stanowiło represję za wydanie przez ten skład sędziowski w trybie odwoławczym postanowienia nakazującego uchylenie orzeczeń Kolegiów Karno-Administracyjnych w Mielcu i Rzeszowie, nakładających na proboszcza Parafii Rzymsko-Katolickiej Mielec Osiedle karę grzywny 1000 zł i orzeczenie przepadku kwoty 247 395 zł zebranych na budowę kościoła. W toku postępowania po przeanalizowaniu odnalezionych dokumentów i zeznań świadków ustalono, że zwolnienie tych sędziów ze stanowisk było represją za wydanie przez skład sędziowski, w którym oni zasiadali, wspomnianego wyżej postanowienia. Kolegium Karno-Administracyjne w Mielcu z naruszeniem prawa wymierzyło księdzu Henrykowi A., budującemu w Mielcu kościół, karę grzywny w wysokości 1000 zł i orzekło przepadek składek na budowę kościoła w kwocie 247 395 zł.

Orzeczenie to zostało zaskarżone przez obwinionego do Kolegium Karno-Administracyjnego przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie, ale ta instancja utrzymała w mocy

orzeczenie I instancji. Ksiądz Henryk A. odwołał się po raz kolejny, tym razem do Sądu Powiatowego w Mielcu, gdzie sprawę jako referent otrzymał sędzia Franciszek J. Dobrał on do składu orzekającego sędziów Jerzego B. i Bronisława B. i skład ten po analizie sprawy stwierdził istotne naruszenie prawa i postanowieniem z 7 października 1959 r. przekazał sprawę Kolegium Karno-Administracyjnemu przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie, w celu spowodowania przez to kolegium uchylenia tego orzeczenia. Orzeczenie to jednak zostało uchylone przez Sąd Wojewódzki w Rzeszowie, który z własnej inicjatywy zajął się tą sprawą. 30 października 1959 r. ówczesny Prezes Sądu Wojewódzkiego w Rzeszowie, Edward J., skierował do Ministra Sprawiedliwości pismo, w którym wnioskował rozważenie potrzeby wystąpienia do Rady Państwa z wnioskiem o odwołanie Franciszka J., Bronisława B. i Jerzego B. ze stanowisk sędziów Sądu Powiatowego w Mielcu. Wniosek swój umotywował wydaniem przez tych sędziów postanowienia z 7 października 1959 r. W dniu 7 listopada 1959 r. wszyscy trzej sędziowie z pominięciem obowiązujących procedur decyzją ministra sprawiedliwości – po uprzednim uzyskaniu przez niego zgody Rady Państwa – zostali zwolnieni z pracy z terminem trzymiesięcznego wypowiedzenia.

Śledztwo to zakończono 5 czerwca 2008 r. postanowieniem o jego umorzeniu wobec śmierci sprawców przestępstwa.

S 83/06/Zk – śledztwo wszczęte 7 grudnia 2006 r. w sprawie zbrodni komunistycznej, popełnionej na szkodę ks. Władysława F., a polegającej na bezprawnym oskarżeniu go o popełnienie przestępstwa z art. 3 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o ochronie wolności sumienia i wyznania, a następnie bezprawnym pozbawieniu wolności w okresie od 25 listopada 1963 r. do 29 lutego 1964 r. na mocy wyroku Sądu Wojewódzkiego w Rzeszowie z dnia 17 lutego 1963 r.

W toku postępowania ustalono, że w wyniku prowadzonego przez funkcjonariuszy Komendy Wojewódzkiej MO w Rzeszowie postępowania księdza Władysława F. oskarżono o zmuszanie obywateli niepraktykujących do wykonywania obrzędów religijnych. Wyrokiem z dnia 17 grudnia 1963 r. Sąd Wojewódzki w Rzeszowie uznał go za winnego zarzuconego mu czynu i skazał na karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Władysław F. przebywał w areszcie od dnia 23 listopada 1963 r. do 29 lutego 1964 r. Jak ustalono, Władysław F. był przedmiotem zainteresowania funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa. W wyniku przebytej choroby i pobytu w zakładzie karnym Władysław F. zmarł 21 sierpnia 1964 r. Przeprowadzone śledztwo wykazało, że Władysław F. nie zmuszał innych osób do określonego zachowania, w tym przypadku do udziału w czynnościach lub obrzędach religijnych, ani też nie powstrzymywał bezprawnie od udziału w nich. Prowadząc pracę duszpasterską w podległej sobie parafii, realizował on jedynie swoje obowiązki, przekazując wiernym zasady odnoszące się do wiary, moralności, życia religijnego i funkcjonowania Kościoła. Śledztwo umorzono 1 września 2008 r. wobec stwierdzenia, że czyn ten nie zawiera znamion czynu zabronionego, brak jest bowiem możliwości przyjęcia, iż sędziowie wydający wyrok w sprawie oskarżonego Władysława F. dopuścili się przestępstwa i wykazania, że w zakresie swojego urzędowania umyślnie przekroczyli swoje uprawnienia bądź nie dopełnili obowiązków lub też możliwość przestępczego działania przewidywali i na to się godzili, chociaż wydany przez Sąd Wojewódzki wyrok można ocenić jako wyrok wydany z rażącym naruszeniem prawa.

S 57/04/Zk – śledztwo przeciwko byłemu funkcjonariuszowi WUSW w Przemyślu, Józefowi K., zakończone 12 września 2007 r. skierowaniem aktu oskarżenia do Sądu Rejonowego w Przemyślu. Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynikało, że w decyzji o internowaniu Waldemara M. jako podstawę prawną pozbawienia wolności tej osoby użyto tytułu projektu aktu normatywnego, który nigdy nie został uchwalony. Rada Państwa uchwaliła natomiast dekret o stanie wojennym, który zawierał podstawy prawne internowania obywateli polskich. Józef K. podpisał jednak decyzję o internowaniu Waldemara M. przed uchwaleniem przez Radę Państwa tego dekretu. Ponadto w wyniku wydania decyzji o internowaniu Waldemar M. został pozbawiony wolności przed nadzwyczajnym posiedzeniem Rady Państwa, podczas którego uchwaliła ona dekret o stanie wojennym.

Sprawa oskarżonego Józefa K. była rozpoznawana na trzech rozprawach przeprowadzonych w 2007 r. i na sześciu rozprawach, które odbyły się w 2008 r. Wyrokiem z 17 grudnia 2008 r., sygn. akt II K 399/07, Sąd Rejonowy w Przemyślu uznał Józefa K. za winnego dopuszczenia się 12 grudnia 1981 r. w Przemyślu, woj. podkarpackie, zbrodni komunistycznej, polegającej na przekroczeniu swoich uprawnień wynikających z pełnienia służby na stanowisku komendanta wojewódzkiego MO w Przemyślu i działaniu na szkodę Waldemara M. poprzez wydanie decyzji nr 66/81 o jego internowaniu, wskazanie jako podstawy prawnej tej decyzji art. 42 dekretu z 12 grudnia 1981 r. o ochronie bezpieczeństwa Państwa i porządku publicznego w czasie obowiązywania stanu wojennego, który nigdy nie został uchwalony oraz wydanie nakazu zatrzymania i doprowadzenia Waldemara M. do ośrodka odosobnienia w Nowej Wsi, co spowodowało bezprawne pozbawienie wolności tej osoby w okresie od 13 grudnia 1981 r. do 11 października 1982 r. w Komendzie Miejskiej MO w Jarosławiu, Komendzie Wojewódzkiej MO w Przemyślu, Ośrodku Odosobnienia w Uhercach, Ośrodku Odosobnienia w Łupkowie i Ośrodku Odosobnienia w Rzeszowie. Uznając Józefa K. za winnego popełnienia tego czynu, sąd skazał go na karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz zasądził od niego koszty sądowe.

S 2/07/Zk – śledztwo w sprawie przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego w 1981 r. w Mielcu w związku z operacyjnym rozpracowywaniem grup młodzieżowych, podejrzewanych o umieszczanie na murach budynków na terenie Mielca napisów i znaków o treściach antypaństwowych. Śledztwo wszczęto w dniu 30 marca 2007 r. w oparciu o zawiadomienie złożone przez Wiesława M. Z treści tego zawiadomienia wynikało, że funkcjonariusze państwa komunistycznego mogli dopuścić się przestępstwa polegającego na zmuszaniu do fałszywych zeznań osoby podejrzewane o popełnienie przestępstwa, a także niezgodnego z prawem werbowania nieletnich jako tajnych współpracowników. W toku śledztwa zapoznano się z aktami archiwalnymi, znajdującymi się w zasobach Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Rzeszowie. Przesłuchano w charakterze świadków osoby, które miały być przedmiotem przestępczych działań funkcjonariuszy. Postępowanie przygotowawcze jest kontynuowane w celu ustalenia sprawców przestępstwa.

S 27/08/Zk – śledztwo wszczęte 1 kwietnia 2008 r. w sprawie zbrodni komunistycznej, popełnionej przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego w Rzeszowie, w bliżej nieustalonym czasie 1988 r. na szkodę Urszuli S., a polegającej na poświadczeniu nieprawdy co do okoliczności mających znaczenie prawne, przez funkcjonariuszy SB w dokumentach przez nich wytworzonych. W toku prowadzonego śledztwa przesłuchano Urszulę S., która zeznała, iż w czasie pracy w Meblarskich Zakładach Wytwórczo-Usługowych Spółdzielni Pracy w Rzeszowie jej przełożony złożył wniosek o dopuszczenie jej do informacji stanowiących tajemnicę państwową. W związku z tym wnioskiem została wezwana do Rejonowego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Rzeszowie, gdzie rozmawiała z funkcjonariuszem Referatu V tego urzędu, Januszem B. Jak ustalono, pismem z dnia 28 czerwca 1988 r., Prezes Zarządu Meblarskich Zakładów Wytwórczo-Usługowych Spółdzielni Pracy w Rzeszowie zwrócił się do Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Rzeszowie Wydziału ds. Koordynacji Ochrony Tajemnicy z wnioskiem w sprawie uzgodnienia kandydatów do wykonywania prac o ochronie tajemnicy państwowej. Wśród kandydatów znalazła się Urszula S. Pismo to zostało zarejestrowane w RUSW w Rzeszowie 30 czerwca 1988 r. Na załączonym do pisma wniosku dotyczącym Urszuli S. znalazła się adnotacja sporządzona przez Janusza B. o treści: „Służba Bezpieczeństwa RUSW nie wnosi zastrzeżeń odnośnie dopuszczenia ww. do prac stanowiących tajemnicę państwową". Jak wynika z materiałów zachowanych w Oddziałowym Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Rzeszowie inny funkcjonariusz SB, Tadeusz G., wypełnił kartę personalną na nazwisko Urszuli S, rejestrując ją jako „kontakt operacyjny". Rejestrację tę zatwierdził Antoni Cz. w zastępstwie zastępcy szefa RUSW ds. SB w Rzeszowie. Przesłuchany w charakterze świadka Janusz B. zaprzeczył, by zarejestrował daną osobę jako „kontakt operacyj-

ny" bez jej zgody. Rejestrujący zaś Urszulę S. funkcjonariusz w ogóle tego faktu nie pamiętał. Zastępca Szefa RUSW ds. SB w Rzeszowie, Stanisław D., przyznał natomiast, iż mogła mieć miejsce sytuacja, w której zarejestrowano daną osobę jako „kontakt operacyjny" bez jej świadomości. Prowadzone w dalszym ciągu śledztwo ma na celu ustalenie, czy w przedmiotowej sprawie doszło do poświadczenia nieprawdy przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa w wytworzonych przez nich dokumentach.

Zbrodnie przeciwko ludzkości

S 114/08/Zi – śledztwo w sprawie napadu pododdziałów UPA na Wiązownicę, woj. podkarpackie, w dniu 17 kwietnia 1945 r. W toku powyższego postępowania przygotowawczego przesłuchano 40 świadków mających wiadomości o tej sprawie, dokonano analizy akt 15 postępowań prowadzonych w przeszłości przeciwko osobom podejrzewanym o członkostwo lub współpracę z UPA, a nadto przeprowadzono obszerną kwerendę zasobów archiwalnych Archiwum Państwowego w Przemyślu, Archiwum Państwowego w Rzeszowie oraz Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Rzeszowie. W rezultacie tych czynności ustalono, iż w dniu 17 kwietnia 1945 r. pomiędzy godziną 3.00 i 4.00 pododdziały UPA, którymi kierował Jan Sz. ps. „Żeleźniak", dokonały napadu na wieś Wiązownicę położoną w pobliżu Jarosławia. W skład oddziałów podległych Sz. wchodziły dwie sotnie „Bałaja" i „Szuma" oraz Ukraińcy zorganizowani w samoobronach, wywodzący się z sąsiednich miejscowości. Wykorzystując fakt, iż niemal wszyscy wartownicy pilnujący Wiązownicy udali się już do swoich domów, sprawcy szybko opanowali zachodnią część tej miejscowości i posunęli się w stronę miejscowego kościoła i szkoły. Po drodze część z nich podpalała zabudowania Wiązownicy, pozostali zaś strzelali z broni palnej w kierunku zabudowań wsi oraz jej mieszkańców, a nadto dokonywali rabunku mienia ruchomego na szkodę pokrzywdzonych. Skutkiem pożarów wznieconych nagle w wielu miejscach wiele osób zginęło w płonących budynkach i ich piwnicach. Część mieszkańców Wiązownicy, którym udało się opuścić swoje domy, uciekała w stronę pól oraz zarośli. Mieli oni nadzieję, iż znajdą tam schronienie przed napastnikami. Spotkali oni jednak przemieszczających się po wsi członków UPA, którzy strzelali do nich bez względu na ich wiek i płeć, mimo że osoby te były bezbronne, nie stawiały oporu, a często po prostu leżały na ziemi, mając nadzieję, że nie zostaną zauważone przez napastników.

W wyniku czynności przeprowadzonych w śledztwie ustalono, iż sprawcy dokonali zabójstwa co najmniej 91 osób, w tej liczbie mieszkańców Wiązownicy oraz sąsiednich wsi, którzy wcześniej schronili się w Wiązownicy w obawie przed Ukraińcami, mając nadzieję, że tam będzie bezpiecznie. Ponadto napastnicy spowodowali obrażenia ciała u dalszych 11 osób oraz zniszczyli w wyniku podpalenia co najmniej 130 zabudowań Wiązownicy. Liczba ofiar i straty materialne wywołane napadem byłyby z pewnością większe, gdyby nie zdecydowana obrona podjęta przez księdza Józefa M. i kierownika miejscowej szkoły Józefa O., którzy wraz z częścią mieszkańców wsi stawili opór napastnikom w rejonie kościoła. Pozwoliło to na dotarcie z pomocą do Wiązownicy oddziałom partyzanckim pod dowództwem Bronisława G. i Ludwika R.

W czasie napadu miejscowego folwarku bronił pododdział Wojska Polskiego, który liczył według różnych danych od 12 do 60 żołnierzy. Wspomniani byli okrążeni przez pododdziały UPA i nie mogli przyjść z pomocą mieszkańcom wsi.

Postępowanie przygotowawcze doprowadziło do zgromadzenia dowodów wskazujących na to, iż zbrodnia w Wiązownicy została zaplanowana i wykonana przez członków Ukraińskiej Powstańczej Armii oraz współpracujących z nimi Ukraińców zorganizowanych w samoobronach. Przebieg zdarzenia, a w szczególności systematyczne podpalanie zabudowań wsi, rabunek mienia, a przede wszystkim zabijanie mieszkańców Wiązownicy bez względu na ich wiek i płeć wskazują na to, iż sprawcy działali w zamiarze zniszczenia Wiązownicy i fizycznej likwidacji jej mieszkańców ze

względu na ich polską narodowość. Ustalenia te pozwalają uznać, że czyn ten wypełnia znamiona zbrodni ludobójstwa. Czynności śledcze doprowadziły do ustalenia, że w przeszłości dwóch sprawców było sądzonych za kierowanie i udział w napadzie na Wiązownicę. Dlatego też postępowanie w tym zakresie 13 listopada 2008 r. zostało umorzone z uwagi na przeprowadzenie postępowania przygotowawczego wobec tych osób w przeszłości. Dalszych trzech sprawców zbrodni w Wiązownicy, których dane osobowe ustalono, dziś nie żyje, w związku z tym wobec nich śledztwo umorzono. W pozostałym zakresie wobec nieustalenia dalszych indywidualnych sprawców postępowanie przygotowawcze umorzono.

9. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Szczecinie

Zbrodnie nazistowskie

S 55/05/Zn – śledztwo wszczęte w dniu 22 listopada 2004 r. w sprawie zamordowania w latach 1939–1945 w klasztorze w Hartheim (koło Linzu) w Austrii nieustalonej liczby obywateli polskich, w tym: w dniach 3–4 grudnia 1941 r. Eugeniusza R., Józefa D., Władysława G., Włodzimierza K., Henryka L., Adama Z., Edmunda J., Stefana L., Brunona Z., Józefa P., Feliksa G., Jana T., Hieronima D., Józefa P., Sylwestra O., Kazimierza B., Grzegorza K., Tadeusza L., Stefana M., Feliksa M., Michała E., Antoniego R. i Andrzeja C., w 1942 r. księży katolickich: Grzegorza D., Wincentego S. i Mieczysława Z. i innych nieustalonych z nazwiska osób. Podstawą wszczęcia śledztwa były materiały przekazane przez Ambasadora RP w Austrii w sprawie zamordowania w dniach 3–4 grudnia 1941 r. w Hartheim wskazanych z imienia i nazwiska 23 Polaków, których dane uzyskano w czasie prac wykopaliskowych w Hartheim w 2002 r., na podstawie uzyskanych tzw. numerów rozpoznawczych. W toku śledztwa przesłuchano wszystkich ustalonych krewnych wskazanych wyżej osób i ustalono, iż otrzymali one z KL Dachau informacje, iż ich bliscy zmarli w KL Dachau albo na zawał serca albo udar mózgu. Na temat wywiezienia tych osób do Hartheim pokrzywdzeni nie mieli, żadnych informacji, lecz byli przekonani, iż ich bliscy zginęli w KL Dachau. Ustalono, że w zamku Hartheim realizowano program eutanazji osób chorych psychicznie oraz niepełnosprawnych więźniów obozów koncentracyjnych. Już w 1938 r. w następstwie „Anschlussu" Austrii wywłaszczono dotychczasowego właściciela zamku Hartheim, Krajowe Towarzystwo Dobroczynności, i rozpoczęto przebudowę zamku z przeznaczeniem na zakład eutanazji: przygotowano komorę gazową i piece krematoryjne. Od 6 maja do końca 1941 r. zgładzono w Hartheim 18 269 osób. Ofiary selekcjonowano na podstawie orzeczenia lekarskiego o przydatności i zdolności do pracy. W Hartheim zabijano ludzi z Niemiec i z całej Europy: z zakładów leczniczych w Austrii, południowych Niemczech i Słowenii, z podbitych terenów na Bałkanach, z Polski, Czech, Rosji, Francji i Belgii, więźniów politycznych i robotników przymusowych. Najnowsze odkrycia potwierdzają, że mordowano tu ponadto jeńców wojennych ze wschodu, a nawet rozpatrywano możliwość eutanazji własnych inwalidów wojennych. Latem 1943 r. ulokowano tu, przeniesioną z Berlina, centralę tej akcji, określoną skrótem T 4. W celu zatarcia wszelkich śladów zimą 1944/1945 więźniowie Mauthausen usunęli urządzenia techniczne z zamku i przywrócili dawny stan budowli. Skrupulatne zniszczono również dokumentację poświadczającą rozmiary zbrodni dokonanej w zamku Hartheim. Łączną liczbę ofiar powyższego ośrodka szacuje się na około 30 000 osób. Wśród ofiar było 520 księży, w większości Polaków. Na liście IPN z 11 lipca 2006 r. figuruje 798 Polaków. W toku śledztwa, w dniu 24 czerwca 2008 r. zwrócono się z pomocą prawną do Zentrale Stelle der Landesjustizverwaltungen w Ludwigsburgu z prośbą o przesłanie potwierdzonych za zgodność wyroków sądów niemieckich i austriackich, wydanych przeciwko osobom odpowiedzialnym za ludobójstwo popełnione w Hartheim. Powyższe materiały są niezbędne do podjęcia merytorycznej decyzji w sprawie, a przede wszystkim mają one znaczenie dla przyjęcia prawidłowej podstawy prawnej umorzenia przedmiotowego śledztwa.

S 67/07/Zn – śledztwo jest prowadzone w sprawie zbrodni nazistowskiej, popełnionej we wrześniu 1943 r. w Orlance, były powiat brzeski, dawne województwo poleskie (obecnie położonej na terytorium Republiki Białorusi), przez funkcjonariuszy państwa niemieckiego – działających w celu wyniszczenia osób narodowości polskiej – polegającej na pozbawieniu życia: Bronisława J., Zofii J., Krystyny J., Franciszka J. i Albertyny J. Z poczynionych w czasie śledztwa ustaleń wynika, że we wrześniu 1943 r. konny oddział żołnierzy niemieckich (być może z Wehrmachtu) lub podległych władzy niemieckiej żołnierzy oddziałów rosyjskich, ukraińskich lub węgierskich dokonały pacyfikacji wsi Orlanka, znajdującej się w powiecie Brześć, w byłym województwie poleskim. Mord bezbronnych mieszkańców cywilnych został dokonany w tej wsi prawdopodobnie w ramach akcji skierowanej przeciwko działającym na tym terenie oddziałom partyzanckim. W wyniku pacyfikacji w Orlance najprawdopodobniej zostało zamordowanych łącznie około 60 osób cywilnych. Ponadto w wyniku wykonanych w tej sprawie czynności ustalono, że w latach 1943–1944 w pobliżu Orlanki, na terenie lasów otaczających folwark Botyń (teren nazywany „las Botyń") dochodziło do zabójstw obywateli polskich, dokonywanych przez żołnierzy niemieckich i innych nieustalonych sprawców. Między innymi w 1944 r. zostały zamordowane, w nieznanych okolicznościach, przez żołnierzy niemieckich ukrywające się w tym lesie dwie mieszkanki wsi Orlanka – Nadzieja P. i Stanisława B. W przedmiotowej sprawie został skierowany do władz Republiki Białorusi wniosek o międzynarodową pomoc prawną w celu odszukania świadków pacyfikacji wsi Orlanka i dokonywanych w lasach – w pobliżu folwarku Botyń – w latach 1943–1944 mordów obywateli polskich oraz ustalenia, czy w archiwach tego państwa są przechowywane dokumenty dotyczące tych zdarzeń. Ponadto w sprawie tej został skierowany wniosek o pomoc prawną do Centrali w Ludwigsburgu w celu przeprowadzenia na terenie Niemiec kwerendy archiwalnej, mającej za zadanie odszukanie dokumentów dotyczących przedmiotowych zdarzeń, w szczególności pozwalających na wykrycie sprawców zbrodni. Dalszy bieg śledztwa jest uzależniony przede wszystkim od skutków realizacji opisanych powyżej wniosków o pomoc prawną.

Zbrodnie komunistyczne

S 20/05/Zk – śledztwo przejęte przez Oddziałową Komisję do prowadzenia 22 lipca 2005 r. w sprawie znęcania się fizycznego i psychicznego nad osobami internowanymi przez funkcjonariuszy Służby Więziennej w Wierzchowie Pomorskim. Z poczynionych w toku tego śledztwa ustaleń wynikało, że w grudniu 1982 r. na terenie Zakładu Karnego w Wierzchowie Pomorskim utworzony został Ośrodek Odosobnienia dla Osób Internowanych. Osadzono w nim działaczy opozycyjnych, zarówno z terenu byłego województwa koszalińskiego, jak i szczecińskiego. W dniu 13 lutego 1982 r. w Ośrodku Internowania w Wierzchowie doszło do fizycznego i psychicznego znęcania się przez funkcjonariuszy Służby Więziennej nad osiemdziesięciodwuosobową grupą internowanych.

W niniejszej sprawie wykonano liczne czynności procesowe. Przesłuchano około 200 świadków, w tym osoby na stałe zamieszkujące zagranicą. Ponadto przeprowadzono liczne kwerendy archiwalne. Zgromadzony został istotny materiał dowodowy, który pozwolił 22 września 2008 r. skierować do Sądu Rejonowego w Drawsku Pomorskim akt oskarżenia przeciwko Markowi G. – byłemu naczelnikowi Zakładu Karnego w Wierzchowie Pomorskim oraz piętnastu podległym mu byłym funkcjonariuszom Służby Więziennej. Marek G., były naczelnik Zakładu Karnego w Wierzchowie – pełniący jednocześnie obowiązki komendanta Ośrodka Odosobnienia dla Osób Internowanych w Wierzchowie – został oskarżony o popełnienie zbrodni komunistycznej, polegającej na przekroczeniu w dniu 13 lutego 1982 r. uprawnień przez wydanie podległym funkcjonariuszom Służby Więziennej nieusprawiedliwionego sytuacją polecenia użycia wobec grupy osób internowanych – osadzonych w Zakładzie Karnym w Wierzchowie, w ramach którego funkcjonował ośrodek dla internowanych – szczególnych środków bezpieczeństwa, w wyniku czego zostało pobitych

40 osób internowanych. Natomiast piętnastu podległych mu funkcjonariuszy Służby Więziennej zostało oskarżonych o popełnienie zbrodni komunistycznej polegającej na przekroczeniu – w toku wykonywania czynności służbowych – uprawnień i fizycznym oraz psychicznym znęcaniu się nad 82 osobami internowanymi. Działania przestępne tych piętnastu funkcjonariuszy polegało, m.in. na biciu pokrzywdzonych, przebywających w więziennych celach, pałkami szturmowymi, znieważaniu ich, zmuszaniu do ustawienia się w dwuszeregu, poszturchiwaniu, popychaniu, grożeniu im pobiciem i pozbawieniem życia. Ponadto oskarżeni zastosowali wobec części internowanych tzw. „ścieżki zdrowia", czyli przepędzili ich przez szpaler utworzony z funkcjonariuszy i dotkliwie pobili gumowymi pałkami, przy czym wiele ciosów zadano w plecy, głowy i ramiona. Aktualnie Sąd Okręgowy w Koszalinie przekazał przedmiotową sprawę – ze względu na ekonomikę procesową – do prowadzenia Sądowi Rejonowemu w Szczecinie. Termin rozprawy nie został jeszcze wyznaczony.

S 39/06/Zk – śledztwo wszczęte w dniu 21 czerwca 2006 r. w sprawie składania we wrześniu i październiku 1982 r. fałszywych zeznań przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa z KW MO w Gorzowie Wlkp.: Stefana J., Zdzisława M. i Ryszarda S. w sprawie karnej, prowadzonej w tamtym czasie, przeciwko Jarosławowi R., działaczowi Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność", oskarżonemu o rzekomy udział w nielegalnej demonstracji pod gorzowską katedrą, zakończonej wyrokiem skazującym na bezwzględną karę pozbawienia wolności.

W toku śledztwa ustalono, iż Jarosław R., jako aktywny działacz zdelegalizowanego NSZZ „Solidarność", po opuszczeniu ośrodka internowania w lipcu 1982 r. pozostawał w zainteresowaniu gorzowskiej Służby Bezpieczeństwa. W dniu 31 sierpnia 1982 r. w godzinach 15.00–17.00 w okolicach tzw. „Białego Krzyża" pod katedrą, w centrum miasta, odbyła się manifestacja, zorganizowana przez zdelegalizowaną „Solidarność" w związku z drugą rocznicą „porozumień sierpniowych". Manifestacja została spacyfikowana przez oddziały ZOMO i Milicji Obywatelskiej. W czasie manifestacji Jarosław R. przebywał w mieszkaniu swojej znajomej, Teresy K., usytuowanym na przeciwko kościoła katedralnego. W mieszkaniu tym przebywały jeszcze inne osoby. Jarosław R. wykonywał z balkonu zdjęcia z przebiegu zajść pod katedrą. Następnego dnia Jarosław R. w godzinach rannych został zatrzymany w miejscu swojej pracy przez funkcjonariuszy SB jako podejrzany o uczestnictwo w nielegalnej demonstracji pod katedrą oraz publiczne nawoływanie do nieposłuszeństwa i przeciwdziałania aktom prawnym stanu wojennego. Pod takim zarzutem ww. został tymczasowo aresztowany przez Prokuraturę Rejonową w Gorzowie Wlkp. i osadzony w areszcie śledczym. Materiał dowodowy, na którym oparto zarzut, a następnie wyrok skazujący Sądu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp. bazował wyłącznie na zeznaniach trzech funkcjonariuszy gorzowskiego SB: Zdzisława M., Ryszarda S. i Stefana J. Wyżej wymienieni złożyli we wrześniu i październiku 1982 r., zarówno w Prokuraturze Rejonowej, jak i w Sądzie Wojewódzkim w Gorzowie Wlkp., nieprawdziwe zeznania. Oświadczyli bowiem, iż widzieli znanego im z widzenia Jarosława R. na placu przy katedrze 31 sierpnia 1982 r. Dodali, że wyżej wymieniony podburzał innych ludzi, wznosząc okrzyki: „Niech żyje Solidarność!" i inne, uznane przez prokuraturę i sąd za nawoływanie do nieposłuszeństwa i niepodporządkowania się przepisom stanu wojennego. Za powyższe Jarosław R. wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp. z dnia 4 października 1982 r. został skazany w trybie doraźnym na podstawie art. 282 kk na karę 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Przesłuchany przez prokuratora pionu śledczego IPN, pokrzywdzony zaprzeczył swojemu udziałowi w manifestacji pod „Białym Krzyżem". Dodał, iż sąd w toku procesu karnego dał całkowicie wiarę kłamliwym zeznaniom funkcjonariuszy SB, odrzucając zeznania świadków obrony. W dniu 8 stycznia 2007 r. przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstw, stanowiących zbrodnię komunistyczną, polegających na złożeniu fałszywych zeznań w toku ówczesnego postępowania karnego oraz doprowadzeniu do bezzasadnego pozbawienia wolności Jarosława R., funkcjonariuszom SB: porucznikowi Ryszardowi S., porucznikowi Zdzisławowi M. i chorążemu

Stefanowi J. W dniu 18 czerwca 2007 r. został skierowany przeciwko nim akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Gorzowie Wlkp. Wyrokiem z dnia 18 września 2008 r., sygn. II K 347/07, tenże Sąd Rejonowy uznał wszystkich oskarżonych za winnych zarzucanej im zbrodni komunistycznej oraz skazał na kary po 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania na okres lat 3. Orzekł nadto nawiązki w kwocie po 1500 zł na rzecz Fundacji Ofiar Przestępstw oraz środek karny w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości poprzez ogłoszenie w lokalnej prasie. W dniu 26 listopada 2008 r. prokurator IPN wywiódł od powyższego wyroku apelację w części dotyczącej kary, na niekorzyść wszystkich oskarżonych. Apelacja nie została dotychczas rozpoznana przez Sąd Okręgowy w Gorzowie Wlkp.

S 107/07/Zk – śledztwo wszczęte 18 marca 2008 r. w sprawie pobicia w dniu 14 marca 1968 r. Jana O. przez funkcjonariuszy Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Szczecinie.

Zebrany materiał dowodowy wskazuje, że dnia 14 marca 1968 r. w Szczecinie doszło do burzliwych wystąpień studentów oraz młodzieży szkół średnich. Powodem demonstracji w Szczecinie były tzw. wypadki marcowe w Warszawie oraz innych większych ośrodkach akademickich. W celu stłumienia wystąpień brutalnie interweniowała Milicja Obywatelska, która używała pałek służbowych oraz armatek wodnych. W wyniku działań milicji został pobity przez kilkunastu funkcjonariuszy MO Jan O. Na skutek zadanych ciosów pokrzywdzony doznał bardzo poważnych uszkodzeń ciała, w tym m.in. złamań kości kończyny górnej. Aktualnie poszukiwane są dokumenty dotyczące zdarzenia oraz akta osobowe funkcjonariuszy, którzy mogą mieć informacje na temat pobicia Jana O.

S 12/08/Zk – śledztwo w sprawie popełnienia zbrodni komunistycznej, polegającej na fizycznym i psychicznym znęcaniu się w okresie od grudnia 1946 r. do marca 1947 r. w Wałczu przez funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Wałczu nad pozbawionym wolności Stanisławem R., prezesem PSL–Mikołajczykowskiego w Wałczu w ten sposób, że bito go rękami po całym ciele, głównie pięściami po twarzy, świecono silnym światłem w oczy, kierowano pod jego adresem obraźliwe wyrazy – w celu uzyskania określonej treści wyjaśnień. W toku śledztwa ustalono, iż Stanisław R. został zatrzymany, a następnie pozbawiony wolności w związku z przynależnością do PSL–Mikołajczykowskiego przez funkcjonariuszy UB z Wałcza, którzy w trakcie prowadzonego przeciwko niemu postępowania bili go i stosowali przemoc w celu uzyskania określonej treści wyjaśnień. Ustalono dane jednego z funkcjonariuszy znęcających się nad wyżej wymienionym. Dziś on już nie żyje. W dalszym ciągu trwają czynności zmierzające do ustalenia pozostałych sprawców opisanej zbrodni.

S 26/08/Zk – śledztwo wszczęte w sprawie popełnienia zbrodni komunistycznej, polegającej na przekroczeniu uprawnień przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego w latach 1977–1981 w Szczecinie w stosunku do Dariusza R. poprzez m.in. jego relegowanie ze studiów dziennych na Akademii Rolniczej w Szczecinie, stosowanie gróźb karalnych przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa, co było spowodowane jego postawą polityczną i uczestnictwem w działalności opozycyjnej. W toku śledztwa ustalono między innymi, że Dariusz R. z powodu prowadzonej działalności duszpasterskiej i opozycyjnej o charakterze antysocjalistycznym w okresie 1977–1981 był inwigilowany przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa, którzy naruszali mir domowy oraz stosowali wobec niego groźby karalne.

Za kolportaż wydawnictw podziemnych i podpisanie deklaracji Studenckiego Komitetu „Solidarności", w październiku 1978 roku został z naruszeniem prawa niedopuszczony do złożenia egzaminu komisyjnego, co w konsekwencji skutkowało skreśleniem go z listy studentów Akademii Rolniczej w Szczecinie. Aktualnie wykonywane są czynności procesowe w postaci przesłuchania świadków wskazanych przez pokrzywdzonego. Ponadto zwrócono się do Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Szczecinie o materiały archiwalne.

Zbrodnie przeciwko ludzkości

S 36/08/Zi – śledztwo wszczęte 10 czerwca 2008 r. w sprawie popełnienia zbrodni przeciwko ludzkości, polegającej na zamordowaniu 139 osób narodowości polskiej w dniu 23 sierpnia 1943 r. we wsi Majdan, gmina Soszyczno, dawny powiat Kamień Koszyrski. W dniu 23 sierpnia 1943 r. nacjonaliści ukraińscy spędzili 139 mieszkańców wsi Majdan narodowości polskiej do miejscowej szkoły, po czym przy użyciu ostrych narzędzi pozbawili ich życia. Jedynym powodem zabicia wymienionych osób była ich przynależność narodowa. Osoby zamordowane zostały pochowane we wspólnej mogile. Obecnie są prowadzone kwerendy archiwalne, które mają na celu odszukanie wszelkich dokumentów dotyczących przedmiotowego zdarzenia.

10. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie

Zbrodnie nazistowskie

S 1/06/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa, polegającej na zamordowaniu w dniu 8 sierpnia 1944 r. w ruinach teatru Wielkiego w Warszawie około 350 osób należących do polskiej ludności cywilnej.

Postępowanie w sprawie wszczęto w dniu 18 grudnia 2000 r. Na podstawie zebranego dotychczas materiału dowodowego ustalono, że w pierwszych dniach Powstania Warszawskiego żołnierze niemieccy wypędzili ludność cywilną z budynków mieszkalnych, znajdujących się w pobliżu Teatru Wielkiego, tj. z rejonu ulic Trębackiej, Focha, Krakowskiego Przedmieścia, Wierzbowej, Senatorskiej, Fredry i Alberta, a następnie ludzi tych umieścili w ruinach opery. Tam podzielono ich na dwie grupy. W jednej znajdowały się kobiety z małymi dziećmi, w drugiej zaś mężczyźni oraz chłopcy w wieku kilkunastu lat. Następnie kobiety wraz z dziećmi zostały przez hitlerowców pod eskortą wyprowadzone z Warszawy do obozu przejściowego w Pruszkowie. Natomiast zatrzymani w ruinach Teatru Wielkiego mężczyźni w liczbie około 350 osób zostali przez żołnierzy niemieckich w dniach 8 i 9 sierpnia 1944 r. zastrzeleni, a zwłoki ich spalono. W toku śledztwa, pomimo podjęcia szeroko zakrojonych działań, ustalono dotychczas nazwiska jedynie 33 ofiar tej zbrodni. W przedmiotowej sprawie przesłuchano wielu świadków tamtych wydarzeń oraz osoby wykonujące prawa zmarłych pokrzywdzonych. Pozyskany materiał dowodowy ujawnił, że prawdopodobnie odpowiedzialna za dokonanie tych zbrodni jest formacja SS, dowodzona w czasie Powstania Warszawskiego przez Oskara Dirlewangera.

Aktualnie prokurator oczekuje na wykonanie wniosków o międzynarodową pomoc prawną, skierowanych do prokuratur w Republice Federalnej Niemiec, Koblencji w przedmiocie przeprowadzenia kwerendy w Bundesarchiv, Stuttgarcie w przedmiocie przeprowadzenia kwerendy w Archiwum Federalnym w Ludwigsburgu. Podjęte działania zmierzają do uzyskania uwierzytelnionych odpisów protokołów z przesłuchań byłych członków specjalnej formacji SS Dirlewangera oraz innych materiałów historycznych, pomocnych do wykrycia sprawców zbrodni. Ponadto Komisja oczekuje również na wykonanie wniosku przekazanego do Centrali Krajowych Administracji Wymiaru Sprawiedliwości w Ludwigsburgu, którego przedmiotem jest uzyskanie z Niemieckiego Czerwonego Krzyża Oddziału w Monachium kartoteki niemieckich żołnierzy z brygady Oskara Dirlewangera, biorących udział w tłumieniu Powstania Warszawskiego w dniach 8 i 9 sierpnia 1944 r., zweryfikowanie danych personalnych, figurujących tam osób pod kątem ustalenia żyjących oraz nadesłanie uwierzytelnionych dokumentów potwierdzających zgony pozostałych. Oczekuje się również na realizację wniosku skierowanego do Królestwa Belgii, którego przedmiotem jest przesłuchanie odnalezionego żołnierza Wehrmachtu, uczestniczącego w walkach w czasie Powstania Warszawskiego. Dalsze czynności w postępowaniu z uwagi na wyczerpanie możliwości dowodowych co

do ustalenia sprawców czynu na terenie Polski są uzależnione od realizacji międzynarodowych wniosków o udzielenie pomocy prawej.

S 70/07/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa popełnionych w obozie koncentracyjnym w Warszawie „Konzentrationslager Warschau". Postępowanie jest prowadzone w OKŚZpNP w Warszawie od 15 stycznia 2002 r. i stanowi kontynuację śledztwa wszczętego w 1974 r. przez Główną Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce, które zostało umorzone w dniu 30 maja 1996 r. przez Prokuraturę Wojewódzką w Warszawie. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwala na stwierdzenie, że obóz koncentracyjny w Warszawie został założony na mocy decyzji z dnia 9 października 1942 r., której autorem był Heinrich Himmler. Obóz usytuowano w dawnym więzieniu wojskowym przy ul. Gęsiej w Warszawie (właściwy teren obozu zamykał się w obrębie ulic: Zamenhofa, Wołyńskiej, Ostrowskiej, Glinianej, Okopowej i Gęsiej). „Konzentrationslager Warschau" zorganizowano w drugiej połowie 1943 r., a ramy czasowe jego funkcjonowania określają trzy daty: a) 19 lipca 1943 r. – początek działalności, b) 1 maja 1944 r. – obóz stracił samodzielność organizacyjną i stał się filią KL Lublin, c) 5 sierpnia 1944 r. obóz został wyzwolony w czasie Powstania Warszawskiego przez żołnierzy batalionu „Zośka". Więźniami obozu byli w przeważające mierze Żydzi z krajów okupowanych przez hitlerowskie Niemcy. „KL Warschau" stanowił obóz pracy, miejsce grabieży mienia żydowskiego oraz miejsce masowych egzekucji i mordów Polaków i Żydów. Na terenie obozu, obejmującym wyżej wskazany obszar, były umiejscowione trzy krematoria i działała komora gazowa. Z ustaleń poczynionych w sprawie wynika, że w „KL Warschau" Niemcy zamordowali nie mniej niż 20 tys. więźniów. Obecnie czynności, podejmowane przez OKŚZpNP w Warszawie, koncentrują się na zweryfikowaniu hipotez dotyczących istnienia na terenie Warszawy podobozów – filii „KL Warschau". Dotyczą one funkcjonowania podobozu na terenie Dworca Zachodniego oraz umiejscowienia w nim komór gazowych, a także funkcjonowania na terenie przy tzw. Gazowni i na terenie tzw. Drewnianego Koła kolejnych podobozów „KL Warschau". Przeprowadzone dotychczas czynności procesowe nie doprowadziły do potwierdzenia wyżej wskazanych hipotez. W celu kompleksowego wyjaśnienia tej kwestii w najbliższym czasie zostanie powołany biegły z zakresu analizy zdjęć lotniczych, który w oparciu o zdjęcia lotnicze z 1939 r., 1943 r., 1944 r. i 1945 r. podejmie się rozstrzygnięcia wspomnianych wątpliwości. Analiza zgromadzonych w śledztwie materiałów archiwalnych wykazała, że ekshumacje prowadzone w latach 1945–1946 w rejonie ulic Karmelickiej, Anielewicza, Zamenhofa i Lewartowskiego – tj. miejsca usytuowania najstarszej części obozu KL Warschau (dawnego budynku więzienia wojskowego) były niepełne i z niewyjaśnionych powodów zostały przerwane. W związku z powyższym w ramach prowadzonego śledztwa OKŚZpNP w Warszawie obecnie realizuje czynności zmierzające do zweryfikowania tych ustaleń. Ponadto stwierdzono, że na terenie obozu poza ekshumacjami były przeprowadzone inhumacje. W celu weryfikacji tych ustaleń jest planowane przeprowadzenie prac sondażowo-archeologicznych na terenie byłego obozu. Obecnie trwają czynności mające na celu wybór wykonawcy i czynności mające na celu zapewnienie środków finansowych potrzebnych do realizacji tego zamierzenia. Wszelkie czynności procesowe, podejmowane w zakresie prac sondażowo-archeologicznych, są na bieżąco konsultowane z przedstawicielami wyznań: rzymskokatolickiego i mojżeszowego, ponadto do współpracy w tym przedsięwzięciu zaproszono Radę Ochrony Pamięci Walki i Męczeństwa. Oprócz powyższych czynności w toku śledztwa przeprowadzono pełną kwerendę materiałów zgromadzonych w zasobie archiwalnym IPN w zakresie informacji dotyczących obozu koncentracyjnego w Warszawie. Uzyskane w wyniku przedmiotowej kwerendy materiały są na bieżąco weryfikowane procesowo. W celu zgromadzenia pełnego materiału dowodowego oraz wyjaśnienia wszelkich istotnych okoliczności będzie również niezbędne wystąpienie do strony niemieckiej o udostępnienie akt (prowadzonych i zakończonych przez tamtejsze organy wymiaru sprawiedliwości) postępowań karnych w sprawie zbrodni ludobójstwa w „Konzentrationslager Warschau".

S 21/08/Zn – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa, polegającej na zamordowaniu w dniu 14 września 1944 r. w Warszawie przy ul. Marii Kazimiery około 120 osób spośród ludności cywilnej. Śledztwo prowadzone jest przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie od dnia 8 lutego 2008 r. i jest kontynuacją śledztwa prowadzonego i zawieszonego przez Okręgową Komisję Badania Zbrodni Hitlerowskich w Warszawie. Zebrany w sprawie materiał dowodowy wskakuje, iż w dniu 14 września 1944 r. oddziały niemieckie nieustalonej dotychczas formacji wojskowej wypędziły mieszkańców Warszawy z rejonu ulic Marii Kazimiery, Strzeleckiej i Dębińskiego, a następnie dokonały ich masowej egzekucji przy ul. Marii Kazimiery. Jak wynika z poczynionych ustaleń zostało wówczas zamordowanych nie mniej niż 120 osób. Podejmowane obecnie w toku śledztwa czynności zmierzają do ustalenia pełnej listy osób wówczas zamordowanych oraz ustalenia osób dla nich najbliższych, jak również świadków wskazanej zbrodni. W tym celu jest prowadzona kwerenda archiwalna przez Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN w Warszawie oraz Archiwum Państwowe m.st. Warszawy. Dla potrzeb śledztwa uzyskano również ekspertyzę historyczną przygotowaną przez Biuro Edukacji Publicznej IPN w Warszawie. Ponadto zwrócono się o udzielenie niezbędnych dla śledztwa informacji do Urzędu Dzielnicy Żoliborz m.st. Warszawy, właściwych miejscowo USC oraz jednostek policji. Uzyskane w wyniku wskazanych kwerend materiały, jak również informacje przekazane przez wskazane urzędy są sukcesywnie poddawane procesowej weryfikacji, m.in. poprzez dokonywanie tłumaczeń z języka niemieckiego dokumentów archiwalnych oraz przesłuchania ustalonych świadków. Śledztwo pozostaje na etapie gromadzenia materiału dowodowego.

Zbrodnie komunistyczne

S 49/01/Zk – śledztwo przeciwko Józefowi K., Tadeuszowi J., Henrykowi P., Leonardowi K. i Władysławowi A., byłym funkcjonariuszom Głównego Zarządu Informacji WP, podejrzanym o popełnienie w okresie od 21 października 1950 r. do 10 lutego 1953 r. zbrodni komunistycznych, stanowiących jednocześnie zbrodnie przeciwko ludzkości wobec 7 oficerów Wojska Polskiego: kmdr. Witolda M., kmdr. Kazimierza K., kmdr. Mariana W., kmdr. Roberta K., mjr. Apoloniusza Z., mjr. Tadeusza T. i ppłk. Sergiusza P. w toku prowadzonego przeciwko wymienionym śledztwie w sprawie „Spisku w Wojsku Polskim". Działania przestępcze funkcjonariuszy polegały na fizycznym i psychicznym znęcaniu się nad wymienionymi oficerami Wojska Polskiego w czasie prowadzonych przeciwko nim śledztw poprzez wielokrotne, powtarzane po kilkaset razy, długotrwałe, trwające nawet dwadzieścia i więcej godzin na dobę przesłuchiwanie pokrzywdzonych. Dręczenie ich w tym czasie brakiem snu, przesłuchiwanie w pozycji stojącej, grożenie pozbawieniem życia i represjami wobec ich rodzin oraz doprowadzanie w ten sposób do całkowitego wyczerpania, zarówno psychicznego jak i fizycznego w celu zmuszenia ich do przyznania się do udziału w dywersyjno-szpiegowskiej organizacji działającej w Wojsku Polskim, do uczestniczenia w działalności agenturalnej na rzecz państw zachodnich oraz do składania wyjaśnień zgodnych z koncepcją prowadzonego przeciwko nim śledztwa.

W dniu 21 października 2008 r. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie skierowała do Wojskowego Sądu Garnizonowego w Warszawie akt oskarżenia przeciwko Józefowi K., Tadeuszowi J., Henrykowi P., Leonardowi K. i Władysławowi A. Przypisane oskarżonym przestępstwa są zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 5. Sprawa jest rozpoznawana przez sąd.

S 51/01/Zk – śledztwo przejęte z Prokuratury Okręgowej w Warszawie, kontynuowane od dnia 30 sierpnia 2001 r., swoim zakresem obejmuje przekroczenie uprawnień służbowych przez funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych, działających na szkodę wymiaru sprawiedliwości w latach 1983–1984 w związku z prowadzonym przez Prokuraturę Wojewódzką w Warszawie śledz-

twem dotyczącym śmierci Grzegorza Przemyka, utrudnianie śledztwa Prokuratury Wojewódzkiej w Warszawie w sprawie śmierci Grzegorza Przemyka w latach 1983–1984 przez funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych oraz kierowanie gróźb bezprawnych przez funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych w celu wywarcia wpływu na czynności, w tym zeznania świadków występujących przez sądem w sprawie śmierci Grzegorza Przemyka.

Ustalenia dotychczas poczynione pozwalają stwierdzić, iż w toku prowadzonego przez Prokuraturę Wojewódzką w Warszawie w latach 1983–1984 śledztwa w sprawie śmiertelnego pobicia Grzegorza Przemyka i w związku z tym śledztwem, funkcjonariusze różnych szczebli, działających w strukturach ówczesnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Stołecznego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Warszawie i Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Radomiu, podejmowali działania przestępcze, polegające na utrudnianiu postępowania karnego poprzez znęcanie się nad podejrzanymi w celu uzyskania przyznania się do niepopełnionego przestępstwa oraz uzyskania określonej treści wyjaśnień. Działania te zmierzały do spowodowania uniknięcia odpowiedzialności karnej przez rzeczywistych sprawców śmiertelnego pobicia Grzegorza Przemyka, jak wykazały późniejsze, przeprowadzone już w latach dziewięćdziesiątych postępowania – funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej. Prowadzone postępowanie przygotowawcze ma na celu ustalenie pełnego kręgu osób odpowiedzialnych za wydawanie poleceń w tym zakresie na wszystkich szczeblach kierownictwa resortu spraw wewnętrznych, a także bezpośrednich wykonawców tych przestępczych działań. W ramach śledztwa w wyniku kwerend przeprowadzonych m.in. w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN, Archiwum Akt Nowych w Warszawie oraz wielu innych instytucjach odnaleziono wiele materiałów mających istotne znaczenie dla prowadzonego postępowania. Zgromadzony materiał dowodowy pozwolił na przedstawienie zarzutów utrudniania śledztwa licznym funkcjonariuszom Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej. We wrześniu i październiku 2007 r. funkcjonariuszowi Komendy Głównej MO, Zdzisławowi C.; zastępcy szefa Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych ds. Służby Bezpieczeństwa w Radomiu, Stefanowi O.; zastępcy naczelnika Wydziału III Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Radomiu, Marianowi C.; funkcjonariuszowi Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Radomiu, naczelnikowi Wydziału IV Departamentu III MSW, Edwardowi C.; funkcjonariuszom Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Radomiu, Robertowi R., Janowi J.; funkcjonariuszowi Wydziału Kryminalnego Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Radomiu, Markowi S. i zastępcy naczelnika Wydziału Kryminalnego Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Radomiu, Marianowi M. przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstw, polegających na przekroczeniu uprawnień służbowych poprzez podejmowanie czynności o charakterze operacyjnym, utrudniających prawidłowy tok prowadzonego przez prokuraturę śledztwa w sprawie śmiertelnego pobicia Grzegorza Przemyka, przez inwigilację świadka Cezarego F. i członków jego rodziny, stosowanie podsłuchów, wdrażanie tzw. kombinacji operacyjnych i innych technik operacyjnych w celu wywarcia wpływu na czynności świadka, zmianę zeznań złożonych przez niego w prokuraturze i wykluczenie funkcjonariuszy MO z kręgu sprawców śmiertelnego pobicia Grzegorza Przemyka.

We wrześniu 2008 r. kolejnym osobom, funkcjonariuszom Biura Dochodzeniowo-Śledczego Komendy Głównej MO, Zbigniewowi S., Janowi Adamowi P. oraz zastępcy naczelnika Wydziału Dochodzeniowo-Śledczego Stołecznego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Warszawie, Wiesławowi Janowi W. i funkcjonariuszom tego wydziału, Jackowi Z., Tomaszowi Stanisławowi B., Tomaszowi M. i Ryszardowi C. przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstw, polegających na nakłanianiu Michała W. i Jacka S. do przyznania się do niepopełnionego przestępstwa pobicia Grzegorza Przemyka, którego skutkiem był jego zgon oraz złożenia określonej treści wyjaśnień potwierdzających dokonanie tego czynu wspólnie, przy użyciu gróźb oraz w przypadku niektórych podejrzanych przez wielokrotne i wielogodzinne przesłuchania o różnych porach dnia i nocy, które noszą znamiona znęcania się psychicznego. Wszyscy przesłuchani w charakterze podejrzanych nie przyznali się do popełnienia zarzucanych im przestępstw.

Śledztwo obecnie jest kontynuowane w kierunku ustalenia zakresu odpowiedzialności karnej pozostałych sprawców ze szczebla kierowniczego resortu spraw wewnętrznych oraz funkcjonariuszy z Wydziału III Służby Bezpieczeństwa Stołecznego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Warszawie w zakresie czynności operacyjnych prowadzonych wobec Michała W.

S 38/04/Zk – śledztwo dotyczące Zbrodni Katyńskiej, to jest w sprawie, stanowiących zbrodnię wojenną i zbrodnię przeciwko ludzkości, zabójstw nie mniej niż 21 768 obywateli polskich dokonanych w okresie od dnia 5 marca do bliżej nieustalonego dnia i miesiąca 1940 r. na terytorium ZSRR przez funkcjonariuszy tego państwa, działających zgodnie z podjętą w Moskwie w dniu 5 marca 1940 r. uchwałą Biura Politycznego Komitetu Centralnego Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików). Przedmiotowe śledztwo jest prowadzone przez OKŚZpNP w Warszawie od dnia 30 listopada 2004 r.

Do końca grudnia 2008 r. w toku śledztwa przesłuchano łącznie 2422 świadków. Większość z nich stanowią członkowie rodzin zamordowanych.

Czynności przesłuchania świadków w śledztwie S 38/04/Zk są prowadzone nie tylko na terenie Polski, ale również poza jej granicami.

Realizując cele śledztwa w zakresie wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności sprawy, prowadzone są poszukiwania, w kraju i za granicą, dokumentów i innych dowodów mogących mieć istotne znaczenie dla przedmiotu postępowania. Między innymi chodzi o imienne ustalenie wszystkich obywateli polskich – ofiar Zbrodni Katyńskiej, ustalenie nieznanych dotąd miejsc ich kaźni i pochówku, sporządzenie pełnej listy osób, którym w niniejszym postępowaniu przysługują prawa pokrzywdzonych. Ponadto postępowanie zmierza do ustalenia wszystkich osób odpowiedzialnych za popełnienie Zbrodni Katyńskiej, w tym tych, które uczestniczyły w procesie decyzyjnym oraz w wykonaniu uchwały o wymordowaniu polskich jeńców wojennych i więźniów. Na obecnym etapie śledztwa znane są personalia członków Biura Politycznego KC WKP(b), którzy podjęli uchwałę z 5 marca 1940 r. W toku śledztwa będą podejmowane dalsze czynności zmierzające do ustalenia pozostałych sprawców, którzy uczestniczyli na różnych etapach w realizacji ludobójczej decyzji z 5 marca 1940 r. (konwojowali ofiary do miejsca straceń, mordowali, zakopywali ciała, zacierali ślady). Dotychczas przeprowadzono wiele kwerend archiwalnych w zasobie Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN, Archiwum Kancelarii Prezydenta i Archiwum Akt Nowych. W wyniku dokonanych oględzin wytypowanych materiałów pozyskano kopie dokumentów i fotografii odnoszących się do przedmiotu śledztwa. W celu zgromadzenia jak najpełniejszego materiału dowodowego prokuratorzy Zespołu Śledczego, pracującego nad sprawą, zapoznali się nadto z dokumentacją Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa z prowadzonych na jej zlecenie przez kilka ekspedycji archeologiczno-ekshumacyjnych w latach 1994–1996 prac sondażowo-topograficznych i sondażowo-ekshumacyjnych, związanych z rozpoznaniem i przygotowaniem terenów pod przyszłe cmentarze wojenne w Katyniu, Charkowie i Miednoje. Uzyskano nadto z Rady Ochrony Pamięci Walki i Męczeństwa komplet dokumentacji z prowadzonych przez Radę w 2006 r. i 2007 r. prac archeologiczno-ekshumacyjnych na terenie cmentarzyska w Bykowni pod Kijowem. Materiały te obejmują zarówno sprawozdania z przeprowadzonych na cmentarzysku w Bykowni prac badawczych, jak też związaną z nimi dokumentację rysunkową i fotograficzną. W wyniku dokonanej analizy dokumentacji ROPWiM ustalono, że podczas prac prowadzonych w 2006 r. wyeksplorowano i ekshumowano 21 grobów uznanych za „polskie", w których pochowanych było co najmniej 562 osoby. Wszystkie badane w 2006 r. groby były już w przeszłości ekshumowane, a szczątki kostne i przedmioty im towarzyszące, prawie w całości zostały przeniesione w inne miejsce. Ujawnione więc w 2006 r. w badanych jamach grobowych, zarówno szczątki kostne, jak i przedmioty, zachowały się jedynie w wyniku niestarannie przeprowadzonej w przeszłości eksploracji i ekshumacji. Podczas prac prowadzonych w 2006 r. specjaliści działający na zlecenie rady wśród przedmiotów polskiego pochodzenia, ujawnili tylko jedną rzecz należącą do obywatela polskiego, którego dane

widnieją na „Ukraińskiej Liście Katyńskiej" – była to znaleziona w grobie 144/2006 szczoteczka do zębów z wyrytym napisem w postaci jednego nazwiska – dane Józefa Ł. znajdują się rzeczywiście na „Ukraińskiej Liście Katyńskiej". Podczas prac prowadzonych przez ROPWiM w Bykowni w 2007 r. specjaliści zbadali uznane za „polskie" 33 groby, lecz wszystkie, podobnie jak i eksplorowane w 2006 r., były już w przeszłości ekshumowane. W grobach tych znajdowało się pomiędzy 921 a 926 pochowanych osób, w tym prawdopodobnie 16 kobiet. Podczas prac ujawniono wojskowy znak tożsamości, tzw. nieśmiertelnik, Józefa N. (dane tej osoby widnieją na „Ukraińskiej Liście Katyńskiej"), zaś na fragmencie plastikowego grzebienia ujawniono wydrapane nazwiska czterech polskich oficerów – dane tych osób widnieją również na „Ukraińskiej Liście Katyńskiej". Wymienione przedmioty są jedynymi pozwalającymi zidentyfikować z imienia i nazwiska te osoby, które miały je w swoim posiadaniu.

Na podstawie poczynionych podczas prac badawczych ROPWiM na cmentarzysku w Bykowni ustaleń, jak również o dane pozyskane przez prokuraturę ukraińską w śledztwie o sygn. 50-0092 dot. zamordowania osób, których zwłoki pochowano na cmentarzysku w Bykowni, nie można w sposób jednoznaczny potwierdzić, iż w 19–20 Rewirze Dnieprowskiego Leśnictwa, w pobliżu osiedla Bykownia koło Kijowa znajduje się miejsce pochówku zamordowanych w ramach Zbrodni Katyńskiej więźniów osadzonych w więzieniach na tzw. Zachodniej Ukrainie, a co za tym idzie nie można mówić o odkryciu czwartego „cmentarza katyńskiego". Do materiałów śledztwa S 38/04/Zk pozyskano nadto kserokopie ponad 800 kart dokumentów przekazanych do zasobu IPN przez Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego oraz Studium Polski Podziemnej w Londynie – stanowią one fragment tych materiałów, które zostały wyselekcjonowane podczas pobytu archiwistów IPN w 2007 r. w Londynie. W najbliższym czasie zostaną podjęte działania mające na celu ustalenie, czy możliwe będzie pozyskanie do zasobu IPN pozostałej części wytypowanej dokumentacji. W toku śledztwa, z uwagi na konieczność zapoznania się z dokumentacją wytworzoną przez Specjalną Komisję Śledczą Kongresu USA, powołaną w 1951 r. do zbadania okoliczności Zbrodni Katyńskiej, zwaną Komisją Maddena, zwrócono się do Wydziału Konsularnego w Waszyngtonie o uzyskanie szczegółowej informacji o przechowywanej w zasobach Archiwum Narodowego w Waszyngtonie całości dokumentacji, jej obszerności, możliwości korzystania z niej, otrzymania uwierzytelnionych kserokopii i wiążących się z tym kosztów – po otrzymaniu wnioskowanych danych zostaną podjęte dalsze kroki zmierzające do uzyskania uwierzytelnionych kopii przedmiotowych materiałów. Śledztwo pozostaje w dalszym ciągu w fazie gromadzenia materiałów dowodowych w sprawie.

S 58/04/Zk – śledztwo określane obiegowym mianem „afery mięsnej", wszczęte w dniu 15 grudnia 2004 r., w sprawie przekroczenia uprawnień służbowych przez sędziów Sądu Wojewódzkiego dla miasta stołecznego Warszawy i bezpodstawnym orzeczeniu w trybie postępowania doraźnego kary śmierci wobec Stanisława W., która to kara została wykonana w dniu 19 marca 1965 r. W toku prowadzonego postępowania uzyskano materiały procesowe, wytworzone w trakcie postępowania przed Sąd Najwyższy, który po rozpoznaniu w dniu 27 lipca 2004 r. kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich uchylił wyrok skazujący, zapadły w stosunku do Stanisława W. i pozostałych skazanych, a postępowanie karne w sprawie umorzył z powodu śmierci sprawców i przedawnienia karalności czynów. W wyroku tym zakwestionowano m. in. dopuszczalność zastosowania w postępowaniu z 1965 r. trybu doraźnego, który umożliwiał wymierzenie oskarżonemu Stanisławowi W. kary śmierci, ponieważ kary tej nie przewidywała sankcja przypisanego mu przestępstwa. Poza tym tryb doraźny eliminował możliwość poddania wyroku kontroli instancyjnej. Przesłuchano osoby wykonujące czynności procesowe w tym postępowaniu z jednostek MO, prokuratur różnego szczebla oraz najbliższych Stanisława W. Dokonano kwerend i przeglądu dokumentacji źródłowej, zgromadzonej w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN-KŚZpNP, Archiwum Akt Nowych, Archiwum Państwowym m.st. Warszawy oraz materiałów filmowych z kronik i archiwum TVP SA. Uzyskano także materiały z prac sztabu operacyjno-

–dochodzeniowego, powołanego zarządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych Władysława Wichy, do wyjaśnienia sprawy nieprawidłowości w handlu mięsem na terenie m.st. Warszawy. Źródła te wskazują na ożywione zainteresowanie najwyższych czynników partyjnych przebiegiem rozprawy sądowej w tej sprawie. Obejmują nawet streszczenia wyjaśnień poszczególnych oskarżonych oraz zeznań świadków składanych na rozprawie w celu stworzenia propagandowego przekazu zgodnego z linią prezentowaną przez partię. W toku śledztwa ustalono, że prokurator w mowie oskarżycielskiej zażądał dla Stanisława W., Kazimierza W. i Mieczysława F. wymierzenia najwyższego wymiaru kary, tj. kary śmierci. W lutym 2008 r. byłemu wiceprokuratorowi byłej Prokuratury Wojewódzkiej dla m.st. Warszawy i oskarżycielowi publicznemu w procesie w tzw. aferze mięsnej Eugeniuszowi Feliksowi W. przedstawiono zarzut popełnienia przestępstwa polegającego na przekroczeniu uprawnień, tj. na bezzasadnym, pozbawionym podstaw faktycznych i prawnych powoływaniu się w trakcie głosów stron na przepisy dekretu o postępowaniu doraźnym i w konsekwencji zgłoszeniu żądań wymierzenia oskarżonym Stanisławowi W., Kazimierzowi W. i Mieczysławowi F. najwyższego wymiaru kary, mimo braku przesłanek do przypisania tym oskarżonym odpowiedzialności karnej za przestępstwa w warunkach szczególnego obostrzenia wymiaru kary. Podejrzany nie przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu. Śledztwo jest obecnie w końcowym etapie uzupełniania zgromadzonego materiału dowodowego i po wyczerpaniu zostanie zakończone skierowaniem aktu oskarżenia.

S 8/05/Zk – śledztwo Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie prowadzone jest w sprawie wyłudzenia w latach 80. XX w. przez funkcjonariuszy Zarządu II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego środków finansowych, pochodzących z zagranicznych mas spadkowych po obywatelach polskich, którzy zmarli poza granicami PRL, poprzez przedkładanie organom spadkowym kraju zamieszkiwania spadkodawców fałszywych dokumentów, potwierdzających rzekome uprawnienia do tych mas spadkowych osób podstawionych przez Zarząd II Sztabu Generalnego WP. W toku wszczętego w dniu 12 grudnia 2006 r. postępowania, ujawniono materiały potwierdzające udział oficerów Zarządu II Sztabu Generalnego WP w przejmowaniu mas spadkowych po obywatelach polskiego pochodzenia, zmarłych w Kanadzie i w Szwajcarii. Na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego dotychczas w sprawie mechanizmu przestępczego, działania miały następujący przebieg. Rezydentom Zarządu II Sztabu Generalnego WP, umiejscowionym przy placówkach dyplomatycznych PRL, wydano polecenie przeglądania postępowań spadkowych prowadzonych przez Wydziały Konsularne. Kopie dokumentów postępowań spadkowych, drogą dyplomatyczną były przesyłane do Zarządu II Sztabu Generalnego WP, gdzie były poddawane dalszemu opracowaniu. Po wytypowaniu konkretnego postępowania spadkowego, który ze względu na osobę spadkodawcy i wartość mienia nadawał się do przejęcia, dokonywano sprawdzenia spadkodawcy i jego rodziny w kraju w celu ustalenia ewentualnych spadkobierców, którzy nieoczekiwanie mogli zgłosić swoje roszczenie do spadku. Podobnego sprawdzenia w miarę możliwości dokonywano za granicą. Po ustaleniu, iż określony spadek nadaje się do nielegalnego przejęcia, dokonywano wyboru dokumentów, które należy sfałszować i ustalano stopień pokrewieństwa, który powinien posiadać podstawiony spadkobierca. Typowano agenta, który najbardziej odpowiadał roli podstawionego spadkobiercy i nawiązywano z nim kontakt. Po uzyskaniu zgody agenta na odegranie roli spadkobiercy podejmowano kroki mające na celu wystawienie na dane tego agenta legalizowanych dokumentów, a także dokonywano sfałszowania stosownych spisów w aktach USC. Po zgromadzeniu dokumentów potwierdzających rzekome roszczenia podstawionej osoby do spadku zgłaszano w MSZ w Wydziale Spadków roszczenie o przyznaniu podstawionemu agentowi masy spadkowej. Cała operacja była nadzorowana przez oficerów Zarządu II Sztabu Generalnego WP. Obecnie prowadzone są czynności procesowe mające na celu ujawnienie kolejnych przypadków zaangażowania się funkcjonariuszy Zarządu II Sztabu Generalnego WP w dokonywanie tego typu przestępstw oraz ustalenie pełnego kręgu osób uczestniczących w popełnianiu tych przestępstw.

S 2/08/Zk – śledztwo dotyczy przekroczenia uprawnień służbowych przez osoby pełniące kierownicze funkcje w warszawskich strukturach Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej, polegającego na utworzeniu i kierowaniu w okresie od 1982 r. do 1989 r. zorganizowaną grupą członków tej organizacji, mającą na celu popełnianie przestępstw na szkodę uczestników manifestacji patriotycznych. W toku postępowania wszczętego w kwietniu 2008 r. ustalono, że w ramach ORMO została zorganizowano specjalna grupa składającą się z młodych, sprawnych fizycznie osób. Członkowie tej grupy byli wyposażeni w środki przymusu bezpośredniego w postaci pałek, miotaczy gazowych i kajdanek. Najczęściej przedmioty te nabywali nieformalnie od funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej. Tak wyposażeni udawali się w rejony, gdzie odbywały się manifestacje patriotyczne, najczęściej było to Stare Miasto i okolice kościoła św. Stanisława Kostki na Żoliborzu. Tam młodzi ormowcy ubrani po cywilnemu wchodzili w tłum i obserwowali uczestników zgromadzeń. Ich zadaniem było zwracanie uwagi na liderów demonstracji, osoby niosące transparenty, wznoszące okrzyki, rozrzucające ulotki oraz na fotoreporterów. Po zlokalizowaniu takich osób członkowie specjalnej grupy ORMO dokonywali ich zatrzymania i doprowadzenia do umundurowanych funkcjonariuszy milicji. Niejednokrotnie dochodziło przy tym do brutalnego użycia przemocy wobec uczestników manifestacji. W śledztwie odnotowano przypadki pobicia przez członków ORMO fotoreportera i przypadkowej kobiety. Inną formą działania opisanej grupy było prowokowanie oddziałów milicji do interwencji wobec demonstrantów. Polegało to na przenikaniu do tłumu i wznoszeniu okrzyków antyreżimowych, podżeganiu do aktów wandalizmu oraz wzniecaniu zamieszek. Ustalenia śledztwa wskazują, że działania te były podejmowane co najmniej za wiedzą i akceptacją Służby Bezpieczeństwa, ponieważ członkowie ORMO biorący w nich udział otrzymywali znaczki rozpoznawcze i hasła umożliwiające im swobodne przechodzenie przez kordony milicji. Śledztwo pozostaje w fazie rozwojowej w dalszym toku postępowania materiał dowodowy będzie sukcesywnie uzupełniany. W szczególności planuje się przesłuchiwanie kolejnych świadków oraz pozyskanie dodatkowych materiałów archiwalnych związanych z działaniami grupy specjalnej ORMO.

S 17/06/Zk – śledztwo dotyczy funkcjonowania w okresie od 28 listopada 1956 r. do 31 grudnia 1989 r. w strukturach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie związku, w którego skład wchodzili funkcjonariusze byłej Służby Bezpieczeństwa, kierowanego przez osoby zajmujące najwyższe stanowiska państwowe, który miał na celu dokonywanie przestępstw, a w szczególności zbrodni zabójstw osób – działaczy opozycji politycznej i duchowieństwa.

W ramach prowadzonego śledztwa są wyjaśniane zdarzenia, które były przedmiotem prac Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do Zbadania Działalności MSW (tzw. Raport Rokity). Dokonane przez komisję ustalenia są pogłębiane o nowe fakty na podstawie danych zawartych w niedostępnych wcześniej dokumentach, znajdujących się obecnie w zasobie archiwalnym IPN. Zakresem śledztwa objęto 46 wątków zdarzeń związanych z działaniami funkcjonariuszy SB przeciwko duchowieństwu i działaczom opozycji antykomunistycznej.

Przedmiotem śledztwa jest w szczególności sprawa dokonania w nocy z 19 na 20 października 1984 r. w Górsku, woj. toruńskie i w okolicach Włocławka pozbawienia wolności i zabójstwa ks. Jerzego Popiełuszki, w części dotyczącej kierowania wykonaniem tego zabójstwa przez osoby zajmujące wyższe stanowiska państwowe od Władysława Ciastonia i Zenona Płatka.

Ponadto są badane również okoliczności m.in. zabójstw: ks. Stanisława Suchowolca, ks. Sylwestra Zycha, ks. Stefana Niedzielaka, ks. Leona Błaszczaka oraz śmierci: ks. Stanisława Kowalczyka (ojca „Honoriusza"), ks. Romana Kotlarza, ks. Stanisława Palimąki i ks. Antoniego Kija. Zakresem postępowania objęto także wyjaśnianie przyczyn nieprawidłowości, ujawnionych w postępowaniach prowadzonych w minionych latach.

Biorąc pod uwagę przedmiot prowadzonego postępowania, podejmowane w śledztwie czynności zmierzają do ustalenia, czy w poszczególnych czynach brali udział funkcjonariusze MSW, z jakich jednostek organizacyjnych, oraz czy działania te były podejmowane w ramach związku, kierowanego przez osoby zajmujące najwyższe stanowiska państwowe, który miał na celu

dokonywanie przestępstw, w tym zabójstw działaczy opozycji politycznej i duchowieństwa. W toku prowadzonych czynności są dokonywane oględziny nieznanych wcześniej materiałów MSW, pochodzących z archiwów IPN, Policji i Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Odtwarzana jest agentura zajmująca się dostarczaniem informacji o pokrzywdzonych. Ustalane są jej zadania, które następnie są oceniane pod kątem ewentualnego wyczerpania znamion czynu zabronionego. W drodze przesłuchań świadków, weryfikowane są ustalenia wynikające z akt operacyjnych MSW oraz akt personalnych funkcjonariuszy. Do chwili obecnej przesłuchano łącznie ponad 220 świadków. W wyniku dotychczas prowadzonych czynności uzyskano wiele nowych informacji istotnych dla poszczególnych wątków postępowania, które są w toku dalszych czynności śledczych pogłębiane. Informacje dotyczące tych ustaleń z uwagi na dobro prowadzonego postępowania nie mogą być obecnie upublicznione, można jedynie stwierdzić, że odnoszą się one do wykonawców przestępstw popełnianych na szkodę poszczególnych pokrzywdzonych. Obecnie postępowanie jest na etapie uzupełniania zgromadzonego materiału dowodowego oraz merytorycznego opracowywania wątków śledztwa, w których wyczerpano inicjatywę dowodową.

S 62/06/Zk – śledztwo wszczęte 28 lutego 2007 r. w sprawie przekroczenia w dniu 16 lipca 1975 r. w Warszawie uprawnień przez funkcjonariusza publicznego, należącego do kierownictwa Dowództwa Wojsk Obrony Powietrznej Kraju, polegającego na wydaniu wbrew obowiązującym w Polsce regulacjom prawnym, za pośrednictwem Centralnego Stanowiska Dowodzenia Obrony Powietrznej CSRS w Pradze, zgody na zestrzelenie przez pilota czeskiego myśliwca wojskowego L-29 polskiego samolotu cywilnego AN-2, pilotowanego przez Dionizego B., co nastąpiło pomiędzy miejscowościami Czary i Kuty, powiat Senice, i spowodowało zgon ww. Obecnie w przedmiotowej sprawie są przesłuchiwani świadkowie oraz kontynuowane czynności mające na celu odtworzenie stanu prawnego, obowiązującego w lipcu 1975 r. w zakresie uprawnień przysługujących: premierowi, ministrowi Obrony Narodowej i dowódcy Wojsk Obrony Powietrznej Kraju w zakresie wyrażenia zgody na zestrzelenie polskiego samolotu cywilnego na terenie innego państwa socjalistycznego z uwzględnieniem przynależności Polski do Układu Warszawskiego i jej podporządkowania w tym zakresie. Ponadto w najbliższym czasie do Republiki Czech i Republiki Słowacji zostaną skierowane wnioski o międzynarodową pomoc prawną w celu wydania ujawnionych w toku śledztwa dokumentów związanych z zestrzeleniem samolotu, a w szczególności dokumentów dotyczących czynności procesowych, które ówczesne władze Czechosłowacji przeprowadzały w związku z tym zdarzeniem na swoim terytorium, akt postępowania prowadzonego przez czeskie organy wymiaru sprawiedliwości wobec generała Jozefa Marusaka w sprawie przekroczenia przez niego kompetencji poprzez wydanie rozkazu zestrzelenia polskiego samolotu AN-2, a także wszelkich innych dokumentów niezbędnych dla wszechstronnego wyjaśnienia sprawy. Dotychczasowe ustalenia w sprawie pozwalają na przyjęcie, że zestrzelenia samolotu dokonano na prośbę strony Polskiej, a decyzja w tym zakresie została wydana przez ówczesnych najwyższych funkcjonariuszy państwowych.

Dalszy bieg postępowania jest uzależniony od skutków realizacji wniosków o pomoc prawną, a także od wyników kontynuowanych poszukiwań w polskich archiwach wojskowych.

S 100/08/Zk – śledztwo w sprawie zbrodni komunistycznej przekroczenia uprawnień przez członków Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej oraz osoby pełniące funkcje kierownicze w Polskiej Partii Robotniczej poprzez kierowanie akcją doprowadzenia w 1946 r. i na początku 1947 r. do sfałszowania wyborów do Sejmu Ustawodawczego, które odbyły się w Polsce dniu 19 stycznia 1947 r.

Z ustaleń postępowania wynika, że sfałszowanie wyborów z dnia 19 stycznia 1947 r. polegało między innymi na rozwiązaniu 30 zarządów powiatowych Polskiego Stronnictwa Ludowego, co uniemożliwiało tejże partii udział w wyborach na terenie tych powiatów, zablokowaniu rejestrowania list wyborczych PSL, na ograniczaniu udziału działaczy PSL w komisjach wyborczych

na terenie kraju, ograniczaniu udziału „mężów zaufania" z ramienia tejże partii w pracach komisji wyborczych, na fałszowaniu wyników głosowania oraz na zastraszaniu społeczeństwa poprzez stosowanie represji wobec członków PSL, a w szczególności poprzez aresztowanie działaczy Polskiego Stronnictwa Ludowego w okresie bezpośrednio poprzedzającym wybory. Działania te były kierowane przez członków ówczesnych władz państwowych i jednocześnie władz PPR.

Śledztwo niniejsze znajduje się w fazie wstępnej i obecnie jest prowadzona w zasobach archiwalnych Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu kwerenda zmierzająca do wyselekcjonowania materiałów archiwalnych istotnych dla niniejszego postępowania.

11. Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu we Wrocławiu

Zbrodnie nazistowskie

S 27/06/Zn – śledztwo, wszczęte w dniu 19 czerwca 2006 r., w sprawie ludobójstwa dokonanego przez funkcjonariuszy nazistowskiego państwa niemieckiego na nie mniej niż 42 osobach o nieustalonej tożsamości i narodowości, w bliżej nieustalonym czasie w okresie II wojny światowej w Piotrowicach, gmina Kostomłoty.

Postępowanie zostało zainicjowane z urzędu na podstawie informacji Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu, który zwrócił się o zajęcie stanowiska odnośnie odkrycia zbiorowej mogiły ofiar pochodzących z okresu II wojny światowej. Charakterystyczną cechą odnalezionych szczątków były mechaniczne uszkodzenia kości, wskazujące na nagłą i zewnętrzną przyczynę zgonu. Pomiędzy kośćmi szkieletów zachowały się skrawki czarnej tkaniny z guzikami z tworzywa oraz fragmenty wełnianej dzianiny. W kilku przypadkach zachowały się także buty na drewnianej podeszwie, okute na obcasie i z przodu ze skórzaną przyszwą. Odkryto również przy szczątkach ludzkich łyżki, ceramiczne kubki i znaczki identyfikacyjne z numerami więźniów. Pozwoliło to na wysunięcie hipotezy, że szczątki ludzkie należą do zabitych więźniów z pobliskiego obozu Gross-Rosen. Hipoteza ta znalazła dalsze potwierdzenie w przeprowadzanych czynnościach śledczych, w tym opinii biegłego z zakresu badań archeologicznych. Aktualnie oczekuje się na wyniki kwerendy w zasobie Archiwalnym Muzeum Gross-Rosen, które zmierzają do identyfikacji odnalezionych znaków tożsamości w postaci tak zwanych nieśmiertelników z widocznymi numerami. Śledztwo nie doprowadziło do zgromadzenia materiału dowodowego, pozwalającego, na jednostkową identyfikację sprawców zbrodni. Po uzyskaniu danych dotyczących osób zamordowanych postępowanie zostanie zakończone decyzją o umorzeniu śledztwa wobec niewykrycia sprawców przestępstwa.

S 75/07/Zn – śledztwo, wszczęte w dniu 27 grudnia 2007 r., w sprawie dokonanego zimą 1945 r. przez funkcjonariuszy nazistowskiego państwa niemieckiego zabójstwa w miejscowości Mysłów, koło Bolkowa w województwie dolnośląskim nie mniej niż trzech więźniów niemieckiego obozu koncentracyjnego o nieustalonej tożsamości i narodowości.

Przedmiotowe postępowanie wszczęto na podstawie materiałów z czynności sprawdzających, przeprowadzonych po ujawnieniu w kompleksie leśnym we wsi Mysłów, koło Bolkowa szczątków ludzkich ofiar pochodzących z okresu II wojny światowej, fragmentów odzieży, butów i innych drobnych przedmiotów, takich jak łyżki z inicjałami, blaszki z wybitym numerem. W toku postępowania ustalono, że miejsce odkrycia mogiły było znane miejscowej ludności jako „miejsce straceń", gdzie mieli spoczywać zabici przez hitlerowców więźniowie pracujący w okolicznych obozach. Dalsze ustalenia pozwalają na stwierdzenie, że wiosną 1946 r. została przeprowadzona ekshumacja zwłok spoczywających w tym grobie, które następnie przeniesiono na cmentarze

w pobliskich miejscowościach. Opierając się na zeznaniach świadków i materiałach archiwalnych, stwierdzono, że zimą 1945 r. nieznani z nazwiska funkcjonariusze SS przyprowadzili do Mysłowa kolumnę więźniów obozu Gross-Rosen, liczącą około 3–4 tysięcy osób różnej narodowości. Więźniów ulokowano na nocleg w zabudowaniach majątków folwarcznych. Znajdowali się oni w stanie skrajnego wyczerpania. Następnego dnia rano, przed wyruszeniem w dalszą drogę wielu więźniów nie było w stanie iść dalej, wobec czego SS-mani rozstrzelali najbardziej wyczerpanych, w liczbie około 47. Pochowano ich we wskazywanej zbiorowej mogile pod lasem. Kontynuując śledztwo, zwrócono się do Muzeum Gross-Rosen oraz do Biura Informacji i Poszukiwań PCK z zapytaniami odnośnie ujawnionych w mogile przedmiotów, takich jak blaszka z numerem, mogąca być znaczkiem tożsamości więźnia obozu koncentracyjnego, czy łyżki z umieszczonym na niej nazwiskiem. Uzyskano odpowiedzi negatywne. Z powodu wyczerpania dalszych możliwości dowodowych śledztwo niniejsze umorzono postanowieniem z dnia 28 listopada 2008 r. wobec niewykrycia sprawców przestępstwa.

Zbrodnie komunistyczne

S 64/06/Zk – śledztwo, wszczęte w dniu 20 listopada 2006 r., przeciwko sędzi w stanie spoczynku Janinie K., podejrzanej o przekroczenie uprawnień i niedopełnienia obowiązków w okresie od 16 stycznia 1962 r. do 10 kwietnia 1962 r. w Jeleniej Górze podczas rozpoznawania sprawy karnej przeciwko małżeństwu Henrykowi i Władysławie S.

W toku prowadzonego postępowania wyjednano uchwałę Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego w Szczecinie z dnia 18 grudnia 2007 r. uchylającą immunitet sędzi w stanie spoczynku, Janinie K. Następnie prokurator IPN, wykorzystując zgromadzony materiał dowodowy w sprawie, przedstawił wymienionej zarzuty o to, że jako przewodnicząca składu orzekającego Sądu Powiatowego w Jeleniej Górze, w sprawie karnej II Kp 75/62 przeciwko Henrykowi i Władysławie S., a tym samym funkcjonariusz państwa komunistycznego, przekroczyła swoje uprawnienia, w ten sposób, że pomimo niedoręczenia oskarżonej Władysławie S. aktu oskarżenia i złożenia wniosku przez Henryka S. o odroczenie z tego powodu rozprawy, rozpoczęła przewód sądowy, ograniczając tym samym możliwość obrony oskarżonej Władysławie S., a następnie bezzasadnie ograniczała wymienionej możność wypowiadania się co do dowodów w sprawie. Ponadto sędzi w stanie spoczynku, Janinie K. przedstawiono zarzut, że w toku prowadzonej rozprawy uniemożliwiała oskarżonemu Henrykowi S. przedstawienie jego linii obrony i bezzasadnie ograniczała możność wypowiadania się co do dowodów w sprawie oraz obrażała oskarżonego, nazywając go zdrajcą, a następnie pomimo oświadczenia przez Henryka S. o stosowaniu wobec niego w śledztwie przymusu fizycznego, zaniechała wbrew ciążącemu na niej obowiązkowi przeprowadzenie dowodów weryfikujących twierdzenia oskarżonego. W dniu 9 kwietnia 2008 r. sporządzono, a następnie skierowano do sądu akt oskarżenia przeciwko sędzi w stanie spoczynku, Janinie K. Obecnie sprawa toczy się przed Sądem Rejonowym w Koszalinie.

S 12/07/Zk – śledztwo, wszczęte w dniu 26 kwietnia 2007 r., przeciwko byłym funkcjonariuszom MO w Żmigrodzie: Zbigniewowi F., Marianowi K. i Jerzemu W., podejrzanym o fizyczne i psychiczne znęcanie się w styczniu 1982 r. nad zatrzymanymi Zenonem G. i Andrzejem Z. Przeprowadzone postępowanie pozwoliło na ustalenie, że mężczyzn zatrzymano na dworcu PKP w Żmigrodzie: pod pretekstem zakłócania spokoju i przebywania w miejscu publicznym w czasie obowiązywania godziny milicyjnej, mimo posiadania przez nich ważnych przepustek. Rzeczywistym powodem było najprawdopodobniej śpiewanie przez nich piosenek patriotycznych, w tym zabronionej wtedy „Pierwszej Brygady", z okazji miesięcznicy wprowadzenia stanu wojennego. Śledztwo z doniesienia pokrzywdzonych wszczęła w 1982 r. Prokuratura Wojskowa, ale wkrótce je umorzono wobec braku ustawowych znamion czynu zabronionego. Podjęte zostało przez Proku-

raturę Wojskową na wniosek prokuratora IPN i przekazane do dalszego prowadzenia Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. W toku śledztwa ujawniono tożsamość czterech sprawców, z których trzem przedstawiono zarzuty fizycznego i psychicznego znęcania się w nocy z 12 na 13 stycznia 1982 r. w Żmigrodzie nad Zenonem G. i Andrzejem Z. Po osadzeniu mężczyzn w żmigrodzkim komisariacie, Zbigniew F., Marian K. i Jerzy W., a także nieżyjący już funkcjonariusz MO, Henryk K., mimo żądań zatrzymanych chcących złożyć skargę, odmówili powiadomienia o zaistniałej sytuacji kierownika komisariatu, zachowywali się w stosunku do nich arogancko i prowokacyjnie, a następnie po wyprowadzeniu mężczyzn z celi i doprowadzeniu do innego pomieszczenia na terenie komisariatu zadali wymienionym wiele uderzeń po całym ciele przy użyciu pałek milicyjnych. Nadto leżący na podłodze Andrzej Z. był kopany przez funkcjonariuszy w okolice miednicy i nerek, skutkiem czego na krótko utracił przytomność. Obydwaj mężczyźni doznali obrażeń ciała w postaci sińców i otarć naskórka na tułowiu, kończynach dolnych i górnych oraz głowie. W dniu 29 maja 2008 r. skierowano do Sądu Rejonowego w Trzebnicy akt oskarżenia przeciwko Zbigniewowi F., Marianowi K. i Jerzemu W. Sprawa pozostaje na etapie postępowania sądowego.

S 16/07/Zk – śledztwo, wszczęte w dniu 23 kwietnia 2007 r., przeciwko b. funkcjonariuszom SB KW MO we Wrocławiu: Józefowi M., Tadeuszowi D. i Władysławowi T., podejrzanym o psychiczne i fizyczne znęcanie się w okresie od 17 sierpnia 1982 r. do 6 października 1982 r. we Wrocławiu nad pozbawionymi wolności: Andrzejem D., Jerzym D. i Krzysztofem C., uczniami i szeregowymi działaczami NSZZ „Solidarność" Pracowników Kolei. Pokrzywdzeni zostali zatrzymani w sierpniu 1982 r. przez funkcjonariuszy wrocławskiej SB na bocznicy kolejowej, bezpośrednio przed przystąpieniem do malowania na składach kolejowych haseł antykomunistycznych. Zatrzymanych przewieziono do siedziby KW MO we Wrocławiu, gdzie rozpoczęto przesłuchania połączone ze stosowaniem niedozwolonych metod śledczych. Na podstawie zgromadzonego w śledztwie materiału dowodowego przedstawiono zarzuty popełnienia czynów zabronionych trzem byłym funkcjonariuszom Służby Bezpieczeństwa. Józefowi M. zarzucono, że w sierpniu 1982 r. we Wrocławiu, jako starszy inspektor SB w Wydziale II KW MO, chcąc uzyskać od Andrzeja D. pisemne oświadczenie zawierające przyznanie się do popełnionego przestępstwa, uderzył wymienionego pięścią w twarz, groził pobiciem i użyciem broni palnej oraz represjami dla osób najbliższych, wyzywał wulgarnymi słowami, a nadto działając wspólnie z innym funkcjonariuszem SB, uderzał pokrzywdzonego ręką w twarz i w okolice nerek oraz wyzywał wulgarnymi słowami i szarpał za odzież. Ponadto działając w tym samym celu, podczas wielokrotnych przesłuchań groził Jerzemu D. pobiciem, wyzywał wulgarnymi słowami oraz odmawiał podania leków przeciwbólowych, a także wspólnie z funkcjonariuszem Tadeuszem D. i innymi osobami uderzył wymienionego pałką po plecach i kilka razy w rękę, szarpał za odzież i groził stosowaniem represji. Józef M. podejrzany jest również o to, że w toku tego samego postępowania przygotowawczego o sygn. RSD 61/82, działając wspólnie z innym funkcjonariuszem SB, Władysławem T., w celu zmuszenia do sporządzenia pisemnych wyjaśnień i wskazania współsprawców przestępstwa groził zatrzymanemu Krzysztofowi C. pozbawieniem życia, pobiciem i popełnieniem przestępstwa na szkodę osób dla niego najbliższych, a także innymi represjami. Z kolei byłemu młodszemu inspektorowi wrocławskiej SB, Tadeuszowi D., przedstawiono zarzut przekroczenia uprawnień oraz fizycznego i psychicznego znęcania się nad zatrzymanym członkiem „Solidarności", Jerzym D., poprzez bicie wymienionego pałką po plecach i ręce, grożenie stosowaniem represji, w tym zwolnieniem z pracy, i szarpanie za odzież w celu wymuszenia na pokrzywdzonym przyznania się do złamania ówcześnie obowiązującego prawa. Były kierownik sekcji SB w Wydziale II KW MO we Wrocławiu, Władysław T., usłyszał zarzut grożenia zatrzymanemu Krzysztofowi C. pozbawieniem życia, pobiciem i popełnieniem przestępstwa na szkodę osób dla niego najbliższych, a także innymi represjami. Władysław T. chciał w ten sposób zmusić Krzysztofa C. do sporządzenia pisemnych wyjaśnień i wskazania współsprawców rzekomego przestępstwa.

W najbliższym czasie prokurator skieruje w tej sprawie akt oskarżenia do sądu.

S 62/07/Zk – śledztwo, wszczęte w dniu 10 października 2007 r. w sprawie fizycznego i psychicznego znęcania się nad Janem F. w okresie od 19 grudnia 1981 r. do 1989 r. w Bolesławcu i Wrocławiu przez funkcjonariuszy MO. Czynności procesowe w tej sprawie zostały zainicjowane przez pokrzywdzonego. W toku śledztwa ustalono, iż Jan F. był przewodniczącym Międzyzakładowej Komisji Koordynacyjnej w Bolesławcu z przynależnością do regionu Dolnego Śląska, po czym został Delegatem na I Krajowy Zjazd NSZZ „Solidarność". W dniu 19 grudnia 1981 r. został zatrzymany w Bolesławcu i przewieziony do KM MO w Bolesławcu, po czym tego samego dnia, w godzinach nocnych, doprowadzono go do tamtejszej prokuratury. W konwoju funkcjonariusze, którzy go eskortowali, grozili Janowi F. pozbawieniem życia i używali wobec niego słów obelżywych. Ustalono, iż następnego dnia pokrzywdzony został przewieziony do Aresztu Śledczego w Jeleniej Górze, a następnie do Sądu Rejonowego w Bolesławcu, gdzie na sesji wyjazdowej w dniu 28 grudnia 1981 r. został skazany w trybie doraźnym przez Sąd Wojewódzki w Jeleniej Górze na karę 3 lat pozbawienia wolności i tyleż pozbawienia praw publicznych. W trakcie odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym przy ul. Kleczkowskiej we Wrocławiu Jan F. został w dniu 31 sierpnia 1982 r. dwukrotnie pobity pałkami przez grupę około 20 stojących w szpalerze, umundurowanych funkcjonariuszy Służby Więziennej lub ZOMO, a następnie umieszczono go w celi izolacyjnej. Przed pobiciem funkcjonariusze nakazali mu rozebrać się do naga. W wyniku pobicia Jan F., poza ogólnymi potłuczeniami i sińcami, doznał rozchwiania i naruszenia zębów, w tym zniszczenia uprzednio wstawionego mostka zębowego z częścią protezy zębowej. Przesłuchany w sprawie pokrzywdzony zeznał, że w związku z prowadzoną działalnością w NSZZ „Solidarność" był jeszcze wielokrotnie zatrzymywany przez funkcjonariuszy MO. Do 1989 r. pozbawiano go wolności mniej więcej 1 raz w miesiącu, na 24 lub 48 godzin. Wskazał ponadto, że w 1985 r., po zatrzymaniu go za transport maszyny poligraficznej, w czasie przesłuchania w KW MO we Wrocławiu, został uderzony otwartą dłonią w twarz przez jednego z funkcjonariuszy.

W ramach prowadzonego śledztwa poddano oględzinom kilkanaście jednostek archiwalnych, przesłuchano wielu świadków, w tym współosadzonych z Janem F. w Zakładzie Karnym więźniów skazanych z dekretu o stanie wojennym, przesłuchano osoby z ówczesnego kierownictwa Zakładu Karnego we Wrocławiu, ustalono dane funkcjonariuszy, którzy wykonywali czynności z udziałem Jana F. Aktualnie wykonywane są czynności zmierzają do wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności zaistniałych zdarzeń.

S 82/07/Zk – śledztwo, wszczęte w dniu 4 lutego 2008 r., w sprawie zabójstwa przy użyciu broni palnej w dniu 23 sierpnia 1947 r. w miejscowości Piotrowice, powiat trzebnicki, Jana B. przez funkcjonariuszy PUBP w Trzebnicy.

Czynności procesowe w tej sprawie zostały zainicjowane zawiadomieniem złożonym przez córkę Jana B. W toku śledztwa, na podstawie o zeznań żony Jana B. ustalono, że jej mąż w okresie II wojny światowej wstąpił w szeregi Armii Krajowej, w związku z czym był później zmuszony ukrywać się, co powodowało częste zmiany miejsca ich zamieszkania. W czerwcu 1947 r. osiedlili się w miejscowości Piotrowice w powiecie trzebnickim. Świadek zeznała, że w dniu 23 sierpnia 1947 r., gdy przebywała w polu, usłyszała strzał. Po powrocie do domu, zastała wyłamane drzwi wejściowe i zobaczyła leżącego na zewnątrz domu pod oknem nieżyjącego męża, który miał ranę postrzałową w okolicy klatki piersiowej. Na miejscu był prokurator oraz kilku umundurowanych mężczyzn. Jak ustalono, Jan B. od lipca 1947 r. pozostawał w zainteresowaniu PUBP w Trzebnicy. W dniu 23 sierpnia1947 r. szef wskazanego urzędu wydał rozkaz zatrzymania Jana B., który miał być podejrzany o ucieczkę z więzienia i dokonywanie rabunków. Wydano również postanowienie o zarządzeniu rewizji w domu Jana B. W tym samym dniu, jak wynika z materiałów archiwalnych, funkcjonariusze PUBP w Trzebnicy udali się do miejsca zamieszkania Jana B. w Piotrowicach, okrążyli dom, usiłowali wejść do środka, jednakże nie otwierał on drzwi. Gdy jeden z funkcjonariuszy UB zauważył, że Jan B. wyskoczył oknem i zaczął uciekać, oddał strzały w jego kierunku. Ze sporządzonego wówczas przy udziale lekarza protokołu oględzin zwłok wynika, iż na ciele

denata, na plecach po stronie lewej stwierdzono otwór o średnicy 8 cm, drążony w kierunku głowy, który przemawia za wlotem pocisku o średnicy 9 cm. Prawdopodobną przyczyną śmierci było uszkodzenie odcinka mózgu w okolicy dna czwartej komory. W śledztwie ustalono m.in. nazwiska funkcjonariuszy, którzy uczestniczyli w czynnościach związanych z zatrzymaniem Janem B. Z uzyskanych informacji wynika, że poza funkcjonariuszem, który oddał strzały, pozostali nie żyją, bądź brak jest ich danych w bazie PESEL. Przesłuchany w sprawie funkcjonariusz PUBP w Trzebnicy kategorycznie zaprzeczył, by miał kiedykolwiek strzelać do zatrzymywanej osoby, zanegował też odczytane zeznania, składane przez niego w 1947 r., i zakwestionował swój podpis złożony w protokole. Obecnie postępowanie jest w kontynuowane. Oczekuje się na opinie biegłych z zakresu badania pisma ręcznego i dokumentów oraz medycyny sądowej.

S 65/08/Zk – śledztwo, wszczęte 17 października 2008 r., w sprawie zabójstwa przy użyciu broni palnej 19 marca 1946 r. w siedzibie Oddziału Informacji Wojskowej w Kłodzku podpor. Mieczysława M. Przesłuchana w charakterze świadka Romana K. podała, że Mieczysław M. był przyjacielem jej ojca, a jednocześnie dowódcą placówki WOP w Zieleńcu koło Dusznik-Zdroju. Mieczysław M. miał zostać wezwany do sztabu w Kłodzku i tam rozstrzelany z niewiadomego jej powodu. W tym samym mniej więcej czasie mieli też zostać rozstrzelani inni żołnierze, ale na ten temat nie ma bliższych informacji. Po wszczęciu śledztwa w tej sprawie uzyskano z Archiwum Komendy Głównej Straży Granicznej dokumenty, z których wynika, że Mieczysław M. został doprowadzony 19 marca 1946 r. do Oddziału Informacji Wojskowej w Kłodzku, gdzie z niewiadomego dotychczas powodu miał zostać aresztowany. W momencie ogłaszania mu tej decyzji, w niewyjaśnionych bliżej okolicznościach zastrzelił ze swojej broni szefa Oddziału Informacji 11. Oddziału Ochrony Pogranicza, majora Jetafimowa i ranił oficera Informacji ww. jednostki podporucznika Bindetmana, po czym został zastrzelony przez grupę żołnierzy, którzy na odgłos strzałów dochodzących z pokoju wbiegli do środka w momencie, kiedy Mieczysław M. usiłował popełnić samobójstwo. Obecnie jest ustalany skład personalny jednostki WOP, w której służył Mieczysław M., by na podstawie zeznań żyjących świadków opisanego zdarzenia ustalić okoliczności jego zaistnienia, a w szczególności powód, dla którego miał zostać aresztowany. Ustalane są również przyczyny natychmiastowego otwarcia przez niego ognia do oficerów Informacji Wojskowej oraz okoliczności zastrzelenia Mieczysława M.

Zbrodnie przeciwko ludzkości

S 74/02/Zi – śledztwo w sprawie zbrodni ludobójstwa, popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich w okresie od 1939 r. do 1945 r. na obywatelach polskich – mieszkańcach byłego powiatu Zaleszczyki, województwo tarnopolskie.

W toku prowadzonego postępowania łącznie przesłuchano w charakterze świadków około 100 osób. Nadto ogłoszono za pośrednictwem mediów stosowny komunikat dotyczący poszukiwania osób posiadających informacje o zbrodniach popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich na obywatelach polskich. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w pełni wskazuje, że w latach 1939–1945 na terenie powiatu Zaleszczyki, nacjonaliści ukraińscy dopuścili się wielu zbrodni na obywatelach polskich. Zeznania przesłuchanych dotychczas świadków oraz załączone przez nich dokumenty pozwoliły na ustalenie wykazu miejscowości, w których dokonano zbrodni w dawnym powiecie zaleszczyckim, jak też ustalenie ofiar tych zbrodni oraz osób pokrzywdzonych – członków rodzin zabitych.

Jak stwierdzono, w okresie od 1939 r. do 1945 r. niemalże w każdej miejscowości byłego powiatu zaleszczyckiego miały miejsce dokonywane na ludności polskiej, często w sposób szczególnie okrutny, zabójstwa, zarówno dorosłych, jak i dzieci, pobicia, powodowanie poprzez wyszukane tortury ciężkich uszkodzeń ciała, podpalenia domostw, niszczenie inwentarza żywego. Zbrodnie

te początkowo były dokonywane pod osłoną nocy, w późniejszym zaś okresie również w dzień – przez grupy nacjonalistów ukraińskich, uzbrojone w broń palną, ale i inne narzędzia, takie jak siekiery, noże, pałki zakończone gwoździami.

Szczególnym okrucieństwem wykazali się sprawcy w takich miejscowościach, jak Nyrków, Czerwonogród, Latacz, Błyszczanka, Szczytowce, Torskie, Uhryńkowce, paląc żywcem bądź pozbawiając życia w inny, równie okrutny sposób całe rodziny.

Śledztwo nie zostało jeszcze zakończone. Pozostało bowiem do przesłuchania w charakterze świadków kilkadziesiąt osób dysponujących wiedzą na temat tamtejszych wydarzeń. W sprawie tej oczekuje się nadto na ekspertyzę historyczną w zakresie działalności nacjonalistycznych organizacji ukraińskich w okresie II wojny światowej na terenie powiatu Zaleszczyki. Planowane jest również wystąpienie z wnioskami o poszukiwanie w drodze pomocy prawnej dokumentów dotyczących przedmiotu śledztwa w archiwach ukraińskich i rosyjskich oraz zwrócenie się w ramach pomocy prawnej do Ministerstwa Sprawiedliwości Ukrainy w zakresie ustalenia pełnych danych osobowo-adresowych osób podejrzewanych o udział w zbrodniach.

ZAŁĄCZNIK NR 2: WYDAWNICTWA

Periodyki

„Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej"

Miesięcznik popularnonaukowy poświęcony dziejom Polski lat 1939–1989, zwłaszcza odkłamywaniu historii PRL. Zamieszcza rozmowy z badaczami, świadkami wydarzeń, artykuły pracowników IPN i innych historyków, archiwalia (dokumenty i zdjęcia), wspomnienia. Informuje o organizowanych przez Instytut konferencjach, uroczystościach i wystawach, głównych przedsięwzięciach badawczych i edukacyjnych, ważniejszych publikacjach. Od lipca 2006 r. na dodawanych do „Biuletynu" płytach DVD prezentujemy filmy historyczne i dokumentalne. W roku objętym sprawozdaniem ukazało się osiem numerów „Biuletynu" (w tym cztery pojedyncze o objętości ok. 110 stron i cztery podwójne o objętości 148–200 stron; do wszystkich numerów dołączono tematyczne płyty DVD). Nakład wynosi 15 000 egzemplarzy, z czego większość trafia do gimnazjów i liceów jako pomoc dla nauczycieli (historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego czy religii), a także do wybranych instytucji (zwłaszcza związanych ze szkoleniem nauczycieli). „Biuletyn" jest również wysyłany do mediów, bibliotek i osób indywidualnych w kraju i za granicą. W wolnej sprzedaży pismo można znaleźć w księgarniach, w sieci salonów EMPiK i salonach prasowych „Ruch" oraz oczywiście we wszystkich Oddziałach IPN. Po trzech miesiącach od chwili wydania każdy numer „Biuletynu" jest dostępny w formie elektronicznej na stronie internetowej Instytutu.

Numery „Biuletynu" mają zazwyczaj temat przewodni. W okresie sprawozdawczym takimi tematami były:

1. WiN. Wierni Testamentowi Polski Niepodległej (nr 1–2, 2008 r.; dodatek: płyta DVD z filmem *Żołnierze wyklęci* i *Losy niepokornych*)
2. Marzec '68 (nr 3, 2008 r.; dodatek: płyta DVD z filmem *Bezpieka. Pretorianie komunizmu*)
3. Wolne Związki Zawodowe (nr 4, 2008 r.; dodatek: płyta DVD z filmem *Zanim wybuchł Sierpień. Bezpieka kontra śląski WZZ*)
4. Piłsudczycy (nr 5–6, 2008 r.; dodatek: płyta DVD z filmem *Józef Piłsudski*)
5. Humor i satyra (nr 7, 2008 r.; dodatek: płyta DVD z filmem *Buntownicy. Studencki Komitet Solidarności*)
6. Literaci w peerelu (nr 8–9, 2008 r.; dodatek: płyta DVD z filmem o Zbigniewie Herbercie *Obywatel Poeta*)
7. Przesłanie wciąż aktualne (nr 10, 2008 r.; dodatek: płyta DVD z filmem *Zawód: Prymas Polski*)
8. 1918–2008 (nr 11–12, 2008 r.; dodatek: płyta DVD z filmem *Cud nad Wisłą*)

„Pamięć i Sprawiedliwość"

Periodyk „Pamięć i Sprawiedliwość" prezentuje zarówno wyniki prac badawczych prowadzonych w IPN, jak i ustalenia historyków z innych ośrodków badawczych, w tym z zagranicy. Zamieszczane są w nim rozprawy naukowe, dyskusje redakcyjne, opracowane dokumenty archiwalne, recenzje. W okresie sprawozdawczym ukazały się dwa numery „Pamięci i Sprawiedliwości": nr 12 poświęcony okupacji niemieckiej i sowieckiej ziem polskich i nr 13 poświęcony historii gospodarczej i społecznej PRL.

„Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989", nr 1 (6), 2008 (pismo BEP i BUiAD)

Głównym celem periodyku jest pogłębienie, skoordynowanie oraz upowszechnienie prac badawczych, dotyczących aparatu represji w PRL. Przyjęta formuła pisma zakłada, iż zamieszczane w nim będą materiały opisujące następujące instytucje aparatu represji: Resort Bezpieczeństwa Publicznego PKWN, Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego, Komitet ds. Bezpieczeństwa

Publicznego, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, wojskowe i graniczne służby specjalne, służby więzienne, Milicję Obywatelską, sądownictwo i prokuraturę oraz jednostki paramilitarne. Pismo jest podzielone na kilka działów obejmujących: metodologię, struktury, dokumenty, wspomnienia funkcjonariuszy (dział „W oczach własnych"), biogramy, recenzje i materiały bibliograficzne. Redaktorem naczelnym periodyku jest dr Zbigniew Nawrocki, dyrektor BUiAD IPN. W 2008 roku ukazał się jeden numer pisma.

„Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej", tom 1

Głównym celem periodyku jest prezentowanie zagadnień dotyczących szeroko rozumianej archiwistyki w kontekście funkcjonowania archiwum IPN. Na łamach pisma są poruszane następujące kwestie: kształtowanie i przechowywanie zasobu archiwalnego, jego ewidencjonowanie, metody opracowania, tryb udostępniania oraz budowa informatycznego systemu zarządzania zasobem archiwalnym. Pismo jest podzielone na następujące działy: archiwum, zasób archiwalny, dokumenty, *varia*, recenzje i kronika.

Publikacje książkowe (serie centralne)

Seria „Monografie":

1. *Wywiad i kontrwywiad Armii Krajowej*, red. W. Bułhak, Warszawa 2008, s. 424, (t. 37 serii)
2. Chodakiewicz M.J., *Po Zagładzie. Stosunki polsko-żydowskie 1944–1947*, Warszawa 2008, s. 252, (t. 38 serii)
3. Andrzejewski M., *Marzec 1968 w Trójmieście*, Warszawa–Gdańsk 2008, s. 400, (t. 39 serii)
4. Cenckiewicz S., Gontarczyk P., *SB a Lech Wałęsa. Przyczynek do biografii*, Gdańsk–Warszawa–Kraków 2008, s. 751, (t. 40 serii)
5. Hałagida I., *„Szpieg Watykanu". Kapłan greckokatolicki ks. Bazyli Hrynyk (1896–1977)*, Warszawa 2008, s. 663, (t. 41 serii)
6. *Wokół pogromu kieleckiego*, t. 2, red. L. Bukowski, A. Jankowski, J. Żaryn, Warszawa 2008, s. 520, (t. 42 serii)
7. Tomkiewicz M., *Zbrodnia w Ponarach 1941–1944*, Warszawa 2008, s. 460, (t. 43 serii)
8. Pietrzak A., *Żołnierze Batalionu Armii Krajowej „Zośka" represjonowani w latach 1944––1956*, Warszawa 2008, s. 168, (t. 44 serii)
9. *Bydgoszcz 3–4 września 1939. Studia i dokumenty*, red. nauk. T. Chinciński, P. Machcewicz, Warszawa 2008, s. 904, (t. 45 serii)
10. Noszczak B., *Polityka państwa wobec Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w okresie internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego 1953–1956*, Warszawa 2008, s. 500, (t. 46 serii)
11. Eisler J., *Polskie miesiące czyli kryzys(y) w PRL*, Warszawa 2008, s. 232, (t. 47 serii)

Seria „Dokumenty":

1. *Kryptonim „Pegaz". Służba Bezpieczeństwa wobec Towarzystwa Kursów Naukowych 1978–1980*, wybór, wstęp i oprac. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2008, s. 500, (t. 21 serii)
2. *Jan Paweł II w Szczecinie. Meldunki operacyjne Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych z 1987 roku*, wstęp Z. Stanuch, wybór i oprac. M. Semczyszyn, A. Sitkowska, Z. Stanuch, Warszawa–Szczecin 2008, s. 224, (t. 22 serii)
3. *Marzec 1968 w dokumentach MSW*, t. 1: *Niepokorni*, red. nauk. i wstęp F. Dąbrowski, P. Gontarczyk, P. Tomasik, wybór F. Dąbrowski, P. Gontarczyk, P. Tomasik, C. Wilanowski, oprac. M. Biełaszko, P. Byszewski, F. Dąbrowski, M. Filipiak, J. Gołębiewski, W. Kujawa, J. Karbarz, A.K. Piekarska, P. Tomasik, C. Wilanowski, J. Woyno, Warszawa 2008, s. 956, (t. 23 serii)

4. *Strajki łódzkie w lutym 1971. Geneza, przebieg i reakcje wł*adz, wybór, wstęp i oprac. E. Mianowska, K. Tylski, Warszawa–Łódź 2008, s. 224, (t. 24 serii)

5. *Kryptonim „Ośmiornica". Służba Bezpieczeństwa wobec Rzeszowskiego Oddziału Solidarności Walczącej 1982–1990*, wybór i oprac. J. Borowiec, Warszawa–Rzeszów 2008, s. 368, (t. 25 serii)

6. *Sprawy gospodarcze w dokumentach pierwszej Solidarności*, t. 1: *16 sierpnia 1980–30 czerwca 1981*, wybór, wstęp i oprac. J. Luszniewicz, A. Zawistowski, Warszawa 2008, s. 488, (t. 26 serii)

7. *Działania Służby Bezpieczeństwa wobec organizacji „Ruch"*, wstęp, wybór i oprac. P. Byszewski, Warszawa 2008, s. 732, (t. 27 serii)

8. *Operacja „Zorza II". Służba Bezpieczeństwa i Komitet Wojewódzki PZPR wobec wizyty Jana Pawła II w Trójmieście (czerwiec 1987)*, wstęp i red. nauk. S. Cenckiewicz, M. Kruk, oprac. S. Cenckiewicz, A. Chmielecki, M. Kruk, M. Krzencessa-Trichet, P. Semków, P. Wójtowicz, Warszawa–Gdańsk 2008, s. 312, (t. 28 serii)

9. *Operacja „Podhale" Służby Bezpieczeństwa wobec wydarzeń w Czechosłowacji 1968–1970*, wstęp, wybór i oprac. Ł. Kamiński, G. Majchrzak, Warszawa 2008, s. 756, (t. 29 serii)

10. *Z „Archiwum Pawła Cierpioła »Makopola«" 1941–1948*, wybór źródeł, wstęp A. Badura, wybór i oprac. A. Badura, M. Dendra, R. Michalski, Ł. Wiecha, E. Zajchowska, Warszawa–Katowice 2008, s. 208, (t. 30 serii)

11. *Stan wojenny w regionie łódzkim w dokumentach Służby Bezpieczeństwa*, wstęp R. Rabiega, wybór i oprac. M. Kopczyński, R. Rabiega, Warszawa–Łódź 2008, s. 524, (t. 31 serii)

Seria „Relacje i wspomnienia":

1. Taraszkiewicz E.E., „Żelazny" *Trzy pamiętniki*, wstęp, red. nauk. i oprac. dokumentów A.T. Filipek, B. Jarocińska, Warszawa–Lublin 2008, s. 308 (t. 12 serii)

2. Zabłocki J., *Dzienniki 1956–1965*, t. 1, Warszawa 2008, s. 744 (t. 13 serii)

Seria „Konferencje":

1. *Zagłada Żydów na polskich terenach wcielonych do Rzeszy*, red. A. Namysło, Warszawa 2008, s. 284, (t. 34 serii)

2. *Polskie podziemie niepodległościowe na tle konspiracji antykomunistycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1956*, red. S. Poleszak, Warszawa–Lublin 2008, s. 308, (t. 35 serii)

3. *Exodus – deportacje i migracje (wątek wschodni). Stan i perspektywy badań*, red. M. Zwolski, Warszawa–Białystok 2008, s. 168, (t. 36 serii)

Seria „Studia i materiały":

1. *Z Archiwum Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu. Studia nad zasobem*, red. R. Kościański, R. Leśkiewicz, Warszawa–Poznań 2008, s. 264, (t. 13 serii)

Seria „Kto ratuje jedno życie...":

1. Rączy E., *Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej na Rzeszowszczyźnie 1939–1945*, Rzeszów 2008, s. 416, (t. 2 serii)

Seria „Z Biblioteki Biuletynu IPN":

1. *Stół bez kantów i inne rozmowy Biuletynu IPN z lat 2003–2005*, Warszawa 2008, s. 420 (t. 2 serii)

Seria „Letnia szkoła historii najnowszej":

1. *Letnia szkoła historii najnowszej 2007. Referaty*, red. M. Bielak, Ł. Kamiński, Warszawa 2008, s. 184 (t. 1 serii)

Seria „Polska i Ukraina w latach trzydziestych–czterdziestych XX wieku, nieznane dokumenty z archiwów służb specjalnych":

1. *Wielki Głód na Ukrainie 1932–1933*, oprac. zbiorowe, Warszawa–Kijów 2008, s. 1304, (t. 7 serii)

Seria „Materiały pomocnicze Instytutu Pamięci Narodowej":

1. *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 2: *Ludobójstwo*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2008, s. 128, (t. 10 serii)

Seria „Polskie Państwo Podziemne w dokumentach":

1. *Protokoły posiedzeń Komitetu dla Spraw Kraju, Część 1: 1939–1941*, oprac. i red. W. Grabowski, IPN i Studium Polski Podziemnej, Warszawa 2008, s. 648, (t. 1 serii)

Albumy:

1. *Kobiety internowane. Gołdap 1982*, red. E. Rogalewska, Białystok 2008, s. 200
2. Pawłowicz J., *Rotmistrz Witold Pilecki 1901–1948*, Warszawa 2008, s. 288
3. *„Zaplute karły reakcji" Polskie Podziemie Niepodległościowe 1944–1956*, Lublin 2008, s. 248

Poza serią:

1. *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. nauk. P. Piotrowski, Warszawa 2008, s. 392
2. *Od Piłsudskiego do Wałęsy. Studia z dziejów Polski XX wieku*, komitet redakcyjny: K. Persak, A. Dudek, A. Friszke, Ł. Kamiński, P. Machcewicz, P. Osęka, P. Sowiński, D. Stola, M. Zaremba, IPN i Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2008, s. 564
3. *Polskie dzieci na tułaczych szlakach 1939–1950*, red. J. Wróbel, J. Żelazko, Warszawa 2008, s. 340

Materiały edukacyjne:

1. *Lista strat osobowych ruchu narodowego 1939–1955*, z. 1, wstęp J. Żaryn, red. W. Muszyński, J. Mysiakowska, Warszawa 2008, s. 96
2. *Oferta edukacyjna Biura Edukacji Publicznej IPN*, Warszawa 2008, s. 20
3. *Oferta edukacyjna 2008/2009, Instytut Pamięci Narodowej Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej w Szczecinie*, Szczecin 2008, s. 24
4. *Oferta edukacyjna 2008/2009, Biuro Edukacji Publicznej Oddział w Warszawie*, Warszawa 2008, s. 28
5. *Informator. Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddział w Rzeszów*, Rzeszów 2008
6. *Oferta edukacyjna 2008/2009 Instytut Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddział w Poznaniu*, Poznań 2008, s. 28
7. *Opowiem ci o wolnej Polsce – spotkania młodzieży ze świadkami historii*, materiały pomocnicze, Warszawa 2008, s. 52
8. Fenrych Z., Kuświk B., *Śladami poznańskiego czerwca 1956*, Poznań 2008, s. 56
9. Fenrych Z., *Ksiądz Jerzy Popiełuszko. Materiały pomocnicze dla nauczycieli*, Poznań 2008, s. 32

Konferencje naukowe – broszury:

1. *Nurt Narodowy Opozycji Demokratycznej w PRL 1955–1990*, cz. 1: *Skróty referatów – Varia*, Warszawa 2008, s. 40

2. *Nurt Narodowy Opozycji Demokratycznej w PRL 1955–1990*, cz. 2: *Wspomnienia i relacje*, Warszawa 2008, s. 60

3. *Twórczość obca nam klasowo. Aparat represji środowiska literackiego (1956–1990)*, Warszawa 2008, s. 46

4. *Obserwacja. Manipulacja. Współpraca. Dziennikarze i naukowcy a aparat bezpieczeństwa w Polsce Ludowej*, Wrocław 2008

5. *Organizacja „Solidarność Walcząca" w Wielkopolsce w latach 1983–1990*, Poznań 2008, s. 28

Katalogi wystaw i publikacji:

1. Katalog publikacji 2007–2008, cz. 1
2. Katalog publikacji 2007–2008, cz. 2
3. *Sprawiedliwi wśród Narodów Świata. Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej w Małopolsce w latach 1939–1945*, Kraków–Rzeszów 2008, s. 56
4. *Inwazja 1968*, Warszawa 2008, s. 48
5. *Skazani na karę śmierci przez wojskowy sąd rejonowy w Krakowie w latach 1946–1955*, Kraków 2008, s. 72
6. *Sierpień '88. Szczeciński marsz do wolności*, Szczecin 2008, s. 20
7. *Olsztyńska Solidarność 1980–1981*, Olsztyn 2008, s. 64
8. *„Minęło ponad pół wieku, lecz pamięć pozostaje". Życie w krakowskim getcie*, Kraków 2008, s. 32
9. *Marzec 1968 w Krakowie*, Kraków 2008, s. 36
10. *Polityk i żołnierz. Generał Władysław Sikorski*, Kraków 2008, s. 44
11. *Inwazja 1968*, Kraków 2008, s. 48
12. *Proces Szesnastu…*, Warszawa 2008, s. 160
13. *Salezjańska Szkoła Organistowska w Przemyślu i jej likwidacja w roku 1963*, Rzeszów 2008, s. 44
14. *Strajk. Huta Stalowa Wola 22 VIII–1 IX 1988*, Rzeszów 2008, s. 16
15. *Twarze piotrkowskiej bezpieki*, Łódź 2008, s. 32
16. *Młodzież z partią… się rozliczy! Niezależne Zrzeszenie Studentów 1980–1989*, Łódź 2008
17. *„Niech się święci…". Obchody świąt i rocznic w Polsce Ludowej*, Łódź 2008
18. *Twarze radomskiej bezpieki*, Lublin 2008, s. 112
19. *Twarze zielonogórskiej bezpieki*, Poznań 2008
20. *W objęciach Wielkiego Brata. Sowieci w Polsce 1944–1993*, Warszawa 2008, s. 112

Pakiety edukacyjne:

1. *Polacy ratujący Żydów w latach II wojny światowej*, Warszawa 2008
2. *Deportacje Górnoślązaków do ZSRS w 1945 roku*, Katowice 2008

Inne:

1. *Artyści a Służba Bezpieczeństwa. Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych. Materiały pokonferencyjne*, red. R. Klementowski, S. Ligarski, Wrocław 2008, s. 256
2. Balbus T., *„Jurandowcy". Powstańcy wileńscy 1944. Historia i życie codzienne 1. Brygady Wileńskiej Armii Krajowej*, Wrocław 2008, s. 526
3. Balbus T., Stróżyna K., *„Ojczyznę wolną racz nam wrócić Panie…". Komunistyczna bezpieka wobec kardynała Henryka Gulbinowicza w latach 1970–1990*, Wrocław 2008, s. 502
4. Bechta M., *…między Bolszewią a Niemcami. Konspiracja polityczna i wojskowa Polskiego Obozu Narodowego na Podlasiu w latach 1939–1952, Mazowsze i Podlasie w Ogniu 1944–1956*, IPN, Oficyna Wydawnicza Rytm, Warszawa 2008, s. 616

5. Chmielowiec P., Krzysztofiński M., *Arcybiskup Ignacy Tokarczuk. Kościół, władza, opór społeczny*, Rzeszów–Kijów–Stalowa Wola 2008, s. 64

6. Chmielowiec P., *Urząd Bezpieczeństwa w Brzozowie 1944–1956*, Rzeszów 2008, s. 414

7. Czocher A., Dyrcz R., Kwilosz J., *Informator o zasobie historycznym archiwum krakowskiego Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej i zasadach jego udostępniania*, Kraków 2008, s. 232

8. Danilecki T., Zwolski M., *Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Bielsku Podlaskim (1944–1956)*, Białystok 2008, s. 288

9. Dębowska M., *Kościół katolicki na Wołyniu w warunkach okupacji 1939–1945*, Rzeszów 2008, s. 480

10. *Donosem i pałką. Z działań Służby Bezpieczeństwa na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1956–1980*, red. A. Dziuba, Katowice 2008, s. 200

11. Garbacz D., *Wołyniak, legenda prawdziwa*, Wydawnictwo „Sztafeta" we współpracy z IPN Oddział w Rzeszowie (wydanie III poprawione i rozszerzone), Stalowa Wola 2008, s. 232

12. Handke W., Kościański R., *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kościanie 1945–1954, Śladami Zbrodni…*, Poznań 2008, s. 32

13. Jakimek-Zapart E., *Nie mogłem inaczej żyć… Grypsy Łukasza Cieplińskiego z celi śmierci*, wydanie II, Kraków 2008

14. Kaczmarski K., *Pogrom, którego nie było. Rzeszów, 11–12 czerwca 1945 r. Fakty, hipotezy, dokumenty*, Rzeszów 2008, s. 204

15. *Kilińskiego 9*, oprac. R. Ciupa, R. Mozgol, Katowice 2008, s. 28

16. Kirszak J., *Szlakiem pamięci narodowej. Kronika VII Międzynarodowego Motocyklowego Rajdu Katyńskiego (25 VIII–8 IX 2007*), Wrocław 2008, s. 136

17. Kirszak J., Komorowski J., Szwagrzyk K., *Portret malowany historią. Dzieje rodziny Komorowskich*, Wrocław 2008, s. 90

18. *Kościół i Prymas Stefan Wyszyński 1956–1966*, red. A. Dziurok, W.J. Wysocki, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego „Societas Vistulana", Katowice–Kraków 2008, s. 152

19. *Kościół katolicki w czasach komunistycznej dyktatury. Między bohaterstwem a agenturą. Studia i materiały*, t. 2, red. R. Terlecki, J. Szczepaniak, IPN, Wydział Historii Kościoła Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, Wydawnictwo WAM, Kraków 2008, s. 464

20. Krajewski K., Łabuszewski T., *„XVI" krąg Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (krypt. „Mazowsze", „Orzeł", „Tęcza")*, Warszawa–Ostrołęka–Kadzidło 2008, s. 64

21. *Kryptonim „Pajęczyna". Sprawa Obiektowa na MKZ NSZZ „Solidarność" w Lesznie. Dokumen*ty, wstęp i oprac. W. Handke, Poznań–Leszno 2008, s. 150

22. Krzanicki M., *Oczami wroga. Wrzesień '39 w fotografii niemieckiej i sowieckiej*, Rzeszów 2008, s. 128

23. Lesiakowski K., *Strajki robotnicze w Łodzi 1945–1976*, Łódź 2008, s. 376

24. *Marzec '68 w Białymstoku. Wybór źródeł*, wstęp i oprac. U. Gierasimiuk, Białystok 2008, s. 352

25. *Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956. Powiat Pułtusk*, IPN, Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2008, s. 776

26. *Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956. Powiat Sokołów Podlaski*, IPN, Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2008, s. 576

27. *Między Warszawą a regionem. Opozycja przedsierpniowa na Pomorzu Zachodnim*, red. K. Kowalczyk, M. Paziewski, M. Stefaniak, Szczecin 2008, s. 256

28. Miłosz J., *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Złotowie, Śladami Zbrodni…*, Poznań 2008, s. 32

29. *Niepodległości! Wolności!*, wybór tekstów R. Kościański, oprac. red. S. Kmiecik, P. Orzechowski, R. Reczek, wydawca tomu jako dodatku do „Polski. Głosu Wielkopolskiego": IPN Oddział Poznań, Oficyna Wydawnicza „Polska Głos Wielkopolski", Marszałek Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2008, s. 112

30. *Niezależność najwięcej kosztuje. Relacje uczestników opozycji demokratycznej w Łodzi 1976–1980*, oprac. L. Próchniak, S.M. Nowinowski, M. Filip, Łódź 2008, s. 284

31. *Niezłomni. W obronie Ojczyzny i Kościoła. Komunistyczna bezpieka wobec biskupów polskich*, red. J. Marecki, F. Musiał, IPN, Wydawnictwo WAM, Kraków 2008, s. 650

32. *Nowogródzki Okręg AK w dokumentach*, oprac. K. Krajewski, IPN, Oficyna Wydawnicza Rytm, Warszawa 2008, s. 592

33. *Obrazy PRL-u. O konceptualizacji realnego socjalizmu w Polsce*, red. K. Brzechczyn, Poznań 2008, s. 258

34. *Osobowe źródła informacji – zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2008, s. 542

35. *Pamięć i polityka historyczna. Doświadczenia Polski i jej sąsiadów*, red. S.M. Nowinowski, J. Pomorski, R. Stobiecki, Łódź 2008, s. 398

36. *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008, s. 178, (seria „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 8)

37. Pilarski S., *Polskie ugrupowania polityczne wobec Czechosłowacji 1938–1939*, IPN Oddział w Łodzi, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 2008, s. 342

38. *Początki niezależnego ruchu chłopskiego 1978–1980. Komitet Samoobrony Chłopskiej Ziemi Lubelskiej, Komitet Samoobrony Chłopskiej Ziemi Grójeckiej*, red. M. Choma-Jusińska, M. Krzysztofik, Lublin 2008, s. 404

39. *„Postanowiono załatwić odmownie...". Budownictwo sakralne w diecezji częstochowskiej (1957–1989). Wybór dokumentów*, wstęp, wybór i oprac. A. Sznajder, W.P. Wlaźlak, Katowice–Częstochowa 2008, s. 440

40. *Pozyskać „Dobrego". Wywiad PRL wobec Franciszka Chrapkiewicza i jego rodziny*, red. A. Fara, P. Szopa, R. Witalec, Rzeszów 2008, s. 316

41. *Przeciw Kościołom i religii. Sprawozdania Sekcji 5 Wydziału V Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie 1946–1952*, red. F. Musiał, Kraków 2008, s. 372

42. Przybysz M., *Wyspy wolności. Duszpasterstwo akademickie w Łodzi 1945–1989*, Łódź 2008, s. 216

43. *PSL w realiach społeczno-politycznych Dolnego Śląska drugiej połowy lat czterdziestych XX w.*, wstęp i oprac. J. Syrnik, Wrocław 2008, s. 152

44. Ptaszyński R., *Sędziowie Wojskowego Sądu Rejonowego i ich wyroki. Studia i materiały*, Szczecin 2008, s. 216

45. *Radio Solidarność Regionu Wielkopolska*, dokumenty, wstęp i oprac. R. Reczek, Poznań 2008, s. 264

46. Reczek R., *Życie społeczno-polityczne w Wielkopolsce w latach 1956–1970*, Wydawnictwo Poznańskie, IPN, Poznań 2008, s. 456

47. Rogalewska E., *Getto białostockie. Doświadczenie zagłady – świadectwa literatury i życia*, Białystok 2008, s. 312

48. *Rok 1945 w Łodzi. Studia i szkice*, red. J. Żelazko, Łódź 2008, s. 392

49. Słabig A., *Aparat bezpieczeństwa wobec mniejszości narodowych na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1989*, Szczecin 2008, s. 426

50. Stanaszek B., *Księża diecezji sandomierskiej więzieni przez władze komunistyczne po II wojnie światowej*, Rzeszów 2008, s. 304

51. Stefaniak M., *Działalność aparatu represji na zachodnim pograniczu Polski w latach 1945–1950*, Szczecin 2008, s. 198

52. Szczepański W., *Wspomnienia. Lipiec 1944 – grudzień 1957*, oprac. i red. nauk. T. Bereza, M. Gliwa, Rzeszów 2008, s. 236

53. *Twarze gorzowskiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w Gorzowie Wielkopolskim. Informator personalny*, oprac. P. Skubisz, Szczecin 2008, s. 136

54. *Twarze koszalińskiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa województwa koszalińskiego. Informator personalny*, red. P. Knap, M. Ozga, P. Skubisz, Szczecin 2008, s. 192

55. *Twarze szczecińskiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa województwa szczecińskiego. Informator personalny*, red. P. Knap, M. Ozga, M. Stefaniak, Szczecin 2008

56. *Uwolnić więźniów. Akcja na areszt Urzędu Bezpieczeństwa w Brzozowie 13 XII 1944* r., scenariusz W. Birek, rysunki G. Pudłowski, Rzeszów 2008, s. 60

57. *W osaczeniu. Społeczeństwo Płocka i powiatu płockiego w tajnych dokumentach Służby Bezpieczeństwa w latach 1957–1975*, wstęp, wybór i oprac. J. Pawłowicz, IPN, Wydawnictwo Adam Marszałek, Warszawa 2008, s. 660

58. Węgrzyn D., *Struktury bezprawia. Kadry Urzędu Bezpieczeństwa w powiecie rybnickim (1945–1947)*, IPN, Agencja Reklamowo-Wydawnicza VECTRA, Katowice–Czerwionka–Leszczyny 2008, s. 286

59. Witalec R., *Spółdzielczość kredytowa systemu Schulzego w Małopolsce w latach 1873–1939*, Rzeszów–Warszawa 2008, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego Warszawa z IPN Oddział w Rzeszowie, s. 294

60. *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1945–1956*, red. K. Białecki, Poznań 2008, s. 230

61. *Wokół legendy „Ognia." Opór przeciw zniewoleniu: Polska – Małopolska – Podhale 1945–1956*, IPN, Polskie Towarzystwo Historyczne, Nowy Targ 2008, s. 532

62. *Wolne związki zawodowe z perspektywy trzydziestu lat*, red. J. Neja, Katowice 2008, s. 100

63. *Wrzesień 1939 na Górnym Śląsku*, red. G. Bębnik, IPN, Societas Vistulana, Katowice–Kraków 2008, s. 136

64. *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008, s. 160, (seria „Z archiwów bezpieki – nieznane karty PRL", t. 9)

65. *Współzawodnictwo pracy w życiu gospodarczym, społeczno-politycznym i propagandzie PRL*, red. B. Tracz, Katowice 2008, s. 318

66. *Zmagania ze społeczeństwem. Aparat bezpieczeństwa wobec Wielkopolan w latach 1945–1956*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2008, s. 268

ZAŁĄCZNIK NR: 3 PUBLIKACJE PRACOWNIKÓW IPN

PUBLIKACJE NAUKOWE

1. Abramczyk Ł., *Z historii stosunków Trzeciej Rzeszy z Irlandią Południową (1939–1945)*, „Acta Universitatis Lodziensis" 2008, t. 82

2. *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. nauk. P. Piotrowski, Warszawa 2008

3. „Aparat represji w Polsce Ludowej 1944–1989", Z. Nawrocki (redaktor naczelny), 2008, nr 1 (6)

4. *Artyści a Służba Bezpieczeństwa. Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych*, red. R. Klementowski i S. Ligarski, Wrocław 2008

5. Autuchiewicz J., *Współzawodnictwo pracy w WUBP w Białymstoku* [w:] *Więcej, szybciej, lepiej. Współzawodnictwo pracy w Polsce Ludowej*, Katowice 2008

6. Balbus T., Stróżyna K., *„Ojczyznę wolną racz nam wrócić Panie...". Komunistyczna bezpieka wobec kardynała Henryka Gulbinowicza w latach 1970–1990*, Wrocław 2008

7. Balbus T., *Jurandowcy. Powstańcy wileńscy 1944. Historia i życie codzienne 1. Brygady Wileńskiej Armii Krajowej*, Wrocław 2008

8. Balbus T., *Komunistyczny aparat represji wobec podziemia niepodległościowego w Polsce* [w:] *Polskie podziemie niepodległościowe na tle podziemia w Europie Środkowo-Wschodniej (1944–1956)*, red. S. Poleszak, Lublin 2008

9. Baziur G., Kapusta M., *Harcerski Ruch Antykomunistyczny (Kraków, 1949–1950)* [w:] *Stawiliśmy opór… Antykomunistyczne organizacje młodzieżowe w Małopolsce w latach 1944–1956*, Kraków 2008

10. Baziur G., Konieczna M., *„Międzymorze" i Grupa Franciszka Solarza* [w:] *Stawiliśmy opór… Antykomunistyczne organizacje młodzieżowe w Małopolsce w latach 1944–1956*, Kraków 2008

11. Baziur G., Konieczna M., *Zastęp „Rysiów" – harcerska organizacja „Stalowi Polacy" – „Wolność i Sprawiedliwość". Konspiracyjna działalność Mieleckiej Drużyny Harcerzy im. Jeremiego Wiśniowieckiego* [w:] *Stawiliśmy opór… Antykomunistyczne organizacje młodzieżowe w Małopolsce w latach 1944–1956*, Kraków 2008

12. Bechta M, *...między Bolszewią a Niemcami. Konspiracja polityczna i wojskowa Polskiego Obozu Narodowego na Podlasiu w latach 1939–1952, Mazowsze i Podlasie w Ogniu 1944–1956*, IPN, Oficyna Wydawnicza Rytm, Warszawa 2008, s. 616

13. Bechta M., *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Pułtusku w latach 1945–1956 (ludzie – struktury)* [w:] *Powiat Pułtusk w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, red. K. Krajewski, Warszawa 2008, t. 2 serii „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956"

14. Bechta M. (red.), *W matni. Z dziejów podziemia niepodległościowego na Podlasiu w latach 1939–1956*, Biała Podlaska–Warszawa 2008, (album)

15. Bednarek J., *Przestępczość wśród funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa w latach 1946–1950 w ocenie Biura do spraw Funkcjonariuszy MBP*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, t. 1

16. Berendt G., *„Agitacja klamkowa" – ingerencja polityczna w życie rodziny żydowskiej w Polsce (1950–1956)* [w:] *Dom spotkanie przestrzeni prywatnej i publicznej na tle przemian cywilizacyjnych XIX i XX w. Zbiór studiów*, red. Z. Opacki i D. Płaza-Opacka, Gdańsk 2008

17. Berendt G., *Disillusioned Revolutionaries: Jewish-Communist Activists in Poland 1945–1956* [w:] *Resistance, rebellion and revolution in Hungary and Central Europe: Commemorating 1956*, red. L. Péter i M. Rady, London 2008

18. Berendt G., *Recenzja książki Jarosława Drozda „Społeczność żydowska Gdyni w okresie międzywojennym", Gdynia 2007*, „Zapiski Historyczne" 2007, z. 4

19. Berendt G., *Zamiast przypisów. Informacje przydatne w lekturze opowieści bohaterów książki* [w:] J. Wiszniewicz, *Życie przecięte. Opowieści pokolenia Marca*, Wołowiec 2008

20. Bereza T., *69 lat temu* [dot. walk polsko-sowieckich w okolicach Józefowa i Tarnogrodu we wrześniu 1939 r.], „Goniec Łukowej" IX 2008, nr 75, wkładka

21. Bereza T., *Bój pod Kuryłówką*, „Podkarpacki Przegląd Samorządowy" VII 2008

22. Bereza T., *Jarosławskie szkoły, nauczyciele i uczniowie w świetle dokumentów Urzędu Bezpieczeństwa (1949–1956)*, „Rocznik Stowarzyszenia Miłośników Jarosławia" 2008, t. 17

23. Bereza T., *Pluton „Rak". Zarys historii Oddziału Dywersyjnego Obwodu AK Jarosław*, „Rocznik Stowarzyszenia Miłośników Jarosławia" 2008, t. 17

24. Bereza T., *Sowieckie i niemieckie działania wywiadowcze w rejonie Jarosławia i Lubaczowa w latach 1939–1941*, „Cieszanowskie Zeszyty Regionalne" 2008, z. 1

25. Bębnik G., *„Stalinizacja" jako zawłaszczanie sfery symbolicznej (na przykładzie Katowic, 1945–1956)* [w:] *Stalinizm i rok 1956 na Górnym Śląsku*, red. A. Dziurok, B. Linek, K. Tarka, Katowice–Opole–Kraków 2007, s. 237–255

26. Bębnik G., *Katowice we wrześniu 1939 – sprzeczności i kontrowersje* [w:] *Wrzesień 1939 na Górnym Śląsku*, red. G. Bębnik, Katowice 2008, s. 99–126

27. Bębnik G., *O Wieluniu głos przeciwny*, „Arcana" 2008, nr 81–82, s. 196–202

28. Bębnik G., *Śląski wrzesień 1939 – ocena zjawiska i jego obchody w Polsce ludowej* [w:] *Piastowsko-komunistyczna satysfakcja? Obchody rocznic historycznych i świąt państwowych na Śląsku po II wojnie światowej*, red. J. Nowosielska-Sobel, G. Strauchold, Wrocław 2008, s. 37–63

29. Bębnik G., *Walki o kopalnię „Michał" w 1939 r. – próba nowego spojrzenia*, „Siemianowicki Rocznik Muzealny" 2007, nr 6, s. 124–132

30. Bębnik G. [w:] *Wojaczek wielokrotny. Wspomnienia, relacje, świadectwa*, red. St. Bereś, K. Batorowicz-Wołowiec, Wrocław 2008, s. 26–34

31. Bębnik G., *Wstęp* [w:] *Wrzesień 1939 na Górnym Śląsku*, red. G. Bębnik, Katowice 2008, s. 5–6

32. Białecki K., *Historia pewnego upadku czyli niezwykłe przypadki kapitana Stanisława Proszowskiego* [w:] *Zmagania ze społeczeństwem. Aparat bezpieczeństwa wobec Wielkopolan w latach 1945–1956*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2008

33. Białecki K., *Între încercarea de protejare a structulilor statului renăscut ţi căutarea dreptăţii istorice. Lustraţia à la polonaise* [w:] *Şcoala memoriei*, Bucureşti 2008, s. 534–555

34. Białecki K., *L`Église national, entre le pouvoir communiste et l`Église catholique* [w:] *Consience nationale, État et religions*, red. P. Werly, Strasbourg 2008, s. 151–162

35. Białecki K., *Najważniejsze założenia polityki wyznaniowej państwa i ich realizacja w latach 1945–1956* [w:] *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1945–1956*, red. K. Białecki, Poznań 2008, s. 11–28

36. Białek S., *Proces przekazywania dokumentów przez Komendę Wojewódzką Policji w Opolu do archiwum Oddziału IPN we Wrocławiu (2002–2007)*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, t. 1

37. Bogaczewicz S.A., *Integrująca rola Kościoła katolickiego na Dolnym Śląsku po roku 1945*, „Pamięć i Przyszłość" 2008 nr 1, s. 31–38

38. Brożyniak A., Fornal P., *Opanowanie Dynowa przez UPA 16 listopada 1946 r. Dokumenty polskie i ukraińskie*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 1 (12)

39. Brożyniak A., *Kontrowersje wokół napadu sotni UPA „Burłaki" na milicjantów w Sólcy (28 czerwca 1946 r.)*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, t. 1, Warszawa 2008

40. Brzechczyn K., *O dwóch prognozach upadku realnego socjalizmu. Randall Collins versus Leszek Nowak* [w:] *Obrazy PRL. O konceptualizacji realnego socjalizmu w Polsce*, red. K. Brzechczyn, Poznań 2008, s. 53–68

41. Brzechczyn K., *On the Process of Liberation of the Baltic Countries from the Soviet Domination in Years 1985–1991. Attempt at Model* [w:] *Relacje nowych krajów Unii Europejskiej z Federacją Rosyjską* (*w aspekcie politycznym, ekonomicznym, kulturowym i społecznym*), red. M. Rutkowski, Białystok 2008, s. 163–174

42. Brzechczyn K., *Polish Discussions on the Nature of Communism and Mechanisms of its Collapse. A Review Article*, „East European Politics and Societies" 2008, t. 22, nr 4, s. 828–855

43. Brzechczyn K., *Protesty przeciwko zdejmowaniu krzyży w szkołach województwa zielonogórskiego w sierpniu–wrześniu 1958 roku* [w:] *Kultura i społeczeństwo na Środkowym Nadodrzu w XIX i XX wieku*, red. P. Bartkowiak, D. Kotlarek, Zielona Góra, 2008, s. 234–243

44. Brzechczyn K., *Stan wojenny w syntezach dziejów PRL. Próba analizy historiograficznej* [w:] *Stan wojenny. Fakty hipotezy, interpretacje. Zbiór Studiów*, red. A. Czwołek, W. Polak, Toruń 2008, s. 451–468

45. Brzechczyn K., *Starania o utraconą kaplicę Zboru Kościoła Chrześcijan Baptystów w Poznaniu w latach 1945–1956* [w:] *Władze wobec kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1945–1956*, red. K. Białecki, Poznań 2008, s. 199–206

46. Brzechczyn K., *Zarys sytuacji politycznej w Wielkopolsce w latach 1945–1956* [w:] *Zmagania ze społeczeństwem. Aparat bezpieczeństwa wobec Wielkopolan w latach 1945–1956*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2008, s. 6–18

47. Bukała M., *Chorąży Józef*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2008, nr 28–29

48. Bułhak W., *Donos wywiadu Gwardii Ludowej na rzekomych komunistów i kryptokomunistów (wrzesień 1943 r.)*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 1 (12), s. 411–424

49. Bułhak W., Kunert A., *Kontrwywiad podziemnej Warszawy. Struktura, zadania i obsada personalna kontrwywiadu Komendy Głównej, Obszaru Warszawa i Okręgu Warszawa ZWZ-AK w latach 1939–1944* [w:] *Wywiad i kontrwywiad Armii Krajowej*, red. W. Bułhak, Warszawa 2008, s. 239–373

50. Bułhak W., *Raport szefa Oddziału II KG AK ppłk. dypl. Mariana Drobika „Bieżąca polityka polska i rzeczywistość" i sprawa jego aresztowania (listopad–grudzień 1943)* [w:] *Wywiad i kontrwywiad Armii Krajowej*, red. W. Bułhak, Warszawa 2008, s. 15–78

51. [Bułhak W., Zawistowski A.], *Czy Polska rosła w siłę i ludzie żyli dostatniej?*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 2 (13), s. 13–42 [rozmowa redakcyjna]

52. Byszewski P., *Zmącony spokój oprawcy. Nieznany list Adama Humera do I sekretarza KC PZPR Stanisława Kani z 20 marca 1981 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, t. 1

53. Byszuk D. (współautor), *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975––1990*, Warszawa 2008

54. Byszuk D. (współautor), *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej 1944–1990*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2007

55. Celichowski Z., *Diariusz z podróży Delegata MON do Armii Polskiej na Wschodzie w 1943 roku*, wstęp, oprac. i przyp. W. Handke i R. Sierchuła, Leszno–Poznań 2008

56. Cenckiewicz S., Chmielecki A., Kruk M., Krzencessa-Trichet M., Semków P., Wojtowicz P., *Operacja „Zorza II". Służba Bezpieczeństwa i Komitet Wojewódzki PZPR wobec wizyty Jana Pawła II w Trójmieście (czerwiec 1987)*, red. S. Cenckiewicz, M. Kruk, Warszawa–Gdańsk 2008 (Seria IPN „Dokumenty", t. 28)

57. Cenckiewicz S., Gontarczyk P., *Pani nigdy nie będzie w encyklopedii. Stenogram z rozmowy przeprowadzonej z Anną Walentynowicz w Zakładzie Karnym w Lublińcu 19 stycznia 1984 roku przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa*, „Arcana" 2008, nr 83

58. Cenckiewicz S., Gontarczyk P., *SB a Lech Wałęsa. Przyczynek do biografii*, Warszawa 2008 (Seria IPN „Monografie", t. 40)

59. Cenckiewicz S., Semków P., Węgliński M., *Województwo elbląskie, województwo gdańskie* [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008

60. Chinciński T., *Dokumenty polskiej armii z pierwszych dni września 1939 roku* [w:] *Bydgoszcz 3–4 września 1939. Studia i dokumenty*, red. T. Chinciński, P. Machcewicz, Warszawa 2008

61. Chinciński T., *Dokumenty Wehrmachtu* [w:] *Bydgoszcz 3–4 września 1939. Studia i dokumenty*, red. T. Chinciński, P. Machcewicz, Warszawa 2008

62. Chinciński T., *Niemiecka dywersja na Pomorzu w 1939 roku* [w:] *Bydgoszcz 3–4 września 1939. Studia i dokumenty*, red. T. Chinciński, P. Machcewicz, Warszawa 2008

63. Chinciński T., *Relacje oficerów Wojska Polskiego o wydarzeniach bydgoskich z 3–4 września 1939 roku* [w:] *Bydgoszcz 3–4 września 1939. Studia i dokumenty*, red. T. Chinciński, P. Machcewicz, Warszawa 2008

64. Chinciński T., *Zeznania świadków złożone przed: Okręgową Komisją Badania Zbrodni Niemieckich w Bydgoszczy w latach 1945–1948 oraz Okręgową Komisją Badania Zbrodni Hitlerowskich w Bydgoszczy w latach 1967–1973* [w:] *Bydgoszcz 3–4 września 1939. Studia i dokumenty*, red. T. Chinciński, P. Machcewicz, Warszawa 2008

65. Chmielowiec P., *Decowski Henryk*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2008, nr 28–29

66. Chmielowiec P., Krzysztofiński M., *Arcybiskup Ignacy Tokarczuk – Kościół, władza, opór społeczny*, Rzeszów–Kijów–Stalowa Wola 2008

67. Chmielowiec P., Recenzja pracy Joanny i Bogusława Kopaczów „Biskup Solidarności. Edward M. Frankowski", „Kronika Diecezji Sandomierskiej" 2008

68. Chmielowiec P., *Urząd Bezpieczeństwa w Brzozowie 1944–1956*, Rzeszów 2008.

69. Choma-Jusińska M., *Redakcja i współpracownicy „Niezależnego Pisma Młodych Katolików Spotkania" jako obiekt zainteresowania służby bezpieczeństwa*, „Res Historica" 2008, nr 26

70. Ciupa R., »*Liczymy na Was, wierzymy w Was«. Młodzieżowy Zlot Przodowników Pracy i Nauki 1971* [w:] *Współzawodnictwo pracy w życiu gospodarczym, społeczno-politycznym i propagandzie PRL*, red. B. Tracz, Katowice 2008, s. 245–260

71. Czapski G., *Szczeciński Sierpień '88*, „Rzeczpospolita", dodatek „Najnowsza historia PRL" nr 16, 26 II 2008

72. Czyżewski A., „*Chcesz mieć lipę senatora – oddaj głos na profesora". Wybory 4 czerwca 1989 roku z perspektywy Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Sieradzu*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 2 (13)

73. Czyżewski A., *Historycy polscy wobec destalinizacji – próba analizy postaw* [w:] *Klio polska. Studia i materiały z dziejów historiografii polskiej po II wojnie światowej*, red. A. Wierzbicki, t. 3, Warszawa 2008

74. Czyżewski A., *Początki Łodzi akademickiej w perspektywie historii historiografii – zarys problematyki* [w:] *Rok 1945 w Łodzi. Studia i szkice*, red. J. Żelazko, Łódź 2008

75. Czyżewski A., *Proces destalinizacji polskiej nauki historycznej w drugiej połowie lat 50. XX wieku*, Warszawa 2007 [druk: 2008]

76. Czyżewski A., *VIII Powszechny Zjazd Historyków Polskich w Krakowie w 1958 r. a proces destalinizacji polskiej nauki historycznej*, „Historyka" 2008

77. Czyżewski P., *Polityka władz sowieckich wobec ludności polskiej na Grodzieńszczyźnie w pierwszych latach po II wojnie światowej* [w:] *Relacje nowych krajów Unii Europejskiej z Federacją Rosyjską (w aspekcie politycznym, ekonomicznym, kulturowym i społecznym)*, red. M. Rutkowski, Białystok 2008 (współautorstwo)

78. Czyżewski P., *Sytuacja Polaków na Grodzieńszczyźnie w latach 1945–1946 w świetle raportów Zrzeszenia WiN* [w:] *Exodus. Deportacje i migracje (wątek wschodni). Stan i perspektywy badań*, red. M. Zwolski, Warszawa–Białystok 2008

79. Danilecki T., Zwolski M., *Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Bielsku Podlaskim (1944––1956)*, Białystok 2008

80. Dąbrowski F., *Pięć listów Karola Buczka do władz komunistycznej Polski*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej" 2008, r. 56, nr 1

81. Dąbrowski M., *Internowanie i wyroki więzienia w okresie stanu wojennego na Lubelszczyźnie (13 grudnia 1981–22 lipca 1983)* [w:] *Więziennictwo na Lubelszczyźnie w okresie stanu wojennego*, red. J. Świtka, M. Kuć, TN KUL, Lublin 2008

82. Dudek A., artykuł [w:] *Drogi do wolności. Drogi do wspólnej Europy 1945–2007*, red. J. Eisler, Warszawa 2008, s. 120–145

83. Dudek A. *Pożegnanie z Wielkim Bratem. Ostatni rok w dziejach stosunków polsko-radzieckich (1991)* [w:] *Od Piłsudskiego do Wałęsy. Studia z dziejów Polski w XX wieku*, red. K. Persak i in., Warszawa 2008, s. 491–506

84. Dudek A., *PRL bez makijażu*, Wydawnictwo ZNAK, Kraków 2008, s. 282

85. Dudek A., *Spory o polską politykę historyczną po 1989 roku* [w:] *Pamięć i polityka historyczna. Doświadczenia Polski i jej sąsiadów*, red. S.M. Nowinowski i in., Łódź 2008, s. 193–200

86. Dudek A., *Utopia nad Wisłą. Historia Peerelu*, (wraz ze Z. Zblewskim), Wydawnictwa Szkolne PWN, Warszawa–Bielsko-Biała 2008, s. 373

87. Dudziński T., Sychowicz K., *Ludzie grajewskiej bezpieki*, Grajewo 2008

88. *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

89. *Działania Służby Bezpieczeństwa wobec organizacji „Ruch”*, wstęp, wybór i oprac. P. Byszewski, Warszawa 2008

90. *Dzierżoniów – wiek miniony*, red. S. Ligarski, T. Przerwa, Wrocław 2007 [druk w 2008]

91. Dziuba A., *„Komitet PZPR postara się wam o pracę”. Redukcja kadr aparatu bezpieczeństwa województwa stalinogrodzkiego w 1955 roku*, „Studia Śląskie” 2007, t. 66, s. 93–116

92. Dziuba A., *Grodków i powiat grodkowski w latach 1945–1947* [w:] *Grodków i ziemia grodkowska*, red. R. Kaczmarek, s. 111–142

93. Dziuba A., *Koncepcje działań polskiego podziemia na Górnym Śląsku w latach 1948–1953* [w:] *Stalinizm i rok 1956 na Górnym Śląsku*, red. A. Dziurok, B. Linek, K. Tarka, Katowice–Opole–Kraków 2007, s. 77–97

94. Dziuba A., *Konspiracja poakowska w powiecie zawierciańskim (1945–1947)* [w:] *Pierwsze lata komunizmu w powiecie zawierciańskim (1945–1947)*, red. W. Dubiański, Katowice–Kraków 2007, s. 51–74

95. Dziuba A., *Na frontach walki ze szpiegami, rewizjonistami i „reakcyjnym klerem”. Tyska jednostka aparatu bezpieczeństwa w latach 1954–1975*, Tychy 2008, s. 78

96. Dziuba A., *Próba reanimacji. Współzawodnictwo pracy w latach osiemdziesiątych* [w:] *Współzawodnictwo pracy w życiu gospodarczym, społeczno-politycznym i propagandzie PRL*, red. B. Tracz, Katowice 2008, s. 261–280

97. Dziuba A., *Tychy w materiałach Służby Bezpieczeństwa* [w:] *Tyskie miejsca pamięci. Materiały I Tyskiego Sympozjum Historycznego*, red. R. Kaczmarek, M. Lipok-Bierwiaczonek, Tychy 2008, s. 45–73

98. Dziuba A., *W młynach totalitaryzmów. Tragedia rodziny Gürtlerów* [w:] *Osoby godne przypomnienia*, red. M. Lubina, Ruda Śląska 2008, s. 37–55

99. Dziurok A., *„W matni” – kontakty ks. Wiktora Skworca ze Służbą Bezpieczeństwa*, „Aparat represji w Polsce Ludowej 1944–1989” 2008, nr 6

100. Dziurok A., *Główne kierunki działań aparatu bezpieczeństwa wobec Kościoła katolickiego w latach 1956–1966* [w:] *Kościół i prymas Stefan Wyszyński 1956–1966*, red. A. Dziurok, W.J. Wysocki, Katowice–Kraków 2008, s. 63–76

101. Dziurok A., Marek Ł. [oprac.], *Wybór dokumentów z lat 1955–1964* [w:] *Kościół i prymas Stefan Wyszyński 1956–1966*, red. A. Dziurok, W.J. Wysocki, Katowice–Kraków 2008, s. 87–142

102. Dziurok A., *Władze komunistyczne wobec Kościoła katolickiego w diecezji katowickiej w latach 1948–1956 (zarys problematyki)* [w:] *Stalinizm i rok 1956 na Górnym Śląsku*, red. A. Dziurok, B. Linek, K. Tarka, Katowice–Opole–Kraków 2007, s. 125–143

103. Eisler J., *Polskie miesiące czyli kryzys(y) w PRL-u*, Warszawa 2008, t. 47 serii „Monografie”

104. *Exodus – deportacje i migracje (wątek wschodni). Stan i perspektywy badań*, red. M. Zwolski, Warszawa 2008

105. Filip M., *Kazimierz Dejmek w raportach Służby Bezpieczeństwa* [w:] *Artyści a Służba Bezpieczeństwa. Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych*, red. R. Klementowski, S. Ligarski, Wrocław 2008

106. Filip M., *Szkic do portretu życia kulturalnego w Łodzi 1945 r.* [w:] *Rok 1945 Łodzi. Studia i szkice*, red. J. Żelazko, Łódź 2008

107. Fornal P., *Konspiracja ZWZ-AK na terenie powiatu Brzozów (1940–1945). Geneza, struktura, działalność i likwidacja*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2007, nr 26–27.

108. Fornal P., *Matejak Jan*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2007, nr 26–27

109. Frazik W., *Etaty niejawne, praca „pod przykryciem", grupy interwencyjne, konsultanci – nowe formy pracy operacyjnej pionu III Służby Bezpieczeństwa w zakładach pracy według dokumentu z 1972 roku* [w:] *Osobowe źródła informacji – zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2008, s. 237–251

110. Frazik W., Głębocki H., Musiał F., Szpytma M., *Obsada kierowniczych stanowisk w aparacie bezpieczeństwa w latach 1975–1990. Województwo krakowskie* [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008, s. 163–170

111. Frazik W., *Ludwik Kubik (1915–2008)*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2008, nr 28–29, s. 5–8

112. Gałaszewska-Chilczuk D., *Miejsce partii komunistycznej na „czerwonym" Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w latach 1944–1989*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 2 (13)

113. Gałęzowski M., *Aleksander Sulkiewicz* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 45, z. 187, 2008

114. Gałęzowski M., *Oskar Andrzej Berenson (1892–1939)*, „Niepodległość" 2008, t. 58, s. 259–263

115. Gałęzowski M., Recenzja z książki Stanisława Bohdanowicza, *Ochotnik*, Ośrodek Karta, Warszawa 2006, „Niepodległość" 2008, t. 58, s. 328–333

116. Gałęzowski M., *Stanisław Srzednicki (1916–1944)*, „Niepodległość" 2008, t. 58, s. 310–316

117. Gąsiorowski T., *Ostrowski Bolesław Michał*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2008, nr 28–29, s. 413–417

118. Gąsiorowski T., *Wymiar sprawiedliwości w Obwodzie Przeworsk AK*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2008, nr 28–29, s. 9–16

119. Gąsiorowski T., *Zagórski Andrzej* [w:] *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych 1939–1956*, t. 13, red. T. Gąsiorowski, J. Wojtycza, A. Zagórski, Kraków 2008, s. 154–155

120. Gieszczyńska R., *Olsztyńska „Solidarność" 1980–1981*, „Echa Przeszłości", UWM w Olsztynie, 2008

121. Gieszczyńska R. (red.), *Olsztyńska „Solidarność" 1980–1981* (katalog wystawy) Olsztyn 2008

122. Gieszczyńska R., *Twarze kętrzyńskiej bezpieki* (katalog wystawy) Olsztyn 2008

123. Gliwa M., *Działalność UPA w powiecie jasielskim 1945–1948*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, 1 (12)

124. Głębocki H., *O politykę „kontraktu antykryzysowego". Memoriał Bronisława Geremka z maja 1988 r.*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 5–6, s. 183–199

125. Golik D., *Oddział partyzancki „Wiarusy" – droga przez Ochotnicę…* [w:] *Wokół legendy „Ognia". Opór przeciw zniewoleniu: Polska – Małopolska – Podhale 1945–1956*, red. R. Kowalski, Nowy Targ 2008, s. 289–310

126. Golik D., *Sprawa patrolu „Lotnego"*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2008, nr 28–29, s. 17–30

127. Gontarczyk P., *Nowe kłopoty z historią. Publicystyka z lat 2005–2008*, Warszawa 2008

128. Grabowski W., *Biuro Wojskowe Spraw Wewnętrznych i Brygady Wywiadowcze Szefostwa Biur Wojskowych Komendy Głównej ZWZ-AK (kryptonimy: „Głóg", „Róża", „Teczka", „Zeszyt")*

w latach 1941–1943 w świetle materiałów Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego [w:] *Wywiad i kontrwywiad Armii Krajowej*, red. W. Bułhak, Warszawa 2008, s. 167–196

129. Grabowski W., *Kobiety w Szefostwie Biur Wojskowych KG ZWZ-AK („Głóg", „Róża", „Teczka", „Zeszyt")*, „Biuletyn Fundacji Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek" 2008, nr 1, s. 8–18

130. Grabowski W., *Kobiety w Tajnej Administracji Cywilnej podczas drugiej wojny światowej*, „Biuletyn Fundacji Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek" 2008, nr 1, s. 1–7

131. Grabowski W., *Projekt organizacji konspiracji w kraju z października 1939 roku*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy" 2008, r. 9 (60), nr 1 (221), s. 154–159

132. Grabowski W., *Sprawozdanie Jerzego Stempowskiego o Akcji Kontynentalnej*, „Zeszyty Historyczne" (Paryż) 2008, z. 165, s. 215–220

133. Graczyk R., *Strategie unikania współpracy. Przypadek Edwarda Leśniaka* [w:] *Kościół katolicki w czasach komunistycznej dyktatury. Między bohaterstwem a agenturą*, red. R. Terlecki, J. Szczepaniak, t. 2, Kraków 2008, s. 211–224

134. Grosicka M., *Biskupi Komitet Pomocy Potrzebującym w Kielcach*, „Kielecki Przegląd Diecezjalny" 2008, nr 5

135. [Grosicka M.] Szczygielska M., *Zarys powstania i działalności organizacji konspiracyjnej Młodzieżowy Ruch Oporu w Tarnobrzegu w latach 1948–1949*, „Studenckie Teki Historyczne" (Gdańsk) 2008, z. 4

136. Hałagida I., *„Szpieg Watykanu". Greckokatolicki kapłan ks. Bazyli Hrynyk (1896–1977)*, Warszawa 2008 (Seria IPN „Monografie", t. 41)

137. Hałagida I., *Deportacje greckokatolickich biskupów przemyskich do USRR w 1945 i 1946 roku. Nowe dokumenty*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 2 (13)

138. Hałagida I., *Ks. Mirosław Ripecki i jego placówka duszpasterska w Chrzanowie 1947–1974. Przyczynek do roli domu duchownego w dziejach ukraińskich grekokatolików na Warmii i Mazurach*, „Nowa Ukraina" 2007 [druk: 2008], nr 1/2

139. Hałagida I., *Województwo słupskie* [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008

140. Handke W., *Agentura Wydziału IV Służby Bezpieczeństwa KW MO w Poznaniu w latach 1977–1983. Analiza zachowanych danych statystycznych*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej", 2008, t. 1, s. 287–296

141. Handke W., *Kujbyszewiak w Gostyniu – Ignacy Libuda* [w:] *Zmagania ze społeczeństwem. Aparat bezpieczeństwa wobec Wielkopolan w latach 1945–1956*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2008

142. Handke W., *Notes S. Roweckiego – dowódcy klasy Szkoły Podchorążych z Ostrowi Maz. – 1918/1919 r.*, „Grot. Zeszyty historyczne poświęcone historii wojska i walk o niepodległość" 2008, nr 29, s. 138–162

143. Handke W., *Podziemie niepodległościowe i PSL na łamach „Woli Ludu"* [w:] *Zmagania ze społeczeństwem. Aparat bezpieczeństwa wobec Wielkopolan w latach 1945–1956*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2008

144. Handke W., *Wielkopolanie – żołnierze AK Okręgu „Jodła". Biogramy w spuściźnie Kazimierza Musia*, „Grot. Zeszyty historyczne poświęcone historii wojska i walk o niepodległość" 2008, nr 29, s. 97–113

145. Handke W., *Wyczytane… czyli szkice i notatki z teczek SB*, Leszno 2008

146. Hytrek-Hryciuk J., *„Co tu jest grane?". Wokół spraw operacyjnego rozpracowania kryptonim „Grafomani" i „Prezes"* [w:] *Artyści a Służba Bezpieczeństwa. Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych*, red. R. Klementowski, S. Ligarski, Wrocław 2008, s. 117–127

147. Hytrek-Hryciuk J., *Die Beziehung zwischen der deutschen Bevölkerung und den Soldaten der Roten Armee in Niederschlesien 1945–1948*, „Inter Finitimos. Jahrbuch zur deutsch-polnischen Beziehungsgeschichte" 2007, 5, Berlin 2008, s. 143–150

148. Hytrek-Hryciuk J., *„Nadejście Rosjan gwałtownie przerwało życie religijne naszej wspólnoty". Kościół ewangelicki na Dolnym Śląsku wobec Armii Czerwonej i administracji polskiej w latach 1945–1947. Zarys problematyki*, „Studia Śląskie" 2007, t. 66, s. 79–92

149. Hytrek-Hryciuk J., *Wykorzystanie niemieckiej siły roboczej przez żołnierzy Armii Radzieckiej na Dolnym Śląsku w latach 1945–1950* [w:] *Studia z dziejów XIX i XX wieku*, red. T. Kulak, Toruń 2008, s. 215–233

150. *Jan Paweł II w Szczecinie. Meldunki operacyjne Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych z 1987 roku*, wstęp Z. Stanuch, wybór i oprac. M. Semczyszyn, A. Sitkowska, Z. Stanuch, Warszawa–Szczecin 2008

151. Jasiak K., *Działalność partyzancka Konspiracyjnego Wojska Polskiego. Z dziejów II konspiracji w środkowej Polsce w latach 1945–1955*, Wieluń–Opole 2008

152. Jedynak M., *Władza ludowa wobec Kościoła katolickiego w Polsce w latach 1944–1966* [w:] *Omnia Pro Christo Rege. Ksiądz Czesław Kaczmarek biskup – męczennik*, Kielce 2008

153. Jodczyk K., *Migracje Polaków z Wileńszczyzny na powojenne terytorium Polski 1945–1959* [w:] *Exodus – deportacje i migracje. Wątek wschodni*, red. M. Zwolski, Warszawa 2008

154. Jodczyk K., Muczyński A., Zwolski M., *Lista kobiet internowanych w Gołdapi (styczeń–lipiec 1982 r.)* [w:] *Kobiety internowane. Gołdap 1982*, red. E. Rogalewska, Białystok 2008

155. Joniec G. (oprac.), E. Olszewski, *Pierwsze dni. Wspomnienia z okresu powstania Milicji Obywatelskiej w Rudniku, powiat Krasnystaw* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

156. Joniec G. (oprac.), G. Król „Cygan", *Do sekretarza obwodowego komitetu PPR w Lublinie* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

157. Joniec G. (oprac.), *Raport do szefa Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Lublinie mjr. Krupskiego z dnia 11 października 1950 roku przeciwko pracownikom PUBP w Krasnymstawie* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

158. Joniec G. (oprac.), *Raport do szefa Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Lublinie z dnia 22 kwietnia 1952 roku przeciwko pracownikom PUBP w Krasnymstawie* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

159. Joniec G., *Działalność Powiatowego Oddziału Informacji i Propagandy w Krasnymstawie w latach 1944–1947* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

160. Joniec G., *Konflikt w środowisku krasnostawskich komunistów w latach 1944–1945* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

161. Joniec G., *Ludzie krasnostawskiej bezpieki. Portret zbiorowy* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

162. Joniec G., *Społeczność żydowska Radzynia Podlaskiego w latach 1918–1939. Zarys problematyki badawczej*, „Radzyński Rocznik Humanistyczny" 2008, t. 6

163. Jończyk M., *Struktura aparatu bezpieczeństwa oraz siedziby cywilnych instytucji publicznych w Kielcach w latach 1945–1946* [w:] *Wokół pogromu kieleckiego*, t. 2, red. L. Bukowski, A. Jankowski i J. Żaryn, Warszawa 2008, s. 93–107

164. Kaczmarski K., *Okoliczności śmierci Kazimierza Człowiekowskiego ps. „Niemsta" 19 kwietnia 1945*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2008, nr 28–29

165. Kaczmarski K., *Pogrom, którego nie było – wydarzenia w Rzeszowie 11–12 czerwca 1945 r. Glosa do „Strachu" J. T. Grossa*, „Glaukopis. Pismo społeczno-historyczne" 2008, nr 11–12

166. Kaczmarski K., *Pogrom, którego nie było. Rzeszów 11–12 czerwca 1945. Fakty, hipotezy, dokumenty*, Rzeszów 2008

167. Kaczmarski K., *Próby „legalizacji" Obozu Narodowo-Radykalnego (Grupy „Szańca") i wejścia jego przedstawicieli w struktury władz RP na wychodźstwie 1939–1941*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 1 (12)

168. Kaczmarski K., *Za Polskę katolicką. Włodzimierz Bilan (1903–1951)*, „Polonia Christiana" 2008, nr 5

169. Kalbarczyk S., *Białoruska Lista Katyńska – brakujący element prawdy o Zbrodni Katyńskiej* [w:] *Zbrodnia katyńska między prawdą a kłamstwem*, Warszawa 2008

170. Kalbarczyk S., *Exhumations as the source of knowledge about crimes the soviet authorities committed on the citizens of the Polish state* [w:] *Poliitilised Repressioonid 1940. ja 1950. aastatel*, Tallin 2008

171. Kalisz M., *Katarzyna i Sebastian Kazakowie cisi bohaterowie z Brzózy Królewskiej*, „Podkarpacki Przegląd Samorządowy" styczeń–luty 2008, nr 1–2 (92–93)

172. Kalisz P., *Konsekwencje zakończenia II wojny światowej na pograniczu polsko-litewskim* [w:] *Rok 1945. Między wojną a pokojem. W 60. rocznicę zakończenia II wojny światowej*, red. S. Achremczyk, C. Kuklo, Olsztyn 2008

173. Kalisz P., *Obsada personalna Ośrodka Odosobnienia w Gołdapi* [w:] *Kobiety internowane, Gołdap 1982*, red. E. Rogalewska, Białystok 2008

174. Kalisz P., *Województwo Olsztyńskie, Województwo Suwalskie* [w:] *Aparat Bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008

175. Kamiński Ł., *An overwiew of educational activities with respect to crimes committed by totalitarian regimes: the Polish experience* [w:] *Crimes committed by totalitarian regimes. Crimes and other gross and large scale human rights violations committed during the reign of totalitarian regimes in Europe: crossnational survey of crimes committed and of their remembrance, recognition, redress, and reconciliation. Reports and proceedings of the 8 April European public hearing on „Crimes committed by totalitarian regimes", organised by the Slovenian Presidency of the Council of the European Union (January–June 2008) and the European Commission*, Ljubljana 2008, s. 235–239

176. Kamiński Ł., 1981: *Koniec doktryny Breżniewa* [w:] *Od Piłsudskiego do Wałęsy. Studia z dziejów Polski w XX wieku*, red. K. Persak i in., Warszawa 2008, s. 483–490

177. Kamiński Ł., *Krasnoludki i żołnierze. Wrocławska opozycja lat osiemdziesiątych*, „Pamięć i Przyszłość" 2008, nr 2, s. 7–19

178. Kamiński Ł., *Kryptonim „Pegaz". Służba Bezpieczeństwa wobec Towarzystwa Kursów Naukowych 1978–1980*, Warszawa 2008 (wybór, wstęp i opracowanie, wspólnie z G. Waligórą)

179. Kamiński Ł., *Operacja „Podhale". Służba Bezpieczeństwa wobec wydarzeń w Czechosłowacji 1968–1970*, Warszawa 2008 (wybór, wstęp i opracowanie, wspólnie z G. Majchrzakiem)

180. Kamiński Ł., *Polská opozice a Charta 77* [w:] *Charta 77. Od obhajoby lidských práv k demokratické revoluci, 1977–1989. Sborník z konference k 30. výročí Charty 77. Praha, 21.–23. března 2007*, red. M. Devátá, J. Suk, O. Tůma, Praha 2007, s. 281–291 [druk 2008]

181. Kamiński Ł., *Postrzeganie podziemia niepodległościowego przez społeczeństwo polskie – (hipo)tezy* [w:] *Polskie podziemie niepodległościowe na tle konspiracji antykomunistycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1956*, red. S. Poleszak, Warszawa–Lublin 2008, s. 250–253

182. Kamiński Ł., *PZPR w Dzierżoniowie w okresie przełomów politycznych (na przykładzie wydarzeń 1956 roku)* [w:] *Dzierżoniów – wiek miniony*, red. S. Ligarski, T. Przerwa, Wrocław 2007, s. 247–251 [druk 2008]

183. Kamiński L., *Stalinizm po polsku – aspekty społeczne (tezy do dyskusji)* [w:] *Stalinizm i rok 1956 na Górnym Śląsku*, red. A. Dziurok, B. Linek, K. Tarka, Katowice–Opole–Kraków 2007 [druk 2008]

184. Kamiński Ł., *The Polish Communist Security Apparatus in 1956* [w:] *Kommunismus in der Krise. Die Entstalinisierung 1956 und die Folgen*, herausgegeben von R. Engelmann, T. Groβbolting und Hermann Wentker, Göttingen 2008, s. 275–280

185. Kamiński Ł., *Władza wobec opozycji przed sierpniem 1980 r.* [w:] *Między Warszawą a regionem. Opozycja przedsierpniowa na Pomorzu Zachodnim*, red. K. Kowalczyk, M. Paziewski, M. Stefaniak, Szczecin 2008, s. 27–31

186. Kamiński Ł., *Wprowadzenie* [w:] *Słownik dysydentów. Czołowe postacie ruchów opozycyjnych w krajach komunistycznych w latach 1956–1989*, t. 1, Warszawa 2007 [druk 2008], s. 82–102

187. Kamiński Ł., *Związki zawodowe w PRL* [w:] *Wolne Związki Zawodowe z perspektywy trzydziestu lat. Materiały pokonferencyjne*, *Katowice 21 lutego 2008*, red. J. Neja, Katowice 2008, s. 11–16

188. Karbarz-Wilińska J., *„Solidarność" w Stalowej Woli w latach 1980–1989*, „Studenckie Teki Historyczne" 2008, z. 4

189. Karbowiak G., *Kontakt służbowy – zapomniane osobowe źródło informacji* [w:] *Osobowe źródła informacji – zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2008

190. Kardela P., *„Iskra" w olsztyńskim środowisku twórczym*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2008, nr 9 (12)

191. Kardela P., *Generał Sikorski a zetowcy* [w:] *Jenerał Władysław Sikorski. Antologia*, red. J.K. Danel, Zamość 2008

192. Kardela P., *Ja, Roman Kamiński, zobowiązuję się…*, „Debata. Miesięcznik regionalny" 2008, nr 2 (5)

193. Kardela P., *Kryptonim „Bakunin", czyli o inwigilacji przez SB prof. Jana Kaczyńskiego*, „Debata. Miesięcznik regionalny" 2008, nr 1 (4)

194. Kardela P., *Numer Służbowy 659. Przyczynek do biografii Juliusza Grodzińskiego*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2008, nr 8 (11)

195. Kardela P., *Olsztyński Marzec '68 i działania Służby Bezpieczeństwa*, „Dzieje Najnowsze", 2008, r. 40, 1

196. Kardela P., *Powstanie bezpieki na Warmii i Mazurach*, „Tygiel. Kwartalnik Elbląski" 2008, nr 51

197. Kardela P., *Służba Bezpieczeństwa wobec olsztyńskiej młodzieży w Marcu '68*, „Debata. Miesięcznik regionalny" 2008, nr 3 (6)

198. Kardela P., *TW „Sasza" – szczery i lojalny obywatel PRL*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" 2008, nr 11 (14)

199. Kardela P., *Wojciech Rostafiński (1921–2002). Powstaniec Warszawy, naukowiec NASA*, Lublin 2008

200. Kasprzycki M., *Księża diecezji tarnowskiej w dokumentach sądeckiej SB w latach 1975–1989* [w:] *Kościół katolicki w czasach komunistycznej dyktatury. Między bohaterstwem a agenturą. Studia i materiały,* t. 2, red. R. Terlecki, J. Szczepaniak, Kraków 2008, s. 303–343

201. *Katedra. Historia kościoła św. Jakuba w Szczecinie*, red. P. Knap, A. Kraśnicki jr, ks. A. Rasmus, Szczecin 2008

202. Kenar T., *Droga do secesji. Geneza Związku Młodych Narodowców* [w:] *Narodowa Demokracja XIX–XXI wiek (Koncepcje – ludzie – działalność)*, red. T. Sikorski, A. Wątor, Szczecin 2008

203. Kenar T., *Działalność wydawnicza ugrupowań neoendeckich*, „Niezależna Gazeta Polska" 2008, nr 10

204. Kenar T., *Kto patronuje naszym ulicom?*, „Kurier Szczeciński", 14 XI 2008

205. Kirszak J., Komorowski J., Szwagrzyk K., *Portret malowany historią. Dzieje rodziny Komorowskich*, Wrocław 2008

206. Kirszak J., *Szlakiem pamięci narodowej. Kronika VII Międzynarodowego Motocyklowego Rajdu Katyńskiego (25 VIII–8 IX 2007)*, Wrocław 2008

207. Klementowski R., *Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa w powiecie dzierżoniowskim 1945–1990* [w:] *Dzierżoniów–wiek miniony*, red. S. Ligarski, T. Przerwa, Wrocław 2007 [druk 2008]

208. Klementowski R., *Obserwować i zapobiegać. Wrocławskie środowisko literackie pierwszej połowy lat siedemdziesiątych w świetle materiałów aparatu bezpieczeństwa* [w:] *Artyści a Służba Bezpieczeństwa. Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych – materiały pokonferencyjne*, red. R. Klementowski i S. Ligarski, Wrocław 2008

209. Klementowski R., *Uranowe mity. Kopalnictwo uranu w Polsce w społecznej świadomości* [w:] Gospodarka *i społeczeństwo w czasach PRL-u (1944–1989)*, red. E. Kościk i T. Głowiński

210. Klementowski R., *Życie pod kontrolą. Losy Józefa i Włodzimierza Włosków w świetle materiałów aparatu bezpieczeństwa*, „Śląski Kwartalnik Historyczny „Sobótka" 2007, r. 57, nr 4

211. Kleszczyński B., *Marzec 1968 w województwie rzeszowskim. Działania aparatu bezpieczeństwa*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 3

212. Kleszczyński B., *Prawdziwe oblicze studentów Rzeszowa – próby manifestacji młodzieżowych w Rzeszowie w marcu 1968 roku*, „Podkarpacki Przegląd Samorządowy" 2008, nr 3–4 (94–95), rok X

213. Knap P., *Anatomia żalu. Szczecin po śmierci Stalina*, „Biuletyn Instytut Pamięci Narodowej" 2008, nr 3

214. Knap P., *Bezimienne bohaterstwo prostych ludzi. Wspomnienie o Milicji Obywatelskiej*, „In Gremio" 2008, nr 3/4

215. Knap P., *Braterstwo krwi i pracy*, „Gazeta Wyborcza Szczecin", 26 VII 2008

216. Knap P., *Co nas trapiło 20 lat temu*, „Gazeta Wyborcza Szczecin", 21 XI 2008

217. Knap P., *Dziewięć minut lotu*, „sedina.pl magazyn. Rocznik Miłośników Dawnego Szczecina" 2008

218. Knap P., *Jak 55 lat temu Szczecin żegnał Stalina*, „Gazeta Wyborcza Szczecin", 5 III 2008

219. Knap P., *Już, nigdy, jeszcze… Podzamcze nieistniejące* [w:] *Westival. Sztuka architektury*, red. T. Szklarski, K. Trzciński, Szczecin 2008

220. Knap P., *Misterna architektura*, „sedina.pl magazyn. Rocznik Miłośników Dawnego Szczecina" 2008

221. Knap P., *Ponura bryła i kolorowe domy*, „In Gremio" 2008, nr 7/8

222. Knap P., *Siedem cudów Szczecina*, „sedina.pl magazyn. Rocznik Miłośników Dawnego Szczecina" 2008

223. Knap P., *Studencka Anegdota, czyli Żegnajcie Chłopcy*, „Biuletyn Instytut Pamięci Narodowej" 2008, nr 7

224. Knap P., *Średnio wydarzony kabarecik, czyli częstochowianie w Szczecinie*, „Gazeta Wyborcza Częstochowa", 17 VII 2008

225. Kolasa K., recenzja książki: Jarosław Wąsowicz, *Biało-zielona „Solidarność". O fenomenie politycznym kibiców gdańskiej Lechii 1981–1989, Gdańsk 2006*, „Seminare" 2008, t. 25

226. Kolasa K., *Komitety zakładowe Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Ozorkowie w latach 1948–1990 – proces kształtowania i struktura organizacyjna*, „Rocznik Łódzki" 2007, t. 54

227. Kolasa K., *Przemysł Chemiczny „Boruta" Spółka Akcyjna w Zgierzu w latach 1894–1945 – dzieje ustrojowe i pozostałość aktowa*, „Zgierskie Zeszyty Regionalne" 2008, t. 3

228. Kolasa K., *Silne i wytrwałe – Zasadnicza Szkoła Odzieżowa ss. Salezjanek w Łodzi*, „Kronika Miasta Łodzi" 2008, nr 4

229. Kolasa K., *V Powszechny Zjazd Archiwistów Polskich. Sekcja „Archiwa Kościelne", Olsztyn 6–7 września 2007 r.*, „Seminare" 2008, t. 25 (wspólnie z J. Wąsowiczem)

230. Komaniecka M., *Inwigilacja Kościoła katolickiego przez SB podczas obchodów milenijnych w 1966 r. w Krakowie ze szczególnym uwzględnieniem działalności Wydziałów pomocniczych*

„B", „T", „W" [w:] *Kościół katolicki w czasach komunistycznej dyktatury. Między bohaterstwem a agenturą. Studia i materiały*, t. 2, red. R. Terlecki, J. Szczepaniak, Kraków 2008, s. 109–142

231. Komaniecka M., *Miniprzewodnik po materiałach ewidencyjnych Służby Bezpieczeństwa* [w:] *Osobowe źródła informacji – zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2008, s. 263–294

232. Komaniecka M., *Obsada kierowniczych stanowisk w aparacie bezpieczeństwa w latach 1975–1990. Województwo kieleckie* [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. nauk. P. Piotrowski, Warszawa 2008, s. 147–153

233. Komaniecka M., *Osobowe źródła informacji w technice operacyjnej* [w:] *Osobowe źródła informacji – zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2008, s. 253–262

234. Konieczna M., *Młodzieżowe konspiracyjne organizacje w Myślenicach: „Sępy", „Buki", „Zjawa"* [w:] *Stawiliśmy opór… Antykomunistyczne organizacje młodzieżowe w Małopolsce w latach 1944–1956*, Kraków 2008

235. *Konspiracja antykomunistyczna i podziemie zbrojne w Wielkopolsce 1945–1956*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2007

236. Kopka B., *Aparat bezpieczeństwa wobec V Światowego Festiwalu Młodzieży i Studentów w Warszawie (31 lipca – 14 sierpnia 1955 r.)*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, t. 1

237. Korkuć M., *Formy działania podziemia niepodległościowego (koreferat)* [w:] *Polskie podziemie niepodległościowe na tle konspiracji antykomunistycznych w Europie Środkowej w latach 1944–1956*, red. S. Poleszak, Warszawa–Lublin 2008, s. 239–249

238. Korkuć M., *Ludność Podhala wobec podziemia niepodległościowego 1945–1947* [w:] *Wokół legendy „Ognia". Opór przeciw zniewoleniu: Polska – Małopolska – Podhale 1945–1956*, red. R. Kowalski, Nowy Targ 2008, s. 215–242

239. Korkuć M., *Okupacja niemiecka 1939–1945* – artykuł w książce poświęconej dziejom Zakopanego

240. Korkuć M., *Poland – the victim of two totalitarian regimes* [w:] *Crimes committed by totalitarian regimes*, Ljubljana 2008

241. Korkuć M., *Przetrwać, aby walczyć. Niepodległościowe podziemie zbrojne 1945–1947* [w:] *Wokół legendy „Ognia". Opór przeciw zniewoleniu: Polska – Małopolska – Podhale 1945–1956*, red. R. Kowalski, Nowy Targ 2008, s. 41–56

242. Kosiński P., *Ofiary pierwszych dni września 1939 r. w Bydgoszczy* [w:] *Bydgoszcz 3–4 września 1939. Studia i dokumenty*, red. nauk. T. Chinciński, P. Machcewicz, Warszawa 2008

243. *Koszalin 1945–1950 Historia na nowo odkryta. Informator do wystawy*, red. K. Rembacka, Szczecin 2008 (teksty do informatora E. Wnuk)

244. *Kościół i prymas Stefan Wyszyński 1956–1966*, red. A. Dziurok, W.J. Wysocki, Katowice – Kraków 2008, s. 151

245. *Kościół w stanie wojennym. Wybór dokumentów*, wybór, red. i oprac. T. Krawczak, C. Wilanowski, Warszawa 2008

246. Kowalczyk E. (red.), *W objęciach „Wielkiego Brata". Sowieci w Polsce 1944–1993*, Warszawa 2008, (album)

247. Krajewski K., *Nowogródzki Okręg AK w dokumentach*, Warszawa 2008, t. 1 serii „Dopalanie Kresów"

248. Krajewski K., *Podziemie niepodległościowe w powiecie pułtuskim po 1944 roku* [w:] *Powiat Pułtusk w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych,* red. K. Krajewski, Warszawa 2008, t. 2 serii „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956"

249. Krajewski K., *Polskie, ukraińskie, białoruskie i litewskie podziemie niepodległościowe na terenie Zachodniej Białorusi* [w:] *Polskie podziemie niepodległościowe na tle konspiracji antykomunistycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1956*, red. S. Poleszak, Warszawa–Lublin 2008

250. Krajewski K., Łabuszewski T., *XVI Okręg Narodowego Zjednoczenia Wojskowego*, Warszawa–Ostrołęka–Kadzidło 2008 (wydanie bezpłatne, okazjonalne)

251. Krajewski K., Łabuszewski T., *Ziemia ostrołęcka w walce z komunizmem 1944–1954*, Ostrołęka 2008 (wydanie bezpłatne, okazjonalne)

252. Krajewski K., Łabuszewski T., *Zagadka śmierci Franciszka Potyrały „Oracza"*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2008, nr 28–29

253. Krajewski K., Łabuszewski T., *Bohater i antybohater: Edward Wasilewski „Wichura"*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2008, nr 28–29

254. Krężołek E., *Życie codzienne w PRL. Zarys problematyki na przykładzie Świdnika* [w:] *Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2007. Referaty*, red. M. Bielak, Ł. Kamiński, Warszawa 2008, s. 78–87

255. *Kryptonim „Ośmiornica". Służba Bezpieczeństwa wobec Rzeszowskiego Oddziału Solidarności Walczącej 1982–1990*, wybór i oprac. J. Borowiec, Warszawa–Rzeszów 2008

256. *Kryptonim „Pajęczyna". Sprawa Obiektowa na MKZ NSZZ „Solidarność" w Lesznie*. Dokumenty, wstęp i oprac. W. Handke, Poznań–Leszno 2008

257. *Kryptonim „Pegaz". Służba Bezpieczeństwa wobec Towarzystwa Kursów Naukowych*, wybór dokumentów, wybór wstęp i oprac. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2008

258. Krzanicki M., *Oczami wroga. Wrzesień '39 w fotografii niemieckiej i sowieckiej*, Rzeszów 2008

259. Krzysztofiński M., *Działalność grupy GL „Iskra". Przyczynek do badań nad stosunkiem PPR i GL do ludności żydowskiej na Rzeszowszczyźnie*, „Glaukopis" 2008, nr 11–12

260. Krzysztofiński M., *Działalność lokalnego aparatu bezpieczeństwa wobec biskupa Solidarności ks. Edwarda Frankowskiego* [w:] *Jego życie to służba i świadectwo. Ksiądz Biskup Edward Frankowski*, red. J. Konefał, Stalowa Wola–Sandomierz 2008

261. Krzysztofiński M., *Działalność Wydziałów Wojskowych Komunistycznej Partii Polski i Komunistycznej Partii Zachodniej Ukrainy na terenie Dowództwa Okręgu nr X w Przemyślu w latach 1924–1938*, „Glaukopis" 2007–2008, nr 9–10

262. Krzyżanowska S., *Wojskowy Sąd Rejonowy we Wrocławiu 1946–1955. Organizacja, kadry, orzecznictwo*, „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka" 2007, r. 62, nr 4

263. Kubaj A., *Sierpień 1988 roku w Szczecinie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 4

264. Kurkiewicz M., *Raport oficera NKGB o pracy Departamentu XI MBP*, „Przegląd Powszechny" 2008, nr 7 (razem z B. Noszczakiem)

265. Kurpierz T., *„Operacja »Lawina«" – raporty funkcjonariusza MBP Henryka Wendrowskiego*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2008, nr 28–29, s. 229–246

266. Kurpierz T., *Katowice w okresie „karnawału »Solidarności«" w latach 1980–1981*, „Confinium" 2008, nr 3

267. Kuśnierz R., *„Kolektywna konsumpcja" w okresie pierwszej radzieckiej pięciolatki – propaganda a rzeczywistość* (*Mało znany absurd bolszewicki)*, „Dzieje Najnowsze" 2008, nr 2, s. 37–48

268. Kuśnierz R., *Dokumenty polśkoji dypłomatiji pro hołodomor*, „Ukrajińskyj Istorycznyj Żurnał" 2008, nr 6, s. 196–211

269. Kuśnierz R., *Komunistyczna zbrodnia Wielkiego Głodu w życiu społeczno-politycznym Ukrainy* [w:] *Dziedzictwo komunizmu w Europie Środkowo-Wschodniej*, red. J. Sadowska, Białystok 2008, s. 65–80

270. Kuśnierz R., *Obchody rocznic Wielkiego Głodu w niepodległej Ukrainie* [w:] *Historia – mentalność – tożsamość. Miejsce i rola historii oraz historyków w życiu narodu polskiego i ukraińskiego w XIX i XX wieku*, red. J. Pisulińska, P. Sierżęga, L. Zaszkilniak, Rzeszów 2008, s. 690–703

271. Kuśnierz R., *Pogrom kielecki na łamach prasy w Polsce* [w:] *Wokół pogromu kieleckiego*, t. 2, red. L. Bukowski, A. Jankowski, J. Żaryn, Warszawa 2008, s. 132–161

272. Kuśnierz R., *Pomór w „raju bolszewickim". Głód na Ukrainie w latach 1932–1933 w świetle polskich dokumentów dyplomatycznych i dokumentów wywiadu*, Toruń 2008, s. 205

273. Kuśnierz R., *Ukraina w latach kolektywizacji i Wielkiego Głodu (1929–1933)*, Toruń 2008 (wznowienie)

274. Kuźniar A., *Na drogach życia… Wspomnienia żołnierza Pułku 6 Pancernego „Dzieci Lwowskich"*, wstęp i oprac. W. Handke, Leszno 2008

275. Lesiakowski K., *Strajki robotnicze w Łodzi 1945–1976*, Łódź 2008

276. Leśkiewicz R., *Badanie procesów archiwotwórczych na przykładzie akt Wojskowego Sądu Rejonowego w Poznaniu (1946–1955)*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, t. 1

277. Leśkiewicz R., *Badanie procesów archiwotwórczych na przykładzie zasobu archiwalnego Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu – zarys problematyki* [w:] *Z archiwum Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu. Studia nad zasobem*, red. R. Kościański, R. Leśkiewicz, Warszawa–Poznań 2008

278. Leśkiewicz R., *Sprawa operacyjnego sprawdzenia kryptonim „Podwyżka"* [w:] *Niepodległości! Wolności!*, wybór tekstów R. Kościański, oprac. red. S. Kmiecik, P. Orzechowski, R. Reczek, Poznań 2008

279. Ligarski S., *Czas wolny społeczeństwa PRL w świetle ogłoszeń drobnych na łamach „Pioniera", „Słowa Polskiego", „Dziennika Zachodniego" i „Życia Warszawy" w latach 1945–1956* [w:] *Gospodarka i społeczeństwo w czasach PRL-u (1944–1989)*, red. E. Kościk i T. Głowiński, Wrocław 2008, s. 261–273

280. Ligarski S., *Kontrola operacyjna festiwali teatralnych na Dolnym Śląsku przez Służbę Bezpieczeństwa w latach 1960–1989* [w:] *Artyści a Służba Bezpieczeństwa. Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych*, red. R. Klementowski, S. Ligarski, Wrocław 2008, s. 181–194

281. Ligarski S., *Polen und Deutsche im Spiegel von Kleinenzeigen*, „Inter Finitos. Jahrbuch zur deutsch-polnischen Beziehungsgechichte" 2007, 5, Berlin 2008, s. 156–170

282. Ligarski S., *Srebrna Góra w materiałach SB w latach 1956–1990* [w:] *Twierdza Srebrnogórska II. Wojna 1806–1807–Miasteczko*, red. nauk. G. Podruczny i T. Przerwa, Wrocław 2008, s. 181–190

283. Ligarski S., *Wasyl Kryl*, „Almanach Ukraiński" 2008, s. 220–222

284. Ligarski S., *Zakłady Radiowe „Diora" w materiałach tajnej policji politycznej Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej* [w:] *Dzierżoniów – wiek miniony*, red. S. Ligarski, T. Przerwa, Wrocław 2007 (druk w 2008), s. 195–222

285. *Lista strat osobowych ruchu narodowego 1939–1955*, z. 1, red. W. Muszyński, J. Mysiakowska, Warszawa 2008

286. Lubicz-Łapiński Ł. (oprac.), *Grób Nieznanego Sybiraka w Białymstoku*, Białystok 2008

287. Łabuszewski T., *Działania represyjne UB wobec podziemia i społeczeństwa na terenie powiatu pułtuskiego* [w:] *Powiat Pułtusk w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, red. K. Krajewski, Warszawa 2008, t. 2 serii „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944-1956"

288. Łabuszewski T., Sprawa *»Radosława« – w kręgu urojonej konspiracji* [w:] *Walka o pamięć. Władze i społeczeństwo wobec Powstania Warszawskiego 1944–1989*, Warszawa 2008

289. Łabuszewski T., *Formy działania podziemia niepodległościowego (na przykładzie nurtu podziemia poakowskiego)* [w:] *Polskie podziemie niepodległościowe na tle konspiracji antykomunistycznych w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1956*, red. S. Poleszak, Warszawa–Lublin 2008

290. Łabuszewski T., Krajewski K., *Józef Czaplicki vel Izydor Kurtz (1911–1985), działacz komunistyczny, partyzant, dyrektor Departamentu III Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego* [w:] „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2008, nr 1/6

291. Łabuszewski T., *Młot – legenda Podlasia* [w:] Wokół legendy *„Ognia". Opór przeciw zniewoleniu: Polska – Małopolska – Podhale 1945–1956*, red. R. Kowalski, Nowy Targ 2008

292. Łapiński P., *Kpt. Bronisław Jasiński (1914–1992), ps. „Komar", „Łom" – komendant Obwodu AK–AKO Augustów* [w:] *Dowódcy konspiracji niepodległościowej na Augustowszczyźnie w latach 1939–1945. Materiały konferencji Klubu Historycznego im. Armii Krajowej w Augustowie, odbytej 22 XI 2007*, Augustów [2007]

293. Łapiński P., *Kpt. Bronisław Jasiński (1914–1992), ps. „Komar", „Łom" – komendant Obwodu AK–AKO Augustów*, „Biuletyn Klubu Historycznego im. Armii Krajowej w Augustowie", 2008, wydanie specjalne

294. Łapiński P., *Polskie podziemie niepodległościowe a mniejszości narodowe* [w:] *Polskie podziemie niepodległościowe na tle konspiracji antykomunistycznej w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1956*, red. S. Poleszak, Warszawa 2008

295. Łapiński P., *Społeczeństwo województwa białostockiego wobec „wyzwolenia" i zakończenia wojny w 1945 roku* [w:] *Rok 1945. Między wojną a pokojem. W 60. rocznicę zakończenia II wojny światowej*, red. S. Achremczyk, C. Kuklo, Olsztyn 2008

296. Łapiński P., *Województwo białostockie* [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008

297. Łapiński P., *Województwo łomżyńskie* [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008

298. Łuczak A. [oprac.], *Wykaz antykomunistycznych organizacji i oddziałów zbrojnych działających w Wielkopolsce w latach 1944–1956* [w:] *Konspiracja antykomunistyczna i podziemie zbrojne w Wielkopolsce 1945–1956*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2007, s. 209–234

299. Łuczak A., *Amnestie w 1945 r. i 1947 r. w województwie poznańskim. Przebieg i konsekwencje* [w:] *Zmagania ze społeczeństwem. Aparat bezpieczeństwa wobec Wielkopolan w latach 1945–1956*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2008

300. Łuczak A., *Instytucje i urzędy III Rzeszy przeprowadzające grabież dóbr kultury na okupowanych ziemiach polskich w latach 1939–1945* [w:] *Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2007*, red. M. Bielak, Ł. Kamiński, Warszawa 2008

301. Łuczak A., *Konspiracja poakowska na terenie powiatu kępińskiego* [w:] *Kępno i Ziemia Kępińska w latach 1945–1956*, red. J. Bednarek, J. Żelazko, Łódź 2007, s. 119–140

302. Łuczak A., oprac. dokumentów 1–12 i 17 (Rozkazy, sprawozdania ppłk Andrzeja Rzewuskiego „Hańczy" do żołnierzy WSGO „Warta" oraz grypsy A. Rzewuskiego) [w:] *Konspiracja antykomunistyczna i podziemie zbrojne w Wielkopolsce 1945–1956*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2007, s. 129–168, 176–177

303. Łuczak A., *Podziemie niepodległościowe w Wielkopolsce w latach 1945–1956. Próba charakterystyki* [w:] *Konspiracja antykomunistyczna i podziemie zbrojne w Wielkopolsce 1945–1956*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2007, s. 13–32

304. Łuczak A., *Relacje międzyorganizacyjne polskiej konspiracji antykomunistycznej* [w:] *Polskie podziemie niepodległościowe na tle konspiracji antykomunistycznej w Europie Środkowo-Wschodniej 1944–1956*, red. S. Poleszak, Lublin 2008

305. Łukasiewicz S., *Aparat bezpieczeństwa PRL o polskich federalistach*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 1 (12)

306. Łukasiewicz S., *Aspekty bezpieczeństwa międzynarodowego w ujęciu Romana Michałowskiego* [w:] *Niepodległość. Zależność. Suwerenność. Polityka zagraniczna w najnowszej polskiej myśli politycznej*, red. W. Paruch, K. Trembicka, Lublin 2007

307. Łukasiewicz S., *Federacja jako zagrożenie. Działania wywiadu PRL wobec polskich federalistów na Zachodzie po drugiej wojnie światowej*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 1 (12)

308. Łukasiewicz S., *Młodzi polscy chadecy na emigracji (zjednoczenie i sprawy międzynarodowe)*, „Zeszyty Historyczne" 2008, nr 163

309. Łukasiewicz S., *Polish Communist Intelligence Sevice against the European Economic Community (EEC)* [w:] *NKVD/KGB Activities and its Cooperation with other Secret Services in Central and Eastern Europe 1945–1989*, red. A. Grunova, Bratysława 2008

310. Łukasiewicz S., *PRL wobec Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej* [w:] *Od Piłsudskiego do Wałęsy. Studia z dziejów Polski w XX wieku*, kom. red., Warszawa 2008

311. Majewski M., *Dokumenty dotyczące Ericha Kocha w zasobie archiwalnym Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, t. 1

312. Małachowska E., *Sekty i związki wyznaniowe działające na terenie katowickiej części województwa śląsko-dąbrowskiego w latach 1945–1950*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne" 2008, nr 41 (1), s. 96–118

313. Maniewska K., *Mieszkańcy Bydgoszczy wobec wydarzeń roku 1968. Postawy. Przejawy oporu społecznego*. *Skala represji*, „Dzieje Najnowsze" 2008, nr 1

314. Marcinkiewicz M., *„Czasy nieracjonalnej jedności", czyli rzecz o Wolnych Związkach Zawodowych*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 4

315. Marcinkiewicz-Gołaś A., *Ochotnicza Legia Kobiet (1918–1922)* [w:] *Polska myśl wojskowa na przestrzeni dziejów. Materiały z IX Ogólnopolskiego Forum Historyków Wojskowości*, Olsztyn 2008

316. Marcinkiewicz-Gołaś A., *Służba i działalność frontowa Warszawskiego Oddziału Ochotniczej Legii Kobiet w 1920 r.*, „Niepodległość i Pamięć" 2008, nr 28

317. Marecki J., *Dyskusja panelowa. Formy współpracy duchowieństwa z systemem komunistycznym. Bilans strat i zysków na przykładzie Wspólnoty Augustiańskiej od czasu kasaty* [w:] *Augustianie w latach 1905–1950. Odrodzenie ducha augustiańskiego w klasztorze św. Katarzyny Aleksandryjskiej na Kazimierzu w Krakowie: okres międzywojenny i trudne wydarzenia roku 1950*, Kraków 2008, s. 114–136

318. Marecki J., *Kościół katolicki wobec ludobójstwa na wschodnich kresach II Rzeczypospolitej. Zarys problematyki* [w:] *Zagłada Polaków na kresach II Rzeczypospolitej. Stosunki polsko-ukraińskie w latach 1939–1945. Materiały pomocnicze do nauczania historii Polski XX wieku*, red. E. Juśko, Tarnów 2008, s. 73–81

319. Marecki J., *Likwidacja Niższego Seminarium Duchownego Księży Zmartwychwstańców w Krakowie w 1952 roku w świetle zachowanych dokumentów aparatu bezpieczeństwa* [w:] *Introibo ad altare Dei. Księdzu Profesorowi Stefanowi Koperkowi z okazji 70-lecia urodzin i 45-lecia kapłaństwa*, Kraków 2008, s. 921–949

320. Marecki J., *„Uderzenie było nagłe i niespodziewane". Likwidacja domów zakonnych Augustianów w Krakowie w świetle zachowanych dokumentów* [w:] *Augustianie w latach 1905–1950. Odrodzenie ducha augustiańskiego w klasztorze św. Katarzyny Aleksandryjskiej na Kazimierzu w Krakowie: okres międzywojenny i trudne wydarzenia roku 1950*, Kraków 2008, s. 66–96

321. Marecki J., Musiał F., *Kard. Adam Stefan Sapieha – „Nie ustąpiłem Niemcom, tym bardziej nie ustąpię teraz…"* [w:] *W obronie Ojczyzny i Kościoła. Komunistyczna bezpieka wobec biskupów polskich*, red. J. Marecki, F. Musiał, Kraków 2008, s. 7–132

322. Marecki J., *Sprawozdanie z pracy Wydziału VI Wojewódzkiego Urzędu do Spraw Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie za okres od września 1955 do 30 września 1956 roku* [wstęp i tekst źródłowy] [w:] *Kościół katolicki w czasach komunistycznej dyktatury. Między bohaterstwem a agenturą. Materiały i studia*, t. 2, red. R. Terlecki, J. Szczepaniak, Kraków 2008, s. 267–302

323. Marek Ł., *Ksiądz i biskup Czesław Domin w aktach SB*, „Siemianowicki Rocznik Muzealny" 2007, nr 6, s. 110–123

324. Marek Ł., *Obchody setnej rocznicy poświęcenia kościoła NPNMP w Katowicach* [w:] *Kościół Mariacki w Katowicach. Fakty i ludzie*, cz. 2, Katowice 2008, s. 35–44

325. Marek Ł., *Zwalczanie „klerykalizmu" wśród członków PZPR województwa katowickiego po Październiku '56*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2008, nr 1 (6)

326. Marszalec J., Niwiński P., Paczoska-Hauke A., *Polskie podziemie niepodległościowe w województwach gdańskim i pomorskim (bydgoskim) 1945–1956. Oddziały o nieustalonej proweniencji lub oddziały nieafiliowane* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, red. R. Wnuk, Warszawa–Lublin 2007 [druk 2008]

327. Marszalec J., Niwiński P., Paczoska-Hauke A., *Polskie podziemie niepodległościowe w województwach gdańskim i pomorskim (bydgoskim) 1945–1956. Oddziały NSZ NZW I 1946––25 IV 1947* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, red. R. Wnuk, Warszawa–Lublin 2007 [druk 2008]

328. Marszalec J., Niwiński P., Paczoska-Hauke A., *Polskie podziemie niepodległościowe w województwach gdańskim i pomorskim (bydgoskim) 1945–1956. Oddziały KWP I 1946–25 IV 1947* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, red. R. Wnuk, Warszawa–Lublin 2007 [druk 2008]

329. Marszalec J., Paczoska-Hauke A., *Polskie podziemie niepodległościowe w województwach gdańskim i pomorskim (bydgoskim) 1945–1956. Oddziały poakowskie I–XI 1945* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, red. R. Wnuk, Warszawa–Lublin 2007 [druk 2008]

330. Marszalec J., Paczoska-Hauke A., *Polskie podziemie niepodległościowe w województwach gdańskim i pomorskim (bydgoskim) 1945–1956. Ważniejsze starcia i akcje zbrojne I–XII 1945* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, red. R. Wnuk, Warszawa–Lublin 2007 [druk 2008]

331. Marszalec J., *Wywiad i kontrwywiad Armii Krajowej w czasie Powstania Warszawskiego* [w:] *Wywiad i kontrwywiad Armii Krajowej*, red. W. Bułhak, Warszawa 2008, s. 197–238

332. *Marzec 1968 roku w Białymstoku. Wybór źródeł*, wybór, wstęp i oprac. U. Gierasimiuk, Białystok 2008

333. *Marzec 1968 w dokumentach MSW*, t. 1: *Niepokorni*, red. nauk. i wstęp F. Dąbrowski, P. Gontarczyk, P. Tomasik, wybór F. Dąbrowski, P. Gontarczyk, P. Tomasik, C. Wilanowski, oprac. M. Biełaszko, P. Byszewski, F. Dąbrowski, M. Filipiak, J. Gołębiewski, W. Kujawa, J. Karbarz, A.K. Piekarska, P. Tomasik, C. Wilanowski, J. Woyno, Warszawa 2008

334. *„Mądrość zbudowała sobie dom…" Uniwersytet Śląski 1968–2008. Dzieje, dokumentacja, źródła*, red. A. Barciak, Katowice 2008 (współpraca M. Mrzyk)

335. Michalski R., *Ostatni ślad. Karty pocztowe – świadectwo wojennych losów Polaków*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, t. 1

336. Miedziński P., *Morze łez – jak marynarze uczcili pamięć Stalina*, „In Gremio" 2008, listopad

337. *Między Warszawą a regionem. Opozycja przedsierpniowa na Pomorzu Zachodnim*, red. K. Kowalczyk, M. Paziewski, M. Stefaniak, Szczecin 2008

338. Musiał F., *Agentura w działaniu. Metody kontroli osobowych źródeł informacji SB w latach 1970–1989*, „Arcana" 2008, nr 1, s. 206–218

339. Musiał F., *Instrukcje i wytyczne pracy operacyjnej przeciwko Kościołowi katolickiemu w latach 1945–1956. Wybór dokumentów*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2008, nr 28–29, s. 247–388

340. Musiał F., *Osobowe źródła informacji pionów operacyjnych Służby Bezpieczeństwa działających w granicach PRL* [w:] *Osobowe źródła informacji – zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2008, s. 27–48

341. Musiał F., *Pion antywyznaniowy WUBP w Krakowie (1945–1952). Rekonesans badawczy* [w:] *Przeciw Kościołom i religii. Sprawozdania Sekcji 5 Wydziału V Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie 1946–1952*, red. F. Musiał, Kraków 2008, s. 9–321, („Raporty bezpieki", t. 1)

342. Musiał F., *Wiązanie tajnych współpracowników z organami bezpieczeństwa Polski Ludowej. Przyczynek do dyskusji nad mechanizmem psychicznego manipulowania konfidentami* [w:] *Osobowe źródła informacji – zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2008

343. Mysiakowska J. [rec.], *Sale G., Hitler, Stolica Apostolska i Żydzi. Dokumenty z tajnego archiwum watykańskiego odtajnione w 2004 r.*, „Glaukopis" 2008, nr 11–12

344. Mysiakowska J. [rec.], *Wolsza T., W „polskim Londynie" o sowieckiej zbrodni w Katyniu (1940–1956)*, „Glaukopis" 2008, nr 11–12

345. Mysiakowska J., *Działalność Jana Kaima – przyczynek do badań nad dziejami łączności Kraj – emigracja (1945–1948)* [w:] *Narodowa Demokracja XIX–XX wiek. Koncepcje – ludzie – działalność*, red. T. Sikorski, A. Wątor, Szczecin 2008

346. Namysło A., *Wpływ kierownictwa Centrali Żydowskich Rad Starszych Wschodniego Górnego Śląska na postawy i zachowania Żydów wobec rzeczywistości okupacyjnej* [w:] *Zagłada Żydów na polskich terenach wcielonych do Rzeszy*, red. A. Namysło, Warszawa 2008, s. 176–185

347. Namysło A., *Wstęp* [w:] *Zagłada Żydów na polskich terenach wcielonych do Rzeszy*, red. A. Namysło, Warszawa 2008, s. 7–10

348. Nawrocki Z. (współautor), *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008

349. Neja J., *„Wszelkie zmiany będą dokonywane w sposób zorganizowany" – kilka uwag o zwolnieniach w aparacie bezpieczeństwa w 1956 roku (przykład województwa katowickiego)*, „Studia Śląskie" 2008, t. 46, s. 117–130

350. Neja J., *Między XX Zjazdem a poznańskim Czerwcem. Sytuacja społeczno-polityczna w województwie stalinogrodzkim w pierwszej połowie 1956 roku* [w:] *Stalinizm i rok 1956 na Górnym Śląsku*, red. A. Dziurok, B. Linek, K. Tarka, Katowice–Opole–Kraków 2007, s. 259–291

351. Neja J., *Uwarunkowania działalności opozycji przedsierpniowej na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim. Wybrane zagadnienia* [w:] *Między Warszawą a regionem. Opozycja przedsierpniowa na Pomorzu Zachodnim*, red. K. Kowalczyk, M. Paziewski, M. Stefaniak, Szczecin 2008, s. 99–120

352. Neja J., *Wstęp* [w:] *Wolne Związki Zawodowe z perspektywy trzydziestu lat. Materiały pokonferencyjne, Katowice, 21 lutego 2008 r.*, red. J. Neja, Katowice 2008 r., s. 3–4

353. *Niepodległości! Wolności!*, wybór tekstów R. Kościański, opracowanie red. S. Kmiecik, P. Orzechowski, R. Reczek, Poznań 2008

354. *Niezależność najwięcej kosztuje. Relacje uczestników opozycji demokratycznej w Łodzi 1976–1980*, oprac. L. Próchniak, S.M. Nowinowski, M. Filip, Łódź 2008

355. Noszczak B., *Polityka państwa wobec Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce, w okresie internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego (1953–1956)*, Warszawa 2008

356. Nowinowski S.M., *Glosa do sporu o sens czeskich dziejów* [w:] *Pamięć i polityka historyczna. Doświadczenia Polski i jej sąsiadów*, red. S.M. Nowinowski, J. Pomorski, R. Stobiecki, Łódź 2008

357. Nowinowski S.M., Próchniak L., *Działania Służby Bezpieczeństwa wobec środowiska Nieregularnego Kwartalnika Literackiego „Puls"* [w:] *Artyści a Służba Bezpieczeństwa. Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych*, red. R. Klementowski, S. Ligarski, Wrocław 2008

358. *Obrazy PRL. O konceptualizacji realnego socjalizmu w Polsce*, red. K. Brzechczyn, Poznań 2008

359. [Persak K.] *Od Piłsudskiego do Wałęsy. Studia z dziejów Polski w XX wieku*, red. K. Persak i in., Warszawa 2008

360. *Operacja „Zorza II". – Służba Bezpieczeństwa i Komitet Wojewódzki PZPR wobec wizyty Jana Pawła II w Trójmieście (czerwiec 1987)*, wstęp i red. naukowa S. Cenckiewicz, M. Kruk, oprac. S. Cenckiewicz, A. Chmielecki, M. Kruk, M. Krzencessa-Trichet, P. Semków, P. Wójtowicz, Warszawa–Gdańsk 2008

361. Osiński T., *„Pamięć grozy". Funkcjonariusze Grenzpolizeiposten we Włodawie w świetle materiałów prasowych* [w:] *Życiorysy w trzy kultury wpisane. Włodawskie biografie*, red. M. Bem i A. Duszyk, Radom–Włodawa 2008

362. Oszytko J., *Przestępstwa funkcjonariuszy MO, UB, SW i żołnierzy KBW w świetle repertoriów Wojskowego Sądu Rejonowego w Opolu w latach 1950–1954* [w:] *Polska myśl wojskowa na przestrzeni dziejów. Materiały z IX Ogólnopolskiego Forum Historyków Wojskowości*, Olsztyn 2008

363. Oszytko J., *Repertoria Wojskowego Sądu Rejonowego w Opolu jako źródło do badań nad represjami komunistycznymi w województwie opolskim w latach 1950–1954*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, t. 1

364. Paczoska-Hauke A., *Podziemie antykomunistyczne w województwie poznańskim* (recenzja książki *Konspiracja antykomunistyczna i podziemie zbrojne w Wielkopolsce w latach 1945–1956*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2007), „Kronika Wielkopolski" 2008, nr 4

365. Paczoska-Hauke A., *Polskie podziemie niepodległościowe w województwach gdańskim i pomorskim (bydgoskim) 1945–1956. Lokalne organizacje i grupy niepodległościowe I 1945–XII 1956* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, red. R. Wnuk, Warszawa–Lublin 2007 [druk 2008]

366. Paczoska-Hauke A., *Polskie podziemie niepodległościowe w województwach gdańskim i pomorskim (bydgoskim) 1945–1956. Oddziały NSZ, NZW* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, red. R. Wnuk, Warszawa–Lublin 2007 [druk 2008]

367. Paczoska-Hauke A., *Powojenne represje aparatu bezpieczeństwa wobec 33 mieszkańców powiatu tucholskiego*, „Zapiski Tucholskie" 2007, nr 3 [druk 2008]

368. Paczoska-Hauke A., Rabant T. Szymaniak M., *Obsada kierowniczych stanowisk w aparacie bezpieczeństwa w latach 1975–1990. Województwo bydgoskie* [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008

369. Paczoska-Hauke A., Rabant T., Szymaniak M., *Obsada kierowniczych stanowisk w aparacie bezpieczeństwa w latach 1975–1990. Województwo toruńskie* [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008

370. Paczoska-Hauke A., Rabant T., Szymaniak M., *Obsada kierowniczych stanowisk w aparacie bezpieczeństwa w latach 1975–1990. Województwo włocławskie* [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008

371. Paczoska-Hauke A., Szubarczyk P., *Polskie podziemie niepodległościowe w województwach gdańskim i pomorskim (bydgoskim) 1945–1956. Niepodległościowe organizacje młodzieżowe I 1945–XII 1956* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, red. R. Wnuk, Warszawa–Lublin, 2007 [druk 2008]

372. *Pamięć i polityka historyczna. Doświadczenia Polski i jej sąsiadów*, red. S.M. Nowinowski, J. Pomorski i R. Stobiecki Łódź 2008

373. Pawłowicz J., *W osaczeniu. Społeczeństwo Płocka i województwa płockiego w tajnych dokumentach SB w latach 1857–1975*, Toruń 2008, (edycja źródeł)

374. Pawłowicz J., *Rotmistrz Witold Pilecki 1901–1948*, Warszawa 2008, (album)

375. Persak K., *Dymisja Antoniego Alstera* [w:] *Od Piłsudskiego do Wałęsy. Studia z dziejów Polski w XX wieku*, red. K. Persak i in., Warszawa 2008

376. Persak K., *The Polish-Soviet Confrontation in 1956 and the Attempted Soviet Military Intervention in Poland* [w:] *Challenging Communism in Eastern Europe: 1956 and its Legacy*, ed. Terry Cox, London & New York 2008

377. Piątkowski S., Cyra A., *Der Transport von Radom ins KL Auschwitz Am 25. Februar 1941*, „Hefte von Auschwitz" 2008, t. 23

378. Piątkowski S., *Kultura fizyczna w działalności hitlerowskich struktur okupacyjnych dystryktu radomskiego (1939–1945)* [w:] *Magia sportu i słowa. Tom studiów dedykowanych Redaktorowi Bohdanowi Tomaszewskiemu*, red. A. Dobrowolska, M. Szczerbiński i G. Wieczorek, Gorzów Wielkopolski 2008

379. Piątkowski S., Młynarski J. A., *Cena poświęcenia. Zbrodnie na Polakach za pomoc udzielaną Żydom w rejonie Ciepielowa*, Kraków 2007

380. Piątkowski S., *Polscy mieszkańcy Radomia wobec swych żydowskich sąsiadów w latach 1939–1946 (Postawy i ich uwarunkowania)* [w:] *Społeczność żydowska w Radomiu w I połowie XX wieku. Kultura – Zagłada – Rozproszenie*, red. Z. Wieczorek, Radom 2008

381. Piątkowski S., *Radom* [w:] *The YIVO Encyklopdia of Jews in Eastern Europe*, red. G.D. Hundert, t. 2, Nowy Jork 2008

382. Piątkowski S., *Radom jako miejsce stacjonowania jednostek wojskowych Niemiec i ich państw sojuszniczych w latach 1939–1945 (w świetle materiałów wywiadu ZWZ-AK)* [w:] *Wojsko w Radomiu od średniowiecza po czasy współczesne*, red. D. Kupisz, Radom 2008

383. Piątkowski S., *Żydowscy robotnicy przymusowi w radomskiej fabryce obuwia „Bata" (1941–1943)*, „Kwartalnika Historii Żydów" 2008, nr 3 (227)

384. Piekaruś D. (oprac.), *18 lipiec 1948 r., Krasnystaw, Sprawozdanie z działalności G.O.L za okres od dn. 21 VI 48 r. do dn. 20 VII 48 r.* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

385. Piekaruś D., *Działalność konspiracyjna Leona Majchrzaka ps. „Dzięcioł", „Leonek" w powiecie krasnostawskim* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

386. Piekaruś D., *Zarys działalności odrodzonej Polskiej Partii Socjalistycznej w powiecie krasnostawskim do Kongresu Zjednoczeniowego w 1948 r.* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

387. *Pierwsze lata stalinizmu w powiecie zawierciańskim (1945–1947)*, red. W. Dubiański, Katowice–Kraków 2007, s. 167

388. Pietrowicz A., *Działania WUBP w Poznaniu wobec Drukarni św Wojciecha – śledztwo i proces dyrekcji* [w:] *Zmagania ze społeczeństwem. Aparat bezpieczeństwa wobec Wielkopolan (1945–1956)*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2008

389. Pietrowicz A., *W służbie Polskiego Państwa Podziemnego* [w:] *Pozytywista z duszą romantyka. O życiu i twórczości Edwarda Serwańskiego*, red. H. Olszewski, Poznań 2008

390. Pilarski S., *Polskie ugrupowania polityczne wobec Czechosłowacji 1938–1939*, Warszawa 2008

391. Pilarski S., *Zarys stosunków polsko-czechosłowackich 1918–1933*, Toruń 2008

392. Piotrowski P., *Funkcjonowanie jednostek pracy w Wojsku Polskim w latach pięćdziesiątych* [w:] *Gospodarka i społeczeństwo w czasach PRL-u (1944–1989)*, red. E. Kościk i T. Głowiński, Wrocław 2008

393. Piotrowski P., *Polen und die Interwention* [w:] *Prager Frühling. Das Internationale kriegsjahr 1968*, Köln–Wien 2008

394. Piotrowski P., *Władza kontra „Solidarność". Stan wojenny w Dzierżoniowie* [w:] *Dzierżoniów– wiek miniony*, red. S. Ligarski, T. Przerwa, Wrocław 2007 [druk 2008]

395. Pleskot P., *Naukowa szkoła przetrwania. Paryska Stacja PAN w latach 1978–2004*, Warszawa 2008

396. *Początki niezależnego ruchu chłopskiego 1978–1980. Komitet Samoobrony Chłopskiej Ziemi Lubelskiej, Komitet Samoobrony Chłopskiej Ziemi Grójeckiej*, wstęp, wybór źródeł i oprac. M. Choma-Jusińska, M. Krzysztofik, Lublin 2008

397. Polańska-Bergman M., Perzyna P., *Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej – aspekty prawne funkcjonowania i udostępniania materiałów archiwalnych w latach 2000–2007*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, t. 1

398. Poleszak S., *„Żołnierze wyklęci" Mazowsza i Podlasia – major Jan Tabortowski „Bruzda", kapitan Zdzisław Broński „Uskok"* [w:] *Wokół legendy „Ognia". Opór przeciw zniewoleniu Polska – Małopolska – Podhale 1945–1956*, Nowy Targ 2008

399. Poleszak S., *Relacje międzyorganizacyjne polskiej konspiracji antykomunistycznej* [w:] *Polskie podziemie niepodległościowe na tle konspiracji antykomunistycznej w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1956*, red. S. Poleszak, Warszawa–Lublin 2008

400. *Polskie dzieci na tułaczych szlakach 1939–1950*, red. J. Wróbel, J. Żelazko, Warszawa 2008

401. *Polskie podziemie niepodległościowe na tle konspiracji antykomunistycznej w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1956*, red. S. Poleszak, Warszawa–Lublin 2008

402. Popek L. (współautor), *Słownik biograficzny duchowieństwa metropolii lwowskiej obrządku łacińskiego ofiar II wojny światowej 1939–1945*, red. ks. J. Krętosz, M. Pawłowiczowa, Opole 2007

403. Popek L., *Cmentarze transgraniczne na przykładzie Ostrówek, Zamostecza i Opalina* [w:] *Nasz Bug. Tworzenie warunków dla rozwoju obszarów przygranicznych Polski, Ukrainy i Białorusi poprzez waloryzację i ochronę dziedzictwa naturalnego i kulturowego*, Lublin 2008

404. Popek L., *Przedmowa* [w:] L. Wójtowicz, *Później szatan wstąpił w ludzi*, Lublin 2008

405. *Postanowiono załatwić odmownie… Budownictwo sakralne w diecezji częstochowskiej (1957–1989). Wybór dokumentów*, red. W.P. Wlaźlak, A. Sznajder, Katowice–Częstochowa 2008, s. 420

406. *Powiat Pułtusk w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, red. K. Krajewski, Warszawa 2008, t. 2 serii „Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944–1956"

407. *Poznań 28 VI 1956 – trasy pochodów i ogniska walk* (mapa), oprac. P. Orzechowski [w:] Z. Fenrych, B. Kuświk, *Śladami Poznańskiego Czerwca 1956 r.*, Poznań 2008

408. *Poznański Czerwiec 1956 r. Trasy pochodów i ogniska walk. Mapa okolicznościowa*, oprac. mapy P. Orzechowski, Poznań 2008

409. *Pozyskać „Dobrego". Wywiad PRL wobec Franciszka Chrapkiewicza i jego rodziny*, red. A. Fara, P. Szopa, R. Witalec, Rzeszów 2008

410. *Próchniak L., Kolektywizacja rolnictwa w powiecie piotrkowskim (1948–1956)*, „Zeszyty Wiejskie" 2008

411. *Przeciw Kościołom i religii. Sprawozdania Sekcji 5 Wydziału V Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie 1946–1952*, red. F. Musiał, oprac. A. Czocher, R. Dyrcz, J. Kiper, J. Laska, M. Malec, P. Suski, R. Środa, Kraków 2008 („Raporty bezpieki", t. 1)

412. „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej", J. Bednarek (redaktor naczelny), 2008, t. 1

413. Przybysz M., *Sytuacja wyznaniowa i odradzanie się życia religijnego w Łodzi w 1945 r.* [w:] *Rok 1945 w Łodzi. Studia i szkice*, red. J. Żelazko, Łódź 2008

414. Przybysz M., *Wyspy wolności. Duszpasterstwo akademickie w Łodzi 1945–1989*, Łódź 2008

415. Ptak W., *Powstanie i działalność Niezależnego Zrzeszenia Studentów na Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy 1980–1981*, „Kronika Bydgoska" 2008, t. 19

416. Ptaszyński R., *Sędziowie Wojskowego Sądu Rejonowego w Szczecinie i ich wyroki*, Szczecin 2008

417. Ptaszyński R., *Sprzeciw sumienia Józefa Reicha*, „Tygodnik Powszechny", 11 V 2008

418. Ptaszyński R., *Szefowie Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Szczecinie 1945–1947*, „Przegląd Zachodniopomorski" 2008 z. 1

419. Puławski A., *Jeszcze słów kilka o komorach gazowych w KL Warschau na marginesie książki Bogusława Kopki*, „Zeszyty Majdanka" 2008, t. 24

420. Puławski A., *Wykluczenie czy samowykluczenie? – trzy aspekty obecności Żydów w wojennym społeczeństwie polskim na przykładzie 1942 roku*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 1 (12)

421. Rabant T., *Dokumenty Niemieckiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych z 1939 roku* [w:] *Bydgoszcz 3–4 września 1939. Studia i dokumenty*, red. T. Chinciński, P. Machcewicz, Warszawa 2008

422. Rabant T., *Dokumenty Sądu Specjalnego w Bydgoszczy (Sondergericht Bromberg)*, [w:] *Bydgoszcz 3–4 września 1939. Studia i dokumenty*, red. T. Chinciński, P. Machcewicz, Warszawa 2008

423. Rączy E., *Armia Czerwona na Rzeszowszczyźnie w latach 1944–1945* [w:] *Polska i jej wschodni sąsiedzi*, t. 9, red. A. Andrusiewicz, Rzeszów 2008

424. Rączy E., *Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej na Rzeszowszczyźnie 1939–1945*, Rzeszów 2008

425. Rączy E., *Sprawiedliwi wśród Narodów Świata. Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej w Małopolsce w latach 1939–1945*, Rzeszów 2008

426. Rączy E., *Struktura demograficzna ludności w dystrykcie krakowskim Generalnego Gubernatorstwa a polityka ludnościowa władz niemieckich* [w:] *Z dziejów regionów Europy Środkowo-Wschodniej w XIX i XX wieku*, red. M. Stolarczyk, J. Kuzicki, P. Grata, Rzeszów 2008

427. Reczek R., *Bolesław Szyszkowski, bohater „minionej epoki"*, „Kronika Wielkopolski" 2007, nr 4 [druk 2008]

428. Reczek R., *Propaganda antykościelna na łamach poznańskich periodyków doby stalinizmu* [w:] *Władze wobec kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1945–1956*, red. K. Białecki, Poznań 2008

429. Reczek R., *Radio Solidarność Regionu Wielkopolska*, Poznań 2008

430. Reczek R., *Życie społeczno-polityczne w Wielkopolsce w latach 1956–1970*, Poznań 2008

431. Rembacka K. *Uwagi o „akcji oczyszczania szeregów partyjnych" w Polskiej Partii Robotniczej i Polskiej Partii Socjalistycznej w 1948 roku w powiecie chojeńskim na podstawie materiałów archiwalnych* [w] *Chojna i okolice na przestrzeni wieków (2)*, red. R. Skrycki, Chojna–Zielona Góra 2008

432. Rembacka K. *W jedności siła" czyli rzecz o reakcji mieszkańców województwa szczecińskiego na Kongres Zjednoczeniowy*, „In Gremio" 2008, nr 9/10

433. Rembacka K., *Radosław Ptaszyński. Trzymamy straż nad Odrą. Propaganda – Fakty – Dokumenty*, „Przegląd Zachodniopomorski" 2008, t. 2

434. Rogalewska E., *Getto białostockie. Doświadczenie Zagłady – świadectwa literatury i życia*, Białystok 2008

435. Rogalewska E., *Kilka uwag o wystawie „Kobiety internowane. Gołdap 1982"* [w:] *Kobiety internowane. Gołdap 1982*, red. E. Rogalewska, Białystok 2008

436. Rogalewska E., red. *Kobiety internowane. Gołdap 1982*, Białystok 2008

437. *Rok 1945 w Łodzi. Studia i szkice*, red. J. Żelazko, Łódź 2008

438. Rokicki K, *Kształtowanie się opozycji w środowiskach literackich w latach 1956–1968* [w:] *Artyści a Służba Bezpieczeństwa. Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych*, Wrocław 2008

439. Romanek J. (oprac.), *12 październik 1946 r., Krasnystaw, Raport specjalny Szefa Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie ze stanu pracy Referatu V PUBP w Krasnymstawie* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

440. Romanek J. (oprac.), *12 październik 1952 r. Krasnystaw, Charakterystyka nastrojów społeczeństwa w powiecie krasnostawskim przygotowana przed wyborami 1952 przez funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

441. Romanek J. (oprac.), *27 listopad 1957 r., Krasnystaw, Charakterystyka ruchu ludowego w powiecie krasnostawskim w okresie 1944–1957* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

442. Romanek J., *Biogram Bronisława Stańczuka* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

443. Romanek J., *Biogram Leona Radeckiego* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

444. Romanek J., *Polskie Stronnictwo Ludowe 1945–1947 w powiecie Krasnostawskim* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944––1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

445. Romanek J., *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1948 powstanie i zarys działalności* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

446. Romanek J., *Powstanie i działalność PSL mikołajczykowskiego w powiecie radzyńskim w latach 1945–1947*, „Radzyński Rocznik Humanistyczny" 2008, t. 6

447. Romanek J., *Powstanie struktur powiatowych Milicji Obywatelskiej w powiecie krasnostawskim w okresie 1944–1946* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

448. Romanek J., *Propaganda w polskiej prasie wojskowej lat 1929–1939 jako element mobilizujący społeczeństwo II RP* [w:] *Polska myśl wojskowa na przestrzeni dziejów. Materiały z IX Ogólnopolskiego Forum Historyków Wojskowości*, Olsztyn 2008

449. Romanek J., *Raport specjalny Szefa PUBP w Radzyniu Podlaskim w przebiegu wyborów 1947 roku w powiecie radzyńskim*, „Radzyński Rocznik Humanistyczny" 2008, t. 6

450. Romanek J., *Rozpracowanie i likwidacja struktur PSL w powiecie krasnostawskim przez PUBP w latach 1945–1947 oraz późniejsze represje względem jego członków* [w:] *Działalność Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Krasnymstawie w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Krasnystaw 2008

451. Rosenbaum S., *Operation 'Poseł'. Herbert Czaja im Visier des polnischen Sicherheitsdienstes Polen (1964–1989)*, „Confinium" 2008, nr 3

452. Rosenbaum S., (rec.) *Jerzy Kochanowski, Maike Sach (red.), Die „Volksdeutschen" in Polen, Frankreich, Ungarn und der Tschechoslowakei. Mythos und Realität, Osnabrück 2006*, „Przegląd Zachodni" 2008, 2 (327), s. 336–339

453. Rosenbaum, S., *Górny Śląsk na zakręcie. Konflikty narodowe i społeczne na pruskim Górnym Śląsku w latach 1918–1919*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 11–12, s. 48–56

454. Rybarczyk P., *Działalność Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Bydgoszczy wobec uczestników i nauczycieli bydgoskich szkól średnich w latach 1945–1956. Zarys problematyki*, „Kronika Bydgoska" 2007, t. 29

455. S. Stępień (redakcja) – Jesteście naszą wielką szansą. Młodzież na rozstajach komunizmu 1944–1989"

456. Sawicki W., *Osobowe źródła informacji organów bezpieczeństwa Polski Ludowej* [w:] *Osobowe źródła informacji – zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2008

457. Semków P., *Charakterystyka Gdyni w początkach lat siedemdziesiątych XX wieku w raportach Służby Bezpieczeństwa* [w:] *Tożsamość kulturowo-cywilizacyjna Gdyni. Gdynia w warunkach współczesnej unifikacji i dywersyfikacji kulturowo cywilizacyjnej*, red. H. Głogowska i M. Gawron, Gdynia 2008 („Zeszyty Gdyńskie" 2008, nr 3)

458. Semków P., *Jeden z wielu. Agentura Informacji Wojskowej w rozpracowaniu kmdr. por. Zbigniewa Przybyszewskiego*, „Przegląd Morski" 2008, nr 5

459. Semków P., *Służby specjalne polskich sił morskich i ich wpływ na postawy i zachowania personelu* [w:] *90 lat polityki morskiej Polski 1918–2008 (wybrane problemy)*, red. P. Przybylski, Gdynia 2008

460. Siepracka D., *Postawy Polaków wobec ludności żydowskiej w Kraju Warty* [w:] *Zagłada Żydów na polskich terenach wcielonych do Rzeszy*, red. A. Namysło, Warszawa 2008

461. Siepracka D., Wróbel J., *Litzmannstadt – nazistowski eksperyment narodowościowy na ziemiach polskich*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 1

462. Siepracka D., *Żydzi łódzcy po likwidacji getta, wrzesień 1944 – styczeń 1945 r.* [w:] *Rok 1945 w Łodzi. Studia i szkice*, red. J. Żelazko, Łódź 2008

463. Sierchuła R. *„Odnalezione" zgrupowanie. Pułk NSZ im. Gen. Sikorskiego w Powstaniu Warszawskim*, „Glaukopis" 2007/2008, nr 9–10

464. Sierchuła R. *Nieznany dokument NSZ z terenu Konina pochodzący z końca wojny* „Grot. Zeszyty Historyczne poświęcone historii wojska i walk o niepodległość" 2008, t. 29

465. Sierchuła R. *Obóz Narodowo-Radykalny w Wielkopolsce 1934–1939* [w:] *Narodowa Demokracja XIX–XXI wiek. (Koncepcje–ludzie–działaność)*, red. T. Sikorski, A. Wątor, Szczecin 2008

466. Sierchuła R. *Zbrojne podziemie narodowe w Wielkopolsce 1942–1946* [w:] *Konspiracja antykomunistyczna i podziemie zbrojne w Wielkopolsce w latach 1945−1956*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2007

467. Sikora M., *ATOM. Nukleonika polska z perspektywy SB w 1964 r.*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 4 (87), s. 80–90

468. Sikora M., *Zasady i praktyka przejęcia majątku polskiego przez III Rzeszę, ze szczególnym uwzględnieniem sektora rolnego oraz mieszkaniowego, na przykładzie prowincji śląskiej/górnośląskiej (1939–1944)"*, Część 1 „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 2 (13)

469. Skubisz P., *Represje komunistyczne wobec żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza,* [w:] *Amor Patriae Nostra Lex. Losy funkcjonariuszy i żołnierzy polskich formacji granicznych w latach II wojny światowej i okresie powojennym*, red. A. Hrychorczuk-Goławska, Warszawa–Kętrzyn 2008, s. 127–158

470. Skubisz P., *Twarze gorzowskiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w Gorzowie Wielkopolskim. Informator personalny*, Szczecin 2008

471. Skubisz P., *Województwo gorzowskie* [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008, s. 119–123

472. Słabig A., *Aparat bezpieczeństwa wobec mniejszości narodowych na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1989*, Szczecin 2008

473. Spałek R., *Warszawska ulica w stanie wojennym. Demonstracje protesty, zamieszki, pochody w oczach opozycji i władzy 1981–1983*, Warszawa 2008

474. Spałek R., *Z dziejów komunistycznego wywiadu. Casus Bogusława Hrynkiewicza i Mariana Spychalskiego (1940–1944)*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 1 (12)

475. Spodenkiewicz P., *Sprawa Marii Tyrankiewiczówny* [w:] *Rok 1945 w Łodzi. Studia i szkice*, red. J. Żelazko, Łódź 2008

476. *Stalinizm i rok 1956 na Górnym Śląsku*, red. A. Dziurok, B. Linek, K. Tarka, Katowice–Opole–Kraków 2007, s. 383

477. *Stan wojenny w regionie łódzkim w dokumentach Służby Bezpieczeństwa*, wstęp R. Rabiega, wybór i oprac. M. Kopczyński, R. Rabiega, Warszawa–Łódź 2008

478. Stefaniak M., *Działalność aparatu represji na zachodnim pograniczu Polski w latach 1945–1950*, Szczecin 2008

479. *Strajki łódzkie w lutym 1971. Geneza, przebieg i reakcje władz*, wybór, wstęp i opracowanie E. Mianowska, K. Tylski, Warszawa–Łódź 2008

480. Surdej M., *Wojciech Lis*, „Zeszyty Historyczne WiN" 2008, nr 28–29

481. Sychowicz K., *Działalność Pionu III i IV RUSW w Giżycku – przeciw ludziom i Bogu*, „Debata. Miesięcznik regionalny" 2008, nr 4 (7)

482. Sychowicz K., *Działania władz komunistycznych w związku z uroczystościami milenijnymi w Łomży i Drohiczynie (1966 r.)*, „Nasza Przeszłość" 2008, t. 109

483. Sychowicz K., *Kontrolować, wykrywać, likwidować – Służba Bezpieczeństwa w pow. kolneńskim pod koniec 1960 r.*, cz. 1, „Miesięcznik kolneński" 2008, 04

484. Sychowicz K., *Kontrolować, wykrywać, likwidować – Służba Bezpieczeństwa w pow. kolneńskim pod koniec 1960 r.*, cz. 2, „Miesięcznik kolneński", 2008, 06

485. Sychowicz K., *Rok 1956 – początek demokracji, czy komunistyczna fikcja*, „Zapis. Grajewskie Zeszyty Historyczne" 2007, z. 1–2 (21–22)

486. Sychowicz K., *TW „Tulipan" – jeden z wielu w służbie SB*, „Zapis. Grajewskie Zeszyty Historyczne" 2007, z. 1–2 (21–22)

487. Sychowicz K., *TW Automobilista, droga do współpracy*, „Debata. Miesięcznik regionalny" 2008, 5 (8)

488. Sychowicz K., *W nowym kraju i w nowej rzeczywistości – wpływ zmiany granic na sytuację Kościoła katolickiego w woj. białostockim w latach 1945–1946* [w:] *Rok 1945. Między wojną a pokojem*, red. S. Achremczyk i C. Kuklo, Olsztyn 2008

489. Sychowicz K., *Więźniowie za wszelką cenę*, cz. 1, „Debata. Miesięcznik regionalny" 2008, 6 (9)

490. Sychowicz K., *Więźniowie za wszelką cenę*, cz. 2, „Debata. Miesięcznik regionalny" 2008, 7 (10)

491. Syrnyk J., *Kwestia łemkowska w działalności Służby Bezpieczeństwa* [w:] *Łemkowie, Bojkowie, Rusini – historia, współczesność, kultura materialna i duchowa*, Legnica 2007 [druk 2008]

492. Syrnyk J., *Sprawa „Ortodox"*, „Ukrajińskyj Almanach" 2008, nr 1

493. Szczepański W., *Wspomnienia. Lipiec 1944–grudzień 1957*, oprac. i red. nauk. T. Bereza T., M. Gliwa, Rzeszów 2008

494. Szczęch R., *Bożek Franciszek* [w:] *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych*, t. 13, Kraków 2008, s. 18–23

495. Szczęch R., *Probola Józef* [w:] *Małopolski słownik biograficzny uczestników działań niepodległościowych*, t. 13, Kraków 2008, s. 95–97

496. Szczęch R., *Wytyczne Departamentu II MSW z końca lat 50. dotyczące pracy z agenturą i wykorzystania przez SB osób wyjeżdżających na pobyt czasowy do państw demokratycznych* [w:] *Osobowe źródła informacji – zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2008, s. 207–236

497. Sznajder A., Wlaźlak W.P., *Wstęp* [w:] *Postanowiono załatwić odmownie… Budownictwo sakralne w diecezji częstochowskiej (1957–1989). Wybór dokumentów*, red. W.P. Wlaźlak, A. Sznajder, Katowice–Częstochowa 2008, s. 3–11

498. Szubarczyk P., *Z historii dzieci polskich na „nieludzkiej ziemi" – misja wicekonsula Lisieckiego* [w]: *Polskie dzieci na tułaczych szlakach 1939–1950*, red. J. Wróbel i J. Żelazko, Warszawa 2008

499. Szulc P., *Problem autochtonów na Pomorzu Zachodnim po II wojnie światowej* [w:] *Trzebiatów – spotkania pomorskie – 2007 r.*, red. J. Kochanowska, Szczecin 2008

500. Szulc P., *Syjoniści na antenie. Marzec '68 w Polskim Radio Szczecin*, „In Gremio" 2008, nr 4–5

501. Szwagrzyk K., Balbus T., *Niepodległościowe organizacje młodzieżowe I 1945–XII 1956 w woj. dolnośląskim* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, Warszawa–Lublin 2007

502. Szwagrzyk K., Balbus T., *Polskie podziemie niepodległościowe w województwie wrocławskim 1945–1956* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, Warszawa–Lublin 2007

503. Szwagrzyk K., *Działania Wojsk Bezpieczeństwa Wewnętrznego województwa wrocławskiego przeciwko oddziałowi Franciszka Olszówki, ps. Otto (23 grudnia 1945–23 lutego 1946 r.)*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2007, nr 1/5

504. Szwagrzyk K., *Lokalne organizacje i grupy niepodległościowe I 1945–XII 1956 w woj. dolnośląskim* [w:] *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*, Warszawa–Lublin 2007

505. Szwagrzyk K., *Obsada personalna Informacji Wojskowej Śląskiego Okręgu Wojskowego 1945–1956*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989" 2007, nr 1/5

506. Szwagrzyk K., *Rola terroru w funkcjonowaniu systemu stalinowskiego* [w:] *Stalinizm i rok 1956 na Górnym Śląsku*, red. A. Dziurok, B. Linek, K. Tarka, Katowice–Opole–Kraków 2007

507. Szynkiewicz M., *Operacja „Obiekt", czyli SB na Mistrzostwach Świata i Europy w Hokeju na Lodzie w Katowicach (8–25 kwietnia 1976)* [w:] *Donosem i pałką. Z dziejów Służby Bezpieczeń-*

stwa na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1956–1980, red. A. Dziuba, Katowice 2008

508. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Franciszek Jaskulski – Komendant „Zagończyk"* [w:] *Wokół legendy „Ognia". Opór przeciw zniewoleniu: Polska – Małopolska – Podhale 1945–1956*, red. R. Kowalski, Nowy Targ 2008, s. 117–138

509. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Postawy ludności pow. kozienickiego wobec władzy komunistycznej na początku lat 50-tych w świetle dokumentów UB*, „Ziemia Kozienicka. Periodyk Kulturalno-Historyczny" 2008, nr 19

510. Śmietanka-Kruszelnicki R., *Tłum na ulicy Planty – wokół niewyjaśnionych okoliczności genezy i przebiegu pogromu Żydów w Kielcach 4 lipca 1946 r.* [w:] *Wokół pogromu kieleckiego*, t. 2, red. L. Bukowski, A. Jankowski, J. Żaryn, Warszawa 2008, s. 108–131

511. Taraszkiewicz E. E. „Żelazny", *Trzy pamiętniki*, wstęp, red. nauk. i oprac. dokumentów A.T. Filipek, B. Janocińska, Warszawa–Lublin 2008

512. Toborek T., *Antykomunistyczne podziemie i opór społeczny w Łodzi w 1945 r.* [w:] *Rok 1945 w Łodzi. Studia i szkice*, red. J. Żelazko, Łódź 2008

513. Tochman K. *Słownik biograficzny cichociemnych*, t. 1, wyd. 3 rozszerz., Zwierzyniec–Rzeszów 2008

514. Tochman K., *Dzikielewski Feliks*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2008, nr 28–29

515. Tochman K., recenzja G. Ostasz *Okręg Rzeszowski Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość*, „Grot. Zeszyty Historyczne" 2008

516. Tracz B., *Niespokojny czas spoczynku. Generał Leon Berbecki w latach 1939–1956*, „Niepodległość" 2008, t. 58, s. 131–154

517. Tracz B., *Współzawodnictwo pracy w materiałach aparatu bezpieczeństwa województwa śląskiego/stalingrodzkiego (1947–1956)* [w:] *Współzawodnictwo pracy w życiu gospodarczym, społeczno-politycznym i propagandzie PRL*, Katowice 2008, s. 181–199

518. *Twarze gorzowskiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w Gorzowie Wielkopolskim*, oprac. P. Skubisz, Szczecin 2008

519. *Twarze koszalińskiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa województwa koszalińskiego*. *Informator personalny*, red. P. Knap, M. Ozga, P. Skubisz, Szczecin 2008

520. *Twarze koszalińskiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa województwa koszalińskiego*, red. P. Knap, M. Ozga, P. Skubisz, Szczecin 2008

521. *Twarze szczecińskiej bezpieki. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa województwa szczecińskiego*, red. P. Knap, M. Ozga, M. Stefaniak, Szczecin 2008

522. Urynowicz M., *Muzeum Mathiasa Bershona przy Warszawskiej Gminie Żydowskiej a Adam Czerniaków*, „Kwartalnik ŻIH" 2008, 4 (228)

523. Waligóra G., *Literaci w TKN* [w:] *Aparat bezpieczeństwa wobec środowisk twórczych*, red. R. Klementowski i S. Ligarski, Wrocław 2008

524. Warot P., *Mecenat Służby Bezpieczeństwa nad kulturą i sztuką*, „Debata. Miesięcznik regionalny" 2008, nr 10 (13)

525. Warot P., *Obywatelu Jeż*, „Debata. Miesięcznik regionalny" 2008, nr 9 (12)

526. Warot P., *Patriota PRL – czyli o współpracy z komunistycznym wywiadem Cypriana Krzysztofa Rogowskiego*, „Debata. Miesięcznik regionalny" 2008, nr 3 (6)

527. Warot P., *Pracownik naukowy za marchew, buraki i brukiew*, „Debata. Miesięcznik regionalny" 2008, nr 9 (12)

528. Warot P., *Przedostatni rektor – nieostatni TW, czyli o współpracy Andrzeja Hopfera z komunistycznym aparatem represji*, „Debata. Miesięcznik regionalny" 2008, nr 1 (4)

529. Warot P., *Scripta Manet – Zawsze zostaje ślad*, „Debata. Miesięcznik regionalny" 2008, nr 2 (5)

530. Warot P., *Sprawa Jana Adamiaka – TW „Janusz”*, „Debata. Miesięcznik regionalny” 2008, nr 12 (15)

531. Warot P., *Sprawa Tomasza Głażewskiego*, „Debata. Miesięcznik regionalny” 2008, nr 6 (9)

532. Warot P., *Sprawa Tomasza Głażewskiego* – część 2, „Debata. Miesięcznik regionalny” 2008, nr 7 (10)

533. Wasilewski W., *Katyń 1940 – Sowieckie ludobójstwo na Polakach* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 2: *Ludobójstwo*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2008, s. 65–73

534. Wasilewski W., *Propaganda kłamstwa kontra „Komisja Katyńska” Izby Reprezentantów USA* [w:] *Między Prawdą a Kłamstwem*, „Zeszyty Katyńskie” 2008, nr 23, s. 129–131

535. Wenklar M. (oprac.), *Bolesław Kalaciński, W aresztach Urzędu Bezpieczeństwa*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2008, nr 28–29

536. Wenklar M., *Obsada kierowniczych stanowisk w aparacie bezpieczeństwa w latach 1975–1990. Województwo nowosądeckie* [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. nauk. P. Piotrowski, Warszawa 2008, s. 203–207

537. Wenklar M., *Obsada kierowniczych stanowisk w aparacie bezpieczeństwa w latach 1975–1990. Województwo tarnowskie* [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008, s. 299–303

538. Wenklar M., *Oddział samoobrony Placówki WiN Tarnów*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2008, nr 28–29

539. Wenklar M., *Podziemie niepodległościowe w Tarnowie i powiecie tarnowskim w latach 1945–1956*, „Biuletyn Samorządowego Centrum Edukacyjnego w Tarnowie” 2008, nr 17

540. Węgliński M., *Obraz funkcjonariuszy bezpieki w literaturze pięknej lat 1945–1956. Przyczynek do dziejów propagandy w PRL*, „Arcana” 2008, nr 5

541. Węgrzyn D., *Deportacje z Górnego Śląska do ZSRR w 1945 roku*, „Zesłaniec. Pismo Rady Naukowej Zarządu Głównego Związku Sybiraków” 2008

542. Węgrzyn D., *Historia pewnej kary śmierci. Sprawa Karola Michenki*, „Entenring” 2008, nr 6–7

543. Węgrzyn D., *Prawo zwycięzców. Deportacje Górnoślązaków do ZSRS w 1945 r. jako jedna z konsekwencji wkroczenia Armii Czerwonej na Górny Śląsk* [w:] *Exodus – deportacje i migracje (wątek wschodni). Stan i perspektywy badań*, red. M. Zwolski, Warszawa–Białystok 2008

544. Węgrzyn D., *Struktury bezprawia. Kadry Urzędu Bezpieczeństwa w powiecie rybnickim (1945–1947)*, Katowice 2008, s. 286

545. Węgrzyn D., *Szefowie bezprawia. Kadra kierownicza aparatu bezpieczeństwa w Rybniku (1945–1956)*, „Zeszyty Rybnickie” 2008, nr 6

546. Węgrzyn D., *Śląskie wątki sprawy „Bergu”* [w:] *Stalinizm i rok 1956 na Górnym Śląsku*, red. A. Dziurok, B. Linek, K. Tarka, Katowice–Opole–Kraków 2007

547. Węgrzyn D., *Zapomniany skoczek. Konrad Sękowski „Metys”*, „Zeszyty Historyczne WiN-u”, 2008

548. *Wielki głód na Ukrainie 1932–1933*, wybór i red. nauk. W. Chudzik, J. Karbarz, M. Majewski i in., Warszawa–Kijów 2008

549. Wierzbicki M., *Młodzieżowe organizacje i środowiska konspiracyjne w Polsce 1944–1956 – rozważania wstępne* [w:] *Polskie podziemie niepodległościowe na tle konspiracji antykomunistycznych w Europie środkowo-wschodniej w latach 1944–1956*, red. S. Poleszak, Warszawa–Lublin 2008

550. Wierzbicki M., *Selektive Quellenbehandlung* [w:] *Polen und sein Verhältnis zu den Juden*, wyd. B. Engelking i H. Hirsch, Frankfurt am Main 2008

551. Wierzbicki M., *Western Belarus in September 1939. Revisiting Polish-Jewish Relations in the Kresy* [w:] *Shared History – Divided Memory. Jews and Others In Sowiet-Occupied Poland, 1939–1941*, red. E. Barkan, E. Cole, K. Struve, Leipzig 2007

552. Wierzbicki M., *Związek Młodzieży Polskiej a rozwój kultury fizycznej w Polsce w okresie stalinowskim (1948–1956)* [w:] *Magia sportu, magia słowa. Tom studiów dedykowany redaktorowi Bohdanowi Tomaszewskiemu*, red. A. Dobrowolska, M. Szczerbiński, G. Wieczorek, Gorzów Wlkp. 2008

553. Wierzbicki M., *Życie gospodarcze w sowieckiej strefie okupacyjnej w okresie przejściowym. Kresy wschodnie II RP wrzesień–grudzień 1939* [w:] *Od Piłsudskiego do Wałęsy. Studia z dziejów Polski w XX wieku*, red. K. Persak, A. Dudek, A. Friszke i in., Warszawa 2008

554. Witalec R., *Spółdzielczość kredytowa systemu Schulzego w Małopolsce w latach 1873–1939*, Rzeszów–Warszawa 2008

555. *Władze wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1945–1956*, red. K. Białecki, Poznań 2008

556. Wnuk E., *Ludzie zakrętu* [w:] *Z Archiwum Sz.*, t. 2, Szczecin 2008

557. Wnuk R., *Polskie, ukraińskie, białoruskie i litewskie podziemie niepodległościowe na Zachodniej Białorusi* [w:] *Polskie podziemie niepodległościowe na tle konspiracji antykomunistycznej w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1956*, red. S. Poleszak, Warszawa–Lublin 2008

558. Wnuk R., *Soviet Supporters of Polish Communist Security Apparatus. The Role of NKVD in Fighting Against the Anti-Communist Underground in Poland (1944–1956)* [w:] *NKVD/KGB Activities and its Cooperation with other Secret Services in Central and Eastern Europe 1945–1989*, red. A. Grunova, Bratysława 2008

559. Wojciechowski P., *Ofiary drugiej wojny światowej w powiecie kluczborskim na Opolszczyźnie w świetle akt spraw uznania za zmarłego*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, t. 1

560. Wojcieszyk E., *Inwigilacja Kościoła Katolickiego przez SB w Poznaniu w latach 1976–1983* [w:] *Ojciec Honoriusz. Stanisław Kowalczyk OP (1935–1983)*, red. S. Borowczyk, Poznań 2008

561. *Wolne Związki Zawodowe z perspektywy trzydziestu lat. Materiały pokonferencyjne, Katowice, 21 lutego 2008 r.*, red. J. Neja, Katowice 2008

562. Wołoszyn J., *Młodzieżowe organizacje i środowiska konspiracyjne w Polsce 1944–1956* [w:] *Polskie podziemie niepodległościowe na tle konspiracji antykomunistycznej w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1956*, red. S. Poleszak, Warszawa–Lublin 2008

563. Wołoszyn J., *Współpraca Związku Młodzieży Polskiej z UB w realizacji planów „ofensywy ideologicznej" w środowiskach młodzieżowych w województwie lubelskim*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 1 (12)

564. Wójtowicz N., *Nástup komunistickej diktatúry v Československu z pohľadu Poľska* [w:] *Február 1948 a Slovensko*, red. O. Podolec, Bratislava 2008

565. Wróbel J., *„Rozproszeni po świecie". Polskie dzieci w osiedlach na Bliskim i Środkowym Wschodzie, w Afryce, Indiach, Meksyku i Nowej Zelandii* [w:] *Polskie dzieci na tułaczach szlakach 1939–1950*, red. J. Wróbla i J. Żelazko, Warszawa 2008

566. Wróbel J., *Bilans okupacji niemieckiej 1939–1945 w Łodzi* [w:] *Rok 1945 w Łodzi. Studia i szkice*, red. J. Żelazko, Łódź 2008

567. Wróbel J., *Polacy w Afryce w latach II wojny światowej i po jej zakończeniu* [w:] *Polskie jubileusze w Południowej Afryce*, red. B. Kukulska, Johannesburg 2008

568. *Wrzesień 1939 na Górnym Śląsku*, red. G. Bębnik, Katowice 2008

569. *Współzawodnictwo pracy w życiu gospodarczym, społeczno-politycznym i propagandzie PRL*, red. B. Tracz, Katowice 2008, s. 318

570. *Z „Archiwum Pawła Cierpioła »Makopola«" 1941–1948*, wybór i oprac. A. Badura, M. Dendra, R. Michalski, Ł. Wiecha, E. Zajchowska, Warszawa–Katowice 2008

571. *Z archiwum poznańskiego IPN. Studia nad zasobem*, red. R. Leśkiewicz, R. Kościański, Poznań 2008

572. *Zagłada Żydów na polskich terenach wcielonych do Rzeszy*, red. A. Namysło, Warszawa 2008, s. 284

573. *Zaplute karły reakcji... Polskie podziemie niepodległościowe 1944–1956*, red. R. Wnuk, S. Poleszak, A. Jaczyńska, M. Śladecka, Warszawa–Lublin 2007

574. Zawistowski A. [wybór, wstęp i opracowanie], *Sprawy gospodarcze w dokumentach pierwszej Solidarności*, t. 1: *16 sierpnia 1980–30 czerwca 1981*, Warszawa 2008 (z Jackiem Luszniewiczem)

575. Zawistowski A., *Próby zreformowania gospodarki centralnie kierowanej w Polsce w latach 1981–1989*, „Studia i prace. Kolegium Ekonomiczno-Społeczne" 2008, z. 15, s. 386–421 (z Łukaszem Dwilewiczem, Januszem Kalińskim, Łukaszem Paprotnym)

576. Zawistowski A., *Uprzemysłowienie województwa białostockiego w planie sześcioletnim. Zamierzenia i efekty*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 2 (13), s. 105–119

577. Zawistowski A., *Zambrów – losy miasta i kombinatu. Przyczynek do dziejów nieudanej rozbudowy Białostockiego Okręgu Przemysłowego* [w:] *Stare okręgi przemysłowe. Dylematy industrializacji i dezindustrializacji*, red. W. Morawski i A. Zawistowski, Warszawa 2008, s. 39–58

578. [Zawistowski A., Bułhak W.], *Czy Polska rosła w siłę i ludzie żyli dostatniej?*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2008, nr 2 (13), s. 13–42 [rozmowa redakcyjna]

579. Zechenter A., *Czy to jest przyjaźń, czy wyrachowanie*, „Arcana" 2008, nr 84

580. *Zmagania ze społeczeństwem. Aparat bezpieczeństwa wobec Wielkopolan w latach 1945–1956*, red. A. Łuczak, A. Pietrowicz, Poznań 2008

581. Zwiernik P., *Młodzieżowe organizacje niepodległościowe w Wielkopolsce* [w:] *Konspiracja antykomunistyczna i podziemie zbrojne w Wielkopolsce 1945–1956*, red. A. Łuczak i A. Pietrowicz, Poznań 2007

582. Zwiernik P., *Obsada kierowniczych stanowisk w aparacie bezpieczeństwa w latach 1975–1990: Województwo konińskie; Województwo leszczyńskie; Województwo pilskie; Województwo poznańskie; Województwo zielonogórskie* [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008

583. Zwiernik P., *Reakcje aparatu władz PRL na działalność Zakonu Dominikanów w Poznaniu (1976–1983)* [w:] *Ojciec Honoriusz Stanisław Kowalczyk OP (1935–1983)*, red. S. Borowczyk, Poznań 2008

584. Zwolski M., *Ocena sytuacji polityczno-operacyjnej woj. suwalskiego w 1982 r. w świetle raportu komendanta wojewódzkiego MO w Suwałkach*, „Rocznik Augustowsko-Suwalski" 2008, t. 8

585. Zwolski M., *Ośrodek Odosobnienia dla Internowanych Kobiet w Gołdapi (6 I–24 VII 1982 r.)* [w:] *Kobiety internowane. Gołdap 1982*, red. E. Rogalewska, Białystok 2008

586. Zwolski M., *Tajny współpracownik w Zarządzie Regionu Pojezierze*, „Rocznik Augustowsko-Suwalski" 2008, t. 8

587. Żaryn J., *Aresztowanie Prymasa Polski – okoliczności, przebieg, konsekwencje (1953 – 1956)*, „Studia Prymasowskie" 2007, nr 1 [druk 2008], s. 47–70

588. Żaryn J., *Janusz Zabłocki – chrześcijański demokrata zaangażowany w PRL (cz. 1)* [w:] J. Zabłocki, *Dzienniki 1956–1965*, t. 1, Warszawa 2008, s. 7–14

589. Żaryn J., *Kościół katolicki – hierarchia, kapłani i świeccy* [w:] *Między Warszawą a regionem. Opozycja przedsierpniowa na Pomorzu Zachodnim*, red. K. Kowalczyk, M. Paziewski, M. Stefaniak, Szczecin 2008, s. 19–26

590. Żaryn J., *Ostatni emisariusz – Bożysława Kurowskiego podróż do Polski*, „Zeszyty Historyczne WiN", nr 26–27 (2007), s. 374– 287 [druk 2008]

591. Żaryn J. (red.), *Wokół pogromu kieleckiego*, t. 2, red. L. Bukowski, A. Jankowski, J. Żaryn, Warszawa 2008

592. Żaryn J., *Wstęp* [w:] Ł.Z. Królikowski, *Skradzione dzieciństwo. Polskie dzieci na tułaczym szlaku 1939–1950*, Kraków 2008

593. Żelazko J., *Organizacja aparatu przymusu i pierwsza fala represji* [w:] *Rok 1945 w Łodzi. Studia i szkice*, red. J. Żelazko, Łódź 2008

594. Żuławnik M., [rec.] Jacek Pawłowicz, *Ludzie płockiej bezpieki. Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Płocku 1945–1956*, Warszawa 2007, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, t. 1

595. Żurek J., *Dzienniki Prymasa Wyszyńskiego*, „Glaukopis" 2008, nr 11–12, s. 473–484 [z A. Migas]

596. [Żurek J.], Leon Kowalski, *Fragmenty wspomnień łagrowych (1939–1944)*, „Glaukopis" 2008, nr 11–12, s. 30–84 [oprac. J. Żurek, A. Migas, M. Polakowska]

597. Żurek J., *Ofiary „pogromu kieleckiego"* [w:] *Wokół pogromu kieleckiego*, t. 2, red. L. Bukowski et al., Warszawa 2008, s. 170–191

598. Żurek J., *Osoba prymasa Stefana Wyszyńskiego w protokołach Komisji Głównej Episkopatu Polski (1953–1956)* [w:] *Kościół i Prymas Stefan Wyszyński 1956–1966*, red. A. Dziurok, W.J. Wysocki, Katowice−Kraków 2008, s. 7–14

OPRACOWANIA POPULARNONAUKOWE I PUBLICYSTYKA

1. Autuchiewicz J., *„Jakiś" reportaż E. Redlińskiego*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 8–9

2. Balbus T., *Operacja „Radwan". Działania operacyjne UB wobec Okręgu Lwowskiego AK-WiN i środowisk lwowskich*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 1–2

3. Banaś K., *Ludzie listy piszą...* [w:] *Życie codzienne katolika w PRL...*, „Gość Niedzielny" 2008, nr 37, s. 8, cz. 5 dodatku IPN

4. Banaś K., *Patriotyczni pątnicy* [w:] *Pielgrzym w PRL...*, „Gość Niedzielny" 2008, nr 28, s. 14, cz. 3 dodatku IPN

5. Banaś K., *Szarik i festyny* [w:] *Pielgrzym w PRL*, „Gość Niedzielny", 2008, nr 28, s. 3, cz. 3 dodatku IPN

6. Banaś K., *Trudna droga* [w:] *Życie codzienne katolika w PRL*, „Gość Niedzielny" 2008, nr 37, s. 7, cz. 5 dodatku IPN

7. Banaś K., *Ks. dr Jerzy Fryczowski*, „Radzionkoviana" 2008, nr 2, s. 8

8. Banaś K., *Ks. proboszcz Ludwik Kieras*, „Radzionkoviana" 2008, nr 1, s. 8

9. Berendt G., *Marzec 1968 i później* [w:] *Żydzi polscy*, z. 27 (dodatek do „Rzeczpospolitej", 14 X 2008)

10. Berendt G., *Między emocjami a normalnością. Żydzi w Polsce Ludowej lat 1944–1970*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 4

11. Berendt G., *Przed i po Październiku* [w:] *Żydzi polscy*, z. 26 (dodatek do „Rzeczpospolitej", 7 X 2008)

12. Berendt G., *W oddziałach leśnych. Żydowscy partyzanci na ziemiach polskich w latach II wojny światowej* [w:] *Masada nad Wisłą* (dodatek do „Rzeczpospolitej", 19–20 IV 2008)

13. Bereza T., *Bój pod Kuryłówką, 7 maja 1945 r.*, „Nasz Dziennik", 29 II 2008 r., „Dodatek Historyczny IPN"

14. Bereza T., *Głos IPN w sprawie wydarzeń w Piskorowicach*, „Sztafeta" 10 I 2008

15. Bereza T., *Jesień 1939 na Kresach: obywatel polski obywatelem sowieckim*, „Nasz Dziennik", 28 XI 2008, „Dodatek historyczny IPN"

16. Bereza T., *Nóż w plecy. W walce z dwoma wrogami*, „Nasz Dziennik" 16 IX 2008

17. Bernaciak M., *Kary za humory*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 7

18. Bębnik G., *Na tropach historii*, „Magazyn Szkolny", czerwiec 2008, s. 18

19. Bębnik G., *Od dysydenta do pacjenta* [w:] *Donosem i pałką. Z działań Służby Bezpieczeństwa na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1956–1980*, Katowice 2008, s. 105–110

20. Białecki K., *Arcybiskup Walenty Dymek pod czujnym okiem bezpieki*, „Nasz Dziennik", 31 X–2 XI 2008

21. Białecki K., *Biskup Franciszek Jedwabski w dobie dwóch totalitaryzmów*, „Przewodnik Katolicki" 2008, nr 29

22. Białecki K., Kołodziejski J., Leśniak F., *Solidari cu România* [katalog wystawy], Poznań 2008

23. Białecki K., *Kryptonim „Zlot"* [w:] *Przez Morze Czerwone. Kościół w Polsce pod rządami komunistów*, „Gość Niedzielny" 2008, nr 28, dodatek IPN

24. Białecki K., *Ksiądz biskup Franciszek Jedwabski, ofiara dwóch totalitaryzmów*, „Nasz Dziennik", 8–9 XI 2008

25. Biełaszko M., *Muzyczne dysonanse*, „Rzeczpospolita", 5 IX 2008

26. Bogaczewicz S.A., *Kapłan wierny Bogu i Ojczyźnie. Ks. Tadeusz Witkoś (1906–1987)*, „Nasz Dziennik", 14–15 VI 2008

27. Bogaczewicz S.A., *„Niepodległość". Czasopismo Poświęcone Najnowszym Dziejom Polski (recenzje)*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2007, nr 12

28. Bogaczewicz S.A., *Polacy i Żydzi*, „Nowe Życie" 2008, nr 2

29. Borowiec J., *SB wobec rzeszowskiego Oddziału Solidarności Walczącej*, „Nasza Polska", 17 VI 2008

30. Bortlik-Dźwierzyńska M., *Pociąg do wolności* [w:] *Donosem i pałką. Z działań Służby Bezpieczeństwa na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1956–1980*, Katowice 2008, s. 77–85

31. Brożyniak A., *Baligród i Rudka. Przykłady realizacji wołyńskiego wariantu czystki etnicznej na terenie obecnego województwa podkarpackiego*, tekst referatu wygłoszonego podczas sympozjum z okazji 65. rocznicy ludobójstwa dokonanego przez nacjonalistów ukraińskich na polskiej ludności Wołynia w 1943 r. *„Po Katyniu był Wołyń"*. 3 października 2008 r. w Miejskim Ośrodku Kultury w Jarosławiu http://www.zapalowski.eu/index.php?option=com_content&task=view&id=458&Itemid=32; streszczenie referatu zamieszczono http://www.wolgal.pl/

32. Brożyniak A., *Masowy mord w Baligrodzie 6 sierpnia 1944 r.*, „Nasz Dziennik", 28 III 2008 r., „Dodatek historyczny IPN"

33. Brożyniak A., *Region Południowo-Wschodni NSZZ „Solidarność" (Przemyśl–Jarosław)*, http://www.sierpien1980.pl

34. Brzechczyn K., *Dziwna śmierć ojca Honoriusza* [w:] *Najnowsza historia Polaków. Oblicza PRL*, nr 15, Dodatek do „Rzeczypospolitej", 19 II 2008, s. 4–7

35. Bukała M., *Antoni Alster*, „Nasz Dziennik", 25 lipca 2008 r., „Dodatek historyczny IPN"

36. Bukała M., *Marsz ku wolności. Strajk w Hucie Stalowa Wola*, „Nasz Dziennik" z 30–31 VIII 2008

37. Bukała M., *Region Ziemia Sandomierska NSZZ „Solidarność"* http://www.sierpien1980.pl

38. Bułhak W., *Dyplomacja Romana Dmowskiego*, „Dziennik", 11 XI 2008 r., dodatek „Mamy Niepodległość"

39. Cegieła K. [razem z: Tumińska O., Sachnowska K.], *Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej*, dodatek do „Rzeczpospolitej" 17 IX 2008)

40. Cegieła K. [razem z: Tumińska O., Sachnowska K.], *Polacy ratujący Żydów w latach II wojny światowej*, [teka edukacyjna], Warszawa 2008

41. Cegieła K. [razem z: Tumińska O., Sachnowska K.], *Wojna w filmie*, Warszawa 2008

42. Cenckiewicz S., *Agent Heubauer: dzisiejsza polska lustracja to powtórka z XIX wieku*, „Wprost" 2008, nr 9

43. Cenckiewicz S., *Gęgacze i cisi: kto fałszuje historię Wolnych Związków Zawodowych*, „Wprost" 2008, nr 41

44. Cenckiewicz S., Gontarczyk P., *Agent Allende*, „Wprost" 2008, nr 19

45. Cenckiewicz S., Gontarczyk P., *Gdzie są akta TW „Bolka"*, „Rzeczpospolita", 17 VI 2008 [fragm. książki *SB a Lech Wałęsa*]

46. Cenckiewicz S., Gontarczyk P., *Jak lustrowano prezydenta Wałęsę*, „Rzeczpospolita", 18 VI 2008 [fragm. książki *SB a Lech Wałęsa*]

47. Cenckiewicz S., Gontarczyk P., *Książka w krzywym zwierciadle*, „Rzeczpospolita", 8 VII 2008 [polemika z: P. Machcewicz, *Wałęsa w krzywym zwierciadle*, „Rzeczpospolita", 30 VI 2008]

48. Cenckiewicz S., Gontarczyk P., *Lech Wałęsa ma dwie różne twarze* [rozm. przepr. M. Karnowski] „Dziennik" 2008

49. Cenckiewicz S., Gontarczyk P., *Na tropie uranu*, „Gazeta Polska" 2008, nr 25 [fragm. książki *SB a Lech Wałęsa*]

50. Cenckiewicz S., Gontarczyk P., *O recenzji pisanej na raty*, „Gazeta Wyborcza" 26 VI 2008 [polemika z: A. Friszke, *Zniszczyć Wałęsę*, „Gazeta Wyborcza" 21–22 VI 2008]

51. Cenckiewicz S., Gontarczyk P., *Potwierdzenie współpracy z SB oraz identyfikacja TW ps. „Bolek"*, „Nasz Dziennik" 19 VI 2008 [fragm. książki *SB a Lech Wałęsa*]

52. Cenckiewicz S., Gontarczyk P., *Stracona szansa Lecha Wałęsy*, „Rzeczpospolita", 19 VI 2008 [fragm. książki *SB a Lech Wałęsa*]

53. Cenckiewicz S., Gontarczyk P., *Zniekształcony krajobraz*, „Rzeczpospolita", 16 VI 2008 [polemika z: P. Machcewicz, *Grudzień '70: krajobraz po bitwie*, „Gazeta Wyborcza", 9 VI 2008]

54. Cenckiewicz S., Gontarczyk P., *Żołnierze Wałęsy*, „Wprost" 2008, nr 27

55. Cenckiewicz S., *Kompleks herosa*, „Rzeczpospolita", 15 X 2008 [rec. L. Wałęsa, *Droga do prawdy: autobiografia*, Warszawa 2008]

56. Cenckiewicz S., *Puzzle Bolka*, „Wprost" 2008, nr 26

57. Cenckiewicz S., *Wałęsa był groźnym konfidentem* [rozm. przepr. Cezary Gryz], „Rzeczpospolita", 1 XII 2008

58. Chmielecki A., *„Zorza II", czyli SB pielgrzymuje do Papieża*, „Magazyn Solidarność" 2008, nr 6

59. Chmielecki A., *Majowy egzamin – strajki studenckie 1988*, „Czas na SKOK" 2008, nr 6

60. Chmielecki A., *Operacja „Zorza II" – SB przeciw Papieżowi*, „Czas na SKOK" 2008, nr 6

61. Chmielowiec P., *Fenomen Tokarczuka*, „Gość Niedzielny", 10 VIII 2008 r., cz. 4 dodatku IPN

62. Chmielowiec P., Krzysztofiński M., *Album o biskupie niezłomnym*, „Niedziela" 24 VIII 2008

63. Chmielowiec P., Krzysztofiński M., *Nie poszedł na kompromis z komunizmem,* „Nasz Dziennik", 3 II 2008

64. Chmielowiec P., *Księża niezłomni. „Zwyczajny" ksiądz. Ksiądz Ludwik Niemczycki (1904––1976)*, „Nasz Dziennik", 19 IV 2008

65. Chmielowiec P., *Ostatni rozkaz gen. Kleeberga* „Nasz Dziennik", 4–5 X 2008

66. Choma-Jusińska M., Artykuł nt. Marca 1968 r. w Lublinie, „Gazeta Wyborcza – Gazeta w Lublinie", 10 III 2008

67. Choma-Jusińska M., Tekst dotyczący działalności NSZZ „Solidarność" w Regionie Chełmskim po 13 grudnia 1981 r., www.13grudnia1981.pl

68. Choma-Jusińska M., Tekst na temat wydarzeń Marca 1968 w Lublinie, http://www.marzec1968.pl/portal.php?serwis=m68&dzial=806&id=6900&search=112

69. Churska K., *Skazany za nadgorliwość. Nieznany epizod z biografii Jerzego Ślaskiego*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 8–9 (91–92)

70. Czocher A., Dyrcz R., Kwilosz J., *Informator o zasobie historycznym archiwum krakowskiego Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej i zasadach jego udostępniania*, Kraków 2008

71. Czyżewski A., *Proces „marcowych wichrzycieli" w Łodzi*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 3

72. Czyżewski P., *O krok od Polskiej Republiki Rad*, „Gazeta Polska", 20 VIII 2008, nr 34

73. Dąbrowski F., *Nieoczekiwany koniec współpracy. TW „Żelisław" i Marzec 1968*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 3

74. Dąbrowski F., *Przed Marcem. Orzeczenie Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów UW z 11 listopada 1965 r.*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 3

75. Dąbrowski F., *Ryszard Gontarz, funkcjonariusz UB i SB, dziennikarz PRL*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 3

76. Dąbrowski F., Tomasik P., *TW na UW. Wiec 8 marca 1968 r. w relacjach współpracowników SB*, „Niezależna Gazeta Polska" 7 III 2008, nr 3 (25)

77. Dąbrowski F., Tomasik P., *Z donosów i meldunków*, „Rzeczpospolita", 7 III 2008

78. Dąbrowski M., *Inwigilacja chełmskiej „Solidarności" przez Służbę Bezpieczeństwa w latach 1980–1981*, „Ad rem. Pismo Lubelskiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Lublinie" 2008, nr 2

79. Dąbrowski M., *Ktokolwiek widział...*, „Echo Katolickie. Tygodnik Regionalny" 2008, nr 5

80. Dąbrowski M., *Lekcja historii w pracownikiem lubelskiego IPN*, „Wspólnota Radzyńska. Tygodnik Lokalny" 2008, nr 10

81. Dąbrowski M., *Ocalić od zapomnienia*, „Echo Katolickie. Tygodnik Regionalny" 2008, nr 7

82. Dąbrowski M., Tekst nt. historii Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność" po 13 grudnia 1981, www.13grudnia1981.pl

83. Dąbrowski M., *Zanim przyszedł Sierpień*, „Gazeta Polska", 6 VIII 2008

84. *Deportacje Górnoślązaków do ZSRS w 1945 roku*, Katowice 2008, seria: „Teki edukacyjne IPN"

85. *Donosem i pałką. Z działań Służby Bezpieczeństwa na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1956–1980*, red. A. Dziuba, Katowice 2008, s. 198

86. Dudek A., *Bez reguł*, „Tygodnik Powszechny", 12 X 2008

87. Dudek A., *Gruba kreska niesprawiedliwości*, „Wprost", 8 VI 2008

88. Dudek A., *Jego nie sposób usunąć z historii*, „Fakt", 24 VI 2008

89. Dudek A., *Kto mógł skorzystać na zamachu na papieża*, „Dziennik", 15 V 2008

90. Dudek A., *Młoda Rzeczpospolita*, „Wprost", 16 XI 2008

91. Dudek A., *Pozostaje do wyjaśnienia*, „Nowe Państwo", 2008, nr 2 (370)

92. Dudek A., *Rewolucja bez reżysera*, „Dziennik", 2526 X 2008

93. Dudek A., *Układ Jaruzelskiego*, „Wprost", 14 XII 2008

94. Dziuba A., *Radiotelewizor „Rekord" czyli na tropie szpiega* [w:] *Donosem i pałką. Z działań Służby Bezpieczeństwa na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1956–1980*, red. A. Dziuba, Katowice 2008, s. 65–78

95. Dziuba A., *Sztandar i talony. O współzawodnictwie pracy w latach osiemdziesiątych*, „Śląsk" 2008, nr 2 (148), s. 34–38

96. Dziuba A., *Wstęp* [w:] *Donosem i pałką. Z działań Służby Bezpieczeństwa na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1956–1980*, red. A Dziuba, Katowice 2008, s. 3–8

97. Dziuba A., *Wywrotowcy z katedralnej krypty*, „Niezależna Gazeta Polska", 6 VI 2008 r., s. V–VI

98. Dziuba A., *Zamachowiec z Zagórza* [w:] *Donosem i pałką. Z działań Służby Bezpieczeństwa na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1956–1980*, red. A Dziuba, Katowice 2008, s. 38–64

99. Dziurok A. *Meldunki z „frontu walki z klerem"* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał i J. Szarek, Kraków 2008, s. 25–33 (pierwodruk „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2007, nr 4, s. 34–39)

100. Dziurok A., *Między bajki włóżcie* [w:] *Życie codzienne katolika w PRL. Kościół katolicki w czasach komunizmu w Polsce*, „Gość Niedzielny", 14 IX 2008, cz. 5 dodatku IPN, s. 10–11

101. Dziurok A., *Do grobu męczennika* [w:] *Pielgrzym w PRL. Kościół katolicki w czasach komunizmu w Polsce*, „Gość Niedzielny", 13 VII 2008, cz. 3 dodatku IPN, s. 9

102. Dziurok A., Grajewski A. (red.), *Budowanie kościołów w PRL. Kościół katolicki w czasach komunizmu w Polsce*, „Gość Niedzielny", 10 VIII 2008, cz. 4 dodatku IPN, s. 16

103. Dziurok A., Grajewski A. (red.), *Papież w Polsce w dokumentach SB*, „Gość Niedzielny" z 19 X 2008, cz. 6 dodatek IPN, s. 16

104. Dziurok A., Grajewski A. (red.), *Pielgrzym w PRL. Kościół katolicki w czasach komunizmu w Polsce*, „Gość Niedzielny", 13 VII 2008, cz. 3 dodatku IPN, s. 16

105. Dziurok A., Grajewski A. (red.), *Życie codzienne katolika w PRL. Kościół katolicki w czasach komunizmu w Polsce*, „Gość Niedzielny", 14 IX 2008, cz. 5 dodatku IPN, s. 16

106. Dziurok A., *Grupa „D", czyli esbecy do zadań specjalnych* [w:] *Pielgrzym w PRL. Kościół katolicki w czasach komunizmu w Polsce*, „Gość Niedzielny", 13 VII 2008, cz. 3 dodatku IPN, s. 10

107. Dziurok A., *Katolik studiujący* [w:] *Życie codzienne katolika w PRL. Kościół katolicki w czasach komunizmu w Polsce*, „Gość Niedzielny" z 14 IX 2008, cz. 5 dodatku IPN, s. 15

108. Dziurok A., Marek Ł., *Bp Juliusz Bieniek – „wierny senior" diecezji katowickiej* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał i J. Szarek, Kraków 2008, s. 93–101 (pierwodruk „Nasz Dziennik", 7 II 2007)

109. Dziurok A., Marek Ł., *Matka Boska niechciana. O zatrzymaniu kopii obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej w 1966 roku* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał i J. Szarek, Kraków 2008, s. 133–144 (pierwodruk „Śląsk" 2006, nr 11 (133), s. 13–17)

110. Dziurok A., *SB-udujemy nowy kościół* [w:] *Budowanie kościołów w PRL. Kościół katolicki w czasach komunizmu w Polsce*, „Gość Niedzielny", 10 VIII 2008, cz. 4 dodatku IPN, s. 3

111. Dziurok A., *Służba nie-kościelna* [w:] *Życie codzienne katolika w PRL. Kościół katolicki w czasach komunizmu w Polsce*, „Gość Niedzielny", 14 IX 2008, cz. 5 dodatku IPN do tygodnika, s. 8

112. Dziurok A., *Wiosenne „Zorze"* [w:] *Papież w Polsce w dokumentach SB*, „Gość Niedzielny", 19 X 2008, cz. 6 dodatku IPN, s. 8

113. Fenrych Z., *„Bójcie się ludzi obojętnych"...*, „Nasz Dziennik", 18 X 2008

114. Fenrych Z., *Fenrychowie w Powstaniu Wielkopolskim*, „Niezależna Gazeta Polska", 5 XII 2008

115. Fenrych Z., *Ksiądz Jerzy Popiełuszko. Działanie aparatu bezpieczeństwa wobec Kościoła w Polsce. Materiały pomocnicze dla nauczycieli*, Poznań 2008

116. Fenrych Z., Kuświk B., *Śladami Poznańskiego Czerwca 1956*, Poznań 2008

117. Filip M., *Czas powrotu nadziei*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 8–9

118. Filip M., *Leszek Witkowski, czyli opozycyjna praca u podstaw* [w:] *Bohaterowie trudnych czasów*, Łódź 2008

119. Filip M., *Słownik bezpieki*, „Rzeczpospolita", 5 IX 2008 (dodatek IPN)

120. Fornal P., *Żydzi w strukturach aparatu bezpieczeństwa na Rzeszowszczyźnie w latach 1944–1956*, „Dziennik Polski", 11 III 2008

121. Frazik W., *Człowiek z WiN. Ludwik Kubik (1915–2008)*, „Tygodnik Powszechny", nr 18, 4 V 2008, s. 24

122. Frazik W., *Dla uczczenia nieśmiertelnej pamięci...*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 3, s. 74–76

123. Frazik W., Kurtyka J., Łabuszewski T., *Największa opozycja antykomunistyczna. O Zrzeszeniu „Wolność i Niezawisłość" z Wojciechem Frazikiem, Januszem Kurtyką i Tomaszem Łabuszewskim rozmawia Barbara Polak*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 1–2, s. 13–42

124. Frazik W., *Operacja „Cezary". Prowokacyjna V Komenda WiN*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 1–2, s. 167–170

125. Frazik W., *Zamierzamy pokazać sylwetkę tego „bohatera"...*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 1–2, s. 143–145

126. Galiński A., *Likwidacja więzień niemieckich w Łodzi w styczniu 1945 r.* [w:] *Rok 1945 w Łodzi. Studia i szkice*, red. J. Żelazko, Łódź 2008, s. 53–69

127. Gałaszewska-Chilczuk D., Artykuł poświęcony wizycie Jana Pawła II w Lublinie w 1987 r., „Gość Niedzielny", 19 X 2008, Dodatek IPN

128. Gałęzowski M., [Włodzimierz Marszewski, Adam Kusz, Witold Rosciszewski, Jerzy Czerwiński, Leon Nowodworski, Aniela Życzyńska] [w:] *Lista strat osobowych ruchu narodowego 1939–1955* (zeszyt 1), Warszawa 2008

129. Gałęzowski M., *Epopeja Legionów. Z pamiętnika Wacława Lipińskiego; Kalendarium 1914–1918*, „Dziennik", 11 XI 2008 r., dodatek „Mamy Niepodległość"

130. Gałęzowski M., *Na wzór Orląt Lwowskich*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 11/12, s. 97–105

131. Gałęzowski M., *Ojcowie Niepodległości* (sześć not biograficznych), „Dziennik", 11 XI 2008 r., dodatek „Mamy Niepodległość"

132. Gałęzowski M., *Orlęta Lwowskie.* „Dziennik", 11 XI 2008 r., dodatek „Mamy Niepodległość"

133. Gałęzowski M., *Sosnkowski – żołnierz, humanista, mąż stanu. Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej zorganizowanej na Uniwersytecie Wrocławskim 17–18 listopada 2005 roku*, pod red. T. Głowińskiego i J. Kirszaka, Wrocław 2005, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 11/12, s. 137–139 [recenzja]

134. Gałęzowski M., *Żydzi – żołnierze Legionów Polskich*; „Dziennik", 11 XI 2008 r., dodatek „Mamy Niepodległość"

135. Gałwiaczek T., *„Pretorianie władzy ludowej". Obsada personalna oławskiego Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w latach 1945–1947*, „Gazeta Powiatowa. Wiadomości Oławskie", 20 VI 2008

136. Gałwiaczek T., *Dr Ludwik Wasilkowski – pierwszy powojenny lekarz oławski*, „Gazeta Powiatowa. Wiadomości Oławskie", 4 VI 2008

137. Gałwiaczek T., *Kadra kierownicza PUBP w Oławie 1945–1956*, „Gazeta Powiatowa. Wiadomości Oławskie", 27 III 2008

138. Gałwiaczek T., *Sprawa Mariana Papierowskiego z 1946 roku*, „Gazeta Powiatowa. Wiadomości Oławskie", 1 V 2008

139. Gąsiorowski T., *„Burza" na Wołyniu* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007 (2008), s. 11–16

140. Gąsiorowski T., *Odpluskwianie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008 nr 1–2, s. 137–142

141. Gąsiorowski T., *Sto lat generała „Nieczui"* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007(2008), s. 23–28

142. Gąsiorowski T., *Strzały w Nowej Hucie* [w:] *Budowanie kościołów w PRL*, „Gość Niedzielny" 2008, nr 32, dodatek IPN, s. 11

143. Generał Władysław Sikorski. Polityk i żołnierz, autor scenariusza i wstępu T. Gąsiorowski, Kraków 2008 [katalog wystawy]

144. Gierasimiuk U., *Marzec '68 w Białymstoku*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 3

145. Gierasimiuk U., *Nie było wielkich manifestacji*. Trzy pytania do Urszuli Gierasimiuk, „Gazeta Współczesna", 31 III 2008

146. Gierasimiuk U., *Partia pełna chamów*, „Gazeta Współczesna", 19 III 2008

147. Gierasimiuk U., *Partia pełna chamów*, „Gazeta Wyborcza. Białystok", 29–30 III 2008

148. Gierasimiuk U., *Partia pełna chamów*, „Kurier Poranny", 29 III 2008

149. Gierasimiuk U., wywiad, „Kurier Poranny", 7 III 2008

150. Gliwa M., *Region Rzeszowski NSZZ „Solidarność",* http://www.sierpien1980.pl

151. Głębocki H., *GRU w służbie Imperium (krótki kurs)* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008, s. 11–26

152. Głębocki H., *GRU w służbie neo-Imperium 1991–2005* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008, s. 27–41

153. Głębocki H., *Jak zamordowano Pyjasa* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007 (2008), s. 107–111

154. Głębocki H., *Stąd się wzięła „Solidarność”* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007(2008), s. 113–121

155. Głębocki H., *Świadek strasznego wieku XX*, „Dziennik Polski”, 5 VIII 2008

156. Głębocki H., *To co nas dzieli. Pamięć historyczna Polaków i Rosjan*, „Niezależna Gazeta Polska” 2008, nr 5, s. 48–53

157. Głębocki H., *To, co nas dzieli – pamięć historyczna Polaków i Rosjan* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008, s. 139–154

158. Golik D., *„Alosza” – partyzant, który ocalił Kraków* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008, s. 43–50

159. Golik D., *„Alosza” – partyzant, który ocalił Kraków*, „Odkrywca” 2008, nr 1

160. Golik D., *„Wiarusy” nad Ochotnicą*, kwartalnik „Ochotnica” 2008, nr 13

161. Golik D., *70 lat szkoły w Ochotnicy*, kwartalnik „Ochotnica” 2008, nr 14

162. Golik D., *Ochotnicki Wrzesień*, kwartalnik „Ochotnica” 2008, nr 12

163. Golik D., *Partyzancka „Burza” w Gorcach*, „Dziennik Polski”, 17 X 2008

164. Golik D., Polowanie na „Ognia”, „Dziennik Polski”, 1 II 2008

165. Gontarczyk P., *Andrzej Romanowski, Rozkosze lustracji*, „Glaukopis” 2009, nr 13–14

166. Gontarczyk P., *Chodakiewicz konta Gross: przypinanie łatek*, „Rzeczpospolita”, 25 I 2008

167. Gontarczyk P., *Daleko od prawdy*, „Rzeczpospolita”, 12–13 I 2008

168. Gontarczyk P., *Do i od komunizmu*, „Rzeczpospolita”, 30–31 VIII 2008

169. Gontarczyk P., *Dwie notatki Departamentu I MSW w spawie pracy terenowych organów wywiadu „na kierunku watykańskim” z lat 80*, „Glaukopis” 2007/2008, nr 9/10

170. Gontarczyk P., *Fachowiec od lustracji*, „Gazeta Polska”, 3 XII 2008

171. Gontarczyk P., *Jan Woleński, Lustracja jako zwierciadło*, „Glaukopis” 2009, nr 13–14

172. Gontarczyk P., *Karol Sacewicz, Polskie Państwo Podziemne wobec komunistów polskich (1939–1945). Wypisy z pracy konspiracyjnej* [recenzja], „Glaukopis” 2008, nr 11–12

173. Gontarczyk P., *Krucjata Helsińskiej Fundacji*, „Rzeczpospolita”, 17 IX 2008

174. Gontarczyk P., *Kryptonim „Bór” – Tomasz Burek oczami bezpieki*, „Arcana” 2008, nr 80

175. Gontarczyk P., *Motyle skrzydła Zygmunta Baumana*, „Rzeczpospolita”, 22–24 III 2008

176. Gontarczyk P., *Nieudana obława na „Idola”*, „Rzeczpospolita”, 20–21 XII 2008

177. Gontarczyk P., *Nikt nie wymknął się z okrążenia*, „Rzeczpospolita”, 26–27 VII 2008

178. Gontarczyk P., *„Pod przykrywką”. Rzecz o sowieckich organach Informacji Wojskowej w Wojsku Polskim*, „Glaukopis” 2009, nr 13–14

179. Gontarczyk P., *Projekt aktu oskarżenia przeciwko Edwardowi Gierkowi. Przyczynek do obrazu funkcjonowania elit politycznych PRL*, „Glaukopis” 2007/2008, nr 9/10

180. Gontarczyk P., *Świadek mimo woli*, „Rzeczpospolita”, 9 XII 2008

181. Gontarczyk P., *Świat według agenta „Olchy”*, „Gazeta Polska”, 20 II 2008

182. Gontarczyk P., *To nie była wojna domowa*, „Rzeczpospolita”, 27–28 XII 2008

183. Gontarczyk P., *Tropienie „Szpota”*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 8–9

184. Gontarczyk P., *Trubadur opozycji*, „Rzeczpospolita”, 9 II 2008

185. Gontarczyk P., *Zwyczajna agentura*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 11

186. Gontarczyk P., *Zwyczajna agentura*, „Rzeczpospolita”, 17 X 2008

187. Gontarczyk P., *Zygmuntas Baumanas Ir „Drugielio Sparnai”*, „Naujasis Żidinys” 2008, nr 3

188. Gontarczyk P., Cenckiewicz S., *Puzzle Bolka*, „Wprost”, 29 VI 2008

189. Gontarczyk P., Paterman R., *Kto naprawdę był „Leopoldem”*, „Rzeczpospolita”, 31 V–1 VI 2008

190. Gontarczyk P., Peterman R., *Zagadka TW „Leopold”*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 3

191. Gontarczyk P., Peterman R., *Z tajników ewidencji operacyjnej SB. Zagadka TW „Leopold”*, „Gazeta Polska”, 27 II 2008

192. Gotowiecki P., *Żołnierz niedokończonej rewolucji* „Gazeta Polska”, 19 XI 2008

193. Grabowski W., *Generał Władysław Anders (1892–1970) żołnierz i polityk. Przyczynki do biografii* [w:] *Z ziemi włoskiej do Polski... 2 Korpus a Kraj. Konferencja naukowa w ramach obchodów Roku Gen. Władysława Andersa*, Kraków 26–28 października 2007 r., Kraków brw [2008], s. 15–30

194. Grabowski W., *Mniej znana Polska Podziemna*, „Kombatant” 2008, nr 10 (213), s. 20–24

195. Graczyk R., *O Lecha Wałęsę wojna totalna*, „Tygodnik Powszechny”, 2 XI 2008

196. Grosicka M., *Marian Jaworski – idealista*, „Gazeta Polska”, 17 XII 2008

197. Gucewicz D., *Gdański incydent milenijny. Suplement do albumu „Milenium czy tysiąclecie”*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 10

198. Hałagida I., *Między dezinformacją a rzeczywistością. Prowokacyjne działania służb komunistycznych w latach czterdziestych i pięćdziesiątych (zarys zagadnienia)*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 1/2

199. Handke W., *Ankona 1944. 2 Brygada Pancerna,* „Kombatant” 2008, nr 6, s. 6–8

200. Handke W., Kościański R., *Śladami zbrodni…. Projekt IPN przywracający pamięć o miejscach zbrodni komunistycznych. Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kościanie*, Poznań 2008

201. Handke W., *Nie zmogła go kula. Zmarł Ryszard Paudyn – oficer 2 Korpusu*, „Grot. Zeszyty Historyczne poświęcone historii wojska i walk o niepodległość” 2008, t. 29, s. 199–200

202. Handke W., *Ryszard Paudyn 1921–2008*, „Kombatant” 2008, nr 5, s. 12

203. Handke W., *Śladami zbrodni… Projekt IPN przywracający pamięć o miejscach zbrodni komunistycznych. Specłagier NKWD nr 2 w Poznaniu. 1945 r.*, Poznań 2008

204. Handke W., *TW ps. „Kuba” czyli post scriptum do biografii SB-eka…*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 10

205. Hausner W., Kapusta K., *Stawili opór*, „Dziennik Polski”, 16 IV 2008

206. Ignatiew R., *Orzecznictwo sądów polskich* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 2. *Ludobójstwo*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2008

207. Ignatiew R., *Komentarz do art.1 pkt.1 dekretu z dnia 31.08.1944 r. „o wymiarze kary dla faszystowsko-hitlerowskich zbrodniarzy winnych zabójstw i znęcania się nad ludnością cywilna i jeńcami oraz dla zdrajców Narodu Polskiego* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 2, *Ludobójstwo*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2008

208. *Inwazja 1968*, scenariusz Ł. Kamiński, Kraków 2008 [katalog wystawy]

209. Jakimek-Zapart E.*, Aleksandra Piłsudska i fundusz popierania walki czynnej w Polsce*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 5–6, s. 94–98

210. Jakimek-Zapart E., *Bez walki i przemocy* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007 (2008), s. 43–53

211. Jakimek-Zapart E., *Na odsiecz Warszawie* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007 (2008), s. 17–22

212. Jakimek-Zapart E., *Odbiorą mi tylko życie... Grypsy Łukasza Cieplińskiego z celi śmierci*, Kraków 2008, s. 95 (wydanie 2)

213. Jakimek-Zapart E., *Proces IV ZG WiN*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 1–2

214. Jakimek-Zapart E., *Śp. por. Jan Jędrzejowicz ps. „Szach”, „Grzegorz” – wspomnienie*, „Gazeta Wyborcza”, 25 VII 2008

215. Kabat P., *Repatriacja Polaków z ZSRR na teren województwa zielonogórskiego w latach 1955–1959 w świetle dokumentów organów bezpieczeństwa PRL*, „Niezależna Gazeta Polska”, styczeń 2008

216. Kaczmarski K., Krzysztofiński M., *Wyszli z cienia*, „Nasz Dziennik”, 24 IV 2008, „Dodatek historyczny IPN”

217. Kaczmarski K., *Ludwik Więcław (1908–1949), ps. „Kłos", „Mariusz, „Śląski"*, „Nasz Dziennik", 29 II 2008, „Dodatek historyczny IPN"

218. Kaczmarski K., *Po Zagładzie – Rzeszów 1945. Pogrom, którego nie było*, „Nasz Dziennik", 27 VI 2008, „Dodatek historyczny IPN".

219. Kaczmarski K., *Represje sowieckie wobec działaczy Okręgu Lwowskiego Stronnictwa Narodowego w latach 1939–1941*, „Nasz Dziennik", 28 XI 2008, „Dodatek historyczny IPN"

220. Kaczmarski K., *Władysław Dziadosz (1918–1949) – „kujbyszewiak, szef PUBP w Przemyślu i Sanoku*, „Nasz Dziennik", 29 II 2008, „Dodatek historyczny IPN"

221. Kaczmarski, K., *Edward Bednarski (1899–1948)*, *ps. „Podziemski", „Bławatek"* „Nasz Dziennik", 25 VII 2008, „Dodatek historyczny IPN"

222. Kalbarczyk S., *Czuji paniusia tyn smród ? Humor pod okupacją sowiecką 1939–1941*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 7

223. Kalbarczyk S., *Zagłodzone miliony. Wielki Głód na Ukrainie w latach 1932 – 1933*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 8–9

224. Kalbarczyk. S., *Kazimierz Bartel w świetle karykatury prasowej*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 5–6

225. Kamiński Ł., *„Zwycięski luty*", „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 3, s. 68–73

226. Kamiński Ł., *Kalendarium*, „Marzec '68" dodatek do „Rzeczpospolitej" 57 z 7 III 2008, s. 4–7

227. Kamiński Ł., *Na własnej skórze*, „Marzec '68" dodatek do „Rzeczpospolitej" 57 z 7 III 2008, s. 1–2

228. Kamiński Ł., *Solidarność ponad granicami*, „Gazeta Polska" nr z 27 VI 2008

229. Kamiński Ł., *Twierdza Wrocław*, „Najnowsza historia Polaków. Oblicza PRL", nr 14 (dodatek do „Rzeczpospolitej" z 12 II 2008 r.), s. 4–8

230. Kamiński Ł., *W oparach absurdu. Z Łukaszem Kamińskim rozmawia Barbara Polak*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 7

231. Kamiński Ł., www.marzec1968.pl (autor koncepcji strony i części zamieszczonych na niej tekstów)

232. Kamiński Ł., *Wygnańcy w Brukseli – 3–7 marca 2008*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 3, s. 113–115

233. Kamiński Ł., *Wygnańcy*, „Nasz Dziennik", 30 V 2008, „Dodatek historyczny IPN", s. I–II

234. Kamiński Ł., *Za waszą i naszą niewolę. O interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji w 1968 r. z Łukaszem Kamińskim, Grzegorzem Majchrzakiem i Pawłem Piotrowskim rozmawia Barbara Polak*, [w:] *Stół bez kantów i inne rozmowy Biuletynu IPN z lat 2003–2008*, Warszawa 2008, s. 55–80

235. Kamiński Ł., *Zbrodnia lubińska*, „Gazeta Polska", 3 IX 2008

236. Kamiński Ł., *Zimna wojna w Europie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 11–12, s. 154–155

237. Kamiński Ł., *Letnia Szkoła Historii Najnowszej 2007. Referaty*, Warszawa 2008 (wstęp i redakcja, wspólnie z M. Bielak)

238. Kardela P., (rec.) T. Wolsza, *W „polskim Londynie" o sowieckiej zbrodni w Katyniu*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" nr 9 (12), IX 2008

239. Kardela P., *Esbeckie „zabezpieczenie" ośrodka radiowo-telewizyjnego w Olsztynie*, „Niezależna Gazeta Polska. Dodatek IPN" nr 11 (33), 7 XI 2008

240. Kardela P., *Konferencja „Warmia i Mazury" w 90. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" nr 12 (15), XII 2008

241. Kardela P., *Na marginesie sporów o książkę „SB a Lech Wałęsa"*, „Debata. Miesięcznik Regionalny" nr 8 (11), VIII 2008

242. Kardela P., *Najnowsza wystawa i publikacja olsztyńskiego IPN*, „Debata. Miesięcznik Regionalny", nr 10 (13), X 2008

243. Kardela P., *Twarze kętrzyńskiej bezpieki.* [tekst do folderu wystawowego]
244. Kasprzycki M., *Papież a produkcja obuwia* [w:] *Papież w Polsce w dokumentach SB*, „Gość Niedzielny" 2008, nr 42, dodatek IPN, s. 9
245. Kazański A., *Biuletyn „Krzyk"*, „Magazyn Solidarność" 2008, nr 12
246. Kazański A., *Maj 88*, „Magazyn Solidarność" 2008, nr 5
247. Kazański A., *Mariusz Hinz. PSMC Hartwig*, „Magazyn Solidarność" 2008, nr 11
248. Kazański A., *Sierpień 88*, „Magazyn Solidarność" 2008, nr 8
249. *Kilińskiego 9*, oprac. R. Ciupa, R. Mozgol, Katowice 2008
250. Klementowski R., *Niespełniony Gryfów*, „Lwówecki Kurier Powiatowy" 2008, nr 5
251. Klementowski R., *Październik 1956 r. na terenie powiatu lwóweckiego,* cz. 1, „Lwówecki Kurier Powiatowy" 2008, nr 8, cz. 2., „Powiatowy Kurier Lwówecki" 2008, nr 9
252. Kleszczyński B., *Region Podkarpacki NSZZ „Solidarność"*, http://www.sierpien1980.pl
253. Kopka B., *Adam Doboszyński (1904–1949). Intelektualista, pisarz, działacz narodowy* [w:] *Lista strat osobowych ruchu narodowego 1939–1955*, z. 1, red. W. Muszyński, J. Mysiakowska, Warszawa 2008
254. Kopka B., *Droga do Norymbergi*, „Nasz Dziennik" (dodatek IPN) 2008, nr 8 (15)
255. Kopka B., *Historia nieznośnie uproszczona*, „Rzeczpospolita", 20 II 2008
256. Kopka B., *Kształtowanie historii*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 3 (86)
257. Kopka B., *Polska Ludowa od frontu i od kuchni*, „Nasz Dziennik" (dodatek IPN) 2008, nr 12 (19)
258. Kopka B., *Prawda o KL Warschau*, „Nasza Polska", 15 I 2008, nr 3
259. Kopka B., *Własnym głosem o naszej historii*, „Rzeczpospolita" (opinie), 15 XII 2008
260. Kopka B., *Wszystkie kolory odwilży*, „Plus i Minus. Rzeczpospolita" 9–10 VIII 2009
261. Korkuć M., *„Stalin! Stalin! Stalin*!", „Dziennik. Polska-Europa-Świat", dodatek IPN
262. Korkuć M., *Barbarzyńcy w archiwum* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008
263. Korkuć M., *Bratnia agresja* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008
264. Korkuć M., *Bratnia agresja*, „Wprost" 2008, nr 34
265. Korkuć M., *Esbekokracja* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008
266. Korkuć M., *Hieny niepodległości*, „Wprost" 2008, nr 38
267. Korkuć M., *Horror podmalowany*, „Tygodnik Powszechny" 2008.
268. Korkuć M., *Nasze Lenino*, „Tygodnik Powszechny" 2008, nr z 19 X
269. Korkuć M., *Ojcowie pseudodemokracji* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008
270. Korkuć M., *Prawo do bezprawia* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008
271. Korkuć M., *Prawo do bezprawia*, „Wprost" 2008, nr 42
272. Korkuć M., *Siedem wyroków śmierci na „Zaporę"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 1–2
273. Korkuć M., *Wojskowa Służba Wynaturzeń* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008
274. Korkuć M., *Wunderwaffe Jaruzelskiego* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008
275. Korkuć M., *Wychowankowie stalinizmu* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008
276. Kościelna B., *Antypochód czy marsz przeciwko przemocy? Kilka uwag do artykułu Eryka Krasuckiego „Antypochód 1 maja 1971 r. w Szczecinie"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 4

277. Krężołek E., *„Nareszcie wydało się całkowicie, że to jest Żyd..." – Waldemar Babinicz w Marcu 1968 roku*, „Dedal. Świętokrzyski Magazyn Kulturalno-Artystyczny" 2008, nr 1 (16), s. 42–43

278. Krężołek E., *Marzec '68 na Kielecczyźnie – studenci, my z wami!*, „Gazeta Wyborcza Kielce", 7 III 2008

279. Krężołek E., *Zaczęło się od Pyjasa*, „Gazeta Polska" (seria „Encyklopedia Solidarności"), 30 VII 2008

280. Krzanicki M., *Cztery twarze TIME'a*, „Zeszyty Prasoznawcze", 2007/1–2 (189–190)

281. Krzanicki M., *Wojna widziana oczami agresora*, „Gazeta Wyborcza", 8 IX 2008

282. Krzanicki M., *Wrzesień 1939 na zdjęciach niemieckich i sowieckich propagandzistów*, Onet.pl (8 IX 2008 – na podstawie wywiadu udzielonego pracownikowi PAP)

283. Krzewicki W., *Kresy wschodnie, Kawałek serca*, „Kurier Brzeski", 19 III 2008

284. Krzewicki W., *Pożegnanie żołnierza podziemia*, „Kurier Brzeski", 22 VII 2008

285. Krzewicki W., *Proces szesnastu,* „AKOWIEC", 1(40)XI, styczeń –marzec 2008

286. Krzewicki W., *Protektorat czy okupacja. 15 lat od wyjścia z Brzegu sowieckich żołnierzy*, „Kurier Brzeski", 2 IV 2008

287. Krzewicki W., *Wykus zapisany*, „Kurier Brzeski", 18 VI 2008

288. Krzewicki W., *Zapomniany cichociemny z Brzegu, Ezechiel Łoś,* „Kurier Brzeski", nr 6(690), 12 II 2008

289. Krzysztofik M., *Twarze radomskiej bezpieki*, Lublin 2008 (katalog wystawy)

290. Krzysztofiński M., *Andrzej Czech (1910 = 1960), mjr UB, organizator PPR w Rzeszowskiem*, „Nasz Dziennik", 26 IX 2008 r., „Dodatek historyczny IPN"

291. Krzysztofiński M., *Kryptonim „Czarny"*, „Tygodnik Solidarność", 11 IV 2008

292. Krzysztofiński M., *Michał Dońki (1919–2001) – członek PPR i GL, współpracownik NKWD/MGB/MWD, funkcjonariusz UB, działacz łemkowski*, „Nasz Dziennik", 28 III 2008 r. „Dodatek historyczny IPN"

293. Krzysztofiński M., *Prześladowani za polskość*, „Nasz Dziennik", 24 IX 2008

294. Krzysztofiński M., *Socjalizm był i jest w ciągłej ofensywie*, „Nasz Dziennik", 14 I 2008

295. Krzysztofiński M., *Tomasz Feliks Wiśniewski (1897–1980), ps. „Szczęsny", „Adam", kapitan UB*, „Nasz Dziennik", 30 V 2008 r., „Dodatek historyczny IPN"

296. Kujawa W., *„I Toruńskie Konfrontacje Archiwalne. Archiwistyka na uniwersytetach, archiwistyka w archiwach". Toruń 6–7 grudnia 2007 r.*, „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, t. 1

297. Kujawa W., *Literat na służbie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 8–9

298. Kura A., *Akcja „Wisła" w świetle niektórych dokumentów* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 2: *Ludobójstwo*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2008

299. Kurkiewicz M. *1918: dlaczego niektórym się udało?* (rozmowa z B. Cywińskim), „Więź" 2008, nr 11–12

300. Kurkiewicz M., *Akcja N czyli jak robiliśmy Niemców w konia*, „Nasz Dziennik", 29 VIII 2008 (j.w.)

301. Kurkiewicz M., *Białoruskie Magnificat*, „Więź" 2008, nr 7–8

302. Kurkiewicz M., *Na kłopoty Biernacki*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, 5–6

303. Kurkiewicz M., *Odpowiedź*, „Informator Żoliborza" 2008, 143

304. Kurkiewicz M., *Twarze żydokomuny*, „Nowe Państwo" 2008, 2

305. Kurkiewicz M., *Urodzony 11 listopada*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 11–12

306. Kurkiewicz M., *Wątki żoliborskie w edukacji polonijnej IPN*, „Informator Żoliborza" 2008, nr 136

307. Kurkiewicz M., *Wywózki z Kresów 1939–1941*, „Nasz Dziennik", 30 V 2008 (wkładka IPN)

308. Kurpierz T., *„Jak studenci pobili się sami”*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 4

309. Kurpierz T., *„Uwzględnimy specyficzną osobowość de Gaulle'a”. Zabezpieczenie przez Służbę Bezpieczeństwa ważnej delegacji na przykładzie wizyty prezydenta Francji w województwie katowickim w 1967 roku* [w:] *Donosem i pałką. Z działań Służby Bezpieczeństwa z Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1956–1980*, red. A. Dziuba, Katowice 2007, s. 111–125

310. Kuśnierz R., *Wełykyj hołod i polśko-radianśki widnosyny*, „Nasze Słowo” (Warszawa), 23 XI 2008

311. Kuta C., *Dopaść Kisiela…*, „Dziennik Polski”, 19 XII 2008

312. Kużniar-Plota M., *Kwalifikacja prawna zbrodni katyńskiej – wybrane zagadnienia. Informacja o stanie śledztwa w sprawie zbrodni katyńskiej* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 2: *Ludobójstwo*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2008

313. Kyc K., Kościół zbudowany w jedną noc, „Rzeczpospolita”, 7 I 2008, Dodatek historyczny IPN

314. Ligarski S., *Cytaty z donosów*, „Rzeczpospolita”, 5 IX 2008

315. Ligarski S., Kujawa W., *Literat na służbie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 8–9

316. Ligarski S., *Spokojnie, to tylko stan wojenny*, „Polska-Gazeta Wrocławska”, 29 XII 2008

317. Ligarski S., *Twórczy donosiciele*, „Rzeczpospolita”, 5 IX 2008

318. Ligarski S., *Wrocławscy literaci pod nadzorem tajnych służb*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 7–8

319. Łapiński P., *Amnestia 1947 roku na Białostocczyźnie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej”, 2008, nr 1–2

320. Łuczak A., *Eksterminacja wielkopolskiego ziemiaństwa po 1939 r.*, „Niezależna Gazeta Polska” 2008, nr 4 „Dodatek specjalny IPN”

321. Łuczak A., *Wojenne losy kolekcji Izabelli z Czartoryskich Działyńskiej*, „Inne Oblicza Historii” 2008, nr 3, nr specjalny, s. 12–17

322. Malisiewicz G., *Prawne aspekty sowieckiej akcji zbrojnej przeciwko II Rzeczypospolitej dokonanej 17 września 1939 r.* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 2: *Ludobójstwo*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2008

323. Małyszka A., *Lustracja artystyczna 6 listopada*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 1–2

324. Małyszka A., *Marzec '68 na poznańskiej prowincji*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 3

325. Małyszka A., *Marzec '68 na Ziemi Kępińskiej*, „Tygodnik Kępiński” 8 V 2008, nr 19 (758)

326. Małyszka A., *Poznański czerwiec 1956. Pierwszy bunt w PRL*, „Głos Politechniki. Pismo Politechniki Poznańskiej” czerwiec 2008, nr 6 (132)

327. Małyszka A., *Swarzędz 1638–2008* [w:] *Swarzędz na starych pocztówkach*, ze zbiorów i w opracowaniu P. Choryńskiego, Swarzędz 2008

328. Maniewska K., Szymaniak M., Cenckiewicz S., *Prawda o teczce TW Myśliciela*, „Rzeczpospolita” 12 V 2008

329. Marecki J., *„Boga należy bardziej słuchać, aniżeli ludzi”*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 10, s. 53–61

330. Marecki J., Musiał F., *Krakowska Opoka – kardynał Adam Sapieha* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

331. Marecki J., Musiał F., *Krakowska opoka – kardynał Adam Sapieha*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2008, nr 10, s. 45–52

332. Marek Ł., *Do „Śląskiej Fatimy”* [w:] *Pielgrzym w PRL*, „Gość Niedzielny”, nr 28, 13 VII 2008, cz. 3 dodatku IPN

333. Marek Ł., *Krajobraz bez krzyży i kapliczek* [w:] *Budowanie kościołów w PRL*, „Gość Niedzielny", nr 32, 10 VIII 2008, cz. 4 dodatku IPN

334. Marek Ł., *Obrzędowość świecka*, [w:] *Życie codzienne katolika w PRL*, „Gość Niedzielny", nr 37, 14 IX 2008, cz. 5 dodatku IPN

335. Marek Ł., *Partia przeszkadza* [w:] *Pielgrzym w PRL*, „Gość Niedzielny", nr 28, 13 VII 2008, cz. 3 dodatku IPN

336. Marek Ł., *Tajemnicza, czyli antypaństwowa korespondencja* [w:] *Donosem i pałką. Z działań Służby Bezpieczeństwa na Górnym Śląsku i Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1956–1980*, red. A. Dziuba, Katowice 2008, s. 79–91

337. Marek Ł., *Wyjazdy pod specjalnym nadzorem* [w:] *Pielgrzym w PRL*, „Gość Niedzielny", nr 28, 13 VII 2008, cz. 3 dodatku IPN

338. Marzec 1968 w Krakowie, wstęp J. Szarek, autorzy wystawy J. Dutka, M. Zakrzewski, Kraków 2008 [katalog wystawy]

339. Matkowski K., Miszko P., *Problematyka właściwości miejscowej postępowań karnych w sprawach zbrodni ludobójstwa popełnionych przez nacjonalistów ukraińskich poza obecnymi granicami Rzeczypospolitej Polskiej na obywatelach polskich w okresie od 1939 do 1945 roku* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 2: *Ludobójstwo*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2008

340. Matkowski K., Miszko P., *Zbrodnie ludobójstwa popełnione przez nacjonalistów ukraińskich w Małopolsce Wschodniej w latach 1939–1945 na osobach narodowości polskiej – w świetle śledztw OKŚZpNP we Wrocławiu* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 2: *Ludobójstwo*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2008

341. Minęło ponad pół wieku, lecz pamięć pozostaje. Życie w krakowskim getcie, autorzy wystawy J. Dutka, M. Zakrzewski, Kraków 2008 [katalog wystawy]

342. Musiał F., *„Kupczenie uczuciami". Metody werbunku duchownych w pierwszej dekadzie PRL-u* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

343. Musiał F., *Agenturalne strategie obronne* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

344. Musiał F., *Agenturalne strategie obronne*, „Dziennik Polski", 30 VII 2008

345. Musiał F., *Bezpieka w III RP* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

346. Musiał F., *Bezpieka w III RP*, „Rzeczpospolita" [dodatek „Najnowsza historia Polaków. Oblicza PRL"], 11 III 2008

347. Musiał F., *Esbecka czwórka* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

348. Musiał F., *Gierki dawnych konfidentów SB* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

349. Musiał F., *Gierki dawnych konfidentów SB*, „Rzeczpospolita", 9 IV 2008

350. Musiał F., *Katolicy przeciw Kościołowi* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

351. Musiał F., *Katyń – ciąg dalszy na ziemiach polskich*, „Dziennik Polski", 12 XI 2008

352. Musiał F., *Kościół zraniony (1). Kulisy „procesu kurii krakowskiej"* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

353. Musiał F., Kural Z., *Konspiracja za drutami* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007 (2008)

354. Musiał F., Lasota M., *Kościół zraniony (3). Śledztwo oraz proces księdza Lelity* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

355. Musiał F., *Na rozkaz Bieruta*, „Nasz Dziennik" [dodatek: „PRL – wymiar niesprawiedliwości", nr 4: 2008], 25 IV 2008

356. Musiał F., *Niezłomni* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007(2008)

357. Musiał F., *Proces pokazowy* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007(2008)

358. Musiał F., *Sędziowie o skazanych*, „Nasz Dziennik" [dodatek: „PRL – wymiar niesprawiedliwości", nr 4: 2008], 25 IV 2008

359. Musiał F., *Stół okrągły inaczej* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

360. Musiał F., *Stół okrągły inaczej*, „Dziennik Polski", 8 II 2008.

361. Musiał F., *Szpiedzy w archiwum* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007(2008)

362. Musiał F., *W służbie zła* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

363. Musiał F., *Wierni testamentowi Polski Niepodległej. Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 1–2(84–85), s. 3–12

364. Musiał F., *Wstęp* [w:] *Skazani na karę śmierci przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie 1946–1955. Katalog wystawy*, [scenariusz: J. Dutka, M. Zakrzewski], Kraków 2008 [wstęp jest przedrukiem artykułu *Katyń – ciąg dalszy na ziemiach polskich*]

365. Musiał F., *Wykładnia Maleszki* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

366. Musiał F., *Wykładnia Maleszki*, „Dziennik Polski", 28 VI 2008

367. Musiał F., *Wyzwolenie przez niewolę* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

368. Musiał F., *Wyzwolenie przez niewolę*, „Dziennik Polski", 18 I 2008

369. Musiał F., *Zwerbować księdza* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

370. Mysiakowska J., *Emisariusze i kurierzy. Łączność emigracyjnego SN z Krajem (1945–1947)*, „Niezależna Gazeta Polska", 5 IX 2008

371. Mysiakowska J., *Komitet Legalizacyjny SN. Próba legalnej opozycji*, „Niezależna Gazeta Polska", 5 IX 2008

372. Nagel P., *Przesiedlenia Polaków z Archangielska na Ukrainę i Powołże w 1944 r.*, http://www.ipn.gov.pl/portal/pl/82/8548/Spotkanie_Klubu_poswiecone_przesiedleniom_Polakow_z_Archangielska_na_Ukraine_i_P.html (data skorzystania 7 I 2009)

373. Nalepa P., Piątek P., *Wokół genezy stanu wojennego – studium historyczno-prawne*. Artykuł ten został umieszczony na nowej stronie IPN: www.13 grudnia81.pl/sip/index.php?menu =2.

374. Namysło A., *Nie idźmy jak owce na rzeź...Walczmy!*, „Rzeczpospolita", 19–20 IV 2008

375. Namysło A., *Żydzi chwycili za broń*, „Dziennik Zachodni" 19–20 IV 2008

376. Nawrocki Z., *Akcja na areszt Urzędu Bezpieczeństwa w Brzozowie 13 grudnia 1944 r.* [w:] W. Birek, G. Pudłowski, *Uwolnić więźniów*, Rzeszów 2008

377. Neja J., *„Spontaniczny" protest klasy robotniczej* [w:] *Przez Morze Czerwone. Kościół w Polsce w dokumentach SB*, „Gość Niedzielny", 19 X 2008 r., cz. 6 dodatku IPN, s. 7

378. Neja J., *Dojrzewanie buntu*, „Najnowsza historia Polaków. Oblicza PRL, nr 12 (Dodatek IPN do „Rzeczpospolitej", 29 I 2008 r.), s. 4–7

379. Neja J., *Śląski casus WZZ*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 4, s. 8–20

380. Neja J., *Władysław Sulecki*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 4, s. 97–98

381. Neja J., *Władysław Sulecki* [w:] *Ludzie Solidarności* (dodatek do „Dziennika Zachodniego" 16–17 VIII 2008 r., s. 2)

382. Nowakowski L., *Zasady odpowiedzialności za zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciwko ludzkości* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 2: *Ludobójstwo*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2008

383. Nowicki R., *Wydobyć prawdę z podartych akt SB*, „Głos Wielkopolski", 22 IV 2008

384. Orzechowski P., *Ewangelicki cmentarz w Junikowie*, „Gazeta Junikowska" 2008, nr 15

385. Osiński T., *Represje wobec ludności cywilnej w ramach niemieckich działań antypartyzanckich na terenie powiatu biłgorajskiego w świetle materiałów byłej Głównej Komisji badania Zbrodni Hitlerowskich*, „Zeszyt Osuchowski" 2008, nr 5

386. Piątkowski S., *Bez litości. Hitlerowski mord na mieszkańcach Mszadli Nowej w dniu 19 grudnia 1942 roku*, „Notatnik Janowiecki" 2008, nr 15

387. Piątkowski S., *Radomska konspiracja 1939–1945*, „Mówią Wieki" 2008, nr 3

388. Piątkowski S., *Radomski ślad „Procesu Szesnastu"*, „Tygodnik Radomski" 2008, nr 7

389. Piątkowski S., *Żydzi w Radomiu*, „Mówią wieki" 2008, nr 3

390. Piekarska A.K., *„Kościół w PRL – blaski i cienie". Panel dyskusyjny zorganizowany 13 kwietnia 2007 r. w Warszawie przez Instytut Pamięci Narodowej z okazji XIII Targów Wydawców Katolickich,* „Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, t. 1

391. Piekarska A.K., *Nie tędy droga do rozrywki...*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 7

392. Piekarska A.K., *Tułaczka Pana Janka*, „Rzeczpospolita", 5 IX 2008

393. Piekarz A., *Śmierć kapitana „Uskoka"*, http://podziemiezbrojne.blox.pl/2008/05/Smierc-kapitana-8222Uskoka8221-czesc-1.html

394. Pietrowicz A., *Pamięć, która krzepiła i zobowiązywała, czyli o Powstaniu Wielkopolskim w latach okupacji (1939–1945)*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 11

395. Pietrowicz A., *Tymczasowy Zarząd Regionu Wielkopolska NSZZ „Solidarność" w okresie od sierpnia do grudnia 1982 r.* [w:] *Niepodległości! Wolności!*, red. S. Kmiecik, P. Orzechowski, R. Reczek, Poznań 2008

396. Pietrowicz A., *Zanim powstał Tymczasowy Zarząd Regionu Wielkopolska NSZZ „Solidarność"* [w:] *Niepodległości! Wolności!*, red. S. Kmiecik, P. Orzechowski, R. Reczek, Poznań 2008

397. Pietrowicz A., *Żniwo zdrady*, „Niezależna Gazeta Polska" 2008, nr 5

398. Piotrowski P., *Biuro Studiów SB MSW*, „Polska" , 12–13 I 2008

399. Piotrowski P., *Rozpoznać i kontrolować*, „Dolnośląska Solidarność" 2008, nr 5

400. Piotrowski P., *Utracone dziedzictwo ziem odzyskanych*, „Słowo Polskie, 30 VII 2008

401. Poleszak S., Wnuk R., *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956 – Dlaczego powstał i co z niego wynika*, „Polska – Times", 17 I 2008

402. Popek L., *65. Rocznica rzezi Polaków na Wołyniu*, „Frassatinum" nr 3 (25), Rok XI

403. Próchniak L., *„Ruch Związkowy". Pismo Wolnych Związków Zawodowych (1978–1980)*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 4

404. Próchniak L., *Inwigilacja poetów*, „Rzeczpospolita", 15 I 2008 (dodatek IPN)

405. Przybysz M., *Początki Duszpasterstwa Akademickiego w Łodzi*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 10

406. Przybysz M., *Przejazd papy*, „Gość Niedzielny" 2008, nr 42 (dodatek IPN)

407. Rączy E., *Za pomoc Żydom płacili często śmiercią*, „Nowiny", 6 II 2008

408. Rączy E., *Zbrodnie na ludności żydowskiej w województwie rzeszowskim w latach 1944–1947 w świetle dokumentów UB i MO*, „Nowiny", 12 III 2008

409. Rączy E., *Zbrodnie na ludności żydowskiej w województwie rzeszowskim w latach 1944–1947 w świetle dokumentów UB i MO oraz pomoc dla Żydów podczas okupacji*, „Dziennik Polski", 12 III 2008

410. Rączy L., *Deportacje obywateli polskich z terenu byłego województwa lwowskiego w świetle śledztw prowadzonych w OKŚZpNP w Rzeszowie* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 2: *Ludobójstwo*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2008

411. Romanek J., *Powstanie i działalność Polskiego Stronnictwa Ludowego w powiecie Radzyń w latach 1945–1946*, „Zaczyn" styczeń 2008, nr 1

412. Romanek J., *PSL mikołajczykowski w powiecie krasnostawskim w latach 1945–1947*, „Zaczyn" maj 2008, nr 2

413. Rosenbaum, S., *Ofiary komunizmu trafiały do lagrów*, „Życie Bytomskie", 14 IV 2008, s. 22

414. Rosenbaum, S., *Przeciw „krucjacie rewanżystów". Służba Bezpieczeństwa w walce z „zachodnioniemieckim rewizjonizmem"* [w:] *Donosem i pałką. Z działań Służby Bezpieczeństwa na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1956–1980*, red. A. Dziuba, Katowice 2008, s. 27–43

415. Sachnowska K. [razem z: Tumińska O., Cegieła K.], *Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej*, dodatek do „Rzeczpospolitej", 17 IX 2008

416. Sachnowska K. [razem z: Tumińska O., Cegieła K.], *Polacy ratujący Żydów w latach II wojny światowej*, [teka edukacyjna], Warszawa 2008

417. Sachnowska K. [razem z: Tumińska O., Cegieła K.], *Wojna w filmie*, Warszawa 2008

418. Sachnowska K., Tumińska O., *Opowiem Ci o wolnej Polsce*, materiały dla nauczyciela, Warszawa 2008

419. Sado G., *Edward Witold Skrobot ps. „Wierny" (1915–1996)*, „Gazeta Suchedniowska", 23 XII 2008

420. Sierchuła (rec.), R. *Fritz Elsässer, Moja służba w Grupie Bojowej „Lenzer"* (Poznań: Wydawnictwo Pomost, 2008), „Glaukopis" 2008, nr 11–12

421. Sierchuła R., *Armia Polska – podziemie zbrojne NSZ w Wielkopolsce*, „Niezależna Gazeta Polska" 2008, nr 5

422. Sierchuła R., *Droga do Wolności*, „Niezależna Gazeta Polska" 2008, nr 8

423. Sierchuła R., *Franciszek Krawczykowski „Adam Adamski", „Kuźma", „Dwojkowski" (1906–1952)*, „Nasz Dziennik", 25 IV 2008

424. Sierchuła R., *Katyń i Palmiry 1940 (biogramy)*, „Niezależna Gazeta Polska" 2008, nr 4

425. Sierchuła R., *Księża niezłomni: Dni chwały i cierpienia. Ksiądz Kazimierz Łabiński OMI (1914–1999)*, „Nasz Dziennik", 25–26 X 2008

426. Sierchuła R., *Lista strat osobowych ruchu narodowego 1939–1955*, z. 1, Warszawa 2008

427. Sierchuła R., *Macieja Kalenkiewicza „Kotwicza" droga do Surkont*, „Nasz Dziennik" 2008, nr 51

428. Sierchuła R., *Niezłomni Lech Neyman i Stanisław Kasznica 1908–1948. Historia ostatnich przywódców NSZ* [broszura konferencyjna], Poznań 2008

429. Sierchuła R., *Niezłomni w Wielkopolsce*, „Niezależna Gazeta Polska" 2008, nr 5

430. Sierchuła R., *Poszli Ci, którzy powinni..*, „Niezależna Gazeta Polska" 2008, nr 12

431. Sierchuła R., *Przypadek emigranta*, „Niezależna Gazeta Polska" 2008, nr 3

432. Sierchuła R., *Stanisław Thiel w walce o Polskę Niepodległą*, „Niezależna Gazeta Polska" 2008, nr 12

433. Sierchuła R., *Sylwetki niezłomnych – Czesław Zajączkowski „Ragnar" (1917–1944) – ppor., jeden z najsłynniejszych oficerów AK na Kresach Północno-Wschodnich*, „Nasz Dziennik" 2008, nr 74

434. Sierchuła R., *Sylwetki niezłomnych; Dwunastu żołnierzy NSZ z powiatu kolskiego w Wielkopolsce straconych przez Niemców*, „Nasz Dziennik", 29 VIII 2008

435. Sierchuła R., *Wielkopolski „Ogień"*, „Niezależna Gazeta Polska" 2008, nr 2

436. Sierchuła R., *Wspomnienia o narodowych organizacjach akademickich* [w:] *Konferencja Nurt Narodowy Opozycji Demokratycznej w PRL 1955–1990*, część 2: *Wspomnienia i relacje*, Warszawa 2008

437. Sierchuła R., *Wśród towarzyszy broni. Kałków, 29 czerwca*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 7

438. Sierchuła R., *Wydarzenia: O Obozie Narodowym – 10 grudnia*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 1–2

439. Sikora M., *Kuszenie „pięknego umysłu"*, „Niezależna Gazeta Polska", 6 VI 2008, s. I–IV

440. Sikora M., *Praca, wino, kobiety i śpiew, czyli na Studenckich Praktykach Robotniczych* [w:] *Donosem i pałką. Z działań Służby Bezpieczeństwa na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1956–1980*, red. A. Dziuba, Katowice 2008, s. 127–151

441. Skazani na karę śmierci przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie w latach 1945–1955, autorzy wystawy J. Dutka, M. Zakrzewski, Kraków 2008 [katalog wystawy]

442. Sołtysiak M., *Krypt. „Rocznica" – rozpracować ośkowców...*, „Głos Ziemi Zwoleńskiej" 2008, nr 53

443. Sowa M., *Problematyka odpowiedzialności karnej sprawców zbrodni ludobójstwa i zbrodni przeciwko ludzkości w kontekście śledztw prowadzonych w OKŚZpNP w Rzeszowie oraz orzecznictwa sądów wojskowych i powszechnych w latach czterdziestych i pięćdziesiątych XX wieku* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 2: *Ludobójstwo*, Warszawa 2008

444. Spodenkiewicz P., *Na tropie kompromatu. Marzec 1968 roku w Wojskowej Akademii Medycznej w Łodzi*, „Kronika Miasta Łodzi" 2008, nr 1

445. Stanuch Z., *Motywy nadziei*, „Gość Niedzielny" 19 X 2008, nr 42, cz. 6 dodatku IPN

446. Stanuch Z., *Nauczanie religii w dokumentach UB/SB*, „Niedziela – Kościół nad Odrą i Bałtykiem" 6 VII 2008, nr 27

447. Surdej M., *Amnestia 1947*, „Nasz Dziennik", marzec 2008, „Dodatek historyczny IPN"

448. Surdej M., *Sprawa Tadeusza Jaworskiego*, „Korso Kolbuszowskie", 15 X 2008 r.

449. Surdej M., *Wojciech Lis – Żołnierz Wyklęty*, „Nasz Dziennik", maj 2008, „Dodatek historyczny IPN"

450. Surmacz R., *Geopolityka*, Lublin 2008

451. Sychowicz K., *Bronił niezależności Kościoła. Ksiądz biskup Stanisław Kostka Łukomski (1874–1948)*, „Nasz Dziennik", 5–6 IV 2008, nr 81 (3098)

452. Sychowicz K., *Na pograniczu dwóch światów. Ks. Abp Romuald Jałbrzykowski (1876–1955)*, „Nasz Dziennik", 2–4 V 2008, nr 103 (3120)

453. Sychowicz K., *Życie urozmaicone. Ks. Zygmunt Poniatowski (1911–1975)*, „Nasz Dziennik", 13–14 IX 2008 nr 215 (3232)

454. Syrnyk J., *Mereża hurtkiw USKT* (Sieć kół UTSK), „Nasze Słowo" 2008, nr 10–15

455. Syrnyk J., *Recenzija czy sproba dyskredytaciji [?]*, „Nasze Słowo" 2008, nr 29

456. Syrnyk J., *Sopot '89 w dokumentach MSW*, „Nasze Słowo" 2008, nr 28

457. Syrnyk J., *Żyttja jak scenarij dla filmu*, „Nasze Słowo" 2008, nr 8

458. Szarek J., *„Łuny nad Wołyniem"*, „Źródło", 13 VII 2008

459. Szarek J., *Bard Parasola (o Józefie Szczepańskim „Ziutku")*, „Dziennik Polski", 1 VIII 2008

460. Szarek J., *Bóg, Honor, Ojczyzna. Wspomnienie o śp. o. gen. Adamie Studzińskim (1911––2008)*, „Źródło", 20 IV 2008

461. Szarek J., *Führer i Stalin opowiedzieli się za przyjaźnią*, „Źródło", 14 IX 2008

462. Szarek J., *Jak ośmiu czerwonych wyniosło obrazek* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem,* red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008, s. 125–132

463. Szarek J., *Kalendarium* [w:] *Najnowsza historia Polski. Oblicza PRL*, 18 dodatków do „Rzeczpospolitej", 13 XI 2007–11 III 2008

464. Szarek J., *Kościół pod okupacją* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008, s. 19–24

465. Szarek J., *Kościół zraniony (4). Propaganda w procesie Kurii krakowskiej* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008, s. 73–80

466. Szarek J., *Krakowscy konfederaci*, „Dziennik Polski", 10 X 2008

467. Szarek J., *Lenin patrzy na Mickiewicza* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

468. Szarek J., *Lenin patrzy na Mickiewicza*, „Dziennik Polski", 12 III 2008

469. Szarek J., *Milimetr od śmierci* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007 (2008)

470. Szarek J., *Najmłodszy partyzant spod Ostrej Bramy*, „Źródło", 23 III 2008

471. Szarek J., *Nie będziemy marznąć za Gdańsk*, „Dziennik Polski", 13 XII 2008

472. Szarek J., *Nim powstał Studencki Komitet Solidarności* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007 (2008)

473. Szarek J., *Rotmistrz Pilecki – wzór bohaterstwa*, „Źródło", 6 VI 2008

474. Szarek J., *Strajk zaczęli „gorole"* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007(2008)

475. Szarek J., *Testament pułkownika Cieplińskiego*, „Źródło", 9 III 2008

476. Szarek J., *To nie moja baba* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007 (2008)

477. Szarek J., *Twórzcie Wolne Związki Zawodowe*, „Dziennik Polski", 22 II 2008

478. Szarek J., *Wszystko dla Chrystusa. Wierny biskup kielecki* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008, s. 81–86

479. Szarek J., *Zapomniany 3 maja'46*, „Źródło", 4 V 2008

480. Szarek J., *Zawsze na barykadzie*, „Dziennik Polski", 14 II 2008

481. Szarek J., *Żołnierze w sutannach* [w:] *Partia z narodem, naród z Kościołem*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008, s. 11–18

482. Szarek J., *Żył i umarł jak żołnierz*, „Źródło", 29 VI 2008

483. Szczęch R., *Skompromitować Kościół, otumanić społeczeństwo*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 10, s. 38–44

484. Sznajder A., *Trzeba mieć odwagę atakowania. Bp Franciszek Musiel*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 10

485. Sznajder A.. *Kosztowna wiata* [w:] *Budowanie kościołów w PRL*, „Gość Niedzielny", nr 32 z 10 VIII 2008, cz. 4 dodatku IPN

486. Szopa P., *Stosunek żołnierzy konspiracji niepodległościowej do Żydów we wschodniej części dystryktu krakowskiego w świetle wybranych wspomnień i dokumentów*, „Nowiny", 12 III 2008

487. Szubarczyk P., *Esbecka „zorza" nad papieżem*, „Nasz Dziennik", 9 XII 2008

488. Szubarczyk P., *Misja wicekonsula Lisieckiego*, „Nasz Dziennik", 9–10 II 2008

489. Szubarczyk P., *Polskie podziemie niepodległościowe 1944–1956*, „Nasz Dziennik", 5–6 IV 2008

490. Szubarczyk P., *Poprawne politycznie Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku*, „Nasz Dziennik", 24–26 XII 2008

491. Szubarczyk P., *Przeszłość to dziś, tylko cokolwiek dalej*, „Nasz Dziennik", 26 XI 2008

492. Szubarczyk P., *Testament deportowanych*, „Nasz Dziennik", 9–10 II 2008

493. Szubarczyk P., *Zabić Polskę*, „Nasz Dziennik", 12–13 IV 2008

494. Szwagrzyk K, *Maria Gurowska vel Górowska vel Genowefa Maria Danielak z domu Zand (1915–1998)* „Nasz Dziennik", Dodatek historyczny IPN, 2008, nr 4

495. Szwagrzyk K., *Ruta Czaplińska z Janowic (1918–2008)*, „Notatnik Janowiecki" 2008, nr 15

496. Śmietanka-Kruszelnicki R., *„Zagończyk". Franciszek Jaskulski*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 1–2, s. 109–114

497. Śreniowski J., *Ewa Juszko-Pałubska*, „Gazeta Polska", 14 X 2008

498. Śreniowski J., *Władysław Sulecki*, „Gazeta Polska", 23 IX 2008

499. Śreniowski J., *Zapomniany bohater Marca*, „Dziennik Łódzki", 20 III 2008

500. Świętochowska-Bobowik E., *Cień padł na ziemię...*, „Biuletyn Instytut Pamięci Narodowej" 2008, nr 3 (86)

501. Toborek T., *„Warszyc" i jego żołnierze*, „Kombatant" 2008, nr 11/12

502. Toborek T., *Idealista z karabinem*, „Gazeta w Częstochowie", 7 II 2008

503. Tochman K., *Niezłomni i złamani... Władze komunistyczne wobec powracających do kraju żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych*, „Nasz Dziennik", „Dodatek historyczny IPN", nr 10/2008

504. Tochman K., *Sylwetki niezłomnych. Feliks Dzikielewski „Oliw*", „Nasz Dziennik", „Dodatek historyczny IPN", 10/2008

505. Tomasik P., A. Chojnowski, *Pytania, które należy postawić*, „Biuletyn Instytut Pamięci Narodowej" 2008, nr 3 (86) [wywiad]

506. Tomasik P., *Działalność tajnego współpracownika SB ps. „X", konsultanta ps. „Rybak" w świetle własnych doniesień*, „Niezależna Gazeta Polska" 3 X 2008, nr 10 (32)

507. Tomasik P., *Studenci i „komandosi"*, „Niezależna Gazeta Polska" 7 III 2008, nr 3 (25), [wywiad]

508. Tracz B. *„Gorący" koniec wakacji 1988 roku*, „Gliwicki Magazyn Kulturalny" 2008, nr 9, s. 38–39

509. Tracz B., *1475 procent normy*, „Nowe Państwo" 2008, nr 2, s. 61–65

510. Tracz B., *Blaski i cienie „małej stabilizacji"*, „Gliwicki Magazyn Kulturalny" 2008, nr 6, s. 34–37

511. Tracz B., *Druga dekada. Gliwice 1957–1970*, wyd. Muzeum w Gliwicach, Gliwice 2008, s. 120

512. Tracz B., *Dwie zimy – 1963 i 1979*, „Gliwicki Magazyn Kulturalny" 2008, nr 2, s. 36–37

513. Tracz B., *Hippisi u kresu „małej stabilizacji"*, „Gliwicki Magazyn Kulturalny" 2008, nr 4, s. 41–43

514. Tracz B., *Mistrza z Nowosiółek spotkania z Rosją*, „Arcana" I–II 2008, 79, s. 236–241

515. Tracz B., *Na froncie walki o „masę mięsną"* [w:] *Donosem i pałką. Z działań Służby Bezpieczeństwa na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1956–1980*, red. A. Dziuba, Katowice 2008, s. 9–26

516. Tracz B., *Ze Staniątek*, „Karta" 2008, nr 54, s. 90–95

517. Tumińska O. [razem z: Sachnowska K., Cegieła K.], *Polacy ratujący Żydów w czasie II wojny światowej*, dodatek do „Rzeczpospolitej", 17 IX 2008)

518. Tumińska O., [razem z: Sachnowska K., Cegieła K.], *Wojna w* filmie, Warszawa 2008

519. Tumińska O., Sachnowska K., *Opowiem Ci o wolnej Polsce*, materiały dla nauczyciela, Warszawa 2008

520. Tumińska O. [razem z: Sachnowska K., Cegieła K.], *Polacy ratujący Żydów w latach II wojny światowej*, [teka edukacyjna], Warszawa 2008

521. Urynowicz M., *INDEX Polaków represjonowanych za pomoc Żydom*, „Rzeczpospolita", IV 2008

522. Urynowicz M., *Polska Księga Sprawiedliwych*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 4

523. Urynowicz M., *Powstanie w getcie warszawskim – trudne wybory*, „Wprost" 14 IV 2008

524. Urynowicz M., *Rozmowa ze Stanisławem Aronsonem*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 7/8

525. Waligóra G., *„U Progu" – pierwsze pismo powielaczowe*, „Gazeta Polska" 2008, nr 29

526. Waligóra G., *Andrzej Ostoja Owsiany (nekrolog)*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 5–6

527. Waligóra G., *Jak szukano Kornela Morawieckiego w Kępnie i okolicach*, „Tygodnik Kepiński" 2008, nr 27

528. Waligóra G., *Wizyta Cartera w Polsce*, „Gazeta Polska" 2008, nr 34

529. Waligóra G., *Wojciech Ziembiński (1925–2001)*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 5–6

530. Warot P. (rec.), P. Kardela, *Wojciech Rostafiński 1921–2002. Powstaniec Warszawy, naukowiec z NASA: Wojciech Rostafiński akowiec z NASA*, Lublin 2008, „Debata. Miesięcznik regionalny" 2008, nr 11 (14)

531. Warot P. (rec.), S. Cenckiewicz, P. Gontarczyk, *SB a Lech Wałęsa. Przyczynek do biografii*, Warszawa 2008) „Echa Przeszłości" 2008, nr 9

532. Warot P., *Z pocztu olsztyńskich rektorów – współpracowników SB*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 8–9 (91–92)

533. [Wasilewski W.,], *Chceli sa zabavit' moznych vodcov, Rozhowor s historikom Witoldom Wasilewskim z polskeho instytutu narodnej pamatami*, „Tyzden" 2008, nr 16 [wywiad]

534. Wasilewski W., *Glossa do dokumentów katyńskich Kamilli Plewako*, „Merkuriusz Plewaków" 2008, nr 1

535. Wasilewski W., *Wierni Polsce*, „Biuletyn Instytut Pamięci Narodowej" 2008, nr 5–6

536. Wenklar M., *Bohaterom procesu krakowskiego*, „Zeszyty Historyczne WiN-u" 2008, nr 28–29

537. Wenklar M., *Czerwone słońce nad Etiopią* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

538. Wenklar M., *Koniec PRL w oczach gorlickiej SB* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

539. Wenklar M., *Oddział Jana Jandzisia „Sosny"*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 1–2

540. Wenklar M., *Politycznie niepewni* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

541. Węgrzyn D., *Marionetki na łańcuchu* [w:] *Donosem i pałką Z działań Służby Bezpieczeństwa na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1956–1980*, red. A. Dziuba, Katowice 2008, s. 187–196

542. Węgrzyn D., *Zgrupowanie NSZ Henryka Flame ps. „Bartek" (1945–1947)*, „Niezależna Gazeta Polska" 2008, nr 2

543. Wicenty D., *Dziennikarze – maruderzy Sierpnia '80*, „Rzeczpospolita", 25 VIII 2008

544. Wicenty D., *Dziennikarze na ideologicznym froncie. Prasa na usługach reżimu w pierwszych dniach stanu wojennego*, „Nasz Dziennik", 13–14 XII 2008

545. Wicenty D., *Dziurawy mit założycielski: o genezie Stowarzyszenia Dziennikarzy PRL*, „Niezależna Gazeta Polska" 2008, nr 11 (dodatek specjalny IPN)

546. Wierzbicki M., *Marzec i jego wydarzenia w Radomiu*, www.resursa.radom.pl

547. Wierzbicki M., *Młodzieżowy protest w Radomiu*, „Tygodnik Radomski" 2008, nr 10

548. Wierzbicki M., *Skończyło się już wasze!..." Agresja sowiecka na Polskę 17 września 1939 roku*, „Gazeta Polska", 17 IX 2008

549. Wnuk R., *Atrakcyjna historia pogranicza*, „Rzeczpospolita", 18 XI 2008

550. Wojcieszyk E., *Zielonogórska SB wobec „elementów antysocjalistycznych" w rolnictwie*, „Niezależna Gazeta Polska" 4 I 2008, nr 1 (23)

551. Wołoszyn J., *Geneza i przebieg niemieckich akcji o kryptonimie „Sturmwind I i Sturmwind II"*, „Zeszyt Osuchowski" 2008, nr 5

552. Wójtowicz N., [rec.] *B. Polak, Rozmowy, Warszawa 2007*, „Musica Sacra Nova", 2008, t. 2

553. Wójtowicz N., [rec.] *Pamięć i ból Katynia (reż. A. Mariczenko, W. Figanow)*, „Biuletyn Instytut Pamięci Nardodowej" 2008, nr 8–9 (91–92)

554. Wójtowicz N., *Płoccy harcerze w wojnie polsko-bolszewickiej*, „Biuletyn Instytut Pamięci Narodowej" 2008, nr 11–12 (94–95)

555. Wójtowicz N., *Działalność edukacyjna Biura Edukacji Publicznej IPN* [w:] *Możliwości i ograniczenia kształcenia ustawicznego. Studium monograficzne*, red. Z.P. Kruszewski, Płock 2008

556. Wójtowicz N., *Roman Rybarski* [w:] *Lista strat osobowych ruchu narodowego 1939–1955*, z. 1, red. W. Muszyński i J. Mysiakowska, Warszawa 2008

557. Wójtowicz N., *Rumkowski w nowym świetle* [rec.] *E. Cherezińska, Byłam sekretarką Rumkowskiego. Dzienniki Estki Daum, Poznań 2008*, „Biuletyn Instytut Pamięci Narodowej" 2008, nr 8–9 (91–92)

558. Wójtowicz N., *Trzej generałowie*, „Biuletyn Informacyjny" Zarządu Okręgu Dolnośląskiego Towarzystwa Wiedzy Obronnej" 2008, nr 11

559. Wójtowicz N., *Trzej generałowie*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 11–12 (94–95)

560. Wójtowicz N., *Udział harcerzy płockich w wojnie 1920 roku*, „Biuletyn Informacyjny Zarządu Okręgu Dolnośląskiego Towarzystwa Wiedzy Obronnej" 2008, nr 10

561. Wójtowicz N., *Wejdą nie wejdą? W świetle dokumentów*, „Biuletyn Instytut Pamięci Narodowej" 2008, nr 1–2 (84–85)

562. Wójtowicz N., *Widziane z „Olimpu". Płockie Duszpasterstwa Akademickie*, „Biuletyn Instytut Pamięci Narodowej" 2008, nr 10 (93)

563. Wójtowicz N., *Wychowanie wojskowe w PRL*, „Biuletyn Informacyjny Zarządu Okręgu Dolnośląskiego Towarzystwa Wiedzy Obronnej" 2008, nr 9

564. Wróbel J., *Działalność Rady Polonii Amerykańskiej w Europie w latach 1941–1948*, „Dziennik Związkowy", 28 III 2008

565. Wróbel J., *Nieznana Jałta*, „Kalejdoskop" 2008, nr 6

566. Wróbel J., *Normana Daviesa spojrzenie na II wojnę światową*, „Przegląd Polski", 17 X 2008

567. Wróbel J., *Rozmowa ze Stefanem Adamskim – Prezesem Związku Sybiraków* [w:] *Polskie jubileusze w Południowej Afryce*, red. B. Kukulska, Johannesburg 2008

568. Wróbel J., *Wielki Listopad*, „Przegląd Polski", 7 XI 2008

569. Zagłada Żydów polskich podczas II wojny światowej – przedruk pakietu edukacyjnego IPN, www.teatrnn.pl

570. Zając E., *Działanie według „biblii" bezpieki* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

571. Zając E., *Solidarni z Węgrami* [w:] *Przeciw czerwonej dyktaturze*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2007 (2008)

572. Zając P., *Prześladowania ludności narodowości polskiej na terenie Wołynia w latach 1939–1945 – ocena karnoprawna zdarzeń w oparciu o ustalenia śledztwa OKŚZpNP w Lublinie* [w:] *Zbrodnie przeszłości. Opracowania i materiały prokuratorów IPN*, t. 2: *Ludobójstwo*, red. R. Ignatiew, A. Kura, Warszawa 2008

573. Zechenter A., *„Będą wam złorzeczyć i prześladować was będą..."*, „Dziennik Polski", 5 XII 2008

574. Zechenter A., *Archiwa Państwowe, Instytut Studiów Strategicznych i Instytut Pamięci Narodowej proszą Czytelników o pomoc*, „Dziennik Polski", 24 V 2008

575. Zechenter A., *Archiwiści zbierają informacje o Polakach pomagających Żydom*, „Dziennik Polski", 13 V 2008

576. Zechenter A., *Bonaparte i dziesięciu strzelców. 100 lat FBI*, „Dziennik Polski", 25 VII 2008

577. Zechenter A., *Burzenie miasta* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

578. Zechenter A., *Cena igrzysk*, „Dziennik Polski", 2 VI 2008

579. Zechenter A., *Czerwony Dany* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

580. Zechenter A., *Czerwony Dany*, „Dziennik Polski", 13 III 2008

581. Zechenter A., *Handel śmiercią* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

582. Zechenter A., *Handlowanie śmiercią*, „Dziennik Polski", 10 IV 2008

583. Zechenter A., *Kalesony, czyli braterska pomoc* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

584. Zechenter A., *Kalesony, czyli braterska pomoc*, „Dziennik Polski", 11 IV 2008

585. Zechenter A., *Kierunek Tempelhof* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

586. Zechenter A., *Koniec świata przy Bernauer Strasse (18-lecie zjednoczenia Niemiec)*, „Dziennik Polski", 3 X 2008

587. Zechenter A., *Koniec świata przy Bernauer Strasse* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

588. Zechenter A., *Krwawy idol: Ernesto Guevara*, „Rzeczpospolita" – „Plus Minus" online, 13 XII 2008

589. Zechenter A., *Krwawy idol: Ernesto Guevara*, na ukraińskim portalu Західна аналітична група

590. Zechenter A., *Lotnisko nadziei*, „Dziennik Polski", 21 XI 2008

591. Zechenter A., *Made in laogai* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

592. Zechenter A., *Naiwność czy wyrachowanie*, „Dziennik Polski", 23 VIII 2008

593. Zechenter A., *Obowiązkowa miłość do ojczyzny*, „Dziennik Polski", 19 III 2008

594. Zechenter A., *Przeoczony* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

595. Zechenter A., *Przeoczony*, „Dziennik Polski", 24 V 2008

596. Zechenter A., *Przymusowa miłość do ojczyzny* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

597. Zechenter A., *Są wszędzie, wiedzą wszystko – ludzie z Łubianki* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

598. Zechenter A., *Sens Powstania*, „Dziennik Polski", 2 VIII 2008

599. Zechenter A., *W Polandzie jak w Eurolandzie*, „Dziennik Polski", 1 VII 2008

600. Zechenter A., *W Polsce zakazano „Dziadów" – na Zachodzie zaczęły się „Biesy*", „Dziennik Polski", 7 III 2008

601. Zechenter A., *W PRL zakazano „Dziadów" – na Zachodzie zaczęły się „Biesy*" [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

602. Zechenter A., *Złe jest piękne* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

603. Zechenter A., *Zwyczajne życie szpiega* [w:] *Czerwone szwadrony postępu*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

604. Zechenter A., *Życie niewiele kosztuje*, „Dziennik Polski", 5 IV 2008

605. Zwiernik P., *Dlaczego „Ceglorz" nie stanął pierwszy* [w:] *Niepodległości! Wolności!*, oprac. S. Kmiecik, P. Orzechowski, R. Reczek, Poznań 2008

606. Zwiernik P., *SB przeciwko „Solidarności"*, „Niezależna Gazeta Polska" 2008, nr 1

607. Zwiernik P., *Zanim napisano ostatnia zwrotkę*, „Biuletyn Instytut Pamięci Narodowej" 2008, nr 7

608. Żaryn J., *Biskupi wobec „marcowej" młodzieży*, „Biuletyn Instytut Pamięci Narodowej" 2008 nr 3, s. 15–20

609. Żaryn J., *Dobre sąsiedztwo* [w:] *Polacy i Żydzi – dobre sąsiedztwo*, dodatek historyczny IPN, „Nasz Dziennik", nr 9/2008 (16)

610. Żaryn J., *Krystyna Kersten, jaką zapamiętaliśmy*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 8–9 (91–92), s. 137–141

611. Żaryn J., *Maryi trudne wędrowanie po Polsce*, „Gość Niedzielny", 13 VII 2008 r. (dodatek: „Pielgrzym w PRL").

612. Żaryn J., *Męczennicy za wiarę, męczennicy miłości* [w:] „Zabić Księdza" (dodatek do „Rzeczpospolitej", 20 I 2009 r.)

613. Żaryn J., *Niepokorni dają Polsce wolność*, „Dziennik", 10 XI 2008 r. (dodatek „Mamy niepodległość")

614. Żaryn J., *Obóz Narodowy w walce z dwoma totalitaryzmami (do 1956 r.)* [w:] *Lista strat osobowych ruchu narodowego 1939–1955*, z. 1, red. W. Muszyński, J. Mysiakowska, Warszawa 2008, s. 5–10

615. [Żaryn J. i in.], *Rozmowa o pielgrzymkach Jana Pawła II do Polski z abp. Kazimierzem Nyczem, Dariuszem Karłowiczem i Janem Żarynem*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 10 (93), s. 2–25

616. Żaryn J., *SB i hippisi na Jasnej Górze*, „Gość Niedzielny", 13 VII 2008 r. (dodatek: „Pielgrzym w PRL")

617. Żaryn J., *Sylwetki niezłomnych: Mirosław Ostromęcki*, „Nasz Dziennik", 24 I 2008 r. (dodatek historyczny)

618. Żaryn J., *Wokół pogromu kieleckiego*, dodatek historyczny IPN, „Nasz Dziennik" 2008, nr 7 (14)

619. Żaryn J., *Wprowadzenie* [w:] *Polacy Ratujący Żydów. Teka edukacyjna*, Warszawa 2008, s. 5–11 (materiały dla nauczyciela)

620. Żaryn J., *Życie za życie*, „Nasz Dziennik", 24 I 2008 r. (dodatek historyczny).

621. Żuławnik M., *Dziesięciolecie Niepodległej. Kalendarium centralnych obchodów Święta Niepodległości w Warszawie w 1928 r.*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 11–12

622. Żurek J., *Bolesław Stefański* [w:] *Lista strat osobowych ruchu narodowego 1939−1955*, z. 1, red. W. Muszyński et al., Warszawa 2008, s. 77−78

623. Żurek J., *Ofiary „pogromu kieleckiego"*, „Nasz Dziennik", 25 VII 2008, nr 173 (3190)

624. Żurek J., *Rudolf Marszałek* [w:] *Lista strat osobowych ruchu narodowego 1939−1955*, z. 1, red. W. Muszyński et al., Warszawa 2008, s. 52

625. Żurek J., *Wspomnienia Leona Kowalskiego i nieszczęsny los Żydostwa polskiego w Związku Sowieckim (1939–1944)*, „Glaukopis" 2008, nr 11–12, s. 9–22

626. Żurek J., *Z kalendarza polskiego. Kwiecień 1956 – legalizacja zabijania nienarodzonych*, „Nasz Dziennik", 25 IV 2008, nr 98 (3115)

627. Żurek J., *Zygmunt i Maria Wojciechowscy – rodzinnie (wspominki wnuka po kądzieli)*, „Glaukopis" 2008, nr 11–12, s. 85–99

Glosy do orzeczeń Sądu Najwyższego

628. Kulesza J., *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2006 roku, III KK 276/05, dotycząca problematyki pytań prejudycyjnych w odniesieniu do pojęcia zbrodni przeciwko ludzkości (zasady stosowania art.4 § 1 kodeksu karnego), opublikowana w periodyku*, „Palestra" 2008, nr 1–2.

629. Kulesza J., *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2007 roku, III KK 310/06, dotycząca pojęcia zbrodni stalinowskiej, zbrodni komunistycznej i zbrodni przeciwko ludzkości (zbieg ustaw karnych wyższego względu, a kumulatywny zbieg przepisów karnych), opublikowana w periodyku Wojskowy*, „Przegląd Prawniczy" 2008, nr 3

ZAŁĄCZNIK NR 4: KONFERENCJE, SESJE NAUKOWE I POPULARNONAUKOWE

1. Konferencja „Budujmy socjalizm... Aparat władzy a gospodarka w systemie totalitarnym" (Lubin, 6–7 XI 2008, organizator: OBEP Wrocław)

2. Konferencja „Fotografia w nowoczesnym archiwum" – zorganizowana z okazji Światowego Dnia Dziedzictwa Audiowizualnego ustanowionego przez UNESCO (Warszawa, 27 X 2008, organizator: BUiAD w Warszawie)

3. Konferencja „Polskie podziemie niepodległościowe w Tarnowie i powiecie tarnowskim w latach 1944–1956" (Tarnów 22 IV 2008, współorganizatorzy: OBEP Kraków, Samorządowe Centrum Edukacji w Tarnowie, Muzeum Okręgowe w Tarnowie)

4. Konferencja „PPS. Dlaczego się nie udało?" (Warszawa, 21 XI 2008, współorganizatorzy OBEP Warszawa, Stowarzyszenie Wolnego Słowa)

5. Konferencja „PRL w filmie" (Warszawa, 6 XI 2008, organizator: OBEP Warszawa)

6. Konferencja „Rok 1945 w Łodzi" (cz. 2) (Łódź, 10 VI 2008, organizator: OBEP Łódź)

7. Konferencja „Tarnowskie Góry w Polsce Ludowej" (Tarnów, 15 X 2008, organizator: OBEP Katowice, Muzeum Miejskie w Tarnowskich Górach)

8. Konferencja dla nauczycieli „Rocznice roku 2008" (Wrocław, 15 IV 2008, organizator: OBEP Warszawa)

9. Konferencja edukacyjna „Katyń. Pamiętamy 1940–2008" (Jaworzno, 6 V 2008 współorganizatorzy: OBEP Katowice, „Fundacja Rozwoju – Patria")

10. Konferencja edukacyjna „Stan wojenny na Dolnym Śląsku" (Twardogóra, 22 I 2008, organizacja OBEP Wrocław)

11. Konferencja edukacyjna dla nauczycieli „Marzec 1968" (Warszawa, 29 V 2008, współorganizatorzy: OBEP Warszawa, autorzy projektu „Pamiętanie Peerelu")

12. Konferencja naukowa „»Twórczość obca nam klasowo«. Aparat represji wobec środowisk twórczych w okresie Polski Ludowej" (Warszawa, 10–12 IX 2008, organizator: BEP Centrala)

13. Konferencja naukowa „Dokumenty zniszczyć… Proces niszczenia dokumentacji Służby Bezpieczeństwa PRL w latach 1989–1990" Wrocław, 1 XII 2008, organizatorzy: OBUiAD we Wrocławiu, Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego, 1 XII 2008

14. Konferencja naukowa „Koniec Wielkiej Wojny z perspektywy polskiej i obcej" (Opole, 13–14 XI 2008, współorganizatorzy: OBEP Wrocław, Delegatura w Opolu, Instytut Historii Uniwersytetu Opolskiego)

15. Konferencja naukowa „Lata nadziei, lata walki. NSZZ Solidarność Regionu Świętokrzyskiego 1980–1989" (Ostrowiec Świętokrzyski, 6 X 2008, współorganizatorzy: OBEP Kraków, Delegatura w Kielcach we współpracy z Stowarzyszeniem Działaczy NSZZ „Solidarność" 1980–1989 w Ostrowcu Świętokrzyskim)

16. Konferencja naukowa „Łódzki Marzec '68" (Łódź, 13 III 2008, organizator: OBEP Łódź)

17. Konferencja naukowa „Marzec '68 z czterdziestoletniej perspektywy" (Opole, 11 III 2008, współorganizatorzy: Instytut Politologii Uniwersytetu Opolskiego, Instytut Historii Uniwersytetu Opolskiego, Konrad Szymański – poseł do Parlamentu Europejskiego, Stowarzyszenie Absolwentów Uniwersytetu Opolskiego)

18. Konferencja naukowa „Niezłomni – Lech Neyman i Stanisław Kasznica (1908–1948). Historia ostatnich przywódców NSZ" (Poznań, 5 XII 2008, organizator: OBEP Poznań)

19. Konferencja naukowa „Nurt Narodowy Opozycji Demokratycznej w PRL (1955–1990)" (Warszawa, 25 X 2008, organizacja: OBEP Warszawa, BEP Centrala)

20. Konferencja naukowa „Oblicza komunistycznego zniewolenia" (Poznań, 6–7 XI 2008, organizator: OBEP Poznań)

21. Konferencja naukowa „Oblicza sowieckiego totalitaryzmu. Katyń – Kuropaty" (Tychy, 14 V 2008, współorganizatorzy: OBEP Katowice, Wyższa Szkoła Zarządzania i Nauk Społecznych im. ks. Emila Szramka w Tychach)

22. Konferencja naukowa „Organizacja »Solidarność Walcząca« w Wielkopolsce w latach 1983–1990" (Poznań, 9–10 X 2008, organizator: OBEP Poznań)

23. Konferencja naukowa „Polska Partia Robotnicza 1944–1948", (Rzeszów, 3–4 XII 2008, organizator: OBEP Rzeszów)

24. Konferencja naukowa „Polskie Państwo Podziemne między Wisłą a Pilicą 1939–1945" (Radom, 27 XI 2008; organizator: Delegatura IPN w Radomiu oraz Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Radomiu)

25. Konferencja naukowa „Powiat Ostrołęka w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych" (Ostrołęka, 23 X 2008, współorganizatorzy: OBEP Warszawa, Prezydenta Miasta Ostrołęki, Światowy Związek Żołnierzy AK, Zespół Kolegiów Nauczycielskich w Ostrołęce)

26. Konferencja naukowa „PZPR jako machina władzy" (Warszawa, 11–13 XII 2008, współorganizatorzy: BEP Centrala, ISP PAN)

27. Konferencja naukowa „Władze wobec kościołów i związków wyznaniowych w Wielkopolsce w latach 1956–1970" (Poznań, 21 XI 2008, organizatorzy: OBEP Poznań, Wydział Teologiczny UAM i Instytut Historii UAM)

28. Konferencja naukowa „Wolne Związki Zawodowe z perspektywy 30 lat" (Katowice, 21 II 2008, organizatorzy: OBEP Katowice, Stowarzyszenie „Pokolenie", NSZZ „Solidarność" Region Śląsko-Dąbrowski, Narodowe Centrum Kultury)

29. Konferencja naukowa „Z dziejów martyrologii Kościoła Katolickiego w XX wieku" (Kijów, 18 XI 2008, organizatorzy: OBEP Rzeszów, Instytut św. Tomasza z Akwinu w Kijowie)

30. Konferencja naukowa „Z dziejów stosunków polsko-żydowskich 1939–1989" (Rzeszów, 11–12 III 2008, organizatorzy: OBEP Rzeszów, Uniwersytet Rzeszowski)

31. Konferencja naukowa, „Obserwacja, manipulacja, współpraca. Dziennikarze i naukowcy a aparat bezpieczeństwa w Polsce Ludowej" (Wrocław, 19–21 XI 2008, organizator: OBEP Wrocław)

32. Konferencja naukowa: „Grudzień '70/Styczeń '71 – perspektywa szczecińska" (Szczecin, 18 XII 2008 organizator OBEP Szczecin)

33. Konferencja ogólnopolska „Oaza wolności – Duszpasterstwo Akademickie w latach 70." (Gorzów Wielkopolski, 19 XI 2008, organizator OBEP Szczecin, Delegatura w Gorzowie Wielkopolskim)

34. Konferencja popularnonaukowa „»Szary«. Antoni Heda" (Kielce, 15 XII 2008, współorganizatorzy: OBEP Kraków, Delegatura w Kielcach, Instytut Historii UJK, Kieleckie Towarzystwo Naukowe, Miasto Kielce)

35. Konferencja popularnonaukowa „Strajki 1988 r. na Śląsku" (Jastrzębie-Zdrój, 3 IX 2008, organizator: OBEP Katowice)

36. Konferencja popularnonaukowa „W kręgu czystek etnicznych. Wywózki i deportacje" (Warszawa, 13 XI 2008, organizator: OBEP Warszawa)

37. Konferencja popularnonaukowa „W obliczu zła. Żołnierze Polski Podziemnej wobec niemieckiego okupanta i powojennej rzeczywistości" (Suchedniów, 9 XI 2008, organizatorzy: Delegatura IPN w Kielcach, Suchedniowski Ośrodek Kultury „Kuźnica")

38. Konferencja popularnonaukowa „Życie codzienne w PRL-u" (Warszawa 8 IV 2008, organizator: OBEP Warszawa)

39. Konferencja studyjna „W sieci. Rzecz o powojennych siatkach wywiadowczych" (Warszawa, 4 XII 2008, organizatorzy: OBEP Warszawa, Agencja Wywiadu)

40. Międzynarodowa konferencja naukowa „Aparat bezpieczeństwa, propaganda a Praska Wiosna" (Praga, 7–9 IX 2008, organizatorzy: BEP Centrala, Instytut Badania Reżimów Totalitarnych, Instytut Historii Rewolucji Węgierskiej 1956 Roku, Instytut Polski w Pradze, Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Karola)

41. Międzynarodowa konferencja naukowa „Działalność NKWD/KGB i ich współpraca z tajnymi służbami innych państw Europy Środkowej i Wschodniej 1945–1989" (Praga, 19–21 XI 2008, organizatorzy: BEP Centrala, Instytut Badania Reżimów Totalitarnych, Instytut Historyczny Słowackiej Akademii Nauk)

42. Międzynarodowa konferencja naukowa „Tajny oręż czy ofiary zimnej wojny? Emigracje polityczne z Europy Środkowej i Wschodniej" (Lublin, 13–15 XI 2008, organizatorzy: OBEP Lublin, ISP PAN, Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie)

43. Międzynarodowa konferencja naukowa: „Europa Środkowo-Wschodnia w Zimnej Wojnie 1945–1989" (Warszawa, 16–18 X 2008, organizatorzy: BEP Centrala, ISP PAN)

44. Ogólnopolska konferencja „Rok 1968 na Pomorzu Zachodnim. Echa rozgrywek wewnątrzpartyjnych na przełomie lat 1967/68 oraz wydarzeń Marca '68 na terenie ówczesnych województw: szczecińskiego i koszalińskiego" (Koszalin 25 IX 2008, organizatorzy: OBEP Szczecin, Archiwum Państwowe w Koszalinie)

45. Ogólnopolska konferencja naukowa „Rok 1968 w Polsce i na świecie – nowe źródła i postulaty badawcze" (Bydgoszcz, 3–4 III 2008, organizator: OBEP Gdańsk)

46. Ogólnopolska konferencja naukowa „Zarejestrujcie nam „Solidarność". Strajk sierpniowy w Szczecinie 1988 roku" (Szczecin, 2 IX 2008, organizator: OBEP Szczecin)

47. Prelekcja „Komunistyczna bezpieka w Legnicy 1945–1956" (Wrocław, parafia pw. Św. Tadeusza Apostoła we Wrocławiu, organizator: OBUiAD we Wrocławiu)

48. Przeglądowa konferencja naukowa „W 65. rocznicę eksterminacji ludności polskiej na Kresach Wschodnich dokonanej przez nacjonalistów ukraińskich" (Warszawa, 10 VII 2008, organizatorzy: BEP Centrala, Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej)

49. Sesja naukowa „Aparat Bezpieczeństwa na Opolszczyźnie w latach 1945–1990" (Brzeg, 18 IX 2008, organizator: OBEP Wrocław, Delegatura w Opolu)

50. Sesja naukowo-edukacyjna „Wokół Marca '68 na Dolnym Śląsku" (Wrocław, 17 III 2008, organizatorzy: OBEP Wrocław, Uniwersytet Wrocławski, Ośrodek „Pamięć i Przyszłość" Urząd Miasta Wrocławia)

51. „Wpływ pogrzebu mjr. Jana Piwnika »Ponurego« na przemiany społeczne" (Kielce, 30 V 2008, organizatorzy: Delegatura IPN w Kielcach, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Środowisko Żołnierzy Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich AK „Ponury"–„Nurt")

Konferencje, sesje naukowe i popularnonaukowe, na których wygłaszali referaty prokuratorzy Głównej i Oddziałowych Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

1. R. Ignatiew w dniu 11 grudnia 2008 r. wygłosił w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN w Warszawie referat pt. *Odpowiedzialność karna z dekretu z dnia 31 sierpnia 1944 r. za popełnienie zbrodni zabójstw obywateli polskich narodowości żydowskiej w czasie II wojny światowej. Historia i teraźniejszość.*

2. A. Kura w dniu 10 lipca 2008 r. w Warszawie wygłosił podczas, współorganizowanej przez IPN, konferencji naukowej w 65. rocznicę eksterminacji ludności polskiej na Kresach Wschodnich, dokonanej przez nacjonalistów ukraińskich, referat pt. *Zbrodnie nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej w latach 1939–1948 w świetle śledztw prowadzonych przez prokuratorów Instytutu Pamięci Narodowej*.

3. A. Kura w dniu 27 marca 2008 roku w Krakowie w ramach, współorganizowanych przez IPN, uroczystości odsłonięcia tablicy upamiętniającej 60 rocznicę procesu krakowskiego działaczy Win i PSL i promocji książki *Koniec jałtańskich złudzeń. Sfałszowane wybory 19 I 1947*, przedstawił sytuację Polskiego Stronnictwa Ludowego w kontekście wyborów z 1947 r.

4. E. Rojowska w ramach promocji wydawnictwa IPN *Zbrodnia w Ponarach 1941–1944*, na Litwie wygłosiła w dniach 24–28 listopada 2008 r. w Wilnie, Sołecznikach oraz innych miejscowoś-

ciach referat pt. *Ściganie i karanie nazistowskiej zbrodni ludobójstwa w prawie międzynarodowym oraz wybranych krajowych porządkach prawnych, na przykładzie procesów sprawców zbrodni popełnionej w Ponarach*.

5. P. Zając przygotował (odczytany przez prok. Ignatiewa podczas konferencji w dniu 10 lipca 2008 roku w 65. rocznicę eksterminacji ludności polskiej na Kresach Wschodnich), referat dotyczący prawno-karnej oceny zbrodni nacjonalistów ukraińskich, dokonanej na ludności polskiej.

ZAŁĄCZNIK NR 5: WYSTAWY

Wystawy powstałe w 2008 r. i miejsca ich ekspozycji:

1. „Areszt Milicji Obywatelskiej przy ul. Kilińskiego w Katowicach" – Muzeum IPN Oddział w Katowicach
2. „Biskup Herbert Bednorz 1908–1989. Świadek Chrystusa w trudnych czasach" – Muzeum Archidiecezjalne w Katowicach przy współpracy OBEP w Katowicach – Katowice
3. „Chłopi '78" – OBEP w Lublinie, Delegatura w Radomiu – Zbrosza Duża
4. „Dni Ikarowe" – OBEP w Katowicach – Częstochowa
5. „Generał Władysław Sikorski. Polityk i żołnierz" – OBEP w Krakowie – Kraków
6. „Inwazja 1968" – Centrala BEP i OBEP w Krakowie – Warszawa, Kraków, Praga (Czechy), Bratysława (Słowacja)
7. „Kobiety internowane. Gołdap 1982" – OBEP w Białymstoku – Białystok
8. „Kontrofensywa NZS rok 1988" – OBEP w Katowicach we współpracy ze Stowarzyszeniem Pokolenie oraz NZS Uniwersytetu Śląskiego – Katowice
9. „Koszalin 1945–1950. Historia na nowo odkryta" – OBEP w Szczecinie i Delegatura w Koszalinie – Koszalin
10. „Krzyk szarego człowieka. Ryszard Siwiec (1909–1968)" – OBEP w Rzeszowie – Przemyśl
11. „Ludzie elbląskiej bezpieki 1975–1990" – OBEP w Gdańsku – Elbląg
12. „Ludzie słupskiej bezpieki 1975–1990" – OBEP w Gdańsku – Słupsk, Lębork
13. „Marzec '68 w Łodzi" – OBEP w Łodzi – Łódź
14. „Marzec 1968 w Krakowie" – OBEP w Krakowie – Kraków
15. „Minęło ponad pół wieku, lecz pamięć pozostaje. Życie w krakowskim getcie*"* – OBEP w Krakowie – Kraków
16. „Młodzież z partią... się rozliczy" – OBEP w Łodzi (przy współpracy OBUiAD) – Warszawa, Bydgoszcz, Gdańsk, Lublin, Szczecin
17. „Muzeum Izba Pamięci KWK »Wujek«" – OBEP w Katowicach we współpracy ze Społecznym Komitetem Górników KWK „Wujek" poległych 16 grudnia 1981 r. – stała ekspozycja w Katowicach
18. „Niech się święci... Obchody świąt i rocznic w Polsce Ludowej" – OBEP w Łodzi (przy współpracy OBUiAD w Łodzi) – Łódź
19. „Oczami wroga. Wrzesień '39 w fotografii niemieckiej i sowieckiej" – OBEP w Rzeszowie – Rzeszów, Tyczyn
20. „Ofiary sowieckich represji z ziemi nowotarskiej" – OBEP w Krakowie – Nowy Targ
21. „Olsztyńska Solidarność 1980–82" – OBEP w Białymstoku – Olsztyn
22. „Organizacje młodzieżowe z terenu Małopolski w antykomunistycznej konspiracji 1944/45––1956" – Muzeum Armii Krajowej im. Gen. Fieldorfa–„Nila" w Krakowie, Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej i OBUiAD w Krakowie – Kraków
23. „Pisz życie światłami zawsze; Wobec opresji. Zmagania o godność, wolność i sprawiedliwość" – OBEP w Poznaniu – Poznań, Lublin
24. „Pod znakiem sierpa i młota. PPR na Rzeszowszczyźnie w latach 1942–1948" – OBEP w Rzeszowie – Rzeszów
25. „Sierpień `88. Szczeciński marsz do wolności" – OBEP w Szczecinie – Szczecin
26. „Skazani na karę śmierci przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie w latach 1945–1955" – OBEP w Krakowie – Kraków
27. „Solidarni z Rumunią" – OBEP w Poznaniu – nie była prezentowana w 2008 r.
28. „Sprawiedliwi wśród narodów świata. Pomoc Polaków dla ludności żydowskiej w Małopolsce w latach 1939–1945" – OBEP w Rzeszowie – Kraków, Rzeszów, Dukla, Sokołów Małopolski

29. „Strajk w Hucie Stalowa Wola 22 VIII–1 IX 1988 r." – OBEP w Rzeszowie – Stalowa Wola

30. „Sztafeta niepodległości" – OBEP w Łodzi – Łódź

31. „Twarze bezpieki. Bielsko-Biała – Cieszyn – Żywiec" – OBEP w Katowicach – Bielsko-Biała, Cieszyn, Żywiec, Skoczów

32. „Twarze częstochowskiej bezpieki" – OBEP w Katowicach – Częstochowa

33. „Twarze gnieźnieńskiej bezpieki" – OBEP w Poznaniu – Gniezno

34. „Twarze jeleniogórskiej bezpieki" – OBEP we Wrocławiu – Jelenia Góra

35. „Twarze kętrzyńskiej bezpieki" – OBEP w Białymstoku – Kętrzyn

36. „Twarze lęborskiej bezpieki 1945–1990" – OBEP w Gdańsku – Lębork

37. „Twarze piotrkowskiej bezpieki" – OBEP w Łodzi (przy współpracy OBUiAD w Łodzi) – Radomsko

38. „Twarze radomskiej bezpieki" – OBEP w Lublinie, Delegatura w Radomiu – Radom, Przysucha, Pionki

39. „Twarze włocławskiej bezpieki. Kadra kierownicza 1945–1990" – OBEP w Gdańsku, Delegatura w Bydgoszczy – Włocławek

40. „Twarze zielonogórskiej bezpieki" – OBEP w Poznaniu – nie była prezentowana w 2008 r.

41. „W godzinie próby" – OBEP w Lublinie, Delegatura w Radomiu – Lipsk

42. „W objęciach Wielkiego Brata. Sowieci w Polsce 1944–1993" – OBEP w Warszawie – Warszawa, Lublin, Zamość, Legnica

43. „Władysław Koba (1914–1949)" – OBEP w Rzeszowie – Jarosław

44. „Wolność jest tam gdzie są wolni ludzie. Studencki rok 1988 w Lublinie" – OBEP w Lublinie – Lublin

45. „Wygnańcy" – Centrala BEP – Bruksela (Belgia), Rennes (Francja)

46. „Z Archiwum IPN" – OBUiAD i OBEP we Wrocławiu – Archiwum Państwowe we Wrocławiu

47. „Zanim nadeszła Zagłada... Położenie ludności żydowskiej Zagłębia Dąbrowskiego w okresie okupacji" – OBEP w Katowicach we współpracy z Muzeum w Sosnowcu, Żydowskim Instytutem Historycznym oraz Instytutem Yad Vashem w Jerozolimie – Sosnowiec, Będzin, Wojkowice, Czeladź, Dąbrowa Górnicza

48. „Zbrodnia Katyńska" – Centrala BEP – Wilno (Litwa), Rokiskis (Litwa)

49. „Zesłańcy – Sybiracy – Deportowani" – OBEP w Rzeszowie – Rzeszów

Wystawy powstałe przed rokiem 2008, prezentowane nadal w okresie sprawozdawczym

1. „Aktion Reinhardt. Zagłada Żydów w Generalnym Gubernatorstwie" – OBEP w Lublinie (2002) – Skwierzyna, Gorzów Wlkp., Dębno, Drezdenko

2. „Aparat represji na Rzeszowszczyźnie w latach 1944–1956" – OBEP w Rzeszowie (2003) – Leżajsk

3. „Arcybiskup Ignacy Tokarczuk – Kościół, władza, opór społeczny" – OBEP w Rzeszowie (2002) – Żytomierz (Ukraina), Jarosław, Przeworsk, Winnica (Ukraina), Bircza, Drohobycz, Kijów (Ukraina), Nowy Kamień, Przemyśl, Ustrzyki Dolne

4. „Bieszczady w Polsce Ludowej w latach 1944–1989" – OBEP w Rzeszowie (2007) – Łupków

5. „Błogosławiony ks. Władysław Findysz (1907–1964). Kapłan i męczennik" – OBEP w Rzeszowie (2005) – Przemyśl, Jasło, Tyczyn, Rzeszów

6. „Burza. Armia Krajowa w 1944 roku" – OBEP w Krakowie (2004) – Kielce, Myślenice

7. „Chleba i wolności! Kraków niezłomny w czasach PRL" – OBEP w Krakowie (2006) – Kraków

8. „Dekret o reformie rolnej po 60 latach" – OBEP w Poznaniu (2004) – Poznań, Września

9. „Dni Powstania – Warszawa 1944" – OBEP w Warszawie (2004) – Warszawa, Monachium (Niemcy), Norymberga (Niemcy)

10. „Germanizacja dzieci polskich w okresie II wojny światowej" – OBEP w Łodzi (2007) – Warszawa, Nakło, Łódź

11. „Getta i obozy dla ludności żydowskiej na Rzeszowszczyźnie podczas II wojny światowej" – OBEP w Rzeszowie (2001) – Kamień, Dukla

12. „Jarocin w obiektywie bezpieki" — OBEP w Łodzi (2005) – Puławy, Szczecin, Gorzów Wlkp., Iława

13. „Katyń 1940" – OBEP w Białymstoku (2007) – Białystok, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Prostki, Gołdap, Węgorzewo, Dobrzyniew Duży, Ełk

14. „Katyń. Zbrodnia, która miała być zapomniana" – OBEP w Rzeszowie (2007) – Rzeszów, Sokołów Małopolski, Leżajsk, Głogów Małopolski, Krasnystaw, Ustrzyki Dolne, Sanok, Przemyśl

15. „Kopalnia »Wujek«" – OBEP w Poznaniu (2004) – Ostrowiec Świętokrzyski

16. „Kościół na Ziemi Łódzkiej wobec dwóch totalitaryzmów" – OBEP w Łodzi (2007) – Łódź, Burzenin, Konstantynów Łódzki, Tomaszów Mazowiecki

17. „»...ksiądz musi zaprzestać«. Życie i działalność ks. Romana Kotlarza" – OBEP w Lublinie (2007) – Koprzywnica, Zwoleń

18. „Kto ratuje jedno życie, ratuje cały świat..." – OBEP w Białymstoku (2003) – Białystok, Węgorzewo

19. „Ludzie UB" – OBEP we Wrocławiu (2005) – Wrocław

20. „Małopolanie w katyńskich dokumentach dr Robla" – OBEP w Krakowie (2003) – Nowy Targ, Kraków, Niepołomice

21. „Marzec 1968" – OBEP w Warszawie (2003) – Leuven (Belgia), Szczecin, Koszalin

22. „Milenium kontra Tysiąclecie" – OBEP w Poznaniu (2006) – Poznań, Bydgoszcz Rzeszów

23. „Nowa Huta. Miasto walki i pracy" – OBEP w Krakowie (2002) – Gdów, Świnoujście, Kołobrzeg

24. „...O Orła w koronie. Zgrupowanie partyzanckie »Błyskawica«" – OBEP w Krakowie (2007) – Myślenice

25. „Obchody Milenium Chrztu Polski (1966r.) – kraj i region" – OBEP w Białymstoku (2006) – Boćki, Suwałki, Łomża, Gołdap, Giżycko

26. „Obchody Milenium Chrztu Polski w Diecezji Przemyskiej i Administracji Apostolskiej w Lubaczowie" – OBEP w Rzeszowie (2006) – Ustrzyki Dolne, Lutowiska, Łupków

27. „Obława Augustowska. Lipiec 1945" – OBEP w Białymstoku (2005) – Białystok, Augustów

28. „Ocaleni z »nieludzkiej ziemi«. Losy uchodźstwa polskiego z ZSRS 1942–1950" – OBEP w Łodzi (2005) – Poznań, Konin, Zielona Góra, Gdańsk

29. „Ofiary stanu wojennego" – BEP (2007) – Rzeszów

30. „Okupacja sowiecka na prawym brzegu Sanu" – OBEP w Rzeszowie (2003) – Żary, Zielona Góra

31. „Opozycja i opór społeczny w Regionie Świętokrzyskim 1975–1989" – OBEP w Krakowie (2007) – Kielce, Skorzeszyce, Włoszczowa

32. „Ostatni Leśni – Mazowsze i Podlasie w ogniu 1948–1953" – OBEP w Warszawie (2002) – Gdańsk, Warszawa, Płock

33. „Ostatnia droga ks. Jerzego Popiełuszki w fotografii Artura Radeckiego" – OBEP w Białymstoku (2007) – Wysokie Mazowieckie, Białystok, Suchowola, Kraśnik, Dąbrowa Białostocka, Sejny

34. „Polacy – Ukraińcy 1939–1947" – OBEP w Lublinie (2002) – Łódź

35. „Polacy i Niemcy przeciwko komunistycznej dyktaturze" – OBEP w Krakowie (2004) – Kostrzyn n/Odrą, Witnica, Dębno Lubuskie, Bogdaniec, Choszczno, Barlinek, Lubniewice, Słubice

36. „Polacy na Syberii w 75. rocznicę powstania Związku Sybiraków" – OBEP w Krakowie (2003) – Kostrzyn, Bogdaniec, Brzeźnica, Starachowice

37. „Polacy–Ukraińcy 1939–1947" – OBEP w Lublinie (2002) – Pabianice

38. „Powstanie Warszawskie" – OBEP w Poznaniu (2005) – Poznań, Krzyż Wlkp., Żytowiecko, Poniec, Pecna, Koło, Drezdenko, Lubsko, Sztum, Rawicz

39. „Poznański Czerwiec" – OBEP w Poznaniu (2001) – Poznań

40. „PRL – tak daleko, tak blisko…" – BEP, OBEP w Warszawie (2004) – Myszków, Płock, Ryga (Łotwa), Nysa, Twardogóra, Opole, Wrocław, Oleśnica

41. „»Przeciwko kilku myślom… co nie nowe!« Procesy krajowców za kontakty z paryską »Kulturą«" – BEP, OBEP w Gdańsku (2006) – Gdańsk

42. „»Puls« – nieregularny kwartalnik literacki 1977–1981 – fenomen wolnego słowa" – OBEP w Łodzi (2007) – Łódź

43. „Rdzawe druty od ojczyzny dzielą nas... Internowani w latach 1944–1947" – OBEP w Białymstoku (2004) – Białystok, Przytuły, Boćki

44. „Represje stanu wojennego w woj. białostockim 1981–1983/1989" – OBEP w Białymstoku (2006) – Dobrzyniew Duży, Białystok, Grajewo, Korycin

45. „Rysunki sprzed ćwierć wieku" – OBEP w Gdańsku (2005) – Sosnowiec, Częstochowa, Pszczyna, Żywiec, Jeleśnia, Bielsko-Biała

46. „Salezjańska Szkoła Organistowska w Przemyślu i jej likwidacja w 1963 roku" – Rzym, Kraków, Przemyśl (wystawa opracowana przez dr. R. Witalca i I. Witowicza).

47. „Serca dla Partii bijące… Ludzie gdańskiej bezpieki 1945–1990" – OBEP w Gdańsku (2007) – Słupsk

48. „Sługa Boży ks. Jerzy Popiełuszko (1947–1984)" – OBEP w Białymstoku (2004) – Poznań, Kazimierz Dolny, Puławy, Bielsk Podlaski

49. „Solidarność Walcząca" – BEP (2007) – Gdańsk

50. „Sowieckie piekło 1939–1956" – OBEP w Poznaniu (2002) – Drezdenko, Koszalin, Września, Konin, Żary, Napachanie, Poznań, Sztutowo, Żagań, Bydgoszcz, Turek, Wysoka

51. „Sowieckie Piekło1939–1956" – OBEP w Poznaniu (2002) – Poznań, Bydgoszcz, Nowa Sól

52. „Sprawiedliwi wśród Narodów Świata" – OBEP w Rzeszowie (2004) – Dębica, Markowa, Rzeszów, Kraków, Warszawa

53. „Stan wojenny – spojrzenie po 20 latach" – OBEP w Szczecinie Delegatura w Gorzowie Wlkp. (2001) – Napachanie, Kielce, Drezdenko, Strzelce Krajeńskie, Lubniewice, Bogdaniec, Długie k/Strzelec Krajeńskich

54. „Stan wojenny – spojrzenie po latach" – OBEP w Szczecinie (2006) – Gorzów Wlkp., Szczecin, Kostrzyn, Witnica, Dobiegniew

55. „Stan wojenny na Dolnym Śląsku" – OBEP we Wrocławiu (2006) – Dobroszyce, Twardogóra, Wrocław, Wołów

56. „Stan wojenny w 40 odsłonach" – OBEP w Szczecinie Delegatura w Gorzowie Wlkp. (2008) – Gorzów Wlkp., Deszczno, Dobiegniew, Długie k/Strzelec Krajeńskich

57. „Stan wojenny w Lwówku Śląskim" – OBEP we Wrocławiu (2007) – Lwówek Śląski

58. „Strajki ustrzycko-rzeszowskie, grudzień 1980 – luty 1981" – OBEP w Rzeszowie (2006) – Goszczyn

59. „Studencki Komitet Solidarności" – OBEP w Krakowie (2007) – Szczecin

60. „Sybiracy. Deportacje obywateli polskich w głąb ZSRR 1939–1941" – OBEP w Białymstoku (2002) – Radziłów, Białystok, Łomża, Suwałki, Szudziałowo, Michałów

61. „Śladami zbrodni. Centralne więzienie Rawicz" – OBEP w Poznaniu (2007) – Kościelec, Poznań, Zbąszynek, Śmigiel

62. „»Tarcza i miecz władzy ludowej«. SB na Rzeszowszczyźnie w latach 1957–1989" – OBEP w Rzeszowie (2005) – Ropczyce

63. „Twarze białostockiej bezpieki" – OBEP w Białymstoku (2007) – Białystok, Ełk, Gołdap, Sejny

64. „Twarze gorzowskiej bezpieki" – OBEP w Szczecinie (2007) – Gorzów Wlkp., Szczecin

65. „Twarze koszalińskiej bezpieki" – OBEP w Szczecinie (2007) – Koszalin

66. „Twarze lubelskiej bezpieki" – OBEP w Lublinie (2007) – Chełm

67. „Twarze łódzkiej bezpieki" – OBEP w Łodzi (2007) – Zgierz, Pabianice, Kutno, Łódź

68. „Twarze mazowieckiej „bezpieki" – OBEP w Warszawie, (2007) – Ostrołęka

69. „Twarze opolskiej bezpieki" – OBEP we Wrocławiu (2007) – Nysa, Głuchołazy, Brzeg

70. „Twarze poznańskiej bezpieki" – OBEP w Poznaniu (2007) – Gniezno

71. „Twarze rzeszowskiej bezpieki" – OBEP w Rzeszowie (2007) – Jasło, Stalowa Wola

72. „Twarze słupskiej bezpieki 1975–1990" – OBEP w Gdańsku (2007) – Słupsk

73. „Twarze szczecińskiej bezpieki" – OBEP w Szczecinie (2007) – Szczecin

74. „Twarze tarnowskiej bezpieki" – OBEO w Krakowie (2007) – Bochnia, Brzesk

75. „Twarze wrocławskiej bezpieki" – OBEP we Wrocławiu (2006) – Brzeg

76. „UB w walce z podziemiem niepodległościowym w województwie białostockim" – OBEP w Białymstoku (2003) – Białystok, Łapy

77. „Uciekinierzy z PRL-u" – OBEP w Katowicach (2005) – Sosnowiec, Węgierska Górka, Szczyrk, Jeleśnia, Gilowice

78. „Uroczystości Milenium Chrztu Polski w Diecezji Gorzowskiej 1966–1967" – OBEP w Szczecinie (2006) – Szczecin

79. „W imieniu Rzeczypospolitej... Skazani na karę śmierci w woj. białostockim w latach 1944–1956" – OBEP w Białymstoku (2006) – Zambrów, Węgorzewo, Łapy, Suraż, Wysokie Mazowieckie, Sejny, Poświętne

80. „W poszukiwaniu nowego domu. Migracje ludności na Pomorzu Zachodnim w latach 1945 – 1950" – OBEP w Szczecinie (2006) – Świdwin, Mirosławiec, Białogard, Golczewo, Darłowo, Sławno, Kołobrzeg, Gryfice, Koszalin, Mścice

81. „Walczyliśmy o nową Polskę, Polskę dla wszystkich. Por. M. Bujak. 1926–1951" – OBEP we Wrocławiu (2001) – Wołczyn

82. „Wbrew władzy ludowej. Czekając na akcję" – OBUiAD w Białymstoku – XI Liceum Ogólnokształcące w Białymstoku

83. „Wielki Głód na Ukrainie 1932–1933" – OBEP w Krakowie (2007) – Chocianów, Lubin, Ostrowiec Św., Rzeszów, Gdów

84. „Wielkopolska w cieniu WRON-y" – OBEP w Poznaniu (2007) – Kościan, Leszno, Śrem, Zielona Góra, Konin, Jezierzyce, Poznań

85. „Wieś polska między dwoma totalitaryzmami 1939–1945" – OBEP w Rzeszowie (2007) – Ulanów

86. „Więcej, szybciej, lepiej. Współzawodnictwo pracy w Polsce Ludowej" – OBEP w Katowicach (2007) – Sztum

87. „Wokół Praskiej Wiosny. Interwencja w Czechosłowacji w 1968 r." – OBEP we Wrocławiu (2003) – Wrocław

88. „Wolności! Chleba! Poznański Czerwiec '56 w fotografii" – OBEP w Poznaniu (2006) – Luboń, Kłecko, Poniec, Wysoka, Krzyż Wlkp., Napachanie, Turek

89. „Z archiwum IPN" – OBEP w Lublinie (2004) – Iłża, Wrocław, Pionki, Kamieniec Ząbkowicki

90. „Z Archiwum X Departamentu MBP" – OBEP w Warszawie, (2006) – Radom

91. „»Zaplute karły reakcji«. Polskie podziemie niepodległościowe" – OBEP w Lublinie (2006) – Lubartów, Zamość, Kraśnik, Kościelec, Krasnystaw, Hrubieszów, Napachanie, Luboń, Wronki, Poznań

92. „Z największą brutalnością. Zbrodnie Wermachtu w Polsce, wrzesień–październik 1939" – BEP (2004) – Gorzów, Koszalin, Szczecin, Goleniów, Brześć, Lublin, Mińsk (Białoruś), Grodno (Białoruś)

93. „Zagłada polskich elit" – BEP (2006) – Dęblin, Hrubieszów, Wrocław, Płock

94. „Zbuntowane miasto. Szczeciński Grudzień '70 – Styczeń '71" – OBEP w Szczecinie (2007) – Szczecin, Drezdenko, Koszalin, Wierzchowo, Gryfice

95. „Zgasło słoneczko ludzkości. Reakcje społeczeństwa polskiego na śmierć Stalina" – OBEP we Wrocławiu (2003) – Olsztyn, Puck, Gorzów Wlkp., Drezdenko

96. „Zielona Góra 30. Maja 1960 r." – OBEP w Poznaniu (2004) – Zielona Góra, Sulechów

97. „»Zwyczajny« resort. Ludzie i metody »bezpieki« 1944–1956" – OBEP w Warszawie (2003) – Przasnysz

98. „Żołnierze Polski Walczącej" – OBEP Delegatura w Opolu (2007) – Kluczbork, Opole

99. „Żołnierze wyklęci. Antykomunistyczne podziemie na Rzeszowszczyźnie po 1944 roku" – OBEP w Rzeszowie (2001) – Ropczyce, Rzeszów

100. „Życie codzienne w okupowanej Wielkopolsce 1939–1945" – OBEP w Poznaniu (2003) – Poznań, Zbąszynek, Piła, Turek, Konin, Skulsk

ZAŁĄCZNIK NR 6: SPOTKANIA KLUBÓW IM. GEN. STEFANA ROWECKIEGO „GROTA" W ROKU 2008

Białystok

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
10 I 2008		Polskie organizacje podziemne na Wileńszczyźnie na tle stosunków polsko-litewskich w czasach II wojny światowej	prof. Jarosław Wołkonowski	
18 III 2008		Wspomnienia z zesłania do Kazachstanu 1940–1946	Klara Rogalska	Prezentacja pierwszej publikacji Klubu *Grób Nieznanego Sybiraka w Białymstoku*
8 V 2008		Działalność podziemia niepodległościowego na Pomorzu Gdańskim	dr Janusz Marszalec	Film *Epitafium 169* Rzecz o Adamie Dedio „Adrianie"
17 IX 2008		Za pierwszego Sowieta. Polska konspiracja na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej (wrzesień 1939–czerwiec 1941 r.)	dr Rafał Wnuk	

Brzeg

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
7 I 2008	Wernisaż wystawy *Twarze wrocławskiej bezpieki* i spotkanie z jednym z autorów wystawy dr. Stanisławem Bogaczewiczem		dr Stanisław Bogaczewicz	
28 II 2008		Armia Czerwona na ziemiach odzyskanych w latach 1945–1956	dr Tomasz Gałwiaczek	
26 III 2008		Działalność partyzancka Konspiracyjnego Wojska Polskiego	dr Ksawery Jasiak	
29 IV 2008		Działalność WiN-u w kraju i na Dolnym Śląsku	dr Janusz Radłowski	

28 V 2008		„Aedificator pontium” – życie i działalność ks. kardynała Bolesława Kominka 1903–1977	dr Stanisław Bogaczewicz	
26 VI 2008		Proces Mariana Niżankowskiego, represje wobec WiN-u na Opolszczyźnie	dr Ksawery Jasiak	
20 XI 2008		Akcja w Puławach. Droga do niepodległości żołnierzy AK-„WiN”	mjr Tadeusz Czajkowski	

Gorzów Wielkopolski

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
18 I 2008		Generał Grot – tropami tych, którzy go zdradzili. Refleksje historyka i członków rodziny	dr Witold Pronobis	
22 II 2008		Sądownictwo wojskowe w PRL	Radosław Ptaszyński	
10 IV 2008		Realia stanu wojennego w Polsce	Grzegorz Czapski	
20 VI 2008		Order Virtuti Militari – znak chwały żołnierza polskiego	prof. dr hab. Bogusław Polak	
9 X 2008	Obozy niemieckie na Pomorzu Zachodnim		Paweł Szulc	
4 XI 2008	Wokół akcji „Synteza”. Działalność AK na Pomorzu 1944–1945		Paweł Knap	
28 XI 2008	Prezentacja filmów dokumentalnych Khosrowa Sinaia *The Lost Requiem* oraz Doroty Latour *Przypomniane requiem*			

Kalisz

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
21 I 2008		Sytuacja duchowieństwa katolickiego w Kaliskiem w latach 1945–1956	dr Joanna Żelazko	
18 II 2008		Generał Henryk Kowalówka-Zrąb	dr Aleksandra Pietrowicz	

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
3 III 2008	Sympozjum w Liceum Ogólnokształcącym SS. Nazaretanek przy ul. Harcerskiej – w miejscu, gdzie podczas okupacji niemieckiej istniał obóz germanizacji dzieci	Losy dzieci deportowanych z Kresów Wschodnich w latach 1940–1941 w głąb Związku Sowieckiego	dr Janusz Wróbel	
		Rola Gaukinderheim w Kaliszu w germanizacyjnej polityce niemieckiego okupanta	dr Julianna Wasiak	
28 IV 2008		Pracownicy i funkcjonariusze służby więziennej w mogiłach katyńskich	płk dr Krystian Bedyński	
19 V 2008		Zasób archiwalny Oddziału IPN w Łodzi oraz zasady jego udostępniania	Paweł Perzyna	
28 V 2008	Otwarcie wystawy poświęconej pamięci gen. Augusta Emila Fieldorfa „Nila” w Muzeum Historii Przemysłu w Opatówku			
9 VI 2008		Losy okupacyjne przemysłowców narodowości żydowskiej w Kaliszu	dr Jarosław Dolat	
		Deportacja Żydów kaliskich do obozów pracy przymusowej w Wielkopolsce	dr Anna Ziółkowska	
6 X 2008		Zbrodnie OUN-UPA na mieszkańcach Kresów Wschodnich RP w latach 1943–1944 na przykładzie Wołynia	dr Leon Popek	
20 X 2008		NSZZ Solidarność w województwie kaliskim w latach 1980–1990	dr Grażyna Schlender	
17 XI 2008		Obóz pracy wychowawczej (Arbeitserziehungslager) w Ostrowie Wielkopolskim w latach 1942–1944	Sławomir Abramowicz	
15 XII 2008		Sowiecka okupacja Kresów Wschodnich RP 1939–1941	prof. dr hab. Albin Głowacki	

Katowice

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
18 III 2008		Aparat bezpieczeństwa w Polsce Ludowej 1944–1989	dr Filip Musiał	
		Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa na Górnym Śląsku	dr Wacław Dubiański	
9 IV 2008		Prezentacja filmu Paula Meyera, *Konspiratorki*	spotkanie z Zofią Książek-Bregułową	
26 XI 2008		Wydarzenia stanu wojennego na Śląsku, przebieg pacyfikacji kopalni „Wujek”	dr Jarosław Neja	

Koszalin

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
25 I 2008		Projekcja filmu *Epitafium 169. Rzecz o Adamie Dedio „Adrianie”*	dr. Janusz Marszalec, Waldemar Kowalski	
22 II 2008		Zbrodnie Wermachtu w okresie niemieckiego zarządu wojskowego (1 IX–23 X 1939 r.)	prof. Bogusław Polak	
27 III 2008		Promocja *Atlasu polskiego podziemia niepodległościowego 1944–1956*	dr Rafał Wnuk	
21 V 2008		Działalność wojskowych sądów rejonowych na Pomorzu Zachodnim w latach 1946–1955	Radosław Ptaszyński	
11VI 2008		Otwarcie wystawy „Dla pamięci... Ku przestrodze... Żołnierze Armii Krajowej i ich losy w sowieckich łagrach zespołu Borowicze 1944–1946”		
24 IX 2008		Rola Naczelnika Piłsudskiego w pierwszych tygodniach niepodległości	prof. Włodzimierz Suleja	
20 X 2008		Spotkanie poświęcone obozowi jenieckiemu w Bornem Sulinowie	dr Zygmunt Wujek	

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
12 XII 2008		Inka i inni. Wierność przysiędze i obrona ideałów w warunkach ekstremalnych (na przykładach z konspiracji antysowieckiej w Polsce 1945–1956)	Piotr Szubarczyk	

Kraków

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
27 II 2008		Od AK do WiN. Tarnowskie przykłady konspiracji poakowskiej.	Michał Wenklar	
27 IV 2008		Przewrót majowy 1926 r.	dr Janusz Mierzwa	
6 V 2008		Prezentacja książki: *Ziemianie wobec okupacji 1939–1945*, red. M. Wenklar	Dyskusja z udziałem: dr. Jerzego Gapysa, Elżbiety Jakimek-Zapart, prof. dr. hab. Kazimierza Karolczaka, dr. Jerzego Ronikiera, moderator: dr hab. Zdzisław Zblewski	
20 VI 2008		Zbuntowane miasto. Poznański Czerwiec 1956.	dr Konrad Białecki	
19 IX 2008		Marsz ku wojnie	Teodor Gąsiorowski	
21 X 2008		Poszukiwanie miejsc pochówków ofiar terroru komunistycznego	dr hab. Krzysztof Szwagrzyk	film Dariusza Walusiaka i Elżbiety Jakimek-Zapart *Pohańbiona godność*
18 XI 2008		Przesiedlenie Polaków z Archangielska na Ukrainę i Powołże w 1944 r.	dr Przemysław Nagel	

Lublin

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
8 VII 2008		65. rocznica ludobójstwa dokonanego na ludności polskiej Wołynia przez OUN-UPA	dr Leon Popek	

22 X 2008		Generalplan Ost. Polacy w nazistowskiej wizji nowego porządku etnicznego w Europie Wschodniej	dr Alina Gałan	
4 XI 2008		Wołyńskie zaduszki	dr Leon Popek	

Łódź

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
30 I 2008		Polscy volksdeutsche – okupacyjne dylematy i powojenne dramaty	prof. dr hab. Leszek Olejnik	
19 III 2008		Ochotnik do Auschwitz – rtm. Witold Pilecki	dr Adam Cyra	
2 IV 2008		Struktura zasobu archiwalnego Oddziału IPN w Łodzi	Paweł Perzyna	
23 IV 2008		Życie za życie. Maria Eugenia Jasińska (20 IV 1943 r.) Olga Kamińska Prokop (9 III 1943 r.)	Antoni Galiński	
4 VI 2008		Misja gen. Władysława Sikorskiego, Naczelnego Wodza i Premiera RP	prof. dr hab. Wiesław Jan Wysocki	
18 VI 2008		Zbrodnie OUN-UPA na ludności Wołynia w 1943 r.	dr Leon Popek	Promocja książki *Słownik biograficzny duchowieństwa metropolii lwowskiej – ofiar II wojny światowej*
20 VIII 2008		Postawy Polaków wobec ludności żydowskiej w Kraju Warty	Dorota Siepracka	
8 IX 2008	Spotkanie z młodzieżą w Opocznie	Gen. August Emil Fieldorf „Nil" – życie i działalność	prof. Albin Głowacki	Wystawa pt. „Gen. A.E. Fieldorf „Nil"– żołnierz niezłomny. W 55. rocznicę śmierci"
		Moje życie w Armii Krajowej	gen. bryg. Stanisław Burza-Karliński	
10 IX 2008		Polscy uchodźcy wojenni w Rumunii i na Węgrzech w latach 1939–1945	prof. dr hab. Tadeusz Dubicki	

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
7 X 2008	Wykład zorganizowany w I LO im. S. Żeromskiego w Opocznie	Zbrodnie OUN-UPA na Wołyniu w latach 1943–1944	dr Leon Popek	
15 X 2008		Generał Aleksander Krzyżanowski „Wilk" komendant okręgu wileńskiego ZWZ-AK	prof. dr hab. Krzysztof Tarka	
19 XI 2008		Służba bezpieczeństwa wobec inteligencji od października 1956 do marca 1968	Konrad Rokicki	
25 XI 2008	Wykład zorganizowany w I LO im. S. Żeromskiego w Opocznie	Polskie dzieci na tułaczych szlakach 1939–1950	dr Joanna Wróbel	
16 XII 2008	Wykład zorganizowany w I LO im. S. Żeromskiego w Opocznie	Stanisław Sojczyński i Konspiracyjne Wojsko Polskie	dr Tomasz Toborek	wykład poprzedzony filmem *Konspiracyjne Wojsko Polskie*

Olsztyn

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
6 III 2008	Akcja „Burza"	Spotkanie młodzieży z weteranami II wojny światowej		Film *Akcja „Burza"*
9 IV 2008	Powstanie Warszawskie	Spotkanie z młodzieżą w Zespole Szkół Budowlanych im. Żołnierzy Armii Krajowej w Olsztynie	Świadek historii – żołnierz Nowogrodzkiej AK, por. Andrzej Olszewski	Projekcja filmu *Powstanie warszawskie*
6 VII 2008	Uroczystości poświęcone 64. Rocznicy Operacji „Ostra Brama"	Operacji „Ostra Brama"	prof. Zbigniew Jabłonowski	
24 IX 2008		Wojna obronna 1939 r.	prof. Norbert Kasparek	

Opole

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
19 V 2008		Rozszyfrowanie kodu Enigmy	dr Marc Baldwin, dr Janusz Kapera, prowadzenie: dr Aleksander Woźny	
5 VI 2008		Działalność WiN-u na Opolszczyźnie	dr Ksawery Jasiak	
11 IX 2008	Opole ZSE im. gen. „Grota”	Aresztowanie dowódcy AK, gen. Stefana Roweckiego „Grota”	dr Aleksander Woźny	
16 X 2008	Opole, ZSE im. gen. „Grota”	Losy żołnierzy Armii Krajowej w sowieckich łagrach	kpt. Krzysztof Werner	
18 XI 2008		„Zamelduj, że rozkaz wykonałem”. Rotmistrz Witold Pilecki	Andrzej Górski	
9 XII 2008		Stan wojenny we wspomnieniach	red. Danuta Schetyna	

Pabianice

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
28 II 2008	Spotkanie inauguracyjne	Generał brygady August Emil Fieldorf „Nil” – bohater bez grobu	prof. dr. hab. Albin Głowacki	
28 III 2008	Spotkanie z płk. (od maja gen. bryg.) Aleksandrem Arkuszyńskim „Majem” – bohaterem akcji odbicia żołnierzy Armii Krajowej przetrzymywanych w Powiatowym Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Pabianicach		płk. Aleksander Arkuszyński, Antoni Galiński	
24 IV 2008		Badanie pochówków ofiar zbrodni komunistycznych na Ukrainie	prof. dr hab. Maria Blomberg	

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
15 V 2008	Spotkanie z Feliksem Milanem – więźniem i katorżnikiem łagrów na Kołymie, honorowym prezesem Związku Sybiraków w Łodzi	Historia łagrów na Kołymie	Wojciech Marciniak	
19 VI 2008		Agenci na tropach gen. Stefana Roweckiego „Grota”	dr Waldemar Grabowski	
18 IX 2008		Dowódcy Armii „Łódź” – gen. dyw. Juliusz Rómmel i gen. bryg. Wiktor Thommee	prof. dr hab. Henryk Stańczyk	
16 X 2008		Od „Waltera” do „Gertrudy” – rzecz o gen. Zygmuncie Janke i jego żołnierzach	Artur Ossowski	
13 XI 2008		Józef Piłsudski – syn Ziemi Wileńskiej	Jerzy Surwiło	
20 XI 2008		Narodowe Siły Zbrojne – prawda i legenda	dr hab. Krzysztof Komorowski	

Piotrków Trybunalski

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
17 XII 2008	Spotkanie inauguracyjne	Generał Stefan Rowecki „Grot” – pierwszy dowódca Armii Krajowej	dr Waldemar Grabowski	

Poznań

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
5 II 2008		Prezentacja dwóch najnowszych publikacji IPN: – *Atlasu polskiego podziemia niepodległościowego 1945–1956* – *Konspiracji antykomunistycznej i podziemia zbrojnego w Wielkopolsce w latach 1945–1956*	Agnieszka Jaczyńska (IPN Lublin), Agnieszka Pietrowicz, Agnieszka Łuczak, Rafał Sierchuła, Przemysław Zwiernik	

28 IV 2008	Pokaz filmów dokumentalnych Khosrowa Sinaia *The Lost Requiem* oraz Doroty Latour *Przypomniane requiem*			
16 VI 2008		Gen. Stefan Rowecki „Grot”	prof. dr hab. Tomasz Szarota	Prezentacja najnowszej książki prof. dr. hab. Tomasza Szaroty *Karuzela na placu Krasińskich*
18 XI 2008		„Poznańskie i Piłsudski”	prof. Witold Dworecki	odsłonięcie pamiątkowej tablicy poświęconej Józefowi Piłsudskiemu
9 XII 2008		Powstanie Wielkopolskie – spojrzenie po 90 latach	dr Marek Rezler	

Sieradz

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
21 I 2008		Podstawy prawne funkcjonowania i udostępniania zasobu archiwalnego Instytutu Pamięci Narodowej	Paweł Perzyna	
25 II 2008		Kolektywizacja rolnictwa w rejonie łódzkim	Leszek Próchniak	
17 III 2008	Sesja popularnonaukowa „Losy obywateli RP na Wschodzie po 17 września 1939 r.” w Złoczewie, w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych	Deportacje mieszkańców Kresów Wschodnich RP w głąb ZSRR	prof. dr hab. Albin Głowacki	
		Deportacja do Kazachstanu w lutym 1940 r. we wspomnieniach moich rodziców	Antoni Firlit	
		Polacy w łagrach sowieckich w latach 1944–1956	Wojciech Marciniak	
28 IV 2008		Prace ekshumacyjno-sondażowe na terenie Lasu Katyńskiego w latach 1994–1995 i wnioski z nich wypływające	dr Marek Dutkiewicz	

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
19 V 2008		płk Józef Spychalski „Luty", syn ziemi sieradzkiej, wybitna postać Polski Podziemnej	Stanisław Piwowarski	
9 VI 2008		Młodzieżowe konspiracje niepodległościowe w Sieradzkiem w latach 1945–1956	dr Joanna Żelazko	
19 VI 2008	Otwarcie wystawy w Muzeum Okręgowym w Sieradzu „Gen. August Emil Fieldorf „Nil" – żołnierz niezłomny. W 55. rocznicę śmierci"			
11VII 2008	Wykład w Zakładzie Karnym w Sieradzu	Eksterminacja ludności polskiej w Sieradzkiem w latach okupacji niemieckiej	Józef Szubzda	
22 VIII 2008	Wykład w Zakładzie Karnym w Sieradzu	PASTA na celowniku – przykład działań szturmowych w Powstaniu Warszawskim	Artur Ossowski	
28 VIII 2008	Spotkanie w Muzeum Okręgowym w Sieradzu	Spotkanie z autorem książki *Stanisław Sojczyński i Konspiracyjne Wojsko Polskie*		
22 IX 2008	Wykład w Zakładzie Karnym w Sieradzu	Deportacje Polaków do Kazachstanu w lutym 1940 r. we wspomnieniach moich rodziców	Antoni Firlit	
22 IX 2008		Mieszkańcy Sieradza i okolic w Powstaniu Warszawskim	Artur Ossowski	
	Starostwo Powiatowe w Sieradzu	Działalność konspiracyjna młodzieży w Sieradzkiem po 1945 r.	dr Joanna Żelazko	W spotkaniu uczestniczyło około 300 uczniów
6 X 2008	Wykład w Zakładzie Karnym w Sieradzu	Patriotyczne postawy młodzieży z powiatu sieradzkiego w latach 1945–1956 i ich konsekwencje	dr Joanna Żelazko	
6 X 2008		Zbrodnie OUN-UPA na mieszkańcach Kresów Wschodnich RP w latach 1943–1944 na przykładzie Wołynia	dr Leon Popek	

20 X 2008		Niemiecka polityka narodowościowa w rejencji łódzko-kaliskiej, na przykładzie wysiedleń ludności polskiej	doc. dr hab. Maria Rutowska	
10 XI 2008	Wykład w Zakładzie Karnym w Sieradzu	Zakład Karny w Sieradzu 1939–1944	Antoni Galiński	
17 XI 2008	Spotkanie z młodzieżą I LO im. Kazimierza Jagiellończyka	Polskie dzieci na tułaczych szlakach 1939–1950	dr Janusz Wróbel	
15 XII 2008	Wykład w Zakładzie Karnym w Sieradzu	Tarcza i młot komunizmu – działalność Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w regionie łódzkim	Artur Ossowski	
15 XII 2008		Likwidacja Komendy Powiatowej Konspiracyjnego Wojska Polskiego w Sieradzu przez aparat bezpieczeństwa i Informację Wojskową w 1946 r.	dr Jerzy Bednarek	Prezentacja filmu *Z archiwum IPN – Konspiracyjne Wojsko Polskie*

Szczecin

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
31 I 2008		Katyń. Prawda i kłamstwo	dr Andrzej K. Kunert	
4 III 2008		Za świętą sprawę – żołnierze „Łupaszki”	Piotr Szubarczyk	
23 IV 2008		Czy potrzebujemy polityki historycznej?	dr Kazimierz Wóycicki	
15 V 2008		Armia Czerwona na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1956	Paweł Miedziński	
19 VI 2008		Order Virtuti Militari – znak chwały żołnierza polskiego	prof. dr hab. Bogusław Polak	
29 X 2008		Niemieckie obozy na Pomorzu Zachodnim w czasie II wojny światowej	Paweł Szulc	
20 XI 2008		Prezentacja filmów dokumentalnych Khosrowa Sinaia, *The Lost Requiem* oraz Doroty Latour, *Przypomniane requiem*	Paweł Skubisz	

Trójmiasto

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
23 I 2008		Rehabilitacja Polaków wpisanych na niemiecką listę narodową na terenie woj. gdańskiego w latach 1945–1950	Sylwia Bykowska	
27 II 2008	Promocja *Atlasu polskiego podziemia niepodległościowego 1945–1956*		Sławomir Poleszak, Agnieszka Jaczyńska, Janusz Marszalec, Piotr Niwiński, prof. Bogdan Chrzanowski, dr Zbigniew Szczurek	
26 III 2008		Ludowe Wojsko Polskie i gen. Wojciech Jaruzelski	Paweł Piotrowski	
24 IV 2008		Za pierwszego Sowieta. Konspiracja na Kresach Wschodnich 1939–1941	dr Rafał Wnuk	
19 V 2008		Akcja „X” i rozpracowanie środowiska wileńskiego w Polsce przez UB-SB	dr Piotr Niwiński	
29 IX 2008	Prezentacja książki Andrzeja Gąsiorowskiego *Jan Kaszubowski i służby specjalne GESTAPO, SMIERSZ, UB…*		dr Janusz Marszalec, dr Piotr Niwiński	
27 X 2008	Prezentacja książki Andrzeja Gąsiorowskiego *Jan Kaszubowski i służby specjalne GESTAPO, SMIERSZ, UB…*		dr hab. Andrzej Gąsiorowski	
10 XI 2008	Sopot	Śpiewnik polski – prelekcja okolicznościowa i wspólne śpiewanie polskich pieśni narodowych	Piotr Szubarczyk	Recytacje: Jerzy Kiszkis, animacja śpiewu: Janusz Żak
15 XII 2008		Ewakuacja morska więźniów KL Stutthoff w roku 1945	Elżbieta Grot	

Warszawa

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
23 I 2008	Spotkanie poświęcone pamięci Jana Nowaka Jeziorańskiego (zm. 21 stycznia 2005 r.)	Wspomnienia o Janie Nowaku Jeziorańskim	Władysław Bartoszewski, Jacek Taylor, Jarosław Kurski	
6 II 2008	Pokaz filmu Jolanty Kessler-Chojeckiej *Pseudonim Jan Nowak*		Jolanta Kessler--Chojecka	
27 II 2008		Za pierwszego Sowieta. Polska konspiracja na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej (wrzesień 1939–czerwiec 1941)	dr Rafał Wnuk	prezentacja książki – dr hab. Marek Wierzbicki
26 III 2008		Sprawa ppłk. Aleksandra Reszczyńskiego	dr Andrzej K. Kunert	
8 V 2008		Karuzela na Placu Krasińskich. Studia i szkice z lat wojny i okupacji	prof. dr hab. Tomasz Szarota	prezentacja książki – prof. dr hab. Jerzy Eisler
14 V 2008	Zwiedzanie wystawy „W objęciach Wielkiego Brata. Sowieci w Polsce 1944–1993”		dr Tomasz Łabuszewski	
4 VI 2008	Pokaz filmów dokumentalnych Khosrowa Sinaia *The Lost Requiem* oraz Doroty Latour *Przypomniane requiem*			
18 VI 2008		Legenda Armii Andersa	dr Andrzej K. Kunert	
23 X 2008		O honor i wolność. Generał Tadeusz Bór Komorowski w życiu i legendzie	płk rez. dr hab. Krzysztof Komorowski	prezentacja filmu Zofii i Andrzeja Kunertów *Bór*
19 XI 2008	Spotkanie poświęcone pamięci Wacława Micuty		prof. dr hab. Tomasz Szarota, red. Katarzyna Madoń-Mitzner	prezentacja filmu Hanny Kramarczuk i Joanny Gospodarczyk *Historia pewnej przyjaźni…*

Wieluń

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
31 III 2008		Polacy w Łagrach na Kołymie w latach 1944–1956	Wojciech Marciniak	
18 IV 2008		Zbrodnie nacjonalistów ukraińskich na Wołyniu w latach II wojny światowej	Marcin Adamus	
16 V 2008		Obóz narodowy we wschodnich powiatach kraju Warty w latach 1939–1945	Rafał Sierchuła	
6 VI 2008		Stanisław Kaszyński wobec zgłady żydów w Chełmnie nad Nerem	Dorota Siepracka	
12 IX 2008		Wrzesień 1939 w Katowicach – Wieża Spadochronowa prawda i legenda	dr Grzegorz Bębnik	
10 X 2008		Polscy volksdeutsche	prof. dr hab. Leszek Olejnik	
21 XI 2008		Niszczenie akt UB i SB w latach 1945–1990	Radosław Peterman	

Wrocław

Data	Tytuł spotkania	Tytuł wystąpienia	Prelegent	Inne informacje
13III 2008		Marzec ‘68 na Dolnym Śląsku	dr Robert Klementowski	
10 IV 2008		Katyń – Międzynarodowy Motocyklowy Rajd Katyński	dr Jerzy Kirszak	
16 IX 2008		Polski Wrzesień	dr Jerzy Kirszak	
14 X 2008		Breslau–1945–Wrocław	Rudolf Tauer	
7 XI 2008	Gala upamiętniająca 90. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości	Historyczne uwarunkowania i następstwa 11 listopada 1918 r.	dr Jerzy Kirszak	

ADRESY BIUR, ODDZIAŁÓW I DELEGATUR INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ www.ipn.gov.pl	
Prezes IPN dr hab. Janusz KURTYKA	ul. Towarowa 28, 00-839 Warszawa sekretariat tel. (0-22) 581 85 22, 581 85 23 fax (0-22) 581 85 24
Zastępca Prezesa IPN dr Maria DMOCHOWSKA	ul. Chłodna 51, 00-867 Warszawa sekretariat tel. (0-22) 526 19 41, 526 19 40 fax (0-22) 526 19 43
Zastępca Prezesa IPN dr Franciszek GRYCIUK	ul. Towarowa 28, 00-839 Warszawa sekretariat tel. (0-22) 581 87 38, fax (0-22) 581 85 63
Główna Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu Dyrektor prok. Dariusz GABREL	Pl. Krasińskich 2/4/6, 00-207 Warszawa sekretariat tel. (0-22) 530 86 56 fax (0-22) 530 90 87
Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów Dyrektor dr Zbigniew NAWROCKI	ul. Towarowa 28, 00-839 Warszawa sekretariat, tel. (0-22) 581 86 01 fax (0-22) 58186 34
Biuro Edukacji Publicznej Dyrektor dr hab. Jan ŻARYN	ul. Hrubieszowska 6a, 01-209 Warszawa sekretariat: tel. (0-22) 431 83 83, fax (0-22) 431 83 80
Biuro Lustracyjne Dyrektor prok. Jacek WYGODA	ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa sekretariat: tel. (0-22) 693 45 73, (0-22) 693 45 82
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku	ul. Warsztatowa 1A, 15-637 Białystok sekretariat: tel. (0-85) 664 57 03, fax (0-85) 664 57 00
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku	ul. Witomińska 19, 81-311 Gdynia sekretariat: tel. (0-58) 660 67 00, fax (0-58) 660 67 01
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach	ul. Kilińskiego 9, 40-061 Katowice sekretariat: tel. (0-32) 609 98 40, fax (0-32) 609 98 42
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie	ul. Reformacka 3, 31-012 Kraków sekretariat: tel. (0-12) 426 21 35, 426-21-37, fax (0-12) 421 11 00
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie	ul. Szewska 2, 20-086 Lublin sekretariat: tel. (0-81) 536 34 01, fax (0-81) 536 34 02

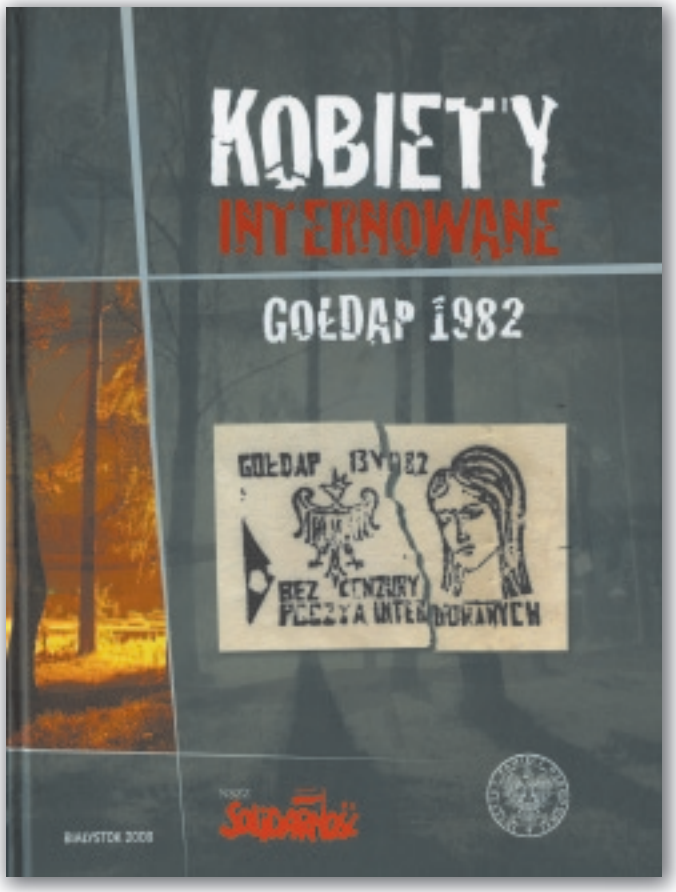
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi	ul. Orzeszkowej 31/35, 91-479 Łódź sekretariat: tel. (0-42) 616 27 45, fax (0-42) 616-27-48
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu	ul. Rolna 45a, 61-487 Poznań sekretariat: tel. (0-61) 835 69 00, fax (0-61) 835 69 03
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Rzeszowie	ul. Słowackiego 18, 35-060 Rzeszów sekretariat: tel. (0-17) 860 60 18, fax (0-17) 860 60 39
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie	ul. Janickiego 30, 71-270 Szczecin tel. (0-91) 48 49 800, fax (0-91) 48 49 811
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie	ul. Chłodna 51, 00-867 Warszawa sekretariat: tel. (0-22) 526 19 10, 526 19 11, fax (0-22) 526 19 13
Oddział Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu	ul. Sołtysowicka 21a, 51-168 Wrocław sekretariat: tel. (0-71) 326 76 00, fax (0-71) 326 76 03
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Bydgoszczy	ul. Grudziądzka 9-15, 85-130 Bydgoszcz sekretariat: tel. (0-52) 325 95 00, fax (0-52) 325 95 01
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Gorzowie Wlkp.	ul. Jagiellończyka 8, 66-400 Gorzów Wielkopolski sekretariat: tel./fax (0-95) 71 15 725
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach	Al. Na Stadion 1, 25-127 Kielce sekretariat: tel. (0-41) 340 50 50, fax (0-41) 340 50 96
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Koszalinie	ul. Andersa 34, 75-950 Koszalin sekretariat: tel./fax (0-94) 342 85 02
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Olsztynie	ul. Partyzantów 87, 10-402 Olsztyn sekretariat: tel. (0-77) 521 48 00, fax (0-89) 521 48 01
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Opolu	ul. Oleska 31, 45-052 Opole sekretariat: tel./fax (0-77) 453 84 78
Delegatura Instytutu Pamięci Narodowej w Radomiu	ul. Żeromskiego 53, 26-600 Radom tel. (0-48) 368 24 02

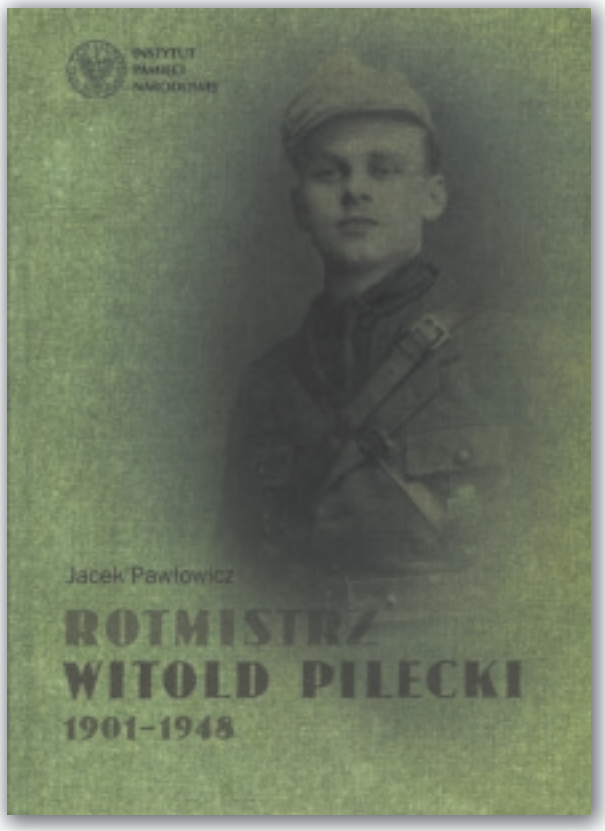
Wydawnictwa

Instytutu Pamięci Narodowej

– Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

„Zaplute karły reakcji...”
Polskie podziemie niepodległościowe 1944–1956
IPN

KOBIETY
INTERNOWANE
GOŁDAP 1982
GOŁDAP 13 V 82
BIAŁYSTOK 2008

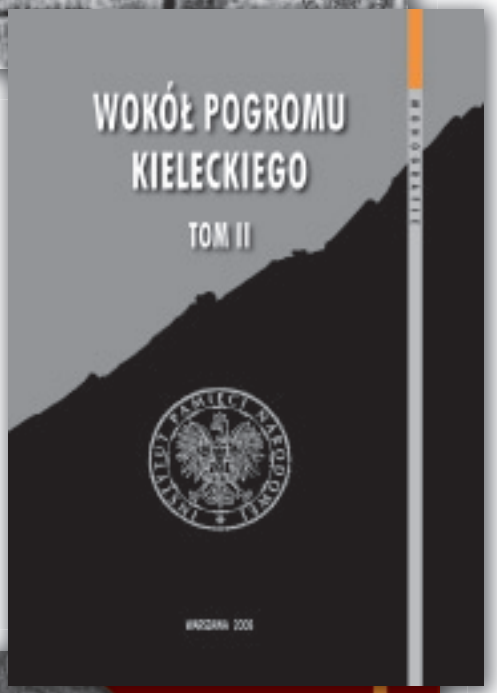

Jacek Pawłowicz
ROTMISTRZ
WITOLD PILECKI
1901–1948

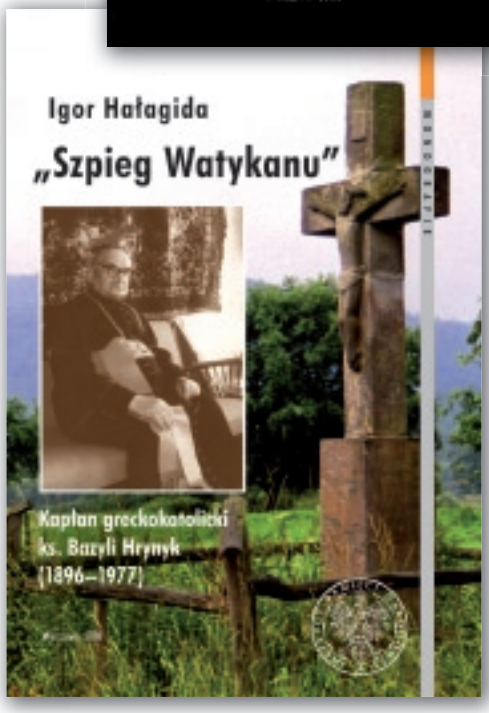
● MONOGRAFIE ●

BYDGOSZCZ
3–4 WRZEŚNIA 1939

Monika
Tomkiewicz
Zbrodnia
w Ponarach
1941–1944

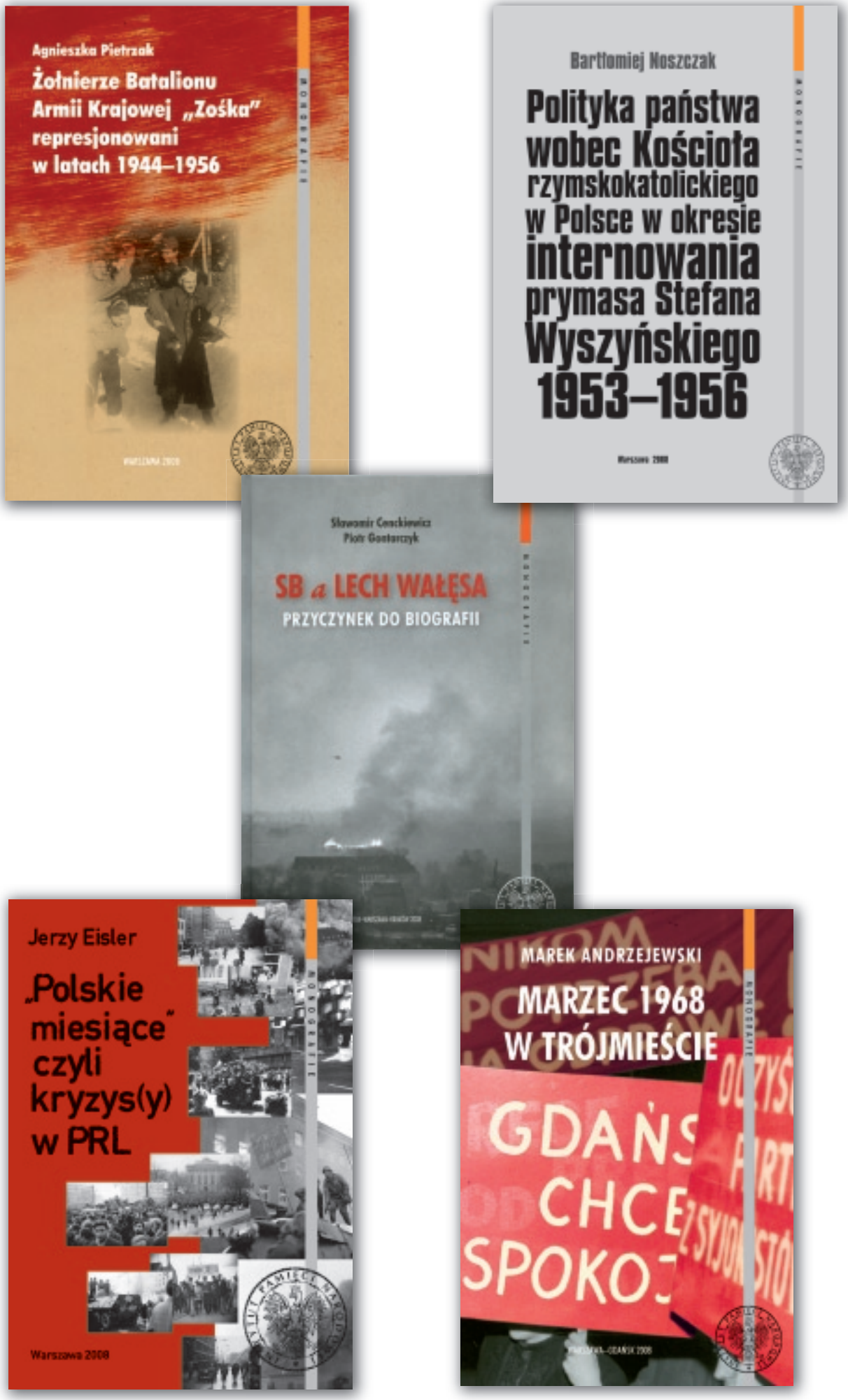

MAREK JAN
CHODAKIEWICZ
PO ZAGŁADZIE
STOSUNKI POLSKO-ŻYDOWSKIE
1944–1947

WOKÓŁ POGROMU
KIELECKIEGO
TOM II

Igor Hałagida
„Szpieg Watykanu"
Kapłan greckokatolicki
ks. Bazyli Hrynyk
(1896–1977)

WYWIAD I KONTRWYWIAD
ARMII KRAJOWEJ

● MONOGRAFIE ●

Agnieszka Pietrzak
Żołnierze Batalionu Armii Krajowej „Zośka" represjonowani w latach 1944–1956
Bartłomiej Noszczak
Polityka państwa wobec Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w okresie internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego 1953–1956
Sławomir Cenckiewicz
Piotr Gontarczyk
SB a LECH WAŁĘSA
PRZYCZYNEK DO BIOGRAFII
Jerzy Eisler
„Polskie miesiące" czyli kryzys(y) w PRL
Warszawa 2008
MAREK ANDRZEJEWSKI
MARZEC 1968 W TRÓJMIEŚCIE

KRYPTONIM „PEGAZ”
SŁUŻBA BEZPIECZEŃSTWA WOBEC TOWARZYSTWA KURSÓW NAUKOWYCH 1978–1989
KRYPTONIM „OŚMIORNICA”
SŁUŻBA BEZPIECZEŃSTWA WOBEC RZESZOWSKIEGO ODDZIAŁU SOLIDARNOŚCI WALCZĄCEJ 1982–1990
SPRAWA OPERACYJNEGO ROZPRACOWANIA
POLIGRAF
Operacja „Podhale”
Służba Bezpieczeństwa wobec wydarzeń w Czechosłowacji 1968–1970
OPERACJA „ZORZA II”
SŁUŻBA BEZPIECZEŃSTWA I KOMITET WOJEWÓDZKI PZPR WOBEC WIZYTY JANA PAWŁA II W TRÓJMIEŚCIE (CZERWIEC 1987)
SPRAWA OBIEKTOWA
MARZEC 1968 W DOKUMENTACH MSW
TOM I
NIEPOKORNI
DZIAŁANIA SŁUŻBY BEZPIECZEŃSTWA WOBEC ORGANIZACJI „RUCH”

STRAJKI ŁÓDZKIE
W LUTYM 1971
STAN WOJENNY
W REGIONIE ŁÓDZKIM
W DOKUMENTACH
SŁUŻBY BEZPIECZEŃSTWA
JAN PAWEŁ II
W SZCZECINIE
Sprawy gospodarcze
w dokumentach
pierwszej Solidarności
tom I
16 sierpnia 1980–30 czerwca 1981
Z „ARCHIWUM
PAWŁA CIERPIOŁA
»MAKOPOLA«"
1941–1948

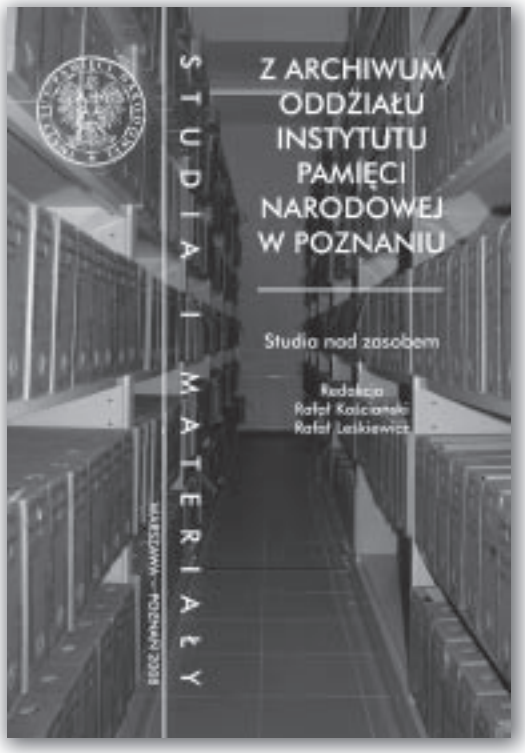
● RELACJE I WSPOMNIENIA ●

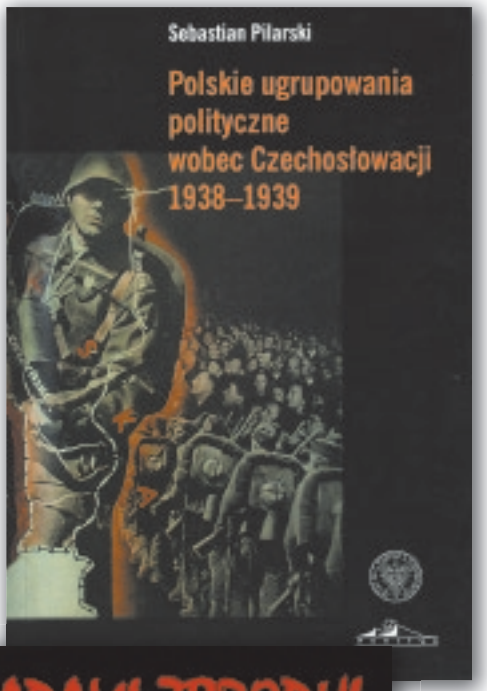
● KTO RATUJE JEDNO ŻYCIE... ●

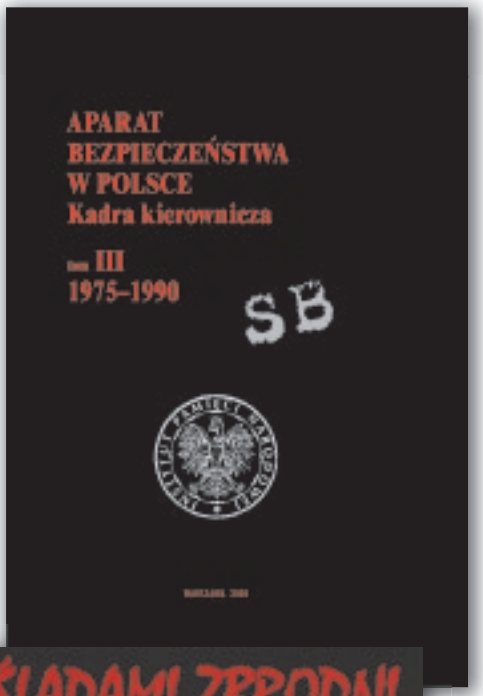

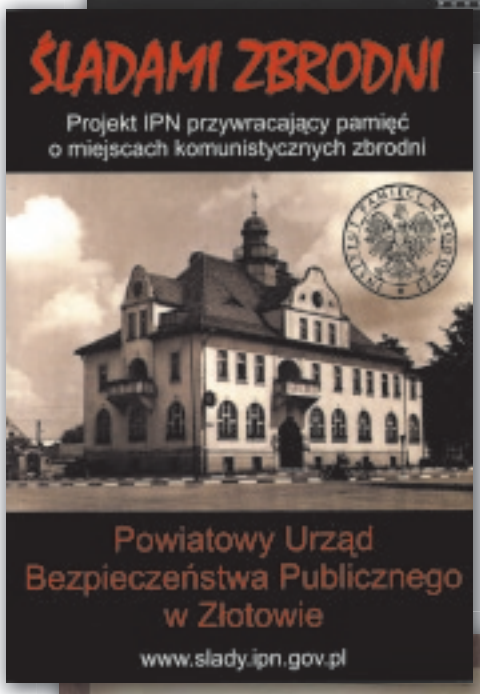
● STUDIA I MATERIAŁY ●

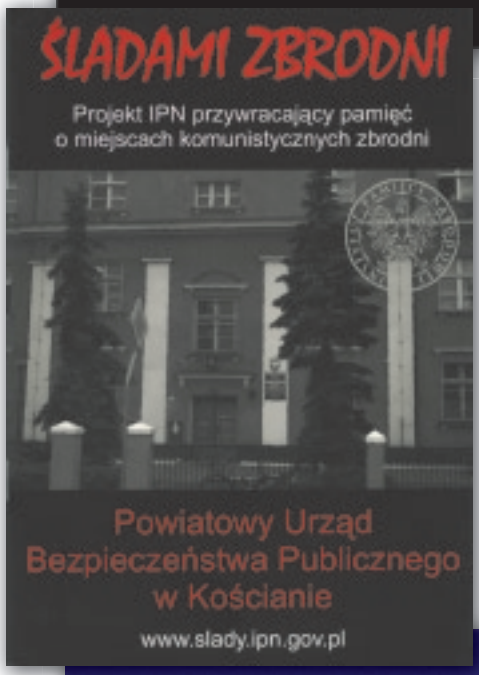

Poza serią

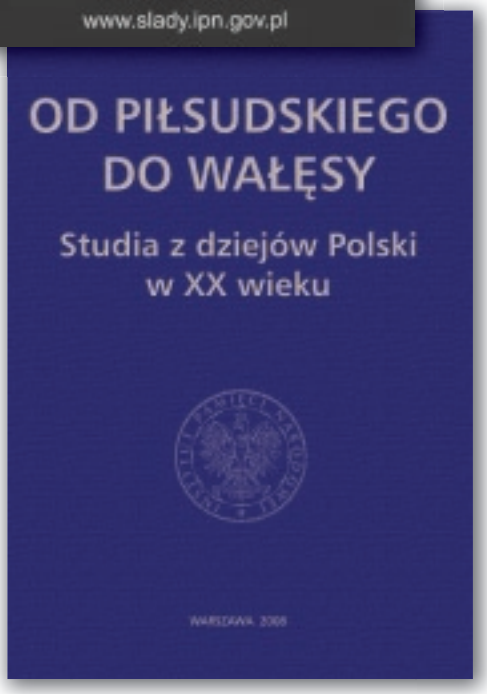

Sebastian Pilarski
Polskie ugrupowania polityczne wobec Czechosłowacji 1938–1939

APARAT BEZPIECZEŃSTWA W POLSCE
Kadra kierownicza
tom III
1975–1990
SB

ŚLADAMI ZBRODNI
Projekt IPN przywracający pamięć o miejscach komunistycznych zbrodni
Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Złotowie
www.slady.ipn.gov.pl

ŚLADAMI ZBRODNI
Projekt IPN przywracający pamięć o miejscach komunistycznych zbrodni
Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kościanie
www.slady.ipn.gov.pl

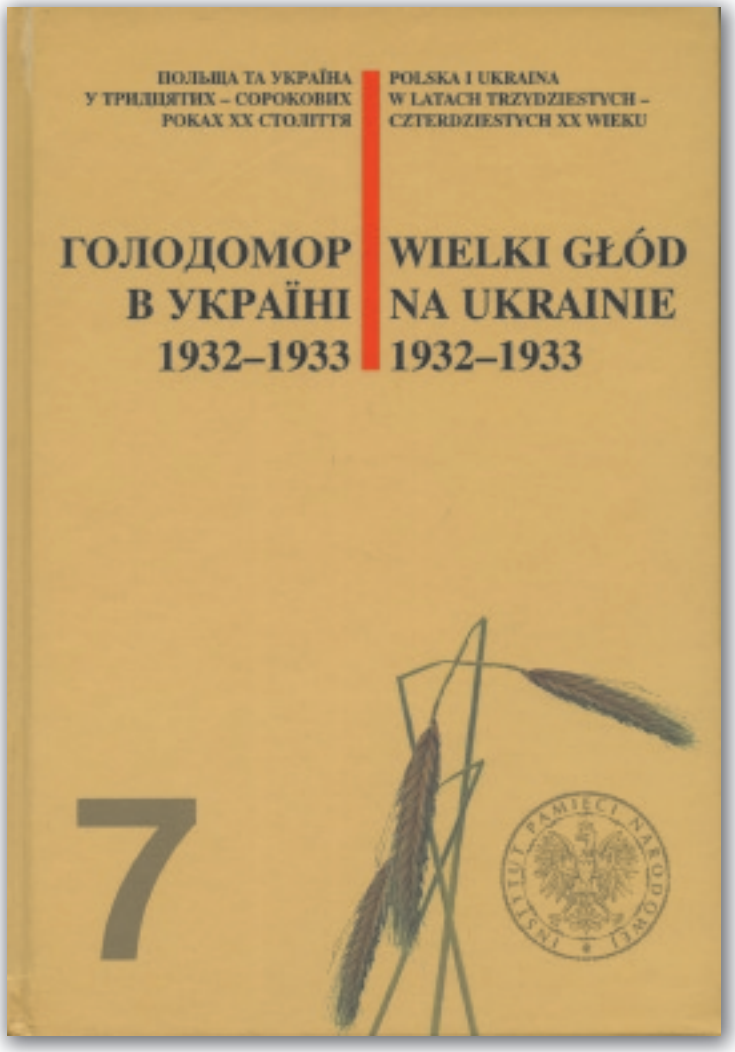

Polskie dzieci na tułaczych szlakach 1939–1950

OD PIŁSUDSKIEGO DO WAŁĘSY
Studia z dziejów Polski w XX wieku

Polskie Państwo Podziemne w dokumentach

Polska i Ukraina w latach 30.–40. XX w

Letnia Szkoła Historii Najnowszej

● KONFERENCJE NAUKOWE ●

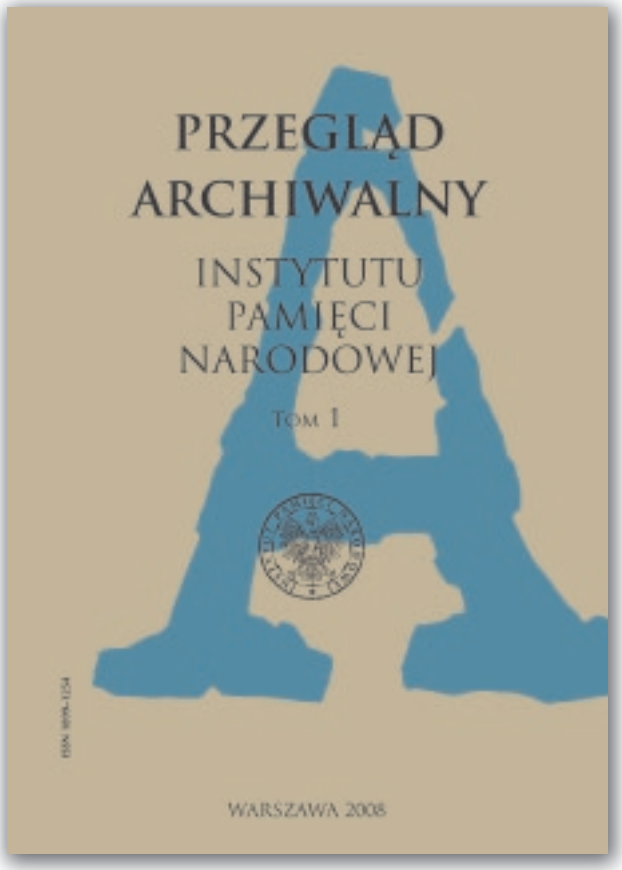
Wydawnictwa

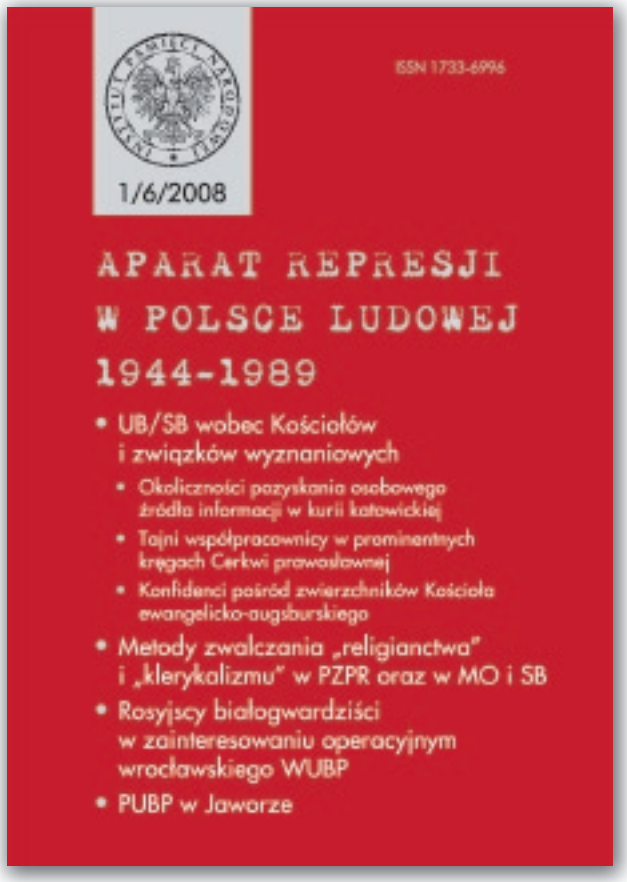

Broszury

● PERIODYKI ●

PRZEGLĄD
ARCHIWALNY
INSTYTUTU
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Tom 1
WARSZAWA 2008

ISSN 1733-6996
1/6/2008
APARAT REPRESJI
W POLSCE LUDOWEJ
1944-1989
• UB/SB wobec Kościołów i związków wyznaniowych
• Okoliczności pozyskania osobowego źródła informacji w kurii katowickiej
• Tajni współpracownicy w prominentnych kręgach Cerkwi prawosławnej
• Konfidenci pośród zwierzchników Kościoła ewangelicko-augsburskiego
• Metody zwalczania „religianctwa" i „klerykalizmu" w PZPR oraz w MO i SB
• Rosyjscy białogwardziści w zainteresowaniu operacyjnym wrocławskiego WUBP
• PUBP w Jaworze

PAMIĘĆ
I
SPRAWIEDLIWOŚ
PISMO INSTYTUTU PAMIĘCI NARODO
1 (12)
2008

PAMIĘĆ
I
SPRAWIEDLIWOŚĆ
PISMO INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ
2 (13)
2008

● PERIODYKI ●

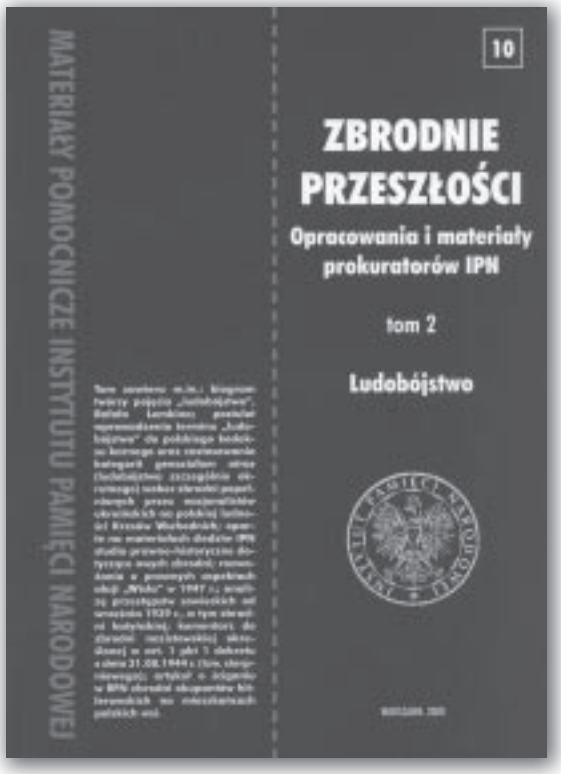

BIULETYN
INSTYTUTU PAMIĘCI NARODOWEJ
Bezpieka
Marzec '68
Wolne Związki Zawodowe
WiN
1945 1954
BUNTOWNICY
Józef Piłsudski
Obywatel poeta
Literaci w peerelu
Przesłanie wciąż aktualne
Cud nad Wisłą
1918–2008

● TEKI EDUKACYJNE ●

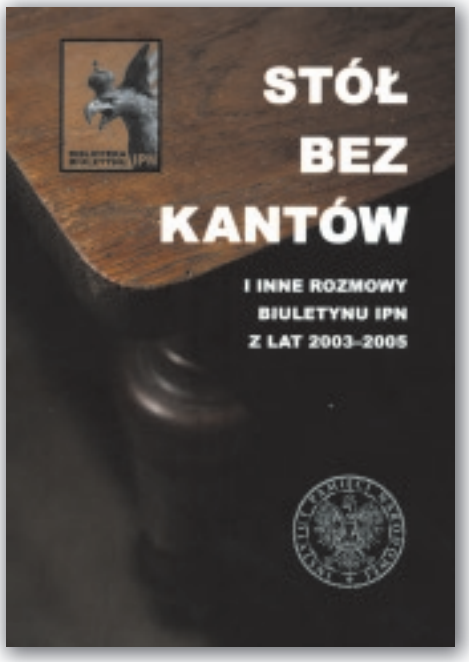

Materiały Pomocnicze

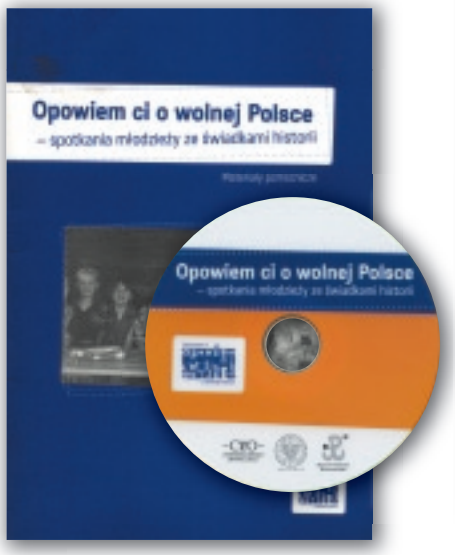

Biblioteka „Biuletynu IPN”

● MATERIAŁY EDUKACYJNE ●

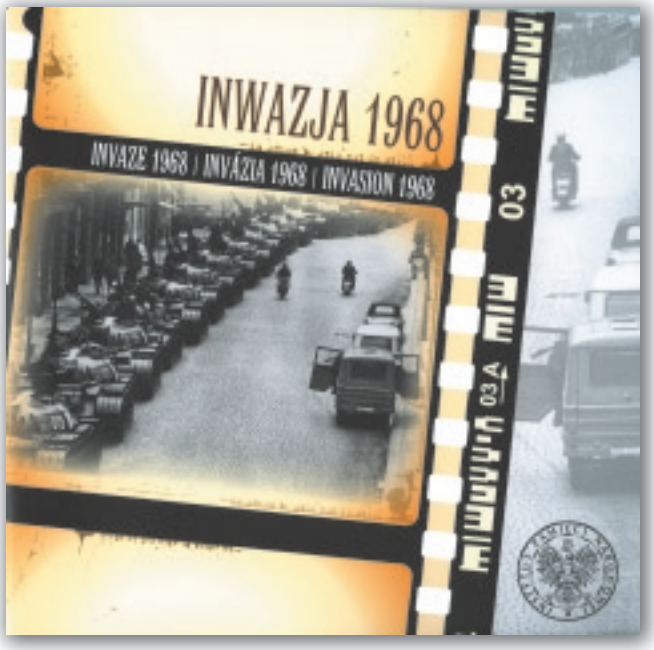

● KATALOGI WYSTAW ●

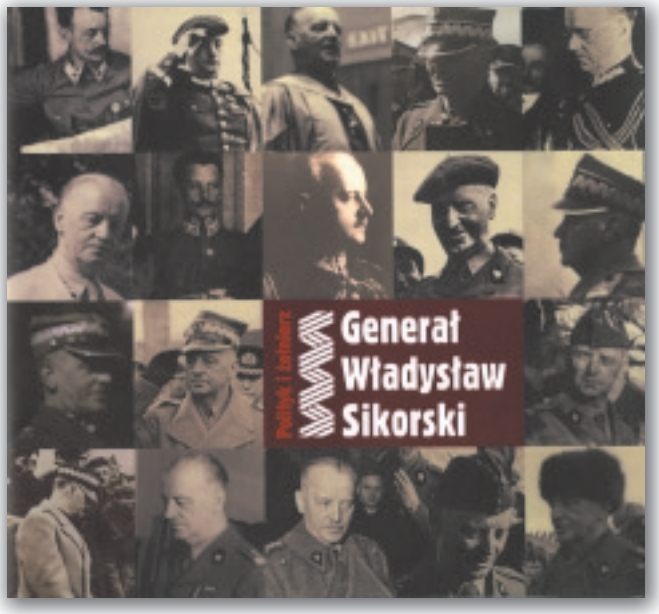

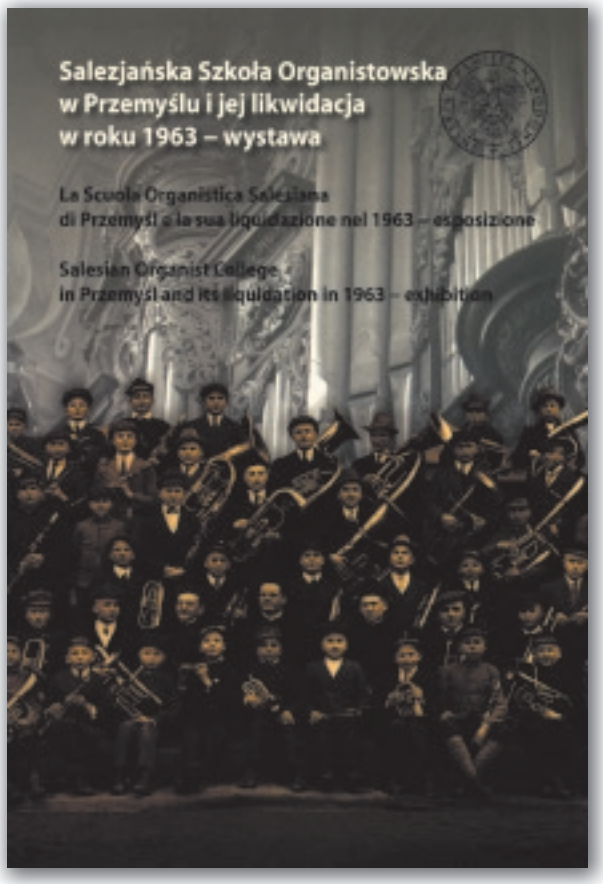

● KATALOGI WYSTAW ●

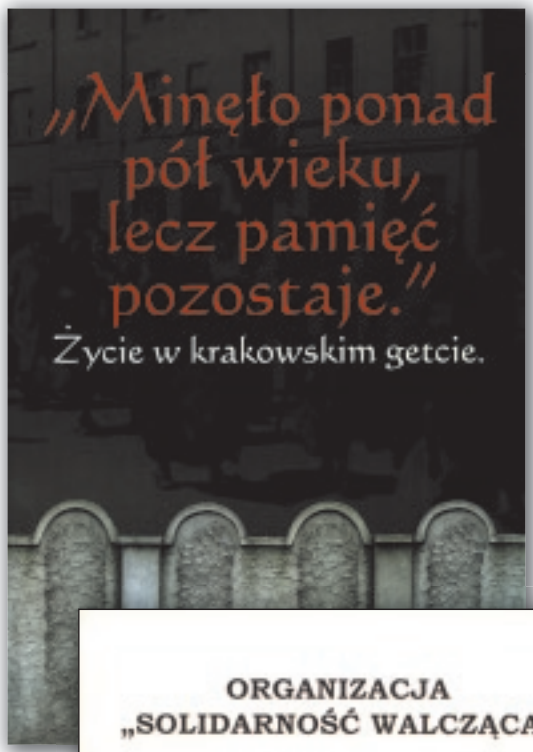

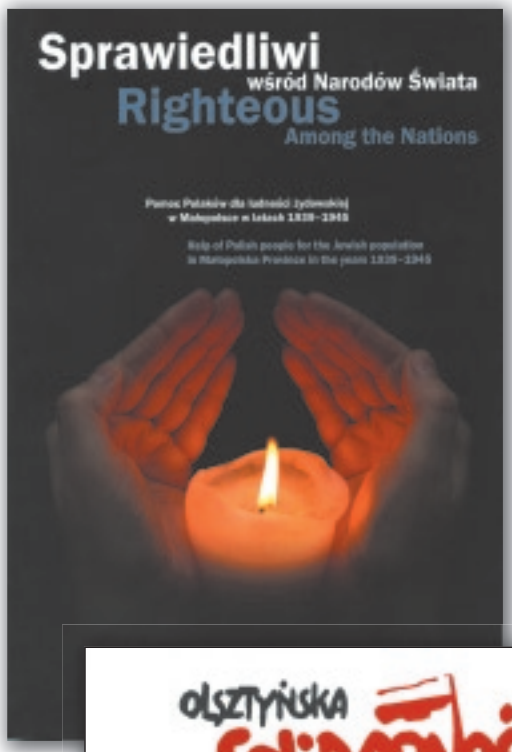

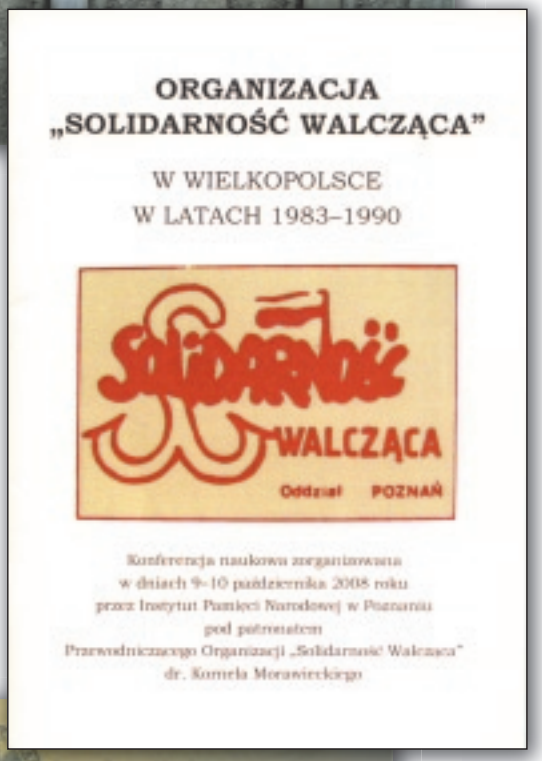

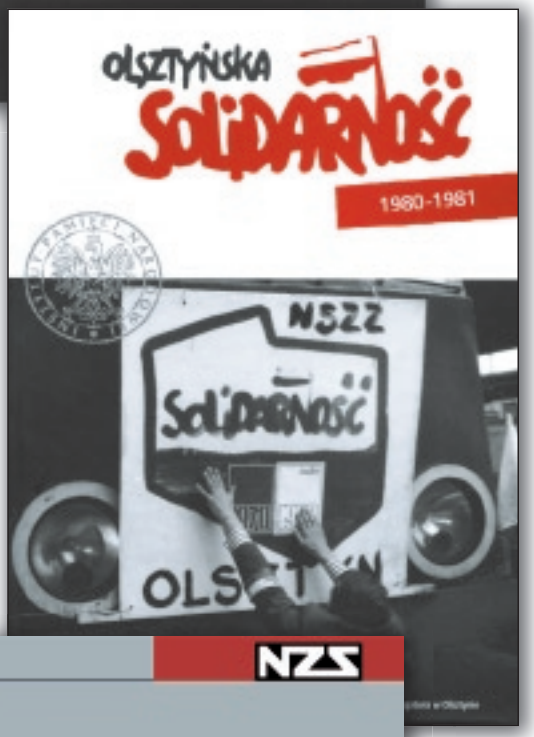

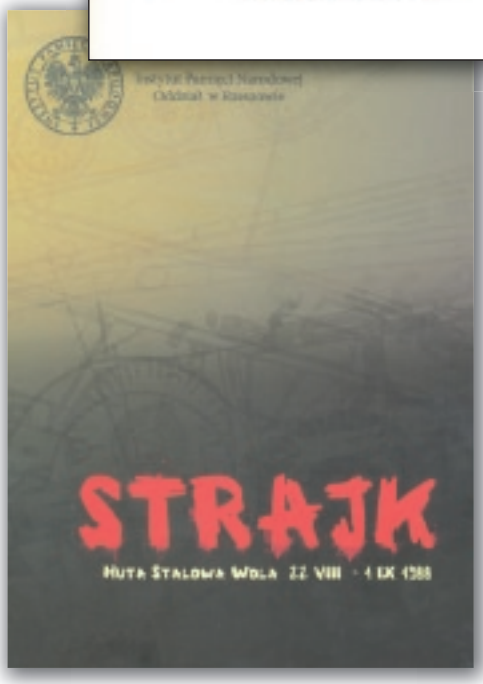
● KATALOGI WYSTAW ●

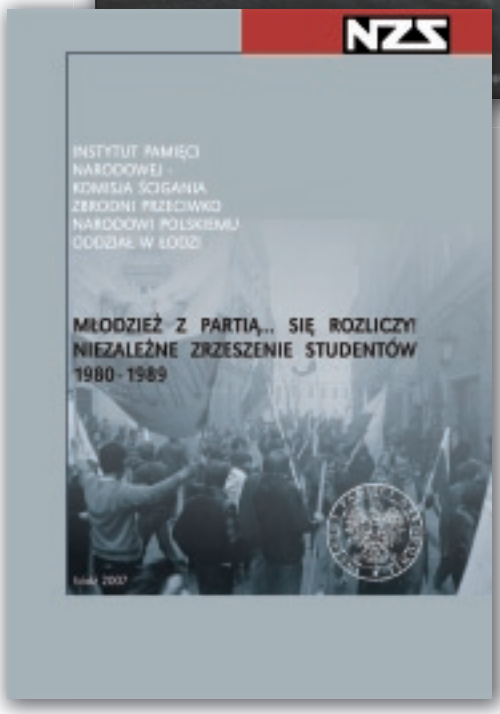

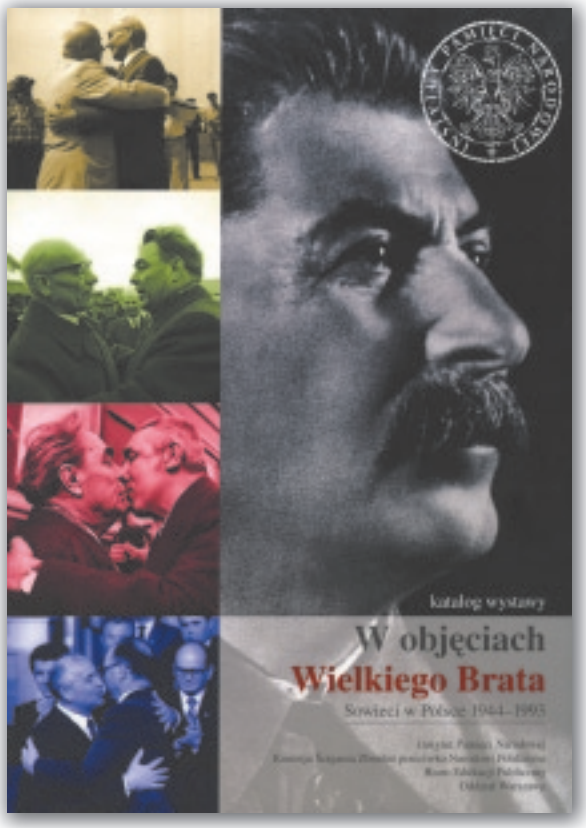

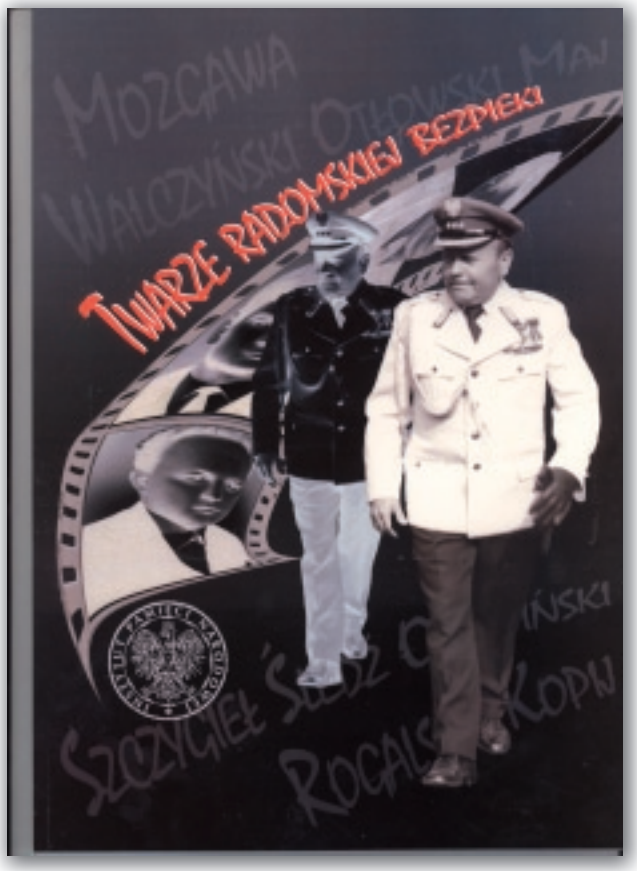

● KATALOGI WYSTAW ●

● WWW.IPN.GOV.PL ●

Portale internetowe

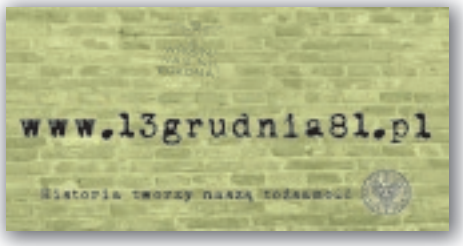
www.pilecki.ipn.gov.pl

www.slady.ipn.gov.pl

www.marzec1968.pl

www.13grudnia81.pl

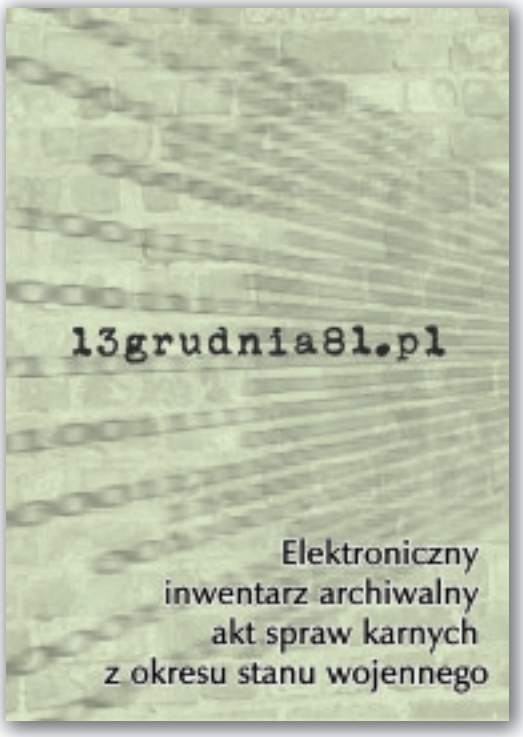

www.sierpien1980.pl

Inwentarze internetowe

www.bibliografia.ipn.gov.pl

www.13grudnia81.pl

http://ipn.gov.pl/portal/pl/703/8532/Katalog_materialow_archiwalnych_z_zasobu_Instytutu_Pamieci_Narodowej.html

● PUBLIKACJE ODDZIAŁOWE ●

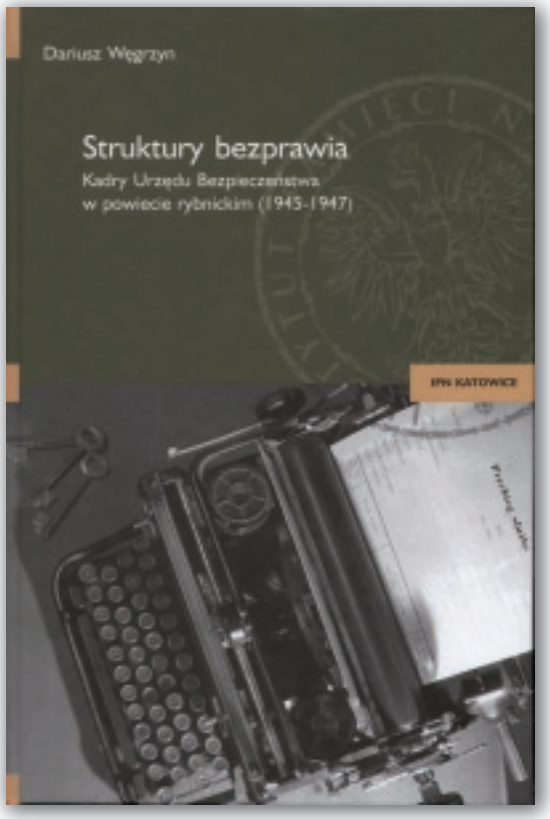
Białystok

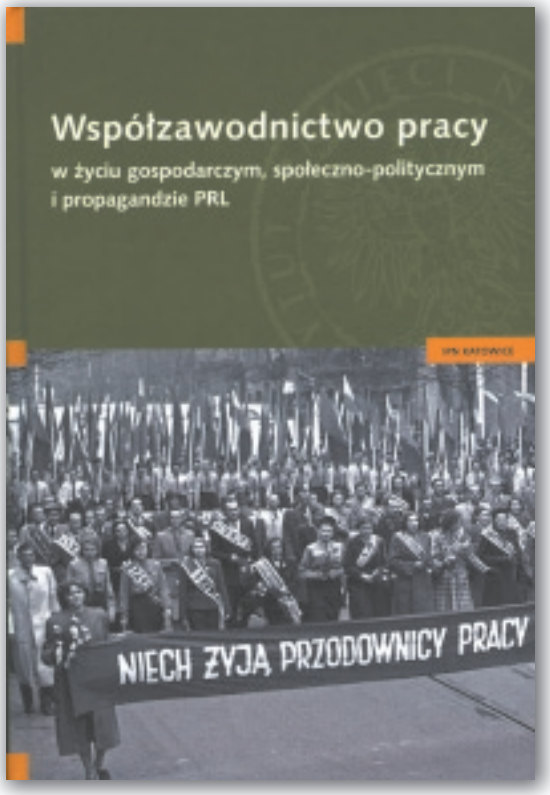

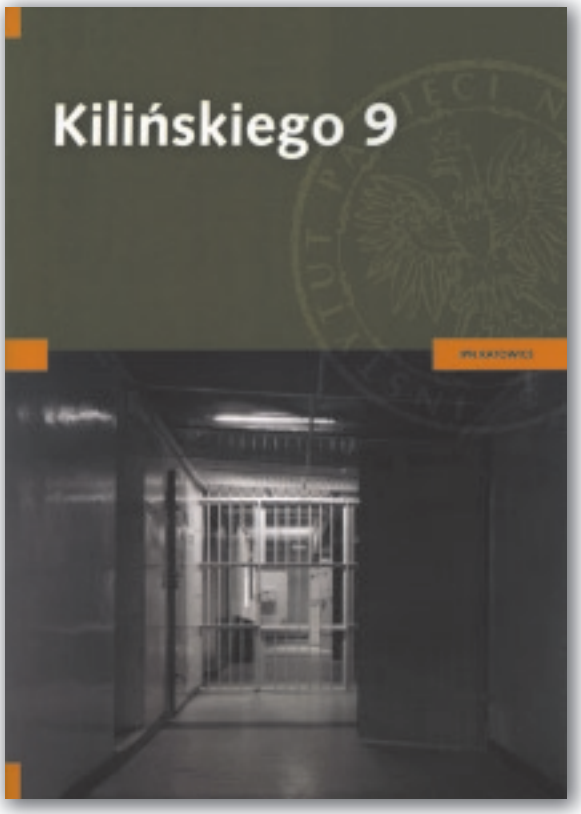

Katowice

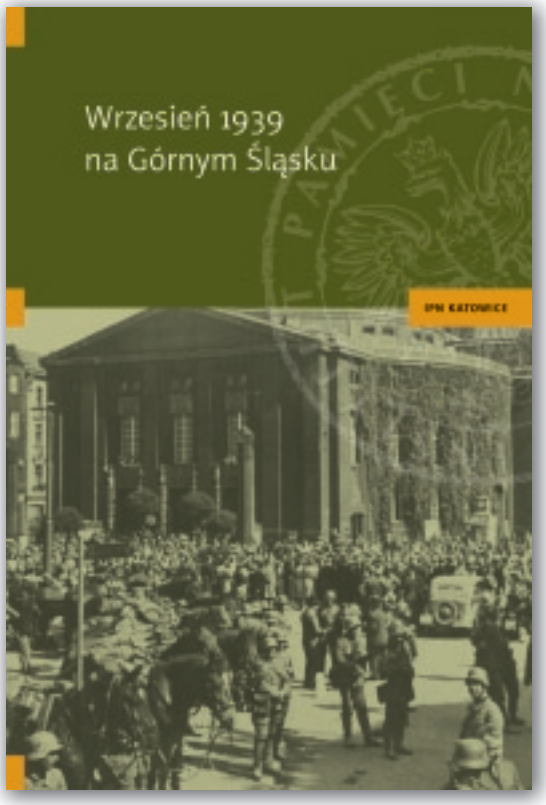

Dariusz Węgrzyn
Struktury bezprawia
Kadry Urzędu Bezpieczeństwa
w powiecie rybnickim (1945-1947)
IPN KATOWICE

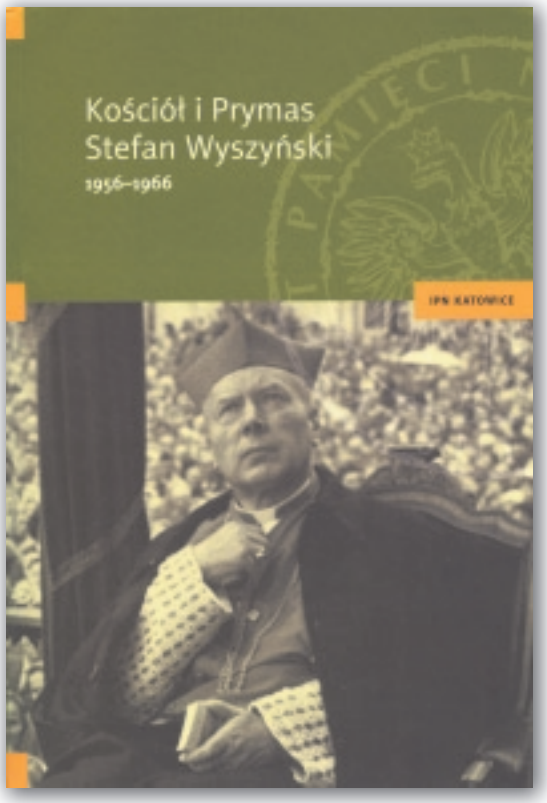

Donosem i pałką
Z działań Służby Bezpieczeństwa
na Górnym Śląsku
i w Zagłębiu Dąbrowskim
w latach 1956-1980

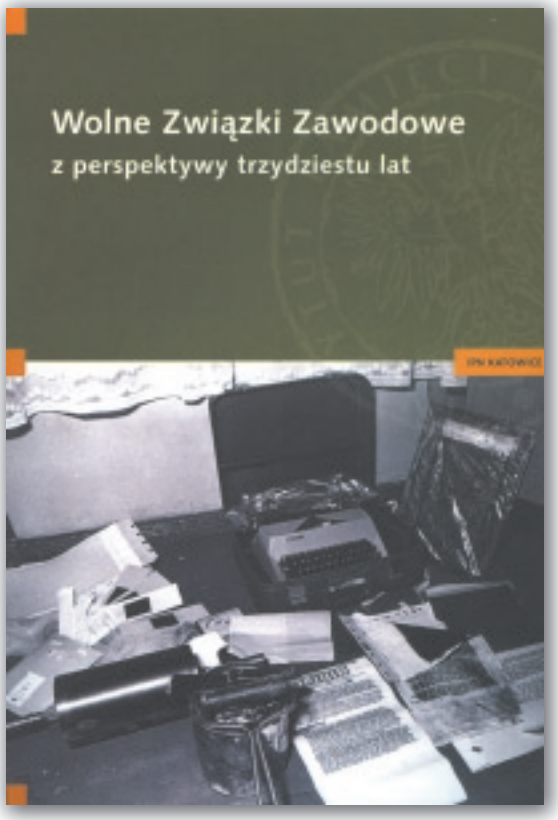

Współzawodnictwo pracy
w życiu gospodarczym, społeczno-politycznym
i propagandzie PRL
NIECH ŻYJĄ PRZODOWNICY PRACY

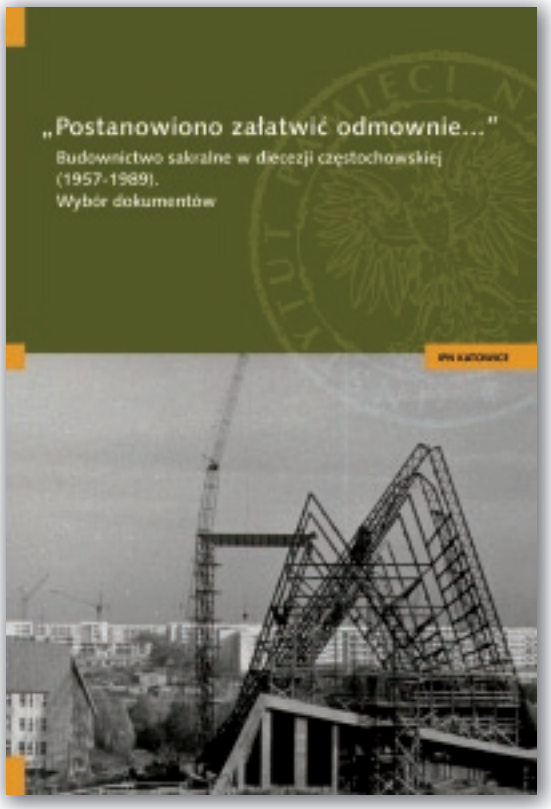

Kilińskiego 9

Katowice

Wrzesień 1939
na Górnym Śląsku
IPN KATOWICE

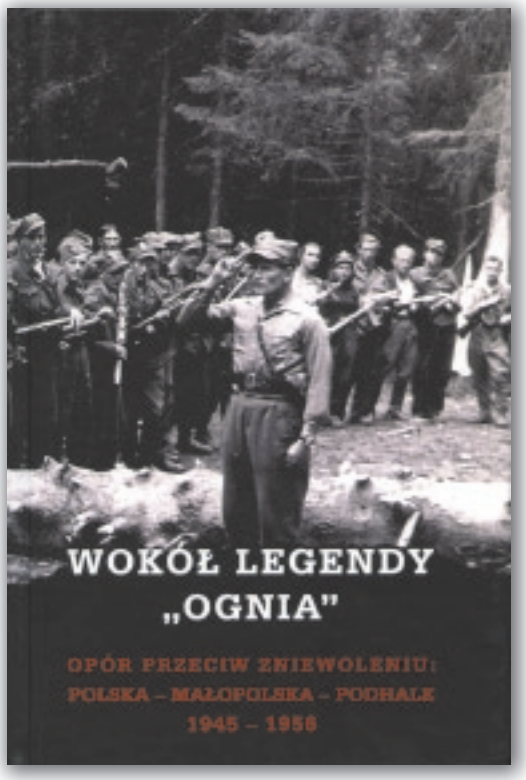

Kościół i Prymas
Stefan Wyszyński
1956–1966
IPN KATOWICE

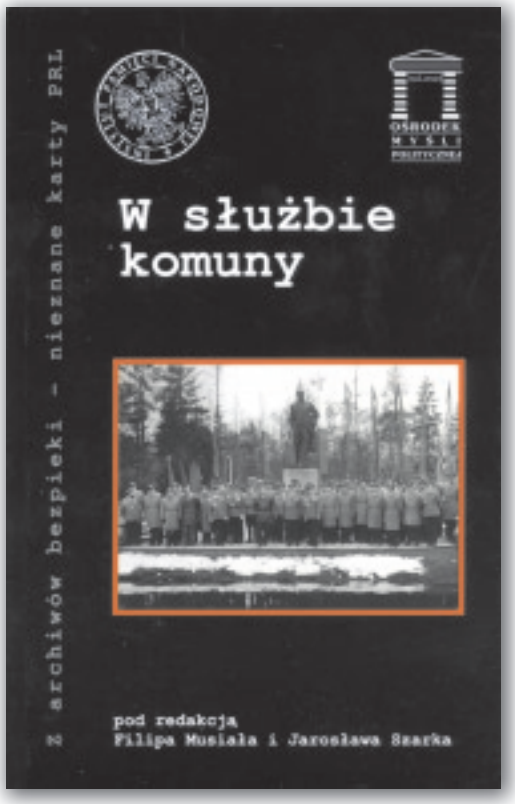

Wolne Związki Zawodowe
z perspektywy trzydziestu lat

„Postanowiono załatwić odmownie...”
Budownictwo sakralne w diecezji częstochowskiej
(1957-1989).
Wybór dokumentów

Kraków

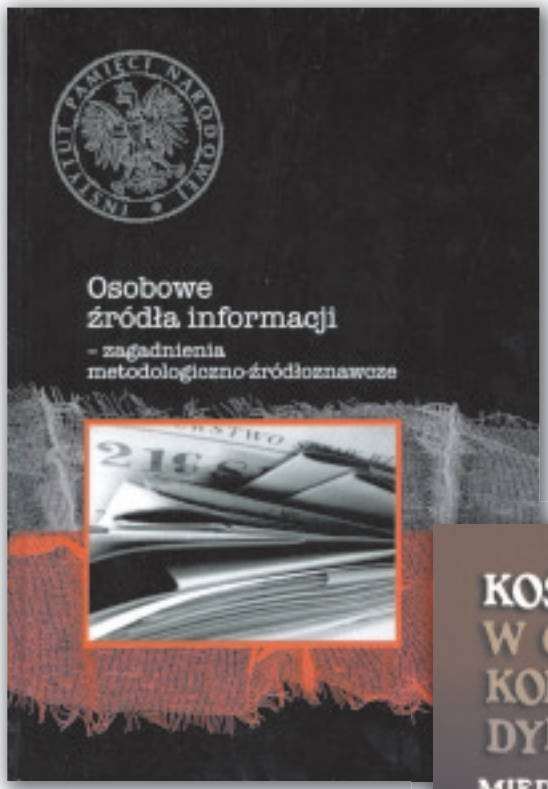

Nie mogłem inaczej żyć...

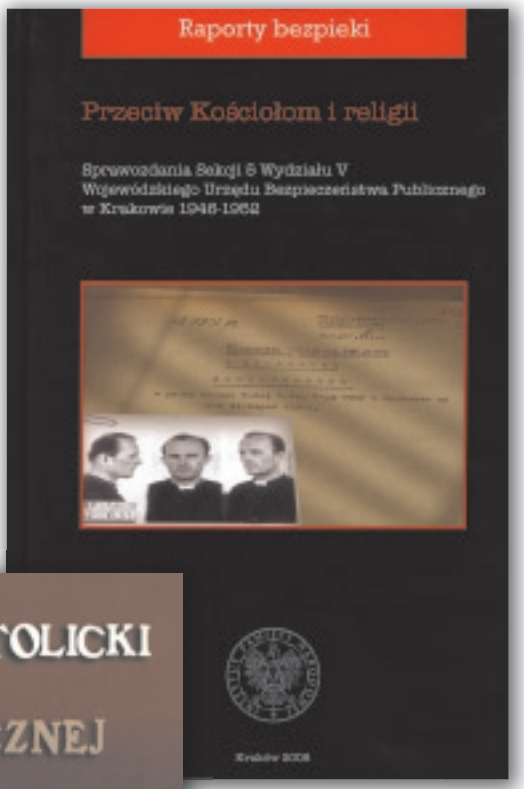

WOKÓŁ LEGENDY
„OGNIA"
OPÓR PRZECIW ZNIEWOLENIU:
POLSKA – MAŁOPOLSKA – PODHALE
1945 – 1956

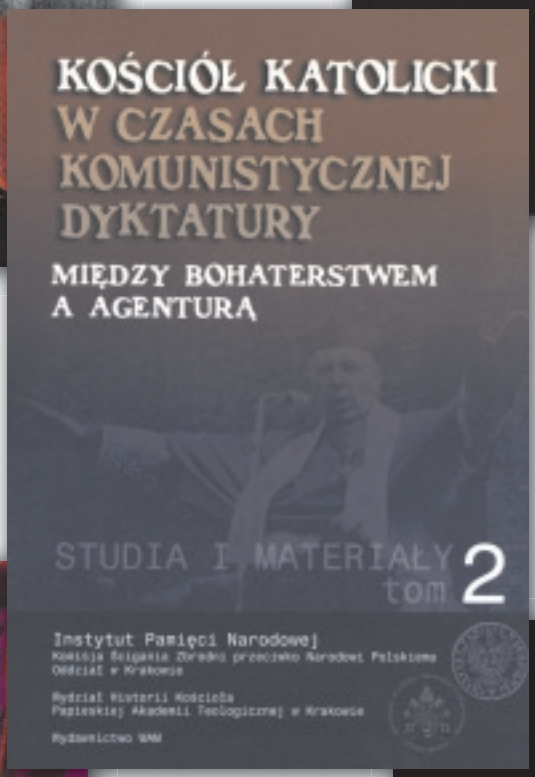

z archiwów bezpieki - nieznane karty PRL
W służbie komuny
pod redakcją
Filipa Musiała i Jarosława Szarka

z archiwów bezpieki - nieznane karty PRL
Partia z narodem, naród z Kościołem
pod redakcją
Filipa Musiała i Jarosława Szarka

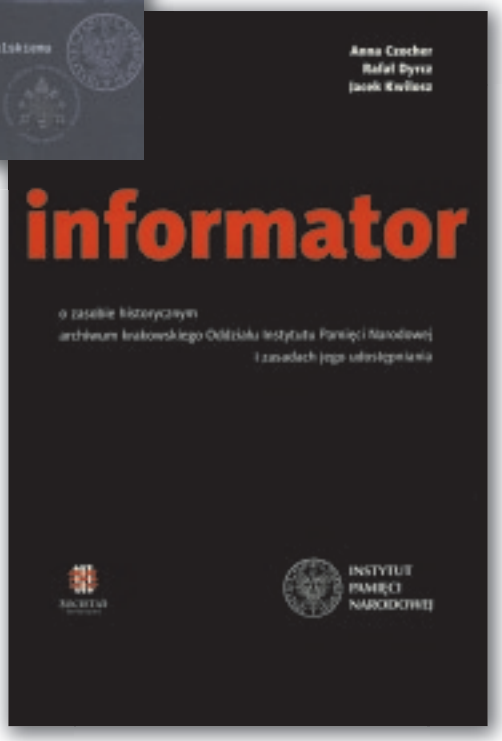
Kraków

Osobowe
źródła informacji
– zagadnienia
metodologiczno-źródłoznawcze

Raporty bezpieki
Przeciw Kościołom i religii
Sprawozdania Sekcji 6 Wydziału V
Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego
w Krakowie 1948-1952

KOŚCIÓŁ KATOLICKI
W CZASACH
KOMUNISTYCZNEJ
DYKTATURY
MIĘDZY BOHATERSTWEM
A AGENTURĄ
STUDIA I MATERIAŁY
tom 2
Instytut Pamięci Narodowej

NIEZŁOMNI
W OBRONIE
OJCZYZNY
I KOŚCIOŁA
komunistyczna bezpieka
wobec biskupów polskich
Wydawnictwo WAM

Anna Czocher
Rafał Dyrcz
Jacek Kwiatosz
informator
o zasobie historycznym
archiwum krakowskiego Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej
i zasadach jego udostępniania
INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

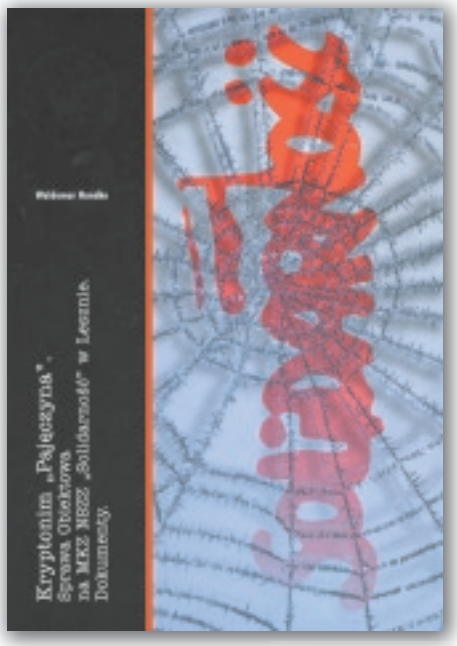
Lublin

POCZĄTKI NIEZALEŻNEGO
RUCHU CHŁOPSKIEGO
1978–1980
IPN

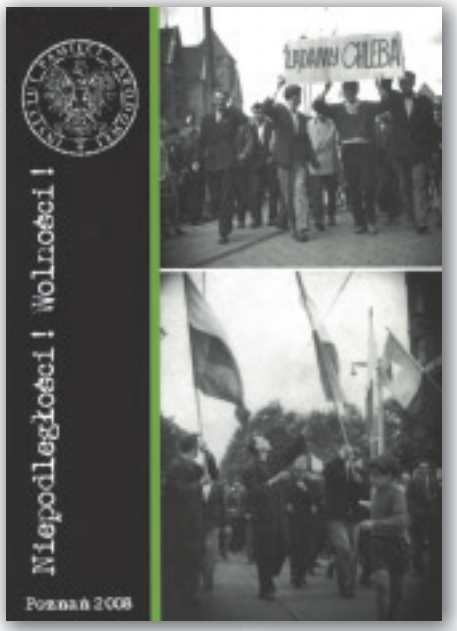
Łódź

ROK 1945
W ŁODZI
KRZYSZTOF LESIAKOWSKI
STRAJKI ROBOTNICZE
W ŁODZI 1945–1976
PAMIĘĆ I POLITYKA
HISTORYCZNA
MILENA PRZYBYSZ
WYSPY WOLNOŚCI
NIEZALEŻNOŚĆ
NAJWIĘCEJ
KOSZTUJE

Poznań

Kryptonim „Pajęczyna”.
Sprawa Obiektowa
na MKZ NSZZ „Solidarność” w Lesznie.
Dokumenty.

Radio Solidarność
Regionu Wielkopolska
Dokumenty

Niepodległości ! Wolności !
Poznań 2008

Rafał Reczek
ŻYCIE SPOŁECZNO-
-POLITYCZNE
W WIELKOPOLSCE
W LATACH 1956-1970
WIELKOPOLSKA - HISTORIA - SPOŁECZEŃSTWO - KULTURA

Władze wobec Kościołów
i związków wyznaniowych
w Wielkopolsce w latach 1948-1968

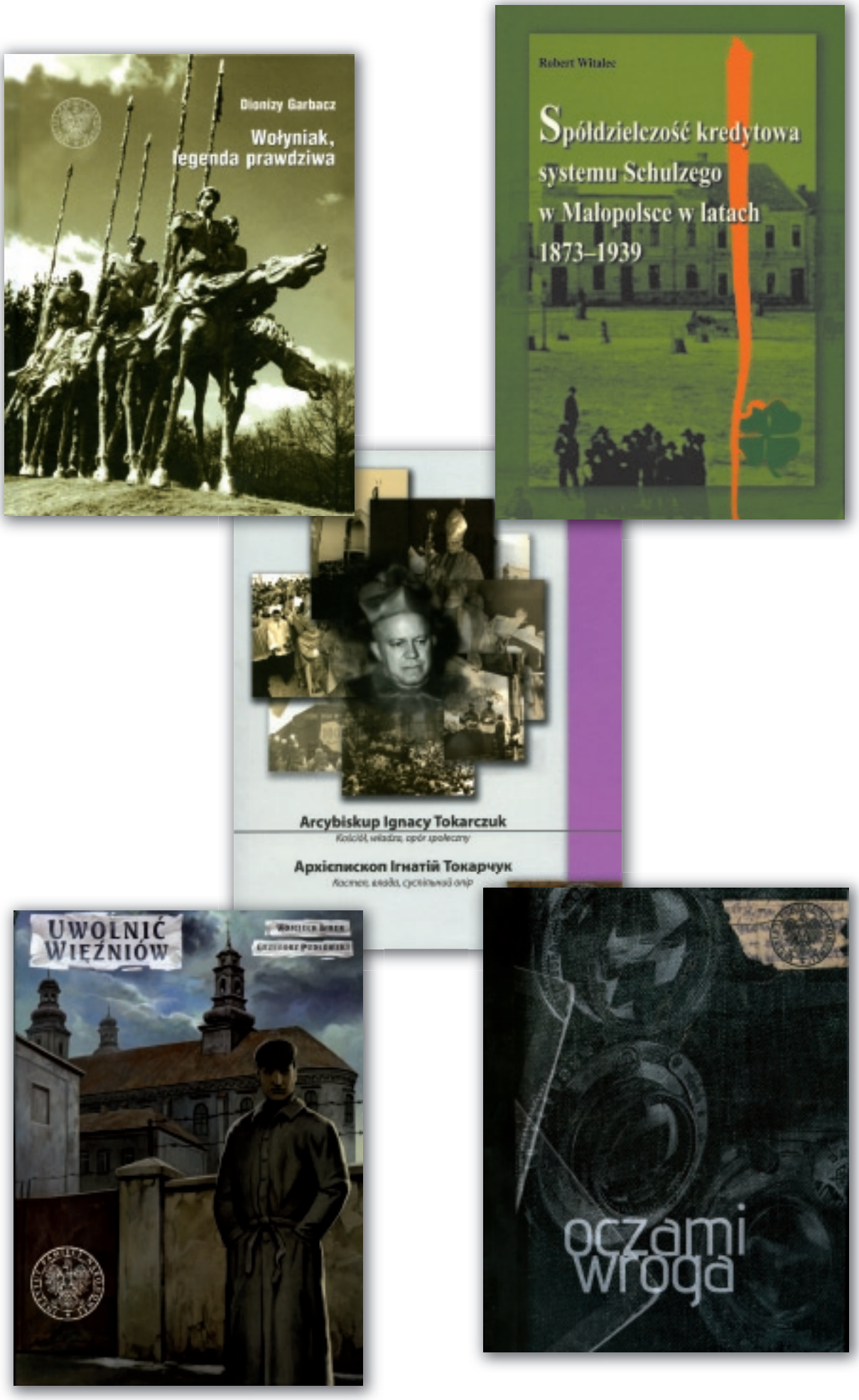

Obrazy PRL
O konsekwencjach
realnego socjalizmu w Polsce

Zmagania ze społeczeństwem.
Aparat bezpieczeństwa wobec Wielkopolan
w latach 1948-1956

Rzeszów

Piotr Chmielowiec
Urząd Bezpieczeństwa
w Brzozowie 1944-1956
Pozyskać „Dobrego”
Wywiad PRL wobec
Franciszka Chrapkiewicza
i jego rodziny
Ks. Bogdan Stanuszek
Księża
diecezji sandomierskiej
więzieni przez władze
komunistyczne
po II wojnie światowej
Maria Dąbowska
Kościół katolicki na Wołyniu
w warunkach okupacji
1939-1945
Krzysztof Kaczmarski
Pogrom
którego nie było
Wojciech Szczepański
Wspomnienia
Lipiec 1944 - grudzień 1957

Rzeszów

Dionizy Garbacz
Wołyniak, legenda prawdziwa
Robert Witalec
Spółdzielczość kredytowa systemu Schulzego w Małopolsce w latach 1873–1939
Arcybiskup Ignacy Tokarczuk
Архієпископ Ігнатій Токарчук
UWOLNIĆ WIĘŹNIÓW
oczami wroga

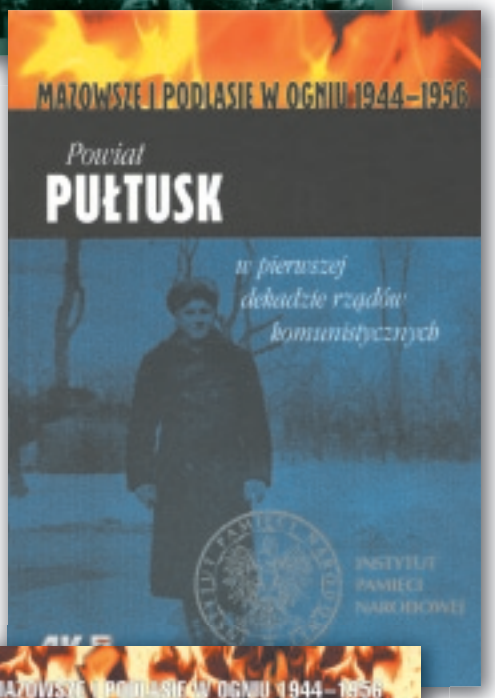
Szczecin

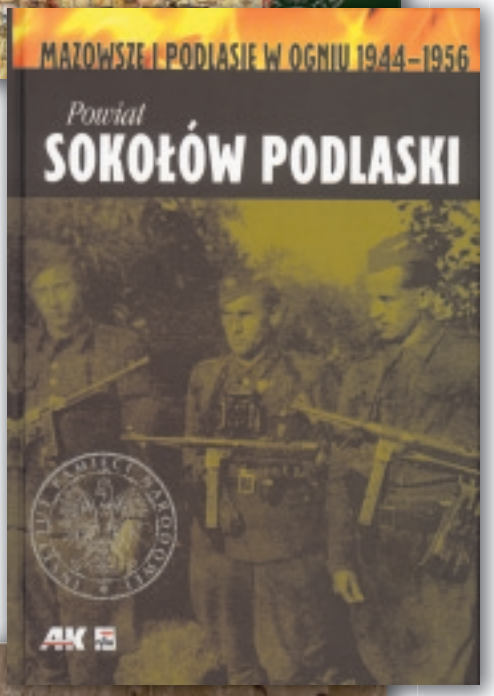

Arkadiusz Sławig
Aparat bezpieczeństwa
wobec mniejszości narodowych
na Pomorzu Zachodnim
w latach 1945–1989
Między Warszawą
a regionem
Opozycja przedsierpniowa
na Pomorzu Zachodnim
Uniwersytet Szczeciński
IPN Szczecin
Twarze
gorzowskiej
bezpieki
INFORMATOR PERSONALNY
IPN Gorzów
Twarze
koszalińskiej
bezpieki
INFORMATOR PERSONALNY
Twarze
szczecińskiej
bezpieki
INFORMATOR PERSONALNY
IPN Szczecin
Polska
Marcin Stefaniak
Działalność
aparatu represji
na zachodnim pograniczu
Polski w latach 1945-1950
IPN Szczecin
Radosław Ptaszyński
Sędziowie
Wojskowego Sądu Rejonowego
w Szczecinie i ich wyroki
STUDIA I MATERIAŁY
IPN Szczecin

Warszawa

MAZOWSZE I PODLASIE W OGNIU 1944–1956
Mariusz Bechta
...między
BOLSZEWIĄ A NIEMCAMI

DOPALANIE KRESÓW
Nowogródzki Okręg AK
w dokumentach

MAZOWSZE I PODLASIE W OGNIU 1944–1956
Powiat
PUŁTUSK
w pierwszej
dekadzie rządów
komunistycznych
INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

MAZOWSZE I PODLASIE W OGNIU 1944–1956
Powiat
SOKOŁÓW PODLASKI

MAZOWSZE I PODLASIE W OGNIU 1944–1956
„XVI" OKRĘG NARODOWEGO ZJEDNOCZENIA
WOJSKOWEGO

W OSACZENIU

Wrocław

ARTYŚCI A SŁUŻBA BEZPIECZEŃSTWA
TWÓRCY
PSL w realiach społeczno-politycznych Dolnego Śląska drugiej połowy lat czterdziestych XX w.
POLSKIE STRONNICTWO LUDOWE
LEGITYMACJA CZŁONKOWSKA
Tomasz Balbus
Katarzyna Stróżyna
„OJCZYZNĘ WOLNĄ RACZ NAM WRÓCIĆ PANIE..."
Tomasz Balbus
„JURANDOWCY"
Powstańcy wileńscy 1944
Jerzy Kirszak
Jerzy Komorowski
Krzysztof Szwagrzyk
PORTRET MALOWANY HISTORIĄ
Dzieje rodziny Komorowskich